

حزب ایران

به روایت اسناد ساواک

سیاوش یاری

كتاب
تاريخ
الجزيرة
البحرية
الجزيرة

DSR
١٥٠٤
١٥
١٩٤٤ الف
٢٢
ن ٢
٢٧٦٧١

۳۷۶۷۱

حزب ایران را مجموعه‌های از روشنفکران و تحصیل کردگان غرب با هدف خدمت به مردم، توسعه و تعمیق پیش سیاسی و تعمیق باور سیاسی، بعد از حوادث شهریور ۱۳۲۰ تأسیس کردند.

این حزب در حوادثی چون غائله‌ی آذربایجان، موضع گیری‌های خاص خود را داشت که منجر به انزوای سیاسی موقت آن گردید. پس از آن حزب ایران بیشترین تلاش خود را جهت ملی کردن صنعت نفت انجام داد.

در زمان حزب تلاش نمود تا اعضای برجسته‌اش به مجلس و هیأت دولت راه یابد و تا حدود زیادی نیز موفق گردید چه آنان حتی موفق به کسب پست نخست وزیری هم شدند.

با این حال بیشترین تلاش و فعالیت سیاسی حزب در قالب جبهه‌ی ملی اول، دوم و سوم صورت گرفت. با پیروزی انقلاب اسلامی، حیات سیاسی حزب پایان یافت. در این اثر، چگونگی تأسیس، سیر تغییر و تحول و موضع گیری مختلف این حزب درباره‌ی حوادث و رویدادهای تاریخ معاصر از سال تأسیس، یعنی ۱۳۲۲ تا سال ۱۳۵۷ توصیف و تحلیل شده است.

کتابخانه امام مهدی (عج)

37671

۳۶۴

اسناد - ۲۶

ISBN: 964-419-082-3

۲

بیت الحرام

الحرم

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
کتابخانه امام موسوی (عج)
شماره ثبت ۳۷۹۷۱
تاریخ، مریخ ۸۴ × ۸

یاری، سیاوش
حزب ایران به روایت اسناد ساواک
تألیف: سیاوش یاری
ویراستار: مرکز اسناد انقلاب اسلامی
تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۴
۵۲۰ ص. - (مرکز اسناد انقلاب اسلامی؛ ۳۶۴.
اسناد؛ ۲۶).

ISBN:964- 419- 082- 3. ریال. ۳۲۰۰۰

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ص. [۴۹۵] - ۴۹۶.

نمابه.

۱. حزب ایران - تاریخ - اسناد و مدارک.
۲. ایران - تاریخ - پهلوی، ۱۳۲۰ - ۱۳۵۷ - اسناد و مدارک
- الف. مرکز اسناد انقلاب اسلامی.

ب. عنوان.

حج ۲/ ۱۵۰۴/۵/ DSR ۹۵۵/۰۸۲۴۰۴۵

کتابخانه ملی ایران. ۲۳۵۱۱-۸۴م.

حزب ایران

به روایت اسناد ساواک

انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی

عنوان: حزب ایران به روایت اسناد ساواک

تألیف: سیاوش یاری

نوبت چاپ: اول، پاییز ۱۳۸۴

شمارگان: ۲۰۰۰ قیمت: ۳۲۰۰ تومان

حروف چینی و لیتوگرافی: انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی

چاپ و صحافی: چاپخانه مرکز اسناد انقلاب اسلامی

شابک: ۹۶۴-۴۱۹-۰۸۲-۳

ISBN: 964- 419- 082- 3

کلیه حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است.

نشانی: تهران، خیابان شریعتی، نرسیده به میدان قدس، روبروی پمپ‌بنزین اسدی، پلاک ۲۰۹۴.

مرکز اسناد انقلاب اسلامی، صندوق پستی ۱۹۳۹۵/۳۸۹۶ تلفن: ۲۲۲۱۱۱۹۴ تلفکس: ۲۲۲۱۱۱۷۴

www.irdc.org

نمایندگی‌های فروش در تهران:

- خ انقلاب اسلامی، خ ۱۲ فروردین، تلفن: ۶۶۴۶۰۱۴۶، پخش روایت
- پخش کوهسار: خ انقلاب اسلامی، خ اردی‌بهشت، تلفن: ۶۶۴۹۴۵۲۱
- خ انقلاب اسلامی، تلفن: ۶۶۴۱۰۲۰۳، کتابفروشی دانشکده حقوق دانشگاه تهران
- شبکه اندیشه: م انقلاب اسلامی، ابتدای خ آزادی، تلفن: ۶۶۹۲۵۱۲۷
- خ انقلاب اسلامی، بین فرصت و رامسر، تلفن: ۸۸۸۴۵۳۸۶، کتابفروشی میزان
- مرکز صریح: خ انقلاب اسلامی، مقابل در دانشگاه تهران، تلفن: ۶۶۹۵۲۱۰۸
- م فردوسی، خ سپهبد قری، تلفن: ۸۸۸۹۷۸۱۴، روایت فتح
- پخش مقدار: افسریه، ۱۵ متری اول، تلفن: ۰۹۱۲۳۰۵۷۷۱۵
- خ شریعتی، قبل از پل سیدخندان، تلفن: ۸۸۵۰۵۵۱۳-۱۵، فرهنگسرای اندیشه
- کتاب ما، خ شریعتی، نرسیده به میدان قدس، تلفن: ۲۲۲۱۶۰۰۷۸
- خ پاسداران، خ زمره، تلفن: ۲۲۸۵۶۱۲۴-۵، نشر فرهنگ و معارف اسلامی
- کتابفروشی ساقدوش، خ پاسداران، بوستان دوم، تلفن: ۲۲۹۴۹۷۶۱-۲

این اثر یکی از موضوعات
«طرح تدوین تاریخ انقلاب
اسلامی» است که در مرکز اسناد
انقلاب اسلامی تهیه شده و کلیه
حقوق آن برای مرکز محفوظ
می‌باشد.

فهرست مطالب

۹	مقدمه
۱۱	پیش‌گفتار
۱۴	نگاهی به منابع
۲۰	اهمیت موضوع و اسناد آن
۲۱	درباره‌ی اسناد و شیوه‌ی تدوین آن‌ها
۲۳	بخش اول: مدخل پژوهشی
۲۵	فصل اول: تأسیس و تشبیت حزب ایران
۲۵	تأسیس حزب ایران و اهداف آن
۳۲	پایگاه طبقاتی حزب ایران
۳۴	الحاق حزب میهن به حزب ایران
۳۷	ائتلاف با حزب توده‌ی ایران
۵۱	فصل دوم: حزب ایران و جبهه‌ی ملی
۵۱	حزب ایران و ملی شدن صنعت نفت
۵۵	حزب ایران و جبهه‌ی ملی اول
۶۰	حزب ایران از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ تا تشکیل جبهه‌ی ملی دوم
۶۵	حزب ایران و جبهه‌ی ملی دوم
۷۰	حزب ایران از سال ۱۳۴۲ تا پیروزی انقلاب اسلامی
۷۷	فصل سوم: تشکیلات و ایدئولوژی حزب ایران
۷۷	۱- تشکیلات حزب ایران
۷۸	کنگره و شورای مرکزی
۷۸	شورای مرکزی
۷۸	کمیته‌ی مرکزی و دبیرخانه
۷۹	کانون‌ها
۷۹	حوزه‌ها

۷۹	شرایط عضویت
۸۰	شرکت چاپ پخش
۸۰	گروه
۸۱	شعبه‌ها
۸۱	سرود و آرم حزب
۸۲	فعالیت‌های مطبوعاتی
۸۲	۲-ایدئولوژی حزب ایران
۸۲	قانون اساسی و حکومت
۸۷	سیاست خارجی
۸۸	سیاست‌های اقتصادی
۹۳	نتیجه
۹۷	گاه‌شمار
۹۹	بخش دوم: اسناد و تصاویر
۴۱۳	ضمائم
۴۹۵	فهرست منابع و مآخذ
۴۹۷	فهرست اعلام

مقدمه

تاریخ معاصر ایران را باید یکی از پر حادثه‌ترین اعصار تاریخ ایران دانست. طی این دوره، انقلاب مشروطیت رخ داد؛ نوگرایی آغاز گردید؛ تمدن اسلامی ایرانی با تمدن غرب رودررو گردید و مهم‌تر از همه‌ی این‌ها انقلاب اسلامی به وقوع پیوست. بدون شک تمامی این حوادث را باید همچون حلقه‌های زنجیری دانست که نه تنها با یک‌دیگر، بلکه با حوادث و جریان‌های اجتماعی و سیاسی و دینی تاریخ ایران در ارتباط هستند.

یکی از این حوادث روند شکل‌گیری احزاب مختلف، گرایش‌های سیاسی و فکری متفاوت بخصوص پس از شهریور ۱۳۲۰ می‌باشد. با این‌که سابقه‌ی پیدایش احزاب در ایران و زمینه‌های شکل‌گیری آن‌ها از جهتی به عصر مشروطه برمی‌گردد؛ ولی دوره‌ی پس از شهریور بیست و بخصوص فاصله‌ی سال‌های ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۲ هـ.ش در زمینه‌ی پیدایش احزاب در ایران از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است. در این دوره به علت بی‌تجربگی و کم سن و سال بودن شاه و آزادی نسبی، احزاب نقش بیشتری را در اداره‌ی امور کشور در قلمروهای دولت و ملت ایفا کردند. یکی از این احزاب، «حزب ایران» بود که تا حدود زیادی ویژگی‌های یک حزب سیاسی را داشت. اعضای این حزب را گروهی از مهندسان، پزشکان و حقوق‌دانان تحصیل کرده‌ی غرب تشکیل دادند. اندکی پس از تشکیل حزب، سران آن توانستند خود و حزب را در سطح کشور مطرح ساخته و در مورد جریان‌های کلان کشور اظهار نظر و موضع‌گیری نمایند. موضع‌گیری‌های این حزب، مؤثر و کارساز بود. نفوذ حزب در مجلس و بخصوص هیأت دولت، به سران حزب امکان داد تا بهتر و زودتر بتوانند به برخی از اهداف خود جامعه‌ی عمل ببوشانند. بیشتر فعالیت‌های حزب در قالب ائتلاف در جبهه‌ی ملی صورت می‌گرفت و هم‌چون

دیگر سران جبهه‌ی ملی و احزاب وابسته به آن، سیاست‌های کلی حزب در جهت نیل به دموکراسی با قبول حکومت سلطنتی مشروطه بود. این گروه به این خط‌مشی پایبند بود تا جایی که حتی پس از اعلام لوایح انقلاب سفید شاه نیز از آن حمایت کردند. در این پژوهش سعی گردیده تا سیاست‌ها، آرمان‌ها، موضع‌گیری‌ها و اقدامات و فعالیت‌های حزب ایران با بهره‌گیری از اسناد و منابع و نشریات، مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد، که گوشه‌ای از تاریخ معاصر ایران را روشن می‌نماید.

مرکز اسناد انقلاب اسلامی از محقق محترم، آقای دکتر سیاوش یاری که زحمت انجام پژوهش حاضر و تدوین و تنظیم اسناد آن را به عهده داشته و هم‌چنین آقای رحیم نیکبخت معاون تدوین، دکتر غلامرضا خسروی مسؤل بخش تدوین، دکتر علی آدمی مدیرگروه اسناد و دکتر عبدالرحمن حسنی فرکارشناس گروه و همکاران پرتلاش معاونت محترم انتشارات تشکر و قدردانی می‌کند.

مرکز اسناد انقلاب اسلامی

پیش‌گفتار

جهان در قرون جدید شاهد تحولات اجتماعی، سیاسی و اقتصادی مهمی بوده است. انقلاب‌های علمی، صنعتی، اجتماعی و سیاسی از جمله تحولاتی بود که ابتدا اروپا و سپس سایر نقاط جهان را تحت تأثیر قرار داد. جهان غرب با ویژگی‌های اجتماعی و سیاسی خاص خود از جمله داشتن طبقات مختلف شهرنشین، ساختارهای مذهبی غیرسیاسی، نهادهای مدنی و اجتماعی، دارای تجربه‌هایی متفاوت با دنیای شرق بوده و هست؛ حتی اروپای قرون وسطی علی‌رغم تسلط مذهب در سطح وسیع بر ارکان سیاسی و اجتماعی، تفاوت‌های اساسی با دنیای شرق از جمله کشورهای مسلمان دارد. غرب تحت شرایط خاصی صاحب نهادهای مدنی و سیاسی از جمله احزاب گردید که مهم‌ترین عامل آن رشد طبقه‌ی «بورژوازی» و شفافیت مبارزات طبقاتی بود. در واقع نهادهای مدنی و سیاسی شکل گرفته در قرون جدید، برآیند جریان‌های سیاسی و اجتماعی غرب در قرون وسطی با ویژگی‌هایی خاص خود بود. در دوران جدید مردم و در واقع طبقه‌ی بورژوازی در مقابل طبقه‌ی حاکم یعنی «فئودال‌ها»، صاحب قدرت اقتصادی و تجاری شدند و با انقلاب فرانسه در ۱۷۸۹ بورژواها قدرت سیاسی را هم به دست گرفتند. یکی از مشخصه‌های این دوران، مبارزه‌ی طبقه‌ی فئودال با طبقه‌ی نوظهور بورژواست. حمایت روحانیون مسیحی از فئودال‌ها و شکست فئودال‌ها از بورژواها و ظهور ارزش‌های جدید و تفکرات مربوط به انسان محوری و در نهایت حاکمیت تفکرات بورژوازی (لیبرالیسم) باعث حذف فئودالیسم و کناره‌گیری مذهب و روحانیون مسیحی از مسایل اجتماعی شد. بحران‌های مربوط به کناره‌گذاری فئودالیسم و بویژه مذهب، به همراه رشد جریان‌های صنعتی شدن، شهرنشین و ناسیونالیسم، باعث

ایجاد چالش و شکاف‌هایی در جوامع غربی شد. این شکاف‌ها و تمایزات خود باعث به وجود آمدن احزاب شد. بنابراین زمانی احزاب سیاسی در اروپا شکل گرفتند که ساختارهای سیاسی و مذهبی قدیم به طور کلی دگرگون گشته بودند. احزاب در این زمان بخوبی توانستند به عنوان نمایندگان مردم هم به مجلس راه پیدا کنند و هم قوه‌ی مجریه را با مکانیزم خاص خود به دست گیرند. اکنون مردم می‌توانستند نمایندگان خود را جهت اخذ تصمیم‌های سیاسی کشور از طریق آن‌ها به منظور تصدی مقام‌های سیاسی و غیر آن انتخاب کنند. با راه‌یابی مردم و در واقع نمایندگان آنان از طریق انتخابات به عالی‌ترین مراکز، تصمیم‌گیری‌های سیاسی، اقتصادی، قضایی و دموکراسی قوام و دوام پیدا کرد. این دموکراسی بر پایه‌ی احزاب سیاسی قرار داشت؛ اما از آن‌جا که در کشورهای جهان سوم و از جمله کشورهای اسلامی در خاورمیانه، ساختارهای اجتماعی، اقتصادی و سیاسی با اروپا تفاوت اساسی دارد، از یک طرف تحولات مورد نظر خیلی دیرتر در این کشورها روی داد و از طرف دیگر با توجه به همان تفاوت‌ها، نهادهای شکل گرفته در واقع سایه‌ای از واقعیت چنین نهادهایی بود، لذا نتوانست کارایی و توانایی لازم را داشته باشد؛ مضاف بر این در کشوری مثل ایران به دلایل مختلف از جمله وجود روحانیت پرنفوذ و قدرتمند، احزاب تنها به عنوان نهادهایی با درجه و اهمیتی کمتر از روحانیت و به مراتب ضعیف‌تر از آن از نظر نفوذ و تأثیر در لایه‌های مختلف اجتماعی بویژه لایه‌های پایین جامعه‌ی شهری و روستایی بودند. به عبارت دیگر ساختارهای اجتماعی و سیاسی در ایران به گونه‌ای بوده و هست که احزاب نمی‌توانند کارکرد زیادی داشته باشند.

با تمام این اوضاع و احوال دوره‌هایی را در تاریخ ایران می‌توان یافت که احزاب توانسته‌اند مجالی برای خودنمایی پیدا کنند. در چنین ادواری بخشی از روحانیت نیز که مایل به فعالیت سیاسی بوده یا در داخل حزب به فعالیت پرداخته و یا کمی فراتر از آن به عنوان حامی حزب عمل کرده‌اند. البته روحانیت در حد مرجعیت هیچ‌گاه خود را در حصار احزاب سیاسی محصور و محدود نکرده است.

پس از شهریور ۱۳۲۰ هـ.ش که قوای اشغالگر به دیکتاتوری رضاخان پایان دادند؛ و به علل دیگر از جمله اوضاع سیاسی جهان آن روز، کم سن و سال بودن شاه جدید (پهلوی

دوم) و ضرورت دوری از سیاست‌های رضاخان از جانب وی به قصد دلجویی از مردم برای علما و روشنفکران، فرصتی پیدا شد که بتوانند خودنمایی کنند. در همین زمان احزاب مختلف شکل گرفتند. مطابق قانون اساسی مشروطه، شاه تنها بایستی سلطنت می‌کرد و این مجلس و دولت بودند که اداره‌ی امور را در دست داشتند. با این حال در همین دوره هم مشکلات فراوان بود، زیرا هیچ‌گاه دولتی که مبتنی بر آرای واقعی مردم باشد و یا مطابق ساز و کارهای مرسوم دموکراسی قدرت یافته باشد، بر سر کار نیامد. حزب ایران از جمله احزابی بود که در این دوره شکل گرفت.

این حزب، از سال ۱۳۲۱ ه‍.ش (سال تأسیس) تا سال ۱۳۵۷ ه‍.ش و حتی کمی پس از آن به حیات سیاسی خود ادامه داد و با فراز و نشیب‌های فراوان منشأ تحولات و اقدامات زیادی گردید. بررسی اقدامات و سیر تحولات تاریخی این حزب از جهات گوناگون دارای اهمیت و در عین حال حساسیت است. بسیاری از اعضای حزب ایران در دوره‌های مختلف در مصدر امور اجرایی در حد وزارت و حتی نخست‌وزیری بودند، که از جمله می‌توان به احمد زبک‌زاده، غلامعلی فریور، اللهیار صالح، کریم سنجابی و شاهپور بختیار اشاره کرد. از طرف دیگر در دوره‌های مختلف مجلس، حزب ایران نمایندگانی داشته و در شهرستان‌های مختلف و تقریباً در سراسر کشور دارای شعبات حزبی بوده و در برخی از حوادث و جریان‌های تاریخ معاصر ایران از جمله تحصن‌ها، اعتصاب‌ها و میتینگ‌ها دست داشته و حتی در بعضی از مواقع بانی آن‌ها بوده است. این حزب ارگان‌هایی نیز داشته که با انتشار مقاله‌ها و گزارش‌های مختلف و اعلامیه‌ها و اطلاعیه‌های حزبی در جهت آگاهی بخشیدن و یا تثبیت حاکمیت می‌کوشیده‌اند. با این حال گزارش‌هایی جسته و گریخته در مورد وابستگی برخی اعضای این حزب به ساواک وجود دارد که همه‌ی این موارد اقتضای آن دارد که در پرتو اسناد و مدارک موجود، عملکرد و اقدامات این حزب مورد نقد و بررسی قرار گیرد. با توجه به این مهم، پژوهش حاضر صورت گرفته است که در پی یافتن پاسخ سؤال‌های زیر می‌باشد:

۱- حزب ایران در چه سالی و تحت چه شرایطی تأسیس شد؟

۲- مؤسسان اولیه‌ی آن چه کسانی بودند و چه اهدافی از تشکیل این حزب در سر

می‌پروراندند؟

- ۳- جایگاه و پایگاه طبقاتی مؤسسان اولیه‌ی حزب چه بوده است؟
- ۴- چرا حزب ایران فاقد ایدئولوژی مشخص و منسجم می‌باشد؟
- ۵- حزب ایران چه نوع حکومتی را برای ایران مناسب می‌دانست و در راستای این هدف، چه اقداماتی انجام داد؟
- ۶- علت ائتلاف حزب ایران با حزب توده‌ی ایران چه بود و این ائتلاف چه نتایجی برای جامعه‌ی ایران و حزب‌های مذکور به همراه داشت؟
- ۷- حزب ایران در مورد غایله‌ی آذربایجان چه موضعی گرفت و چه نقشی در مورد آن ایفا کرد؟
- ۸- سرنوشت حزب ایران و سران آن پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ هـ.ش چه شد؟
- ۹- جایگاه و نقش حزب ایران در جبهه‌ی ملی اول، دوم و سوم چه بود؟
- ۱۰- چرا پس از ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ هـ.ش فعالیت‌های سیاسی حزب ایران فروکش کرد؟
- ۱۱- ارتباط حزب ایران با گروه‌ها و شخصیت‌های مذهبی چگونه بود؟ و اساساً حزب ایران چه نقشی برای دین در حوزه‌ی سیاست قایل بود؟
- ۱۲- دیدگاه حزب ایران در مورد سیاست و روابط خارجی ایران با دولت‌های انگلیس، روسیه و آمریکا چه بود؟
- ۱۳- تشکیلات حزب ایران، ساختار حزبی آن و گستره‌ی جغرافیایی حزب مذکور در چه سطحی بود؟

نگاهی به منابع

در مورد منابع، گرچه تنوع و فراوانی اسناد و مدارک ممکن است محقق را در راه‌یابی بهتر به حقیقت رهنمون باشد، ولی بسیاری از مطالب کتاب‌ها و گزارش‌های اسناد را نمی‌توان به سادگی قبول کرد؛ لذا بایستی با بررسی دقیق و موشکافانه، مطالب مطروحه در اسناد، کتاب‌ها، روزنامه‌ها و مطبوعات به اصول کلی قابل قبولی دست یافت و بسیاری از حقایق را مشخص و ابهامات را برطرف ساخت. در مورد احزاب که از ویژگی‌های خاص خود برخوردارند، علاوه بر وقایع و حوادث می‌بایست شخصیت‌ها و

وابستگی‌ها و بنیادهای فکری، سیاسی، اقتصادی و حتی اجتماعی آنان را مد نظر قرار داد. خوشبختانه یا متأسفانه به علت نفوذ ساواک به عالی‌ترین مراکز تصمیم‌گیری حزب ایران، حتی سرّی‌ترین تصمیمات و سخنان سران حزب از دید ساواک مخفی‌نمانده و در گزارش‌های ساواک انعکاس یافته و این گزارش‌ها اکنون در آرشیو مرکز اسناد انقلاب اسلامی موجود و روشن‌گر بسیاری از ابهامات است. به صورت اجمالی منابع و مآخذ را می‌توان به صورت زیر دسته‌بندی کرد:

- ۱- اسناد موجود در آرشیو مراکز اسنادی چون آرشیو مرکز اسناد انقلاب اسلامی، سازمان اسناد ملی ایران و مؤسسه‌ی مطالعات تاریخ معاصر؛
- ۲- روزنامه‌ها و مطبوعات بخصوص ارگان‌های حزبی ایران چون جبهه‌ی آزادی؛
- ۳- کتاب‌ها، خاطرات، تصاویر و...؛
- ۴- صورت مذاکرات مجلس در دوره‌های مختلف بخصوص دوره‌های چهاردهم تا هجدهم.

در میان مراکز اسنادی، مرکز اسناد انقلاب اسلامی با چند هزار سند در مورد حزب ایران، غنی‌ترین مرکز اسنادی است؛ ولی اسناد این مجموعه تنها به زمان تأسیس ساواک در سال ۱۳۳۶ ه.ش و سال‌های پس از آن برمی‌گردد. هدف پژوهش حاضر نیز انتشار این اسناد است که از اهمیت بسیار زیادی برخوردارند. این اسناد شامل بولتن‌های خبری، گزارش‌های مختلف از جلسه‌های حزب و سران آن، میتینگ‌ها، گردهمایی‌ها و حتی گزارش‌ها و صحبت‌های دو نفره‌ی اعضای حزب ایران است. با استفاده از این اسناد بسیاری از مسائل حزب ایران از جمله روابط درون حزبی و اختلافات سران حزب، ایدئولوژی حزبی، مناسبات حزب ایران با دیگر احزاب و روحانیون، دیدگاه حزب ایران در مورد نوع حکومت و حکومت پهلوی و روابط خارجی ایران روشن می‌گردد. این اسناد که شامل بیش از بیست پرونده است تحت عنوان حزب ایران، جبهه‌ی ملی و یا تحت عنوان اشخاص حزب ایران از جمله اللهیار صالح، ابوالفضل قاسمی و شاهپور بختیار در آرشیو مرکز اسناد انقلاب اسلامی نگهداری می‌شوند که اسناد این مجموعه از میان آنان انتخاب و گزینش و برخی تصحیح و بازنویسی و براساس ترتیب تاریخی تنظیم و تدوین گردیده‌اند.

در آرشیو مؤسسه‌ی مطالعات تاریخ معاصر، کمی بیش از یک صد سند در مورد حزب ایران یافت می‌شود که از حیث محتوا ارزش و اعتبار علمی زیادی ندارند و بیشتر تلگراف‌هایی هستند که در مورد وقایع سی تیر ۱۳۳۱ ه.ش از شهرستان‌های مختلف و از طرف افراد وابسته به حزب ایران و شاخه‌ی حزب ایران در آن شهرستان‌ها به تهران مخابره شده‌اند و جز اعلام وفاداری و حمایت از دولت دکتر مصدق، مطلب دیگری در آن‌ها یافت نمی‌شود. با این حال همین اسناد با توجه به منحصر به فرد بودنشان، ارزش و اهمیت خاص خود را دارند.

در سازمان اسناد ملی ایران نیز حدود سی صد سند در مورد حزب ایران موجود است که برخی از این اسناد توسط همین سازمان منتشر گردیده است. گرچه ارزش علمی و حوزه‌ی مباحث این اسناد، از مجموعه‌ی اسناد مؤسسه‌ی مطالعات تاریخ معاصر بیشتر است؛ ولی عموم مطالب این اسناد، شامل مطالب اقتصادی است که به طور مستقیم به سیاست‌های اقتصادی و یا عملکرد اقتصادی حزب ایران نمی‌پردازند، بلکه گزارش عملکرد و اقدامات افرادی از اعضای حزب شاغل در اداره‌های مختلف بخصوص دارایی است؛ لذا نمی‌توان این سیاست‌ها را که خط مشی کلی مالی و اقتصادی دولت است به حزب ایران نسبت داد، گرچه پر واضح است که نمی‌توان نفوذ افکار افراد وابسته به حزب ایران را در آن‌ها نادیده گرفت.

تاکنون به طور مستقل کتاب و یا حتی مقاله‌ای پژوهشی در مورد حزب ایران نوشته نشده است، ولی در لابه‌لای خاطرات، تاریخ‌های عمومی و... مطالب قابل توجهی در مورد حزب ایران یافت می‌شود. در ادامه‌ی این گفتار به بررسی گم و کیف پاره‌ای از این کتاب‌ها پرداخته می‌شود. برخی از این آثار، کتاب سند هستند و با احتساب جدیدترین کتاب سندی که توسط مرکز اسناد ریاست جمهوری به چاپ رسیده، سه کتاب سند در مورد حزب ایران موجود است. مهمترین این‌ها «حزب ایران (مجموعه‌ای از اسناد و بیانیه‌ها ۱۳۲۳-۱۳۳۲ ه.ش)» است که به کوشش مسعود کوهستانی نژاد به چاپ رسیده است. این کتاب، همان طور که از اسم آن پیداست، مجموعه‌ای از اسناد (یک صد و هشتاد سند) و بیانیه‌های حزب مذکور از سال ۱۳۲۲، یعنی از آغاز تأسیس این حزب تا سال ۱۳۳۲ است که به طور عمده بر اساس مطالب جراید وقت - که به نوعی ارگان

حزب ایران محسوب می‌شده‌اند،- تنظیم گردیده است. از جمله این جراید می‌توان «جبهه»، «جبهه‌ی آزادگان»، «شفق»، «اخبار ایران» و «نبرد امروز» را نام برد. برخی از اسناد این کتاب از سازمان اسناد ملی ایران تهیه شده است. تلاش محقق در جهت جمع‌آوری بیانیه‌ها، مقاله‌ها و سخنرانی‌های سران حزب از روزنامه‌ها - که تا حدود زیادی پژوهشگران دیگر را از مراجعه به این جراید بی‌نیاز می‌سازد، - شایسته‌ی تقدیر فراوان است. در مقدمه‌ی سی صفحه‌ای کتاب نیز، تاریخچه‌ی مختصری از حزب ایران از تأسیس تا کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ و نقد مختصری از منابع مربوط به این حزب ارایه گردیده است.

از دیگر کتاب‌های سندی که در ارتباط با حزب ایران منتشر گردیده «اسنادی از احزاب سیاسی در ایران (حزب ایران - حزب سعادت ملی ایران)» از مجموعه آثار مرکز اسناد ریاست جمهوری است که به کوشش روح‌الله بهرامی تهیه و تنظیم گردیده است. در این مجموعه، بیش از یک صد سند شامل مکاتبات ارگان‌ها و سازمان‌های مختلف با نخست‌وزیری در مورد حزب مذکور به چاپ رسیده است. اطلاعات این اسناد بخصوص در مورد شعبه‌های مختلف حزب در شهرستان‌ها و نقش آن‌ها در مسائل سیاسی حایز اهمیت فراوان است.

سازمان اسناد ملی ایران نیز کتابی تحت عنوان «اسناد احزاب سیاسی ایران (۱۳۲۰-۱۳۳۰)» به کوشش بهروز طیرانی به چاپ رسانده که در جلد اول این مجموعه‌ی دو جلدی، هفتاد سند از جمله مرام‌نامه، برخی اعلامیه‌ها و بیانیه‌های حزب درباره‌ی موضوع‌های مختلف، گزارش‌های شهربانی از حوادث و وقایع شهرستان‌های مختلف که حزب ایران به نحوی در آن دست داشته و... آمده است. این اسناد به‌خوبی حوزه‌ی گسترده‌ی فعالیت حزب ایران را در سراسر کشور نشان می‌هد. با این حال بیشتر این اسناد مربوط به شاخه‌ی گیلان و خراسان حزب مذکور است.

یک دسته از منابع حزب ایران، کتاب‌ها و یا خاطراتی است که افراد وابسته به حزب ایران به جای گذاشته‌اند. برخی از این خاطرات توسط خود آنان و برخی توسط دیگران تهیه و تنظیم گردیده‌اند. از جمله مهم‌ترین این منابع، خاطرات «احمد زیرک‌زاده» با عنوان «پرسش‌های بی‌پاسخ در سال‌های استثنایی» است که به کوشش «دکتر ابوالحسن ضیاء

ظریفی» و «دکتر خسرو سعیدی» به چاپ رسیده است. بیش از نیمی از خاطرات زیرک‌زاده که پس از فوت وی به چاپ رسیده، موضوع‌ها و مباحث نظری است که به طور مستقیم ارتباطی با حزب ایران ندارد، ولی می‌تواند روشنگر و گویای بسیاری از عقاید و افکار وی به عنوان یکی از سران برجسته‌ی حزب ایران باشد و ما را در تبیین و تشریح موضع‌گیری‌های سیاسی، اقتصادی و ایدئولوژیکی حزب راهنمایی کند. بخش دیگری از خاطرات وی درباره‌ی موضوع‌هایی غیر از ایران است و تنها حدود یک سوم از کتاب فوق، خاطرات نام‌برده در ارتباط با حزب ایران است که البته در مقایسه با خاطرات اللهیار صالح و شاهپور بختیار و کریم سنجابی حداقل از نظر کمی از اهمیت بسیار بیشتری برخوردار است و می‌تواند مسائل مختلفی چون موضع‌گیری حزب ایران در مورد امتیازهای نفتی، نقش حزب ایران، در ملی شدن صنعت نفت، میزان نفوذ حزب ایران در جبهه‌ی ملی و هیأت دولت، شناخت اعضای حزب ایران، ائتلاف حزب ایران با حزب توده‌ی ایران موضع حزب ایران در مورد فرقه‌ی دموکرات آذربایجان و عملکرد آن و هم‌چنین ایدئولوژی حزب ایران را برای پژوهشگران روشن نماید.

خاطرات شاهپور بختیار به طور کلی فاقد ارزش و اعتبار علمی در مورد حزب ایران است و جز یکی دو بار که به طور مختصر اشاره‌ای به حزب ایران نموده، مطلب قابل توجهی در مورد این حزب ندارد. کتابی که کریم سنجابی تحت عنوان «امیدها و ناامیدی‌ها» نوشته و از انتشارات جبهه‌ی ملیون در لندن است نیز، بندرت به حزب ایران پرداخته است. سخنان وی در این کتاب که مجموعه‌ای از پرسش‌ها و پاسخ‌هاست، بیشتر در مورد جبهه‌ی ملی و اعضای آن به اعتبار اشخاص است نه احزاب. با این حال مطالب وی در مورد آخرین تلاش‌های جبهه‌ی ملی - که حزب ایران نیز یکی از احزاب تشکیل دهنده‌ی آن بود - در آستانه‌ی پیروزی انقلاب و اندکی پس از آن جالب توجه است.

کتاب خاطرات اللهیار صالح که توسط خسرو سعیدی از اعضای حزب ایران در سال ۱۳۶۷ به چاپ رسیده، زندگی اللهیار صالح یکی از اعضای سرشناس حزب ایران را از دوران تولد تا درگذشت او در بر می‌گیرد. متأسفانه مطالب کمی از کتاب فوق به فعالیت صالح در حزب ایران پرداخته است. به عبارت دقیق‌تر، از این کتاب دوستانه و چند

صفحه‌ای تنها حدود سی صفحه در مورد ارتباط صالح با حزب ایران و جبهه‌ی ملی است که صالح به نمایندگی از حزب ایران اقدامات و وظایفی را در آن جبهه به عهده داشته است. بهترین مطالب کتاب مربوط به تحلیل‌های صالح در مورد علل ائتلاف حزب ایران با حزب توده‌ی ایران می‌باشد.

رسول مهربان هم یکی از اعضای اخراجی حزب ایران است که کتابی با عنوان «بررسی مختصر احزاب بورژوازی لیبرال در مقابله با جنبش کارگری و انقلابی ایران» به چاپ رسانده است. مهربان که پس از شکست فرقه‌ی دموکرات آذربایجان به علت طرف‌داری از این غایله، از حزب ایران اخراج شد، در کتاب خود در بیان آرا و عقاید خود لحنی غیر علمی به خود گرفته و حزب ایران و سران آن را بخصوص در ارتباط با حزب توده‌ی ایران و جریان مارکسیسم در ایران، مورد طعن و سرزنش قرار می‌دهد و آنان را نوکر دربار و همکار ساواک می‌نامد. در کتاب وی، گرایش به حزب توده‌ی ایران و اندیشه‌های مارکسیستی به طور کامل مشهود است. در این اثر، مطالب فراوانی در مورد حزب ایران می‌توان یافت و نقش حزب ایران در مسأله‌ی ملی شدن صنعت نفت بخوبی توصیف و تبیین گردیده است. این کتاب در میان کتاب‌های مورد استفاده در این تحقیق، تنها کتابی است که در آن به فرجام حزب ایران و آخرین تکاپوی این حزب و سران آن و اختلافاتشان حتی پس از پیروزی انقلاب اسلامی اشاره شده است.

یکی دیگر از کتاب‌هایی که مطالب مختصر و مفیدی را در مورد حزب ایران و بویژه پایگاه و جایگاه قومی و طبقاتی سران و مؤسسان حزب ارائه می‌دهد، کتاب «ایران بین دو انقلاب» اثر یرواند آبراهامیان است. این اثر همان‌طور که از نام آن پیداست؛ درآمدی بر جامعه‌شناسی سیاسی معاصر ایران است که بنیادهای اجتماعی سیاست در ایران را مورد تحلیل قرار داده و چگونگی تأثیر تدریجی توسعه‌ی اقتصادی - اجتماعی بر زندگی سیاسی در ایران را از انقلاب مشروطه تا انقلاب اسلامی بررسی می‌کند. اشاره‌هایی که در مورد حزب ایران در این کتاب آمده، مبتنی بر مطالب ارگان‌های حزبی حزب مذکور است و جدولی که درباره‌ی پایگاه قومی و طبقاتی مؤسسان حزب ایران و سوابق فعالیت‌های آنان ارائه می‌دهد جالب توجه است.

از دیگر منابع بسیار مهم حزب ایران، روزنامه‌ها و بخصوص ارگان‌های حزبی است.

از مهم‌ترین ارگان‌های حزبی «حزب ایران» می‌توان به هفته‌نامه‌ی «جبهه» و سپس «جبهه‌ی آزادگان» اشاره کرد. البته هفته‌نامه‌های «باستان»، «نبرد امروز» و «جوانان ایران» نیز از دیگر نشریاتی بودند که یا به طور هم‌زمان و یا در صورتی که به هر دلیل انتشار ارگان مرکزی حزب متوقف می‌شد، به جای آن منتشر می‌شدند. در شهرستان‌ها نیز شماره‌هایی از جریده‌ی «ندای کاشان» ارگان شاخه‌ی کاشان حزب ایران و خبری از انتشار «جریده‌ی شیراز» در همان شهر در دست است. احتمال می‌رود جراید دیگری نیز از سوی شعبه‌های حزب در شهرهایی مانند رشت و مشهد و... منتشر شده باشند.^(۱)

بسیاری از مطالب و مباحث مربوط به افکار و عقاید سیاسی، اقتصادی و اجتماعی حزب ایران و افراد و اعضای آن در لا به لای همین روزنامه‌ها موجود است. اعلامیه‌ها و اطلاعیه‌های حزبی نیز در ارگان‌های حزبی منتشر می‌گردید. وقایع و جریان‌های روز تاریخ ایران و جهان، اخبار حزبی، موضع‌گیری‌های حزب ایران در مورد حوادث مختلف نیز در ارگان‌های حزب ارایه می‌گردید. متأسفانه این روزنامه‌ها بیشتر در سال‌های ۱۳۲۰-۱۳۳۲ منتشر شده‌اند و پس از کودتای ۲۸ مرداد، فضا برای فعالیت‌های سیاسی و هم‌چنین مطبوعاتی تیره و تار گردید؛ لذا بررسی عملکرد احزاب و از جمله حزب ایران پس از این کودتا با مشکلات فراوانی در ارتباط با منابع و مآخذ روبه‌رو است.

اهمیت موضوع و اسناد آن

پژوهش حاضر از جهات مختلف، از تحقیقاتی که تاکنون درباره‌ی حزب ایران صورت گرفته، متمایز و متفاوت است. نخست این که مجموعه‌ی اسنادی که ارایه گردیده منحصر به فرد و بی‌نظیر بوده و شامل گزارش‌های ساواک از جلسه‌ها و گردهم‌آیی‌ها و کنگره‌های مختلف حزب ایران و هم‌چنین بولتن‌های خبری است که در هیچ جای دیگر یافت نمی‌شود. گزارش افراد نفوذی ساواک از جلسه‌های مخفیانه‌ی حزب از اهمیت و اعتبار بیشتری برخوردار است. با این حال نباید همه‌ی این گزارش‌ها را به طور کامل و تمام

۱. مسعود کوهستانی‌نژاد، حزب ایران، مجموعه‌ای از اسناد و بیانیه‌ها ۱۳۲۰-۱۳۳۲، شیراز، تهران ۱۳۷۹.

پذیرفت و از این لحاظ، دیدگاه انتقادی لازم است.

از طرف دیگر تاکنون پژوهشی در مورد حزب ایران به صورت مستقل صورت نگرفته است و چند کتابی که در مورد این حزب منتشر شده، همگی مجموعه‌ای از اسنادند و مدخل پژوهشی در مورد حزب ایران ارائه نداده‌اند، تنها در یک مورد «مسعود کوهستانی نژاد» در حدود سی صفحه درباره‌ی این حزب آن هم تنها تا سال ۱۳۳۲ نگاهشته است. در حالی که در پژوهش حاضر تاریخچه، عملکرد و اقدامات حزب ایران در تمام طول تاریخ این حزب از ۱۳۲۳ تا ۱۳۵۷ و حتی اندکی پس از آن مورد نقد و بررسی قرار گرفته است. اهمیت این کار بیشتر از آن‌رو است که این امر از زاویه‌ی دید اسناد و در پرتو اسناد معتبر مراکز مختلف اسنادی بویژه مرکز اسناد انقلاب اسلامی صورت گرفته است.

درباره‌ی اسناد و شیوه‌ی تدوین آن‌ها

اسناد مجموعه‌ی حاضر، همان‌طور که قبل از این نیز گفته شد، عموماً اسناد مربوط به آرشیو سازمان اطلاعات و امنیت کشور (ساواک) می‌باشد که محدوده‌ی سال‌های ۱۳۳۶ - تا ۱۳۵۷ ه‌ش را در برمی‌گیرد این اسناد اکنون در آرشیو مرکز اسناد انقلاب اسلامی بایگانی و نگهداری می‌شود که شامل گزارش‌های عوامل ساواک از جلسه‌های مختلف حزب ایران اعم از علنی و غیر علنی، بولتن‌های خبری، نشریات داخلی حزب در قالب جبهه‌ی ملی، گزارش ساواک از تمامی اعمال و رفتار و سخنان سران یا اعضای حزب ایران در سراسر کشور و... است.

این اسناد در آرشیو مرکز در دو پرونده با همین عنوان بایگانی و نگهداری شده است. علاوه بر پرونده‌ی موضوعی حزب ایران پرونده‌هایی نیز با عنوان اعضای برجسته‌ی حزب چون اللهیار صالح، کریم سنجابی، ابوالفضل قاسمی و شاهپور بختیار در آرشیو مرکز موجود است که البته از اسناد سازمان اسناد ملی و مؤسسه‌ی مطالعات تاریخ معاصر هم - همان‌طور که گفته شد - استفاده شده است.

طبیعی است که تمامی اسناد مربوط به حزب ایران در این مجموعه گردآوری شده است و تدوین‌کننده‌ی اسناد مجبور بوده که از میان صدها و بلکه هزاران سند، این اسناد

را انتخاب و گزینش نماید. در این مجموعه، جز در مواردی که متن سند ناخوانا بوده و بازنویسی شده، تصویر اسناد ارایه گردیده است.

گر چه در مراحل اولیه‌ی انجام این کار، سیاست مرکز بر بازنویسی تمامی اسناد بود که این کار نیز صورت گرفت، ولی با این حال در مراحل پایانی کار بنا بر آن شد که تنها اسنادی بازنویسی گردند که خوانا نیستند. ترتیب اسناد هم براساس ترتیب تاریخی بوده و عبارات و کلماتی که برای توضیح بیشتر اضافه گردیده در داخل کروشه گذاشته شده است.

در آخر هم تصاویر و ضمائم اضافه شده است که در شناخت هر چه بیشتر حزب ایران به خواننده کمک می‌کند. مهم‌ترین ویژگی اسناد مجموعه‌ی حاضر را می‌توان منحصر به فرد بودن آن‌ها دانست. این اسناد بخوبی روابط درون حزبی و فعالیت‌های پیدا و پنهان حزب ایران و نحوه‌ی ارتباط آن با جبهه‌ی ملی در دوره‌های مختلف و موضع‌گیری‌های این حزب در مقاطع مختلف تاریخ را نشان می‌دهد. بدون شک بدون ارایه و چاپ اسناد مجموعه‌ی حاضر، هرگونه تحقیقی پیرامون این حزب به طور کلی ناقص خواهد بود؛ لذا به تحقیق می‌توان گفت چاپ اسناد مجموعه‌ی حاضر، گامی مهم و اساسی جهت شناخت بیشتر و بهتر حزب ایران است.

سیاوش یاری

بخش اول

مدخل پژوهشی

فصل اول

تأسیس و تثبیت حزب ایران

تأسیس حزب ایران و اهداف آن

حزب ایران یکی از احزابی بود که در دوره‌ی پهلوی دوم تأسیس شد. این حزب هم‌چون بسیاری از احزاب دیگر در این دوره، مولود فضای خاص سیاسی پس از سقوط رضاشاه بود. هر چند اشغال ایران توسط متفقین در این زمان و مشکلات دیگر، فضای سیاسی ایران را متشنج ساخته بود و حکومت وقت هنوز نتوانسته بود به اعمال حاکمیت واقعی در سراسر کشور بپردازد.

سیاستمداران این دوره را می‌توان به چند دسته تقسیم کرد: برخی از سیاستمداران و کارگزاران رژیم به غرب گرایش داشتند. این دسته عده‌ی زیادی را تشکیل می‌دادند و معمولاً از وابستگان به انگلستان بودند که نفوذ دیرینه‌ای در ایران و بخصوص در میان برخی خانواده‌های متمول داشتند. عده‌ی کمی از روشنفکران و برخی کارگران و اهل فن نیز تحت تأثیر انقلاب اکتبر ۱۹۱۷ شوروی و بیشتر در قالب حزب توده‌ی ایران مارکسیسم و همسایه‌ی شمالی داشتند. در چنین فضایی عده‌ای دور هم جمع شده و قصد داشتند که به دور از این وابستگی‌ها حزب خاصی را تشکیل دهند.^(۱) آنان تحصیل کردگان از غرب برگشته و بیشتر مهندسان و فارغ‌التحصیل‌های رشته‌ی حقوق بودند که حزب ایران را به وجود آوردند. هسته‌ی اولیه‌ی حزب ایران را برخی از اعضای کانون مهندسين ایران تشکیل دادند، به طوری که پس از تشکیل حزب ایران، جهت‌گیری کلی

---

۱. خاطرات اللهیار صالح، به کوشش خسرو سعیدی، تهران، ۱۳۶۷، ص ۱۴۱.

این حزب با جهت‌گیری کانون مهندسين تقريباً در تمامی مقاطع همسو بود. کانون مهندسين در اواخر سال ۱۳۲۱ هـ.ش تحت شرايطی خاص تشکیل گردید که قبل از پرداختن به موضوع تأسیس حزب ایران به این مطلب اشاره می‌شود.

سال‌های پس از شهریور ۱۳۲۰ را به حق باید یکی از نقطه‌های عطف تاریخ ایران به حساب آورد. در این دوره تحصیل‌کردگان ایرانی از غرب برگشته با استفاده از فضای سیاسی موجود، ناشی از سقوط دیکتاتوری رضاشاه، بر آن بودند که به نوعی به حل معضلات اجتماعی و سیاسی جامعه‌ی خویش بپردازند و برای نیل به هدف فوق بسیاری از آنان پا به عرصه‌ی سیاست نهادند. بسیاری از تحصیل‌کردگان و مهندسين و افراد مختلف دیگر در سال‌های ۱۳۲۰ و ۱۳۲۱ هـ.ش گروه‌های متعدد سیاسی و صنفی را تشکیل دادند که مهم‌ترین این گروه‌ها کانون مهندسين ایران بود.^(۱) در یکی از منابع در این باره آمده است:

«اعضای کانون، بیشتر از دردهای عمومی و گرفتاری‌های شخصی صحبت می‌کردند و الحق با اخلاص و ایمان محکم وارد میدان مبارزه شدند. آن‌ها فکر می‌کردند با همین نفرت و وسایل محدود خواهند توانست تمام آمال خویش را عملی سازند و فساد و بی‌عدالتی را از کشور براندازند. آن‌ها معتقد بودند که صنعت باید پیشاپیش برنامه‌ی کشور قرار گیرد.»^(۲)

آبراهامیان ضمن بیان این مطلب که مهدی بازرگان یکی از اعضای مؤسس کانون

۶ کوهستانی‌نژاد، پیشین، ص ۳ و هم‌چنین کیوان لؤلؤبی، درآمدی بر تحزب در دهه‌ی بیست، فصلی متفاوت در حزب‌گرایی تاریخ معاصر ایران، ویژه‌نامه‌ی یاد، نشر بنیاد تاریخ انقلاب اسلامی ایران، سال چهاردهم، ۱۳۷۸، صص ۳۳۴-۳۳۶.

نخستین اساس‌نامه و مرام‌نامه‌ی کانون مهندسين در هجدهم فروردین ماه ۱۳۲۲ هـ.ش تدوین و به اتفاق آراء بنیان‌گذاران تصویب شد. در ماده‌ی اول این اساس‌نامه هدف از تشکیل کانون

الف - هدایت کار طبق اصول فنی و علمی؛

ب- کوشش و فداکاری در بهبودی وضع معنوی و مادی صنف مهندس و کشاورز و طبقه‌ی کارگر؛

ج- تأمین وحدت و هم‌کاری بین مهندسين؛

د- توسعه و تشویق کارهای فنی و علمی مفید در ایران اعلام شد. (کوهستانی‌نژاد، پیشین، صص ۵۴-۵۵).

۱. کوهستانی‌نژاد، پیشین، ص ۴

۲. همان، صص ۶۵

مهندسين بوده، به نقل از وی، علت و انگیزه‌ی تأسیس کانون مهندسين را درخشش انجمن‌های آزاد دانشجویی و اتحادیه‌های آزاد مذهبی و احزاب آزاد سیاسی در کشورهای اروپایی ذکر می‌کند.^(۱)

یکی از مهم‌ترین اقدامات کانون مهندسين طراحی و سازمان‌دهی بزرگ‌ترین اعتصاب مهندسين بود که اندکی پس از تأسیس کانون صورت گرفت و این، تجربه و پشتوانه و در عین حال نقطه‌ی امیدی برای کارگردانان کانون جهت انجام کارهای بزرگ‌تر و بیشتر گردید. گرچه اعتصاب به اهداف خود دست نیافت، ولی رژیم را وادار به واکنش در برابر کانون نمود. بنا به روایت زیرک‌زاده، نمایندگان کانون با شاه ملاقات کردند و شاه ضمن دادن وعده‌هایی به مهندسين، خواستار ختم اعتصاب شد که در پی آن اعتصاب خاتمه یافت، ولی وعده‌ها تحقق نیافت.^(۲) به دنبال این اعتصاب اعضای کانون به فکر شرکت در انتخابات افتادند و توانستند چند نفری را به مجلس چهاردهم بفرستند. فکر تأسیس حزب و گام‌های بلندتر پس از این بود؛ زیرا آن‌ها فکر می‌کردند اگر می‌توان با این امکانات محدود نماینده به مجلس فرستاد، چرا کارهای بزرگ‌تر انجام نگیرد. اکنون آمال و انگیزه‌های آنان فراتر از اهداف یک گروه صنفی بود. آن‌ها به سرنوشت کشور فکر می‌کردند و خود را برای مسؤولیت‌های سنگین‌تری آماده می‌ساختند و به همین جهت دست به تأسیس حزب ایران زدند که در ادامه به اهداف بنیادین آن پرداخته می‌شود.

رسول مهربان و اللهیار صالح که هر دو عضو حزب ایران بوده‌اند در این مورد، روایتی نزدیک به هم نقل می‌کنند. آن دو تأکید دارند که در آن مقطع از تاریخ ایران برخی به غرب و بعضی به شرق چشم امید دوخته بودند و هیچ گروه سیاسی که متکی به ایران و ایرانی باشد وجود نداشت. چنین خلأیی را حزب ایران پر کرد. رسول مهربان که به عقب‌تر برگشته، به تأسیس حزب «اراده‌ی ملی» پس از کودتای ۱۲۹۹ هـ.ش توسط سید ضیاء و باکمک وفاداران به رضاخان از ایلات و عشایر و ملاکین اشاره می‌کند و می‌گوید:

۱. برواند آبراهامیان، *ایران بین دو انقلاب*، ترجمه‌ی احمد گل‌محمدی و محمدابراهیم فلاحی، نشر نی، چاپ ششم، تهران ۱۳۸۰، ص ۲۳۲

۲. احمد زیرک‌زاده، *خاطرات*، «پرسش‌های بی‌پاسخ در سال‌های استثنایی»، به کوشش دکتر ابوالحسن ضیاء ظریفی و دکتر خسرو سعیدی، نیلوفر، تهران ۱۳۷۶، ص ۷۰

«در مقابل این حزب، گروهی دیگر که باقی مانده‌ی ۵۳ نفر بودند با کمک عده‌ای از جوانان تحصیل کرده، حزب توده‌ی ایران را تشکیل دادند. بنا بر همین روایت، بیشتر روشنفکران «بورژوازی» و تحصیل کرده‌های اروپایی زمان رضاخان به این حزب که مظهر «امپریالیسم» انگلیس بود، به حزب توده‌ی ایران که با جهان‌بینی «مارکسیستی» و حمایت از جنبش‌های کمونیستی کارگری به میدان مبارزه آمده بود، اقبال و توجهی نکردند و در صدد تأسیس حزب جداگانه‌ای که به طور خالص برای ایران باشد برآمدند. شعارهای اصلی چنین گروهی؛ وطن پرستی، آزادی خواهی، ناسیونالیسم، تعدیل ثروت، بسط عدالت، مبارزه با فساد و... بود. (۱)

صالح نیز می‌گوید:

«در اسفند ماه ۱۳۲۳ هـ.ش به همت و تلاش چهل و چند نفر از مهندسان و روشنفکران تحصیل کرده، حزب ایران تأسیس گردید. این حزب در عین حال که شالوده‌ی صحیح جامعه و ثبات و پیشرفت آن را بر تحقق شعار «کار، داد، آزادی» قرار داده بود، بلافاصله هدف از تلاش‌های سیاسی و اجتماعی و وسیله‌ی نیل به سعادت را در شعار دیگری، یعنی «با فکر ایرانی، به دست ایرانی، برای ایران»، مشخص و متبلور می‌ساخت و جاودانگی ایران و فرهنگ دیرپای آن را طلب و آرزو می‌نمود و مخصوصاً در شعار دیگری تأکید می‌کرد که با جهل اکثریت و فساد اقلیت مبارزه کنید.» (۲)

در پایان اعلامیه‌های حزب ایران جمله‌ی «جاوید باد ایران» ذکر می‌شد که نشانگر آمال سران این حزب دال بر طلب جاودانگی ایران و فرهنگ و تمدن ایرانی بود. زیرک‌زاده در یکی از مقالات خود در روزنامه‌ی جبهه، ارگان حزب ایران هدف از تأسیس حزب ایران را نجات ایران از بدبختی و فلاکت دانسته و می‌گوید:

«ما سرچشمه‌ی تمام بیچارگی‌ها را در فقر مردم و فساد طبقه‌ی حاکم دیدیم...

۱. رسول مهربان، بررسی مختصر احزاب بورژوازی لیبرال در مقابله با جنبش کارگری و انقلابی در ایران.

پیک ایران، تهران ۱۳۵۹، قسمت اول، ص ۱۴

۲. خاطرات اللهیار صالح، پیشین، ص ۱۴۱

گفتیم ایران فقط باید به دست ایرانیان فقط اصلاح گردد. حزبی از ایرانیان وطن پرست تشکیل دادیم و برای آن که اصل عدم اتکا به دیگران را مجسم سازیم به نام عزیز ایرانش نام نهادیم.»^(۱)

آبراهامیان، تاریخ تأسیس حزب ایران را سال ۱۳۲۲ هـ ش و قبل از برگزاری انتخابات مجلس چهاردهم می‌داند. او می‌گوید در آستانه‌ی انتخابات مجلس چهاردهم، کانون مهندسين به دو جناح تقسیم شد؛ اعضای تندرو که به جنبش کارگری طرف‌دار حزب توده‌ی ایران پیوستند و اعضای میانه‌رو که حزب ایران را تشکیل دادند تا در کنار شخصیت‌هایی چون دکتر مصدق مبارزه کنند.^(۲) این روایت با هیچ کدام از روایات دیگر که توسط اعضا و سران حزب ایران ارایه گردید هماهنگی ندارد. اعضای حزب ایران که اکنون برخی از آنان آثاری از خود به جای گذاشته‌اند، بر این امر تأکید دارند که حزب ایران پس از انتخابات مجلس چهاردهم تأسیس گردیده است.^(۳) در ضمن آن‌ها به اختلاف و دسته‌بندی در کانون مهندسين هیچ اشاره‌ای نکرده‌اند. نخستین اعلامیه‌ی حزب ایران نیز در سال ۱۳۲۳ به چاپ رسیده است.^(۴) البته بعید به نظر می‌رسد که حزب یک سال پس از تأسیس، دست به انتشار اعلامیه بزند؛ حتی اگر بنا را بر این بگذاریم که حزب ایران در اسفند ۱۳۲۲ تشکیل شده باشد، این امر بعد از انتخابات مجلس چهاردهم بوده است نه قبل از آن.

«حسین مکی» از نقش «مهندس فریور» در تأسیس حزب ایران یاد کرده و از سی نفر سخن به میان می‌آورد که اعضای مؤسس حزب ایران بوده‌اند. از جمله این سی نفر دکتر شمس‌الدین جزایری، مهندس غلامعلی فریور، مهندس احمد زیرک‌زاده، مهندس ناصر معتمد، مهندس کاظم حسینی، مرتضی مصوررحمانی، دکتر عبدالله معظمی، دکتر محسن نصر، محسن خواجه‌نوری، مهندس گزیده‌پور، و خود وی بودند.^(۵)

۱. روزنامه‌ی جبهه، شماره‌ی ۲۵، ۱۳۲۴/۹/۷، صص ۱ و ۴.

۲. آبراهامیان، پیشین، ص ۲۲۲.

۳. احمد زیرک‌زاده، پیشین، ص ۷۹ و اللهیار صالح، پیشین، ص ۱۴۱.

۴. روزنامه‌ی ستاره، شماره‌ی ۱۸۲۸، ۱۳۲۳/۴/۲، هـ ش، ص ۲.

۵. حسین مکی، *خاطرات سیاسی*، علمی، تهران ۱۳۶۸، ص ۱۹.

برخی معتقدند که حزب ایران تمایلات لیبرالی و سوسیال دموکراتیک داشت و هر چند به علت مخالفت با دیکتاتوری و سلطه‌ی بیگانه و فساد دستگاه اداری، عده‌ی قابل توجهی از ملیون و حتی افراد مذهبی را به خود جذب کرده بود، اما در واقع حزبی توده‌ای و مردمی نبود.^(۱) این خصلت حزب ایران باعث شد که جز در میان تحصیل‌کردگان و افراد اداری نتواند در میان توده‌ی مردم پایگاه قابل توجهی داشته باشد، لذا سران حزب بیشتر به فکر نفوذ در ارکان دولت و به دست گرفتن مقامات اداری و البته بیشتر به قصد خدمت و اصلاح امور بودند که در این امر هم موفقیت چندانی نداشتند که در ادامه‌ی این نوشتار در جریان بررسی حرکت تاریخی حزب به آن پرداخته می‌شود. بازرگان^(۲) نیز می‌نویسد:

«شعار حزب ایران معرف کامل طرز فکر مؤسسان آن حزب است. شعار آنان برای ایران، با فکر ایرانی و به دست ایرانی بود. در واقع حزب ایران، ایدئولوژی خاصی نداشت و یک حزب ناسیونالیست ملی بود که مدرنیسم و سوسیالیسم را هم برای خاطر ناسیونالیسم به خود ضمیمه می‌نمود.»^(۳)

وی در جای دیگر متذکر می‌شود که مؤسسان حزب ایران، از فرنگ‌برگشته‌ها و روشنفکرانی بودند که قصد داشتند فکر تجدیدخواهی و اقدامات اصلاحی خود را در یک سطح بالاتر از فعالیت‌ها و خدمات اداری و فنی یعنی در سطوح وکالت و وزارت نیز توسعه دهند. آنان معتقد و متوجه شده بودند تا مقام‌های سیاسی و زمام‌داری در اختیار

۱. کیوان لؤلؤبی، پیشین، ص ۳۳۴

۲. گرچه برخی، از جمله آبراهامیان معتقدند که بازرگان عضو حزب ایران بوده که مدتی بعد حزب را ترک کرده، ولی خود بازرگان ضمن انکار عضویت خود در حزب ایران می‌نویسد:

«صرف نظر از آن که عضویت در حزب ایران عملی خلاف قانون و خلاف شرافت و اخلاق نیست که اصرار بر کتمان کردن آن داشته باشم و استدلال بر دوستی با سران یک حزب و شرکت در مجالس سخنرانی از نمونه استنادهای واقعاً قضایی و محکمی است که شایسته کیفرخواست می‌باشد، علت عدم عضویت بنده در حزب ایران اولاً امتناعی بود که اصولاً در آن ایام نسبت به فعالیت‌های سیاسی و حزبی داشتم و ثانیاً برای بنده درد اصلی مملکت در نداشتن تشکیلات حزبی و مرام‌نامه‌های سیاسی نبود. بنده خیلی بیش از این مطالب به معتقدات فکری و تربیت معنوی و تدارک شخصیت اهمیت می‌دادم.» (مهدی بازرگان، *مدافعات در دادگاه غیر صالح تجدید نظر نظامی*، بی‌جا، مدرس، چاپ سوم، ۱۳۵۶، صص ۱۰۹ و ۱۱۰)

۳. پیشین، ص ۱۰۹

طبقات دانا و سالم و افراد خودشان قرار نگیرد، کار مملکت سامان و صلاح پیدا نخواهد کرد؛ ولی مکتب فکری آنان از این حد بالاتر و وسیع تر نرفته و ایراد و عنایت چندانی به تغییرات عمیق سازمان اجتماعی و اعتقادی و سیاسی مملکت نمی‌کردند و کاری به اساس و سازمان رژیم مانند حزب توده نداشتند.^(۱)

از خلال عبارت‌های نخستین مرام‌نامه‌ی حزب ایران که در سال ۱۳۲۴ انتشار یافت؛ می‌توان تا حدود زیادی به ایدئولوژی و اهداف مؤسسان حزب ایران پی برد. به هنگام تدوین مرام‌نامه، اختلافاتی نیز در بین مؤسسان اولیه روی داده و برخی از آنان از همان آغاز راه از حزب ایران کنار رفتند، زیرک‌زاده در خاطرات خود در این مورد چنین می‌نویسد:

«بحث مرامی [مرام‌نامه] مشکلات بیشتری ایجاد کرد. یک عده از ما مثل مهندس فریور و خود من جنبه‌ی سوسیالیستی داشتیم، ولی بیشتر رفقای ما بدون این که با آن مخالف باشند، انسی هم با آن نداشتند.»^(۲)
او می‌گوید:

«عدالت اجتماعی را هم که از گزینه‌های طبیعی بشر است در مرام‌نامه جای دادیم.»

وی در ادامه بیان می‌کند:

«در دو موضوع اتفاق نظر ممکن نشد. یکی مذهب بود که عده‌ای می‌خواستند ترویج مذهب اسلام در مرام [مرام‌نامه] قرار گیرد و اکثریت با آن موافقت نکردند و در نتیجه، چند نفر از جمله دکتر «رضازاده شفق» کنار رفتند و دیگری جنبه‌ی اقتصادی و نقش دولت در امور اقتصادی بود. یکی دو نفر که با هر گونه مداخله‌ی دولت در امور اقتصادی مخالف بودند از ما دور شدند، از جمله‌ی آن‌ها مرحوم حسین صدر بود.»^(۳)

۱. پیشین، صص ۱۰۸ و ۱۰۹

۲. زیرک‌زاده، پیشین، ص ۸۵

۳. همان

گر چه حزب ایران گرایش مذهبی نداشت، ولی ورود غیر مسلمانان به حزب ایران ممنوع بود.^(۱)

از مرام‌نامه‌ی حزب ایران هم‌چنین برمی‌آید که هدف حزب ایران، انجام اصلاحات در قالب رژیم موجود بوده است. اصول کلی مرام‌نامه‌ی نخستین به این قرار بود:^(۲)

۱- از لحاظ سیاسی، حفظ استقلال کامل کشور و پشتیبانی از اصول دموکراسی؛

۲- از لحاظ اقتصادی، استقرار عدالت اجتماعی و کوشش در بهبود وضع مادی

ملت از راه توجه به کشاورزی و صنعت و بهره‌برداری از جمیع ثروت مملکت.

۳- از لحاظ اجتماعی، تهذیب اخلاق و تعمیم فرهنگ و تأمین بهداشت

عمومی.»

یکی از مهم‌ترین تحولات حزب ایران در سال ۱۳۲۴ پس از انتشار مرام‌نامه‌ی این حزب، ورود اللهیار صالح به حزب مذکور بود.^(۳) او یکی از ثورسین‌های بزرگ حزب شد و نقش مهمی در موضع‌گیری‌های حزب در مورد حوادث و جریان‌های مختلف داخلی و خارجی ایفا کرد که در صفحات بعد به آن‌ها اشاره خواهد شد.

پایگاه طبقاتی حزب ایران

همان طور که در صفحات قبل به صورت اجمال اشاره شد مؤسسان، سران و وابستگان حزب ایران بیشتر تحصیل‌کردگان خارج از کشور و روشنفکرانی بودند که اکثر آن‌ها دیدگاه سوسیالیستی داشتند. بسیاری از اعضای حزب ایران نیز از طبقه‌ی متوسط بودند. این پایگاه بویژه در بین مهندسان مؤسس حزب، فارغ‌التحصیلان دانشگاهی شاغل در اداره‌های دولتی، بخصوص در وزارت اقتصاد و اداره‌ی ثبت، زنان تحصیل‌کرده‌ی جدید که حزب سازمان زنان را برای آنان تشکیل داده بود و دانشجویان

۱. آبراهامیان، پیشین، ص ۳۱۲

۲. اسناد احزاب سیاسی ایران (۱۳۲۰-۱۳۳۰ه.ش)، به کوشش بهروز طبرانی، سازمان اسناد ملی ایران.

تهران ۱۳۷۶، جلد اول، صص ۱۸۴-۱۸۵

۳. کوهستانی‌نژاد، پیشین، ص ۹

که به یاری حزب از یک سازمان جوانان و یک نشریه‌ی هفتگی به نام «جوانان سوسیالیست» بهره‌مند بودند، قرار داشت.^(۱)

البته با گسترده‌تر شدن حوزه‌ی فعالیت حزب ایران در سراسر کشور و در طول حیات تاریخی آن، تغییر و تحولات زیادی رخ داد، ولی کماکان اعضای حزب ایران بیشتر از میان کارمندان شاغل ادارات مختلف انتخاب می‌گردیدند. در مقطعی از عمر حزب ایران، گرایش به مارکسیسم نیز در میان برخی اعضای حزب دیده شد و این‌گرایش بیشتر در میان تعدادی از اعضای درجه دو حزب بود. این عده در واقع جناح چپ حزب را تشکیل می‌دادند که بنا به احتمال قوی در ائتلاف حزب ایران با حزب توده‌ی ایران - که در صفحات بعد به آن اشاره خواهد شد - نقش داشتند. از طرف دیگر ائتلاف با حزب توده‌ی ایران خود باعث گرایش به اندیشه‌های مارکسیستی در میان برخی اعضای حزب ایران گردید. این‌گرایش حکایت از تلاش حزب ایران برای نفوذ در طبقه‌ی کارگر دارد. ابوالقاسم زیرک‌زاده در یکی از مقاله‌های روزنامه‌ی جبهه‌ی ارگان حزب ایران به بحث در مورد حزب ایران و طبقات اجتماعی می‌پردازد و می‌نویسد:

«نخستین و شاید پیش‌پاافتاده‌ترین ایرادی که به حزب ایران می‌گیرند، این است که حزب ایران بر یک طبقه‌ی مشخص و معین اجتماعی متکی نیست و افراد آن از حیث وضع مادی و اجتماعی در یک طبقه‌ی ثابت قرار ندارند. اگر درست دقت کنیم این ایراد یک ایرادی است که اگر بخواهند، ممکن است آن را بر کلیه‌ی احزابی که در ایران موجود است وارد آورند، زیرا تعریف و تعیین طبقات اجتماعی در دنیای امروزه و مخصوصاً در ایران کار مشکلی است و اساساً نمی‌توان حدودی پیدا کرد که به وسیله‌ی آن طبقات مختلف اجتماعی را از یک‌دیگر دقیقاً و به طور قطع مجزا ساخت. بهترین و مشکل‌ترین نمونه‌ی طبقات اجتماعی که در دنیای امروز می‌توان پیدا کرد، دسته‌جات کارگری کارخانجات و معادن است... چنین دسته و جمعیتی در ایران تقریباً وجود نداشته... [حتی اگر وجود داشته باشد] محققاً هیچ فرد و یا جمعیتی نمی‌تواند

۱. آبراهامیان، پیشین، ص ۳۱۲

تضمین کند که بتواند کلیه کارگران پراکنده‌ی کشوری به وسعت ایران را تحت پرچم حزب معینی متشکل نماید. به همین دلیل است که حتی احزابی هم که روز اول به اسم احزاب کارگری به وجود آمده‌اند، در عمل اشتباه خود را متوجه شده و ناچار مجبور شده‌اند قید مبارزه‌ی طبقاتی را پاره کرده و پایه‌ی تشکیلات خود را به جای این که بر روی طبقات کارگران بگذارند، بر روی توده‌های ملت ایران گذارده و طبقات مختلف اجتماعی را در تشکیلات خود وارد نمایند.

... به هر حال از آنچه گذشت بخوبی معلوم می‌شود که حزب ایران اساساً وجود طبقات مختلف اجتماعی را به آن صورتی که در بعضی کشورهای اروپا و آمریکا وجود دارد منکر بوده و فقط در ایران یک طبقه را به رسمیت می‌شناسد که همان ملت عقب افتاده و از همت ساقط شده‌ی ایران است. حزب ایران معتقد است که ملت ایران به دو قسمت تقسیم می‌شود: یک عده که تقریباً صد درصد جامعه را تشکیل می‌دهند و فاقد هرگونه حق حیات می‌باشند و در مقابل آن‌ها یک عده‌ی انگشت شمار که تعداد آن‌ها از چند هزار تجاوز نکرده و دسترنج پانزده میلیون ملت ایران را در مقابل هیچ تصاحب کرده‌اند.

حزب ایران، این عده‌ی چند هزار نفری را یک طبقه‌ی اجتماعی ندانسته و اساساً آن‌ها را جزو ملت ایران حساب نمی‌کند... حزب ایران متکی است بر این توده‌ی ۱۵ میلیونی مردم ایران که همه در یک طبقه‌ی اجتماعی قرار دارند که اسم آن را می‌توان «طبقه‌ی محروم» گذارد.^(۱)

الحاق حزب میهن به حزب ایران

همان‌طور که قبل از این اشاره شد، رشد و گسترش احزاب و مطبوعات پس از شهریور ۱۳۲۰ چشمگیر و بی‌نظیر بود، به طوری که بیشتر احزاب سیاسی، مطبوعات و گروه‌ها در این دوره شکل گرفتند.

از جمله احزابی که در این دوره تشکیل شد، حزب «پیکار»، حزب «استقلال» و

حزب «میهن پرستان» بودند.

حزب پیکار در فروردین ۱۳۲۱ توسط جمعی از تحصیل کردگان و دانشجویان حقوق تشکیل شد. از اعضای برجسته‌ی این حزب می‌توان به خسرو اقبال، جهانگیر تفضلی و رضا آذرخش اشاره کرد. حزب «استقلال» را باید در وجود «عبدالقدیر آزاد» خلاصه کرد و بالاخره حزب «میهن پرستان» که مجید یکتایی، شجاع‌الدین شفا و محمدپور سرتیب از جمله گردانندگان آن به شمار می‌رفتند.

در خرداد ماه ۱۳۲۳ گروه‌های فوق به اضافه‌ی تعدادی از دیگر عناصر تحصیل کرده، گرد هم آمده و حزب میهن را تشکیل دادند، ولی به مرور زمان عدم توانایی و فقدان هم‌گرایی لازم بین گروه‌های تشکیل دهنده‌ی حزب میهن، جدایی اعضای پیکار و حزب استقلال را از آن به دنبال داشت. بدین ترتیب در سال ۱۳۲۴، کم‌کم علایم فروپاشی حزب میهن نمودار شد و جدا شدن بسیاری از هواداران و سازمان‌های شهرستان‌های حزب از آن و الحاق به گروه‌ها و احزاب دیگر از جمله حزب توده‌ی ایران به منزله‌ی هشدارهای جدی برای وقوع فروپاشی کامل بود.

در چنین وضعیتی حزب میهن به حزب ایران ملحق شد^(۱) و این الحاق باعث افزایش نفوذ و قدرت حزب ایران شد.

دکتر کریم سنجابی از سران حزب میهن، بدون اشاره به عوامل و زمینه‌های فروپاشی حزب میهن، در مورد علل این الحاق چنین می‌نویسد:

«در عمل ما می‌دیدیم که مرام ما و روش مبارزه‌ی ما با حزب ایران یکی است؛ یعنی آن‌ها هم عین همان موضع‌گیری‌های ما و همان ایده‌آل‌های ما را دارند. با مذاکراتی که با حزب ایران داشتیم، حزب میهن و حزب ایران یک سازمان تشکیل دادند و ما دستور دادیم که شعب ما در ولایات به حزب ایران بپیوندند.»^(۲)

رسول مهربان و زیرک‌زاده، دو تن از اعضای حزب ایران نیز به این امر که الحاق

۱. کوهستانی‌نژاد، پیشین، صص ۹ و ۱۰.

۲. کریم سنجابی، *امیدها و ناامیدی‌ها*، انتشارات جبهه‌ی ملیون ایران، لندن ۱۳۶۸، ص ۷۲.

حزب میهن سبب تقویت قدرت و نفوذ حزب ایران شد، معترف هستند. رسول مهربان می‌نویسد:

«با پیوستن حزب میهن در سال ۱۳۲۵ ه.ش، جبهه‌ی حزب ایران در بین دانشگاهیان بالا رفت و از نفوذ دکتر کریم سنجابی استاد و رئیس دانشکده‌ی حقوق و ایل سنجابی در صفحات غرب کشور برخوردار شد.»^(۱)

زیرک‌زاده نیز در خاطرات خود اشاره می‌کند که حزب میهن، بر خلاف ما، شعباتی در شهرستان‌ها داشت، بخصوص شعبه‌ی گیلان و خراسان آن معروف بود و حزب ایران با این الحاق، نخستین شعبه‌های شهرستانی خود را به دست آورد و مهم‌تر از این چون عده‌ای از افراد این دو شعبه به تهران آمدند، شعبه‌ی مرکزی حزب، صاحب افراد فداکار و از جان گذشته‌ای شد که خدمات آن‌ها یکی از علل اصلی بقای حزب ایران بود. از جمله‌ی این افراد، «اسماعیل فرجاد» از گیلان و «ناصر موسوی» و ابوالفضل قاسمی از خراسان بودند.

علاوه بر این، حزب میهن رهبری را به دکتر کریم سنجابی داد که عضو کمیته‌ی مرکزی حزب گردید و بارها دبیر کل حزب بود.^(۲) طبیعی است که پس از الحاق حزب میهن، ترکیب شورای مرکزی حزب ایران تغییر کرد و برخی از اعضا و سران حزب میهن به این شورا راه یافتند.

در بیانیه‌ی مشترک حزب میهن و حزب ایران که به مناسبت این الحاق انتشار یافت، اهداف این الحاق چنین بیان شده است:

«امروز وظیفه‌ی قطعی و فوری کلیه‌ی احزاب و اتحادیه‌ها و افراد میهن پرست و آزادی‌خواه ایران نزدیکی کامل به یکدیگر و ایجاد جبهه‌ی واحد نیرومند و مبارز و تجزیه ناپذیری است که بتواند صدای ایران را از حلقوم فرزندان حقیقی این آب و خاک به گوش دنیا برساند و در دوره‌ی آشفته‌ی کنونی، ایفای نقش بزرگی را که میهن پرستان و آزادی خواهان واقعی بر عهده دارند، متعهد گردد. به

۱. رسول مهربان، پیشین، قسمت اول، ص ۱۵

۲. زیرک‌زاده، پیشین، ص ۹۱

پیروی از این وظیفه و مسؤولیت مقدس، یعنی لزوم الحاق صفوف میهن پرستان، حزب میهن و حزب ایران که دو هدف اساسی آن‌ها یکی حفظ استقلال ایران و دیگری اصلاحات اساسی کشور و آزادی افراد بوده و سال‌هاست مبارزه‌ی فداکارانه‌ی خویش را آغاز کرده‌اند و افتخار آن دارند که در این راه که بزرگ‌ترین مبارزین بی‌غرض و ملی این کشور شناخته شده‌اند، امروز یک قدم بلند تازه برداشته و اتحاد رسمی و قطعی دو حزب را اعلام می‌دارند و از این پس تحت نام واحدی که به تنهایی مظهر کلیه‌ی احساسات و آرزوهای ما و سرفصل زرین تمام مبارزات و فداکاری‌های گذشته و آینده‌ی ماست یعنی با نام ایران، دوره‌ی تازه‌ی مبارزه و فداکاری خویش را آغاز خواهند نمود.^(۱)

ائتلاف با حزب توده‌ی ایران

یکی از مهم‌ترین و در عین حال جنجالی‌ترین حوادث تاریخ حزب ایران، ائتلاف آن با حزب توده‌ی ایران بوده است. این ائتلاف که در تیر ماه ۱۳۲۵ با رأی اکثریت اعضای کمیته‌ی مرکزی حزب ایران به تصویب رسید، باعث کشمکش‌ها و کشاکش‌های فراوان درون حزبی و پی‌آمدهای منفی و زیان‌باری برای حزب گردید. حزب توده‌ی ایران، گرچه یکی از منسجم‌ترین و سازمان‌یافته‌ترین احزاب تاریخ ایران بود، ولی در میان سیاستمداران و جامعه‌ی آن روز ایران، به علل مختلف فاقد پایگاه و جایگاه مناسب بود. مضاف بر گرایش‌های مارکسیستی که بنیاد حزب توده بر آن استوار بود، وابستگی ایدئولوژیکی و حتی سازمانی و تشکیلاتی به اتحاد جماهیر شوروی، تنفر از این حزب را مضاعف ساخته بود و نیز از آن‌جا که در زمان ائتلاف، وقایع آذربایجان و کردستان ظهور یافته بود و ایران در اشغال متفقین از جمله شوروی قرار داشت، تقریباً تمامی صاحب‌نظران و سیاستمداران و حتی بسیاری از اعضای حزب ایران، این ائتلاف را یک اشتباه بزرگ تلقی کردند و تلاش اعضای موافق حزب برای توجیه این اقدام نسنجیده مثمر ثمر واقع نگردید. در این مبحث قبل از بررسی نتایج این ائتلاف و پی‌آمدهای مثبت

۱. بهروز طبرانی، پیشین، جلد اول، صص ۱۸۶-۱۸۷

و منفی آن برای دو حزب، به چگونگی شکل‌گیری ائتلاف پرداخته می‌شود. در یکی از منابع آمده است:

در آغاز سال ۱۳۲۵ مذاکراتی بین کانون مهندسين با شوراي مركزي سنديكاي مهندسين و كاركنان فني ايران در مورد ائتلاف انجام شد.... سنديكاي مهندسين و كاركنان فني را مي‌توان به نوعي، بخشي منشعب از كانون مهندسين ذكر كرد. انشعابيوني كه ويژگي و خصلت اصلي آنان تمايل و وابستگي آشكار به حزب توده بود. انجام مذاكرات ائتلاف با هم‌راهي و هم‌كاري حزب ايران، حزب توده و شوراي متحده‌ي مركزي اتحادييه‌هاي كارگران و زحمت‌كشان روبه‌رو شد. در نهايت پنج تشكيلات مورد بحث، با صدور اعلاميه‌اي در اواخر ارديبهشت ۱۳۲۵، تشكيل جبهه‌ي «حمایت از صنايع داخلي» را اعلام كردند.^(۱)

تشكيل چنين جبهه‌اي را مي‌توان مقدمه‌ي ائتلاف حزب ايران و حزب توده‌ي ايران به شمار آورد. منابع، اتفاق نظر دارند كه پيشنهاده ائتلاف با حزب توده از طرف مهندس غلامعلي فريور مطرح و به كميته‌ي مركزي حزب ارايه گرديده است.

در كميته، اللهيار صالح و دكتور كريم سنجابي هم بشدت مدافع ائتلاف شدند. هر چند برخي اعضاي ديگر حزب ايران بخصوص احمد زيرك‌زاده مخالف ائتلاف بودند، ولي سرانجام پس از بحث‌هاي فراوان در رأی‌گیری، اكثريت اعضا به قبول ائتلاف رأی دادند كه اين امر در اوایل تير ماه ۱۳۲۵ صورت گرفت.^(۲)

این ائتلاف زمانی صورت گرفت که دولت، کوشش‌های خود را برای بیرون راندن قوای شوروی و ختم غائله‌ی آذربایجان آغاز کرده بود. کریم سنجابی در این مورد می‌نویسد:

«قوام‌السلطنه به ماگفت، چرا شما با این‌ها نزدیکی نمی‌کنید؟ شما با توده‌ای‌ها و با پیشه‌وری گرم بگیریید و آن‌ها را نصیحت کنید. در همین زمان بود که ائتلاف بین حزب ایران و حزب توده صورت گرفته بود. این ائتلاف در واقع زمینه‌ای

۱. کوهستانی‌نژاد، پیشین، صص ۱۳ و ۸۴-۸۲

۲. صالح، پیشین، ص ۱۴۳ و زيرك‌زاده، پیشین، صص ۹۳-۹۴

برای پیشرفت همان نظر، یعنی سیاست دولت وقت قوام‌السلطنه و برای کاری بود که نتیجه‌ی نهایی‌اش تخلیه‌ی قوای روس از ایران باشد.»^(۱)

وی در ادامه می‌نویسد که مذاکرات با پیشه‌وری نتیجه بخش نبود، حزب ایران، قصد داشت پیشه‌وری را به نحوی وادار نماید که تنها خود را متعلق به آذربایجان نداند و در مورد همه‌ی ایران صحبت کند تا همه‌ی مردم ایران او را به عنوان یک سردار و رهبر ملی بشناسند، ولی پیشه‌وری معتقد بود که ابتدا ما یک نقطه‌ی خاص را آباد کنیم و بعد آن نقطه الگویی برای مناطق دیگر شود.^(۲)

زیرک‌زاده علل ائتلاف را اشغال ایران به دست بیگانگان و گرایش زیاد به انگلستان از جانب سیاستمداران ایرانی می‌داند. از نظر وی و حزب ایران، عدم توجه به شوروی و سیاست گرایش به انگلستان که متضمن جانب‌داری از آن کشور بود، ایران را در موقعیت خطرناکی قرار داده بود و می‌توانست عواقب نامطلوبی برای ایران در پی داشته و بهانه‌ای به دست همسایه‌ی شمالی داده و عکس‌العمل نامطلوبی به دنبال داشته باشد. در چنین موقعی حزب ایران با نزدیکی و ائتلاف با حزب توده که رابطه‌ی خوبی با شوروی داشت، سعی در کاهش تبعات این سیاست داشت.^(۳) وی در جای دیگر، علل ائتلاف حزب ایران با حزب توده‌ی ایران را چنین برمی‌شمارد:^(۴)

«۱- نظر به این که حزب ما غایله‌ی آذربایجان را مولود سوء سیاست دولت‌های وقت می‌دانست، معتقد بود که سیاست ایران باید از «سیاست ضد شمال» دست بکشد تا علتی را که باعث غایله‌ی آذربایجان (از نظر خارجی) گشته بود از بین ببرد. به همین خاطر سیاست دولت وقت هم بر این شد که نسبت به روس‌ها برخورد مناسبی نشان دهد. در نتیجه با حزب توده که مورد علاقه‌ی همسایه‌ی شمالی بود با ملاطفت زیادی برخورد کرد. تا آن‌جا که در کابینه‌ی ائتلافی خود،

۱. کریم سنجابی، پیشین، ص ۷۵

۲. پیشین، ص ۷۶

۳. زیرک‌زاده، پیشین، صص ۴۸۸-۴۸۹

۴. پیشین، صص ۴۹۵-۴۹۶

سه نفر از حزب توده را وارد کرد. حزب ایران نیز به همین علت، ائتلاف با حزب توده را یک «مانور سیاسی» برای تأیید سیاست دولت دانست.

۲- حزب ایران چون معتقد به حفظ رابطه‌ی آذربایجان با تهران و امیدوار کردن فرقه‌ی دموکرات به اصلاحات اساسی بود و در آن موقع تنها تشکیلاتی که در ایران با فرقه‌ی مذکور پیوستگی و رابطه‌ی دوستانه داشت حزب توده بود، به همین دلیل، حزب ایران ائتلاف با حزب توده را وسیله و باب این حفظ رابطه شمرد و به ناچار با آن حزب مؤتلف گردید تا با معاضدت او فرقه‌ی دموکرات را از خیالات شوم تجزیه‌طلبی منصرف کند.»

بختیار که چند سال پس از این ائتلاف در سال ۱۳۲۸ وارد حزب ایران شد، از ائتلاف به عنوان یک جریان غم‌انگیز یاد می‌کند که به تحریک غلامعلی فریور و به علت ضعف و ناآگاهی کریم سنجابی و الهیار صالح صورت گرفته است. او معتقد است که این ائتلاف، لطمه‌ی بزرگی به حزب ایران زد، زیرا شعار ملی‌گرایی حزب را تضعیف ساخت:

«باید بگویم هوا و هوس شخصی بیشتر بود و وعده و وعیدهایی که به هم می‌دادند، برای انتخابات بعدی [دوره‌ی پانزدهم] بود؛ ولی اصولاً می‌گویند یک عمل تاکتیکی بود...»^(۱)

اندکی پس از اعلام ائتلاف که به «جبهه‌ی احزاب آزادی‌خواه» معروف گردید، فرقه‌ی دموکرات آذربایجان، فرقه‌ی «دموکرات کردستان»، حزب «سوسیالیست» و کمیته‌ی مرکزی «حزب جنگل» به آن پیوستند.^(۲)

برخی معتقدند که حل و فصل مسأله‌ی آذربایجان و تخلیه‌ی ایران از قوای شوروی و هم‌کاری با دولت، نمی‌تواند علت اصلی ائتلاف حزب ایران با حزب توده باشد. بر این اساس هم‌گرایی بین مهندسین که بخشی از آنان سکان‌دار اصلی حزب ایران بودند، علت اصلی چنین ائتلافی بود. به همین منظور بود که در انتخابات جدید کمیته‌ی مرکزی که در آستانه‌ی ائتلاف انجام شد، بسیاری از مخالفین ائتلاف از حزب اخراج گردیدند و

۱. خاطرات بختیار، به کوشش حبیب لاجوردی، زیبا، تهران، ۱۳۸۰، صص ۲۶-۲۷.

۲. روزنامه‌ی جبهه، شماره‌ی ۲۸۳، ۱۳۲۵/۸/۸، ص ۱.

در واقع یک گام به سوی ائتلاف برداشته شد.^(۱) برخی از این اخراجی‌ها «حزب وحدت ایران» را تشکیل داده و گروهی دیگر نیز به طور موقت کنج انزوا اختیار کردند و منتظر آینده شدند.^(۲) در اعلامیه‌ای که جبهه‌ی مؤتلف احزاب آزادی خواه منتشر کرد، اهداف مورد توافق را به این شرح اعلام کردند:

۱- جبهه‌ی مؤتلف احزاب آزادی خواه در سیاست داخلی، روش مشترک بر پایه‌ی شکست کامل عناصر ارتجاعی یعنی مزدوران استعمار و مخالفین اصلاح و آزادی و ترقی ملت ایران [را] در پیش می‌گیرد.

۲- جبهه‌ی مؤتلف احزاب آزادی خواه در سیاست خارجی، خط مشی مشترک بر اساس استقلال سیاسی و اقتصادی و قلع ماده‌ی وابستگی و تقویت روابط حسنه‌ی دولت ایران با کلیه‌ی دولت‌هایی که موافق با هدف‌های مترقی و آزادی خواهانه‌ی ملت ایران هستند، اتخاذ می‌کند.

۳- احزاب امضاکننده‌ی این اعلامیه، اقدامات میهن پرستانه‌ی یک‌دیگر را تقویت نموده و از هر گونه عملی که منجر به ضعیف [شدن] یک‌دیگر شود، خواه از لحاظ سیاسی و خواه از لحاظ تشکیلاتی خودداری کرده و سعی خواهند نمود به وسیله‌ی ایجاد کنفرانس‌ها و مجالس مشترک، رشته‌های صمیمیت و تفاهم را بین اعضای احزاب عضو جبهه‌ی مؤتلف محکم‌تر سازند.

۴- جبهه‌ی مؤتلف احزاب آزادی خواه، برای تأمین رفاه و آزادی کارگران، تصمیماتی اتخاذ خواهند نمود که وجود کارگران در احزاب مؤتلف باعث تضعیف شورای متحده‌ی مرکزی اتحادیه‌های کارگران و زحمت‌کشان ایران - که یگانه تشکیلات سندیکای واقعی کارگران ایران است، نگردد.

۵- جبهه‌ی مؤتلف احزاب آزادی خواه، برای اتخاذ تاکتیک مشترک در کلیه‌ی وقایع مهم سیاسی، جلساتی تشکیل داده و کلیه‌ی مسائل را بین خود حل کرده و روش هماهنگی در پیش می‌گیرد.

۱. پیشین، شماره‌ی ۱۸۳، ۱۳۲۵/۳/۳۱، ص ۱

۲. کوهستانی نژاد، پیشین، صص ۱۴-۱۵.

۶- جبهه‌ی مؤتلف احزاب آزادی‌خواه، همکاری احزاب و جمعیت‌ها و نویسندگان جراید و عناصر آزادی‌خواه را پس از تصویب جلسه‌ی مشترک با نهایت علاقه می‌پذیرد و از کلیه‌ی آزادی‌خواهان انتظار دارد که برای محو سریع سیاست استعمار و شکست حتمی ارتجاع و اجرای عمل اصلاحات و ترقی و نجات ملت ایران، این جبهه را تقویت کنند.^(۱)

البته شایان ذکر است که سران حزب ایران به ماهیت حزب توده‌ی ایران، سیاست‌ها و برنامه‌های آن و نیز به نتایج احتمالی این ائتلاف - که در صفحات بعد به آن اشاره خواهد شد - آگاه بودند، لذا علل اصلی این ائتلاف را باید در نفوذ برخی رهبران حزب ایران که متمایل به سیاست‌های حزب توده و بلکه خود آن حزب بوده‌اند و در واقع جناح چپ حزب ایران جست و جو کرد. علاوه بر این به احتمال قوی، یکی دیگر از علل اصلی همکاری با دولت به منظور تحصیل برخی مقامات سیاسی بوده است،^(۲) کما این که در کابینه‌ی ائتلافی قوام، حزب توده‌ی ایران و حزب ایران صاحب چند پست وزارت شدند. به هر صورت این ائتلاف محصول یک تصادف یا یک اشتباه ساده‌ی سیاسی نبوده است. در یکی از مقاله‌های روزنامه‌ی «جبهه»، ارگان حزب ایران در توجیه این ائتلاف آمده است:

«ممکن است دو یا چند حزب سیاسی در عین حالی که دارای اصول و عقاید سیاسی جداگانه هستند، هدف و نظر اصلی آن‌ها یکی باشد. در هر حال قبول اصول سیاسی متفاوت، مستلزم انتخاب هدف سیاسی متفاوت نیست. مثلاً ممکن است حزب ایران در عین حالی که در اصول و عقاید سیاسی نظریات ثابت و مشخصی دارد، همان هدفی را داشته باشد که احزاب سیاسی دیگری دارند و اگر برای رسیدن به این هدف واحد با سایر احزاب همکاری نماید، نباید تصور شود که از اصول سیاسی خود منحرف شده باشد.»^(۳)

۱. روزنامه‌ی جبهه، شماره‌ی ۱۸۸، ۱۳۲۵/۴/۹، صص ۱ و ۴

۲. کیوان لؤلؤیی، پیشین، صص ۳۳۴-۳۳۵

۳. روزنامه‌ی جبهه، ش ۲۱۴، ۱۳۲۵/۵/۱۰، صص ۱ و ۴

زیرک‌زاده که خود از مخالفان ائتلاف بود، می‌گوید:

گر چه ما با ائتلاف، به حزب توده ملحق نمی‌شدیم، ولی در میان مردم ایران که به امور حزبی آشنایی نداشتند، سوء تفاهم ایجاد کرد و یک نوع شکستن عهد تلقی می‌شد، چرا که یکی از پایه‌های اصلی حزب ایران دوری از سیاست‌های روس و انگلیس بود. این سوء تفاهم، بسیاری از قوای ما را صرف کرد و عاقبت برطرف نگردید.^(۱)

به طور کلی می‌توان گفت که نتایج این ائتلاف برای حزب ایران، ناگوار و زیان‌بار بود؛ اما مهم‌ترین پی‌آمدهای این حادثه را می‌توان چنین برشمرد:

۱- حزب توده‌ی ایران، از ناآگاهی مردم به مفهوم ائتلاف و الحاق استفاده کرد و این امر بخصوص در شهرستان‌ها مورد سوء استفاده‌ی حزب توده قرار گرفت و فردای ائتلاف در برخی شهرستان‌ها تابلوی حزب ایران را برداشتند. البته شعبه‌ی رشت و شعبه‌ی خراسان به علت داشتن همشهری‌هایی در تهران که سرعت آن‌ها را خبر کردند، مقاومت نشان دادند و توانستند هویت خود را حفظ کنند.^(۲) جالب است که حزب ایران، شعبه‌های خود را از این امر بی‌خبر نگه‌داشته بود. این امر بیانگر میزان آگاهی و اطلاعات اعضا و سران حزب ایران در شهرستان‌ها و برنامه‌های حزب ایران است که چگونه آن‌ها را برای فعالیت سیاسی تربیت کرده است.

۲- یکی از موارد ائتلاف، به رسمیت شناختن شورای متحده‌ی کارگران منتسب به حزب توده‌ی ایران بود. این حزب یگانه نماینده و متشکل‌کننده‌ی کارگران شناخته می‌شد. به این ترتیب حزب ایران، هم حزب کارگران را از دست داد و هم حق داشتن تشکیلات کارگری را از خود سلب کرد.^(۳)

۳- به پایگاه حزب ایران در میان سیاستمداران، روشنفکران و به طور کلی اذهان عمومی جامعه لطمه‌ی جدی وارد آمد. ائتلاف از این نظر، حیثیت سیاسی حزب ایران را

۱. زیرک‌زاده، پیشین، صص ۹۳-۹۴.

۲. پیشین، همان، صص ۱۰۳-۱۰۴.

۳. همان.

بشدت لکه‌دار ساخت و سخنان و تلاش‌های سران و اعضای حزب ایران، نتوانست عواقب زیان‌بار آن را کاهش دهد. البته رسول مهربان برعکس آن ادعا می‌کند این ائتلاف، حیثیت حزب ایران را افزایش داد. او می‌نویسد:

«حیثیت و نفوذ حزب ایران پس از عضویت در کابینه‌ی ائتلافی و جبهه‌ی مؤتلف احزاب آزادی‌خواه به حد بی‌سابقه‌ای بالا رفت. نزدیکی با حزب توده‌ی ایران به رشد و گسترش مسائل مربوط به سوسیالیسم و کمونیسم در افراد ساده‌ی حزبی کمک کرد و افراد حزب با مسائل خودمختاری و نهضت آذربایجان آشنا شدند.»^(۱)

البته این سخنان را باید حمل بر گرایش خاص وی به مارکسیسم و حزب توده کرد؛ و الا وی نمی‌تواند خود را بی‌خبر از پی‌آمدهای ائتلاف بداند.

هدف آشنایی با کمونیسم و سوسیالیسم هم‌گرچه ممکن است درست باشد، ولی صرفاً ائتلاف با حزب توده این امر را حاصل نمی‌کرد. از طرفی چنین چیزی نمی‌تواند یک پیروزی برای حزب ایران محسوب شود، زیرا جناح چپ، حزب ایران را با ائتلاف، تقویت کرد و موجب دودستگی و تفرقه در حزب شد. منابع دیگر در این زمینه به این افزایش نفوذ و حیثیت کمونیسم اشاره نکرده‌اند.

۴- در پی این ائتلاف در دیدگاه حزب ایران در مورد آذربایجان تحول اساسی به وجود آمد. قبل از این، عقیده‌ی حزب ایران در مورد فرقه‌ی دموکرات آذربایجان چنین بود:

«حوادث اخیر آذربایجان از دو جهت برای آزادی‌خواهان ضربه‌ی مهلکی محسوب می‌شود. نخست از لحاظ سیاست داخلی، زیرا در این ایام که مواضع سیاسی احزاب به طور کامل مشخص شده است و هر بی‌غرضی می‌تواند بر حسب تمایل یا توافق عقاید سیاسی، وارد یکی از احزاب سیاسی موجود شود، تشکیل حزب جدید جز تشتت بیشتر ثمر ندارد.... توسعه‌ی پراکندگی عقاید اگر خیانت محسوب نشود، قطعاً حماقت است. از این جهت ایجاد فرقه‌ی دموکرات

۱. رسول مهربان، پیشین، قسمت اول، صص ۳۰-۳۱.

برای احزاب سیاسی ایران لطمه‌ی بزرگی است. دوم از لحاظ سیاست خارجی، از این جهت نتایج ظهور فرقه‌ی دموکرات به مراتب خطرناک‌تر از جهات سیاست داخلی آن است. چه این فرقه با وصف دموکرات، نام همه آزادی خواهان ایران را ننگین ساخته است. بدیهی است که وجود احزابی از قبیل تشکیلات آقای سید ضیاء‌الدین طباطبایی و یا فرقه‌ی دموکرات آذربایجان با حیات سیاسی و استقلال واقعی ایران که همسایه‌ی روس و انگلیس است، منافات دارد...»^(۱)

اما پس از این ائتلاف، دیدگاه حزب ایران در مورد فرقه‌ی دموکرات چرخشی عجیب داشت. اللهیار صالح در یکی از سخنرانی‌های خود می‌گوید:

«... وقتی رفقای آزادی خواه ما در آذربایجان شروع به نهضت کردند و گفتند قصد اصلاح دارند، ما اطمینان داشتیم... آقای پادگان و همین طور سایر رهبران فرقه‌ی دموکرات آذربایجان نمونه و سرمشق وطن پرستی و دلاوری و تقوی هستند...»^(۲)

هم چنین در جای دیگر در یکی از مقاله‌های روزنامه‌ی جبهه آمده است.

«... نهضت آذربایجان، آزادی خواه، اصلاح طلب و مترقی است، در آذربایجان املاک را تقسیم می‌کنند، عوارض را حذف می‌نمایند و...»^(۳)

البته همان طوری که قبل از این نیز گفته شد، این سخنان و موضع‌گیری‌ها یا برای کمک به دولت برای تحصیل مقام یا برای وادار نمودن به عدم انجام اقدامات تجزیه طلبانه بوده، یا همان طور که زیرک‌زاده اشاره کرده از روی اجبار چنین موضعی اتخاذ گردیده است که این احتمال به واقعیت نزدیک‌تر است. زیرک‌زاده می‌نویسد:

«ائتلاف با حزب توده گرفتاری‌های زیادی به دنبال داشت که بدتر از همه کشیده شدن پای ما در ماجرای فرقه‌ی دموکرات آذربایجان بود. ما مجبور شدیم ادعا

۱. روزنامه‌ی شفق، شماره‌ی ۱۸۴، ۱۰/۷/۱۳۲۴، ص ۱

۲. روزنامه‌ی جبهه، شماره‌ی ۲۳۳، ۷/۶/۱۳۲۵، صص ۱ و ۲

۳. پینین، شماره‌ی ۲۵۸، ۸/۷/۱۳۲۵، صص ۱ و ۴

کنیم که فرقه‌ی دموکرات، حزبی محلی نیست و افکار و عقایدش مقدمه‌ای برای کمک به مبارزه با استبداد و یاری تمام مردم ایران است. ما می‌گفتیم و اصرار می‌کردیم که فرقه‌ی دموکرات به هیچ وجه در صدد جدایی آذربایجان از ایران نیست...»^(۱)

زیرک‌زاده در یک جای دیگر از خاطرات خود به بیان دیدگاه‌ها و سیاست‌های حزب ایران در قبال وقایع آذربایجان می‌پردازد که البته با دیدگاه شخصی وی متفاوت است. او می‌گوید حزب ما معتقد بود:

«الف - باید به طرق مختلف کوشید که رابطه‌ی حکومت مرکزی با فرقه‌ی دموکرات آذربایجان قطع نگردد.

ب - باید برای مسأله‌ی آذربایجان، حتی‌الامکان راه حل مسالمت‌آمیز انتخاب شود.

ج - باید از دولت قوام‌السلطنه که برای رفع غایله‌ی آذربایجان روی کار آمده است، پشتیبانی به عمل آید.

د - باید از تشدید برآشفستگی و ناراحتی همسایه‌ی شمالی از اوضاع ایران و سیاست جاری در این کشور جلوگیری شود و او را نسبت به سیاست دولت وقت، خوشبین و موجبات قطع حمایت او را از فرقه‌ی دموکرات آذربایجان فراهم ساخت».

وی در ادامه می‌گوید:

«عقیده‌ی حزب ما به بیان واضح‌تر این بود که چون فرقه‌ی دموکرات در آذربایجان استیلا یافته و به حمایت بیگانگان متکی است به حکم عقل و تدبیر باید از قطع روابط تهران با آذربایجان به هر کیفیت ممانعت کرد و مانع از آن گردید که فرقه‌ی مذکور رسماً حکومتی خودمختار تشکیل دهد و مجزا شدن خود را اعلام دارد و نیز نظر به این که فرقه‌ی دموکرات مدعی بود که احوال رقت‌بار اهالی آذربایجان و عدم توجه دولت مرکزی به خواست‌های مردم این

۱. زیرک‌زاده، پیشین، ص ۱۰۲

دیار، ایجاب کرده است که آن‌ها علیه حکومت مرکزی اقدام کنند و اختیارات وسیعی را برای اداره‌ی امور داخلی آذربایجان بخواهند، باید این فرقه را به وعده‌های دولت مرکزی امیدوار کرد و راه را برای مذاکره و تأمین نظر آن‌ها در صدر قوانین موضوعه باز گذاشت و از عامل زمان و مقتضیات روز برای حل مسأله استفاده کرد.^(۱)

گرچه سیاست دولت نیز در مورد آذربایجان همین بود؛ یعنی قصد داشت که با مماشات، مدارا و مذاکره؛ هم حمایت شوروی را از آن‌ها قطع و هم فرصت کافی برای تهیه‌ی مقدمات سرکوب نظامی فراهم کند، ولی یک حزب سیاسی نمی‌تواند هم‌چون یک دولت قانونی و رسمی عمل و موضع‌گیری نماید. بنا به احتمال بسیار قوی بسیاری از سخنان سران حزب ایران مربوط به سال‌های بعد و حداقل پس از ماجرای آذربایجان است و لذا نمی‌تواند ملاک قضاوت به نفع آنان قرار گیرد و حتی اگر سوءنیت و قصد خیانت به کشور نداشته‌اند، حداقل می‌توان گفت که ائتلاف با حزب توده ناشی از بی‌تجربگی آنان بوده است. آن زمان هنوز بیش از دو سال از عمر حزب ایران نگذشته بود.

۵- ایجاد اختلاف بین اعضای حزب ایران و ائتلاف وقت فراوان حزب و مسؤولان آن برای جواب‌گویی و توجیه اقدام انجام شده و استدلال در وجود حُسن نیت بانیان این امر. در خاطرات اللهیاری صالح آمده است:

«اثرات مخرب این ائتلاف ناپایدار در داخل حزب، شکننده و یأس‌آور بود...»^(۲)

۶- اخراج بعضی از اعضای حزب ایران و کناره‌گیری برخی دیگر نیز از پی‌آمدهای این ائتلاف بود. از جمله اخراجی‌ها می‌توان به شمس‌الدین جزایری، ارسلان خلعتبری، علیرضا صاحب، فرج‌الله باغی، محمد نخشب، جعفر شهیدی، مهندس شریف‌امامی و... اشاره کرد.^(۳) برخی از رهبران و اعضای حزب نیز خود حزب را ترک کردند. مثلاً

۱. پیشین، ص ۴۹۲

۲. خاطرات اللهیاری صالح، پیشین، ص ۱۴۸

۳. کوهستانی‌نژاد، پیشین، ص ۱۵ پاورقی و رسول مهربان، پیشین، صص ۳۳-۳۴

غلامعلی فریور طراح اصلی این ائتلاف نیز در آستانه‌ی وقایع ۲۱ آذر ۱۳۲۵ جهت انجام یک مأموریت اداری، ایران را به مقصد اروپا ترک کرد. بخش قابل توجهی از مذاکرات نخستین کنگره‌ی حزب ایران در فروردین و اردیبهشت ۱۳۲۷ به طرح سؤال و پاسخ‌گویی به انتقادات نمایندگان حاضر در کنگره، در مورد تحولات و رویدادهای گذشته بخصوص ماجرای ائتلاف با حزب توده اختصاص یافت. برگزاری نخستین کنگره نیز نتوانست به بسیاری از سؤالات موجود پیرامون عملکرد حزب پاسخ دهد.^(۱) پس از چند ماه، ائتلاف حزب ایران با حزب توده‌ی ایران ملغی اعلام شد. در خاطرات زیرک‌زاده می‌خوانیم:

«ائتلاف حزب ایران با حزب توده در نهم تیر ماه ۱۳۲۵ هـ.ش به حکم مقتضیاتی تحت شرایط نامساعد زمان صورت گرفت، ولی اندک مدتی بعد، کمیته‌ی مرکزی حزب ایران چون عواملی را که موجب لزوم ائتلاف شده بود مرتفع یافت، ضمن بیانیه‌ی مورخ چهارشنبه یازدهم دی ماه ۱۳۲۵ هـ.ش، ائتلاف مذکور را الفاکرد و روش مستقل خود را در تعقیب هدف‌های مقدس اجتماعی از سر گرفت.»^(۲)

پس از الغای ائتلاف، سیاست و موضع حزب ایران در قبال حوادث آذربایجان دگرگون گشت. حزب ایران ابتدا دبیر کل خود را تغییر داد. همان طور که گفته شد، غلامعلی فریور به بهانه‌ی یک مأموریت اداری به اروپا رفت و هرگز برنگشت. فریور، طراح اصلی این ائتلاف، به اصطلاح زیانبار بود. پس از الغای ائتلاف ابوالفضل قاسمی، اصغر گیتی‌بین و دکتر کریم سنجابی در حزب نفوذ بیشتری پیدا کردند. غایله‌ی آذربایجان مورد انتقاد قرار گرفت و «پیشه‌وری»، وطن فروش و خائن خوانده شد.^(۳) رسول مهربان که خود از اعضای حزب ایران بوده، از این تغییر سیاست به عنوان «سقوط

۱. کوهستانی‌نژاد، پیشین، ص ۱۷

۲. زیرک‌زاده، پیشین، ص ۴۸۷ برای توضیح بیشتر هم‌چنین رجوع شود به: خاطرات نورالدین کیانوری، اطلاعات؛ تهران ۱۳۷۲، ص ۱۲۸ و دیگر صفحات

۳. رسول مهربان، پیشین، قسمت اول، ص ۳۵

و سراسیمه و ابتدال» یاد می‌کند و می‌نویسد:

«... ابوالفضل قاسمی مدعی شد، پیشه‌وری با جنگ و کشتار و محو آزادی و استقلال، آذربایجان را از ایران جدا کرد. چنین عقب‌گردهایی نمودار سقوط و ورشکستگی سازمانی است که به مرور در دام خدمت‌گذاری ساواک و سلطنت افتاد، تا آن‌جا که دبیر کل و رهبرش به نام شاپور بختیار علناً از شاه حمایت و چاکری کرد و دبیر کل دیگرش به نام ابوالفضل قاسمی به خدمت ساواک درآمد...»^(۱)

فصل دوم

حزب ایران و جبهه‌ی ملی

حزب ایران و ملی شدن صنعت نفت

ائتلاف حزب ایران با حزب توده‌ی ایران، حیثیت سیاسی حزب ایران را خدشه‌دار ساخت و حزب را دچار اختلافات و حتی انشعاب‌هایی نمود. تعدادی از رهبران حزب ایران، حزب را ترک کردند. غلامعلی فریور به اروپا رفت و دیگر به حزب ایران بازنگشت. «محمد نخشب» و برخی دیگر از هم نظرانش از حزب خارج شدند. تشکیل حزب «وحدت ایران» از منشعبین نیز ضربه‌ی اساسی بر حزب وارد کرد. سال ۱۳۲۶، یعنی یک سال پس از الغای ائتلاف را باید دوره‌ی بحران و انزوای سران حزب ایران تلقی کرد. علت آن نیز این بود که سیاست آنان مبنی بر ائتلاف با حزب توده و شرکت در کابینه‌ی قوام شکست خورده بود و آنان را بشدت مورد سرزنش دوستان از یک طرف، و رقبای حزبی از طرف دیگر قرار داده بود. قوام نیز تحت فشار عوامل سلطنت طلب و برخی کشورهای غربی بخصوص آمریکا، نمایندگان حزب توده‌ی ایران و حزب ایران را از کابینه‌ی خود برکنار کرد.^(۱)

از گزارش سازمان‌های مختلف بخصوص شهربانی در سال ۱۳۲۶ چنین برمی آید که شاخه‌های حزب ایران در شهرستان‌ها فعالیت بیشتری از خود نشان داده‌اند و اقدامات و تحریک‌های آنان باعث ایجاد مشکلات و دردهایی برای ارگان‌های حکومتی گردیده است. به طوری که در بعضی از شهرستان‌ها از جمله مشهد، سران حزب ایران حتی

دستگیر و زندانی نیز گردیده‌اند. گزارش‌های ارسالی به دفتر نخست‌وزیری از گیلان، خراسان، خوزستان و دیگر نواحی، حاکی از تلاش و تکاپوی اعضای حزب ایران برای افزایش نفوذ خود و آگاهی بخشیدن به مردم و بخصوص کارمندان به منظور احقاق حقوق خود می‌باشد. این تلاش‌ها بخصوص در اداره‌ی دارایی صورت گرفته است.^(۱)

اما مهم‌ترین تلاش حزب ایران بعد از این دوره، ایجاد زمینه‌های ملی کردن صنعت نفت است. سال ۱۳۲۷ را باید آغاز شکل‌گیری نهضت ملی شدن صنعت نفت دانست که حزب ایران دومین دوره‌ی فعالیت خود را (که منحصرأ محدود در عرصه‌ی نفت بود) انجام داد. خدمات مهندسین و اعضای مرکزی حزب ایران در رابطه با شناساندن مضار فعالیت شرکت نفت ایران و انگلیس و نیز قراردادهای پیشنهادی نفتی که در فاصله‌ی سال‌های ۱۳۲۶-۱۳۲۹ به دولت ایران ارایه شد، گام مهم و کمک ارزنده‌ای بود که در راه پیروزی نهضت ملی شدن نفت از جانب این حزب انجام گرفت.^(۲)

در بیانیه‌ی حزب ایران که شهریور ۱۳۲۶ با عنوان «برای ایرانی - با فکر ایرانی - به دست ایرانی» منتشر شده، آمده است که حزب ایران برعکس بسیاری از افراد و احزاب که این روزها سکوت کرده‌اند به طور علنی نظر خود را بیان می‌کند و نمی‌تواند ساکت بماند. در ادامه آمده است که درباره‌ی نفت ایران سه عامل اصلی را باید در نظر گرفت:

«۱- ملت ایران ۲- هیأت حاکمه‌ی ایران ۳- دول علاقه‌مند به نفت و امور ایران».

درجه‌ی اهمیت عوامل نیز به ترتیبی است که ذکر شده است. برعکس، امروزه عامل بین‌المللی در درجه‌ی اول و عامل ملت ایران در درجه‌ی سوم قرار داده شده است.

در ادامه‌ی این بیانیه، هیأت حاکمه‌ی ایران به باد انتقاد گرفته شده و ایادی ظلم و ستم، استعمارگران نامیده شده‌اند. در این بیانیه اعطای هرگونه امتیاز به دول خارجی رد شده است. به نظر آنان اعطای چنین امتیازاتی علاوه بر نفوذ اقتصادی بیگانگان از جهات

۱. ر.ک. به: اسناد شماره ۱ تا ۷ از مجموعه‌ی حاضر و هم‌چنین اسنادی از احزاب سیاسی در ایران (حزب ایران - حزب سعادت ملی ایران) به کوشش روح‌الله بهرامی، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تهران ۱۳۸۰، صص ۱۶-۲۴

۲. کوهستانی‌نژاد، پیشین، صص ۱۸-۱۹

دیگر نیز حایز اهمیت فراوان است و «گاهی اوقات جنبه‌ی اقتصادی آن در مقابل سایر جهاتش ناچیز شمرده می‌شود... ملت ایران هیچ وقت امتیازی به بیگانگان نخواهد داد، هم چنان که هیچ وقت نداده است. آن چه شده یک طبقه‌ی حاکمه‌ی غاصب کرده، آن چه فردا به ضرر ما تمام می‌شود، طبقه‌ی غاصب دیگری خواهد کرد.» در پایان این بیانیه‌ی سیزده صفحه‌ای، حزب ایران راه‌حل‌های زیر را برای حل بحران نفت پیشنهاد می‌کند: (۱)

۱- تشکیل دولتی لایق و وطن پرست؛

۲- برکناری مستشاران خارجی؛

۳- محدود ساختن امتیاز نفت جنوب به مقررات و مواد امتیازنامه؛

۴- استخراج معادن نفت به دست ایرانی‌ها و ایجاد حداکثر تسهیلات ممکنه برای فروش به

روس‌ها.»

زیرک‌زاده در خاطرات خود می‌آورد؛

«شعار ملی کردن صنعت نفت توسط حزب ایران مطرح گردید...» (۲) وی در ادامه،

اقدامات حزب ایران جهت تحقق این شعار را چنین برمی‌شمارد: (۳)

۱- تهیه‌ی مطالب مبنی بر مخدوش بودن قرارداد الحاقی و افشای تعدیات شرکت

سابق و قرائت این مطالب توسط حسین مکی در مجلس شانزدهم.

۲- انتشار نشریه‌های شماره‌ی ۹ و ۱۰ درباره‌ی ملی کردن صنعت نفت.

۳- اعلام شعار ملی کردن صنعت نفت در سراسر ایران.

۴- ایراد سخنرانی‌های متعدد و انتشار مقالات مفید و مؤثر راجع به نفت در

روزنامه‌های حزب.

۵- تلاش‌های الهیار صالح در مجلس شانزدهم.

بر خلاف بسیاری از منابع این عصر، رسول مهربان که خود از اعضای حزب ایران نیز

۱. بهروز طبرانی، پیشین، جلد اول، صص ۱۸۸ به بعد.

۲. زیرک‌زاده، پیشین، ص ۵۰۱

۳. پیشین، ص ۵۰۲

بوده است، معتقد است که شعار ملی کردن صنعت نفت از طرف حزب ایران مطرح شده است. به نظر وی مبارزات جبهه‌ی ملی در مجلس شانزدهم، مانع تصویب قرارداد الحاقی «گس - گلشائیان» گردید.^(۱) البته به نظر می‌رسد که وی به دلیل اختلافاتی که با بعضی از سران حزب داشته، اقدامات حزب ایران در این زمینه را کم‌رنگ نشان داده و سعی در مخدوش نمودن آن داشته است. هر چند که او نیز اقدامات حزب ایران را شایان توجه و مهم می‌داند و در این زمینه می‌نویسد:

«در جریان خلع ید و تلاش برای حل مسأله‌ی نفت و مذاکرات با هیأت‌های انگلیسی و آمریکایی و بانک بین‌المللی نقش حزب ایران برجسته بود و به طور کلی همه‌ی نمایندگان ایران در هیأت‌های مذاکره با انگلیس و هاریمن و بانک بین‌المللی از افراد حزب ایران بودند...»^(۲)

وی در جای دیگری می‌نویسد:

«... کار تدوین برنامه و بررسی ملی کردن صنعت نفت و پاسخ‌گویی به مسائل فنی و حقوقی و سیاسی آن تقریباً به عهده‌ی حزب ایران بود...»^(۳)

علاوه بر مسأله‌ی نفت، در سال ۱۳۲۹ و با تشکیل جبهه‌ی ملی اول که در قالب این جبهه ادامه یافت و منجر به ملی شدن صنعت نفت گردید،^(۴) حزب ایران نیز در این دوره تلاش فراوانی را جهت تحقق شعارهای سیاسی خود مبنی بر وجود یک دموکراسی واقعی انجام داد. تلاش حزب ایران بخصوص در جهت برگزاری سالم انتخابات و برپایی مجلس مردمی مبتنی بر اصول دموکراسی بود. به همین منظور در شهرستان‌های مختلف، حزب به تبلیغات، جهت ورود کاندیداهای خود به مجلس پرداخت. آنان امیدوار بودند که از طریق مجلس، دولت را وادار به اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های حزبی خود کنند. از طرف دیگر حزب ایران در قبال تقلب در انتخابات و زیر پا گذاشتن

۱. رسول مهربان، پیشین، قسمت اول، صص ۴۹ و ۵۸

۲. پیشین، ص ۶۹

۳. پیشین، صص ۴۹ و ۵۸

۴. برای توضیح بیشتر در این مورد مراجعه شود به: حسین مکی، کتاب سیا، امیرکبیر، تهران ۱۳۶۴، و محمدعلی سفری، قلم و سیاست (از استعفای رضاشاه تا سقوط مصدق)، نامک، تهران ۱۳۷۱، ص ۲۶۹

اصول دموکراسی و حقوق مردم ساکت نشست و با ارسال نامه، برگزاری جلسه‌های سخنرانی و... سعی در افشای تقلب و اقدامات خلاف قانون رژیم و آگاهی دادن به مردم داشت.^(۱) از جمله در یک نامه‌ی ده صفحه‌ای که با امضای دبیر کمیته‌ی حزب ایران، استان نهم (خراسان) در سال ۱۳۲۸ خطاب به انجمن مرکزی نظارت بر انتخابات مشهد در مورد عملکرد دست‌اندرکاران انتخابات و تخلفات آن‌ها ارسال گردید، اعتراض‌های حزب ایران به پنج نوع تقسیم گردیده است:^(۲)

- ۱- جریان‌های قبل از انتخابات که گواه بر عدم آزادی انتخابات بود؛
- ۲- تعیین اعضای انجمن‌های فرعی بدون توجه به قانون؛
- ۳- مداخله‌های صریح و غیر قانونی مأمورین فرمانداری؛
- ۴- جریان انتخابات و قرائت آرای شهر و حوزه‌های فرعی؛
- ۵- اقدام‌های بعدی انجمن.

حزب ایران و جبهه‌ی ملی اول

حدود چند سال قبل از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲، چند حزب سیاسی ایران که احزاب عمده و اساسی آن زمان محسوب می‌شدند، تصمیم گرفتند برای پیشبرد اهداف سیاسی و اقتصادی خود و پیشرفت کشور در قالب یک جبهه و به رهبری دکتر محمد مصدق که در آن مقطع تنها فردی بود که همه‌ی احزاب وقت، وی را به عنوان رهبر قبول داشتند، به فعالیت‌های خود ادامه دهند. این تلاش‌ها با تشکیل مجلس شانزدهم آغاز گردید. به محض تشکیل این مجلس، در نمایندگانی اقلیت و دسته‌جات طرف‌دار آن‌ها، وجوب تمرکز و تشکل احساس می‌شد. به این منظور، به عنوان نخستین اقدام جهت ایجاد چنین تشکلی، روزنامه‌نگاران طرف‌دار اقلیت، تصمیم به تشکیل جمعیتی گرفتند که افکار مصدق را منتشر کنند. زیرک‌زاده این اقدام را مقدمه‌ی تشکیل جبهه‌ی ملی می‌داند.^(۳)

۱. اسناد شماره‌ی ۹۷۳ و ۱۱ از مجموعه‌ی حاضر و اسنادی از احزاب سیاسی در ایران، پیشین، ص ۳۴

۲. بهروز طبرانی، پیشین، صص ۲۱۰-۲۲۲

۳. زیرک‌زاده، پیشین، ص ۱۱۰

با این حال منابع دیگر، نخستین اقدام برای تشکیل جبهه‌ی ملی را تحصن در دربار می‌دانند. بر اساس این روایت در تاریخ ۱۳۲۸/۷/۲۳ عده‌ای حدود بیست نفر مرکب از نمایندگان مجلس و وزرای سابق و روزنامه‌نگاران به معیت دکتر مصدق به نمایندگی از عده‌ای که چند هزار نفر بودند، به دربار شاهنشاهی رفته و به عنوان اعتراض به روند انتخابات متحصن شدند. مدت تحصن در منابع مختلف متفاوت است.^(۱) خواسته‌های متحصنین، آزادی انتخابات و عدم دخالت دستگاه‌های دولتی در جریان انتخابات بود. دکتر اقبال، وزیر کشور، به متحصنین اعلام کرد که دولت در انتخابات مداخله‌ای ندارد و قانون انتخابات را اجرا می‌کند. اگر نقضی در قانون هست، بایستی مجلس شورای ملی اصلاح کند و دولت وظیفه‌ای جز اجرای قانون ندارد. به گفته‌ی صالح، جبهه‌ی ملی از این اجتماع و تحصن که برای تحقق آرمان‌های ملی و میهنی به رهبری مصدق بود، زاده شد. پس از اتمام تحصن، متحصنین به منزل مصدق برگشتند و اساس‌نامه‌ای نوشته^(۲) و تصمیم گرفتند مبارزه‌ی خود را برای اجرای سه امر ادامه دهند:^(۳)

۱- ایجاد انتخابات آزاد؛

۱. احمد ملکی این تحصن را بیست روز واللهیار صالح چهار روز دانسته است که روایت دوم صحیح‌تر به نظر می‌رسد. مراجعه کنید به احمد ملکی، تاریخچه‌ی جبهه‌ی ملی، تهران، انتشارات روزنامه‌ی بومیه‌ی شماره‌ی، بی‌نا، صص ۲ و ۳ و هم‌چنین خاطرات اللهیار صالح، پیشین، ص ۱۴۹؛ هم‌چنین مسعود حجازی، رویدادها و داوری (۱۳۳۹-۱۳۲۹)، خاطرات مسعود حجازی، نیلوفر، تهران ۱۳۷۵، صص ۴۴۰-۴۴۲.

۲. رسول مهربان اساس‌نامه‌ی جبهه‌ی ملی اول را چنین آورده است:

ماده‌ی اول: جبهه‌ی ملی از هیأت مؤسس و دسته‌جات مختلف ملی که طرف‌دار تأمین عدالت اجتماعی و حفظ قانون اساسی هستند، تشکیل می‌شود.

ماده‌ی دوم: مؤسسين اولیه، هیأت مدیره‌ی جبهه‌ی ملی را تشکیل می‌دهند و دسته‌جات مختلف ملی هر یک نماینده تعیین می‌نمایند که از اجتماع آن‌ها با هیأت مدیره، شورای جبهه‌ی ملی تشکیل می‌شود.

ماده‌ی سوم: هدف جبهه‌ی ملی ایجاد حکومت ملی به وسیله‌ی تأمین آزادی انتخابات و آزادی افکار است.

ماده‌ی چهارم: هیچ فردی نمی‌تواند مستقیماً عضو جبهه‌ی ملی شود و عضویت افراد در جبهه مشروط به این است که عضو جمعیتی باشند که آن جمعیت سمت وابستگی به جبهه‌ی ملی را تحصیل کرده باشد.

آئین‌نامه‌ی دبیرخانه: دبیرخانه‌ی جبهه‌ی ملی از سه نفر دبیر جبهه، خزانه‌دار و یک عضو با اکثریت آرا از بین هیأت مدیره‌ی جبهه‌ی ملی برای مدت یک سال تعیین می‌گردد.

رسول مهربان، پیشین، قسمت اول، ص ۴۴

۳. ملکی، پیشین، صص ۳۰۲ و صالح، پیشین، ص ۱۴۹

۲- آزادی مطبوعات؛

۳- اصلاح قانون حکومت نظامی.

ابوالفضل قاسمی از سران حزب ایران در این دوره، مهم‌ترین عناصر تشکیل‌دهنده‌ی جبهه‌ی ملی اول را چنین دسته‌بندی می‌کند: (۱)

۱- گروهی از مجریان سیاست پیشه و عناصر فرصت طلب که با همه‌ی تحرک و عدم وابستگی به لایه‌های اشراف و حکومت‌گر، از همان روزهای نخست معلوم بود که نمی‌شود به آنان اعتماد زیادی کرد.

۲- گروهی از شخصیت‌های حکومت‌گر و لایه‌های بورژوا و مرفه‌الحال که با استفاده از نام و شهرت مصدق می‌خواستند به مقام و منصبی که از آن دور افتاده بودند، برسند.

۳- اما استخوان‌بندی اصلی جبهه‌ی ملی ایران را قشر مردمی، طبقه‌ی تحصیل‌کرده و حق طلب، احزاب ملی، شخصیت‌های میهن‌پرست و باتقوا، اساتید نیک‌نام، جوانان و نویسندگان مبارز و روحانیون مسؤل و روشنفکران متعهد تشکیل می‌دادند که ده هزار نفر آنان به دعوت دکتر مصدق جلو کاخ آمده بودند. همین‌ها بودند که بعدها متحمل شکنجه، زندان و تبعید گردیدند.

به هر صورت با تشکیل جبهه‌ی ملی، فعالیت حزب ایران در قالب این جبهه صورت گرفت. در واقع ستون اصلی جبهه‌ی ملی را حزب ایران تشکیل می‌داد. در این دوره که بار دیگر فعالیت‌های حزب ایران تشدید گردید، یکی از مهم‌ترین اقدامات این حزب، تلاش برای ملی کردن صنعت نفت بود که از سال ۱۳۲۶ هـ.ش شروع شده بود. در این زمان با توجه به نفوذ سران حزب ایران در کابینه‌ی مصدق این فعالیت‌ها مضاعف گردید و به ثمر نشست. حزب ایران پس از این در کابینه‌ی مصدق همیشه حداقل دو نفر در حد وزیر داشت و تعداد دیگری نیز در رده‌های پایین‌تر مشغول به کار بودند. این امر اعتراض برخی از اعضا و سران احزاب دیگر را به دنبال داشت. به نظر این‌ها اعضا و سران حزب ایران بیشتر مقامات حساس و کلیدی کشور را در اختیار داشتند. (۲) حزب ایران به همین

۱. قاسمی، تاریخچه‌ی جبهه‌ی ملی ایران، بی‌جا، بی‌نا، ۱۳۵۷، صص ۴۷-۴۸.

۲. لؤلؤبی، پیشین، صص ۳۳۵-۳۳۶ و آبراهامیان، پیشین، صص ۳۴۲-۳۴۵ و دیگر صفحات

سبب به «بنگاه کارگشایی» معروف گشت.^(۱) این امر تا حدود زیادی به مقام و موقعیت حزب ایران در اذهان عمومی لطمه وارد ساخت. البته دکتر مصدق این مسأله را که سران حزب ایران به جهت عضویت در آن حزب، در کابینه‌ی وی پذیرفته شده‌اند، رد می‌کرد و در اساس با چنین طرز فکری که مقام‌های وزارت و غیره بین احزاب تقسیم گردیده، مخالف بود. او می‌گفت بر اساس لیاقت به افراد پست و مقام داده شده است. زیرک‌زاده با رد اتهامی که به حزب ایران وارد بود، در این مورد می‌نویسد:

«این تصور که همکاری حزب ایران در راه ملی شدن صنعت نفت و نهضت ملی ایران در زمان مصدق برای کسب مقام و مزایایی بوده، ناشی از مطالعه‌ی سطحی در مورد حزب ایران است.»^(۲)

از سال ۱۳۳۱، حزب ایران در شهرستان‌ها نیز فعالیت گسترده‌ای داشته است. آن طور که گزارش سازمان‌های مختلف به دفتر نخست‌وزیری نشان می‌دهد فعالیت آنان بسیار جدی و قابل توجه بوده است.^(۳) گزارش‌هایی نیز از منابع و اسناد در مورد درگیری حزب ایران و حزب برادران در شیراز، حزب ایران و نهضت شرق در مشهد و حزب ایران و حزب جدیدالتأسیس اسلام در بیرجند به دفتر نخست‌وزیری ارسال گردیده است.^(۴) به نظر می‌رسد این درگیری‌ها به تحریک عوامل دولتی یا دربار، با هدف تضعیف حزب ایران صورت گرفته باشد. البته در همین سال در اوج فعالیت‌های حزب ایران، اختلافات درون حزبی بار دیگر شدت گرفت. این اختلاف بین تعدادی از مقامات رده‌ی دوم حزب با مقامات درجه‌ی اول از جمله کریم سنجابی و احمد زیرک‌زاده بود. علت اصلی (اختلاف که در نهایت به یک انشعاب منتهی شد)، نوعی موضع‌گیری در مقابل هیأت حاکمه و روابط درون حزبی بود. اختلافات آن‌چنان عمیق بود که پادرمیانی برخی بزرگان نیز نتوانست آن را حل کند. در نتیجه انشعابی که صورت

۱. کوهستانی‌نژاد، پیشین، صص ۲۰-۲۱.

۲. زیرک‌زاده، پیشین، ص ۵۰۳.

۳. در این مورد به «اسناد احزاب سیاسی ایران» به کوشش روح‌الله بهرامی، اسناد شماره ۷ به بعد مراجعه شود.

۴. اسناد احزاب سیاسی ایران (حزب ایران - حزب سعادت ملی ایران)، پیشین، صص ۴۵ تا ۴۹، ۵۸، ۱۲۱.

۱۲۳ و سند شماره‌ی ۱۸ از مجموعه‌ی حاضر

گرفت بخش مهمی از اعضای فعال حزب ایران از جمله حسین راضی، مهندس علی اکبر نوشین، حسین شیروانی، دکتر بزرگ نیک نفس، علی شریعتمداری، مهندس آروین، محمد هادی جواهری، حبیب شاکری، مهندس پاکزاد، رضا کاشفی، مهندس حمیدزاده، مهندس ملک محمدی، ملایری، رضا مکانیک، قاسم لباسچی، احمد طلاکوب و محمد جبروتی از حزب ایران استعفا داده و پس از مدتی «جمعیت آزادی مردم ایران» را تشکیل دادند. حزب ایران به این ترتیب بخش عمده‌ای از توان خود را از دست داد و در ادامه تنها فعالیت مهم آن، حمایت از دولت مصدق و پاسخگویی به انتقاد گروه‌های مختلف بود.

در اعلامیه‌ی افراد مستعفی آمده است:

«... به علت مشاهده‌ی جریان‌های نامطلوب و غیر حزبی، با کمال تأسف در شرایط حساس کنونی از حزب ایران استعفا می‌کنیم و برای تحقق آرمان مقدس ملی مردم ایران همکاری صمیمانه‌ی خود را با «جمعیت آزادی مردم ایران» در لوی نهضت ملی و به رهبری قهرمانان ضد استعمار جناب آقای دکتر محمد مصدق و حضرت آیت‌الله کاشانی اعلام می‌داریم...»^(۱)

حزب ایران در کابینه‌ی مصدق، در مجلس و در شهرستان‌ها به فعالیت‌های خود مشغول بود، تا این که کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ به وقوع پیوست. پس از کودتا فعالیت تمامی احزاب، مطبوعات و دسته‌جات سیاسی و غیر آن از جمله حزب ایران محدود و ممنوع گردید. رهبران حزب ایران نیز نظیر دیگر رهبران احزاب طرفدار ملی شدن نفت تحت تعقیب قرار گرفته و بسیاری از آنان بازداشت شده و در مراحل بعد بسیاری از آنان از مشاغل دولتی برکنار شدند.^(۲) برخی از آنان بعدها در نهضت مقاومت ملی به فعالیت خود ادامه دادند که در صفحات بعد به آن اشاره خواهد شد. به این ترتیب دوره‌ای جدید از تاریخ حزب ایران شروع شد که این دوره تا تشکیل جبهه‌ی ملی دوم در سال ۱۳۳۹ کم

۱. هفته‌نامه‌ی مردم ایران، شماره‌ی ۱۱، ۱۳۳۱/۱۱/۲۷، ص ۲

۲. نجاتی، پیشین، جلد اول، ص ۱۵۲. نجاتی در این زمینه معتقد است که شدت عملی که در برخورد با اعضای دیگر احزاب دیده شد در مورد رهبران حزب ایران دیده نشده است.

و بیش ادامه یافت.

به طور خلاصه حزب ایران از سال ۱۳۲۷ فعالیت خود را از طریق جبهه‌ی ملی گسترش و ادامه داد تا این که در سال ۱۳۳۲ که کودتای ۲۸ مرداد رخ داد، حزب ایران مرحله‌ی دوم فعالیت خود را از سرگرفت. پس از این، فعالیت‌های حزب ایران بسیار محدود گشت که در ادامه‌ی این بحث به علل و عوامل و چگونگی آن پرداخته می‌شود.

حزب ایران از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ تا تشکیل جبهه‌ی ملی دوم

مهم‌ترین مرکزی که پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ توانست مبارزان و دوست‌داران پیشرفت و آزادی و استقلال ایران را دور هم گرد آورد، نهضت مقاومت ملی بود. این نهضت که شامل احزابی مانند: مردم ایران، ایران، ملت ایران، زحمت‌کشان (نیروی سوم)، نیروهای اجتماعی چون دانشگاهیان و بازاریان بود، پس از کودتا در صدد برآمد که مبارزات جبهه‌ی ملی را ادامه دهد.^(۱) رسول مهربان، دانشجویان را آغازگر نهضت مقاومت ملی می‌داند که در ۱۶ آذر ۱۳۳۲ نیز سه دانشجو را در این راه تقدیم کردند. در این زمان سران حزب ایران جلسات خود را در منزل علی‌اصغر گیتی‌بین برگزار می‌کردند. پس از دو سال بحث و مذاکره در سال ۱۳۳۴، نهضت مقاومت ملی تأسیس شد. کار عمده‌ی نهضت، ارسال نامه به سفارت‌خانه‌ها و مقامات و دادن اعلامیه در مورد حوادث مهم از جمله قرارداد کنسرسیوم بود. به نظر رسول مهربان، اعضای مؤسس نهضت عبارت بودند از: حاج سید جوادی، حاج سید محمود طالقانی، حاج سید رضا فیروزآبادی، مهندس مهدی بازرگان، آیت‌الله زنجانی، دکتر سبحانی. نمایندگان احزاب نیز اصغر گیتی‌بین از حزب ایران، محمد نخشب از حزب مردم و دکتر خنجی از نیروی سوم بودند. وی نقش و عملکرد این افراد را بسیار ضعیف دانسته و آنان را به شدت مورد حمله قرار می‌دهد.^(۲) آبراهامیان نیز فهرستی از اعضای برجسته و سرشناس

۱. اصغر صارمی شهاب، احزاب دولتی و نقش آن‌ها در تاریخ معاصر ایران، مرکز اسناد انقلاب اسلامی،

تهران ۱۳۷۸، صص ۴۰-۳۹.

۲. رسول مهربان، پیشین، قسمت دوم، صص ۳۳-۳۲.

نهضت مقاومت ملی ارایه می‌دهد که با فهرست رسول مهربان تا حدود زیادی متفاوت است. البته وی این افراد را به عنوان مؤسسان حزب نام نمی‌برد. اما فهرست وی چنین است: (۱) کریم سنجابی سخنگوی اصلی حزب ایران و رئیس پیشین دانشکده‌ی حقوق که در نخستین کابینه‌ی مصدق وزیر فرهنگ بود؛ حسیبی، زیرک‌زاده، زنگنه و اصغر پارسا. چهار رهبر قدیمی دیگر حزب ایران - شاهپور بختیار عضو جوان حزب ایران و فارغ‌التحصیل علوم سیاسی از پاریس که پدرش (یک خان بختیاری) به دستور رضاشاه کشته شده بود؛ فروهر؛ حقوق‌دان و مؤسس حزب ملت ایران و خلیل ملکی روشنفکر مارکسیستی که پس از کودتا نام سازمان خود (نیروی سوم) را به «جامعه‌ی سوسیالیست‌های ایران» تغییر داد.

هدف نهضت در آن زمان جمع‌آوری نیروهای پراکنده و تشکل و آموزش آن‌ها، تقویت روحیه‌ی مردم نوید و آماده ساختن آن‌ها برای مبارزه با رژیم کودتا بود. حدود یک سال پس از تشکیل نهضت و پس از اعتراض نهضت به قرارداد کنسرسیوم بین رهبران نهضت اختلاف افتاد. این گروه‌ها به دو دسته‌ی رادیکال و محافظه‌کار تقسیم می‌شدند. گروه‌های محافظه‌کار که در رأس آن‌ها حزب ایران قرار داشت، معتقد بود چون دولت کودتا مستقر شده، مخالفان باید آن را به عنوان یک واقعیت بپذیرند و به صورت «اپوزیسیون» عمل نمایند؛ اما جناح رادیکال معتقد بود دولت کودتا مشروعیت ندارد و غیر قانونی است. این اختلاف باعث جدایی حزب ایران از نهضت شد. علاوه بر اختلافات موجود، استبداد و دیکتاتوری رژیم مزید بر علت گردید و باعث شد فعالیت نهضت متوقف گردد. (۲) سرانجام در سال ۱۳۳۶، آخرین ضربه به نهضت وارد شد. در این سال انتشار جزوه‌ای بر ضد قرارداد نفتی ایران با شرکت ایتالیایی «آجیپ» بهانه‌ای برای سرکوب فعالیت نهضت گردید. در پی آن سران نهضت در تهران و شهرستان‌ها دستگیر شدند. (۳)

۱. آبراهامیان، پیشین، ص ۵۶۳

۲. اصغر صارمی شهاب، پیشین، صص ۳۹-۴۰

۳. همان

آنچه در مورد حزب ایران در این سال‌ها گفتنی است، گرایش این حزب به آمریکا است. مهم‌ترین پشتیبان و طراح چنین سیاستی اللهیار صالح بود. در سال ۱۳۳۵ رئیس جمهور آمریکا، (آیزنهاور) پیام‌هایی به کنگره‌ی آمریکا فرستاد و سیاست‌های جدید آمریکا را مبنی بر مبارزه با کمونیسم و کمک به ملت‌ها برای رسیدن به دموکراسی و حمایت از آنان در برابر امپریالیسم و جهت برقراری حقوق بشر و تحصیل آزادی‌های سیاسی و... اعلام کرد.^(۱) بدون شک سران حزب ایران بهتر از هر کسی می‌دانستند که آمریکا طراح و حامی اصلی کودتاگران در ایران بوده است و در این زمان سه سال بیشتر از آن واقعه‌ی اسفناک نگذشته بود. بنابراین حمایت حزب ایران از «دکترین آیزنهاور» یا ناشیانه بوده و یا به قول خودشان واقع‌بینانه و لابد هم چون دولت کودتا قصد کنار آمدن با آن را داشته‌اند. به هر صورت حزب ایران به رهبری اللهیار صالح اعلامیه‌ای صادر کرد که متن این اعلامیه چنین است:

«کمیته‌ی مرکزی حزب ایران در بیانات رئیس جمهوری کل متحده‌ی آمریکای شمالی، در ضمن پیام‌های پنجم و دهم ژانویه ۱۹۵۷ م به کنگره‌ی آن کشور، مطالعه‌ی دقیق نموده و از لحاظ این که روح این دو پیام را بر ضد «امپریالیسم» و «کلیانیسم» و موافق با احترام حقوق بشر و آزادی افراد و استقلال ملل در اداره‌ی امور خود و تقویت وطن پرستی و تقوا تشخیص داده، خاصه که پیام مذکور پس از اتخاذ سیاست مستقل و مساعد در مسأله‌ی حمله به مصر ایراد شده، اصولاً خوشبین است و از جنبه‌ی واقع‌بینی نیز آن‌ها را با اصول سیاست‌های داخلی و خارجی خود منطبق می‌داند:

اصول سیاست داخلی عبارتند از:

الف) اجرای قانون اساسی و متمم آن؛

ب) اجرای اعلامیه‌ی حقوق بشر و احترام به آزادی و حقوق و امنیت قضایی ملت ایران؛

ج) متابعت از اصول پارلمانی و دموکراسی و تحقق حکومت مردم بر مردم؛

(د) ریشه‌کن کردن فقر و رشوه‌خواری و نادرستی.

اصول سیاست خارجی عبارتند از:

(الف) متابعت از منشور ملل متحد؛

(ب) احترام عهود و پیمان‌های موجود؛

(ج) مبارزه با کمونیسم؛

(د) همکاری نزدیک با ملل اسلامی و آسیایی؛

(ه) جانبداری از ملل محروم و مظلوم جهان؛

(و) نوع‌دوستی و همکاری بین‌المللی؛

حزب ایران قویاً معتقد است که از بین رفتن عدم رضایت‌ها، احترام حقیقی به آزادی، حقوق و امنیت قضایی، برقراری حکومت قانونی و شرکت مردم در اداره‌ی امور کشور، خود مهم‌ترین عامل اصلی و اساسی برای مبارزه با نفوذ کمونیسم و موجب پیشرفت، تجدد و ترقی می‌باشد.^(۱)

با این موضع‌گیری، حزب ایران یک بار دیگر در راستای اهداف استعمارگران گام برداشت و دچار اشتباه شد. البته ممکن است این اشتباه بیشتر متوجه اللهیار صالح باشد، ولی در هر حال اعلامیه‌ای که صادر شد از جانب آن حزب و به نام حزب ایران بود.

پس از انجام کودتا، مهم‌ترین تحولی که در حوزه‌ی سیاست و امنیت داخلی صورت گرفت، تشکیل سازمان اطلاعات و امنیت کشور (ساواک) در سال ۱۳۳۵ بود که بتدریج رژیم را بر تمامی امور مسلط ساخت.^(۲) این امر منجر به کنترل و سرکوب بیشتر احزاب، مطبوعات و نهضت‌ها و حرکت‌های ملی و ضد استعماری گردید. در راستای همین سیاست، حزب ایران در سال ۱۳۳۶ به این بهانه که ده سال پیش با جنبش کمونیستی ائتلاف کرده منحل گردید.^(۳) البته همه می‌دانستند که این قضیه بهانه‌ای بیش نیست و

۱. پیشین، صص ۱۶۵-۱۶۶

۲. برای توضیح بیشتر در این مورد رجوع شود به *احزاب سیاسی در ایران*، پیشین، ص ۲۳۶ به بعد

۳. آبراهامیان، پیشین، ص ۵۱۵؛ ظاهراً حداقل یک سال قبل از این مسؤولان امنیتی کشور در این مورد تصمیم

هدف رژیم، سرکوب مقاومت‌های مردمی و تسلط بر امور و انتقام‌گیری از نیروهای طرف‌دار نهضت ملی نفت و احزاب و دسته‌جات طرف‌دار آن است. به این ترتیب مرحله‌ی دیگری از فعالیت حزب ایران به پایان رسید و حمایت این حزب از دولت کودتا و گرایش به سیاست‌های آمریکایی نیز نتوانست بقای قانونی این حزب را تضمین کند و برخی از نمایندگان مجلس، حمایت این حزب از بیانیه‌ی رئیس‌جمهور آمریکا را به عنوان استدلال خود برای انحلال حزب در مجلس، مطرح کردند.^(۱)

به گفته‌ی رسول مهربان، این اعلامیه در مجموع با تأیید رجال و احزاب دیگر روبه‌رو شد و تنها حزب توده با چنین اعلامیه‌ای مخالف بود، زیرا این اعلامیه و عملکرد حزب ایران در جهت مخالفت با حزب توده‌ی ایران بود. او در ادامه می‌نویسد که حزب ایران و دیگر اعضا و احزاب تشکیل دهنده‌ی جبهه‌ی ملی با پذیرفتن دکترین آیزنهاور، راه‌گشا و طرف‌دار آمریکایی که کودتا را طرح ریزی و اجرا کرده بود، شدند. اکنون دیگر مبارزه‌ی ملی علیه امپریالیسم بی‌معنی بود.^(۲)

زیرک‌زاده معتقد است که حزب ایران تنها آن قسمت از اعلامیه را که تقبیح سیاست استعماری بوده تأیید کرده است. او می‌گوید که اعلامیه‌ی حزب ایران تنها به منظور پشتیبانی از فکر عدم هماهنگی با «امپریالیسم» و «کلیانیسم» و جانب‌داری از ملل محروم و ستمدیده‌ی جهان و آزادی‌های فردی منتشر شد، ولی باعث خشم تعداد زیادی از شرکای دستگاه حکومت گشت و پس از نسبت دادن هرگونه تهمت و افترا بخصوص به اللهیار صالح، به پیشنهاد چند نفر از نمایندگان، طرحی تقدیم مجلس شد که به تصویب رسید و بر اساس آن حزب ایران غیر قانونی اعلام گردید.^(۳)

از زمانی که حزب ایران در سال ۱۳۳۶ هـ ش منحل گردید، تا سال ۱۳۳۹ که جبهه‌ی

→ خود را گرفته بودند و حزب ایران و حزب توده‌ی ایران را از نظر مشکلاتی که برای رژیم ایجاد کرده‌اند و نحوه‌ی برخورد با آنان برابر دانسته‌اند. در این مورد ر.ک به سند شماره‌ی ۲۰ از مجموعه‌ی حاضر

۱. در این مورد ر.ک به: محمدعلی سفری، پیشین، صص ۲۵۸-۲۶۰

۲. مهربان، پیشین، قسمت دوم، ص ۴۴، برای توضیح بیشتر در این باره ر.ک. به: محمدعلی سفری، قلم و سیاست (۲) (از کودتای ۲۸ مرداد تا ثرور منصور)، نشر نامک، تهران ۱۳۷۳ صص ۲۵۸-۲۶۱

۳. زیرک‌زاده، پیشین، ص ۴۸۱

ملی دوم تأسیس شد و حزب ایران احیای مجدد گردید؛ فعالیت چشم‌گیری از حزب ایران در منابع و اسناد گزارش نشده است. در گزارشی از ساواک در مورد فعالیت حزب ایران در سال‌های ۱۳۳۷ و ۱۳۳۸ آمده است که حزب ایران در سال ۱۳۳۷ فعالیت چشم‌گیری نداشته است و تنها معدودی از افراد درجه‌ی دوم حزب در منازل خود جلساتی تشکیل داده‌اند. بنابراین گزارش، مهم‌ترین هدف اعضای حزب ایران در این دوره، حفظ پست‌های سازمانی خود در اداره‌های مختلف می‌باشد، ولی در شهرستان‌ها اعضای حزب ایران فعالیت بیشتری داشته‌اند که از جمله می‌توان به چاپ نشریه در استان یکم (مازندران) اشاره کرد.^(۱) بنابراین می‌توان گفت در فاصله‌ی سال‌های ۱۳۳۶ (سال انحلال حزب) تا ۱۳۳۹ (تأسیس جبهه‌ی ملی دوم و احیای مجدد حزب ایران) اعضا و سران حزب ایران به صورت مخفیانه و بسیار محدود با یک‌دیگر در ارتباط بوده و در این مدت منتظر و مترصد فرصتی بوده‌اند تا فعالیت خود را ادامه دهند. بنا بر احتمال قوی، سازمان اطلاعات و امنیت رژیم از برنامه‌های مخفیانه‌ی آنان مطلع بوده است زیرا علی‌رغم احیای مجدد حزب ایران در سال‌های بعد، نه جبهه‌ی ملی و نه حزب ایران و دیگر احزاب متشکله‌ی این جبهه، فعالیت چشم‌گیری انجام ندادند و از سال ۱۳۴۲ همان طوری که می‌دانیم حرکت‌های مذهبی، محور فعالیت‌های جوانان و یا حداقل بسیاری از آنان قرار گرفت.

حزب ایران و جبهه‌ی ملی دوم

چند سال پس از کودتا، «زاهدی» که نقش خود را ایفا کرده بود، کنار گذاشته شد. مدتی بعد «علا» روی کار آمد و سرانجام «منوچهر اقبال» به نخست‌وزیری رسید. اکنون رژیم شاه به برکت کودتای ۲۸ مرداد، پس از اقدامات سازمان اطلاعات و امنیت و حمایت‌های خارجی، پایه‌های حکومت خویش را تحکیم نموده و بسیاری از احزاب و مطبوعات و نشریات را محدود و یا ملغی ساخته بود. اما دیکتاتوری شاه و فشار سازمان اطلاعات و امنیت، موجب ایجاد نارضایتی‌هایی در میان مردم بخصوص طبقات محروم

و فقیر گشته بود. از طرف دیگر وضع نابسامان اقتصادی و اداری و فساد دربار و دولت موجب نارضایتی بیشتر گردید. آمریکا و انگلیس به عنوان حامیان رژیم، متوجه این مسأله شده بودند و می دیدند که ایران در یک وضع بسیار خطرناک قرار گرفته و ممکن است به کانونی جهت شورش و بلوا تبدیل گردد. موقعیت ایران که در قلب خاورمیانه قرار داشت به این کشور اهمیت خاصی داده بود. این امر و حوادثی که در کشورهای جهان سوم از جمله کوبا، عراق، مصر، سوریه و... رخ داد نگرانی حامیان خارجی شاه را بیشتر کرد. به این ترتیب هم شاه و دار و دسته‌ی وی و هم حامیان خارجی اش و دشمنان منافع ملت ایران، متقاعد شدند که می بایست اصلاحاتی ولو ظاهری صورت گیرد. کم کم نغمه‌های اصلاح قانون انتخابات، اصلاحات ارضی و هم چنین فکر تشکیل انجمن‌های ایالتی و ولایتی و کم کردن فشار سنگین دولت شنیده شد. شاه اکنون از اصلاحات سخن می گفت. بنابر این، اعلام شد که انتخابات (انتخابات دوره‌ی بیستم مجلس) آزادانه برگزار خواهد گردید. در این زمان حزب «ملیون» به رهبری دکتر منوچهر اقبال و حزب «مردم» به رهبری اسدالله علم در انتخابات شرکت کردند، این دو حزب فرمایشی بین خود رقابت نیز داشتند.

در همین زمان و تحت چنین شرایطی بود که فکر تجدید حیات جبهه‌ی ملی در ذهن هم‌کاران سابق مصدق و احزاب و عناصر ملی و آزادی خواه وابسته به آن مطرح گردید. اکنون که رژیم نظارت و سخت‌گیری‌های خود را کاهش داده و نمایش حکومت دموکراسی را می داد، احزاب و دسته‌جات از فعالیت مخفیانه به فعالیت آشکار روی آوردند. کریم سنجابی، داریوش فروهر و خلیل ملکی از این فرصت بهره جسته و به ترتیب حزب ایران، حزب ملت ایران و جامعه‌ی سوسیالیست‌ها را سازمان مجدد دادند.^(۱) به گفته‌ی رسول مهربان این سه حزب و حزب مردم ایران، جبهه‌ی ملی جدید را تشکیل دادند؛^(۲) ولی کریم سنجابی می‌گوید که با وجود برگزاری جلسه‌های فراوان و شرکت شخصیت‌های مختلف، جامعه‌ی سوسیالیست‌ها در جبهه‌ی ملی جدید پذیرفته

۱. سنجابی، پیشین، صص ۲۰۱-۲۰۳ و صارمی، پیشین، صص ۵۳-۵۴

۲. مهربان، پیشین، قسمت دوم، ص ۵۰ و آبراهامیان، پیشین، صص ۵۶۶-۵۶۷

نشد. در دوره‌ی جدید جبهه‌ی ملی، اشخاص بدون وابستگی به احزاب نیز می‌توانستند وارد جبهه گردند. در جبهه‌ی جدید افراد زیادی از حزب ایران از جمله اللهیار صالح، سید باقرخان کاظمی، دکتر کریم سنجابی، جهانگیر حق‌شناس، مهندس کاظم حسینی، احمد زیرک‌زاده و دکتر شاهپور بختیار حضور داشتند.^(۱)

در گزارش‌های ساواک نیز به تلاش و تکیاوی سران حزب ایران برای تجدید تشکیلات حزب مزبور اشاره شده است. در این گزارش‌ها آمده است که دکتر کریم سنجابی و دکتر شاهپور بختیار با برگزاری جلسات، افراد مختلف را برای قبول عضویت در حزب ایران دعوت می‌کنند. بر اساس همین گزارش‌ها در جلساتی که در منزل این دو برگزار شده، تصمیم گرفته شده است که حزب ایران فعالیت خود را علنی کند و از اقدام به هر عملی که صورت محرمانه داشته و موجب سوءظن مقامات انتظامی و مردم نسبت به حزب - با توجه به سابقه‌ی گذشته‌ی حزب - شود، خودداری کنند. بر اساس همین مدارک، حزب ایران در این دوره موفق به پذیرش و عضوگیری یک‌صد نفر جدید شده است.^(۲) شایعاتی نیز در این دوره بین برخی اعضای حزب ایران، دال بر کارگردانی ارتشبد هدایت در دوره‌ی جدید فعالیت حزب، وجود داشت.^(۳) دکتر کریم سنجابی در این مورد می‌نویسد، در همین زمان شاه که متوجه تجدید فعالیت جبهه‌ی ملی شده بود سعی کرد از طریق ارتشبد هدایت میان ما اختلاف اندازد. با بعضی افراد صحبت کرد و حتی برخی را متقاعد ساخت که با شاه مذاکره کنند، ولی نتیجه‌ی قطعی حاصل نشد.^(۴) به هر صورت در تاریخ ۱۳۳۹/۴/۳۰ که مصادف با سال‌روز قیام سیم‌ام تیر بود، اعلامیه‌ی تشکیل جبهه‌ی ملی دوم منتشر شد. در همین زمان طالقانی، بازرگان و چند تن دیگر از اصلاح‌طلبان همفکر آن‌ها نهضت آزادی ایران را تشکیل دادند و به جبهه‌ی ملی جدید پیوستند.^(۵)

۱. سنجابی، پیشین، ص ۲۰۴

۲. سندهای شماره‌ی ۳۱ و ۳۴ از مجموعه‌ی حاضر

۳. سند شماره‌ی ۳۲ از مجموعه‌ی حاضر

۴. کریم سنجابی، پیشین، ص ۲۰۵

۵. مهربان، پیشین، قسمت دوم، ص ۵۰ و آبراهامیان، پیشین، ص ۵۶۷، ۵۶۶

دیدگاه‌ها و نقطه‌نظرات حزب ایران را می‌توان از خلال مطالب نامه‌ی سرگشاده‌ی اللهیار صالح به دست آورد. گرچه این نامه به امضای خود صالح بود، ولی او نیز از سران حزب به شمار می‌آمد و دیدگاه‌های وی را می‌توان تا حدود زیادی با موضع‌گیری‌های حزب ایران و حتی جبهه‌ی ملی انطباق داد. صالح در نامه‌ی سرگشاده، انتخابات را غیر آزاد دانسته و دلیل آن را سخنان اقبال (نخست‌وزیر) اعلام کرده بود. اقبال در سخنان خود در آستانه‌ی انتخابات، برخی از دست‌جات سیاسی را که با عنوان «رفراندمچی» از آن‌ها نام برده بود از شرکت در انتخابات منع کرده بود. صالح می‌گفت هیچ فردی را نمی‌توان از شرکت در انتخابات محروم کرد، مگر به حکم قانون و به موجب حکم محکمه‌ی صالحه. به نظر وی شرایط انتخابات آزاد در ایران فراهم نشده است. وی این شرایط را چنین برمی‌شمارد:^(۱)

۱- آزادی مطبوعات و انتشارات برای همه‌ی دسته‌ها، گروه‌ها و احزاب به صورت یکسان و عدم جلوگیری از نشر اعلامیه‌ها و بیانیه‌های جمعیت‌ها و احزاب قانونی مختلف.

۲- آزادی تشکیل جلسات و اجتماعات برای تبلیغات انتخاباتی.

۳- عدم سلب آزادی در تبلیغ و رأی دادن مردم با ایجاد رعب و وحشت به وسیله‌ی عوامل آشوبگر و چاقوکشان حرفه‌ای.

۴- آزادی توقیف‌شدگان سیاسی که بدون حکم دادگاه در توقیف به سر می‌برند.

۵- اجرا نکردن مقررات حکومت نظامی که به وسیله‌ی سازمان امنیت و به شکل سخت‌تری عمل می‌شود و نیز جلب و تهدید و یا توقیف و تبعید نکردن کسانی که وارد فعالیت و مبارزه‌ی انتخاباتی می‌شوند.

۶- تشکیل انجمن‌های نظارت بر انتخابات با کمال بی‌طرفی و بر طبق قانون، از اشخاص موجه و بی‌طرف و تأمین حق نظارت بر اخذ رأی و مراقبت از صندوق‌ها تا مرحله‌ی قرائت آرا و اعلام نتیجه برای مردم.

به هر صورت در انتخابات دوره‌ی بیستم (که بار اول آن توسط رژیم باطل گردید) از

حزب ایران تنها صالح به مجلس راه یافت که آن هم به نمایندگی از مردم کاشان بود و از این نظر، وی ارتباط زیادی به حزب ایران نداشت. رهبران جبهه‌ی ملی با برگزاری «میتینگ»، جلسه‌های سخنرانی، تحصن، تظاهرات و... سعی در تحصیل خواسته‌های خود، یعنی برقراری حکومت مشروطه‌ی سلطنتی واقعی، برگزاری انتخابات آزاد و کسب آزادی‌های سیاسی و مدنی داشتند که بارها بر سراین اهداف با آنان برخورد صورت گرفت. بسیاری از آنان از جمله کریم سنجابی، مهدی بازرگان و... بارها به زندان افتادند. سخت‌گیری‌های دولت اقبال و پس از او دکتر علی امینی، باعث کندی حرکت جبهه‌ی ملی و در نهایت توقف آن گردید. البته اختلافات داخلی که عوامل رژیم نیز در آن دست داشتند نیز مزید بر این علت گردید. گاهی اختلافات نیز جنبه‌ی ایدئولوژیکی داشت. از جمله؛ اختلاف سران نهضت آزادی با رهبران جبهه‌ی ملی، این گونه بود. به طور مثال سران نهضت آزادی به ورود زنان بی حجاب به شورای مرکزی جبهه‌ی ملی معترض بودند.^(۱)

برکناری امینی - که برخی از افرادی را که با شاه رابطه‌ی دوستی داشتند، از پست و مقامشان عزل کرده بود،^(۲) نشان داد، که شاه تحت هیچ شرایطی حاضر به اصلاحات واقعی و اساسی نیست. گرچه علی امینی نیز عنصری وابسته بود و نمی‌توانست یک اصلاح‌گر واقعی باشد. البته از همان آغاز هم برای دوراندیشان و اهل نظر ثابت بود که هدف رژیم از اصلاحات مورد نظر، تنها تحکیم پایه‌های خود و جلوگیری از شورش و انقلاب و خلع سلاح مخالفان داخلی و احیاناً خارجی است. به هر صورت جبهه‌ی ملی دوم از سال ۱۳۳۹ تا سال ۱۳۴۲ به حیات سیاسی خود ادامه داد. در این دوره به علت وضعیت سیاسی خاص رژیم، فعالیت‌های جبهه‌ی ملی چشمگیر نبود. پس از فروپاشی جبهه، بقایای آن مانند حزب ایران و حزب ملت ایران به عملکرد مخفیانه روی آوردند. در یکی از گزارش‌های ساواک^(۳) به تاریخ ۱۳۴۲/۲/۵ آمده است، کمیته‌ی مرکزی

۱. سنجابی، پیشین، ص ۲۲۰ به بعد

۲. صارمی شهاب، پیشین، صص ۵۴۰-۵۴۱

۳. سند شماره‌ی ۳۸ از مجموعه‌ی حاضر

حزب ایران و مقام‌های مسؤول سازمان مختلف حزبی برای اداره‌ی فعالیت حزبی و نحوه‌ی فعالیت اعضای خویش تصمیماتی به این شرح اتخاذ کرده‌اند:

- ۱- سرّی بودن تشکیلات حزبی.
- ۲- مخفی و زیرزمینی بودن فعالیت‌های افراد.
- ۳- عدم شناخت افراد حزب از حوزه‌های یک‌دیگر.
- ۴- کسب دستورهای کمیته‌ی مرکزی از مسؤول خود به وسیله‌ی تماس.
- ۵- عدم اجتماع در یک محل و تشکیل جلسه و... و انجام عملیات به وسیله‌ی تماس‌های کوتاه در خارج.

حزب ایران از سال ۱۳۴۲ تا پیروزی انقلاب اسلامی

فعالیت‌های حزب ایران هم‌چنان که قبل از این نیز گفته شد، پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ بیشتر در قالب جبهه‌ی ملی صورت گرفت. اعضای حزب ایران نیز هر از چندی جداگانه جلسه‌هایی تشکیل می‌دادند. یکی از مسائلی که حزب ایران و جبهه‌ی ملی را به چالش کشیده و در موضع انفعالی قرار داد، تصویب لوایح شش‌گانه بود. گرچه حزب ایران تصویب لوایح و به اصطلاح انقلاب سفید را مورد تأیید قرار داد، ولی مسؤولان سیاسی و امنیتی رژیم با دیده‌ی تردید به موضع حزب ایران می‌نگریستند و آن را ترفندی از جانب سران حزب جهت نزدیکی به دستگاه و دربار و کسب مقامات دولتی می‌دانستند.^(۱) در این زمینه در یکی از اسناد آمده است:

«آن‌چه مسلم است، سران حزب ایران می‌خواهند با قبول مواد پیشنهادی اعلی حضرت همایون شاهنشاهی، خود را به دستگاه نزدیک و مقاماتی را اشغال نمایند.»^(۲)

در واقعه‌ی قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲، جبهه‌ی ملی (که حزب ایران نیز یکی از ارکان اصلی آن بود)، سعی داشت علاوه بر همراهی با مردم، به روحانیت نزدیک شده و از

۱. اسناد شماره ۵۸، ۵۹، ۱ و ۵۹/۱ از مجموعه‌ی حاضر.

۲. سند شماره‌ی ۵۹/۲ از مجموعه‌ی حاضر.

نفوذ آن که اکنون به یک عنصر اساسی در صحنه‌ی مبارزات سیاسی تبدیل شده بود، استفاده کند. اسناد، حکایت از شرکت عده‌ای از اعضا و افراد وابسته به جبهه‌ی ملی در تظاهرات روز ۱۴/۳/۱۳۴۲ دارد.^(۱) با این حال در همین راهپیمایی نیز اختلاف بین جبهه‌ی ملی و جناح مذهبی بخوبی روشن گشت و جمعی از بازاریان شرکت کننده در راهپیمایی به کسانی که شعارهایی در حمایت از حضرت امام و مصدق سر دادند، اعتراض کردند و اعلام کردند راه ما از راه مصدق جدا است.^(۲) در پی دستگیری امام خمینی، قیام ۱۵ خرداد به وقوع پیوست. با توجه به ماهیت حرکت که خواهان سرنگونی نظام پهلوی بود، این خواسته با اهداف جبهه‌ی ملی موافق نبود و در اصل به سرنگونی نظام عقیده نداشت. به همین جهت در مقابل این قیام مردمی، حالت انفعالی به خود گرفت.

علاوه بر اختلاف بین جبهه‌ی ملی و رهبران مذهبی، بین خود رهبران جبهه‌ی ملی نیز اختلاف و چند دستگی وجود داشت. در یکی از جلسه‌های دانشجویان وابسته به حزب ایران، به این امر و عدم قاطعیت رهبران جبهه‌ی ملی، جهت بهره‌برداری از فرصت‌های به دست آمده اعتراض و انتقاد شد. دانشجویان بر این باور بودند که باید رهبران جبهه‌ی ملی را تغییر داد و کسانی را در رأس این جبهه قرار داد که جرأت و قاطعیت لازم جهت مبارزه داشته باشند.^(۳) فشار رژیم و اقداماتی که علیه جبهه‌ی ملی و احزاب و اعضای وابسته به آن، انجام می‌داد نیز باعث گردید که این جبهه بیش از پیش کارایی خود را از دست دهد. در همین سال (۱۳۴۲)، بسیاری از اعضای حزب ایران که در اداره‌های مختلف مشغول به کار بودند، اخراج گردیدند. از جمله‌ی این افراد می‌توان به ابوالفضل قاسمی، عزیز ده‌بیگی، هرمز گیتی‌بین، انوشیروان برزین و حبیب بابایی اشاره کرد که همگی عضو حزب ایران بودند.^(۴)

۱. سند شماره‌ی ۳۹ از مجموعه‌ی حاضر

۲. همان

۳. سند شماره‌ی ۴۰ از مجموعه‌ی حاضر

۴. سند شماره‌ی ۴۳ از مجموعه‌ی حاضر

حزب ایران گرچه در قالب جبهه‌ی ملی فعالیت می‌کرد، ولی در واقع نه جبهه‌ی ملی و نه حزب ایران هیچ کدام تشکل رسمی نداشتند و تنها جلسه‌های پراکنده‌ی جبهه‌ی ملی و گاه حزب ایران برگزار می‌گردید. در کنگره‌ای که در همین سال حزب ایران تشکیل داد، قبل از برگزاری آن، میان رهبران و دست‌اندرکاران حزب، رقابت‌ها و حتی اختلافاتی به منظور کسب دبیر کلی حزب، روی داده بود. اسناد، حداقل چهار دسته‌بندی را در این زمان بین حزب و هواداران آن نشان می‌دهد. یک عده معتقد بودند که باید با انتخاب شاهپور بختیار، سکان رهبری حزب را به او که رادیکال‌تر از بقیه است، سپرد. عده‌ای دیگر بر این باور بودند که با انتخاب مهندس احمد زیرک‌زاده که فردی خبره در امور سیاسی است، می‌توان کارها را بهتر پیش برد. برخی نیز می‌گفتند که باید با جلو انداختن روحانیون سنگری تشکیل داده و مبارزات را ادامه داد. عده‌ای نیز محافظه‌کارانی بودند که در رأس آنان اللهیار صالح قرار داشت که تقریباً هیچ شانس برای تصاحب پست دبیر کلی حزب نداشتند.^(۱)

در این زمان تلاش‌هایی برای احیای مجدد جبهه‌ی ملی و تشکیل جبهه‌ی ملی سوم صورت گرفت که با شکست مواجه گردید. گرچه در منابع، اعم از کتاب و یا مجلات و نشریات، مطلبی در مورد فعالیت‌های جبهه ملی و حزب ایران از سال ۱۳۴۲ تا سال ۱۳۵۰ یافت نمی‌شود، ولی از خلال گزارش‌های ساواک چنین برمی‌آید که در این دوره جز برگزاری جلسه‌های اعضا به صرف ناهار یا شام که ضمن آن بحث‌های پراکنده‌ای در مورد موضوع‌های مختلف داخلی و خارجی صورت می‌گرفت، هیچ‌گونه فعالیت جدی دیگری از آن‌ها دیده نشده است.^(۲)

در بولتن ساواک مربوط به سه ماه آخر سال ۱۳۴۸ در این مورد آمده است:

«جبهه‌ی ملی و احزاب وابسته به آن در حال حاضر فاقد سازمان منظم در داخل کشور می‌باشند. قدرت جبهه‌ی مذکور در داخل کشور قابل ملاحظه نبوده، ولی در خارج از کشور دارای طرف‌دارانی بین ایرانیان و دانشجویان مقیم اروپا و

۱. سند شماره‌ی ۵۰/۲ از مجموعه‌ی حاضر

۲. سند شماره‌ی ۷۹ تا ۸۲ از مجموعه‌ی حاضر

آمریکا می‌باشند. امکانات مالی جبهه در ایران ضعیف، ولی در خارج از کشور به علت فروش نشریات و جمع‌آوری حق عضویت و کمک هواداران وضع بهتری نسبت به داخل کشور دارند. اعضای فعال جبهه‌ی ملی سابق، در سه ماه گذشته با انجام ملاقات‌های انفرادی با یک‌دیگر و تشکیل جلسات نامنظم در منازل برخی از اعضا، با شرکت بین ۵ تا ۱۰ نفر، ارتباط خود را حفظ و در مذاکرات معمولاً مسائل داخل ایران را بررسی می‌کنند.^(۱)

در ادامه‌ی همین بولتن در مورد حزب ایران هم آمده است:

«در سه ماه گذشته، اعضای فعال حزب ایران فعالیت قابل توجهی نداشته و صرفاً با تشکیل جلسات ناهار با شرکت ۵ تا ۱۰ نفر و شرکت در مجالس ترحیم اعضای وابسته به جبهه به اصطلاح ملی سابق و احزاب وابسته به آن، درباره‌ی برخی از مسائل سیاسی و خارجی تبادل نظر نموده و عقایدی نیز در این زمینه ابراز داشته‌اند.»^(۲)

آن‌چنان که از اسناد ساواک برمی‌آید، از آغاز دهه‌ی ۵۰ در خط مشی مبارزه‌ی جبهه‌ی ملی و حداقل برخی از جناح‌ها یا احزاب وابسته به آن، تغییر اساسی روی داده و این جبهه دست به حمایت سازمان‌های چریکی زده، یا این که اعضای وابسته به خود را از نظر تئوری و عملی با فعالیت‌های مسلحانه آشنا ساخته است. در گزارشی از ساواک آمده است که جناح‌های مختلف جبهه‌ی ملی خارج از کشور به روش‌های چریکی روی آورده‌اند. بر این اساس آنان افراد و نیروهای خود را از نظر تئوریک با این مسائل آشنا کرده و برای آموزش عملی از سازمان‌های چریکی فلسطین کمک گرفته‌اند.^(۳) شبایان توجه است که طبق اسناد ساواک از همین زمان جبهه‌ی ملی به رهبران مذهبی توجه و اقبال بیشتری نموده و تماس افراد جبهه‌ی ملی با نمایندگان امام خمینی نیز در این راستا

۱. سند شماره‌ی ۱۰۹ از مجموعه‌ی حاضر

۲. همان

۳. سند شماره‌ی ۱۱۹ از مجموعه‌ی حاضر

بوده است. با این حال جبهه‌ی ملی در این زمینه موفقیتی کسب نکرد.^(۱) از اواسط دهه‌ی ۵۰، جبهه‌ی ملی با حمایت از سازمان‌های مجاهدین خلق ایران فعالیت خود را علیه رژیم شدت بخشید.^(۲)

جبهه‌ی ملی هم‌زمان با تغییراتی که در هیأت حاکمه‌ی آمریکا و به تبع آن‌ها در کشورهای اسلامی چون ایران روی داد و آن طرح حقوق بشر کارتر بود، فعالیت خود را در شرایط فضای باز سیاسی تجدید کرد. در آغاز فعالیت‌های جدید خود در سال ۱۳۵۶، نامه‌ای به شاه نوشت و در آن از اوضاع سیاسی و اقتصادی کشور انتقاد نمود.^(۳) این نامه بعدها توسط هواداران این جبهه، تکثیر و توزیع گردید. متعاقب آن، نامه‌ی انتقادآمیز دیگری از جانب تعدادی از عناصر فعال جبهه‌ی ملی به عنوان هویدا (نخست‌وزیر) نوشته شد.^(۴) بدین ترتیب مقدمات فعالیت‌های جدید این گروه پایه‌گذاری گردید. برای آن که فعالیت‌های جبهه‌ی مذکور در چارچوب یک تشکیلات مشخص انجام گیرد، در جلسه‌های مشکله‌ی طرف‌داران جبهه مذکور، مذاکراتی برای به وجود آوردن تشکیلات متناسب با فعالیت‌های آینده‌ی این جبهه معمول گردید و قرار بر این شد که با مشارکت کلیه‌ی گروه‌های وابسته به جبهه‌ی مذکور (حزب ملت ایران، حزب ایران، جامعه‌ی سوسیالیست‌های نهضت ملی ایران، حزب مردم ایران و جمعیت نهضت آزادی) تشکیلات واحدی به وجود آید، ولی به دلایلی، هواداران جمعیت نهضت آزادی و حزب مردم ایران از همکاری مشترک سر باز زدند. در نتیجه طرف‌داران حزب «ملت ایران» به رهبری داریوش فروهر، حزب «ایران» به رهبری بختیار و «جامعه‌ی سوسیالیست‌های نهضت ملی ایران» به رهبری رضا شایان، گفت و گوهای خود را برای به وجود آوردن تشکیلات جدید ادامه دادند و با وجود آن که کریم سنجابی مخالفت خود را با به وجود آمدن تشکیلات جدید اعلام کرد، دیگران بدون توجه به مخالفت وی به تلاش‌های خود در این زمینه ادامه دادند و سرانجام اعلامیه‌ای با امضای

۱. اسناد شماره‌ی ۱۲۰ و ۱۲۱ از مجموعه‌ی حاضر

۲. سند شماره‌ی ۱۲۷ از مجموعه‌ی حاضر

۳. سند شماره‌ی ۱۲۸ از مجموعه‌ی حاضر

۴. سند شماره‌ی ۱۲۹ از مجموعه‌ی حاضر

«شاخه‌ی پیشرو برای اتحاد نهضت مقاومت ملی ایران» انتشار دادند، پس از مذاکرات مفصل نام «اتحاد نیروهای جبهه‌ی ملی ایران» را برای فعالیت‌های آینده انتخاب کردند و اعلامیه‌ای نیز با همین عنوان انتشار و موجودیت جدید جبهه‌ی مذکور و مرحله‌ی جدید فعالیت‌های آن را اعلام کردند و از گروه‌های مختلف اجتماعی بویژه روحانیون خواستند تا آن‌ها را در رسیدن به هدف‌های جبهه یاری دهند.^(۱) جبهه‌ی مذکور در این مرحله از فعالیت‌های خود، شعار «آزادی» را انتخاب و برای تحقق آن به تلاش پرداختند و برای آن که پایگاه اجتماعی برای فعالیت‌های آینده‌ی خود به دست آورند، نیروهای خود را متوجه قشرهای مذهبی و روحانیون نمودند و ارتباط‌هایی نیز با چند تن از آن‌ها برقرار نمودند. به همین دلیل مبادرت به تدارک یک برنامه‌ی تبلیغاتی نمودند و با اعلام اجتماعی در صحن حضرت عبدالعظیم، خواستار بازگشت امام خمینی به ایران و آزادی تعدادی از زندانیان از جمله سید محمود طالقانی و منتظری گردیدند.^(۲)

هواداران جبهه‌ی مذکور با این برآورد که تنها تکیه‌گاه، قشرهای مذهبی و روحانیون هستند، سرعت به کوشش‌های خود برای تقویت پیوند با روحانیون اضافه نمودند و در عین حال یک کانال ارتباطی با بازاریان تهران - که هم روحانیون و هم خود جبهه‌ی ملی در میان آنان نفوذ داشتند - برقرار نمودند. در این زمان عده‌ای از دانشجویان، متأثر از جبهه‌ی ملی بودند. جبهه‌ی ملی مصادف با شهادت حاج آقا مصطفی خمینی مجلسی برگزار نمود و از این فرصت استفاده کرده و بر پیوند خود با روحانیون تأکید کردند.^(۳) با این حال جبهه‌ی ملی در چارچوب قانون اساسی فعالیت می‌کرد و روحانیون که در رأس آن‌ها امام خمینی قرار داشت، خواهان براندازی رژیم بودند. این اختلاف بین جبهه‌ی ملی و روحانیون در اسناد ساواک بخوبی روشن است. در یکی از این اسناد آمده است که همه‌ی اعضای شرکت کننده در یکی از جلسه‌های جبهه‌ی ملی به اتفاق اعلام کردند: «راه ما همان راه قانون اساسی است.»^(۴)

۱. سند شماره‌ی ۱۴۱ از مجموعه‌ی حاضر

۲. سند شماره‌ی ۱۴۱ و ۱۴۲ از مجموعه‌ی حاضر

۳. اسناد شماره‌ی ۱۴۱ و ۱۴۲ از مجموعه‌ی حاضر

۴. اسناد شماره‌ی ۱۴۳ از مجموعه‌ی حاضر

در ۱۹ آذر ماه ۱۳۵۶، کمیته‌ی ایرانی دفاع از آزادی و حقوق بشر، اعلام موجودیت کرد که توسط جناح دوم جبهه‌ی ملی، یعنی طرف‌داران نهضت آزادی و ناراضیانی که از شرکت در «اتحاد نیروهای جبهه‌ی ملی ایران» خودداری کرده بودند، تأسیس شد. زیر این اعلامیه امضای مهدی بازرگان و کریم سنجابی قرار داشت.^(۱) جبهه‌ی ملی و حزب ایران، در سال ۱۳۵۷ هـ ش هم فروغ‌چندانی نداشتند. در این سال، حزب ایران‌کنگره‌ای تشکیل داد که شاپور بختیار آن را افتتاح کرد. اختلاف بین شاپور بختیار با کریم سنجابی و اللهیار صالح باعث گردید، که حزب نتواند خط مشی سیاسی مشخصی اتخاذ کند و البته به علت رهبری و هدایت توده‌ی مردم ایران توسط امام خمینی، حزب ایران نمی‌توانست نفوذ و کارکرد زیادی داشته باشد.^(۲) در همین سال اعلامیه‌ای نیز از جانب حزب ایران منتشر گشت که گرچه تاریخ دقیق آن مشخص نیست، ولی می‌بایست مربوط به اواخر سال ۱۳۵۷ باشد. حزب ایران در این اعلامیه سیاست‌های رژیم در برخورد با مردم و سرکوب آنان را مورد انتقاد و حمله‌ی شدید قرار داده بود. همچنین در این اعلامیه آمده است:

«حزب ایران بدین وسیله نفرت و بی‌زاری خود را از این کردار فاشیستی مذبحخانه‌ی استبداد اعلام می‌دارد.»^(۳)

شاه در آستانه‌ی فرار از ایران، از کریم سنجابی خواست که با قبول پست نخست‌وزیری، اوضاع را آرام کند که البته او به دلایلی از این امر سر باز زد.^(۴) اما دکتر شاپور بختیار در قبال همین درخواست از جانب شاه، واکنش مثبت نشان داد که این امر با مخالفت دیگر اعضای حزب ایران از جمله اللهیار صالح روبه‌رو گردید و سرانجام به استعفای شاپور بختیار از حزب ایران منجر شد.^(۵)

۱. اسناد شماره‌ی ۱۳۶ و ۱۴۴ از مجموعه‌ی حاضر

۲. مهربان، پیشین، قسمت دوم، صص ۱۰۳-۱۰۴

۳. سند شماره‌ی ۱۴۷ از مجموعه‌ی حاضر

۴. سنجابی، پیشین، ص ۳۰۸

۵. مهربان، پیشین، قسمت دوم، ص ۱۰۵

فصل سوم

تشکیلات و ایدئولوژی حزب ایران

۱- تشکیلات حزب ایران

حزب ایران از معدود احزاب ایران بود که فعالیت آن با معیارهای متعارف یک حزب سیاسی نزدیک است. گستره‌ی وسیع فعالیت این حزب، وجود اساس‌نامه و آیین‌نامه‌ی خاص، تلاش برای اجرای این اساس‌نامه‌ها و آیین‌نامه‌ها از طریق برگزاری کنگره‌های مختلف و انتخابات مستمر اعضای کمیته‌ها و شوراهای، از جمله ویژگی‌هایی است که حزب ایران را به معیارهای یک حزب سیاسی نزدیک ساخته است. نخستین مرام‌نامه‌ی حزب ایران در سال ۱۳۲۴ و نخستین اساس‌نامه‌ی آن در سال ۱۳۲۷ تنظیم و منتشر شده، به این ترتیب در فاصله سال‌های ۱۳۲۳ تا ۱۳۲۷، این حزب فاقد یک اساس‌نامه‌ی معین بود و تشکیلات آن بیشتر بر مبنای فعالیت هسته‌ی اولیه‌ی تشکیل دهنده‌ی آن اداره می‌شد؛ اما از سال ۱۳۲۷ به بعد کم و بیش بر اساس اساس‌نامه‌ی حزب عمل می‌شد. با این حال در طول چند دهه از فعالیت حزب ایران، بیشتر اعضای کمیته‌ی مرکزی ثابت ماندند که این خود نشان‌دهنده‌ی نوعی گروه‌گرایی در حزب بود که آن را در رسیدن به اهداف و شعارهایش تا حدودی ناکام می‌گذاشت.^(۱)

برابر با اساس‌نامه‌ی حزب ایران، این حزب دارای تشکیلات و سازمان‌های زیر بود:^(۲)

۱- کنگره؛ ۲- شورای مرکزی؛ ۳- کمیته‌ی مرکزی؛ ۴- دبیرخانه؛ ۵- فراکسیون

۱. کوهستانی‌نژاد، پیشین، صص ۲۷-۲۶

۲. ضمیمه‌ی شماره‌ی ۲

پارلمانی؛ ۶- سازمان شهرستان‌ها؛ ۷- کانون‌ها شامل کانون سازمان، کانون تبلیغات، کانون امور مالی، کانون امور شهرستان‌ها، کانون عملیات انتفاعی، کانون مطبوعات؛ ۸- حوزه‌ها؛ ۹- سازمان جوانان؛ ۱۰- سازمان زنان؛ ۱۱- سازمان انتظامات؛ ۱۲- و سایر سازمان‌ها. در این اساس‌نامه به سایر سازمان‌ها اشاره نشده است.

کنگره و شورای مرکزی

کنگره‌ی حزب هر سال می‌بایست یک بار تشکیل می‌گردید که نخستین آن اردیبهشت سال ۱۳۲۷ تشکیل شد؛ اساس‌نامه‌ی حزب نیز در آن به تصویب رسید؛ اما بعدها به دلایل مختلف از جمله ممانعت از طرف حکومت، کنگره‌ی سالانه مرتب برگزار نگردید. از مهم‌ترین وظایف کنگره می‌توان به تعیین خط مشی سیاسی، اصلاح اساس‌نامه، انتخاب اعضای شورای مرکزی و کمیته‌ی مرکزی و رسیدگی به هر امری که توجه کنگره را به خود جلب کند، اشاره کرد.

شورای مرکزی

شورای مرکزی مرکب از یازده نفر بود که هر سال به وسیله‌ی کنگره انتخاب می‌شدند و هر ماه یک بار تشکیل جلسه می‌داد. از جمله وظایف این شورا، بازرسی امور تشکیلاتی و مالی حزب و رسیدگی به شکایات اعضا بود.

کمیته‌ی مرکزی و دبیرخانه

کمیته‌ی مرکزی مرکب از هفت نفر به انتخاب کنگره بود که هفته‌ای یک بار تشکیل جلسه می‌داد. وظیفه‌ی کمیته‌ی مرکزی اهتمام در انجام مرام‌نامه، تهیه‌ی پیشنهادها و آیین‌نامه‌های لازم برای بحث و تصویب در شورای مرکزی، نظارت بر حسن جریان کلیه‌ی سازمان‌های حزبی و توجه دقیق به شهرستان‌ها به وسیله‌ی کانون امور شهرستان‌ها، انتخاب مسؤولین و کارکنان دبیرخانه و کانون‌های حزب و... بود. وظیفه‌ی دبیرخانه نیز ارتباط کلیه‌ی سازمان‌های حزبی و وارد و صادر کردن تمام نامه‌های حزبی بود.

کانون‌ها

۱- کانون سازمان، وظیفه‌ی مسؤولیت و نظارت بر کارهای سازمانی حزب در سراسر کشور را داشت.

۲- کانون تبلیغات، عهده‌دار تأسیس سازمان‌های مختلف تبلیغاتی مانند کلاس‌های تعلیمات عمومی مجانی، تأسیس کلاس برای مبلغین، اداره‌ی امور تبلیغات و سخنرانی‌ها و نمایش‌ها و تظاهرات حزبی، تنظیم برنامه‌ی بحث حوزه‌ها و جمع‌آوری اطلاعات لازم راجع به کلیه‌ی مسائل و حوادث مهم و امور قابل توجه بود.

۳- کانون مطبوعات، کلیه‌ی کارهای مطبوعاتی حزب و طبع و نشر و اداره‌ی روزنامه‌های حزبی را انجام می‌داد.

۴- کانون عملیات انتفاعی، تأسیس و اداره‌ی امور شرکت‌ها و هر نوع عملیات انتفاعی که درآمد آن به طور مستقیم عاید حزب شود، را برعهده داشت.

۵- کانون امور مالی، اداره‌ی امور مالی و نظارت بر کلیه‌ی درآمد و هزینه‌های حزبی را انجام می‌داد.

۶- وظیفه‌ی کانون امور شهرستان‌ها رسیدگی و تهیه‌ی جواب (به امضای دبیر حزب) تمام نامه‌های شهرستان‌ها و توجه مخصوص به تقاضاهای شهرستان‌ها و طرح آن‌ها در صورت لزوم در کمیته مرکزی را تنظیم می‌نمود.

حوزه‌ها

حوزه، نخستین واحد تشکیلاتی حزب بود که از اجتماع ده نفر از افراد حزب تشکیل می‌شد. از جمله وظایف حوزه، دریافت ماهیانه‌ی اعضا بود. سازمان شهرستان‌ها، سازمان جوانان و دیگر سازمان‌ها هر کدام دارای اساس‌نامه و وظایف خاص بودند.^(۱)

شرایط عضویت

شرایط عضویت در حزب ایران:

الف) ایرانی و تابع دولت ایران بودن؛

۱. برای توضیح در این مورد به قسمت ضمیمه مراجعه شود.

ب) مسلمان یا زردشمنی بودن؟

ج) سابقه‌ی خوب داشتن؟

د) عدم عضویت در احزاب و سازمان‌های سیاسی دیگر؟

ه) متعهد به پرداخت ماهیانه، طبق مقررات حزبی؟

هر شخصی که به عضویت حزب ایران در می‌آمد می‌بایست مقررات و آیین‌نامه‌های خاص حزب را می‌پذیرفت و پذیرش در حزب مراحل خاص خود را داشت؛ که از جمله‌ی آن، معرفی فرد توسط دو نفر از اعضای حزب و گذراندن یک دوره‌ی یک ماهه در حوزه‌های آزمایشی و... بود. هر شخصی که به عضویت حزب پذیرفته می‌شد، وظایفی را عهده‌دار می‌شد که در صورت استنکاف از انجام آن‌ها و عدم اجرای مقررات حزبی از حزب اخراج می‌گردید.^(۱)

شرکت چاپ پخش

در اسناد ساواک از شرکت چاپ پخش که زیر نظر حزب ایران اداره می‌شد، نام برده شده است. هدف حزب از این شرکت، چاپ و پخش کتاب‌های مفید بود.^(۲)

گروه A

زیرک‌زاده در خاطرات خود از گروهی به نام «A» نام می‌برد. این گروه، گروه ضربتی بوده است که خود وی تشکیل داده است. او در این مورد می‌نویسد:

«در ایامی که حزب در کمال ضعف بود و بدتر از همه دفتر مرکزی حزب مورد حملات دسته‌های مختلف قرار می‌گرفت، من به فکر چاره‌ای افتادم و با سابقه‌ی ذهنی که از احزاب اروپا داشتم در صدد برآمدم، دمته‌ی ضربتی برای حزب تهیه کنم. با عده‌ای از رفقای جوان و قوی و پرشور دسته‌ای به نام A ترتیب دادم. در حدود ۲۰ تا ۳۰ نفر بیشتر نبودند. نقش اصلی آن‌ها این بود که چوب و چماقی حاضر داشته باشند و هر وقت که به دفتر حزب حمله می‌شد به دفاع بپردازند؛

۱. ضمیمه‌ی شماره‌ی ۲

۲. سند شماره‌ی ۱۱۸ از مجموعه‌ی حاضر

ولی رفته رفته با مشکلات حزب، نقش این دسته زیادتر شد و روزی رسید که تقریباً بیشتر خدمات حزب مانند ترتیب نمایش‌ها، تنظیم کنفرانس‌ها و خیلی کارهای دیگر به عهده‌ی آن‌ها افتاد و به حق، خدمتی شایان به حزب کردند. حمله‌کنندگان به دفتر حزب را عقب راندند و پس از مدتی کسی دیگر جرأت حمله به حزب را نداشت و عملیات حزب، نظم و نسقی گرفت؛ ولی بزودی متوجه شدم که بعضی از اعضای کمیته، وجود این گروه را نوعی دسته‌بندی خاص تلقی می‌کنند. به مجرد درک این موضوع گروه A را منحل کردم و حزب را از یک وسیله‌ی مفید محروم ساختم، ولی در عوض از ایجاد فکر دسته‌بندی که فوق‌العاده خطرناک بود، جلوگیری کردم.»^(۱)

شعبه‌ها

حزب ایران دارای شعبه‌هایی در سراسر ایران بود که از جمله می‌توان به خوزستان، گیلان، خراسان، کرمانشاه، مازندران، استان مرکزی، فارس و... اشاره کرد. در این میان شعبه‌های حزب ایران در شهرهای خراسان، از جمله درگز به علت وجود شخصی به نام ابوالفضل قاسمی و در گیلان، از فعالیت و اهمیت بیشتری برخوردار بودند.^(۲)

سرود و آرم حزب

حزب ایران دارای سرود حزبی نیز بود که در ابتدای جلسه‌ها توسط اعضای حزب قرائت می‌شد. این سرود متشکل از چهار بند بود. در بند اول جوانان، زنان، هنرمندان، دهقانان و پیشه‌وران مورد توجه قرار گرفته بودند. در بند دوم به آزادی و آزادگی توجه شده و اهمیت به رنج، تلاش و کوشش و عدم تمکین از فرومایگان مورد تأکید قرار گرفته بود. در بند سوم به پرچم ایران، اهمیت ایران و سابقه‌ی تاریخی آن اشاره شده بود و در بند چهارم هم به اهمیت خاک ایران و در واقع ناسیونالیسم و عشق به آب و خاک که

۱. زیرک‌زاده، پیشین، صص ۱۰۵-۱۰۶

۲. برای توضیح بیشتر در این مورد رجوع شود به طبرانی، پیشین، ص ۲۰۱ به بعد

مقدس و پاک بودند پرداخته شده بود.^(۱)

آرم مخصوص حزب ایران از M و S تشکیل شده بود و مخفف سوسیالیسم مردم ایران بود.^(۲)

فعالیت‌های مطبوعاتی

حزب ایران دارای فعالیت‌های مطبوعاتی نیز بود که زیر نظر کانون مطبوعات بود. نخستین ارگان حزب ایران، جریده‌ی «شفق» به مدیریت شمس‌الدین جزایری بود که در سال ۱۳۲۳ و ۱۳۲۴ نظریات، اعلامیه‌ها و گزارش‌های حزبی در آن منعکس می‌شد. هفته‌نامه‌ی «جبهه» و سپس «جبهه‌ی آزادی» ارگان اصلی حزب ایران در سال‌های بعد به شمار می‌رفتند. البته هفته‌نامه‌های «باستان»، «نبرد امروز» و «جوانان ایران» نیز از دیگر نشریاتی بودند که یا به طور همزمان و یا در صورتی که به هر دلیل انتشار ارگان مرکزی متوقف می‌شد، به جای آن منتشر می‌شدند. جریده‌ی «ندای کاشان» ارگان شاخه‌ی کاشان حزب ایران نیز در دست است. احتمال می‌رود که در دیگر شهرستان‌ها بخصوص شهرستان‌های بزرگ جراید دیگری منتشر شده باشد. در نشریات فوق وقایع و اخبار ایران و جهان و اخبار حزبی به چاپ می‌رسید.^(۳)

۲- ایدئولوژی حزب ایران

قانون اساسی و حکومت

از آن‌جا که احزاب در ایران مبنای طبقاتی ندارند، لذا نمی‌توانند دارای یک پایگاه طبقاتی و حتی پایگاه فکری مشخص و معین باشند. حزب ایران افراد مختلفی از تحصیل‌کردگان و غیر آنان را در خود جای داده بود که دارای مبانی فکری و ایدئولوژیکی متفاوتی بودند. مقاله‌های ارایه شده در ارگان‌های حزب ایران نیز بخوبی گویای چنین طرز تفکری است. این مقاله‌ها فاقد نظم و انسجام خاصی بوده و افراد

۱. در ضمیمه‌ی شماره‌ی ۱ کل سرود حزب ایران آمده است.

۲. سند شماره‌ی ۳۵ از مجموعه‌ی حاضر

۳. کوهستانی‌نژاد، پیشین، ص ۲۷.

مختلف آن‌ها را با دیدگاه‌ها و مبانی فکری متفاوت به رشته‌ی تحریر درآوردند. حزب ایران توانست به طور دقیق مبانی فکری و ایدئولوژیکی خود را مشخص کند،^(۱) لذا در تمام طول حیات سیاسی خود دچار نوعی سردرگمی ایدئولوژیکی بود. با این حال دیدگاه و برنامه‌های حزب ایران در بسیاری از زمینه‌های فکری، سیاسی، اقتصادی، مذهبی و... مشخص بود. بنابر اظهار سران حزب و اسناد و مدارک موجود، حزب ایران دارای مرام سوسیال دموکراسی بود. حزب ایران در وقایع و جریان‌های سیاسی درگیر شد و پس از آن هیچ‌گاه نتوانست به بازسازی و بازنگری ایدئولوژیکی بپردازد. به هنگام تشکیل این حزب، مسائل مختلفی چون اشغال ایران توسط متفقین، حوادث آذربایجان و کردستان و بعدها کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ و سپس تشکیل ساواک و تسلط آمریکا بر ایران و... همگی حزب ایران را دچار مسائل روزمره ساخت و آن را در موضع انفعالی قرار داد.

بارزترین برنامه و خط مشی سیاسی حزب ایران که مبنای اساسی و اصولی برای حزب محسوب می‌گردید، تقویت و حفظ قانون اساسی، سلطنت مشروطه و استقلال ملی بود. بر این اساس حزب ایران معتقد بود که شاه فقط باید یک رئیس تشریفاتی باشد و در امور اجرایی، دخالتی نداشته باشد و دربار و نظامیان نیز در امور اجرایی دخالت نکنند. به نظر حزب ایران اگر شاه تمام قدرت را در دست بگیرد، مجلس و دولت بازیچه‌ی دست وی قرار گرفته و مجلس‌های ملی و سنا نیز قدرت واقعی خود را از دست می‌دهند و به این ترتیب ملت از صحنه کنار رفته و جامعه و دولتی ضعیف و فاسد به وجود می‌آید.^(۲)

بنابراین هدف اصلی حزب ایران در این زمینه، برقراری حکومت مشروطه بود. زیرک‌زاده در خاطرات خود در مورد شکل حکومت از دیدگاه حزب ایران می‌نویسد:

«ما دموکرات و ضد استبداد بودیم. ما می‌خواستیم ایران به وسیله‌ی یک حکومت دموکراتیک اداره شود، ولی معتقد هستیم که شکل و «فرم» حکومت

۱. نجاتی، پیشین، جلد اول، صص ۱۴۹ و ۱۵۲ و همچنین یادنامه‌ی سومین سالگرد دکتر کاظم سامی، چاپ

بخش، تهران ۱۳۷۰، ص ۱۰۱

۲. جبهه‌ی آزادی، ۱۸ اسفند ۱۳۳۱ هـ ش

«دموکراتیک» مهم نیست. آنچه مهم است، محتوای آن است. چه بسا دولت‌هایی که از پیشرفته‌ترین دموکراسی‌ها برخوردارند و حکومت سلطنتی دارند (مانند انگلستان) و در مقابل چه بسا مللی که در زیر یوغ وحشی‌ترین دیکتاتوری‌ها به سر می‌برند، در صورتی که اسم حکومت آن‌ها جمهوری است (جمهوری‌های آمریکای لاتین) و بنابراین گفتیم مشروطه‌ی سلطنتی به شرط این که شاه سلطنت کند نه حکومت، می‌تواند شکل قابل قبولی برای «دموکراسی» باشد. از این جهت بود که اگر با سلطنت مخالفت نمی‌کردیم با امتیازاتی که شاه را میداد به شاهی مستبد می‌کرد مانند حق نصب و عزل وزرا، مخالفت می‌کردیم، پس از آن که شاه با تشکیل مجلس مؤسسان قلابی به حقوق قانون‌گذاری تجاوز کرد و با رفتارشان نشان داد که به سلطنت کردن قانع نیست و می‌خواهد حکومت کند و با توجه به این که می‌دانستیم و می‌گفتیم علت اصلی عقب افتادگی ملت ایران استبداد است و می‌دیدیم که به طرف حکومت استبدادی پیش می‌رویم، سؤال دیگری مطرح شد و آن، این بود که وقتی می‌بینید استبداد دارد مسلط می‌شود چه می‌خواهید بکنید؟ ساده‌ترین راه حل، ضدیت با مقام سلطنت و به هم زدن رژیم پادشاهی است، ولی ما از اتخاذ این راه حل عاجز بودیم، برای این که از فردای آن هراس فراوان داشتیم.^(۱)

در یکی از مقاله‌های مربوط به سال ۱۳۲۵، یعنی در واقع سال‌های بحرانی پس از شهریور ۱۳۲۰ که حزب ایران نیز در این سال‌ها به نوعی دیگر دچار بحران و در نتیجه اشتباهات جبران‌ناپذیری از جمله ائتلاف با حزب توده گردید، آمده است:

«سعادت ایران در رژیم «دموکراسی» است. هرج و مرج‌های غیر قابل اجتناب روزهای اول دموکراسی، ربطی به ما و دیگران ندارد. منطق، ثابت می‌کند و تاریخ، نشان می‌دهد که عبور از رژیم دیکتاتوری به رژیم «دموکراسی» حقیقی، بدون طی یک دوره‌ی بحرانی میسر نیست. از این جهت ما فریب تبلیغات شوم دشمنان «دموکراسی» ایران را نمی‌خوریم و حالت بحرانی امروزی را که نتیجه‌ی مستقیم رژیم دیکتاتوری و استبدادی گذشته است به حساب «دموکراسی»

نمی‌گذاریم»^(۱)

در مرام‌نامه‌ی حزب ایران نیز مرام سیاسی حزب، حفظ استقلال کامل کشور و پشتیبانی از اصول «دموکراسی» ذکر شده است. در همین مرام‌نامه آمده است: «بهترین طرز حکومت را حکومتی می‌دانیم که بر اساس دموکراسی مستقر و رأی اجتماع در اداره‌ی کشور حاکم باشد. حکومت فردی موجب ظلم و مانع رشد جامعه و در نتیجه سبب انحطاط کشور می‌باشد»^(۲)

در یکی از نشریه‌های حزب ایران با عنوان «اصول و عقاید حزب ایران» مقاله‌ای در این مورد نوشته شده که اصول و عقاید حزب ایران به طور مفصل تشریح گردیده است. در این نشریه مرام سیاسی حزب ایران این گونه بیان شده است:

«بشر، حیوانی است اجتماعی و خواهی نخواهی دسته‌های کوچک و بزرگ آدمیان با هم زندگی می‌کنند. سرنوشتشان به هم بستگی دارد و هر قدر سطح تمدن بالا می‌رود، این به همبستگی شدیدتر و دامنه‌دارتر می‌گردد. بنابراین تحقق خواسته‌های انفرادی بدون توافق بین آن‌ها میسر نیست. باید خواسته‌های یک فرد، خواسته‌های دیگری را پایمال نکند و به علاوه بر خلاف جهت مسیر تکامل اجتماع که موجب ترقی عموم و در نتیجه منشأ لذات بالاتری است، نباشد. پس دیگران هم باید حکومت کنند؛ یعنی در حکومت مردم بر مردم، برای سعادت مردم، تمام مردم شریک باشند. حکومت مردم بر مردم را «دموکراسی» می‌نامند و از این جهت است که ما بهترین طرز حکومت، حکومتی را می‌دانیم که بر اساس «دموکراسی»، مستقر و رأی اجتماع در اداره‌ی کشور حاکم باشد. حزب ایران با دیکتاتوری افراد و اقلیت‌ها که خواسته‌های اکثریت را فدای خواسته‌های یک فرد یا یک اقلیت می‌سازند، مخالف بوده و چون شخص آدمی و مقام آدمیت را محترم و عزیز می‌شمارد، دیکتاتوری اکثریت را نیز که مانع تقریر خواسته‌های اقلیت است، مجاز نمی‌داند»^(۳)

۱. «جریده‌ی اخبار ایران» به جای «نبرد امروز»، شماره‌ی ۲۲، ۱۳۲۵/۹/۲۸، صص ۱-۲.

۲. اصول و عقاید حزب ایران، نشریه‌ی شماره ۴، دموکراسی و استقلال، بی‌جا، بی‌نا، چاپ سوم ۱۳۴۱، ص ۳.

۳. همان

نویسنده‌ی مقاله، «دموکراسی» را نتیجه‌ی طبیعی تمایلات افراد جامعه دانسته، که همه‌ی ملل دنیا پس از در دسرها و انقلاب‌های خونین، حکومت خود را مطابق آن تنظیم کرده‌اند.^(۱) در این نشریه در مورد آزادی نیز آمده است که آزادی فرد باید محل آزادی دیگران نباشد و افراد جامعه باید بخشی از آزادی‌های خود را فدای آزادی سایرین نمایند و به همین جهت آزادی فردی به ناچار دچار محدودیت‌هایی می‌گردد. این محدودیت‌ها و قیود بر آزادی، برای تأمین و تعمیم آزادی است و بنابراین تنها محدودیتی قابل قبول است که بشر را از آزادی‌هایی که برای خوشبختی‌اش لازم است، محروم نسازد و حکومت می‌بایست به تفویض آزادی به مردم اکتفا نکند، بلکه باید محیطی ایجاد کند که فرد بتواند از این آزادی برای رسیدن به خواسته‌های خود استفاده کند.^(۲) در جای دیگری از این نشریه، دیدگاه ناسیونالیستی حزب مشخص می‌شود که در این جا آمده است:

«فقط ایرانیان هستند و لاغیر که آرزومند بزرگی و عظمت ایران بوده و از ذکر افتخارات گذشته‌ی ایران خوشحال می‌شوند...»^(۳)

در مورد پیوند استقلال و دموکراسی نیز آمده است:

«هر جا دموکراسی نیست، استقلال دوام نخواهد داشت و آن‌جا که استقلال نیست، حکومت دموکراتیک هرگز عملی نخواهد شد و استقلال حکومت‌های غیر دموکراتیک پایدار نمی‌باشد.»^(۴)

آبراهامیان نیز می‌گوید منظور از برقراری استقلال ملی، تعقیب خط مشی سخت‌گیرانه‌ی بی‌طرفی در امور خارجی، از جمله مخالفت با امپریالیسم، پایان دادن به مأموریت هیأت نظامی آمریکا، ملی کردن شرکت نفت انگلیس و شیلات در دست شوروی و به راه انداختن مبارزه‌ی ایدئولوژیکی علیه طرف‌داری کورکورانه‌ی حزب توده از کمونیسم خارجی بود.^(۵)

۱. پیشین، صص ۳ و ۴

۲. پیشین، صص ۴ و ۷

۳. پیشین، ص ۹

۴. پیشین، ص ۱۰

۵. جبهه‌ی آزادی، ۱۴ اسفند ۱۳۳۱

البته باید توجه داشت که قبول و پذیرش حکومت مشروطه‌ی سلطنتی برای نیل به دموکراسی بدان معنا نیست که حزب ایران عملکرد رژیم را نیز به طور کامل پذیرفته و یا این که به آن انتقاد نداشته است. در بسیاری از موارد، حزب ایران و یا شعبه‌های آن در نواحی مختلف، هیأت حاکمه‌ی ایران را فاسد و عامل فساد و بدبختی مردم ایران دانسته‌اند^(۱) و مشروطه‌خواهی آنان را زیر سؤال برده‌اند. در یکی از جلسه‌های سران حزب ایران شعبه‌ی گیلان آمده است:

«... مشروطیت با خون نیاکان ما به دست آمده و اکنون در دست یک عده مزدوران بیگانه است و هیأت حاکمه‌ی ایران مدتی است با ماسک مشروطه‌خواهی، حکومت جابرانه‌ی خود را ادامه می‌دهد و...»^(۲)

سیاست خارجی

حزب ایران دیدگاه خاص خود را در مورد سیاست خارجی ایران داشت. بر اساس گفته‌ها و نوشته‌های سران و رهبران حزب ایران و مطابق مرام‌نامه‌ی حزب، سیاست خارجی می‌بایست در جهت استقلال کشور و عدم وابستگی به کشورهای بیگانه باشد؛ ولی در عمل چنین نبود و حداقل در دهه‌ی اول تأسیس حزب ایران، نرمش و حتی گرایش خاصی در موضع‌گیری‌های حزب ایران به شوروی وجود داشت.^(۳) حزب ایران این امر را در جهت برقراری توازن ضروری می‌دانست. به نظر آنان دولت ایران بیش از اندازه به انگلستان نزدیک شده و امتیاز داده و این امر باعث رنجش همسایه‌ی شمالی گشته است.^(۴) ائتلاف با حزب توده نیز از دیدگاه رهبران حزب ایران نیز به همین منظور بوده است.

در میان برخی رهبران حزب ایران، گرایش ایدئولوژیکی و حتی سیاسی به مارکسیسم و شوروی وجود داشت. در همان دوره‌ای که حزب ایران خواهان گرایش به سوی شوروی و حتی اعطای امتیاز به آن بود، انگلستان و آمریکا را به شدت مورد حمله

۱. طیرانی، پیشین، ص ۲۴۹

۲. پیشین، ص ۲۶۱

۳. نجاتی، پیشین، جلد اول، ص ۱۵۳

۴. طیرانی، پیشین، صص ۲۶۶-۲۶۷

قرار می‌داد. در یکی از جلسه‌های حزب ایران شعبه‌ی گیلان به سال ۱۳۲۹ آمده است: «... به طوری که شایع است انگلیسی‌ها می‌خواهند بانک خودشان را در ایران منحل نمایند؛ ولی دروغ گفته و قصد فریب ما را دارند. یعنی فکر می‌کنند که اگر بانک آن‌ها تعطیل شود، به بازار ایران لطمه وارد خواهد آمد... دولت‌های ما دست نشانده‌ی آن‌ها بوده و هستند، ولیکن در زمان رضاشاه... کسی قدرت حرف زدن را نداشت، ولی اکنون مردم بیدار شده و می‌دانند که مدت‌هاست انگلیسی‌ها خون ما را در شیشه ریخته و باعث بدبختی ما هستند...»^(۱)

در برخی ادوار، حزب ایران به آمریکا نیز گرایش پیدا کرد (که در جای خود به آن پرداخته شد) و این امر بخصوص پس از جنگ سرد به طور کامل واضح بود.^(۲) در یکی از مقاله‌های روزنامه‌ی جبهه نیز آمده است که سیاست خارجی ما از روز اول روشن و واضح است. ما طرف‌دار توازن سیاسی و وجود روابط حسنه با همسایگان خود هستیم. ما نه این قدر از اوضاع دنیا بی‌خبریم که تصور کنیم ملتی می‌تواند در به روی اغیار بسته و در خانه بنشیند؛ نه تصور می‌کنیم دوره‌ی ملیت تمام شده و استقلال ملل به کلی مفهوم خود را از دست داده است. ما معتقدیم، که منافع ایران باید پایه‌ی روابط ما با دیگران باشد. استقرار ایران بین دو دولت روس و انگلیس سیاست ما را معین کرده است و ما باید از سیاست یک جانبه پرهیز کنیم.^(۳) در مرام‌نامه‌ی حزب ایران نیز آمده است:

«ما عقیده‌مندیم که سیاست ما با دول خارجی عموماً، دول هم‌جوار و متعهد خصوصاً، باید بر روی اساس حسن تفاهم و همکاری و صمیمیت و شرافت استوار باشد.»^(۴)

سیاست‌های اقتصادی

سیاست‌های اقتصادی حزب ایران، متأثر از آبخشور فکری بنیان‌گذاران آن بود که به

۱. پیشین، ص ۲۶۸

۲. نجاتی، پیشین، جلد اول، ص ۱۵۳

۳. روزنامه‌ی جبهه، شماره‌ی ۲۵، ۱۳۲۴/۹/۷، صص ۱ و ۴

۴. طبرانی، پیشین، صص ۱۸۴-۱۸۵

سوسیالیسم گرایش و بلکه باور داشتند. این امر هم در مرام‌نامه و هم در مقاله‌هایی که در ارگان حزب نوشته شده، مشخص است. مرام اقتصادی حزب ایران در مرام‌نامه‌ی حزب چنین آمده است:

«استقرار عدالت اجتماعی و کوشش در بهبود وضع مادی ملت از راه توسعه‌ی کشاورزی و صنعت و بهره‌برداری از جمیع منابع ثروت مملکت [میسر است]. توزیع ثروت و تقسیم درآمد در ایران به طرز عادلانه نیست. برای اصلاح این وضع باید:

الف) سهمی را که برای کار نسبت به سرمایه فعلاً معمول و رایج است، ترقی داد تا بدین ترتیب از استثمار جلوگیری گردد و آنچه حقاً و منطقاً به کارگر و زارع تعلق دارد، به آن‌ها داده شود.

ب) با تجدید نظر در قوانین کنونی و وضع قوانین جدید، برای توزیع عادلانه‌ی ثروت اقدام مفید و مؤثری به عمل آورد.

ج) در افزایش قدرت تولید مملکت، سعی وافی مبذول داشت و فلاح (و مقدمات آن یعنی، سدسازی و آبیاری) و صنعت و بازرگانی را طبق برنامه‌ی صحیح توسعه داد.»^(۱)

در مقالاتی که توسط تئوریسین‌های حزب ایران به رشته‌ی تحریر درآمده، به مسائل مختلفی درباره‌ی اوضاع اقتصادی ایران از جمله فقر و بیچارگی مردم و علل آن اشاره شده است. حزب ایران، فساد دستگاه اقتصادی و شیوه‌ی غلط تولید را باعث مشکلات و عقب ماندگی اقتصادی می‌دانست. علاوه بر آن، سیاست‌های استعماری و مناسبات غلط اقتصادی و سیاسی با کشورهای بزرگ را نیز از علل دیگر این عقب‌ماندگی می‌دانست.^(۲) حزب ایران، گاه‌گاهی نیز پیشنهادهاتی برای رفع مشکلات اقتصادی کشور ارایه می‌داد که برخی از این پیشنهادات (که طی اعلامیه‌ای در سال ۱۳۲۵، به امضای رؤسای کمیته‌های مرکزی حزب ایران و حزب توده رسیده بود)، به این شرح است:

۱- اندوخته‌ی ارزی کشور، برای کارهای مولد ثروت اختصاص داده شود و جز در

۱. طیرانی، پیشین، صص ۱۸۴-۱۸۵.

۲. روزنامه‌ی جبهه، شماره‌ی ۱۴۸، ۲۲/۲/۱۳۲۵، صص ۱ و ۳.

موارد ضروری و حیاتی به مصارف دیگر نرسد.

۲- به منظور حمایت از مصنوعات داخلی و جلوگیری از سوءاستفاده‌ی وارد کنندگان، پروانه‌های وارداتی و سهمیه‌های بازرگانی، با رعایت میزان مصنوعات داخلی و حداقل احتیاجات صادر شود و اجناسی که هنوز به بازار داخلی نرسیده، تحت کنترل قرار گیرد.

۳- مؤسسات صنعتی هر چه زودتر اصلاح و تکمیل گردد.

۴- مؤسسات صنعتی شخصی تحت کنترل شدید قرار گرفته و برای ادامه‌ی کار آن‌ها اقدام مؤثر به عمل آید.

۵- ایجاد صنایع سنگین که به منزله‌ی پایه‌ی صنعت و پیشرفت کشاورزی می‌باشد، در برنامه‌ی صنعتی وارد و مطالعه‌ی لازم در این مورد به عمل آید.

۶- قانون و آیین‌نامه‌های معادن برای تأمین منافع عمومی مورد تجدید نظر قرار گیرد.

۷- برای جلوگیری از اقداماتی که احتمال دارد به اقتصاد کشور آسیب وارد کند، باید هر گونه نقشه یا پروژه‌ی اقتصادی قبل از عمل، به معرض قضاوت افکار عمومی گذارده شود.^(۱)

در سخنرانی‌های سران حزب ایران در تهران و شعبه‌های آن در شهرستان‌ها، به اهمیت غذا، لباس بهداشت و... اشاره و به سیاست‌های اقتصادی دولت و زد و بندهای دستگاه‌های دولتی به منظور کسب منفعت برای عده‌ای خاص انتقاد شده است.^(۲)

به طور کلی می‌توان گفت که حزب ایران هوادار شکل معتدلی از سوسیالیسم بود. حزب ایران معتقد بود که باید با یک انقلاب علیه زمین‌داران فئودال، اصلاحات را پی‌گیری کرد و دولت علاوه بر آن، می‌بایست برنامه‌ای تدوین کند که سرعت و شتاب پیشرفت صنعتی ایران را افزایش دهد؛ زیرا کشورهایی که صرفاً تولیدات کشاورزی دارند و مصرف‌کننده‌ی کالاهای کشورهای صنعتی هستند، نمی‌توانند استقلال واقعی داشته باشند. حزب، هم‌چنین معتقد بود که دولت خود، مالکیت صنایع بزرگ را در دست گیرد تا قدرت سیاسی و اقتصادی در دست یک عده چپ‌اولگر قرار نگیرد. به نظر

۱. جبهه، شماره‌ی ۱۵۳، ۲۷/۲/۱۳۲۵، ص ۱

۲. طیرانی، پیشین، ص ۲۶۰

حزب ایران، باید با طبقه‌ی اشراف مبارزه کرد زیرا این طبقه، مانع اصلی پیشرفت ملی است و تنها به فکر حفظ امتیازات خود است.^(۱)

بنابراین به نظر حزب ایران می‌بایست با استفاده از شیوه‌هایی چون اصلاحات ارضی، وضع قوانین علیه فساد و مجازات متخلفین قدرت خانواده‌های فئودال را محدود ساخت و از بین برد. با وضع قوانینی که برابری کامل شهروندان از جمله زنان و مردان را تضمین کند و مالکیت اجتماعی ابزارهای تولید را عادلانه و برابر نماید، به سوسیالیسم رسید. از دیدگاه حزب، فقط سوسیالیسم می‌توانست صنعتی کردن پرشتاب را عملی ساخته و دموکراسی را که در آن اکثریت با حفظ و رعایت نظرات اقلیت حکومت می‌کند، برقرار سازد و جنگ طبقاتی بین غنی استثمارکننده و فقیر استثمارشونده را از میان بردارد و بر خلاف کمونیسم بین‌المللی الحادی، حقوق مشروع مذهب و هویت ملی را به رسمیت بشناسد.^(۲)

۱. آبراهامیان، پیشین، ص ۲۳۴

۲. پیشین، ص ۳۱۳

نتیجه

جامعه‌ی ایران در صد سال اخیر تغییر و تحولات سیاسی، اقتصادی و اجتماعی مهمی را شاهد بوده است. از جمله‌ی این تحولات، می‌توان به واگذاری بخشی از تصمیم‌گیری در حوزه‌ی قدرت سیاسی به مردم و به اصطلاح، به برقراری حکومت مشروطه اشاره کرد. بر مبنای چنین تحولی و البته به تبع غرب و کشورهایی که چنین تحولاتی را پشت سر نهاده بودند، در ایران نیز در قالب مشروطیت و استلزامات آن، احزابی شکل گرفت که در ارتباط با احزاب دیگر، به علت وابستگی همه‌جانبه‌ی حاکمان ایران به قدرت‌های بزرگ از یک طرف و تسلط تام و تمام کشورهای استعماری و نفوذ آنان در ارکان مختلف جامعه از طرف دیگر، سیر طبیعی خود را طی نکرد. مضاف بر این، به علت پایین بودن سطح شناخت سیاسی مردم، اقبال چندانی به احزاب نمی‌شد.

حزب ایران در چنین اوضاعی شکل گرفت. بانیان آن معتقد بودند که گرچه احزاب کنونی یا به غرب وابسته‌اند یا به شرق، ولی حزب ایران حرکتی مستقل در جهت آزادی و پیشرفت ایران است. در عمل، ادعای عدم وابستگی این حزب به طور کامل محقق نگشت و حزب ایران در سال‌های اولیه تأسیس، به شرق و شوروی و در سال‌های میانی بخصوص اواسط دهه‌ی چهارم، به آمریکا گرایش پیدا کرد و این امر به وضوح در موضع‌گیری‌های این حزب مشهود بود.

اگر خواسته شود قضاوتی منصفانه در مورد عملکرد حزب صورت گیرد، باید گفته شود که این حزب، فعالیت‌های چشمگیری برای ملی کردن صنعت نفت و ارتقای سطح شناخت و فعالیت سیاسی مردم انجام داد. حمایت‌های این حزب از کابینه‌ی مصدق و عملکرد چند تن از اعضای حزب در کابینه‌ی وی و دیگر کابینه‌های قبل و بعد از آن تا

حدود زیادی مثبت و سازنده بود. حزب ایران در طول تمام حیات سیاسی خود به تناوب با انتشار روزنامه، برگزاری کنگره، تشکیل جلسه‌های سخنرانی و میتینگ، پخش اعلامیه و... سعی در برقراری حکومت مشروطه‌ی سلطنتی به معنی واقعی کلمه داشت که البته موفقیتی در این زمینه کسب نکرد. شایان ذکر است که فعالیت‌های حزب ایران در چارچوب قانون اساسی صورت می‌گرفت و سران حزب، دین را از سیاست جدا می‌دانستند. این یکی از سیاست‌های تغییرناپذیر حزب ایران بود که تا پایان حیات سیاسی حزب بر آن تأکید گردید و ارتباط گاه به گاه حزب ایران و سران آن با روحانیون به منزله‌ی تاکتیک‌های سیاسی حزب بود که هدف آن تحت فشار قرار دادن رژیم پهلوی بود.

در ارتباط با اعضای حزب ایران هم گزارش‌هایی در برخی منابع و حتی اسناد، مبنی بر وابستگی بعضی از آن‌ها به ساواک حتی در سطح اعضای و سران درجه‌ی یک حزب موجود است. در اسناد ساواک مطلبی که به طور مستقیم به این امر اشاره کند، یافت نشد. با این حال در تمامی جلسه‌های سران حزب ایران، عوامل نفوذی ساواک حضور داشته و سخنان و حرکات آنان را گزارش نموده‌اند.

حزب ایران در زمینه‌ی کادرسازی جهت تصدی امور اجرایی بالنسبه موفق عمل کرد، ولی نتوانست به همه‌ی آمال حزب، جامعه‌ی عمل پیوشاند. عدم تصدی پست نخست‌وزیری از جانب حزب و سوءظن و فشار رژیم از سوی دیگر، موجبات ناکامی حزب را در این زمینه فراهم ساخت.

یکی از ویژگی‌های اساسی این حزب، انطباق با حوادث و جریان‌های سیاسی داخلی و خارجی و به قول خودشان واقع‌گرایی بود. آن‌ها خیلی زود با حکومت کودتا و عوامل داخلی و خارجی آن یعنی آمریکا کنار آمدند. این در حالی بود که حزب ایران قبل از این حامی سرسخت مصدق بود؛ به هر صورت، کودتاگران هیچ‌گاه سران حزب را به خاطر این جرم بزرگ نبخشودند و سرانجام حزبشان را غیر قانونی و منحل اعلام کردند. در طول حیات سیاسی حزب، پس از کودتا تا پیروزی انقلاب اسلامی جز یک دوره‌ی سه ساله (۱۳۳۹ - ۱۳۴۲ ه.ش) که دوره‌ی تجدید حیات جبهه‌ی ملی با نام «جبهه‌ی ملی دوم» بود، آنان حرکت قابل توجهی از خود نشان ندادند و به علت خفقان سیاسی نه

جلسه‌های علنی برگزار می‌کردند و نه حق انتشار روزنامه داشتند. جبهه‌ی ملی و احزاب تشکیل‌دهنده از جمله حزب ایران پس از سال ۱۳۴۲ ه.ش، سعی کردند با هم‌کاری روحانیت، رژیم را تحت فشار قرار دهند تا به قول خودشان از روحانیت‌سنجی بسازند؛ اما به هر صورت با تشدید فعالیت‌های روحانیون و اقبال عامه‌ی مردم به آن‌ها، دیگر نیروهای سیاسی موجود در صحنه‌ی سیاسی، کارکرد خود را از دست داده بودند. از طرف دیگر برنامه‌ی اصلاحات اقتصادی - اجتماعی رژیم با عنوان انقلاب سفید، گروه‌های وابسته به جبهه‌ی ملی را خلع سلاح نموده و در موضع انفعالی قرار داد. اکنون آن‌ها مهم‌ترین مأموریت خود را تلاش در جهت اصلاحات سیاسی و برقراری حکومت مشروطه‌ی سلطنتی واقعی، بدون دخالت دین در سیاست می‌دانستند که پیروزی انقلاب اسلامی خط پایان این برنامه‌ها و سیاست‌های ملی‌گرایانه بود.

گاه‌شمار

- کودتای رضاخان و سیدضیاءالدین طباطبائی و نخست‌وزیر سیدضیاءالدین :۱۲۹۹/۱۲/۳
- برکناری و تبعید رضاخان و آغاز حکومت محمدرضاپهلوی :۱۳۲۰/۶/۲۰
- تشکیل کانون مهندسين ايران :۱۳۲۱
- تأسیس حزب ايران :۱۳۲۲/۱۲
- انتشار نخستین مرام‌نامه‌ی حزب ايران :۱۳۲۴
- ائتلاف بين حزب ايران و حزب توده‌ی ايران :۱۳۲۵/۴/۹
- الغای ائتلاف حزب ايران و حزب توده‌ی ايران :۱۳۲۵/۱۰/۱۱
- تشکیل نخستین کنگره‌ی حزب ايران :۱۳۲۷/۲/۱
- انتشار نخستین اساس‌نامه‌ی حزب ايران :۱۳۲۷
- ورود شاپور بختیار به حزب ايران :۱۳۲۸
- تحصن نمایندگان و طرف‌داران جبهه‌ی ملی در دربار قیام مردم تهران به رهبری آیت‌الله کاشانی به حمایت از مصدق و سقوط کابینه قوام :۱۳۲۸/۷/۲۳
- اختلاف و درگیری حزب ايران با حزب جدیدالتأسیس اسلام بیرجند در بیرجند :۱۳۳۱/۴/۳۰
- کودتای اردشیر زاهدی علیه حکومت ملی ايران :۱۳۳۲/۵/۲۸
- میتینگ حزب اسلام بیرجند و تظاهرات و شعارهایی مبنی بر شاه‌دوستی طرف‌داران حزب مذکور و وارد آوردن خسارت به حزب ايران :۱۳۳۲/۵/۲۹
- سفر نیکسون، معاون رئیس‌جمهور وقت آمریکا به ايران و کشته :۱۳۳۲/۹/۱۶

- شدن سه نفر از دانشجویان دانشگاه تهران در جریان اعتراض به این سفر
بازداشت و زندانی شدن حسن ایزدی از سران حزب ایران در آبادان :۱۳۳۲/۱۲/۲۵
- تأسیس نهضت مقاومت ملی :۱۳۳۴
- اعلام انحلال و غیرقانونی بودن حزب ایران :۱۳۳۶
- تأسیس جبهه‌ی ملی دوم :۱۳۳۹/۴/۳۰
- احیا و اعلام موجودیت مجدد حزب ایران :۱۳۳۹
- قیام مردم قم، تهران و... علیه رژیم شاهنشاهی و به طرفداری از امام خمینی :۱۳۴۲/۳/۱۵
- تبعید امام خمینی به ترکیه :۱۳۴۲/۸/۱۳
- شرکت دانشجویان و طبقات مختلف مردم از جمله سران و هواداران حزب ایران در چهلمین روز درگذشت غلامرضا تختی :۱۳۴۶/۱۱/۲۶
- برگزاری جلسه‌ی یادبود، به مناسبت سالگرد درگذشت تختی توسط جبهه‌ی ملی در کالیفرنیا، آمریکا :۱۳۴۸/۱۱/۵
- ارسال نامه‌ی دکتر کریم سنجابی، شاپور بختیار و داریوش فروهر به محمدرضا پهلوی :۱۳۵۶/۳/۲۲
- شهادت حاج آقا مصطفی خمینی در عراق :۱۳۵۶/۷/۳۰
- ارسال نامه‌ی کمیته‌ی ایرانی دفاع از آزادی و حقوق بشر به دبیرکل سازمان ملل متحد :۱۳۵۶/۹/۱۶
- اعلام موجودیت کمیته‌ی ایران دفاع از آزادی و حقوق بشر :۱۳۵۶/۹/۱۹

بخش دوم

اسناد و تصاویر

ش. ص	موضوع	ش. س
۱۱۷	گزارش اداره‌ی دارایی مالی و اقتصادی مسجد سلیمان از عدم پرداخت مالیات توسط پیشه‌وران و... به علت تحریک‌های اعضای حزب ایران و حزب توده‌ی ایران در سال ۱۳۲۵	۱
۱۱۹	گزارش شهربانی مشهد در مورد اقدامات حزب ایران در درجز (درگز)	۲
۱۲۰	گزارش شهربانی کل کشور در مورد اقدامات اعضای حزب ایران در درجز	۲/۱
۱۲۱	گزارش شهربانی کل کشور از فعالیت‌های تبلیغاتی اعضای حزب ایران در درجز	۲/۲
۱۲۲	گزارش شهربانی کل کشور در مورد ملاقات اعضای حزب ایران در درجز با اتباع شوروی	۲/۳
۱۲۳	گزارش وزیر کشور به نخست وزیر در مورد اقدامات «حیدرقلی اتابکی» عضو حزب ایران و رئیس دارایی قوچان	۳
۱۲۴	دستور وزارت دارایی به دارایی مشهد مبنی بر برخورد با کارمندان عضو در حزب ایران	۴
۱۲۵	گزارش شهربانی کل کشور از فعالیت‌های تبلیغاتی کارمندان داویر دولتی به نفع حزب ایران در مشهد	۵

۱۲۶	درخواست اداره‌ی سیاسی وزارت کشور از وزارت دارایی مبنی بر برخورد با اعضای حزب ایران شاغل در آن وزارت‌خانه	۶
۱۲۷	گزارش شهربانی کل کشور در مورد فعالیت‌های حزبی - تبلیغاتی کارمندان دارایی مشهد به نفع حزب ایران	۷
۱۲۸	گزارش دارایی استان نهم در مورد برخورد با کارمندان وابسته به حزب ایران شاغل در آن اداره‌ی در سال ۱۳۲۶	۷/۱
۱۲۹	گزارش وزارت جنگ به وزارت کشور در مورد اقدامات ابوالفضل قاسمی در زمینه‌ی گسترش فعالیت حزب ایران در خراسان	۸
۱۳۰	گزارش شهربانی کل کشور به وزارت کشور از کشف چند شماره از روزنامه‌ی حزب مردم، یک برگ معرفی چهار کاندیدای حزب ایران و یک بسته‌ی تبلیغاتی به نفع قوام‌السلطنه و یک برگ عکس آیت‌الله کاشانی در اثاثیه‌ی محمدعلی قراچه داغی در تبریز	۹
۱۳۱	گزارش شهربانی گیلان به وزارت کشور در مورد تدارک حزب ایران (شاخه‌ی رشت) برای تشکیل سازمان جوانان بازار	۱۰
۱۳۲	گزارش استان‌داری نهم به وزارت کشور در مورد فعالیت حزب ایران در مشهد	۱۱
۱۳۳	اطلاعیه‌ی مشترک احزاب زحمت‌کشان و مجمع مسلمانان مجاهد و حزب ایران در مورد کاندیداتوری ابوالفضل قاسمی از درگز و سرخس برای مجلس هفدهم	۱۲
۱۳۴	خلاصه‌ی پرونده‌ی قاسمی، رهبر حزب ایران (درگز)، کاندیدای مجلس هفدهم	۱۲/۱
۱۳۶	بیانیه‌ی حزب ایران (شاخه‌ی درگز) در مورد ارتباط	۱۳

- ابوالفضل قاسمی با دکتر مصدق و آیت‌الله کاشانی
- ۱۴ گزارش شهربانی کل کشور در مورد اجتماع اعضای حزب ایران در مخالفت با قوام‌السلطنه در درگز
- ۱۳۷
- ۱۵ گزارش شهربانی کل کشور به وزارت کشور در مورد سفر مهندس زیرک‌زاده، نماینده‌ی مجلس به مشهد و استقبال اعضای حزب از وی
- ۱۳۸
- ۱۶ اطلاعیه‌ی سازمان جوانان بازار حزب ایران
- ۱۳۹
- ۱۷ گزارش شهربانی کل کشور به وزارت کشور در مورد فعالیت حزب ایران در کرمانشاهان در تاریخ ۱۳۳۱/۸/۶
- ۱۴۰
- ۱۸ گزارش ژاندارمری کل کشور در مورد اختلافات حزب ایران و حزب اسلام در بیرجند
- ۱۴۱
- ۱۸/۱ گزارش ژاندارمری کل کشور در مورد اختلافات و برخوردهای حزب ایران و حزب اسلام در بیرجند در مرداد سال ۱۳۳۲
- ۱۴۲
- ۱۹ گزارش شهربانی مشهد در مورد اقدامات حزب ایران برای پیروزی در انتخابات انجمن بیرجند
- ۱۴۳
- ۲۰ گزارش شهربانی کل کشور درباره‌ی بازداشت حسن ایزدی از سران حزب ایران در آبادان
- ۱۴۴
- ۲۰/۱ گزارش فرمانداری آبادان در مورد دستگیری و آزادی حسن ایزدی از سران حزب ایران در آن منطقه
- ۱۴۵
- ۲۱ گزارش شهربانی کل کشور در مورد فعالیت حزب ایران در کاشان در سال ۱۳۳۴
- ۱۴۶
- ۲۲ استعلام فرمانداری نظامی راه‌آهن از وزارت جنگ در مورد نحوه‌ی برخورد با اعضای حزب ایران
- ۱۴۷
- ۲۳ گزارش ساواک از تشکیل مجلس ختم عباس گیتی‌بین توسط حزب ایران
- ۱۴۸

۱۵۲	گزارش ساواک در مورد روابط حزبی و شخصی اعضای حزب ایران با یکدیگر	۲۴
۱۵۳	درخواست اداره‌ی چهارم ساواک از اداره‌ی سوم مبنی بر استعلام پیشینه‌ی کارمندان از حیث عضویت در حزب ایران	۲۵
۱۵۴	گزارش سالانه‌ی ساواک در مورد فعالیت‌ها و روابط درون حزبی و پایگاه طبقاتی اعضای حزب ایران در سال ۱۳۳۸	۲۶
۱۵۷	خلاصه‌ای از پرونده‌ی حزب ایران در سال ۱۳۳۹	۲۷
۱۵۸	گزارش ساواک در مورد نگرانی سران حزب ایران از نفوذ و شرکت سناتور قائم‌مقام الملک رفیع در جلسه‌های این حزب	۲۸
۱۵۹	گزارش ساواک از کناره‌گیری احتمالی حزب ایران در انتخابات مجلس شورای ملی در سال ۱۳۳۹	۲۹
۱۶۰	گزارش ساواک از پخش شایعه‌ی دستگیری برخی افراد توسط اعضای حزب توده و حزب ایران به منظور ایجاد نارضایتی بین مردم	۳۰
۱۶۱	گزارش ساواک از فعالیت‌های کریم سنجابی به منظور تجدید تشکیلات حزب ایران	۳۱
۱۶۲	گزارش ساواک در مورد تجدید احتمالی تشکیلات حزب ایران به توصیه‌ی ارتشبد هدایت	۳۲
۱۶۳	گزارش ساواک در مورد پیش‌شرط‌های الهیار صالح برای ملاقات با محمدرضا پهلوی	۳۳
۱۶۴	گزارش ساواک از برگزاری جلسه‌ی حزب ایران در منزل شاپور بختیار با شرکت دانشجویان	۳۴
۱۶۷	آرم مخصوص حزب ایران	۳۵
۱۶۸	گزارش ساواک از اخراج زارع از حزب ایران	۳۶

۱۶۹	گزارش ساواک از توییح مهندس بیانی از اعضای حزب ایران توسط دست‌چپی‌های حزب مذکور	۳۷
۱۷۰	گزارش ساواک از تصمیمات جدید کمیته‌ی مرکزی حزب ایران در مورد نحوه‌ی فعالیت‌های حزبی	۳۸
۱۷۱	گزارش ساواک از شرکت و سخنرانی اعضای جبهه‌ی ملی (و از جمله حزب ایران) در راهپیمایی ۱۴ خرداد ۱۳۴۲	۳۹
۱۷۴	گزارش ساواک از جلسه‌ی دانشجویان عضو حزب ایران و سخنان آنان، مبنی بر تغییر خط مشی مبارزه و تغییر سران حزب مذکور	۴۰
۱۷۶	استعلام ساواک مرکزی از همه‌ی مراکز ساواک، درمورد آخرین وضعیت جبهه‌ی ملی و تشکیلات وابسته به آن	۴۱
۱۷۷	قطع‌نامه‌ی نخستین کنگره‌ی جبهه‌ی ملی ایران	۴۲
۱۷۸	گزارش ساواک از اخراج اعضای حزب ایران از ادارات مختلف	۴۳
۱۷۹	گزارش ساواک از اقدامات و اظهارات ابوالفضل قاسمی در جهت بازگشت به منصب مربوطه در وزارت کار	۴۴
۱۸۰	گزارش ساواک از آرایه‌ی لیستی از مأموران ساواک توسط یکی از آن‌ها به یکی از اعضای حزب ایران شاغل در سازمان برنامه	۴۵
۱۸۱	گزارش ساواک از تصمیمات سران حزب ایران، برای تشکیل کنگره‌ی حزب و انتخابات کادر رهبری جدید در اواخر سال ۱۳۴۲	۴۶
۱۸۲	گزارش ساواک از تلاش سران حزب ایرانی برای مستقاعد کردن شاپور بختیار جهت پذیرش رهبری حزب مذکور	۴۷
۱۸۳	گزارش ساواک از درخواست دکتر سعید فاطمی از دکتر	۴۸

	شاپور بختیار برای برگزاری مجلس ختم دکتر علی میرفندرسکی عضو حزب ایران	
۱۸۴	گزارش ساواک از اظهارات حسین بهاور، عضو حزب ایران، درباره‌ی رابطه‌ی حزب ایران با جبهه‌ی ملی	۴۹
۱۸۵	گزارش ساواک از تدارک و برگزاری کنگره‌ی فوق‌العاده‌ی حزب، توسط سران حزب ایران در اواخر سال ۱۳۴۲	۵۰
۱۸۶	گزارش ساواک در مورد برگزاری کنگره‌ی حزب ایران و انتخاب اعضای کمیته‌ی مرکزی آن حزب	۵۰/۱
۱۸۷	پیش‌بینی ساواک از انتخابات کنگره‌ی حزب ایران و نتیجه‌ی آن	۵۰/۲
۱۸۸	گزارش ساواک از اظهارات حسین بهاور در مورد خودکشی میرفندرسکی و تشکیل کنگره جدید	۵۱
۱۸۹	گزارش ساواک از جلسه‌ی سران حزب ایران و احتمال کاندیداتوری شاپور بختیار برای دبیر کلی حزب مزبور	۵۲
۱۹۰	گزارش ساواک در مورد جلسه‌ی کنگره‌ی حزب ایران و انتخاب اعضای اصلی و علی‌البدل کمیته‌ی مرکزی حزب	۵۳
۱۹۱	گزارش ساواک از نارضایتی امینی، منتصری و عباس محمدی از تصمیمات کنگره‌ی حزب ایران	۵۴
۱۹۲	گزارش ساواک از اقدامات شاپور بختیار برای تصدی دبیر کلی حزب ایران	۵۵
۱۹۳	گزارش ساواک از سخنان شاپور بختیار در مورد ملاقات مهندس روحانی با محمدرضا شاه	۵۶
۱۹۴	استعلام اداره‌ی کل سوم ساواک از ساواک تهران در مورد فعالیت‌های سیاسی و علنی ابوالفضل قاسمی	۵۷
۱۹۵	استعلام اداره‌ی کل سوم ساواک از ساواک استان مرکزی در	۵۸

رابطه با فعالیت اعضای حزب ایران

۱۹۸	گزارش ساواک از موافقت شورای حزب ایران با لوایح شش‌گانه	۵۹
۱۹۹	استعلام ساواک مرکز از ساواک استان مرکزی در خصوص علت موافقت سران حزب ایران با لوایح شش‌گانه	۵۹/۱
۲۰۰	پاسخ ساواک استان مرکزی به استعلام ساواک مرکز در خصوص علت موافقت سران حزب ایران با لوایح شش‌گانه	۵۹/۲
۲۰۱	درخواست ساواک استان مرکزی از ساواک مرکز مبنی بر ارائه فرصت بیشتری برای بررسی سوابق فعالیت اعضای حزب ایران	۶۰
۲۰۲	اظهارات حسین‌زاده اسکویی در خصوص معرفی اعضای شورای مرکزی حزب ایران و بحث حمایت از لوایح شش‌گانه‌ی انقلاب سفید	۶۱
۲۰۳	اظهارات جمال حسین‌زاده اسکویی در مورد احضارش به ساواک	۶۲ ۰
۲۰۴	گزارش ساواک از اظهارات شاپور بختیار در مورد مسائل داخلی و خارجی در جلسه سران حزب ایران	۶۳
۲۰۶	گزارش ساواک از اظهارات شاپور بختیار در مورد موضع حزب ایران در قبال جبهه ملی جدید	۶۴
۲۰۷	گزارش ساواک از اظهار نظر علی اردلان در مورد سوء قصد به نخست‌وزیر	۶۵
۲۰۸	گزارش ساواک از اظهار نظر جمال حسین‌زاده اسکویی در مورد وابستگی حزبی محمد بخارایی	۶۶
۲۰۹	گزارش ساواک در مورد تلاش اعضای حزب ایران برای راه‌اندازی کمیته‌ی شهرستان تهران حزب مذکور	۶۷

۲۱۰	گزارش ساواک در مورد سمت‌های چند تن از سران حزب در حزب مذکور	۶۸
۲۱۱	گزارش ساواک از موقعیت شاپور بختیار در حزب ایران	۶۹
۲۱۲	گزارش ساواک در مورد ملاقات عده‌ای از عناصر حزب ایران با باقر کاظمی، جهت رفع اختلافات درونی و تشکیل کنگره‌ی حزب	۷۰
۲۱۳	گزارش ساواک از علل استعفای باقر کاظمی از کمیته‌ی مرکزی حزب ایران و اقدامات انجام یافته توسط این حزب برای انتشار روزنامه‌ی پیام دانشجو	۷۱
۲۱۵	گزارش ساواک در مورد موقعیت سران حزب ایران در جبهه‌ی ملی و دلیل تشکیل کنگره	۷۲
۲۱۶	گزارش ساواک از اختلافات سران حزب ایران	۷۳
۲۱۷	اعلام ساواک مبنی بر جلوگیری از برگزاری کنگره‌ی حزب ایران	۷۴
۲۱۸	گزارش ساواک از اظهارات جمال حسین‌زاده اسکویی در مورد خط مشی سیاسی حزب ایران	۷۵
۲۱۹	گزارش ساواک از اظهارات جمال حسین‌زاده اسکویی در مورد چگونگی فعالیت سران حزب ایران	۷۵/۱
۲۲۰	گزارش ساواک از احتمال برگزاری کنگره‌ی حزب ایران	۷۶
۲۲۱	گزارش ساواک از سفر شاپور بختیار به همدان و اقدامات ساواک برای کنترل وی	۷۷
۲۲۳	گزارش ساواک از اظهارات سران حزب ایران درباره‌ی وضعیت سیاسی و اداری کشور	۷۸
۲۲۵	گزارش ساواک از اظهارات شاپور بختیار در مورد شیوه‌ی مبارزه	۷۹

۲۲۷	گزارش ساواک از جلسه‌ی سران حزب ایران و اظهارات آنان درباره‌ی موضوع‌های مختلف داخلی و خارجی	۸۰
۲۲۹	گزارش ساواک از اظهارات برخی سران حزب ایران درباره‌ی مصدق	۸۱
۲۳۰	گزارش ساواک از جلسه‌ی سران حزب ایران و احتمال کاندیداتوری اردلان برای مجلس مؤسسان از حزب مذکور	۸۲
۲۳۱	گزارش ساواک از جلسه‌ی سران حزب ایران و اظهارات آنها در مورد روابط ایران با اعراب و اسرائیل	۸۳
۲۳۲	دستور ساواک مرکزی به ساواک تهران مبنی بر استفاده از وسایل فنی در جلسه‌های سران حزب ایران به منظور ضبط اظهارات آنان	۸۴
۲۳۳	گزارش ساواک از جلسه سران حزب ایران و اظهارات آنان در مورد مسائل داخلی کشور	۸۵
۲۳۴	رونوشت گزارش ساواک در مورد وضعیت جبهه‌ی ملی و نهضت آزادی در مشهد	۸۶
۲۳۶	گزارش ساواک از جلسه‌ی سران حزب ایران و اظهارات آنان در مورد پیوستن به کلوب تهران	۸۷
۲۳۷	رونوشت گزارش ساواک از شرکت دانشجویان و طبقات مختلف، از جمله سران و هواداران حزب ایران در مراسم چهلمین روز درگذشت غلامرضا تختی و دادن شعاع حمایت از امام خمینی توسط دانشجویان	۸۸
۲۳۹	گزارش ساواک اصفهان از اقدامات حسن فتوحی‌نیا، عضو حزب ایران و کارمندان سازمان بیمه‌های اجتماعی اصفهان	۸۹
۲۴۰	گزارش ساواک از احیای مجدد جبهه‌ی ملی و نقش حزب ایران	۹۰

۲۴۲	رونوشت گزارش ساواک از اقدامات سران جبهه‌ی ملی برای آغاز فعالیت مجدد	۹۱
۲۴۳	گزارش ساواک از اقدامات احزاب مختلف برای تجدید حیات جبهه‌ی ملی	۹۱/۱
۲۴۵	پاسخ ساواک تهران به استعلام ساواک مرکزی در مورد عضویت عناصر حزب ایران در کلوپ تهران	۹۲
۲۴۶	رونوشت گزارش ساواک از جلسه‌ی سران حزب و اظهارات آنها درباره‌ی ربوده شدن فرزند دکتر متین‌دفتری، دستگیری تیمور بختیار در بیروت و چگونگی مبارزه با حکومت، تأسیس جمعیتی در حمایت از چین کمونیست	۹۳
۲۴۸	گزارش ساواک در مورد وابستگی نعمت‌الله ایوزمحمدی، عضو حزب ایران به گروه طرفداران چین	۹۴
۲۴۹	گزارش ساواک از مذاکرات شاپور بختیار و ابوالفضل قاسمی در تجدید فعالیت جبهه‌ی ملی در تاریخ ۱۳۴۷/۲/۳۰ و ضرورت فعالیت به صورت مخفی	۹۵
۲۵۰	گزارش ساواک از اظهارات فرج‌الله رهنورد درباره‌ی حزب آریا	۹۶
۲۵۱	گزارش ساواک از اظهارات یکی از اعضای حزب ایران درباره‌ی حزب پارت	۹۷
۲۵۲	گزارش ساواک از نحوه‌ی ارتباط حزب ایران با مناطق گردنشین	۹۸
۲۵۳	گزارش ساواک از ارتباط احتمالی حزب ایران با حزب دموکرات کردستان ایران	۹۹
۲۵۴	رونوشت گزارش ساواک از اظهارات دکتر غلامحسین صدیقی در مورد نحوه‌ی مبارزه	۱۰۰

۲۵۶	رونوشت گزارش ساواک از جلسه سران حزب ایران و درخواست از الهیار صالح برای شرکت کردن در مسایل سیاسی	۱۰۱
۲۵۸	گزارش ساواک از اظهارات ابوالفضل قاسمی در مورد خودداری الهیار صالح از شرکت در جلسه سران جبهه‌ی ملی	۱۰۱/۱
۲۵۹	گزارش ساواک از اظهارات ابوالفضل قاسمی در مورد دستور جلب وی توسط دادگاه مشهد و اتهامات مربوطه	۱۰۲
۲۶۰	گزارش ساواک از اظهارات محمدحسین گلزارمقدم در مورد فعالیت مجدد جبهه‌ی ملی	۱۰۳
۲۶۱	گزارش ساواک از اقدامات و اظهارات محمدحسین گلزارمقدم برای تجدید حیات جبهه‌ی ملی	۱۰۳/۱
۲۶۲	گزارش ساواک از اظهارات محمدحسین گلزارمقدم در مورد فعالیت مجدد جبهه‌ی ملی	۱۰۳/۲
۲۶۳	گزارش ساواک پیرامون بررسی صحت و سقم گزارش تجدید حیات جبهه‌ی ملی	۱۰۴
۲۶۴	گزارش ساواک از اظهارات الهیار صالح درباره‌ی مسائل داخلی و خارجی از جمله قرارداد مرزی ایران و عراق در زمان رضا پهلوی	۱۰۵
۲۶۷	گزارش ساواک از اقدامات عبدالله معظمی برای احیای جبهه‌ی ملی و تلاش احزاب برای زنده نگه‌داشتن خاطره‌ی ۱۶ آذر	۱۰۶
۲۶۹	گزارش ساواک از اظهارات عبدالله معظمی در مورد آیت‌الله خوانساری و دیگر مراجع تقلید	۱۰۷
۲۷۲	گزارش ساواک از اظهارات محمدحسین گلزارمقدم در تلاش	۱۰۸

- برای ایجاد تشکیلات جبهه‌ی ملی در اروپا
- ۲۷۳ بولتن سرّی امنیت داخلی ساواک درباره‌ی فعالیت‌های جبهه‌ی ملی و احزاب وابسته به آن از تاریخ ۱۳۴۸/۹/۲۴ تا ۱۳۴۸/۱۲/۲۴ ۱۰۹
- ۲۸۴ گزارش ساواک از اظهارات محمد غضنفری در مورد کمیته‌ی نظامی جبهه‌ی ملی و مخالفت صالح با آن ۱۱۰
- ۲۸۵ بولتن ساواک درباره‌ی فعالیت‌های جبهه‌ی ملی و احزاب وابسته به آن در تاریخ ۱۳۴۹/۳/۲۵ ۱۱۱
- ۲۹۷ گزارش ساواک از نوشتن شعار حزب ایران در خیابان‌های شهر ۱۱۲
- ۲۹۸ گزارش ساواک از اظهارات مهدی غضنفری در مورد فعالیت جبهه‌ی ملی ۱۱۳
- ۳۰۰ گزارش ساواک از اظهارات چند تن از سران حزب ایران در مورد سال‌گرد مرگ تختی ۱۱۴
- ۳۰۲ گزارش ساواک از اظهارات سران حزب ایران درباره‌ی انتخابات ۱۱۵
- ۳۰۳ گزارش ساواک از اظهارات چند تن از سران جبهه‌ی ملی و حزب ایران درباره‌ی انتخابات دوره‌ی ۲۳ مجلس شورای ملی ۱۱۵/۱
- ۳۰۶ گزارش ساواک از اظهارات ابوالفضل قاسمی در مورد دستگیری یکی از اعضای حزب ایران ۱۱۶
- ۳۰۷ گزارش ساواک از جلسه‌ی سران حزب ایران تحت پوشش تعاونی ایرانیان و اظهارات آنان درباره‌ی مسائل داخلی و خارجی ۱۱۷
- ۳۰۸ گزارش ساواک از اظهارات سران جبهه‌ی ملی و حزب ایران در مورد نحوه‌ی اداره و مخارج سازمان چاپ پخش ۱۱۸

- ۱۱۹ گزارش اداری کل سوم به ریاست ساواک در مورد روش
فعالیت جبهه‌ی ملی ۳۱۰
- ۱۲۰ گزارش ساواک از جلسه‌ی چند تن از سران حزب ایران و
سخنان آنان درباره‌ی حسینیه‌ی ارشاد و تماس آن‌ها با
هاشمی‌رفسنجانی ۳۱۲
- ۱۲۱ گزارش ساواک از جلسه‌ی سران حزب ایران، جبهه‌ی
ملی و تماس آنان با نمایندگی امام خمینی ۳۱۳
- ۱۲۲ گزارش ساواک از سخنان سران حزب ایران و جبهه‌ی ملی
درباره‌ی تشکیل حزب سوم ۳۱۵
- ۱۲۳ گزارش ساواک از جلسه‌ی اعضای جبهه‌ی ملی و سخنان
آنان درباره‌ی شرکت در انتخابات مجلس ۳۱۷
- ۱۲۴ گزارش ساواک از اظهارات سران جبهه ملی درباره‌ی حزب
رستاخیز ۳۲۰
- ۱۲۵ گزارش ساواک درباره‌ی کتاب الیگارشی؛ نوشته‌ی ابوالفضل
قاسمی ۳۲۱
- ۱۲۶ گزارش ساواک از اظهارات سران جبهه‌ی ملی در دیدگاه
روحانیت درباره‌ی موسیقی ۳۲۳
- ۱۲۷ بولتن دوره‌ای ساواک در مورد فعالیت جبهه‌ی ملی و احزاب
وابسته به آن ۳۲۴
- ۱۲۸ نامه‌ی کریم سنجابی، شاپور بختیار و داریوش فروهر به
محمد رضا پهلوی، در مورد نابه‌سامانی‌های سیاسی-
اجتماعی و اقتصادی کشور در خرداد ۱۳۵۶ ۳۳۵
- ۱۲۹ نامه‌ی سرگشاده و انتقادی ابوالفضل قاسمی به هویدا،
نخست‌وزیر وقت، درباره‌ی مصاحبه‌ی هویدا با روزنامه‌ی ۳۳۷

	کیهان در ارتباط با ۱۵ سال نخست وزیری، تاریخ مرداد ۱۳۵۶	
۳۴۲	گزارش ساواک از جلسه‌ی سران حزب ایران برای احیای این حزب در ۱۳۵۶/۵/۶	۱۳۰
۳۴۳	گزارش ساواک از جلسه‌ی سران جبهه‌ی ملی درباره‌ی تهیه‌ی لیست مشترک احزاب و دستجات وابسته به آن جبهه برای هم‌کاری	۱۳۱
۳۴۵	گزارش ساواک از جلسه‌ی سران جبهه‌ی ملی و اظهارات آنان درباره‌ی چگونگی گسترش فعالیت‌های سازمانی	۱۳۲
۳۴۶	گزارش ساواک از جلسه‌ی سران جبهه‌ی ملی و سخنان آنان درباره‌ی درگذشت فرزند امام خمینی و روابط خارجی شاه	۱۳۳
۳۴۸	گزارش ساواک از جلسه‌های سران جبهه‌ی ملی برای تشکیل گروهی واحد و فعالیت‌های سازمان یافته‌تر	۱۳۴
۳۵۲	نامه‌ی جمعی از سران جبهه‌ی ملی به نخست‌وزیر وقت در مورد اوضاع نابه‌سامان سیاسی	۱۳۵
۳۵۵	اعلام موجودیت کمیته‌ی ایرانی دفاع از آزادی و حقوق بشر	۱۳۶
۳۵۶	نامه‌ی کمیته‌ی ایرانی دفاع از آزادی و حقوق بشر به دبیر کل سازمان ملل متحد	۱۳۷
۳۶۲	گزارش ساواک از تصمیمات سران گروه اتحاد نیروهای ملی ایران در مورد نحوه‌ی مبارزه	۱۳۸
۳۶۴	بولتن ساواک درباره‌ی فعالیت جبهه‌ی ملی و ارتباط‌ها و وابستگی‌های خارجی اعضای آن در تاریخ ۱۳۵۶/۹/۲۷	۱۳۹
۳۷۳	گزارش ساواک از موقعیت و نفوذ داریوش فروهر در جبهه‌ی ملی و نقش او در اتحاد احزاب این جبهه	۱۴۰
۳۷۵	بولتن دوره‌ای ساواک در مورد وضعیت مخالفان رژیم	۱۴۱

پهلوی در سه ماهه‌ی سوم سال ۱۳۵۶

۳۸۴	انتشار اعلامیه به امضای «اتحادیه‌ی نیروهای جبهه‌ی ملی ایران» در مورد تبعید چند تن از روحانیون شهرهای قم و مشهد به نقاط دیگر کشور	۱۴۲
۳۸۷	گزارش ساواک از جلسه‌ی کمیته‌ی اتحاد نیروهای جبهه‌ی ملی و سخنان آنان درباره‌ی اعلامیه‌ی امام خمینی	۱۴۳
۳۸۹	گزارش ساواک از ماهیت تشکیل‌دهندگان جمعیت طرف‌داران اتحاد برای آزادی (مشروطه‌ی چهارم)	۱۴۴
۳۹۱	گزارش ساواک از ارسال خبرنامه‌ی جبهه‌ی ملی برای آیات عظام قم، توسط داریوش فروهر	۱۴۵
۳۹۲	جلسه‌ی اعضای کمیته‌ی اتحاد نیروهای جبهه‌ی ملی در تهران در تاریخ ۱۳۵۷/۱/۱۹	۱۴۶
۳۹۳	اعلامیه‌ی حزب ایران علیه اقدامات رژیم در سرکوب مردم شهرهای مختلف	۱۴۷
۳۹۴	گزارش ساواک از مراسم استقبال بستگان و دوستان ابوالفضل قاسمی از وی، در درگز	۱۴۸

[سند شماره ۱]

گزارش اداره‌ی دارایی مالی و اقتصادی مسجد سلیمان از عدم پرداخت مالیات توسط

پیشه‌وران و... به علت تحریک‌های اعضای حزب ایران و حزب توده‌ی ایران

در سال ۱۳۲۵

[نشان شیر و خورشید]

وزارت دارایی

رئیس دارایی مالی و اقتصادی مسجد سلیمان

رونوشت شماره ۲۰۰۳-۱۲/۳/۲۵ [۱۳]

جناب آقای پیشکار، رئیس دارایی استان ششم

احتراماً به عرض می‌رساند، قریب یک ماه است آقای شجاعی و سه هفته است آقای شکیب کلیمی - که اولی به حزب ایران و دومی به حزب توده منتسب می‌باشند - به مسجد سلیمان آمده و با سخنرانی‌های پی‌درپی که عموماً شامل یک مشت الفاظ رکیک و فحاشی نسبت به هیأت محترم دولت و جناب آقای استان‌دار و فرمان‌دهی لشکر خوزستان می‌باشد، اذهان پیشه‌وران و کلیه‌ی طبقات را نسبت به ادارات دولتی مشوب و بدبین نموده، تا این که اخیراً هم رحیمی نامی که خود را نماینده اتحادیه مرکزی حزب توده و رهبر کارگران خوزستان معرفی می‌نماید، به مسجد سلیمان آمده و هر روز عده زیادی از پیشه‌وران و کارگران بی‌سواد را به دور خود جمع کرده و با یک مشت الفاظ بی‌معنی و اتهامات بی‌مورد، طوری مردم را از ادارات دولتی متنفر و بری نموده که با روح تمرد و بی‌انضباطی که در سکنه عشایری این حوزه هست، احتمال وقایع ناگواری می‌رود. چنانچه در سال گذشته چنین موقعی، اکثر پیشه‌وران این حوزه اظهارنامه‌های مالیاتی خود را تسلیم و مالیاتی هم پرداخته بودند، ولی در سال جاری تا این تاریخ، با وجود آگهی‌هایی که درباره لزوم تسلیم اظهارنامه و پرداخت مالیات از طرف این اداره منتشر شده، هنوز یک نفر از مؤدیان این بخش به واسطه این که تحت تأثیر وعده‌های انقلابی آقایان فوق‌الذکر واقع شده‌اند، نسبت به تسلیم اظهارنامه و پرداخت مالیات خود اقدامی ننموده و حتی به طوری که از قرائن استنباط می‌شود، خیال اقدامی هم ندارند. چنانچه این وضعیت ادامه یابد، امر وصول درآمد فوق‌العاده مشکل به نظر می‌رسد.

علی‌هذا، مراتب بالا برای مزید اطلاع به عرض رسید تا هر طور که صلاح و مقتضی بدانند اقدام و نتیجه را به این اداره ابلاغ فرمایند.^(۱)

رئیس اداره مالی و اقتصادی مسجد سلیمان- ذره‌پرور

[۱۳]۲۵/۳/۱۸-۱۱۶۱۰

رونوشت برای استحضار جناب آقای وزیر دارایی ارسال می‌گردد.

پیشکار دارایی مالی و اقتصادی استان ششم- صنیعی

[سند شماره ۲]

گزارش شهرستانی مشهد در مورد اقدامات حزب ایران در درج (درگز)

وزارت کشور

بتاریخ ماه ۱۳۲۲

شماره

تلفون

تلگراف به

اداره دایره

۲۵۶۴
۱۷/۹/۲۹

گزارش شهرستانی درج حاکی است بناحسب ورود حیدرقلی اتاکی رئیس دارائی شهرستان فوجان که برای تمهید نمودن درج مشب ۲۱/۵/۲۶ در کمیته حزب ایران در مرکز مجلس شب نشینی تشکیل اتاکی با اتفاق قناعت رئیس دارائی درج و سایر کارمندان دارائی در حزب مزبور حضور یافته اتاکی بدو شرح مسوطی در باره مرام حزب و دربار ملل آن بپیوستن ب حزب ابرام سپس خطابه مختصری که توسط ایشان نوشته شد بود بمجد الحسین ثنائی کارمند محکمت فلاحی فرات و در خاتمه از تشریف فرمائی اتاکی که چهار منان دارائی دعوت به همکاری و پیشهائی آنان را در راه پیشرفت مرام حزب توده پذیرفته اظهار قدردانی نمود و این رویه بهیتر به تقویت آنها افزود و روز بعد شروع ب فعالیت و دعوت اهالی برای گرفتن کارت عضویت ورودی ب حزب مزبور نمود و آنند مراتب مستحضرا معروض است انداری هم گزارش شد -

رئیس شهرستانی مشهد

رونوشت برابر امد است

وزارت کشور
۱۷/۱۱

م. ک. ا. و. ا. انقلاب سوزگ
آرشیو

گزارش شهربانی کل کشور در مورد اقدامات اعضای حزب ایران در درج

اداره

وزارت کشور

دو نوشت شماره ۸۲۴ مورخه ۱۹/۹/۴۶ وزارت کشور
۲۰۲۴
وزارت کشور
اداره

محرمانه - مستقیم

وزارت کشور

باستحضار مرمیانان شهرهای مختلف باستان گزارش شهربانی در جز گزارش مدهد چند نفر از کارکنان در این در جز موسم بحمد رضا سلطان و محمد حسین جهانگیر و اسد نوروزی و ملا رضا افغانی و عبدالحسین ثنائی که تا هرا عضو اتحادیه کارکنان دولت است و باطنی با حزب ایران بستگی و همکاری منباندند تحت نظر ابوالفضل قاسمی در هر جلسه مجلس مرمیانان - انته و معاونین مختلف برخلاف سیاست محلی دولت در یک پنجمی موجبات نفاق اهالی و دولت در شکی ترک و درگزری را فراهم منباندند بملاوه ابوالفضل قاسمی به نشر اخبار و جرایم مخالفان دولت علاقه زیادینشان داده و بعضی از جرایم مرکز را که در آرای کارکنانور های جلب نظر کنند موام منباندند منتشر و معابر الامان منباندند واخبار با مضای (ن . محمد) تحت عنوان درگزری قتلوا بر میگردند به و ابر - دلی محسوس نسبتهای داده در صورتیکه تاکنون چندین مرتبه مورد تعقیب واقع شده بواسطه سفس و عدم توجه داده مربوطه نتیجه مثبت بدست نیامده و چون درگزری منطقه مرزی مطبوعات آنها سو اثر دارند بهیچوجه شایسته نیست نام بردن آنها را اینجا سکونت نمایند در این مسوره شهربانی باستان آری محل گزارش داده است
از باره رئیس شهربانی کل کشور سرتیپ سپهلی

رئیس شهربانی کل کشور
مركز اسناد و انتشارات
تبریز

۱۶۱۹/۱۰

[سند شماره ی ۲/۲]

گزارش شهرداری کل کشور از فعالیت های تبلیغاتی اعضای حزب ایران
در درجز

اداره کلانتهی

دائرة

تاریخ ۱۱/۵/۳۲

شماره ۱۳۴۷۵/۱

موضوع

وزارت کشور
شهرداری کل کشور

وزارت کشور

۱-
در جواب مراسم عروسی و
اهدای سوره که متن شماره
است با شماره ذکر خود

کلاس ۲۷

با استحضار میسازد شهرداری کل کشور با استناد اطلاع شهرداری درجز
گزارش سید هدا خیرابا معنی غرضنا هر - عبدالحمید شانی - عسکر
خلیل زاد - محمد رضا سلطانی افراد حزب ایران سب ها اشخاص را جمع
و مشغول تبلیغات حزبی میباشند و مستردا ده شد ضمن اعلام جریان قضیه
با استناد اولنگر مراتب های لازم معمول و نتیجه را اعلام بدارند

از طرف رئیس شهرداری کل کشور - سرعنگ مرتب به پورکارگشا

مرکز آسان و انقلاب اسلام
آرشیو

وزارت کشور
۵۸۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰

۱۱/۵/۳۲

۱۱/۵/۳۲

[اسناد شماره ی ۲/۳]

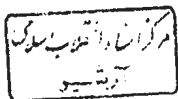
گزارش شهرداری کل کشور در مورد ملاقات اعضای حزب ایران در درج با
اتباع شوروی

وزارت کشور

اداره

دو نوشت گزیننده شماره ۹۶۵ مورخ ۱۹/۱۱/۲۰۲۲ وزارت که اصل آن شماره ثبت شد اداره

مدیران

وزارت کشور

به شماره ۱۶۶۸۲/۱۱۲۲/۱ - ۱۸/۸/۳۰ شهرداری مشهد
با استناد گزارش درج گزارنده در تاریخ ۱۸/۴/۵۰ تب ۱۵/۷/۱۰
ابوالفضل قاسمی دبیر حزب ایران و ملاقات فغانی کارمند اداره
محمدالحسین ثنائی کارمند شرکت فلاحی و رحیم شهین عطار که از فعال
حزب ایران میباشند بنمایندگاه دانش شوروی رفتند - رخصه و مدتی
حکومت نظامی از اجتماعات با کازار پطروسیان تبعه شوروی و مدتی
بنمایندگاه مذاکره و تصمیم گرفته اند تا که دیگر همکاری نموده و برای آزادی
اجتماعات اقامت نمایند که شهرداری مربوطه مراتب را بفرماندهای
نظامی درج ا اطلاع داده است.

از طرف رئیس شهرداری کل کشور - سرتم سبیلی

رئیس هیئت مدیره
سید قویق
۱۹/۱۱/۲۲

[سند شماره ۳]

گزارش وزیر کشور به نخست وزیر در مورد اقدامات «حیدرقلی اتابکی» عضو

حزب ایران و رئیس دارایی قوچان

کتابخانه ملی ایران
جمهوری اسلامی ایران
کتابخانه ملی ایران

تاریخ: ... ماه ... ۱۳۲۲

پوست: ...

وزارت کشور

محرمانه
اداره: ...
دایره: ...

Handwritten notes and signatures in the left margin.

جناب اشرف اقبال نخست وزیر

رونوشت گزارش شماره ۱۸۴۹/۱۴۰۰۶/۱۰ - ۱۰ / ۱۳۲۲
شهرستانی کل کشور و ضمیمه آن را چه با اظهارات حیدرقلی اتابکی
رئیس دارائی قوچان در موضوع کمیته حزب ایران برای استحضار
عالی تقدیم میشود -

محرمانه
وزارت کشور
تاریخ: ...

شماره سند: ۳۲۱۰
تاریخ: ۱۳۲۲/۷/۱۳

رونوشت نامه بالا با رونوشت گزارش ضمیمه آن برای استحضار وزارت
دارائی فرستاده میشود ۱۳۲۲

رئیس کشور

دائرة امور و سرکاره
وزارت کشور
تاریخ: ...

Handwritten signatures and notes in the bottom right area.

[سند شماره‌ی ۴]

دستور وزارت دارایی به دارایی مشهد مبنی بر برخورد با کارمندان

عضو در حزب ایران

تاریخ ..... ماه ۱۳۲۲

شماره .....

وزارت دارایی

پهلو شده

تلگراف به مشهد

آقای دولت‌شاهی پیشکار دارایی پاکتد ۰۰۰ گزارش واصله حاکیست آقای حمیدرفقی اتا بهکی رئیس دارایی توجان مولعیکه برای اخذ تعهد فله به درج ذیل شده انداماتی بنفع حزب ایران و حزب توده نموده و دست فعالیت و تبلیغات حزبی زده است لاجرم است پسرای جلوکوی محل خدمت او را تفتیش داده با تصمیم مقتضی دیگری در باره مشارالیه اتخاذ نمود نتیجه اطلاع بر ما نمود

۹۲۰۵۹
۱۳۲۲/۱۱/۲۵

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

[سند شماره ۵]

گزارش شهرداری کل کشور از فعالیت‌های تبلیغاتی کارمندان دواير دولتی به نفع حزب ایران در مشهد

دوره _____

وزارت کشور

دو نوشت از تاریخ ۱۸-۵-۳۶ مورخه ۱۹/۱۱/۳۶ وزارت که اصل آن شماره ثبت شد

وزارت کشور

باستحضار رجیرمانده ۰ شهرداری مشهد بااستناد گزارش شهرداری در جز گزارش مید هد ده از کارمندان دواير دولتی در کرکه از مهاجرین و اهالی اذربایجان و وابستگی بحزب سابق توده و وضعیت حزب فعلی ایران است دارند که در راهس کارهای اداری و اجتماعی در جز فرار گرفته در نتیجه احتیاج و تماس اهالی همین بمنابن مختلفه فعالیت و تبلیغات برای و حزبی نمود و موجهات نفاق و گمراهی مردم عوام را برای اجرای مقاصد خود فراهم میآورند و اظهار نظر نمود است از لحاظ عدم صلاحیت توقف آنها در منطقه مرزی ناپسند است بنقاط دور دست انتقال داده شوند و در اینمورد بااستناداری حل نیز گزارش نموده است اینکه ماهه آنها را به پیوست تفهیم مستدعی است مقرر فرمایند تصمیم متخذه را اعلام دارند که به شهرداری مذکور ابلاغ گردد (۱)

رئیس شهرداری کل کشور - سرتم صفاری -

بدرت باره صورت
توقیف
۱۹/۱۱/۳۶

مرکز اسناد و انقلاب اسلامی
آرشیو

[سند شماره ۶]

درخواست اداره‌ی سیاسی وزارت کشور از وزارت دارایی مبنی بر برخورد با اعضای حزب ایران شاغل در آن وزارتخانه

دانشگاه تهران
اداره دارایی
است. شماره ۱۲۵۵۱۲

تاریخ ۲۹/۱۲/۱۳۲۹
شماره ۱۲۵۵۱۲
پیوست ۱۱۲

وزارت کشور

مرکز اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

اداره سیاسی

حرماتنه مستقیم

وزارت دارایی

رونوشت گزارشی شماره ۱۸۰۸۸۸ / ۱۱ / ۱۰۲۳ / ۱۱ / ۸ / ۱۱ -
شهریانی کل کشور با انضمام سها سه نفر از کارمندان انوزارت
و سه نفر از کارمندان شرکت فلا حتی تلوا فرستاده میشود -
خواهشمند است دستور فرمایند از هر اقدامی که در باره آنها
بمحل خواهند آورد وزارت کشور را مستحضر سازند

رئیس وقت

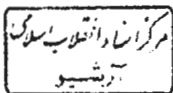
معاونت
معاونت
معاونت

۱۲۵۵۱۲

معاونت
معاونت
معاونت

Record Attached

گزارش شهرداری کل کشور در مورد فعالیت‌های حزبی - تبلیغاتی کارمندان داریی
مشهد به نفع حزب ایران

اداره

وزارت کشور

روپوش نمودن شماره ۸۰۰۰ مورخه ۲۲/۱۰/۴۶ که اصل آن شماره ۲۶۱۰۰۰ مورخه ۲۶/۱۰/۴۶ است

شهرداری کل کشور - اداره کاراکا هسی

گزارش شهرداری در جزئیات است روز ۲۶/۱۰/۴۶ هجری شمسی و با تشریح
کارمندان داریی شهر بدرکت خنل ا ا بوالفضل نامی و رحیم شریفی لیدر های حزب ایران
وارد شویهای ۱۱۶ و ۱۱۷ و ۱۱۸ و ۱۱۹ و ۱۲۰ و ۲۶ بشرکت نامبردگان در حزب ایران -
جلساتی تشکیل و بوسیله اگهی از اهالی برای بحث و امتداد و دعوت بعمل آمد که
مراستبه فرمانداری نظامی اعلام فرمانداری نظامی دستور داد که ضمن اعزام مأمورین اذکرات
انها باد داشت و گزارش گردد طبق گزارش مأمورین موطه از ا اعتباری ۱۸ تا ۲۱ روز
۲۶/۱۰/۴۶ جمعی از کارمندان داریی و فرهنگ و غیره که عضویت دارند و اشخاص
مترقیه در جلسات آنها شرکت و در اضراف سقوط کابینه جناب اشرف آقای قوام السلطنه
و ندان نفت به بیگانگان و تغییر اصطلاح سیاسی دست چپ و راست بخصوص بیگانه
نگان و علل تشکیل سقوط سایر احزاب و دموکرات و سایر موارد دیگر به پیشبرد اخته
و محمودی مذکور علت سقوط کابینه چنین بیان داشت و چون تا حال آقای قوام با رای
انتکلیس ها رفتار ننموده و اخیرا خیانت او را فسیحند و حزب همان وکلایک خود در
اندبارا روی کار آورد و او را از کار انداخته و راجع به تشکیل حزب دموکرات هم اظهار
نمود و موقع عزیمت آقای قوام السلطنه همگرا با مارشال است این مذاکره که حزب دموکرات
تشکیل بعدا با دموکرات اندر با جهان اختلاف نماید و کتک حاکمه جدید بوجود که آوردند
چون آقای قوام برخلاف قانون این حزب را تشکیل داد و باز نشر حزب
مشهد از این خواهد رفت و با بستی نامبرد مرا تصویب کنند مجازات او را بد آرزد

[سند شماره ی ۷/۱]

گزارش داریی استان نهم در مورد برخورد با کارمندان وابسته به حزب ایران شاغل در آن اداره در سال ۱۳۲۶

اداره
تاریخ ۱۸ / ۲ / ۱۳۲۷
شماره ۳ / ۷ / ۳
پیوست

بمهر پانته است

وزارت درانی

مطاف برویوات شماره ۱۰۶۱-۵/۲/۱۳۲۷ و ۲۳۱۶-۱۲/۱۲/۱۳۲۶-۱۱/۱۰/۱۳۲۶
میدهد که جریان گزارش رئیس سابق شهرانی دره جز تحت شماره ۲۲۷۰۲-۱۱/۱۰/۱۳۲۶
۱۳۲۶ ن ریاست نامه ۲۸۰۷-۱/۱۰/۱۳۲۶ بعرض رسید و است معذالک آقایان تا یکسوم
رئیس سابق درانی نوچان مدتیه است از شهرستان مزبور احداث و سایر امورین در آن است
در جز راهم که مظنون قلندا نمودن بودند منتقل و محفل ما مویین آنها از حد و در سز و در سز
است.

کنیل درانی استان نهم - وثوق

[Handwritten signature]

[Handwritten notes and signatures in the left margin]

مرکز اسناد و کتابخانه ملی
آرشیو

ثبت سند تاریخ ۱۳۲۷
Record Attached

[Handwritten notes and signatures in the bottom right area]

[سند شماره ی ۸]

گزارش وزارت جنگ به وزارت کشور در مورد اقدامات ابوالفضل قاسمی در زمینه ی
گسترش فعالیت حزب ایران در خراسان

وزارت جنگ

اداره ستاد ارتش

دفتر ریاست

شماره ۱۷۵۴

تاریخ: ۱۳۳۰

بزرگوار

۹۵۷۵

۱۳۳۰

سرانجام مستقیم

وزارت کشور

دو روز پس از دریافت از وزارت کشور
۱۳۳۰

حرف بنامه شماره ۸۱۳۱۰ مورخ ۱۳۳۰/۷/۲۶ (راجع به آقای ابوالفضل قاسمی) به قرارالصلاح واصله و گزارش لنگر
خراسان بخش نامبرده بنام تفکیر ضمیمه حزب ایران در منزل من خود کانون فساد و تکفیر داده و تبلیغات مسومی
نظیر تبلیغات حزب بوده بنام حزب ایران منجما به از طرف آقای کریم وزیری بخداورد و هرگز که از پیشی حسن
آقای الهی صالح است با کمک آقای طلایی امین دادگاه در جزو آقای فیروز استان فوجان که از هستان
صمیمی آقای قاسمی میباشند تا بهره و واقفیت منجما بتدنیا با بنکه دو روز نقله مری اینگونه دسته بندهها
و تبلیغات برخلاف مصالح عمومی کشور و آرامش و امنیت منجمله میباشند و خواهشمند است در این فرما بتدر مورد مصوب
آقای کریم وزیری که استان داری استان بهم نیز با آن موافقت نموده اقدام مفضی معمول و از نتیجه وزارت جنگ
را معضرتما بتدخشا برای معو بنامین دادگاه در جزو استان فوجان نیز از طریق وزارت دادگستری اقدام گردیده
است (۱)

فرد - جویبار استادی

۹۵۴۷

۲۷/۷/۳۰

مرکز اسناد و انطباق اسناد
آرشیو

۱۳۳۰

وزارت کشور
۱۳۳۰

[سند شماره ۹]

گزارش شهربانی کل کشور به وزارت کشور از کشف چند شماره از روزنامه‌ی حزب مردم، یک برگ معرفی چهار کاندیدای حزب ایران و یک بسته‌ی تبلیغاتی به نفع قوام‌السلطنه و یک برگ عکس آیت‌الله کاشانی در اثاثیه‌ی محمدعلی قراچه داقی در تبریز

وزارت کشور

وزارت امور ملی کل کشور
تبریز

تاریخ ۱۳۶۱

۲۱۴۷۹
۶۵

۲۹
۲۹

وزارت کشور

شماره پرونده ۱۳۲۰۲۵۹
گزارش گران بهرندگانی است

در مورد ۲۳/۵/۶۹ از طرف حزب اسلام متبذک با حکمی بر فرا رو صا رها می مینی بر فراه دوستی در دست ظاهر کنندگان بوجهن خط سیر متبذک من می بست حزب ایران بنوده غار من، حزب ایران وارد آمد که با مداخله ما بجهن انتظامی جلوگیری گردیده.
اکنون انتظامات در محل بر فرا بوده و ما بجهن از مرصیت با وضاع تسلط دارند. (۱) سر

فرمانده و اندام

۱۷۴۸۹
۲۲/۶/۶۱

مجلس شورای اسلامی
۱۷۵۹۱
۲۲/۶/۶۱

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشینو

مقره انقلاب
پایگانی شد

۷۸

[سند شماره‌ی ۱۰]

گزارش شهربانی گیلان به وزارت کشور در مورد تدارک حزب ایران (شاخه‌ی رشت)

برای تشکیل سازمان جوانان بازار

تاریخ ۲۰/۲/۶۰

شماره ۴۴۴

بوست ۱۰۰

وزارت کشور
رئیس‌امری استان اول

محرمانه

وزارت کشور

طبق گزارش شهربانی گیلان اخیراً از طرف حزب ایران رشت سازمانی
بنام سازمان جوانان بازار رشت تشکیل است و هدف تبدیل نیز از کمیته
حزب از صفوف مختلفه عدلمان جمع شده و در اضراف تدوین اساسنامه
ضم تشکیل هیئت مدیره مذاکرات بعمل آورده و پس از چند روز بنام
هم تحت عنوان (بنامیه سازمان جوانان بازار چاب و منتشر گردیده که
اینک یک نسخه از بنامیه منظور استعمار را ضمیمه این نامه میگردد

له استنادار

۶۰۳۶
وزارت کشور
۲۰/۲/۶۰

مرکز اسناد و انقلاب اسلامی
آرشیو

وزارت کشور
امام‌کلی
۲۰/۲/۶۰

[سند شماره ی ۱۱]

گزارش استانداری نهم به وزارت کشور در مورد فعالیت حزب ایران در مشهد

تاریخ: ۱۳۰۷/۷/۱۱
محل: تهران

وزارت کشور
استانداری استان نهم

وزارت کشور
شماره ۱۶۸۴
تاریخ ۱۳۰۷/۷/۱۱

رونوشت گزارشی شماره ۳۴۶۱-۱۳۰۷/۷/۱۱ اداره شهرتاسی خراسان راجع به سخنرانی
واجتماسی که از طرف حزب ایران و جمعیت سادات حسینی روز ۳۰ مهرماه ۳۰ در میدان شاه شده برای
استحضار بنام میشود روز گذشته ۷ مهرماه هم تمام شهر مشهد از آمدن ناظر تعطل بود و از طرف
احزاب و دانشجویان در شهر و صحنین و مسجد گوهرشاد سخنرانیها و مطالب غیبه و سوء مندرت و
بشخصی از دولت ابراهام گردید که از هر حیث نمایان توجه و تجدید بود

استاندار استان نهم
تاریخ: ۱۳۰۷/۷/۱۱

تاریخ: ۱۳۰۷/۷/۱۱
محل: مشهد

مركز اسناد انقلاب اسلامی
تاریخ: ۱۳۰۷/۷/۱۱

در پرونده رسید قطعی
تاریخ: ۱۳۰۷/۷/۱۱

تاریخ: ۱۳۰۷/۷/۱۱
شماره: ۵۳۹
تاریخ: ۱۳۰۷/۷/۱۱

[سند شماره ی ۱۲]

اطلاعیه ی مشترک احزاب زحمتکشان و مجمع مسلمانان مجاهد و حزب ایران در
مورد کاندیداتوری ابوالفضل قاسمی از درگز و سرخس برای مجلس هفدهم

فوق العاده روزنامه پرخاش

نظر بابتلانی که بین حزب ایران و مجمع مسلمانان مجاهد و حزب
زحمتکشان ملت ایران احزاب وابسته بجهه ملی در امر انتخابات
دوره بنفدیم تعیینیه محاسن رای ملی لعل آمده است آقای ابوالفضل قاسمی
را بعنوان نامزد انتخابات دوره بنفدیم شهرستان درگز سرخس
گذاشت. معرفی میسناید و از کلیه افراد وطن دوست آن شهرستان

انتظار می رود کاندید میزبور را تقویت و یاسید نمایند.
مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

حزب زحمتکشان ملت ایران
حزب مجاهدین
مجمع مسلمانان مجاهد
حزب ایران

کلیه احزاب وابسته بجهه ملی ابوالفضل نامه ی نویسنده شهیر پرخاش را آندیدای
نمایند درگز کرده اند ما از همه دوستان جبهه ملی خود به ناسبت حسن عقیدتی که بهمکار
عزیز ما نشان داده اند سپاسگذاریم و همت وطن پرستان عزیز درگز را انتظار میکشیم

[سند شماره‌ی ۱۲/۱]

خلاصه‌ی پرونده‌ی قاسمی، رهبر حزب ایران (درگزی)، کاندیدای مجلس هفدهم

خلاصه پرونده ابوالفضل قاسمی

لیسد حزب ایران در درگزی

برای محتویات پرونده در سال ۱۳۲۷ لشکر خراسان به ستاد ارتش گزارش نمود که ابوالفضل قاسمی که در درگزی ساکن و خود را در حزب ایران معرفی می‌نماید ذاتاً شخصی ناراحتی بود که در طی چند سال گذشته بهر نحوی که ممکن بود مزاحمت اهالی و مأمورین محلی را فراهم ساخته که اینک اغلب و تابع و اتفاقات ناگواری که در محل رخ داده بدست مشارالیه و با مشارکت و راهنمایی نامبرده صورت گرفته است و چون ادامه توقف نامبرده در درگزی بزمین موضوع در کمیسیون امنیت مطرح و تصمیم گرفته شد که نسبت به طرد وی بداخله اقدام گردد ولی شهربانی خراسان با استناد اینکه وی صبا جرشوری نبود و دستورات صادره در باره صبا جرشین در جرشوری شامل نیست از طرد وی خودداری و در نتیجه مشارالیه کماکان در محل باقی ماند و به عملیات خود ادامه می‌دهد ولی با شکایات متعدد اهالی مجدداً لشکر به ستاد ارتش گزارش نمود که متأسفانه برای طرد وی اقدام معمول نگردید و ابوالفضل قاسمی سرد بهر حزب ایران که عملیات وی از هر لحاظ به تبلیغات حزب توده شباهت دارد ادامه می‌دهد و استناد آری و شهربانی مشهد نیز با نظر لشکر موافقت دارند ولی عوامل در گستره و بخش آری و شهربانی و سایر و اورد و لیس در گز که طبق مدارک موجود از همدستان و همکاران نزدیک قاسمی وثیقت نفوذ کامل حزب می‌باشند و قانوناً عمل تبعید و یا تشکیل هرگونه پرونده دیگری که منجر به طرد و تبعید شود باستی بدست مأمورین محل انجام گردد مانع انجام مقصود اصلی استناد آری و لشکر هستند و عملاً اقدامات معموله را با تکیه به مقررات قانون خنثی می‌نمایند.

در تاریخ ۲۷/۷/۱۱ در باشگاه حزب ایران سخنرانی و مقاله ای تحت عنوان (جامعه چگونه اصلاح می‌شود) قرائت نمود است.

در تاریخ ۲۷/۷/۲۰ کمیسیون در فرمانداری توجان تشکیل و بواسطه عملیات خلاف نامبرده در نقطه مرزی و نتایج وخیمی که حاصل گردید با اتفاق آرا نظر رسیدند که ابوالفضل قاسمی سه ماه در شهربانی مشهد بازداشت شود و در تاریخ ۲۷/۹/۱۰ در زندان شهربانی مشهد زندانی میگردد و بازندانیشدن وی ✕

مرکز آسایش و انقلاب اسلامی
آرشیو

مجلس عالی و اهالی میهن پرست مرزگان کردند که د یگرووی ابوالفضل قاسمی راتا ۳ ماه ندید و بوسله
داد خواسته های متوالی تقاضا داشتند که ازنا میرد و حق مراجعت بد رگزیس ازخاتمه بازداشت طلب
ولی برخلاف انتظارات و ولتی وهمگاران ابوالفضل قاسمی د مرکز اقدام و متعبد بان اموراکه
رستی به آتش دارند اغفال و در نتیجه وزارت کشور طی تلگراف رمزبا ستاند اری ابلاغ نمود که رای صادره
کشور فسخ و دستور آزادی اورا صادر نمایند استاند ارینا جارد دستور صادره را عیناً بشهریانی مشهد
داد و نتیجه نامیرد و ارزندان مرغزی بد رگزیزمت نمود ولی بجنس مراجعت د ست ازا اقدامات قبلی
اند خود برنداشته برعکس باطرز مغرورانه و خود ستانی خاصی به تحریکات قبلی خود ادامه داد و بد
۲۷۶۲۱۳ بحسابداری دارائی رفته محمد علی خالص نامی را که کارمند رسمی دولت بود و در پشت
تک زده و با طارد اری که داشته در این باره هم اقداماتی کرده که از مجازات معاف شده و حششی
از نوع د رمورد فرار سر بازان از مرز برای جرایم بمرکز ارسال و علنا مردم را به نافرمانی تشویق و زمینه را برای
تورش و شورش فراهم مساخته ضمناً جن چندین دفعه از ستاد ارتش دستور داده شده که وجود این شخص
در اخی و مناطق مرزی صلاح نیست لذا در تاریخ ۲۴ ر ۱۱ ر ۲۷ بوسله ژاندارمری جلب و بمشهد آورد و
که جهت تعیین کیفر قیلم داد سراگرد د باز پرس شعبه ۳ داد سرا قراره هزار ریال کفیل د رساره
المه صادر ویس از سهر دن کفیل د روز ۳۰ ر ۱۱ ر ۲۷ مرغزی و پرونده امیرس از تکمیل برای تعیین کیفر
در سرا ا حاله شده پس از رسیدگی به پرونده های متعدد و ی وسیله فرمانداری نظامی د رگزیز
دادگاه به ۱۸ ماه زندانی و تبعید محکوم میشود .

از آزادی ارزندان مجدد در سخنرانی های خود موضوع ازاله نگارت یک د خترفقیرا وسیله یکفر ژاندارم
سپول الهویه عنوان مینماید که در نتیجه رسیدگی معلوم میشود این موضوع کذب و عاری از حقیقت است .
ابوالفضل قاسمی اعلامیه های د رمورد گاندیدای خود در رگزیز انتشار داد و واژه های د درخواست نمود که
رگانندیدای دوره عقد هم بنمایند سپس اهالی متفقاً تلگرافاتی به تهران (نخست وزیر . آیت اله کاشانی
سهرانی کل کشور) و استاند اری فرماد هی لشکر مخا بره و تقاضا نمود اند که نگذارند این عنصر یلید گاندیدای
رود . رویهمرفته پرونده امر نشان میدهد هد که وی در باطن شخص مفسد و جوشی میباشد که با منویات
بشود و همگاری داشته است .

مرکز اسرار انقلاب اسلام
آرشیو

بیانیه‌ی حزب ایران (شاخه‌ی درگزن) در مورد ارتباط ابوالفضل قاسمی با دکتر مصدق

و آیت‌الله کاشانی

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

بیانیه

مردم پدار درگزن و سرخس و کلات

همه میدانیم که بیست و هفت سال پیش و حزب ایران و مجاهدت رهبران سیاسی و مذهبی ما جناب آقای دکتر محمد مصدق و حضرت آیت‌الله کاشانی ملت ایران موفق شد نفوذ خود را ملی کرده دست جنایتکار انگلستان را از ایران کوتاه نماید ولی هنوز ریشه این فساد کاملاً قطع نشده است بطوریکه می بینیم عمال آنها در همه جا مشغول سباضی هستند.

برای قطع کامل این ریشه فساد ما احتیاج بکسانی داریم که هم عقیده دو رهبر سیاسی و مذهبی ما باشند تا بیک اینها بتوانیم بسر این همه بدبختیها خانه داده آقای ابوالفضل قاسمی یکی از نویسندگان جنبه ملی و اعضای مؤثر حزب ایران حزیکه نسبت اعظم کار غت نسبت اعضای دانا و عالم آن بوده است میباشد. علاوه بر این تاریخ تشریح سستی حزب ایران و قاسمی باین دو پیشوای بزرگ غیبی قدسی بوده است بهترین دلیل این هم بسگی اینست هر وقت دشمنان ایران برای ایندو پیشوا مزاخستی فراهم کرده اند قاسمی هم بجز همان عقیده دچار زحمت شده است بعنوان نمونه وقتی در ۱۵ بهمن ۲۷ شانه سبزگشت حضرت آیات کاشانی و جناب آقای دکتر مصدق ریشه آنها را زهر و شکنجه داده تبعید کردند همانوقت دو مشهد هم مسزول آقای تقی خدیوی مدنی را محاصره کرده شبانه قاسمی را دستگیر و سپس محاکمه و تبعید کردند.

در این عکس قاسمی در محضر آیت‌الله کاشانی دیده میشود در این مجلس ایشان بعنوان کاندیدای نمایندگی دوگن حضرت آیت‌الله مرمی شده

این خود میرساند که قاسمی با ایندو رهبر بزرگ هم عقیده است که هنگام تبعید آنها قاسمی را گرفتن کرده اند. اینک ملت ایران دو همجا مبارزه میکنند دوستان علائقند این دو رهبر بزرگ را بجلس بفرست تا آنها خود خاویجها را از ایران ریشه کن نمایند. شما ای مردم رشید بیدار اگر میخواهید بسر این فقر و فساد خانه داده شود اگر میخواهید ریشه ظلم و جنایت از ایران برکنده شود قاسمی را بپایند. مردم تهران بیاس آنچه فداکارهای این دو رهبر بزرگ، در انتخابات گذشته باانتخاب آنها باینندگی خود مشت مصلحتی بدهان دشمنان مردم زدند. اگر دودۀ گذشته شما فرصت ابتکار را نداشته حال باید باانتخاب قاسمی رشد خود را نشان داده غرت شدید خود را بستمگران ابراز دارید. اگر میخواهید فردا در پیش وجدان خود خجیل نباشید نسلهای آینده بواسطه این سستی و کوتاهی شما را مقصر نشانند قاسمی را بپایند تا همانطوریکه امتحان داده است آستین همت را بالا زده شما را از اینبسه ظلمها بپیش ما، بیدار کنید بر هماند ستمگران و مستبدان را بجای خود نشانند.

حزب ایران درگزن

جاوید باد ایران

[سند شماره ۱۴]

گزارش شهرداری کل کشور در مورد اجتماع اعضای حزب ایران در مخالفت با
قوام السلطنه در درگز

موضوع: گزارش
تاریخ: ۲۱/۵/۱۲
شماره: ۱۴

اداره
تاریخ
شماره
پوست
موضوع

روشت گزارش مورخه ۲۱/۵/۱۲ شهرداری در چهار قسمت

شهرداری کل اداره اطلاع - روز جاری الزام حزب ایران بدستور ایالات فاسی بدرب طکرانخانه رفته وسیله
پایانی و اخلاق و طوی شعارهایی مبنی بر پشیمان جناب آقا ی دکتر صدق خوانده و سپس خود فاسی سخنران و
انبار کرد باید طکران کنیم که انتقام ما را از کسانی که برای توأم السلطنه تبریک گفته اند و همین ارتزوا ی امنیت ککبف
درجه که اول برای من و دوم برای سلطانی و اخیراً هم دو نفر از رفقا ی حزب ما را به نام فشاری و نقانی کارمندان دارا
به تربت حیدریه منتقل نموده اند و اگر پای آنها به تربت برسند ما هم اقدام میکنیم کسانی که باعث انتقال آنها شده -
خودشان هم از اینجا بروند سپس طکرانی که قبلاً تهیه کرده بود با فضا ده ای الزام حزب رسیده که شماره نما
بایش بنیهای لازم و طکرانی که بخود فاسی شفا ها داده شده اعطایات برقرار و اطاعتی بده داده ولی گذار
فاسی نسبت کسانی که برای توأم تبریک گفته اند و امانت با فضا ده شورای امنیت باعث ایجاد کدرت ده ای از اهالی
و دلسردی ماورین گردیده که چنانچه برودی باین بی فرضی و هوپبگری ها خاصه داده نشود روز پروریه
تجری آنها افزوده و در آتیه صورت خوشی نخواهد داشت - ۲۱/۵/۱۱ - سروان معهدی مقدم - محل اطا

روشت برابر با اصل است (۱)

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

[سند شماره ی ۱۵]

گزارش شهربانی کل کشور به وزارت کشور در مورد سفر مهندس زیرک زاده، نماینده ی

مجلس به مشهد و استقبال اعضای حزب از وی

ل - ۱
در چوبه پرتیک حروف و
اهداد میزده که نظم شماره
است با شماره ذکر کرده

وزارت کشور
دولت های کل کشور

امت

وزارت کشور

اداره اطلاعات

دوره

تاریخ ۱۳۶۱/۱۵

شماره ۱/۵۸۴۲

پوست

موضوع

محرمانه

۵۴
۱

محترماً با استحضار عالی میسرانند . شهربانی مشهد گزارش میدهند

آقای مهندس زیرک زاده نماینده مجلس شورای ملی روز ۱۲/۱۶/۳۱

با هواپیما به مشهد وارد و از طرف حزب ایران و سایر طیفات استقبال

بمحل آمده و در منزل آقای دکتر میرد آبادی دبیر حزب ایران

اقامت نموده است - از طرف رئیس شهربانی کل کشور - رفعت

لمستند

۱۱۱
۱۵
۱۶
۱۹

مرکز اسناد و انقلاب اسلامی
آرشیو

وزارت کشور

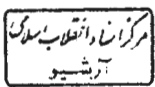
۳۷۶/۶۷ ۸۹۶

۲۰۵۵
۵/۱۲/۳۱

اطلاعیه‌ی سازمان جوانان بازار حزب ایران

بازار ایران نامتو بازار و بازرگ بازار ایران و در نظر گرفتن تاج و خات
 یعنی که فی‌الوقت شرافت بازار از جهاد خود در راه حقوق منصفی و امثالی بسا آورده‌اند
 برای جوانان وطنپرست و آزاده‌خواه بازار و بهر آنکه که شرافت زندگی را در آزادی
 و سعادت اجتماع را در مبارزه میدانند و همیشه پیشرو جامعه بازار هستند این طایفه
 حاصل کرده که بازار ایران نشانه تشکیل تری برای حفظ منافع ملی و اجتماعی میباشد
 و روی همین اصل اولین جلسه سازمان جوانان بازار با حضور همه کبری تشکیل و بدین
 جهت معیره احتیاج سریع خود را با بنوشوع جهانی تابه نموده
 جهت معیره سازمان جوانان بازار از دارد که بدینوسیله تشکیل سازمان منصفی خود
 را با اطلاع منصف محصله بازار ایران رسانیده و از همه برای پیشرفت منظور منصف استانه پیوسته
 ما میگوییم . . .

مداخلات حقوق منصفی مختلفه طرق عجیبی پایمال و ضایع میگردد کدش
 بدست آزادی ورود کشتیهای امریکایی و انگلیسی ، خیاط ، بزاز ، دوخت و دوختهای نیمه‌وار
 و بوسه پنجه دنیای روزگار و مطار و بدل و تلافیه بازار ما بواسطه عدم وقت لوبه امور
 در مورد احتیاجات عامه حاصل رکود و افتخلال افتاده و اصناف ما از لحاظ اقتصادی
 پورفکشتگی وحشت آوری سوق داده میشوند

ما میگوییم . . .
 در جامعه بازار ما ملامتات قابل التفاتیه‌ای موجود است کارمندان و کارگران
 شریف بازار در همه حال از درس اخراج ازکار و بیگاری و فقر برخوردار میشوند
 و بزرگ در اضطراب بسر میگردند ، اضطرابی که جز لباهی و فساد ، حویاس
 و بد بینی چیزی بدلیل ندارد
 ما ایمان داریم . . .

برای جلوگیری از آن روکشتگیهای احتمالی و این پاس و بدینی که تابع منصف
 و شرفی برای کشور ما دارد راه عملی را باید پیش گرفت و تا سرحد امکان بنام سعادت
 اجتماع سعادت اجتماعی را بر کشور حاکم و مستقر ساخت .
 ما میدانیم ... در اجتماع ما فساد ریشه دوانیده و بیان استقلال ما را در تزلزل
 افکنده است جامعه ایران برای حفظ استقلال و بیست آزادی باید بوسیله منصفی مختلفه
 این تزلزل و فساد را از بین بردارد و این امر نیز فقط در سایه تشکیلات ، پل تشکیلات
 اصولی و هماهنگی شعری انجام پذیر میباشد از این لحاظ بود که ما برجم ندیس دوع
 از خون منصفی و حفظ استقلال و آزادی را بدوش گرفته از کلیه برادران دلان ، کارمند بازار
 بازارگان ، روزگار ، مطار ، بدل ، خیاط ، کدش ، خراز ، آشنگر ، سنانی ، مسگر و دو
 دعوت می‌نماییم بصف مشکل ما به پیوندند .

دردص ما ایرانیان واقعی ، یعنی رنجبران شرافتمند صرف نظر از اختلافات گزچن
 جای دارند ، صلحا صف سعادت ایران و ایرانی است مبارزه شرافتمندانه ما برای
 هدف مقدسی که داریم تا سرحد پیروزی‌هایی ادامه خواهد یافت و بعد از استوار
 عدالت اجتماعی ما حافظ و نگهبان حقوق تحصیل کرده خود خواهیم بود .
 برادران شرافتمند ، دو دنیای امروز مبارزات فردی کوچکترین اثری ندارد و تنها دست
 اجتماع است که میتواند برگردن منصفین حقوق منصفی و اجتماع و ملل فرود آید و بدین جهت
 بود که حضرت باطنی‌های هم در ایران گردیم بهر مایه

ی‌الله مع الجماعة

ما برای خدمتگذاری اجتماع فداییم کرده‌ایم از هما پشتیبانی از ما تعالی و
 شادمانی و جان فانی

سازمان جوانان بازار
 بازار ایران

[سند شماره ی ۱۷]

گزارش شهرداری کل کشور به وزارت کشور در مورد فعالیت حزب ایران در کرمانشاهان

در تاریخ ۱۳۳۱/۸/۶

محل -
درجواب مراسم حروف و
اعلام میزده که مضم شماره
است یا شماره ذکر خود

وزارت کشور
شهرداری کل کشور

وزارت کشور

تاریخ ۱۳۳۱/۸/۶
شماره ۱
وزارت کشور
مخزنانه
۲۹
۹

مطابق گزارش شهرداری کرمانشاهان در روز ۱۶ / ۸ / ۳۱ از طرف مردم نغرازا نغراد
حزب ایران با حضور گمصد نغرازا هالی در اطراف قطعه ای به نام سیاسی و مطالب
انگلیستان و تعطیل مجلس سنا سخنرانی آقای ماه وانی در شبستانی آن وقت
و انتقاد از سنا تورا شده ایها بیاناتی ایراد نمود . است . -
از طرف رئیس شهرداری کل کشور - رفعت

م. ک. ا. س. د. انقلاب سوزگ
رئیس هیئت

مهره

فصلنامه
شماره ۱
۱۳۳۱

۱۴۹۱۵
۳۳۱۳

شماره ۱۱۷۶۵
۳۳

[سند شماره ی ۱۸]

گزارش ژاندارمری کل کشور در مورد اختلافات حزب ایران و حزب اسلام در بیرجند

وزارت کشور
ژاندارمری کل کشور
اداره

شماره ..... تاریخ ..... پیوست ۱۳۳

۳۲۵۶۱
۳۱/۸/۳۸

Handwritten signature and date: ۶/۷/۳۸

وزارت کشور

محترماً عرضیدارود.

برابر گزارش گردان مستقل ژاندارمری بیرجند تاریخ ۲۲ جاری در نتیجه
اختلافاتی که بین حزب ایران و مزید جدید العاصم اسلام بیرجند وجود داشته
تفتیجی رخ داده که بر اثر مداخله ما موردین انتظامی فائده موقوف و موضوع
از طرف شهرستانی محت رسیدگی است. -

فرمانده ژاندارمری کل کشور - سرلشکر علوی مقدم

Handwritten notes: بابم توفیر ایاری ۲۹/۸/۳۸

۶۱۷۳۱
۱۸۸۲۶

وزارت کشور
امار سیاسی
۳۱/۸/۳۸

مرکز اسناد و اتقواب اسدک
آرشیبو

شماره ۱ - شماره ۹۱

Handwritten signature and date: ۶/۷/۳۸

[سند شماره ۱/۱۸]

گزارش ژاندارمری کل کشور در مورد اختلافات و برخوردهای حزب ایران و حزب اسلام در بیوجند در مرداد سال ۱۳۳۲

وزارت کشور
ژاندارمری کل کشور
تاریخ: ...

تاریخ: ۱۳۳۲

شماره سند: ۱۸/۳۱۴۷۹
تاریخ: ۲۵/۵

وزارت کشور
تاریخ: ۲۹/۵

۴۵
۱

حضریتا به شماره ۱۲۰۲۵۹
گزارش گزاران بیوجند مانی است:

در مورد ۳۳/۵/۳۲ از طرف حزب اسلام متبینه با عکسها بر فراز و سایر مانی یعنی بر فراز دویستی در
ست نظام مرکنندگان بودجه خط سیر متبینه من است حزب ایران بوده بخاری. حزب ایران
وارد آمد که با مداخله ما بجهت این نظامی جلوگیری کرده.
اکنون انتظامات در محل بر فراز بوده و ما بجهت این از مرصحت با وضع تسلط دارند.

فرمانده و ژاندارمری کل کشور

۵۱۱۷۴۸۶
۲۲/۶/۳۲

مختار ژاندارمری کل کشور
۱۷۵۹۱۰۶
۲۲/۶/۳۲

مرکز آشنایان و انقلاب سوادکوه
آرشینو

مقره انتظامات
پایگانی شد

۷۸

[سند شماره ی ۱۹]

گزارش شهربانی مشهد در مورد اقدامات حزب ایران برای پیروزی در

انتخابات انجمن بیرجند

[نشان شیر و خورشید]

استانداری استان نهم

۳۱/۱۱/۶ [۱۳]

رونوشت ضمیمه گزارش روزانه مورخه ۳۱/۱۱/۶ [۱۳] شهربانی مشهد

ریاست محترم شهربانی مشهد

احتراماً به عرض می‌رساند سیدمهدی سعیدی، از ساعت ۱۶ روز جاری در محل حزب ایران، مردم را به وسیله بلندگو، به متشکل شدن در حزب دعوت نموده و تلگراف رسیده از تهران، مبنی بر قدردانی آقای زیرک‌زاده، دبیرکل حزب از شعبه بیرجند، [را] خوانده و نسبت به انتخابات انجمن شهر اظهار نمود که فعلاً باید سرنوشت ملت به دست خود مردم اداره شود، نه مشی سابق که انجمن فرمایشی و از عمال امیرها و خان‌ها تشکیل گردیده و خون مردم را می‌مکیدند؛ ولی گفت، متوجه باشید اهمیت این انجمن، از نمایندگان مجلس شورای ملی برای محل مهم‌تر است و مشی دوره ۱۷ که نماینده قلابی بی‌جهت [در] مجلس شورای ملی به زور پول و سجل‌های اموات، خود را جا نموده، [ناخوانا] نباشد و دفتری برای ثبت نام در محل سازمان جوانان حزب به نام نظارت در انجمن شهر باز شود، تا آقایان اصناف و کسبه و فرهنگی، شرکت نموده، نام‌نویسی نمایند. دنباله گفتار او را «منصور ناصح» ادامه داده و درباره انجمن شهر، عین اظهارات سعیدی را تایید [نموده است] تجمع در ساعت ۱۶/۳۰ خاتمه یافت و عده حاضر که حدود ۴۰ نفر بودند با کمال آرامش متفرق شدند.^(۱)

رونوشت برابر اصل است- امضا

رونوشت برابر با رونوشت است

[امضا]: لایقی را

رونوشت برابر با رونوشت رونوشت است.

۳۱/۱۱/۲۵ [۱۳] [امضاء: ناخوانا]

۱. سازمان اسناد ملی، سند شماره ی ۲۹۰
۸/۳۸۰/۱

[سند شماره ی ۲۰]

گزارش شهرداری کل کشور درباره ی بازداشت حسن ایزدی از سران

حزب ایران در آبادان

محل - ۱
در جواب مراسله حروف و
اعداد مسره که متن شماره
است با شماره ذکر شود

دائرة اطلاعات
تاریخ ۳۰ مرداد ۱۳۴۴
شماره ۱۹۴۴
پیوست
موضوع

وزارت کشور

شهرداری کل کشور

۵۱۲
۱۰۴۴

(محرمانه)
۳۷
۱

وزارت کشور

شهرداری آبادان گزاره: میدهد بهندم حسن ایزدی رهبر
حزب سابق ایران و کمیته نهضت مقاومت ملی از تاریخ
۲۵/۱۲/۴۴ با استناد ماده ۵ قانون حکومت نظامی باز -
داشت و تحویل زندان گردیده است - پ
از طرف رئیس شهرداری کل کشور درخشانفر

مرکز اسناد و انقلاب اسلامی
ترتیب

شماره اسناد ۱۰۴۴
۲۵
۱۰۴۴
۲۵
۱۰۴۴
۲۵

[سند شماره ۱/۲۰]

گزارش فرمانداری آبادان در مورد دستگیری و آزادی حسن ایزدی از سران حزب ایران
در آن منطقه

شماره: ۷۴۹
تاریخ: ۲۳/۲/۳۴
بیت

وزارت کشور
فرمانداری آبادان

۱۳۹۴۱
۳۳/۲/۳۴

۱۹۴۸ - ۱۳۴۶

وزارت کشور - اداره سیاسی

مطف پرتومب شماره ۷۰۰۷/۱۰۴۲/۸ - ص - ۳۳/۲/۸ :

آقای مهندس حسن ایزدی کارمند شرکت ملی نفت آبادان در حین استناد از شخصی
در بافتی از شرکت مورد سوء ظن فرمانداری نظامی واقع با استناد ماده ۵ حکومت نظامی
بازداشت و در تاریخ ۳۳/۱/۱۰ هم پس از رفع سوء ظن آزاد گردیده است .
فرمانت ارجحان کن . اسبوزر

۱۷
|
ک
۳۳

م. ک. ا. س. و. آ. ت. س. ب. س. ک.
ترشیو

فردا صبح ملازمین با هم در محله
۲۷
۱۱۲
۳۳/۲/۳۴

گزارش شهربانی کل کشور در مورد فعالیت حزب ایران در کاشان در سال ۱۳۳۴

وزارت اطلاعات
دائرة اطلاعات
تاریخ ۲۴/۲/۳۴
شماره ۵/۴۴۸۲۵
پوست
موضوع

وزارت کشور

جمهوری فاشیستی ایران

وزارت کشور

(محرمانه)

۱۳۳۴

وزارت کشور

ل - ۱
در جواب براساسه حرف و
ایجاد شده که متمم شماره
است با شماره ذکر خود

مکرراتاً در اختیارات سرگ
آرشیو

شهربانی کاشان گزارش میدهد . ما موراً اطلاعات آن شهربانی که
روز ۲۴ / ۷ / ۳۴ به همراهی آقای دکتر نصریغین رفته بود . شعارهای
زند و برف حزب منحل نموده و حزب ایران در ریاضه مشاهده و مشاهده
که برای حیوانات بلافاصله از طریق ژاندارمری اقدام لازم بعمل آمده
است . شهربانی مزبور نتوانستند به دلیل این مورد از طرف وزارت فرهنگ
دستور مقتضی بفرستند کاشان صادر گردید . لذا امتمنی است مقرر فرمائید
از نتیجه تصمیمات متخذ و شهربانی کل کشور استحضار دارند .

از طرفی رئیس شهربانی کل کشور . مهرداد - غفاری

۲-۱

وزارت کشور
دوره دبیران و محرمانه
۷۸۴۵
۷۸۴۵
۷۸۴۵
۷۸۴۵
۷۸۴۵

وزارت کشور
دوره دبیران و محرمانه
۷۸۴۵
۷۸۴۵
۷۸۴۵
۷۸۴۵
۷۸۴۵

[سند شماره ۲۲]

استعلام فرمانداری نظامی راه آهن از وزارت جنگ در مورد نحوه برخورد

با اعضای حزب ایران

اداره	
ناحیه	
شماره	
تاریخ	۱۳۳۰
پیوست	

وزارت جنگ
فرمانداری نظامی راه آهن

گزارش

در باره همضامین حزب ایران

برای هم آهنگی بین فرمانداری نظامی تهران و این فرمانداری در تصمیماتی که راجع به همضامین حزب ایران اتخاذ میگردد مقرر فرمایند ابلاغ نمایند .

۱ - روش این فرمانداری در مورد تعقیب افراد وابسته به حزب مزبور چگونه باید باشد ؟

۲ - آیا افراد وابسته به ان حزب مثل افراد وابسته به حزب منحل شده وابستگی تحت مراقبت بوده و از گماردن در مشاغل حساس معاف گردند یا خیر ؟

خداشنا باستحضار میسراند طبق اطلاع گزارشی در این مورد از طریق رکن ۲ مستاد ارتش تهیه و بشرط عرض همایونی میسر شد و مقرر گردید است که با افراد وابسته به حزب ایران مانند افراد وابسته به حزب غیرقانونی توده رفتار گردد . مع

معاون فرماندار نظامی راه آهن

سرور جناب معاون محترم استعلامی گرامی
 ۱۳۳۰ / ۶ / ۲۰
 فرستاده شد تا در مورد برگردان رکن منضمی داده شود
 با توجه به اهمیت این موضوع در صورت لزوم در جریان قرار گیرد

با توجه به اهمیت این موضوع
 در مورد برگردان رکن منضمی
 ؟

فرماندهی راه آهن
 تهران

شماره سند
 ۲۰۰۰۰
 ۴/۱۱
 تاریخ

۱۳۳۰

تاریخ ثبت در دفتر
 ۶/۲۰

گزارش ساواک از تشکیل مجلس ختم عباس گیتی‌بین توسط حزب ایران

گزارش ماسپر ویژه

فرسجد مجد چه گذشت؟

ریزه شنبه یازدهم تیرماه جاری اطلعت * الی ۷ بعد از ظهر در مسجد مجد از طرف خانواده گیتی بین و الهیار صالح بحسب ظاهر و از طرف حزب ایران به عنوان یقه رسمی تبلیغی (بقول آقای کاشفی) مجلس ختمی بمناسبت فوت عباس گیتی بینین پدر اصغر گیتی بین از رهبران حزب ایران برگزار گردید -

روش دسترس جمعی

نکته قابل توجه این بود که چون شرکت کنندگان در این مجلس زیاد بودند مثل اینکه قبلاً در اطراف شرکت در این مجلس دستوری داشته باشند بمجردی که احضار میشد تعداد جمعیت اضافه بر گنجایش محوطه داخلی مسجد میاشد هده زیادی از شرکت کنندگان گسه هویا و بلا استثنا جوان بودند از مسجد خارج و جای خود را بد بگزان میسرند و تا آخر ختم مجلس هرگز دیده نشد از شرکت کنندگان سین با آنها که واقعا برای شرکت در مجلس ترحم بدون هدف سیاسی آمده بودند نیمه کاره از مجلس خارج شوند - طبیعی این امر یعنی اینکه افراد و اعضا حزب ایران قبلاً برای این منظور دستور داشته اند .

دم درب ورودی

دم درب ورودی دکتر سبحانی (گیم) اصغر گیتی بین . هوشنگ گدوست . ودونفر دیگر که شناخته نشدند بحال صفا ایستاده و از احضار استقبال مینمودند در طرفین درب ورودی دو صف قرار داشت که بموازا با یکدیگر و هر صف را بیست و یک نفر تشکیل داده - بودند از هر دو صف از افراد حزبی مربوط بحزب ایران ودونفر هم از حزب مردم ایران به نامهای ابراهیم طویزاده و حسرو بیداری که میشناختم در داخل این دو صف دیده میشدند ه نفری هم با سپاهان دم درب ورودی ایستاده بودند که بی خیال با یکدیگر گرم صحبت بودند بدون اینکه کاری با توجهی باو واج داشته باشند .

از نمایندگان مجلس در مسجد

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

تا آنجا که میشد تجسس نمود و امکان مشاهده آنان میسر بود از نمایندگان اسبق مجلس شورای ملی اشخاص زیر دیده شدند .

- ۱ - دکتر عبدالله معینی . رئیس اسبق مجلس شورای ملی در دوره هفدهم . اطراف دکتر معینی چند نفر دیگر نشستند بودند که مشغول صحبت با نامبرین بودند این چند نفر هم

پیر بودند دکتر معظی از ساعت ۹ در مجلس حضور داشت .

۲ - احمد اخگر . سرهنگ بازنشسته ارتش احمد اخگر که در دوره های شانزدهم و هفدهم نماینده مجلس بوده با اتفاق دو نفر دیگر که یکی از آنها سرهنگ بازنشسته ارتش بود ساعت ۱۰ و پنج ^{دقیقه} مسجد آمد و در انتهای اخاق مسجد فرار گرفت هنگام خروج با دکتر معظی با گرمی و صمیمت احوال پرسش مینمودند .

۳ - حاج سید جوادی . نماینده مجلس شورای ملی و عضو نهضت مقاومت ملی شاعتش و پنج دقیقه به مسجد آمد و یکراست بمنبر رفت حاج سید جوادی هنگام موعظه صحبت هائیس بشرح زیر نمود .

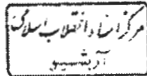
الف . از نظر دوستی با گیتی بسین .

نابرده اظهار داشت من با شخصی مرحوم مماس گیتی بسین دوستی نداشته ام اما چون نامبرده یک منتر لایق و وطن پرست و با حقیقت بوجود آورده با و درود میفرستم چه اصغر گیتی بسین فرزند وی از جوانانی است که با زور و قدری و در راه احقاق حقوق حقه ملت ایران سخت مبارزه میکند .

ب . از نظر اقتصاد مادی .

حاج سید جوادی هنگام بحث در اطراف ثروت اظهار داشت که بعضی ها در مقابل طمونها تومان حاضر نیستند از راهی که در پیش دارند قدس بر خلاف آن بردارند در این هنگام چون از تومان پول رایج کشور صحبت مینمود اظهار داشت من شرم دارم از اینکه بگویم پول رایج مملکت ما در مقابل طرح های بوج و سهیل اقتصاد بون کشور چگونه بی ارزش میشود و در حقیقت نباید از تومان صحبت کرد چه برای ما یک تومان حکم پوله شاهان را دارد و بسا کمال تأسف باید گفت چنانچه وضع بسین منوال ادامه یابد بزودم طبقه ۳ و ۴ باید روزی پوله وحده نخدیه نمایند .

تمهین ششرف بسا مقام

حاج سید جوادی در این هنگام با یک عصانیت شدید حملات خود را بوضع موجود در لغافه شروع نموده و اظهار داشت که در کشور ما اشخاص حاضرند برای گرفتن مقام مدریس وزارت و وکالت حتی از شرف و انسانیت خود چشم پوشش نمایند آنها که برای مال دنیا موجودیت هم نوم خود را در معرض بخار قرار داده و اجانب را حاکم بر مقدرات ما میکنند هرگز

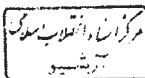
صفحه سوم

نمی‌توانند بگویند ما مسلمانیم لولای اسلام و شنوای ارضی علیه السلام امام اول شیعیان در طریق سلطانی قدم بر میداریم . آنها همه چیز حتی شرف و ناموس خود را برای جاه و مقام می‌فروشند و لذا اجازه ندارند خود را مسلمان بدانند . مردم کبر نیستند و حقایق را درک میکنند . روپهم رفته حاج سید جوادی با سخنان تند و آتشین خود دلسی از مزایا در آورد و پس از مدتها که از ضربه درور بود حشرات خود را بوضع موجود شروع نمود .

از اشخاص دیگری که در مجلس ختم حاضر بودند آقایان ذیل را میتوان نام برد .

- ۱ - سررتب آچودانی مدبرکل بنگاه مستقل برق تهران ساعت ۶ وارد شد .
- ۲ - سررتب زر میثان افسر بازنشسته که گویا در یکی از مؤسسات دولتی بشور فوق العاده کار میکند . ناصبرده ساعت ۶ وارد شد و مستقیماً "رئیس" قرار گرفت و با ناصبرده دست داده سلام و طلبک نمود .
- یک سررتب بازنشسته دیگر که نیاقت "میثناختم" او را در بانک سهه هنگام اخذ حقوق دیده بودم با اتفاق یک سرهنگه نیروی هوایی که نیشناختم ساعت ۶ وارد شدند .
- دو سه نفر افسر بازنشسته دیگر هم در این مجلس ختم حاضر بودند .

حضور نمایندگان احزاب .

از حزب مردم ایران .

- ۱ - آقای محمد نخشب لیدر حزب مردم ایران از ساعت ۵ بعد از ظهر در مجلس ختم حضور داشت و اطراف نخشب را خیلی ها گرفته بودند و او با همه گفتگو میکرد مدت یک ربع ساعت نیز با آقای احمد آراش گرم گفتگو بودند و میتوان گفت تنها کسی که مورد توجه قرار گرفته بود در درجه یک همین آقای نخشب و سپس آقای دکتر محرابی بود .
  - ۲ - رضا کاشفی . آقای کاشفی با آقای میثینی آمده بود زین از سلام و طلبک مختصر با آقای نخشب از وی جدا شد کاشفی گرفته بنشر میرسید و در پاسخ سوال این جانب اشعار داشت حامل خوب نیست .
  - ۳ - چند نفر دیگر از اعضا "حزب مردم ایران نیز در این مجلس شرکت کرده بودند .
- از گروه ترقیخواهان .

- ۱ - آقای احمد آراش ساعت ۶ و بیست دقیقه با اتفاق دو نفر دیگر در مجلس ختم حاضر و مدتی پس از ختم ترحم با آقای نخشب صحبت نمود .

صفحه چهارم

از روزهای سابق .

آقای باقر کاظمی نایب نخست وزیر اسبق ساعت ۶ و ۱۰ دقیقه به مجلس ترحیم آمدند و نزد یک آقای دکتر معظی نشست . نامبرده خیلی خوشحال بنظر میرسید با همه با گرمی و شیرین زبانی برخورد مینمود مدتی نیز پس از خاتمه صحبت حاج سید جوادی با او گفتگو میکرد .

دنیا یک نکته قابل توجه حملات شدیدی بود که حاج سید جوادی مرتباً به طبقه روحانیت مینمود چندین مرتبه جمله آیت‌اله های قلابی و آیت‌اله های دزد را تکرار میکرد .

از روزنامه نگاران .

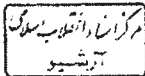
از روزنامه نگاران دکتر رحمت مصطفوی مدیر مجله روشنفکر حضور داشت که پس از ختم جلسه با آقای نخشب مدت پنج دقیقه صحبت نمود .

شرکت کنندگان .

تا آنجا که مقدور بود و میشد تخمین زد تعداد شرکت کنندگان در این مجلس را با آن عده از اشخاص که میآمدند و پس از پنج دقیقه جای خود را بتازه واردین میدادند در حدود

۳۴۰۰ الی ۳۵۰۰ نفر بود .

منبع خبر موشق

۱۵۱

گزارش ساواک در مورد روابط حزبی و شخصی اعضای حزب ایران با یکدیگر

غلام‌محمد اغیار احمدزاد

پانزده روزه دوم اردیبهشت ۱۳۳۶

حزب ایران

مقدمه

صبح روز ۱۹/۹/۳۶ مهندس فرور هو فزاکسین حزب مردم در کسین برنامه در آنجا
مجلس اظهار داشت که چند نفر از اعضا حزب ایران کدر سازمان برنامه دارای
مشاغل حساسی میباشند برای انجام کاری از وی پول گرفته اند اظهارات آقای فرور
همانند جلسه پارلمانی حزب مردم مورد بحث قرار گرفته و چون بحث در موضوع فوق را از نظر
حزبی صلاح ندانسته فراموشید اظهارات ایشان از سیرت جلسه کسین غمناک
برنامه حذف شود.

معاملات

الف - وابستگان حزب ایران در همین آنکه فعالیت ظاهری ندارند باطنی بشکل یک عدد در
رابطی برادر در اطراف یک دیگر بود بود کارهای اداری با هم کله کرده و هر کس به کسی
گزارده می‌ود حزب ایران آنها را در اطراف خود جمع مینماید کما اینکه اخیراً مهندس ی آزاد
که عضو حزب ایران و در شرکت مطالعه کاری متعلق به مهندس س رنگه و مهندس س معظمی
شرکت دارند به موازات شرکت معادن سازبان برنامه منصوب شده و از هم اکنون مشغول
بمشغول شدن می‌ایز کارکنان شرکت معادن میباشند و جای آنها تمام افراد دیگر در حزب ایران
ضمیمه دارند انتخاب نمودند

ب - همساله در این وقت با کسی زودتر حزب ایران کنگره تشکیل عداد و در آنجا
مشولین همگزارشات سال قبل را عدادند و با تصویب همه مشولین سال بوده انتخاب
میدند بعد از ۲۲ مرداد ۳۳ کنگره تشکیل میدند و همسال مشولین تازه و همراشانی را
وارد کار میکردند تا چه پیشرفت کند
قبل از دستگیری چند نفر اعضا رخصیت از تشکیل کنگره بود لیکن بعد از دستگیری صحبت
تشکیل کنگره از بین رفت

روابط وابستگان حزب ایران با یکدیگر

در مجلس متسی که منظور بود آقای امداله خرمند در صحنه حاجی حسن خایبان ارائه
برقرار بود مهندس س حلفان از ایدها کانتها و مجلس نشسته و تقریباً قسمت همه اعضا حزب
ایران در این مجلس حرکت نمود که این موضوع نزد یکی وصیت بین اعضا حزب ایران
را کاملاً لغات می‌دهد

مرکز اسناد و تحقیقات
آرشیو

حزب ایران
بایگاری

[سند شماره‌ی ۲۵]

درخواست اداره‌ی چهارم ساواک از اداره‌ی سوم مبنی بر استعلام پیشینه‌ی کارمندان
از حیث عضویت در حزب ایران

ب- اهدای بلیت ورودی
 ۱- بلیت ورودی به نام آقایان ...
 ۲- بلیت ورودی به نام آقایان ...
 ۳- بلیت ورودی به نام آقایان ...
 این بلیت‌ها در روز ...

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

تاریخ ...
 شماره ...
 ...

اداره کل سوم
۲۱۰

۳۱۲/۴۲۶۰۷
۴۳/۱۲۰

۲۷۶

گزارش سالانه ساواک در مورد فعالیتها و روابط درون حزبی و پایگاه طبقاتی

اعضای حزب ایران در سال ۱۳۳۸

خیلی محرمانه

مرکز اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

خلاصه وضعیت حزب ایران از سال ۱۳۳۲ تا کنون

حزب ایران پس از انجام طی ۲۸ مرداد ماه سال ۳۲ پایه و اساس آن متزلزل گردید و افراد وابسته بآن بطور پراکنده فعالیت های بفرح زیر منبوده اند .

رهبران حزب نیز بگورگلی فعالیت بفرح نمودند در سال گذشته نداشته اند و برابر اخلامه های -
واصله ده معدودی از اعضای حزب نیز با تشکیل جلساتی در منازل خود فعالیت هایی بمنموده اند
و جلساتی که تشکیل گردیده یکی در منزل شخصی بنام دانشجو حائری زاده و دیگری بنام بانگسی
که دومی مورد تأیید قرار نگرفته است .

در سازمانها و موسسات دولتی که در گذشته مرکز فعالیت حزب ایران بوده فعالیت قابل ملاحظه ای
مشاهده نگردیده است لفظ در سازمان برنامه آقایان مهندس روح اله اسبقی . مهندس طالقانی .
مهندس خانما با بهایی . مهندس فراگزگو و اکثر معتمدین زیری که سابقاً در حزب ایران دارند بنقل
طرفه اران حزب مذکور فعالیت هایی داشته و جلساتی در سازمان برنامه بعنوان کار اداری و -
کسیون و غیره تشکیل میداده اند .

طرفه اران حزب ایران در جلسات انجمن ادبی سلامت پاکستان شرکت و در نظر داشته که در آنجا
زحمه را برای فعالیت خود آماده نمایند .

در سال گذشته اعضای حزب ایران بعنوان دیده و باز دیده و صحناتی بنمازل بنگ بگرفت و آمد
داشته اند و اشخاص زیر جبهه باز دیده بنمازل البهار صالح رفته اند .

- ۱ - عبدالله کاظمی
- ۲ - خرگاسی
- ۳ - یگنی دانشجوی ادبیات
- ۴ - رفیعی دانشجوی ادبیات
- ۵ - حائری زاده دانشجو
- ۶ - ادیب پرویند وکیل دادگستری
- ۷ - زبیری تیسار
- ۸ - شمشیری که سابقاً فعالیت های تبلیغاتی زیادی دارد

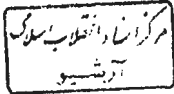
و ده ای دیگر که مشخصات کامل ندارد .

نکته قابل توجه اینکه چون حزب ایران از طرفه اران جدی دکتر صدقی بوده با سقوط کابینه وی -
سازمانی بنام نهفت ملاوت ملی مرکب از طرفه اران دکتر صدقی تشکیل که اعضای حزب ایران نیز
با آنان همکاری داشته اند و جلساتی بنام نهفت ملاوت تشکیل میگردد است و بنا بر اخلامه
رسیده سرپرستی نهفت مذکور بمسئله آقایان البهار صالح و اسیر طالقانی محول و رهبری و اداره
میگردیده است .
در شهرستانها .

اعضای حزب ایران در استان یکم شروع بفعالیت نموده و نشریه ای که با دستگاه پلی کپی حساب
عده بود مخفیانه منتشر نمودند که ناظر اصلی آن شخصی بنام اسمعیل گلشنی و دکتر داوران بودند
و جلساتی نیز در منزل آقای منوچهر هوسی تشکیل گردید که دکتر داوران و اسمعیل گلشنی
صنایعی فرد . کریم وفائی . صدقی . صابر احمد لاری . محمد رسول سلامت بخش که سابقاً حزب
دارند در آن شرکت نمودند و از اوایل سال ۳۸ تا کنون مدارکی که در آن بر فعالیت حزب مذکور
را مل نگردیده است ۱ .

گزارش اطلاعات داخلی

موضوع: حزب ایران
محل: تهران سايران
صفحات: ۲
تاریخ: ۲۸/۱/۱۹
تاریخ گزارش: ۳۸/۱/۲۱

شماره: ۱۳۲-۳۰-۲
تاریخ حادثه:
تاریخ وصول خبر: ۲۸/۱/۱۹
تاریخ گزارش: ۳۸/۱/۲۱

در حال حاضر حزب ایران برهبری اله بهار صالح اداره میشود ولی دارای تشکیلات طبقی حزبی نیست و چو
ده ماهی از مهبران آن که همشا یگ دیگر اطلاعات جنبه بندی سایر افراد فاقد جلسات میباشند و رزای هم که حزب
ایران تشکیلات طبقی را مستعد از افراد کارگر میسود این سازمانها چیز بود و در حد گاه میتر استر ایون و هیئت
خالیا افراد توده و در صورتیکه مرکزی حزب مستعد از کارگران وابسته به حزب ایران به نظر میرسد و
محلان گنجهتاد کارگران وابسته به حزب بازید و تاسیس تا بلحا حظه نبود است و سازمان رزکاری صدق و
مطابقی تمدن تشکیلات حزب ایران آن ده ا کارگوانی همکامین حزب سعادت داشته اند به خصوص حزب
توده و راد باوند در حال حاضر حزب ایران برهبری بین طبقه جمعیل کرد میباشند و نیز سازمانها و دارای و ستانی
میباشد زیرا این حزب بازید و تاسیس بکلیتاً آهتیت حداده و اکنون اکثریت قریباً اتفاق کارمندان و افراد تحصیل
کرد وابسته به حزب ایران نسبه به این حزب صعی بود خود شعوا شعزب را ضاعا استطاع همکاری بنده و همچنین
چشمپز توانسته اند در اکثر موسسات دولتی پستهای خود را حفظ نمایند
پرازیام طی ۲۸ مرداد و سقوط و دولت در کترصدق از طرف رهبران این حزب با اعضای آن دستور داده شد که از
هرگونه فعالیتها در خودداری نمایند و حتی الحاد بر محس کنند به پستهای خود را حفظ نمایند و آنها نیز به بیرونیها و این
در خود فعالیتها نه به کار خود با حزب ایران ادامه دادند و معلا در حرکتیه ایران بانکه ساختاری غیرت طبقی
فلهتوزارت دارای شرکتگری- حرکتظن- سازمان برناه و سایر سازمانها در تهران و سایر نقاط
به پستهای معاصر و اصلاح نمودند و بانکه ساختاری غیرت سیاسی به ایران و شرکتت این قبیل افراد بیشتر
به چشمپز و کما اینکه سمند بر الی رئیس هیئت در برهانله ساختاری سازین رهبران و حقوقی -
چند شخصی صعو هیئت در ووه وند تا بد بگزار اعضا" که بی وضعی حزب ایران- موجب کرد. در حرکت
به پستهای ایران در زمان تمدید کتر بهر همایون اکثر به اعضا" حزب ایران وارد این شرکت شد و کنگر و تاکنون نیز
را بطه خود را با این حزب قطع نکردند و حتی در ارگ کتیه در کترصدق و شرکتی در اختیار از سی
در بیان کما که اگر آرد بنده بیشتر از طرف ما این ده صورت گرفته بود زیرا همساز زاهد در زبان حکومت در کترصدق
در منزل همین شخص مفلس بود به نظر اعضا حزب ایران در آشنال کرد تا این روزی برهبری کرد است
بطور کلی در حال حاضر حزب ایران برهبری اله بهار صالح و کف و مساعدت در کترصدق الصمصص ساختارگان
میباشد و همچنین بهند زیرا که زاده و طنی باها صالح طنی اکثر سیاسی پس سابق دانگاه و چند نفر
در کار اداره میشود و کترصدق با اینکه رسا طر حزب ایران نیست ولی در امور حزب با ایشا برین اد با صالح
محبوب میشود ولی از افراد ران اله بهار صالح فقط باها صالح به تراز بگران وارد در جزئیات میباید و میبود
صالح بکلی از سیلیت کنار میگردیده است

۳۸/۱۲۸-۳۶

گیرندگان:
مدانسه:

گزارش اطلاعات داخلی

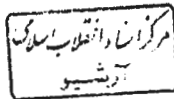
موضوع:	تعداد:
محل:	تاریخ حادثه:
عناوین شماره:	تاریخ وصول خبر:
منبع خبر:	تاریخ گزارش:
تأمین:	

طی پانزده ساله اخیر، چون مبارز برای سقارت میگا وورد الحظیان و علاقه آنان می باشد از جریانا سیاسی روزگار می دارد غالباً خود شعوت حوران حزب ایران فرار میگرد

ان ده از یاد روزی می بین حزب کفلا در ایران بسر میبردند همعا با وسیله واسطه های دیگر کار میگردند و طی این تماس ها کار با محرمانه و در این چشم ملاقات است. امی صورت میگردند و اصولاً از آن سران حزب بکلیه اعیان می برده دست و راد شده ضمن ادامه همکاری واطح و از وضعیت دیگر کسی نباید از انجام حرکتی تا ناخر بصورت در حزب بصورت انتقاد حزبی خود دارد و فقط بعنوان یک فرد بی اثر با انتقاد از کارها و بد و بارها احتشامی به مبارزین میبرد آزند

صرف نظر از اعضا رسمی حزب ایران که بکثرت از طرف ایران در کتیمند می بویسته بحزب بطور نامرئست به الهیار صالح و حزب ایران صحافی دارند و بالاخص در با زار تهران که او را افراد سرشناس به این صحت رسمی در این حزب و تقابله و سیاست حزب ایران جانبداری میکنند

از فعالیت و ادگستری نیز در طی این زمان حزب علاقمند هستند که در اس امان نصرت الحاضری امید نورینش حاج سید جواد و وجود نفر دیگر قرار دارند اعضای حزب ایران در شهرستانها از تنظیم و مشوره کاروبن - کرمانشاه امان این مناطق نکت خیز می باشد از سایر نقاط پراکنده می باشد و بین کارمند آن حرکت طی فتنه در شهران و محوزستان و در دانشگاه تهران و شهرستانها نیز بین اعضا کاران و استادان و دانشجویمان در میناد وجود دارند که رسوت طی شدن در البت این حزب میا بود و واحد نویسنه فعالیت گرد سران این جمع می باشند

نظریه

تاریخ: ۱۳۵۱/۱۲/۲۵

شماره: ۱۲۸-۳۶

گیرندگان:
تعداد نسخه:

[سند شماره‌ی ۲۷]

خلاصه‌ای از پرونده‌ی حزب ایران در سال ۱۳۲۹

خلاصه‌ای از چگونگی حزب ایران

- ۱- کلوب مرکزی حزب ایران ۴۱ ص ۴۳ مهرداد حسینی - قنبر احمدی - باقر حسین - درویش - احمدی
- ۲- بنام و نشان گردانندگان بزرگان
- ۳- تعداد ۵۰ نفر
- ۴- همبستگی بک ام حزب با جمعیت دارد سابقهٔ با حزب زره و نه و غیر از نظریات و عقیدهٔ حزب و باقی که در آن است
- ۵- اوضاع چه کسانی تقویت میشود لغایت نظریات و عقیدهٔ حزب
- ۶- روزنامه و مجلات وابسته بان صبر و استقامت
- ۷- عقاید و افکار نظریات و عقیدهٔ حزب دارد
- ۸- بنام مالچی نظریات و عقیدهٔ حزب
- ۹- تاریخ تشکیل ۱۳۲۲
- ۱۰- نظریه نظریات و عقیدهٔ حزب

نظریات و عقیدهٔ حزب

دولت
۳۰ اردیبهشت

نظریات و عقیدهٔ حزب

مرکز آسنا و انقلاب اسلامک
آرشیدو

[سند شماره ی ۲۸]

گزارش ساواک در مورد نگرانی سران حزب ایران از نفوذ و شرکت سناتور

قائم مقام الملک رفیع در جلسه های این حزب

گزارش اطلاعات داخلی

شماره سند: ۷۷
تاریخ حادثه:
تاریخ وصول خبر: ۳۱/۲/۶۰
تاریخ گزارش: ۳۱/۲/۶۰

موضوع: حزب ایران
محل: تهران
صفحه شماره:
منبع خبر: ماهنامه
تقریب: ۲-۳

محرمانه

در بدین قبیل حاکی از آنست که (سناتور قائم مقام الملک رفیع) با گرفتن قیافه ناراضی از دولت بدستگاه با سران حزب ایران از جمله الیهام صالح و میر تقی میر مدبر عامل بانکه پارس تا گرفته و نزدیک شده بود و چون اخیراً الیهام صالح و سایرین احساس کرده اند که مشارالیه بقا سلطان رن بازی میکند و منشور سناتور رفیع کسباً اطلاع از چگونگی نحوه فعالیت ها و سیاسی آنان و گزارش جریان استقامت علیه کشور بوده از مجموع فواید العاده ناراحت و نتیجه اند و اندکسه دستگاه و برار اطلاع از چگونگی فعالیت آنها با این قبیل اقدامات نیز مساعدت مینماید و از هر جهت مراقب آنان میباشد و بر روی این اصل بهر آن بهتر از آنست که غیراً احتراز میکنند و فعالیت ها را خود را در نهایت احتیاط انجام میدهند و الیهام صالح و میر تقی میر در این مورد نزد چند نفر از دوستان خود که آنها را نگرانی نموده اند .

تا این آنکه در حاکم حاکم میر تقی میر - مهندس زرنگه - مهندس حق شناس - مهندس نیکو - مهندس بازرگان و میر تقی میر بهر آنست که در جریان فعالیت دارند و سناتور و حزب ایران میباشد و در حقیقت سمت کار برداشتی را بر عهد دارند .

تاریخ: ۳۱/۲/۶۰
حزب ایران

۳۱/۲/۶۰

تعداد نسخه:

محرمانه
آرشیو

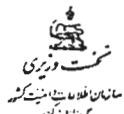
گیرندگان:

۵۷۷۷-۳۸

[سند شماره ی ۲۹]

گزارش ساواک از کناره گیری احتمالی حزب ایران در انتخابات مجلس شورای ملی

در سال ۱۳۳۹

گزارش اطلاعات داخلی

شماره ۱۳۰۰ / ۱۴

تاریخ حادثه

تاریخ وصول خبر ۳۹/۳/۱۸

تاریخ گزارش ۳۹/۳/۱۸

موضوع: حزب ایران

محل: فعالیتهای انتخاباتی

عطف بشماره

منبع خبر: ماهنامه

تقریب

محرز ماده

امیرتوکل امیرابراهیمی یکی از اعضای فعال حزب ایران وعضو سابق بنگاه برق تهران میگفت از طرف حزب ایران اعلامیه * در مورد تحلیل مسئله انتخابات تهیه شده و قرار بوده است که روزهای یاد آورده معلم، مجلس شورای ملی، منتشر گردد و لو، بطور ناگهانی تاریخ انتشار آن بهمهبد * تعویق افتاد باشد و اگرچه هنوز طلت واقعی این تغییر تصمیم اعلام نگرد بد هولی بعضی از - بستگان این حزب ظنهای رسید ارتد که رضای حزب ایران میخواهند که با این خود داری از انتشار اعلامیه از قبول مستقیم مسئولیت سخا لفتهاش که مطمئنا با انتخابات خواهد شد خود را کسار بگم -

محرز ماده

مرکز ان و انقلاب اسلامي
آرشیو

۱۳۳۹ / ۲ / ۲۳

در بومنه حزب ایران، بونا سرد، ۳۰

تعداد نسخه:

۴۹,۰۳۴

گیرندگان:

[سند شماره ۳۰]

گزارش ساواک از پخش شایعه‌ی دستگیری برخی افراد توسط اعضای حزب توده و
حزب ایران به منظور ایجاد نارضایتی بین مردم

مخت وزیر
سازمان اطلاعات و امنیت کشور
س. ۱۰۰۰۱. ک
گزارش اطلاعات داخلی

موضوع: انتشار شایعات	شماره: ۳-۲/۱۰۳۳
محل: تهران	تاریخ حادثه:
عطف بشماره:	تاریخ وصول خبر: ۳/۳۱
منبع خبر: مأمور ویژه	تاریخ گزارش: ۱/۳/۳۱
تقریب: پ-ه	

روز گذشته بین مردم شهرت داشت که ۳۰ نفر را بازداشت نمودند و این عده
میخواستند تحریکاتی علیه مصالح کشور انجام دهند. هیچ‌کس از اینکه چه افرادی -
دستگیر شدند مانند صحبت نمیکرد و فقط این شایعه بصورت جنگ اعصاب از طرف عناصر
وابسته به حزب توده و حزب ایران بین مردم منتشر یافته و موجب ناراحتی مردم شده است.

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

امور پروده شده است
در پروده فر - ایران تا به امروز
تقریب

تعداد نسخه:

گیرندگان:

[سند شماره ی ۳۱]

گزارش ساواک از فعالیت‌های کریم سنجایی به منظور تجدید تشکیلات حزب ایران

موضوع: حزب ایران
 محل: تهران
 ملف بشماره: ...
 منبع خبر: ...
 تاریخ: ۲۹/۸/۷۲
 تاریخ و سوزن خبر: ۲۹/۸/۷۲
 تاریخ گزارش: ۲۹/۸/۷۲
 محرمانه
 ۲-۳
 تقویم:

دکتر کریم سنجایی اخیراً در تجدید تشکیلات حزب ایران برآمد و تصمیم دارد بطور کامل مطلقاً فعالیت حزب را آغاز کند و روی همین اصل همسین تشکیل جلسات هفتگی منزل خود در مسروریه‌های پنجشنبه هر هفته بوسیله آبادی و دوستان خویش اشخاص را به برگردن آنکت و قبول عضویت حزب ایران دعوت مینماید و آنکت ها پس از برگردن بدکتر شاهیون خستیا رحمتی و میگردند تا بعد از بازگشت بدکتر سنجایی و توسعه تشکیلات حزب تصمیم‌گیری گرفته شود . در رد پل آنکت هائی که اخیراً برای عضویت حزب ایران تهیه و کپی شده آن با کارت پرداخت حق عضویت و کلمه های مانی ارائه گردیده و کپی یاد شده که اعضا نسبت به مستندات حزبی و قانون اساسی و فادارها باشند .

دکتر سنجایی ودکتر خستیا رحمتی اعضا سابق حزب ایران میباشند که برای تجدید بد تشکیلات و فعالیت حزب ایران اقدام مینمایند و تا حال هیچگونه حق عضویت و کلمه مالی هم از کسای آنکت های جدید را برنموده اند بطالایه نگردد بد و شرط دریافت برگردن آنکت هم تنها معرفی بدفرازا اشخاص مورد اعتماد دکتر کریم سنجایی و یادکتر شاهیون خستیا رحمتی است و آنکت ها با بستی بلا واسطه توسط دریافت دارند و پروتئول گرد .

دکتر سنجایی ودکتر خستیا رحمتی گرفته اند فعالیت خود را بصورت کامل مطلقاً و آشکاراً آغاز نمودند اقدام به معرفی که صورت محرمانه داشته و موجب سوءظن مقامات انتظامی و مردم نسبت به حزب ایران با توجه بسابقه گذشته حزب میباشند و از این گسست روی همین اصل نامبرگان با کمال دقت و مراقبت اطراف و جوانب کار میباشند که مبادا اطلاعاتی بنحوی از آنها آنها را در میان آنها و یا مورد سوءظن مقامات انتظامی و مردم قرار دهند و تا حال ده ای در حد ود یکصد نفر آنکت های حزبی را برنموده اند و از طرف سنجایی و خستیا رحمتی زبانی بد منظور جمع آوری اعضا سابق در حزب بعمل نمیآید .

توضیح آنکه دکتر کریم سنجایی ودکتر شاهیون خستیا رحمتی حزب جدید ایران را از جنبه جدید فلسفی جدا نمیدانند و ضمن حفظ ارتباط و تماس خود با سران جبهه ملی جدید جداگانه برای احیاء تشکیلات حزب ایران شروع به فعالیت نموده اند . در دانشگاه تهران تاکنون ده های از کارمندان استخبر و مالا ریا لوی مامور تهران و شهرستانها روی عمل سابقه بدستی و آشنائی و با سابقه توضیح دکتر سنجایی آنکت های جدید حزب ایران را برنموده اند .

گیرندگان: ...
 تعداد نسخ: ...

۵/۱۲۸-۲۹

محرمانه

سران حزب ایران ...

مرکز اسناد و انتشارات ساواک
 آرشیوی

[سند شماره‌ی ۳۲]

گزارش ساواک در مورد تجدید احتمالی تشکیلات حزب ایران به توصیه‌ی

ارتشبد هدایت

مخت وزیر
سازمان اطلاعات و امنیت کشور
س. ۱۰. ۱. ۱۰. ۱
گزارش اطلاعات داخلی

شماره ۳۰۳۰۳۰۳

تاریخ حادثه:

تاریخ وصول خبر: ۲۹/۸/۲۰

تاریخ گزارش: ۲۹/۸/۲۱

موضوع: حزب ایران

محل: تهران

عطف بشماره:

منبع خبر: مامور ویژه

تقوم: ۲-۲

محرمانه

بعضی اعضا حزب ایران که در جریان تجدید تشکیلات و فعالیت حزبین بومها شند جسته و گریخته گفته میشود کارگردانان جدید حزب بنا به شماره و توصیه تیمسار ارتشبد هدایت اقدام به تجدید تشکیلات و فعالیت حزب ایران نموده اند ولی از آن کونام کسیکه بوسیله تیمسار هدایت احضار شده و چگونگی توصیه و دستور مطلق ایران نمیشود.

محرمانه

محرمانه
تاریخ: ۲۹/۸/۲۱

۳۱ شهریور ۱۳۴۰
۲۹/۸/۲۱

تعداد نسخه:

گیرندگان: (در راه) رسد به تهران

۳۱/۸/۲۱

گزارش ساواک در مورد پیش شرطهای اللهیار صالح برای ملاقات با محمدرضا پهلوی

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
تهران - سیلو

مخت
سازمان اطلاعات و امنیت کشور
س.ا.و.ا.ک

گزارش اطلاعات داخلی

شماره سند: ۴۳
تاریخ صادره: ۲۹/۸/۲۲
تاریخ وصول خبر: ۲۹/۸/۲۸
تاریخ گزارش: ۲۹/۸/۲۹

موضوع: حزب ایران
محل: تهران
عطف بشماره:
منبع خبر: ماموریت
تعمیم: ب - ۲

خیلی محرمانه

صبح روز جمعه گذشته ایوالفصل قاسمی عضو کمیته مرکزی حزب ایران و کارمند قسمت استخبارات مالا مالوز در دانشگاه تهران عرض صحبت خصوصی میگفت بعد از آنکه فیسار صالح اخذ راز - کا سان بنهران آمد از طرفی انحضرت هاپون شاهد با ما با ما با ما... پسند سر شریف امامی نخستوزیر و ملا وزیر رتاشا هشتاهی با نامبرده ملاقات و درین باره تشریح داد و نمود که صالح بحضور شاهنشاه شرفیاب شود لیکن مشارالیه پاسخ داد بشرطی حاصره قبول شرفیابی میشود که در حواستهایش مورد موافقت ذات ملوکانه قرار گیرد. قاسمی اعانه نمود و ارجحه مطالبی را که صالح پیشش جا کرده یکی در مورد مخالف (کتاب ماموریت برای وطن) میاخذ که گفته تا بسته نیست شاهنشاه بد کتر محمد ق و جبهه ملی حطه کند و دیگر آنکه شاه باید قبول فرمایند که همان مقام غیر مسئول بوده و در راس سلطنت قرار داشته باشند و اجازه فرمایند یک ولت در موکراسی روی کار بیاید و صالح پس از دادن پیشنهادات خود مجدداً بگاتان مراجعت نموده و چنانچه وسائل و تشریح ملاقات ایشان با شاهنشاه داد و نمود دلیل قبول موافقت با پیشنهادات مشارالیه محسوب میشود.

توضیح آنکه در حال حاضر قاسمی ضمن تماس با افراد مختلف سعی دارد حوزه‌هایی از افراد - طرفدار حزب ایران و جبهه ملی تشکیل دهد و وسائل ملاقات افراد مذکور را با د کتر سنجایی در کتر شاهپور مختار روینند بر همین فراهم میسازد.

خیلی محرمانه

اخبار روز

تعداد نسخه:
۳۰
۳۶۹۰۵

گروه کسب و کار
۱۳۵۹/۹/۲۵
۵۶۹۶۰
۵۶۹۶۰

[سند شماره ی ۳۴]

گزارش ساواک از برگزاری جلسه ی حزب ایران در منزل شاپور بختیار با شرکت دانشجویان

مخت وزیر
سازمان اطلاعات و ایست کشور

محرمانه

اداره ساواک تهران
دایره شماره ۲۹۳

سخت گیر
پیوست لا مریز
تاریخ ۲۹/۱/۳۴

مد پیوست کل اداره سرور

از ساعت ۰۹:۰۰ روز یکشنبه ۱۰ به ماه ۱۳۳۹ در عوتی از طرف دانشجویان عضو حزب ایران برای شرکت در مجلس جشن یادرس منزل شاپور بختیار واقع در تهران خیابان شقایق بحمل آمد و بود .
(نمونه دعوت به پیوست تقدیم گردیده) .

ابتدا آقای مهندس منیر ابراهیمی دستوریید هد که شرکت کنندگان که در حد ۲۰۰ نفر از دانشجویان و طبقات مختلف بوده اند عند لیبهای خود را در حیاط برد و دستر کنند . پس از استقرار متن معا حبه مطبوعاتی بین حاضرین تقسیم گردیده . ۶. نما حبه مطبوعاتی به پیوست تقدیم گردیده .

ساعت ۱۰:۱۰ برجم جبهه ملی (بقول خودشان درفش کاویانی) را بحیاط آورده ابتدا سرود جبهه ملی و بعد سرود حزب ایران خوانده میشود . رهبری خوانندگان سرود با دانشجویان بوده است .

ساعت ۱۰:۳۰ آقای مهندس من حسین سخنرانی در مورد رشادت حضرت امیر و نصیحت درباره اینکه انسان باید هیچ چیز برای خود همه چیز برای دیگران نخواهد ابراد و ضمن گفته هایش حاضرین را تشویق بشهادت و یاد آرید و مقابل مشکلات مینماید .

ساعت ۱۰:۴۰ دقیقه آقای دکتر سنجابی سخنرانی کرده و از اینکه شب از معا حبه مطبوعاتی ایشان جلوگیری شده و امروزه توسط پلیس مانع از دخول آنها به باشگاه شده اند ابراز تأسف نمود و گفت دستگاها باید متأسف باشد که از نبرد ملت ایران به ناک است و گفت ما از گذشته شدن کمتر سم و از هیچ چیز واهمه و ترسند ارم و مبارزات خود ادامه میدهم .

آقای اسکوتسی دانشجوی حقوق درباره نبرد ملت ایران در داخل صفوف جبهه ملی و پیوستگی احزاب و همچنین از وضع سازمان حزب ایران سخن گفته و اظهار داشته است تا آخرین نفس در راه رسیدن به هدف

و آزادی بلاد وستان دیگر جبهه ملی مبارزه ادامه خواهیم داد .

محرمانه

فرگزارنده انقلاب اسلام
آرشیو

مخت وزارت سازمان اطلاعات و امنیت کشور

س. م. م. و. ا. ک.

دستور ماز ۱۰۰

(۱۲ صفحه)

موضوع

ساعت ۱۱۰۰ در پوش فروهرچمن اظهار داشته است .

مبارزات قانونی خود را از راه قانون ادامه خواهیم داد و آنها که از مبارزات بی غیرت ایران همچنانکه باید بدانند با فشار نمیتوانند ما را عقب برگردانند . ما بهای پشت سرمان شکسته است و سرها میگویم که اگر از مبارزات قانونی ما جلوگیری کنند از راه دست و پا و سر راه و خلاف قانون با آنها مبارزه خواهیم کرد .

مهندس برلیان دانشجوی پزشکی مدتی صحبت کرد که ما در مورد بر راه مرگ و زندگی قرار گرفته که باستی یکی را انتخاب کنیم و مسلماً مرگ بهتر از این زندگی میباشد . چند شعر هم قرائت نمود که مضمون مردن در راه وطن و رسیدن به آزادی و آغوش کشیدن افتخار بود .

بعد آقای گیتی بین بنام یکی از قدیمی ترین اعضا حزب ایران صحبت کرده و درباره فعالیت هائیکه تا کنون بعمل آمده سخن گفت و اظهار داشت که ماهی بی افتخار است که اولین جلسه جبهه ملی در منزل یکی از اعضا خود که عملاً اینجا نیست (منظور شاهپور مختار) را برگزار کرده و نام سردمدار حقیقت - پیشقراول نهفت ملی و مبارزات مبین پرستانه بوده و میباشد .

سپس آقای زینوردانشجوی فنی در کلام اجرا کرد که مضمون بدست آوردن آزادی و راه کردن زنجیر ظلم و استبداد بوده است .

در خاتمه آقای امیرابراهیمی که عنصر فعال جلسه منور شناخته شده درباره فعالیت حزب ایران و ایجاد هماهنگی سخن گفت و وضع سیاسی ایران را تشبیه بدنگ بخار کرد و گفت که در آب آلوده و آتش گدازد باید

۳۰۸۰۳۸

محرمانه

تاریخ
شماره
شماره پرونده گیرنده
شماره پرونده نفرستنده

گیرنده
فرستنده
شماره طبق
شماره پرونده
پیوست

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
تهران
آرشیو

اسند شماره‌ی ۳۵
آرم مخصوص حزب ایران

گزارش اطلاعات داخلی

موضوع: آرم مخصوص حزب ایران	شماره: ۳۱۹/۲۳۵
محل: تهران	تاریخ حادثه:
عطف بشماره:	تاریخ وصول خبر:
منبع خبر: ک - ن	تاریخ گزارش: ۴۰/۵/۱۷
تقوم: الف - ۲	

محرمانه

حزب ایران علامت که از M و S ساخته شده است آرم مخصوص خود قرارداد و مخفف کسب‌المسلم مردم ایران میباشد. ح.

محرمانه

۱۰۵/۵
۵/۵

۱۲۸-۳۶

مرکز انسا و انقلاب بزرگ
رییس

تعداد نسخه:
گیرندگان:

[سند شماره ی ۳۶]

گزارش ساواک از اخراج زارع از حزب ایران

گزارش اطلاعات داخلی

شماره: ۳۳۹۸	موضوع: اخراج آقای زارع از عضویت کمیته حزب ایران
تاریخ حادثه:	محل: تهران
تاریخ وصول خبر: ۴۰/۵/۲۴	عطف بشماره:
تاریخ گزارش: ۴۰/۵/۲۴	منبع خبر: نامعلوم
	تقریب: ۲/۳
خیلی محرمانه	

آقای زارع عضو حزب ایران به علت طرفداری از آقای درخشش از عضویت کمیته حزب ایران اخراج شد. دست نامبرده در احتساب معلوم مرتباً در باشگاه صبرگان سخنرانی می نمود. است. د.

مرکز اسناد و انتشارات ساواک
ارژشیر

خیلی محرمانه

تعداد نسخه: •
گیرندگان: اداره کل سوم

۵/۱۲۸-۳۶

[سند شماره ی ۳۷]

گزارش ساواک از توییح مهندس بیانی از اعضای حزب ایران توسط دست چپی های
حزب مذکور

تاریخ
شماره
شماره پرونده گیرنده
شماره پرونده فرستنده

گیرنده
فرستنده
شماره ملف
شماره پرونده
پیوست

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

موضوع: محرم مانده

مستور گرد زدن نامه ۳۰۳-۱۸۹۰-۹۴۴۴۱۱ (دارنده نامه مستور گرد زدن نامه)

..... روزاتع مد مقصد دود فندسریه که از اعضا می هستند عزیزان است که در این محفلت جانی
دارند که همگی در این گرد زدن نگارته بود که می دانیم که کار ما من و این ابرو و این ابرو است چه کسی می تواند
قرارتت است چه در این ابرو ای آن همه گفته میشد که در این ابرو ای آن همه گفته میشد که در این ابرو ای آن همه گفته میشد
در این ابرو ای آن همه گفته میشد که در این ابرو ای آن همه گفته میشد که در این ابرو ای آن همه گفته میشد
که در این ابرو ای آن همه گفته میشد که در این ابرو ای آن همه گفته میشد که در این ابرو ای آن همه گفته میشد

محرمانه

لطف نامه مستور گرد زدن نامه ۳۰۳-۱۸۹۰-۹۴۴۴۱۱ (دارنده نامه مستور گرد زدن نامه)

شماره پرونده ۳۰۳-۱۸۹۰-۹۴۴۴۱۱
شماره ملف ۳۰۳-۱۸۹۰-۹۴۴۴۱۱

[سند شماره ۳۸]

گزارش ساواک از تصمیمات جدید کمیته‌ی مرکزی حزب ایران در مورد نحوه‌ی

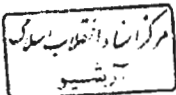
فعالیت‌های حزبی

گزارش اطلاعات داخلی

موضوع: حزب ایران ..... شماره: ۴۳۲/۸
 محل: تهران ..... تاریخ حادثه: .....
 عطف بشماره: ..... تاریخ وصول خبر: ۲۷/۲/۵۸
 منبع خبر: اداره دوم ستاد بزرگ ارتشتاران ..... تاریخ گزارش: ۲۷/۲/۵۸
 تقویم: ۲ پ

طبق اطلاع حاصله کمیته مرکزی حزب ایران مقامات مسئول سازمانهای مختلف حزب اخیرا برای اداره فعالیتهای حزبی افراد ونحوه فعالیت اعضاء خویش تصمیماتی بشرح ذیل گرفته اند .

الف . سری بودن تشکیلات حزبی

ب . فعالیتهای افراد بصورت مخفی و پنهانی

ج . نشناختن افراد حزبی حوزگها یکدیگر را

د . کسب دستنورات کمیته مرکزی افراد ر حوزه مسئول خود بوسیله تماس

ه . عدم اجتناع در یک محل و دادن تشکیل جنبه و غیره بصورت اجتناع بلکه

فقط صلیبات وسیله تماسهای کوتاه در خارج انجام خواهند شد .

عبدالمطلب دست‌نویس
۲۷/۲/۵۸

محمّد
۲۷/۲/۵۸

رئیس کمیته مرکزی حزب ایران

تعداد نسخه: ۳ ساواک تهران
 گیرندگان: اداره یکم
 جهت استحضار و تفویض مسئولیت در خصوص دست‌نویس مذکور
 ۲۷/۲/۵۸

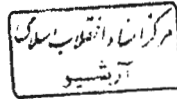

گزارش اطلاعات داخلی

شماره .....
تاریخ حادثه .....
تاریخ وصول خبر ..... (۰۴۰) .....
تاریخ گزارش .....
تاریخ .....
شماره .....
منبع خبر :
تقوم :

دانشگاه همواره مدگوشو تنگتر نمود و گفته اند از د بیرون باقی بر طیفه د یکتا نوی قانون شکن ها . بی حد الشیبا . حد پارانی و غیره مبارزه برخواستن ما بود در طول این چند شتا جوان مردم اند انجمنیان با بیرونشها ی کمانند وها د نیروی و سوجروح و مقبول نیسیا میا ل با یزند ان انداخته اند در حال حاضر ما یان بهترین استاد ان در حال وشن برستیم و سوسه رستی و کپرا یکتا میکنند طمان بران با یند در رسنوشه نمود ازاد باشد بجز یکتا میکنند و یند در آمد ها یان بران نیاید بجهت های بیگانگان و چا ولگران برینستند در رسول ها یزند ان بر سر میزند چه بعضی بهتر از اولان نهیستهای ضد استعمار ی هستند و در این مبارزه ششم بزرگی را ایضا میماند یند در عا تعد روید بد کتریمند از بعضی فرستاد و جمعیت حملوا شکنند و صحیح است گفتند در مونیتر کتگیه انجمنیان با افراد بازاری حرکت می نمودند و شمارها ی بعد قیروز است .
خیمتی بیروز است . ملت متحد شویند . مرگ براییند و لیستاقون شکن . مرگ بود یکتا تورا . نهیستاد اعدا ارد . مرگ برایین د یکتا نوی . روید بر بعضی . سلام بر بعد از از طرف انجمنیان که بد اخل مردم آمد . میبودند د اد سفید در این هنگام جسمی از بازاریان با د ان شمارها ی خوبی میگفتند ما شمارها یمان خیمتی استویا د کتریمند از کار یند ارم ولی چون کنترل از دست نهاد روید انجمنیان بیوسته بین شمارها را میدادند و بطرف میدادند و پاسند وسی تری برای انقاد و پولوگارد شتا هشتا هی اول نمایان با استیرو عا یلیسرو انسرا نشهر یان ایستاد میبودند ضمن توقیف شمارها بان سپهر میارشدند .

۶۴-۶۵-۶۶

گیرنده گان :

تعداد کتبه :

گزارش ساواک از جلسه‌ی دانشجویان عضو حزب ایران و سخنان آنان، مبنی بر تغییر

خط مشی مبارزه و تغییر سران حزب مذکور

گزارش اطلاعات داخلی

روز جمعه ۱۳۴۲/۷/۱۹ بنا به اطلاع قبلی، دانشجویان و اغلب دانش‌آموزان وابسته به حزب ایران، از ساعت ۷، در سرپل تجریش تجمع نموده و جهت پیک‌نیک به درکه رفتند. در این پیک‌نیک، از دانشجویان ابوالحسن فقیه-روحانی-حیدری...، کمیته دانشگاه وابسته به حزب ایران، جمال اسکویی، کارمند سازمان بیمه‌های اجتماعی و دکتر سعیدی، مسؤول روزنامه‌ی «دانش‌آموزان»، ایوز محمدی و مهندس بنانی شرکت داشتند. هم‌چنین شخصی به نام بارور که به قرار اطلاع، از تبریز تبعید شده است نیز حضور داشت. گفته می‌شد که بارور از تبریز به علت فعالیت سیاسی به تهران تبعید شده و قرار بوده از تهران به نقطه بد آب و هوایی منتقل شود، ولی شاهپور بختیار با آقای وزیر فرهنگ تماس گرفته، و یادآور شده که اگر بارور از تهران منتقل شود، وزارت فرهنگ با عکس‌العمل شدیدی روبه‌رو خواهد شد. آقای دکتر خانلری جواب داده، در این موضوع من بی‌تقصیرم و سازمان امنیت این دستور را داده است. در این پیک‌نیک، ابتدا درباره‌ی عدم موفقیت جبهه ملی در مبارزات گذشته بحث شد. حیدری، دانشجوی دانشگاه و سخنگوی جلسه، اظهار داشت علت عدم موفقیت جبهه در درجه اول، نداشتن کادر رهبری صحیح بوده است، سپس دودستگی که بین اعضای کمیته اجراییه و کمیته مرکزی به وجود آمده، بعد اختلاف بین زمین‌داران جبهه ملی و گروه متمدن و روشنفکر جبهه از این جهت ما نتوانستیم به انقلاب نزدیک شویم و از یوغ استعمار بیرون آییم، کادر رهبری جبهه ملی، هم دستگاه را می‌خواهد راضی نگه دارد و هم اعضای متعصب جبهه را، والا چرا در ۱۵ خرداد و ۱۴ شهریور دست به اقدامات اساسی و جدی نزدند؟ چرا کمیته اجراییه از زیر بار مسؤولیت شانه خالی کرد؟ این‌ها، همگی دلیل عدم لیاقت مجریان است. آقایان، وقتی که محیط، سالم و در امن و امان است جلسه تشکیل می‌دهند و حرف می‌زنند، ولی در موقع عمل از ترس در خانه‌های خود مخفی می‌شوند.

اسکویی اظهار داشت ما باید با دو طریق، روش و سرنوشت خود را تعیین کنیم. اول، حکومت پارلمانی؛ دوم، انقلاب. اگر طرح و ریشه‌ی انقلاب را بریزیم، با دخالت سفارت‌خانه‌های آمریکا و انگلیس و عمل سازمان امنیت فعلاً کاری از پیش نخواهد رفت و اما موضوع پارلمانی، با اختیاراتی که شاه دارد، اگر جبهه ملی در پارلمان برنده می‌شد شاه با یک کلمه مجلس را منحل می‌کرد. پس چه باید کرد که مسیر تاریخ را به جلو بیندازیم و راهی برای انقلاب باز کنیم؟ به عقیده من باید کسانی که جبهه ملی را در حال حاضر در اختیار گرفته‌اند و به نام رهبر خوانده می‌شوند به دور بریزیم و یک تیپ متمدن و فعال را روی کار بیاوریم، امثال الهیار صالح. دکتر صدیقی و سنجابی‌ها را تقویت نموده و دور بقیه خط بکشیم. حیدری، اظهار داشت برای تشکیل کمیته دانشگاه به یک محل به طور کامل مطمئن نیازمندیم. آقایان در صدد باشند محلی را مناسب این کار بدست آورده و به من اطلاع دهند. قرار است مهندس بنانی را به شهرستان آبادان بفرستند که نشریه‌های جبهه را به کمیته آبادان برساند.

این جلسه در نیم کیلومتری درکه در باغ شخصی به نام شیخ حسن واقع در سمت راست رودخانه تشکیل شد.

آقای رحیمی فعالیت حزب ایران زیاد شده است توجه جناب عالی را جلب می‌کنم.

گزارش ویژه با ذکر تاریخچه مرقوم فرمایید.

[سند شماره ی ۴۱]

استعلام ساواک مرکزی از همه ی مراکز ساواک، درخصوص آخرین وضعیت جبهه ی ملی و

تشکیلات وابسته به آن

تلگرافات صادره

۱ - به	کلیه ساواکها	۵ - درمزر شده توسط
۲ - از	مرکز	۶ - وقت تسلیم با اداره پست و تلگراف
۳ - تاریخ	۴۲/۹/۱۰	و تلفن
۴ - شماره	۳۱۲/۲۸۹۴۸	۷ - تقدم

شماره
بند

دستور فرامید آخرین وضعیت و چگونگی فعالیت و تشکیلات
جبهه ملی و دستجات سیاسی وابسته بان (حزب ایران
حزب مردم ایران - حزب ملت ایران و جمعیت نهضت
آزادی ایران) را تهیه و ضمن اعلام نظریه حداکثر تا روز ۱۰
ماه جاری ارسال نمایند. - ملتمس

۸۱۰۸ - ۴۲/۹/۱۰ - مرموزات

اصل در پیوسته $\frac{۱۰۰}{۱۰۰}$ کلی جبهه ملی مرکز

مرکز اسرار انقلاب سوزگیا
آرشیو

تایید کننده نام .....
عنوان تهیه کننده .....
تصویب کننده نام .....
عنوان تصویب کننده .....

۳۶-۱۲۳/ن

قطع نامه ی نخستین کنگره ی جبهه ی ملی ایران

قسمتنامه نخستین کنگره جبهه ملی ایران

اکنون قهقبره سال است که پیشوا و تاجدار ملت و رهبر خردمند نهضت ملی ایران جناب آقای دکتر محمد صدق در شرایط اسارت بسر میبرد. حال استعمار به از شیخون بر نهضت مقدس ما وارثکاب آن همه فداییان برای آنکه از ملت ایران و مظهر اراده او انتقام بگیرند - دکتر صدق پرچمدان بزرگ مبارزات ضد استعماری ملت های آسیا و آفریقا را در زندانگاه نظامی و غیر نظامی محاکمه و کتاکتای پاره کردن زنجیرهای استعمار رویتدگی از دست رفتی یار ملت کهنسال بجبر محکوم ساختند و همه همان رهنمای خلاف، قانون و صحنه سازهای شرم آور را در مرحله تجدید نظر در دادگاه غیر نظامی دیگر تجدید نمودند و سرانجام یک رای فرمایشی نواز در بیان کشور ایران افزودند و سه سال تمام رنج بر تاند رها را که جهان بشهرت بیخود مردی، چون او انتظار میکند در زندان لشکر زهری محبوس ساختند. حال استعمار بواسطه ادعای بازگشته این جبر غیر نظامی باز هم از آزاد ساختن پیشوای ملت ایران خودداری کردند و معظم له را در احوال آبیاد مانند یک اسیر جنگی محصور و محبوس نمودند که از آن تا بهتر تاکنون همه تان در قید و بند بسر میبرد.

نمایندگان اولین کنگره جبهه ملی ایران با استناد، از این فرصت در اولین قسمتنامه خود نسبت باین جنایت شرم آور و نهاد احترام خود را بگونه جهانمان برسانند و صمیم حمود تان از جند و جبهه کمانه را که در سراسر جهان برای آزادی و شخصیت انسانی و حقوق اولیه بشری احترام تا بلند مخابه قرارداد، و از آنان میخواهند با کنگره جبهه ملی ایران همداشته نسبت باین عمل ننگین همیت حاکمه ناسد ایران احترام نمایند و شکایت و اعتراض خود را در یکا بویات مجرای جهان و در کلمه مراجع قضایی ملی و بین المللی ضعیف ساخته آزادی نوری و بدون قید و شرط او را خواستار شوند. دکتر محمد صدق مظهر ملت ایران و جبهه و اسارت او نشانده جبهه و اسارت ملت کهنسال ایران است.

مرکز اسرار انقلاب اسلام
ارزشیو

[سند شماره ی ۴۳]

گزارش ساواک از اخراج اعضای حزب ایران از ادارات مختلف

گزارش اطلاعات داخلی

موضوع اخراج اعضا: حزب ایران از ادارات
شماره ۳۱۲/۳۸۱۱.۵
محل تهران
تاریخ حادثه
عطف بشماره
تاریخ وصول خبر ۴۶/۹/۱۰۹
منبع خبر: مأموره - ب
تاریخ گزارش ۴۶/۹/۲۴
تقوم: ب ۲

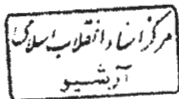
آقای ابوالفضل قاسمی عضو هیئت اجرائیه حزب ایران میگفتار از فترت نظامی شاهنشاهی برشمرد و انشگاه
وسپس با آقای دکتر مفید رییس موسسه انستیتو مالا ربالوژی دستور داده شد که افراد زیر را اخراج نمایند .
۱- ابوالفضل قاسمی عضو حزب ایران و جبهه ملی ۲- عزیزدوست بیگی عضو حزب ایران ۳- هرمزگیش بین عضو
حزب ایران ۴- انوشیروان برزین عضو حزب ایران ۵- حبیب بابائی عضو حزب ایران ۶- هوشنگ شریفی
سپهانی حزب ایران ۷- بهبودی عضو حزب توده .

بنابراین دستور احکام آنها بعنوان مقتضیات اداری صادر و بخدمت آنها خاتمه داده شد و عصر روز
۱۳/۸/۴۲ این احکام بآنها ابلاغ گردیده است .

نظراً مأمور احکام عصر روز ۱۳/۸/۴۲ ابلاغ گردیده .

۲- کارمندان طرفدار آنها از این تصمیم ناراحت میباشند .

۳- از روز ابلاغ افراد اخراجی در اداره حاضر نشده اند .

گزارش ساواک از اقدامات و اظهارات ابوالفضل قاسمی در جهت بازگشت به منصب مربوطه در وزارت کار

گزارش اطلاعات داخلی

مرکز اسناد و اطلاعیه ساواک
تاریخ ثبت
تاریخ تصویب

موضوع: بیانیه هیئت دانشجویان حزب ایران
محل: شیراز
تاریخ شماره: ۱۳۴۴/۹/۲۱
تاریخ وصول: ۱۳۴۴/۷/۲۲
تاریخ گزارش: ۱۳۴۴/۷/۲۳
تقریب: ۳/۳

روز جمعه ۱۳۴۴/۷/۲۱ بنا به اطلاع هیئت دانشجویان و اطلبان از اندک آموختن و بستن کمربند ایران از ساعت ۷:۰۰ در صبح مجلس تجمع نمود و صحبت بود. ابتدا به ذکر روند کار دانشجویان ابوالحسن قاسمی روحانی - حیدری و...
گفته در دانشگاه و بسته به حزب ایران، مجالس سخنرانی دارند سازمان به ما را احتیاج به ترجمه و مستند سازی نامه
و این آموختن، اینجور می باشد، در این بین، نگاه شرکت داشتند همچنین بررسی بنام بازرسی همکاران
اطلاع از تیر و تیر می نمودند و است نیز می نمودند است که می بیند که با روز از تیر می نمودند فعالیت سیاسی به تیران می نمودند
و قرار بود که از تیران بگذشتند به آب و هواشان منتقل شود ولی تا همین وقت با آن روز تیر می نمودند تا سرگشته می آوردند که
انگیزه و روز از تیران منتقل شود و وزارت فرستاد، با عکس العمل شد به تیر می نمودند شد ۴۰ روز نگه داشتند جواب داد و
در این خصوص من می خواهم سازمان امنیت این دستورها را است. در این بین می بیند که ابتدا این بار در جهت تیر می نمودند
طی در وزارت کار گذشت به بحث شد. حیدری و دانشجویان دانشگاه موسیقی جلسه اظهار داشتند طاعت در جهت تیر می نمودند
طی در وجه این که این کار روز به روز صحنه بوده است بسیار در شکی که می توانستند چرا که تیر می نمودند
که چون آمد به اختلاف بین زمین داران تیر می نمودند و تیر می نمودند، از این جهت تا تا تیر می نمودند
نمودند تیر می نمودند و از این جهت تیر می نمودند که در روز تیر می نمودند، طی هم در دستگاه را می نمودند و در دستگاه
تیر می نمودند و از این جهت تیر می نمودند (شهری بود است با فعالیت اساسی و بعد تیر می نمودند چرا که تیر می نمودند
از این جهت تیر می نمودند که اینها همه و همه لایحه امیافت گردانند که می نمودند تا آن وقت که می نمودند سالها
در این میان است جلسه تشکیل نمودند و حرف می نمودند ولی در موعظ علی از تیر می نمودند و در خانه ها خود صحنه می نمودند.
اسکونی اظهار داشت باید به یاد داشته باشید روزی که تیر می نمودند خود را تیر می نمودند، اول حکومت باران و در دستگاه
اگر من می نمودند و تیر می نمودند با حالت ستاره تیر می نمودند تا آن وقت که تیر می نمودند و تیر می نمودند
رفت و تا امروز باران را با اعتبار تیر می نمودند تا به دارد که تیر می نمودند و در این میان تیر می نمودند تا به این که تیر می نمودند
منزل می نمودند پس ما به کرد که تیر می نمودند این و این برای این تیر می نمودند که تیر می نمودند من به که تیر می نمودند
در حال حاضر در اختیار گرفته اند چنانچه تیر می نمودند که می نمودند به تیر می نمودند که تیر می نمودند و در دستگاه تیر می نمودند
الهیاری صالح در تیر می نمودند و در این خصوص تیر می نمودند. حیدری و تیر می نمودند که تیر می نمودند
و این میان، محل کار می نمودند تا زمانه با آن تیر می نمودند و تیر می نمودند و تیر می نمودند و تیر می نمودند
و تیر می نمودند. فراتر است می نمودند و این تیر می نمودند تا به این که تیر می نمودند و تیر می نمودند
این جلسه در دستگاه تیر می نمودند که با آن شخص بنام چینی تیر می نمودند و تیر می نمودند و تیر می نمودند

تقریب: ...
ملاحظه شد
تاریخ: ...
کیرتدگان: ...
تعداد نسخ: ...
وزارت کار

[سند شماره ی ۴۵]

گزارش ساواک از ارایه ی لیستی از مأموران ساواک توسط یکی از آن ها به یکی از اعضای حزب

ایران شاغل در سازمان برنامه

گزارش اطلاعات داخلی

مرکز اسناد و انتشارات ساواک
آرشیو

شماره	موضوع ساواک
تاریخ حادثه	محل تهران
تاریخ وصول خبر ۱۰/۱۰/۴۶	عطف شماره
تاریخ گزارش ۱۰/۱۰/۴۶	منبع خبر: ماهنامه
	تولید: ۲-۳

خوبی محرمانه

تاریخ

یکی از اعضای حزب ایران اخیراً در جلسه ای که با حضور جمعی از وابستگان به جبهه ملی تشکیل بوده اظهار داشتند چندی قبل یکی از حاضرین سرشناس سازمان اطلاعات و امنیت کشور بمنظور انجام کاری - سازمان برنامه مراجعه و اتفاقاً انجام کاری یکی از افراد حزب ایران که در سازمان برنامه بکار اشتغال دارد معمول میگردد .

پس از اتمام کار حضرت کوچه خطاب بشخص انجام دهند کار در سازمان برنامه اظهار میدارد شماره ی من خیلی زحمت کشیده اید تلاها دارم درازا آن چیزی ازین بخواهید و سرانجام پس از تمارکات معموله فرستاد حزب ایران تلاها مینماید که لیستی از ماه مورس ساواک تهیه و در اختیار او بگذارد شخص مورد بحث بدو از انجام اینکار خودداری لیکن بعداً این لیست را تهیه و در اختیار میگردد . گوینده در پایان اعانه کرده پس از مشاهده این لیست متوجه شدیم که چند نفر از افراد سرشناس حزب ایران عضو ساواک هستند .

تاریخ: ۱۰/۱۰/۴۶
 در روز: ۱۰/۱۰/۴۶
خوبی محرمانه
 در این کج چهارم جهت استحضار و هرگونه اقدام لازم
 شماره سند: ۱۱۴۲/۱۱۴۲
 تاریخ: ۱۰/۱۰/۴۶

[سند شماره ی ۴۶]

گزارش ساواک از تصمیمات سران حزب ایران، برای تشکیل کنگره ی حزب و انتخابات کادر

رهبری جدید در اواخر سال ۱۳۴۲

گزارش اطلاعات داخلی

..... شماره حزب ایران	..... شماره ۴۴۶۸۶/صت
..... محل انتشار غیرمعمولات	..... تاریخ جاده احمسرا
..... عطف بشماره	..... تاریخ وصول خبر ۴۴/۱۱/۴
..... منبع خبر: ماهنامه	..... تاریخ گزارش ۴۴/۱۱/۴
..... تقویم: ۲/۳	

چون در میساکاد رهبری حزب ایران وششماه تجدید آن در اسفند ماه سال جاری با بان صاحب حزب منور
 ازها کهنه رسد و تهیه مقدمات تشکیل کنگره برافتنخابات در دوره بعدی است و در این مقدمات چهارجنس
 شده است چنانچه نتوانند روی فشار فامورین انتخابات را بطور آزاد انجام دهند حد اقل از درجه پستان
 بگرفتنایند بهترین خواست خود تا پس از حضور آنها با تشکیل جلسات مغفی انتخابات را شروع نمایند و اگر
 با این ترتیب همزیر موفق نشوند فقط افراد کادر رهبری فعلی وسازمان جوانان حزب بنام کنگره در برهم جمع شده و
 انتخابات جدید را عملی سازند

لا مشیر - د قصب دی

به پرتو حزب ایران منیر، کجائی فرست

۲۴ مارچ

نگارن به مسئول برای نقل کنگره
 به برادران است به سر و دست و کار از سازمان
 من است در حد کنگره و نام کنگره در تهران
 است

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
 آرشیو

۱۳۳
 ۱۱,۵

۵۱۲۸-۳۶

تعداد نسخه: ۱
 گیرندگان: اداره کل سوز (۲ نسخه)

[سند شماره ی ۴۸]

گزارش ساواک از درخواست دکتر سعید فاطمی از دکتر شاپور بختیار برای برگزاری مجلس ختم دکتر علی میرفندرسکی عضو حزب ایران

گزارش اطلاعات داخلی

شماره: ۴۰۴۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰	موضوع: خودکشی دکتر فاطمی میرفندرسکی عضو حزب ایران
تاریخ حادثه: چند روز قبل	محل: تهران
تاریخ وصول خبر: ۱۳۶۷/۱۱/۲۱	حلقه بشماره:
تاریخ گزارش: ۱۳۶۷/۱۱/۲۱	منبع خبر: منبع
	تقریب: ج/ ۲

بعد از خودکشی دکتر فاطمی میرفندرسکی در عقل با بلسرود کتو، حمید نائینی بد کتو تا پهن پهنیاد نمود داشت که از نظر فحشیه علی مینلس ختنی بنما سبب د رتد نبت او برگزار گرد و ویرا را انبیا امین مراسم در مجلسی که بگوشید من خواهم برد اخت و اگر ما بل با شید د را گهنی انما مرا هم بگذا رید .

نامبرد ه اظهار کرده است که انجام این ختم از نظر دانشجویان د انشگا و افراد خان از کتو و واجب است .

شاپور بختیار طاعت خود کس میرفندرسکی را و لخر جی ود رتبه فقرمان د انسته ود راه ه پیشنهاد فون گفته است که بایستی با خانواده ه وی تماس گرفته شود ب د

خیلی محرمانه

بزرگواران حزب ایران ختم را بگوشید

مرکز آسناد انقلاب ساواک
آرشیو

۳۰
۲۱
۲۱

تعداد نسخه: ۸

گیرندگان: اداره مگ سوم (۲ نسخه)

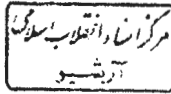
۱۲۸-۲۶/ن

گزارش ساواک از اظهارات حسین بهاور، عضو حزب ایران، درباره‌ی رابطه‌ی حزب ایران با

جبهه‌ی ملی

گزارش اطلاعات داخلی

شماره: ۲۴۶۶۶/ص	موضوع: حسین بهاور عضو حزب ایران
تاریخ حادثه: ۱۳۶۲/۱۱/۲۴	محل انتشار: غیر محرمانه
تاریخ وصول: ۱۳۶۲/۱۱/۲۴	حلقه: ۲۰۵
تاریخ گزارش: ۱۳۶۲/۱۱/۲۴	منبع خبر: ۲۰۵
	تقریب: ۳/ب

حسین بهاور عضو حزب ایران در یک صحبت خصوصی اظهار داشته است:

آقایان شاهپور خشار و دکتر جناب و چند نفر دیگر هر چه سعی نمودند صلح و آوارگی کنندگان حزب ایران بتوانند دست در بگری با اعتراضات گذشته حزب را اداره نمایند موفق نشدند بنابراین چنین اختیاری در حال حاضر برای ما صلح و آوارگی باقی نمانده و بطور مسلم تا در هفته در بگردد تشکیل کنگره تکلیف کنی معلوم میگردد -

و اضافه نمود در این کنگره موارد زیر را در پی خواهد شد:

- ۱- آیا باید با اعضای حزب از نظر عقایدت و مبارزه ایکنک کهن از عهد نشان داد تا در توجه خاص داشته است؟
- ۲- آیا با تصمیمی گذشته حزب روشن به پیشبرد آید و یا بپشتن متوجه بود؟
- ۳- آیا باید بنظر مردم اساسنامه حزب را آید؟

مشتمل بر آنکه در این کنگره مطرح خواهد شد ایکنکه آیا حزب ایران با پستی در داخل جبهه ملی صد در صد مطرح بود میماند که در بعضی موارد از جبهه ملی پیروی کند و در مواقع ضرورت رأساً اعمال باشد. فعلاً میماند که جبهه ملی مسکوتها طولانی میگردد تکلیف حزب ایران در مبارزه با یک وظیفه و آرد چه خواهد بود.

در باره انتشار رفرمه های حزبی از روی سؤال شد جواب داد در حال حاضر سازمان امنیت پشت از اجاب نشریات ما - آنگوی کرد و با این معظورات و بعد بود پستی فعلی حزب ایران همانا نماند است در آن خاصه که در - انتشار تشکیل کنگره بوسیله تکلیف ملی خود خواهد بود. فعلاً اظهار نمود او تا در تصمیمات در با سازمان داشت ولی در وقت نیاز از لحاظ حفظ ظاهر از روی حزب بحمل آورده است و اضافه نمود رهبران جبهه ملی هستند بهر نحوی شد میاور ملاقاتی بحمل آورد میوز اکرات سرمانه آری با وی در میان بگذارد. در باره ضمیر گانه مطالب اظهار داشت و گفتند چنانچه اخیراً بنفتمتعلی منصور قبل از تشکیل سقوط نمود تا دست از نظرقس در وقت فعلی جدا زنی بود جماعتها را اعمال فوق العاده تضعیف بود که در بگردد کار آری زوسا غنیمت -

توجه: در مورد اگر از سال ۱۰ ساله بگردد نتواند با زور سرآمزه مرد براد در حلقان بگردد ولی مسلماً اقتصادیات کشور را امکان ندارد و بگردد زور سرآمزه سرسما می در هند بگردد بکنه و اقدامات پستی ملی حکومت را در دست بگیرند وی در میان اظهار داشت مقامات امریکایی با طبع حضرت ظ کرد او نماند که برای بهبود بخشیدن موضوع بدگسور

بایستی قسمت از اخبارات امروز را هم بپوشانند و بکنند و بکنند بود تا در هفته بگردد حولات مهمی در کشور وقوع گیرد که کان: اد او رگل سوم ۱۳۶۲

تعداد نسخه: ۸

[سند شماره ۵۰]

گزارش ساواک از تدارک و برگزاری کنگره‌ی فوق‌العاده حزب توسط سران حزب ایران

در اوایل سال ۱۳۴۳

گزارش اطلاعات داخلی

موضوع: کنگره حزب ایران	شماره: ۹۸/۲۲/خت
محل: تهران	تاریخ حادثه: ۱۳۴۳
عطف بشماره:	تاریخ وصول خبر: ۴۲/۱۲/۱۰
منبع خبر: پ - ۹۸۶	تاریخ گزارش: ۴۲/۱۲/۱۲
تأمین: ۲/ب	

تساراست کنگره فوق‌العاده حزب ایران در تاریخ ۴۲/۱۲/۲۵ تشکیل گردید و چون ۵۲ بان،
فاسی - احمد زبک زاده - به‌خاطر حالت گرفتاری شخصی حاضر قبول مسئولیت مدارک و اداره کنگره نشد فاند
لذا آقایان هندیان فریدون امیرا برامی - دانشور - در کرجناب و هندیان امیرین برای انجام موضوع
فوق انتخاب و مشغول فعالیت میباشند و

مرکز اسناد و انقلاب اسلامی
آرشیو

سربریز فریدون
۱۳۴۳

خیلی محرمانه

اداره کل سوم
۱۳۴۳

تعداد نسخه: ۱۰
گیرندگان: اداره کل سوم (۲ نسخه)

[سند شماره ۱/۵۰]

گزارش ساواک در خصوص برگزاری کنگره‌ی حزب ایران و انتخاب اعضای

کمیته‌ی مرکزی آن حزب

سخت‌وزیری
سازمان اطلاعات و ایست کشور
س.ا.و.ا.ک

تاریخ	گیرنده
شماره	فرستنده
شماره پرونده گیرنده	شماره
شماره پرونده فرستنده	پیوست

خیلی محرمانه

موضوع: گزارش

محترماً در اجرای بی نوشت مقام محترم مدیریت کل اداره سوم که با راهنما مشخص گردیده به
 بعرض میرساند .
 در جریان کنگره حزب ایران که اواخر سال گذشته در تهران تشکیل گردید هفت نفر از افراد
 مشروحه زیر به عضویت کمیته مرکزی حزب مذکور انتخاب و ضمناً دکتر کریم حنیفایی و مهندسین
 جهانگیر حق شناس اعضای سابق این کمیته کارگزار شده اند .
 با ترکیب - مهندس کاظم حسینی - الهیار صالح - دکتر شاپور بختیار - مهندس فریدون
 امیرابراهیمی - ناصرالدین موسوی و ابوالفضل قاسمی
 در همین کنگره سه نفر نامبردهگان از لیست نیز بعنوان اعضای طلی البدل کمیته مرکزی حزب ایران
 برگزیده شده اند

رحیم شریفی - مهندس نظام الدین موحد و جمال حسین زاده اسکویی
 توضیح اینکه ساواک روی سازمان و تشکیلات فعلی حزب ایران و افراد مؤثران شناختی
 کامل دارد و در مورد اینکه چه دستوراتی و چند نفر از اعضای حزب دستوراتی درباره تشکیل
 کمیته شهرستان حزب داده شده است ضمن ارزیابی خبر فوق اطلاعات تکمیلی بشرح بعوضت
 نیز از ساواک استان مرکز خواسته شده است مراتب جهت استحضارها شرطی معروض گردید .

۹
کتابخانه
۲۲/۱۵

تهیه کننده - رحیمی
 ۲۲/۱۲/۳۸
 رئیس بخش ۳۱۲ - زاکانی
 ۳۸ - رئیس اداره یک عملیات - رحیمی
 ۱۳۵۰/۱۰/۱۵

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

[سند شماره ۵۰/۲]

پیش‌بینی ساواک از انتخابات کنگره‌ی حزب ایران و نتیجه‌ی آن

گزارش اطلاعات داخلی

شماره ۲۸۱۲ / سبت	موضوع: کنگره حزب ایران
تاریخ حادثه اخیرا	محل: تهران
تاریخ وصول خبر ۲۲/۱۲/۴۲	عطف بشماره:
تاریخ گزارش ۲۲/۱۲/۴۲	منبع خبر: ۱۰۹
	تولیم: ۳/ب

کنگره حزب ایران ممکن است در گذشته آینده تشکیل شود و سران این حزب می‌کشند که محض المقدور از تاریخ تشکیل آن اطلاعاتی به مقامات انتظامی و اطلاعاتی نرسد و در مورد تشکیل این کنگره اطلاعاتی به شرح زیر بدست آمده است:

- الف - ۷۰٪ پیش‌بینی می‌شود که بدلیل مسائلات و محافظه کاری بهیچ‌صورت در کنگره انتخاب نشود.
- ب - سه دسته شامل موقتیت در این کنگره وارد آرند. دسته اول طرفداران شاهین و بهیچ‌صورت که روزی حاد تری را پیش‌بینی می‌نمایند. دسته دوم طرفداران مهندسین زیرک زاده که افراد را در امور سیاسی خبره تر و پیروزیده تراز شاهین به‌شمار می‌آیند. دسته سوم اشخاص هستند که با هر دو دسته بالا مخالف بود و عقیده دارند که با جلوگیری از سخن‌رومانی نباید سنگری تشکیل داده و مبارزات خود را بصورت حاد تر ادامه دهند.
- رو بهیچ‌صورت هر سه دسته نسبت به تشکیل کنگره حزب ایران خوشبین هستند گویند که این کنگره در نظر طرفداران ترحمی بهیچ‌صورت و موقع اجرا برگزارند که هر چه حزب ایران جبهه ملی را یک جبهه مثبت تلقی می‌کند از همکاری با آن خودداری می‌نمایند.

مرکز ان و انقلاب اسلامگرا
آرشیو

خیلی محرمانه

۱۳۰۱/۱۱/۱۰
۱۳۰۱/۱۱/۱۰
۱۳۰۱/۱۱/۱۰
۱۳۰۱/۱۱/۱۰

تعداد نسخه: ۸
گیرندگان: اداره کل سوم (۲ نسخه)

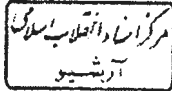
[سند شماره ۵۱]

گزارش ساواک از اظهارات حسنین بهاور در مورد خودکشی میرفندرسکی و تشکیل

کنگره‌ی جدید

گزارش اطلاعات داخلی

شماره: ۴۸۴۱/۳۰۰	موضوع: حسنین بهاور
تاریخ صادره: ۲۲/۱۲/۴۰	حالا انتشار میسر نمی‌باشد
تاریخ وصول خبر: ۲۲/۱۲/۴۰	صفحه شماره:
تاریخ گزارش: ۲۲/۱۲/۴۰	منبع خبر: ۲۰۰
	تقریب: ۲/۳

روز سه شنبه ۲۲/۱۲/۴۰ چند نفر از دانش آموزان وابسته به حزب ایران بمنزل بها و روح و رتبه‌رمان پشدا باغشاه
 بهایمان سوهیلا (در همین موقع چند نفر از دانشجویان تهرانیان مشغول به احاطش این بها و
 بودند بمنزل تا صبح و با بقصد منزل بها در موجد ترک نمودند) .

بها و روح است در باره تشکیل کنگره حزب ایران اظهار نمود که بعلمت صمد و بها اینکه حزب دانش نتوانست
 کنگره حزبی را بمنحالی اصلی خود تشکیل دهد لذا در رفتار است کنگره و بدی از اراضی کنگره سابق و کمیته
 مرکز و بنوا بهائی حزب تشکیل داد شود و روح و بها از اعضاء کنگره سابق سکونت را بر می‌دهد و علاوه
 در اختیار بر این در حال حاضر طایفه روح و بها به این فرقی در این باره سخن می‌گویند و است .

تا صبح و سه شنبه در مورد خود کشی در کنگره رسک صحبت نمود و اظهار داشت که به نظر او این حزب طایفه بها و روح
 معلوم نیست که آیا است که به نظر شد نگاه حکومتی و فی و بیسم ریخته اند . و است که به نظر او در
 ممکن است بر سر رسک شخصاً دست بخورد کس و به باشد ولی نوبت است که این خود بها که ارد که صلوات است
 سپس با شخص و دیگران در مورد این که موضوع مجبور باشد آفرامه روح کرده اند و آنچه مسلم است این
 خود کشی با مراد می‌باشد .

در باره این بود و در مورد خود کشی صحبت کرده گفت تا همین انظار گرفتار بهای و ناگاری بر این موجود آورد و در مورد
 بر این بهانه ای حاضر و رضایت فراموش کند . همان صبح روز یکشنبه ۲۲/۱۲/۴۰ نیز چند نفر از دانش آموزان
 وابسته به حزب ایران بمنزل بها در حسین بر این جمع نمودند و اندکی چون بها در حسین و منزل بود و با هوشنگ
 حسین فرزند تا صبح و ملاقات و سخن صحبت از اینکه در حال حاضر بعلمت هم و رهبری کامل به حزب ایران
 بهیلا تکلیف موجود است تا است اظهارات را باقی می‌ماند .

تقریب: ۲۲/۱۲/۴۰

گیرنده گان: اد ار مکل (۲ نسخه) ۲۱۴
 تعداد نسخه:

۵۱۳۸-۳۶

[سند شماره ۵۲]

گزارش ساواک از جلسه‌ی سران حزب ایران و احتمال کاندیداتوری شاپور بختیار برای
دبیرکلی حزب مزبور

گزارش اطلاعات داخلی

موضوع: ...	شماره: ۲۸۸۸۴/س
محل: تهران	تاریخ حادثه: ۴۲/۲۴/۲۴
عطف بشماره: ...	تاریخ وصول خبر: ۴۲/۲۴/۲۴
منبع خبر: ۹۸۶-۴	تاریخ گزارش: ۴۲/۱۲/۲۴
تعمیم: ۲/ب	

روزجمعه ۴۲/۱۲/۲۴ ده ای افراد مترشناس حزب ایران در منزل النبی‌مار صالح حضور یافته اند و در آنجا با توافق جهت شرکت در کنگره حزب که ساعت ۱۴۰۰ روزمن‌پورد منزل مهیند س کاظم‌حسینی تشکیل گردید و به منزل نامبرد رفته اند . بطوریکه گفته میشود برانظمالبتها ی آینده حزب د کتر شاپور بختیار کاندید ای د بهر کلسی معاشد ی د

در جلسه فوق‌الذکر

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

۲۲/۱/۹

خیلی محرمانه

۲۱۲
۱۲۵۵
۱۱

تعداد نسخه: ۸

گیرندگان: اداره کل سوم (۲ نسخه) - ساواک شعبات

۵۱۸۸-۳۶

[سند شماره ۵۳]

گزارش ساواک در مورد جلسه کنگره‌ی حزب ایران و انتخاب اعضای اصلی و علی‌البدل

کمیته‌ی مرکزی حزب

گزارش اطلاعات داخلی

شماره: ۴۸۵۸۵/ص ۵	موضوع: کنگره حزب ایران
تاریخ حادثه: اخیراً	محل جریان: ...
تاریخ وصول خبر: ۲۵/۱۲/۴۲	عطف بشماره: ...
تاریخ گزارش: ۲۲/۱۲/۴۵	منبع خبر: چ ۹۰۰
	تایید: ۲/۳

در جلسه کنگره حزب ایران افراد مشروحه زیر بعنوان اعضاء کمیته مرکزی حزب و اعضاء علی‌البدل انتخاب شده اند.

- ۱- باقر کاظمی - مهرداد کاظمی - جلال صالح - شاهین مختار گانه - مهرداد نوری - امیرا برامی
- ۲- ناصرالدین موسوی - ابوالفضل قاسمی

اعضای علی‌البدل: رحیم شریانی - مهرداد نظام‌الدین - جمال حسین زاده - کاسکوی

قراردست اعضاء کمیته مرکزی به مرکز حزب را انتخاب نماید و عملاً شاهین مختار گانه به این سمت است.

شما شاهین مختار ضمن تذکرات مخصوص اظهار داشته انتخابات موافق نظر ما بوده است.

مراجعه در این باب به ...

۱۰/۱۲/۴۵

خیلی محرمانه

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

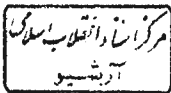
۱۳۰۲
۱۳۰۲

تعداد نسخه: ۱۰
گیرندگان: اداره کل سوم (۲ نسخه)

۵۱۲۸-۳۶

[سند شماره ۵۴]

گزارش ساواک از نارضایتی امینی، منتصری و عباس محمودی از
تصمیمات کنگره‌ی حزب ایران

گزارش اطلاعات داخلی

شماره ۹-۴/۴۳	موضوع: ...
تاریخ حادثه ۴۳/۱/۴	محل: تهران
تاریخ وصول خبر ۴۳/۱/۱	طبق شماره: ۱۵۰-۲
تاریخ گزارش ۴۳/۱/۱۱	منبع خبر: ...
	تقریب: ۲۳

ساعت ۱۷۰۰ مورخه ۴۳/۱/۴ آقا بان امینی و منتصری برای دیدن امیرخوئی بمنزل عباس محمودی رفتند پس از آن برای صحبت از کنگره حزب ایران شد امینی از محمودی پرسید که شما در کنگره حضور داشتید؟ محمودی گفت ۸ ساعت قبل از آغاز آن بن خیر آمدند رفتن ولی تمیزه گرد آنها میبند من بهمان میبند من ابراهیمی و کتبیشتار بودند و من از آقای صالح عملدرت خواستم آقا یگوش بمن همراهمند اند و از جلسه خارج شدند و آقای قاسمی را که اصولاً در جلسه شرکت نکردند بودند برای عضویت کمیته مرکزی انتخاب کرده اند و اکنون من و شخصی قاسمی را تشویق میکنم که استعفا کنند.

یکی از حاضرین گفت من پیشنهاد میکنم که ما چند نفر از افراد حزب ایران در ستیجمنس از حزب استعفا نموده در روزنامه ها هم اعلام نمائید ما در تظاهرات و میتینگها جلوتر از همه هستیم و در موقع انتخابات ما را به حساب نماندند. محمودی گفت استعفا که کار خوبی نیست ولی میتوانیم اعتراض نمائیم قرار نگذارید یکجا جمع شده در انبورد تصمیم بگیریم. امینی گفت قرار است همه آقا بان ساعت ۱۷۰۰ روز پنجشنبه در منزل بند و باشند شما هم بمائید تا در انبورد صحبت کنیم.

محمود یگوش اگر تو استیجمنس میآیم و اگر نمائیم رفتا هر تصمیمی بگیرند من مطیع خواهم بود.
در انبورد حاضرین پس از خدای حافظی منزل محمودی را ترک نمودند و عیناً جهت اقدام به اداره ارسال میگردد شماره ...
نظر به ... اقدام مستقیم با صحت شناختن ما موزلفون می خواهد کرد بد ...

تعداد نسخه: ۱۰
گیرندگان: اداره کل سوم (۲ نسخه)

۴۳/۱/۱۵

۱۳۵

۳۱۲۸-۳۶

[سند شماره ۵۷]

استعلام اداره‌ی کل سوم ساواک از ساواک تهران در مورد فعالیت‌های سیاسی و علنی

ابوالفضل قاسمی

سخت‌وزیری
سازمان اطلاعات و امنیت کشور
س.ا.و.ا.ک

گیرنده ریاست ساواک تهران

فرستنده

سند ۲۰/۱۳۴۱
شماره ۴۳/۵/۸

پیوست

تاریخ
شماره
شماره پرونده گیرنده
شماره پرونده فرستنده

موضوع ابوالفضل قاسمی

۱ - قبلاً اطلاع رسیده بود که بدنبال استعفای الهیار صالح از دبیرگی حزب ایران نامبرده بالا نیز از سمت خود در کمیته مرکزی این حزب استعفا نموده و در وضع حاضر فعالیت کفتری دارد. اطلاعیه مزبور دلیل شماره ۳۱۲/۱۵۸۱۳ - ۲۸/۴/۴۳ بآن ساواک منعکس گردید.

۲ - کتاب حکومت در خانواده ها یا شب شناسی سیاسی چگونه کتابی است. درجه زمان و بوسیله چه کسی تهیه و در کجا به چاپ رسیده است مطالب آن در چه زمینه بوده و آیا نامبرده بالا موفق به چاپ و انتشار مجدد آن شده است یا خیر. خواهشمند است دستور فرمایید موارد فوق را مورد تحقیق قرار داده و نتیجه اقدامات را اعلام نمائید. یک نسخه از کتاب حکومت در خانواده ها را ارسال نمایند. ص

دبیرکل اداره سوم . مقصد م

ابو
۴۳/۵/۲۵

اقدام کننده . مطالبه
۳۱۲ - ۲۸/۴/۴۳

رئیس اداره یکم عملیات و بررسی . شاهین

۴۳/۵/۲۲

ری برینو - ا.ا.و.ا.ک

۳۱۲/۱۹۱۹۰
۴۴۵، ۲۵

خانی

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

استعلام اداره‌ی کل سوم ساواک از ساواک استان مرکزی در خصوص فعالیت
اعضای حزب ایران

گیرنده ریاست ساواک استان مرکزی

فرستنده اداره کل سوم

شماره مفد ۲۰/۱۰۴۴۱ الف

تاریخ ۲۲/۷/۱۶

پیوست

نخست وزیر
سازمان اطلاعات امنیت کشور

تاریخ
شماره
شماره پرونده گیرنده
شماره پرونده فرستنده

خیلی فوری

خیلی محرمانه
حزب ایران

خواهشمند است دستور فرمایید موارد زیرین را تعیین و نتیجه را حد اکثر تا ۴۸ ساعت پس از وصول این نامه اعلام نمایند :

- ۱- شورای مرکزی حزب ایران در حال حاضر مرکب از چه افرادی است ؟
- ۲- آیا سران این حزب مانند الهیار صالح ، دکتر کریم سنجابی ، دکتر مهدی آذر ، مهندس کاظم حسینی ، مهندس جهانگیر حق شناس ، مهندس ساجد زهره زاده که قبلاً هر یک بحملی از فعالیت در کار در جبهه ملی کناره گیری نموده و بعضاً از مدتی قبل در حزب ایران نیز فعالیت نداشته اند فعلاً در حزب مذکور یا شورای آن دارای سمت و مسئولیتی هستند یا خیر ؟ در صورت اول آیا در شورای منور حضور داشته اند یا خیر ؟
- ۳- جلسه این شورا در چه تاریخی تشکیل شده و حاضر حاضر در جلسه چه کسانی بوده اند ؟
- ۴- پیشنهاد بررسی و تجزیه و تحلیل مواد پیشنهادی اعلیحضرت هما بسون شاهنشاهی در جلسات شورای حزب ایران بوسیله کمیته که امیک از اعضا تسلیم شده و اصولاً این تصمیم بر چه مبنائی اتخاذ گردیده و آیا این اعتماد هست که حزب منور مصمم نیست با عنوان کردن این مسئله بهره برداریهای دیگر از نظر سیاسی

۲
۳۷۴

خیلی محرمانه

مرکز اسناد و اطلاع رسانی ساواک
ارژیسر

تاریخ .....
شماره .....
شماره پرونده گیرنده .....
شماره پرونده فرستنده .....

گیرنده .....
فرستنده .....
شماره مخند .....
پیوست برود .....

مرکز اسناد و انتشارات اسرگ
آرشیو

خبریه - شماره ۱۰۰۰
موضوع

-۲-

- ۵- افغان مقامات ستول کشور - نفوذ در دستگا‌های عامله سلکت و غیره) بنماید .
- ۶- آیا کلیه اعضا شرکت کننده در جلسه شورای رزمینه قبول این خط مشی است یا یکدیگر توافق نظر داشته اند یاخیر ؟
- ۷- این خط مشی که مورد قبول اعضا شورای مرکزی واقع شده مورد تأیید قاطبه اعضای حزب ایران میباشد یاخیر ؟
- ۸- لایحه ای که باین مناسبت تنظیم گردیده به خط کیست و آیا بافرکاظی در جلسه شرکت داشته و شخصاً با این نظر موافق است یا نه و اصولاً در وضع حاضر سمت بافرکاظی در این حزب چیست . و روابط او با افراد بکه قبلاً از حزب کناره گیری نموده اند چگونه میباشد .
- ۹- سایر دستجات وابسته بحیبه ملی از این تصمیم حزب ایران آگاهند یا نه و در صورت اول نظر آنها در این زمینه چه بوده و عکس العملی در این باره نشان داده اند یاخیر ؟
- ۱۰- ما موافق و موافقان این خبر را چگونه بدست آوردن و آیا شخصاً در جلسات حاضر بوده و یا اطلاع او مبتنی بر سمعوات از سایر عناصر حزب است .

خبریه - شماره ۱۰۰۰

سخت وزیري

سازمان اطلاعات و ایت کشور

چاپی ۱۰۰۰۰۰
-۳-

موضوع

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
تهران

۱- بطورکلی نظر ساواک استان مرکزی بهرامون صحت وسلم این خبر چیست؟ ج

از طرف مدبرکل اداره سوم - دکتر فروزین

تذکره

تهیه کننده: [نام]
۶۴۷۱۱
بخش ۳۱۲ - زاکاتانی
رئیس اداره یکم عملیات - شاهین

۲۱۶ ۲۵ ۲۱۲

محرمانه

[سند شماره ۵۹]

گزارش ساواک از موافقت شورای حزب ایران با لوایح ششگانه

گزارش اطلاعات داخلی

شماره ۱۰۴۴۰/۱۰۰۰الف	موضوع حزب ایران
تاریخ حادثه ۱۳۰۶/۷/۱۶	محل تهران
تاریخ وصول خبر ۱۳۰۶/۷/۱۶	عطف بشماره
تاریخ گزارش ۱۳۰۶/۷/۱۶	منبع خبر: ۱۸۶
	تقوم: ۲/۳

خیلی محرمانه

برای اطلاع و اعلا الخیرا شورای حزب ایران در رخط منی سیاس خود پس از تجزی و تحلیل
 مواد پیشنهادی شاهنشاه گرامر قبول فراداده است .
 اصل رخط منی مزبور که یاد ست نوشته شده است نزد باقر کاظمی میباشد بود

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
 آرشیو

خیلی محرمانه

۳۱۴ اداره کیم
 ۴۲۱
 صحت اطلاع به اداره ۱۳۰۶ ارسال میگردد شماره ۳۰۳۰۳۰۳

تعداد نسخه : ۶

گیرندگان : اداره کل سوم بند ۳۱۲ (۲ نسخه)

۱۳۰۶-۱۱۲۸/ن

[سند شماره ی ۵۹/۱]

استعلام ساواک مرکز از ساواک استان مرکزی در خصوص علت موافقت سران حزب
ایران با لوایح ششگانه

تاریخ .....
 شماره .....
 شماره پرونده گیرنده .....
 شماره پرونده فرستنده .....

گیرنده ریاست ساواک استان مرکزی
 فرستنده: **نخست وزیر**
 شماره: **ع ۲۰/۱۶۹۶ الف**
مقران اطلاعات اینت کور
۲۳/۲/۶۹
 پیوست

موضوع: اظهارات جمال حسین زاده اسکولی

خواهشمند است دستور فرمائید تمهین و اعلام نمایند که منظور سران حزب ایران از تأیید لوایح ششگانه پیشنهادی شاهنشاه چه میباشد آیا قصد دارند بدین وسیله خود را بمقامات نزدیک نمایند و یا اینکه در حقیقت موافق آن هستند و نیت و فرض ندارند و یا اینکه پوشش برای اجرای مقاصد آنها میباشد.

از طرف مدیرکل اداره سوم . در کتروفرزین

مرکز اسناد و انتشارات ساواک
تبریزی

اقدام کننده: **داناتیان**

~~۱۳۳۸/۱۲/۲۳~~
رئیس بخش ۳۱۲ - ~~رئیس~~

رئیس اداره یکم عملیات و بررسی . شاهین

~~۳۱۲/۲۸۱۸۲~~
~~۳۶۳۸/۱۸~~
خیلی محرمانه

[سند شماره ی ۵۹/۲]

پاسخ ساواک استان مرکزی، به استعلام ساواک مرکز در خصوص علت موافقت سران حزب

ایران با لویح ششگانه

تاریخ	۱۳۰۳/۰۳/۰۳	تیمسار ریاست ساواک
شماره	۷۵۳	مدیریت کل ادارات موسوم
شماره پرونده گیرنده	۲۱۲/۲۵۴۹۵	گیرنده: بخش ۳۰۳
شماره پرونده فرستنده	۴۳/۷/۲۸	فرستنده: ساواک استان مرکزی
		شماره: ۳۱۲/۲۵۴۹۵
		تاریخ: ۴۳/۷/۲۸

خیلی فوری

خیلی محرمانه

موضوع: حزب ایران

باتوجه بنا به شماره ۲۰/۱۶۵۹۶ الف - ۴۳/۷/۲۹ این ساواک

اعلام میگردد:

- ۱- آنچه مسلم است سران حزب مزبور میخواهند با قبول مواد پیشنهادی
- اعلیحضرت هماهنگیهای خود را بدستگاه مزبور بنام مقاماتی را -
- تراشغال نمایند.
- ۲- خط مشی مزبور مورد قبول اکثر سران حزب ایران میباشد.
- ۳- دستجات وابسته مجبوره ملی کم و بیش از این جریان مطلع هستند چنانکه
- در این زمینه میان شاپور بختیار بعنوان موافق و اربوس فردرهر بعنوان -
- مخالف اختلافاتی پدید آمده بود است.
- ۴- مأمور اطلاع دهند متن مزبور را در منزل باقر کاشانی شخصاً مذاکره

نمونه است

رئیس ساواک استان مرکزی، مولوی

فردرهر

شماره: ۳۱۲/۲۵۴۹۵

تاریخ: ۴۳/۷/۲۸

مهر گرانمایه و اختتامی استوارک

[سند شماره ی ۶۰]

درخواست ساواک استان مرکزی از ساواک مرکزی، مبنی بر ارایه ی فرصت بیشتری برای بررسی سوابق فعالیت اعضای حزب ایران

تیمسار ریاست ساواک
مدیریت کل اداره سوم
گیرنده بخش ۳۰۴
فرستنده ساواک استان مرکزی
مقد ۳۱۲/۲۵۳۱۶
شماره ۴۳/۲/۱۹
پیوست

نخست وزیر

تاریخ ۲۶/۱/۴۶
شماره ۱۳۴۹
شماره پرونده گیرنده
شماره پرونده فرستنده

سازمان اطلاعات و امنیت کشور

س.ا.و.ا.ک خجیلی فوری

خجیلی محرمانه

موضوع حزب ایران

با توجه با اینکه آقای مهندس کاظم حسینی عضو کمیته مرکزی حزب ایران میباشد و آقایان مهندس س جهانگیر حق شناس و مهندس س احمد زیرکا زاده نیز در مسافرت خارج میباشند و در حال حاضر نیز فعالیت قابل توجهی از آقایان اللهیار صالح - دکتر کریم سنجابی - دکتر مهدی آذرینفیع جنبه ملی و حزب ایران مشاهده نمیشود چون مدت تعیین شده کافی برای تحقیق و ماسخ دقیق هموار منظور نمیشود لطیفه ابرامون سا بر موارد تحقیقات امداد و مبحث حصول نتیجه چگونگی متعاقباً

اعلام خواهد گردید -

رئیس سازمان اطلاعات و امنیت کشور
معاونت اول
۴۳۲۱۶

مرکز اسناد و کتابخانه ملی
آرشیو

خجیلی محرمانه

اظهارات حسین زاده اسکویی در خصوص معرفی اعضای شورای مرکزی حزب ایران و بحث

حمایت از لویح ششگانه ی انقلاب سفید

خیلی محرمانه

جمال حسین زاده اسکویی عضو کمیته مرکزی حزب ایران ضمن معرفی اعضا^۱ شورای مرکزی حزب ~~مرکز~~ شرح زیر در مورد اقدامات اخیر آن حزب اظهار داشت که بعد از تصویب لویح پیشنهادی اطمینان حاصل نمودیم که این لویح همانی است که در جلسه نهمین روز از سران حزب از جمله مهندس سراج احمد زیورک زاده^۲ پیشنهاد میگردد که چون این لویح نظر ما را تأمین نمیدارد با بستی در حزب مورد بررسی قرار گیرد. بعد از این جریانات در حد و چهار ماه قبل در جلسه کمیته مرکزی حزب که در منزل آقای مهندس سراج احمد تشکیل گردید بود آقای باقر کاشانی^۳ موضوع لویح پیشنهادی را عنوان و اضافه نمود که بجا بستی مواد ششگانه باغمانه آزادی زنان و سپاهیان و انتر در جلسات کمیته مورد بحث قرار گیرند و این موضوع مورد تصویب حاضرین واقع گردید و در هشت جلسه پیرامون این مواد تصمیمی نگرفته شد و بالاخره در حد و یکماه پیش اعضا^۴ کمیته با اتفاق نظر قبول آنرا مورد تصویب قرار میدهند و چگونگی را بصورت گزارشی بشورای مرکزی حزب اعلام و در این گزارش ضمن تجزیه و تحلیل مواد مورد بحث ذکر گردید که چون این لویح متضمن منافع مردم و خواسته هائی است که ما همواره بدنبال آن بوده ایم و مترقی است مورد تأیید حزب ایران میباشد و ما پشتیبانی میکنیم.

اعضای شورای مرکزی حزب :

- ۱- مهندس سراج احمد زیورک
- ۲- عبدالحسین دانشمور
- ۳- دکتر عزالدین کاشانی
- ۴- دکتر کمال جناب
- ۵- مهندس سراج احمد زیورک زاده
- ۶- مهندس سراج احمد زیورک
- ۷- دکتر کمال انتر
- ۸- حاج عزیزی (بازاری)
- ۹- کرامت
- ۱۰- دکتر فریسی
- ۱۱- قاسم لیاچسی

خیلی محرمانه

مرکز اسناد و انقلاب اسلامی
آرشیو

گزارش ساواک از اظهارات شاپور بختیار در مورد مسائل داخلی و خارجی

در جلسه سران حزب ایران

شماره ۲۰۵۱۶/۱۰/۱۹۶۴

تاریخ حادثه ۲۴/۱۰/۶۴

تاریخ وصول خبره ۲۳/۱۰/۶۴

تاریخ گزارش ۲۳/۱۰/۶۴

موضوع صیحاتی شام در منزل دکتر شاپور بختیار

محل تهران ۰۰۱۶۰۱۶۷

عطف بشماره

منبع خبر: ۱۰۵-۳

تقوم: ۲

خیلی محرمانه

مرکز اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

ساعت ۱۹۳۰ روز جمعه ۲۳/۱۰/۶۴ چند نفر از اعضا^۱ حزب ایران از جمله مهد من محمد ل و انور - بهمن مفلح - حسن بهار - غسوسمیدی - علی پور رهنورد دکتر شاپور بختیار شام در عوت داشتند و آنجا تجمع نمودند . غنا جمال اسکویی هم به علت عیبت برشت و و این در عوت حرکت نمود همچنین بهمن من زیرک زاده هم کسبخوان گفت که این صیحاتی شام بیشتر اتفاقا را چون است به علت در عوت در منزل برادر رخود نتوانست در این صیحاتی شرکت کند . در این صیحاتی ابتدا درباره شمر و شامری بحث و از شمرهای در کتیرها زاده شفق - انتقاد شد . بعد صحبت از بهمن من حسین بیان آمد و در کتیر بختیار اظهار نمود این شخص یکی از بده من ترین و پرازدترین افراد به فراست کاری در ایران است و نظر سیاسی منصری ندارد ولی از نظر شخص گد شتیبای زیاد دارد و اکنون با اینکه بانک پتروش تازه از خان آمده و گواست و همچنین گرفتار بهایی در بگری نیز دارد ولی مرتب در کمیته حاضر میشود .

سپس محمد ل و انور و پور غلط مشن حزب سؤال نمودند و کتیر بختیار جواب داد من نامه نوشتند و آن متذکرند نام که با رسا مخالفت شود و یاد رفیرا بصورت مصوب شد و ظفی گرد و /

نامبرد و سپس در مورد جنبش ملی اظهار نمود که در هفتادگ شتعلی منجه من ملی تشکیل گردید و با مساننا همورا مناهه آنهم طبق نظرد کتیر صد و مورد قبول واقع شد و ولی از من لغوا مید که میگویم چه کسی چه سخن دارد .

آنگاه غسوسمیدی اظهار نمود که آقا در کتیر شام روز جمعه جلایه قبلا سخنران خود را تهیه ندید و بود به و مصوب نشد و بود . در کتیر بختیار گفت متن سخنران هیچکس مصوب نشد و بود ولی باید بگویم بتصد بقره و ای من نظر سخنان من از حدت بهتر بود موصی مهد من حق شناس که از هیچکس به من جهت تعریف نمیکند گفته بود

سخنان در کتیر بختیار جانب بود البته من صد ام که منظور از سؤال چیست منظرا نیست که گفته اند اینها من حقستو انتقاد کرد نام در حالیکه نوار سخنان من هست من چنین چیزی نگفته ام زیرا بود از هر چیزی صحبت نمود ولی من گفتم سیاست ما از بهر اینها پیگیری .

نظرد : کتیر بختیار در مورد عود من خود در وزارت کار صحبت کرد و اظهار نمود کارخانه چیت سازی مرکب بود از یک ده کارگران بود ای جالیکش بود برجم فرمود و گفت با لا برد و بود نه و کتیر سفید و انور به دست کرد و بهیالای آن گدا عصبود نه یکی زمین نزد شاه رفتم شاه گفت بختیار کتیر با برجم دارد من گفتمی گفت رنگها آن چیست ؟

منبع خبر :
تقریب :

۰۰۱۶۰۱۴۶
- ۲ -

تاریخ گزارش :

من گفتم سرنگ سفید و سبز فرزند . گفت این برجم فرزند بگر چیست گفت که برهالا یجیت ساز است ؟
چون من اطلاع نداشتم گفتم بعد از یک هفته شریاب میثوم و عرض میکنم آنگاه بد کتر محمد قی گفت فقط دو کاسین
سریاز من بد مید من بد من هیچگونه غوغایی این وضع را خاتمه مید هم . محمد قی گفت حرفی ندارم ولی اگر
بد های بکشن رفتند من مسکولیتی ندارم . بهالا غره با سریازان رفتن اول کیو صمد را که در آنجا بود آتش زد م صمد
به اخل کارخانه رفتن هیچکس جرئت حرف زدن نداشت و تاریخ ۲۸ مرداد وزارت گای بود م و در مرحله ۲۰
تا ۲۸ مرداد در تمام وزارتخانه عکس شاه را با لاین آورد ه بود ند جز من گفتم تا کتر محمد قی ننویسد با لاین تمام
تا اینکه روز ۲۸ مرداد وقتی که شاه قاید تمام روزا رفتند جز من شاه گفت دکن اختیار برانیا مد ؟ البته من نمیتوانستم
د بگرد و آنوزارتخانه با هم چون میباشی عکس محمد قی برهالا ی سرها شد این امکان نداست .
در رعایت د رمورد شخصیت د و گل صحبت بهمان آمد بختیار گفت او شجاعترین و لایق ترین فرانسوی است و هیچگونه
لفظه ضعیفی د رعوضش و در رعایت او ه انزیمت چها بستی گفت د قرین میبستم د و من نفر است صمد از لاین قرار
گرفته است ی د

مرکز اسناد و انتشارات سلوکی
تاریخ : ۱۳۵۰

شیرازی
۱۳۵۰

نظریه و مبرعلیات - د کتر شاهی بختیار توضیحات بیشتری نداده که برای چه کسی نام نهفته است
ضمناً بنظر میسرود سخنان وید نهاله گفتار د کتر کمال چاب عضو شورای مرکزی حزب ایران باشد گفت
بآن ادراک با یاد کرد به ه است زیرا جبهه ملی با اصطلاح صوم هنوز در همان مرحله ای که افرار دارد ی

خیلی محرمانه

گیرنده گان : اداره کل صوم (۳۱۲) نسخه
تعداد نسخه : ۱۰

۲۰۵

[سند شماره ی ۶۴]

گزارش ساواک از اظهارات شاپور بختیار در مورد موضع حزب ایران در قبال جبهه ی ملی جدید

گزارش اطلاعات داخلی

موضوع: ..... اظهارات دکتر شاپور بختیار	شماره: الف.۴۰۰/۲۲۲۶۶۹
محل: ..... تهران	تاریخ حادثه: ..... اخیراً
صفحه بشماره:	تاریخ وصول خبر: ۲۰/۱۰/۴۳
منبع خبر: ۲-۱۰۵	تاریخ گزارش: ۴۱/۱۰/۴۳
تقوم: ..... ب ۲	

دکتر شاپور بختیار ضمن مذاکرات مخصوص اظهار نموده است که جبهه ملی جدید عملاً شروع به کار و فعالیت نکرده است ولی در موقع مقتضی و در صورت شروع فعالیت مانع از چگونگی راد رکشته مرکزی حزب ایران بررسی می‌کنم و افرادی را هم به عضویت کمیته دانشگاه انتخاب خواهیم کرد.

روزنوشته برابر اصل است .
اصول ر.ب. ۱۰۵

در مورد اقدام دکتر شاپور بختیار
فصل اول در مورد کمیته مرکزی حزب ایران

مرکز انشا و انقلاب سلوک
آرشیو

۲۱۲ - ر.ب. ۱۰۵

۲۲/۱۰/۴۳

تعداد نسخه:

گیرندگان:

[سند شماره ی ۶۵]

گزارش ساواک از اظهار نظر علی اردلان در مورد سو قصد به نخست وزیر

گزارش اطلاعات داخلی

موضوع	اجتماع عناصر حزب ایران در منزل طی اردلان
محل	تهران
تاریخ حادثه	۲۲/۱۱/۶۰
تاریخ وصول خبر	۲۲/۱۱/۶۰
تاریخ گزارش	۲۲/۱۱/۶۰
منبع خبر	۲۲۰ م
تقویم	۲۳

ساعت ۲۰۰ روز شنبه بدعوت طی اردلان ده ای از عناصر حزب ایران برای صرف نهار منزل نامبرده رفتند .

افراد شناخته شده عبارتند از طی اردلان . عباس وزیر . قاسمی . عباس محمودی . اصغر گیتی بین . ابتدای اردلان اظهار نمود سو قصد به نخست وزیر از رف روحانین بوده و وابستگی به احزاب سیاسی نداشته است . سپس از طرف افراد سوالاتی در مورد مسافله روز شد طی اردلان بآنها جواب داد . چ و در ساعت ۲۳۰ افراد منزل نامبرده را ترک نمودند .

۵۰۳
 دیوشنبه ۲۲/۱۱/۶۰
 علی اردلان
 منزل میرزا عباس اردلان

منبع: خبرنامه

مرکز اسناد و انقلاب اسلامی
آرشیو

اعضای هیئت امناء اردلان
تعداد: ۱۳ نفر

تعداد نسخه: ۸
گیرندگان: اداره کل سوم (۳۱۲) دو نسخه

۱۱۲۸-۳۶

[سند شماره‌ی ۶۷]

گزارش ساواک در مورد تلاش اعضای حزب ایران برای راه‌اندازی کمیته‌ی شهرستان تهران
حزب مذکور

نوار من اطلاعات داخلی

شماره ۲۰/۲۴۴۴ الف	موضوع حزب ایران
تاریخ حادثه ~~۱۳۳۴/۱۱/۲۹~~	محل تهران
تاریخ وصول خبر ۲۹/۱۱/۴۳	عطف بشماره
تاریخ گزارش ۲۹/۱۱/۴۳	منبع خبر: ۲۲۰
	تقوم: ۳

خیلی متحرمانه

اعضای هیئت نظارت و ناظر حزب ایران از جمله توکل امیرا بر اهیمی - جمال حسین زاده اسکندری -
نعمت اله ابوزمجدی - خسرو سمیدی - مهرداد سرفردین امیرا بر اهیمی. از طرف کمیته
مرکزی حزب ایران مأموریت یافته اند که کمیته شهرستان تهران حزب منور را تشکیل دهند
و فعلاً مأمور رسیدگی باین جریان میباشند. - د

مرکز اسناد و اتصالات ساواک
آرشیو

سید علی حسینی
۱۳۱

خیلی متحرمانه

نظریه:

گیرنده گان: اداره کل سوم (۳۱۲) نسخه
تعداد نسخه:

گزارش ساواک در مورد سمت‌های چندتن از سران حزب در حزب مذکور

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

سخت‌وزیری
سازمان اطلاعات و پشت‌کتر
گزارش اطلاعات داخلی

شماره ۰۶۰۴۹۰۰ الف
تاریخ حادثه الحوا
تاریخ وصول خبر ۴۴/۳/۹
تاریخ گزارش ۴۴/۳/۶

خیلی محرمانه

موضوع حزب ایران
محل تهران
طبق شماره
منبع خبر: ۱۲۰۴
تقوم: ۲۳

جمال حسین زاده ساکنی - توکل امیرا برامی و احمد خلیل‌الهدی در حزب ایران به سمت‌های منبر و سخنرانی برگزیده گردیده اند ولی حد و بهیستور است که بین افراد جلسه ای تشکیل ندادند و اقدام نمودند.

- ۱- جمال حسین زاده ساکنی مسئول دانشگاه
  - ۲- توکل امیرا برامی
  - ۳- احمد خلیل‌الهدی
- کارندان
کارند: ان بانکها

نظر به منبع - توکل امیرا برامی - برابری منتقل گردید و تصور می‌شود با انتقال وی وقفه بیشتری در کار کمیته شهرستان تهران حزب ایران حاصل گردد.

بسیار محرمانه
بازرسی
تاریخ
۱۳۰۲

خیلی محرمانه

درباره این سند در روزنامه اطلاعات ۱۳۰۲/۳/۱۰
گرددگان: ادراک سوم (۳۱۲) نسخه
تعداد نسخه: ۸
۵۱۲۸-۳۶
۱۳۰۲/۳/۱۰

[سند شماره ۶۹]

گزارش ساواک از موقعیت شاپور بختیار در حزب ایران

نخست وزیر
سازمان اطلاعات و ارتباطات
تهران ۱۳۵۷

گزارش اطلاعات داخلی

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

شماره ۲۰/۵۳۲۷ الف

موضوع و گزینش بختیار

تاریخ حادثه ۱۳۵۷

محل تهران

تاریخ وصول خبر ۴۴/۳/۹

عطف بشماره

تاریخ گزارش ۴۴/۳/۹

منبع خبر: ۹۲۰

تقریب: ۲ ب

خیلی محرمانه

در حال حاضر موقعیت و گزینش بختیار در حزب ایران تقریباً از سایر اعضا بهتر است و زمان گنبد اعضا کمیته مرکزی افراد غیر مصدقین حزب او را بیشتر قبول دارند فقط با مخالفتی که چند ی قبل با الهام صالح نمود و او را مرد جوان و لایق برای رهبری جبهه ملی نشاناخت و ضمن در میان ده های از اعضا "ممنون حزب خوب نیست ولی با وجود این چون ده های مانند مهندس من طوطی بمانی و مهندس من فرید و سایر اعضا همی او را تقویت میکنند امکان دارد با کاره گیری با افراد طی از کمیته مرکزی حزب ایران بتواند جای بیشتری در حزب برای خود باز کند و اگر سر مشکلات مالی سدی در راهش ایجاد نکند شاید گذر آید و اختیار حزب بدست وی بیفتد

ک. س. ۱۰۶
۱/۳۱۲
۳۱۲ - ۳۱۲
۴۴/۳/۱۵
خیلی محرمانه
نسخه ۱۳۵۷

تعداد نسخه: ۸

گیرندگان: در امرنگل ۳۱۲ (۳۱۲) ۲

۷۸۲۸-۳۶

[سند شماره ی ۷۰]

گزارش ساواک در مورد ملاقات عده‌ای از عناصر حزب ایران با باقر کاظمی، جهت رفع اختلافات
درونی و تشکیل کنگره‌ی حزب

گزارش اطلاعات داخلی

شماره: ۶۴۴۹۱/۲۰ الف	موضوع: کنگره حزب با بستران
تاریخ حادثه:	محل: تهران
تاریخ وصول خبر: ۴۴/۳/۲۹	عطف بشماره:
تاریخ گزارش: ۴۴/۳/۳۰	منبع خبر: ۱۲۰ پ
	تقریب: ۲ پ

خیلی محرمانه

کسر راست ده ابراهیم صر حزب ایران با تعیین وقت قبل بملاقات باقر کاظمی بروند پس از رفع
اختلافات داخلی تصمیمات جهت تشکیل کنگره حزب اتخاذ نمایند .
باقر کاظمی توضیح نموده است که در این زمینهها در کترشاهین اختیار نیز بحث و مذاکره نمود بود

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

خیلی محرمانه

عینا جهت اقدام به اداره ارسال میگردد شلوته در روز: ۲۰
لیبرترین ریت ۲۰۲۰

تعداد نسخه: ۸

گیرندگان: اداره کل سوم (۳۱۲) ۲ نسخه

۵۱۲۸-۳۶

[سند شماره ی ۷۱]

گزارش ساواک از علل استعفای باقر کاظمی از کمیته ی مرکزی حزب ایران و اقدامات انجام یافته توسط این حزب برای انتشار روزنامه ی پیام دانشجو

مخت وزیر

سازمان اطلاعات امنیت کشور
تاسیس ۱۳۰۱

گزارش اطلاعات داخلی

مرکز اسناد و انتشارات ساواک
آرشیو

موضوع: حزب ایران

محل: تهران

خیلی محرمانه

کشف بشماره: ۹۲۰

منبع خبر: م - ۲۲

شماره: ۶۴۴۴ / ۱۰۰۰۰۰۰۰

تاریخ حادثه: اخیرا

تاریخ وصول خبر: ۴۴ / ۳ / ۱۹

تاریخ گزارش: ۴۴ / ۲ / ۲۰

باقر کاظمی ضمن مذاکرات مخصوص اظهار داشته است من بعد از رفتن کارها کمیته مرکزی حزب ایران و حملات زحمت زیاد برای تهیه خط مشی حزب و موافقت با طرح شش گانه اطمینان حاصل نمودم و جلب نظر کمیته مرکزی حزب این کار در شورای حزب با مشکل برخورد نمود اصولا در بدو کارها خوب پیش میروید بدو پنجب تا از کمیته مرکزی حزب استعفاء دادیم اما تصمیم گرفتیم تا شهر بهرماه جاری گذرد حزب را تشکیل بدیم امیدواریم که این کنگره خوبی باشد و همه حرکت کنند.

ناظر افزود با ایستادگی بدوستان گفت با ما همکاری نداشته تا با رفع اختلاف در اخلی حزب ایران بتواند نقش خود را در سیاست کشور ایفا نماید.

باقر کاظمی سپس در مورد چگونگی وضع جنبه ملی اظهار نمود در این مورد اقداماتی نیز شده است و احتمالا روزنامه های مردم و اتحادیه های منتشر میشوند منتها با تاخیر اندک در برآمدن این جنبه ها هم خود را داخل معرکه های سیاسی نماید و ارتباطی بنا نهد واقع بینان از همینجا معلوم است که اگر در اخلی این جنبه ها نتواند بهر دو معلوم نمود سر نوشت ما با تیره ها یا غیر آنها چگونه میگردد.

نظریه رهبر مطبوعات - با توجه به اینکه مذاکرات فوق جنبه مخصوص داشته هرگونه اقدام در این زمینه بایستی

گیرندگان:

خیلی محرمانه

۵/۱۲۸ - ۳۶

تعداد نسخه:

سخت‌وزری
سازمان اطلاعات و ارتباطات کشور
تهران - و. د. ک.

گزارش اطلاعات داخلی

مرکز اسناد و اطلاع‌رسانی
آرشیو

..... شماره	..... موضوع
..... تاریخ حادثه	..... محل
..... تاریخ وصول خبر	..... عطف بشماره
..... تاریخ گزارش	..... منبع خبر:
	..... تقویم:

خیلی محرمانه

- ۲ -

بمطابق آنچه مورد توجه می‌باشد، نظر فرمایید از چگونگی تصمیمات مآخیزه و پراکندن
و گزینش اطلاعات معین و فتری که در عملیات جاب نشریه پیام و دانشجویان بنده کتبه و دانشگاه و درجه
ملی جدید روابط و گزینش معتمدان این جهت می‌باشد و همچنین سایر اطلاعات کتبه و دانشگاه می‌باشد
ملی بنام وزارت و نشریات است شده (مطابق ملاک همین پرسش‌های این سازمان را مطلع فرمایند بود

خیلی محرمانه

شماره ۲۱۴
بازار ابره بدلیه در منطقه در تهران
تاریخ ۱۳۲۶

کیرندگان : ادارات (۲۱۲) شماره : تعداد نسخه : ۸

۲۶ / ۳ / ۲۶

۱۲۸-۳۶

گزارش ساواک در مورد موقعیت سران حزب ایران در جبهه ملی و دلیل تشکیل کنگره

تیمسار ریاست ساواک
کمیته مدبریت کل اداره سوم
۳۱۲
فرستنده ساواک افغانستان مرکزی
شماره مطب ۲۱۲/۱۶۹۱۳
۴۴/۳/۲۴
پیوست ۶۶

نخست وزیر

مخبران اطلاعاتی
سازمان اطلاعاتی

تاریخ ۱۳۰۵
شماره ۸۵۵۷
شماره پرونده گیرنده
شماره پرونده فرستنده

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

موضوع حزب ایران

- ۱- اغلب اعضاء مؤثر شورای مرکزی جبهه ملی عضو حزب ایران بوده اند و اختلافات موجود در شورای مرکزی جبهه مذکور که سرانجام باعث رکود فعالیت جبهه ملی گردید خصوصاً عدم توافق نظریات الهام صالح و دکتر کریم سنجایی بار کثیر شاپور بختیار بدو ن تأثیر را ایجاد کرد و دستگی در حزب ایران نبود است.
- ۲- تا این تاریخ این افراد کاملاً مشخص نگردیدند.
- ۳- علت اصلی تشکیل کنگره رفع اختلافات داخلی و انتخاب هدای بیست عضو کمیته مرکزی حزب با رأی آزاد افراد کبهد هاهامت و دستگی در میان آنان نشود میباشد. ضمناً محل و تاریخ کنگره دقیقاً تا این تاریخ تعیین نگردیدند.
- ۴- تا این تاریخ چگونگی کارزار روشن نگردیدند. با سیاست کلی بنظر میسر شد اکثریت نظرموافق داشته باشند.

رئیس ساواک افغانستان مرکزی - مولوی

سازمان اطلاعاتی

سال ۹۶

خیلی محرمانه

گزارش ساواک از اختلافات سران حزب ایران

گزارش اطلاعات داخلی

موضوع جلسه باعانه تا حاد و خطرناک بود. در این جلسه سران حزب ایران در تاریخ ۲۴/۶/۴۴ شماره ۱۲۴۴۶/۱۰/۱۰/۴۴
 محل تهران
 عطف بشماره
 تاریخ حادثه ۲۴/۶/۴۴
 تاریخ وصول خبر ۲۴/۶/۴۴
 تاریخ گزارش ۲۴/۶/۴۴
 منبع خبر: م - ۱۲۰
 تخمین: ۲ پ

خیلی محرمانه

مرکز اسناد و کتابخانه ملی
آرشیو

روزه شنبه ۲۴/۶/۴۴ جلسه باعانه تا حاد و خطرناک بود. در این جلسه سران حزب ایران در تاریخ ۲۴/۶/۴۴ شماره ۱۲۴۴۶/۱۰/۱۰/۴۴
 محل تهران
 عطف بشماره
 تاریخ حادثه ۲۴/۶/۴۴
 تاریخ وصول خبر ۲۴/۶/۴۴
 تاریخ گزارش ۲۴/۶/۴۴
 منبع خبر: م - ۱۲۰
 تخمین: ۲ پ

روزه شنبه ۲۴/۶/۴۴ جلسه باعانه تا حاد و خطرناک بود. در این جلسه سران حزب ایران در تاریخ ۲۴/۶/۴۴ شماره ۱۲۴۴۶/۱۰/۱۰/۴۴
 محل تهران
 عطف بشماره
 تاریخ حادثه ۲۴/۶/۴۴
 تاریخ وصول خبر ۲۴/۶/۴۴
 تاریخ گزارش ۲۴/۶/۴۴
 منبع خبر: م - ۱۲۰
 تخمین: ۲ پ

خیلی محرمانه

نظریه طرح - باربعین حد یعنی که را این افراد وجود دارد احتمالاً در این خصوص آنان در رگه شرکت کنند

گیرنده گن: در اول جلسه (۲۱۲) نسخه
 تعداد نسخه: ۱۰۴
 در اول جلسه (۲۱۲) نسخه
 تعداد نسخه: ۱۰۴
 در اول جلسه (۲۱۲) نسخه
 تعداد نسخه: ۱۰۴

[سند شماره ۷۴]

اعلام ساواک مبنی بر جلوگیری از برگزاری کنگره‌ی حزب ایران

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

از ساواک استان مرکزی
شماره ۲۰/۱۴۶۴۳ الف
تاریخ ۱۳۴۳/۶/۲۴
پیوست
سازمان اطلاعات امنیت کشور
۱۳۴۳/۶/۲۴

بدین تمهید و با استساق ساواک

مدیریت کل در ارسام (۳۱۲)
در باره جلوگیری از تشکیل کنگره حزب ایران

بموضوع اطلاعاتی شماره (۱۳۸۸۱/۲۰ الف) - ۴۴/۶/۱۰

در تاریخ ۴۴/۶/۱۲ بنحوی مقتضی از تشکیل کنگره

حزب ایران که قرار بود در ساعت ۱۵۰۰ روزمذکور

در منزل مهندس مرکاظم حسینی تشکیل گردد بوسیله این سازمان

جلوگیری بعمل آمده است.

مراتب جهت استحضار و هرگونه اقدام لازم اعلام گردید بدین

رئیس سازمان اطلاعات استان مرکزی - مولوی

۴۴/۶/۱۲
۴۴/۶/۱۲
رئیس سازمان اطلاعات استان مرکزی - مولوی

۱۳۴۳/۶/۲۴
۴۴/۶/۱۲

[سند شماره ۱/۷۵]

گزارش ساواک از اظهارات جمال حسین زاده اسکویی در مورد چگونگی فعالیت

سران حزب ایران

شماره ۲۰/۱۵۹۸۲ الف	اظهارات جمال حسین زاده اسکویی عضو حزب ایران
تاریخ حادثه ۴۴/۷/۱	محل تهران
تاریخ وصول ۴۴/۷/۵	صفحه ۲-۱
تاریخ گزاری ۴۴/۷/۵	تصمیم ۲-۲

جمال حسین زاده اسکویی عضو حزب ایران در تاریخ ۴۴/۷/۱ در حضور عبدالوهاب بنائی
به ریختن قلی بود - نعمتاله ایوب محمدی و حسین خیرخواه درباره وضع حزب ایران اظهار
راعت که بایستی جنبش نماید بیشتر در هم جمع شوند منتهی عملی با حساب و احتیاط
چون فکر العمل دستگاه شد با. خواهد بود .
ناصرتده افزود بعدتی است گفتند الهمار صالح نرفته ایم و ایشان عملی هم گلابه دارد .

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

[سند شماره ۷۶]

گزارش ساواک از احتمال برگزاری کنگره‌ی حزب ایران

گزارش اطلاعات داخلی

شماره	موضوع
تاریخ حادثه	محل
تاریخ وصول خبر	طبق شماره
تاریخ گزارش	منبع خبر
	تاریخ تأیید

طبق اطلاع حاصله ، سران حزب ایران پس از آزاد شدن نیز از شرکت در جلسه‌ای برای تهیه و تدارک کنگره حزب منحرف نشده اند .
 این گروه محرمانه تصمیم گرفته اند که هر یک از آنان پس از مدتی با فراز فعالین مورد اعتماد خود تماس گرفته و پس از آماده کردن آنان جلسه‌ای با شرکت در حدود ۱۰ نفر تشکیل دهند .

مرکز اسناد و انتشارات اسواک
 آرشیوی

فرماندهی
 مدیریت تفریب اسامی مدیران و کارکنان مرکز اسواک

۱۳۵۳
 ۱۳/۷/۱۳

شماره
 ۱۱۶

۲۷۶

کپی‌ندگان : ریاست ساواک استان مرکزی جهت اطلاع و تحقیق در مورد چگونگی تشکیل

موضوع و تعیین صحت و سقم آن و اعلام نتیجه
 ۱۲۸-۳۶
 محرمانه

[سند شماره ی ۷۷]

گزارش ساواک از سفر شاپور بختیار به همدان و اقدامات ساواک برای کنترل وی

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

نخست وزیر

سازمان اطلاعات امنیت کشور

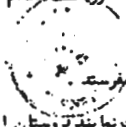
سازمان اطلاعات امنیتی محرمانه

گزارش

از ۳۱۴
شماره .....
تاریخ .....
پیوست .....
به .....

دوره :

محترماً در تاریخ ۱۳/۱۲/۴۴ جلسه ای با حضور عده ای از اعضای حزب ایران در منزل دکتر شاپور بختیار تشکیل گردیده که ضمن بحثهای مختلف دکتر شاپور بختیار اظهار داشته بود برای استفاده از تعطیلات میدنویز بوسله یکی از دوستانم که در دهر است بهایطاق در هتل همدان میگویم و سعی میکنم مجهز بروم بتوانم در کوه الوند کوه پیمائی نمایم مراتب از طریق ساواک تهران بحرفی تیسارینا است معظم ساواک رسید مومعظم لست فرموده بودند .

۱- اداره کل سوم برای دفتر ویژه اطلاعیه میفرستد .
۲- به همدان دستور داده شود مراقبت نمایند که در استان اوکبه راهپیمائی میروند چه کسانی هستند و با چه اشخاص تماس میگیرند .

در اجرای امر مراتب به دفتر ویژه اطلاعات ضمیمه ساواک همدان نیز با ارمال عکس و کسرها شاپور بختیار دستور داده شد که اصلاً رفتار و تماس و ملاقاتهای مشاورانیه را دقیقاً و بطور فیر محسوس تحت مراقبت قرار داده نتیجه را اعلام نمایند .

اینک ساواک مذکور طی تلگرافی اعلام داشته که (دکتر شاپور بختیار روز ۲۹/۱۲/۴۴ با

سازمان اطلاعات امنیتی محرمانه

نخست وزیر

سازمان اطلاعات و امنیت کشور

خبرنامه

از .....
شماره .....
تاریخ .....
پیوست .....
به .....

در باره :

- ۱- اتومبیل فولکس وان شماره ۱۰۰۰ با تفاق یکفرا راننده به همدان وارد و در هتل بوطوسی اطاق شماره ۹ سکونت اختیار نمود. مودرتاریخ ۴/۱/۵۰ بهسوی تهران عزیمت مینماید.
- ۲- در مدت اقامت خود یک شب میهمان قوام فرماندار گل همدان بوده و در تاریخ ۲/۱/۵۰ با حمید منشور ^{فرزند} خود مالک جهت گردش به دوره مراد بیک سروود (نظرسریه . در صورت تصویب نسبت بهسوار زهرا اقدام گردد .
- ۱- مراتب ملاقات وی با آقای قوام فرماندار گل همدان بدقتویژه اطلاعات منعکس گردد .
- ۲- سوابق سیاسی حمید منشور ازسازمان همدان استعلام گردد . ک

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

رضیع و...
حمید منشور...
مدرسه...
۱۳۶

خیلی محرمانه

نظریه مطبوع - اصطلاح توأم همیشه و مخصوصاً ایران نمیشد بلکه بطور عمده در رایجین
جلسات شرکت میباشد .

نظریه رهبر صلیبات - اقدام مستقیم رژیمه طایف غیر مفلوک مطبوع منوطه نظریه وارده خواهد نمود بر ن

✓ عیناً جهت اقدام به اداره - ارسال میگردد شماره ۲۵
۵۱۲

مرکز اسناد و انتشارات سوزگ
تهران

خیلی محرمانه

تعمیراتی و ساختمانی

- ۲ -

کاروانجام در حد و کس هم در تالار تعمیرات . نامبرد در اینجا گفت اصولا شاه امتحان می نمود و اگر ۲ سال پیش که مراد سنگیر نمود در صالح هم در سنگیر صید حالا در یگرناسی از او نبود و از روی این فرد لفظ خوشنود است که لفظ به خوشنود پیش نموده بود درست همیشه در اختیار است که ۲۰ ساله بی رحمت و شلخته و همه صیوب را هم در اختیارند و لفظ خوشحال باشد که با کوزه است این با کوزه بودن سوزش را به خود .
فاطمه سپس گفت من صالح را که در صیدم نگردانم عثم با عروس که سلام و طیبی با هم میگفتند بگوشه او میفرستادم بعد از آنکه در آنجا یک صید کرده آمدم که باید شما ها استغفار و گریه و استغاثاتی کردیم که شما نباید بگید .
فاطمه در خانه صحبت خود گفت گفتند روزنامه ای خواندم که توه خا برینا شاه و سرعای ما غیر از اینها
و غیره از این بعد و لا کسر خطاب میفرستادند .

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
تهران

تاریخ: ۰۵/۰۹/۱۳۵۷

۲
۲۷۹
۲
۲۷۹
۱۰

۱۲۶۴۱۱

۲۱۲
بازرسی شده

تعمیراتی و ساختمانی

[سند شماره ۸۰]

گزارش ساواک از جلسه‌ی سران حزب ایران و اظهارات آنان درباره‌ی موضوعات مختلف

داخلی و خارجی

حلی مت‌زمانه

طبقه بندی حفاظت

درجه فوریت

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

شماره نامه از ...

شماره نامه از ...

۱- ۲۲۲ دوشنبه

۲- از: ۲/۵۲۰

۳- منشأ:

۴- منبع: ۲۲۰

۵- تاریخ وقوع: ۴۰/۸/۲۸

۶- تاریخ رسیدن خبر منبع: ۴۰/۸/۲۸

۷- تاریخ رسیدن خبر بر مبرمیلیات محل: ۴۰/۸/۲۹

۸- شماره گزارش: ۲/۵۲۰/۱۹۴۲۱

۹- تاریخ گزارش: ۴۰/۸/۲۰

۱۰- پیوست:

۱۱- ملاحظات حفاظت:

۱۲- گیرندگان خبر:

موضوع: تشکیل جلسه کمیته مرکزی حزب ایران و اظهارات چند تن از اعضا در مورد نفت

عقد/ پیرو:

ساعت ۱۸۳۰ روز شنبه ۴۰/۸/۲۸ جلسه کمیته مرکزی حزب ایران در رهنورد با افراد خاصی واقع در محمود بهمنیان با حضور افراد خاصی - دکترها هیئت‌مدیره - مهذب س کاظم حسینی - ابوالفضل تاسی - طاهر ناصراند بن موسوی - جمال حسین زاده اسکویی تشکیل گردید. در این جلسه فریدون امیرا بر اجماع بحالت مسافرت حضورند اشد. ابتدا ایستاد و درباره مسئله نفت شروع شد و اساساً این بحث روی ملاحظاتی برانگیز و حمله پرویز در کتبه مهذب و وجهه ملی و نامه تأییدی در کتبه علی طالقانی بآن مبدل بود. سپس مهذب س کاظم حسینی سخن شروع تا در مبحثی طبعی گفت که مادر رضا چند اوقات با پانک بین المللی میسوزن کارتر عقب نکتید بهو آنها هم‌بند انطباق با نظرات ملی شد و صنعت نفت را ندانند و می‌خواهند کلاه سر ما بگذارند. سپس درباره مهذب س طالقانی صحبت بهمان آه و نازد سلیقه‌ای او. رسد گها با ن گفتگو کردید و گفته شد که او روی بند بسیار زود به یک غیر طبیعی با طاعت امریکائی داشت و اغلب در جلسات هیأت وزیران راجع به مسائل مطرح شده با سایر کمروا و اربان (رئیس‌مجلس چهارم) صحبت میکرد. در این وقت در کتبه هیئت‌مدیره گفت مهذب س رنگه بن گفت امریکا آنها قبل از ۲۲ مرداد بهمن و طالقانی گفتت ما بعد در امکوب می‌گنیم و اینجاست او استعمال او ولی من باقی ماندم.

سپس درباره نامه مهذب س طالقانی به مجلس تهران صورت اظهار نظر شد که بیشتر این نامه صرف نظر از تأیید مطالب جمله خود نمائی مهذب س بود تا است که می‌خواسته بگوید ما هم آمریکا کار را نمیدانیم. بعد با افراد خاصی از شرکت ابوالفضل تاسی در این مجلس که چنانچه در دسترس است تا به غیر نمی‌گردد به اظهار عفویش کرد و چنانکه سرین

حلی مت‌زمانه
طبقه بندی حفاظت
درجه فوریت
۲۲۲

کپی از ...
کپی از ...

حییلی محرمانه

- ۲ -

گفت که با تاسی بحث میکردیم ایشان پیشنهاد حییلی خوبی کردند و آن این بود که تارکچی برای حزب ایران نوشته شود بطور قطع در بحث تاریخ سیاسی معاصر بحثی از ما خواهد شد که اگر خود ما حاکم قرار رد سترس نگذاریم احتمال دارد تفاوتها صحیح نباشد. پس از طرح این موضوع حاضرین خود تاسی را صالح برای پنگار تشخص دادند که با تفاق ملک ناصرالدین موسوی و نظری پنگار را انجام دهند سپس بحث درباره مسئله نفت و پیشنهادات شاه به کمرسیوم طرح کردید و افراد هر سه پیشنهاد شاه را تأیید نمودند. بعد درباره مسئله گاز نفت با ترقاضی سؤال کرد و دکتر خفیا پاسخ داد که من غیردادم کمرسیوم به مخالفت کرده و گفتات شما حقند اشتباه بدین اجازه ما یکی از مشکلات نفت را بفروشید و ایران نیز جواب سختی بکمرسیوم داده است. مهندس حسین گفت گاز حق ایران است قیمت و قرارداد برای آن گذاشته اند و ایران حق دارد بپردازد آن قیمت را بفروشد کمرسیوم بهبود میگردد شاید هم فشارهای غیردولت ایران یکی منجر به حل قرارداد گاز باشد...

قاضی گفت غیردولت اطیحه قدرت در سلام قیمت اشاره ای بد کتر محمد معدق فروش او کردند و گفتند عدد ۱۰۰ بود بد قیمت نفت بدست گرفته میخواهند نفت را بقیمت ارزانی بفروشند. ومن را بنمورد نامه ای برای کتر معدق فرستاد بجا جواب داد حالا موقعت نیست...

این جلسه در مسافت ۲۰۰۰ به پایان رسید...

نظریه - چون چگونگی موضوع ارسال نامه برای کتر معدق کا ملامشخص نمیشد بدینجهت تحقیقات تکمیلی در این زمینه ادامه دارد و مراتب متعاقبا اعلام خواهد گردید...

مرکز اسناد و انقلاب اسلامی
تهران

حییلی محرمانه

گزارش ساواک از اظهارات برخی سران حزب ایران درباره‌ی مصدق

خیلی محرمانه

ردیف	موضوع	تاریخ	محل
۱	مجلسناهارخان صر حزب ایران در منزل حاجی ابوالسباع در پیرو علف / برود	۲۳/۱۱/۴۰	تهران
۲	جلسه شماره ۱۰۰ از ...	۲۳/۱۱/۴۰	تهران
۳	نشسته شماره ۱۰۰ از ...	۲۳/۱۱/۴۰	تهران
۴	۱ - به ...	۲۳/۱۱/۴۰	تهران
۵	۲ - از ...	۲۳/۱۱/۴۰	تهران
۶	۳ - شماره گزارش ...	۲۳/۱۱/۴۰	تهران
۷	۴ - تاریخ گزارش ...	۲۳/۱۱/۴۰	تهران
۸	۵ - بیوست ...	۲۳/۱۱/۴۰	تهران
۹	۶ - گیرندگان خبر ...	۲۳/۱۱/۴۰	تهران

✓ موضوع: جلسه‌ها در خان صر حزب ایران در منزل حاجی ابوالسباع در پیرو علف / برود، شرکت ترانسپورت.

روز پنجشنبه ۲۳/۱۱/۴۰ طی اردلان، ابوالفضل قاسمی، عباس محمودی، اسمعیل توأم شهیدی، عباس وزیرسوی، عبدالحسین ثنائی، احمد انواری، ابوالقاسم خادم، مهیندس حسین انژی، بنابند هوت حاجی ابوالسباع در شرکت ترانسپورت جهت صرف ناهار در منزل وی حضور داشتند ضمناً شخصی بنام خدا اوردی بنابند هوت ابوالسباع حضور داشت قاسمی ضمن سؤال از حال و کترصدن گفت میگویند روزانه های تا بهزودان پاکستان پیشنهاد کرد ماند که در کترصدن قرار بحتوان ولیم در آگاه بین المللی لاهه تعیین نمایند آنگاه آن در را بنمورد خبری در ارتد آهه حاضرین منجمله طی اردلان از این موضوع اظهاری اطلاع کردند. بعد قاسمی درباره مطالب مجله امید ایران سؤال کرد. انواری که با جامعه مطبوعات نزد یک میباشند گفت شما معاشی بین مرد با است و عکس کتگوبا مربوط بمنجمله لایف بوده است میگویند متعلق با ایران

مرکز اسناد و انقلاب سازگ
آرشیو

در ساعت ۱۰۳۰ افراد منزل ابوالسباع را ترک نمودند. در کترصدن

بیتاچک ...

پسوند حزب ایران کلاس ۱۳۶۴۱۱ صمیمه کوهی زبیدی سرکل
۱۳۶۴

خیلی محرمانه

۶۱۴
طیبه بندی حفاظتی

[سند شماره ۸۲]

گزارش ساواک از جلسه‌ی سران حزب ایران و احتمال کاندیداتوری اردلان برای مجلس
مؤسسان از حزب مذکور

خیلی محرمانه

طبقه بندی حفاظتی

گزارش خبر

درجه فوریت

۷ - منبع ، ۹۳۸	صفحه شماره یک از یک صفحه
۸ - محتوا	نسخه شماره ۱۱۱ از ۱۱۱ نسخه
۹ - تاریخ وقوع ، ۱۶/۳/۶۶	۱ - به ۳۱۲ - دستنسخه
۱۰ - تاریخ رسیدن خبر به منبع ، ۱۶/۳/۶۶	۲ - از ۲۵۴۰
۱۱ - تاریخ رسیدن خبر به مراجعین محل ، ۱۸/۳/۶۶	۳ - شماره گزارش ، ۶۶۶۷/۲۵۴۰
۱۲ - ملاحظات حفاظتی	۴ - تاریخ گزارش ، ۱۶/۳/۶۶
	۵ - پیوست
	۶ - گیرندگان خبر

موضوع ، جلسه نا هارننا صبر حزب ایران ، عطف / ببرد

روزی شنبه ۱۶/۳/۶۶ جلسه نا هارننا صبر حزب ایران با حضور عباس محمودی - ابوالفضل تاجسی - مهرداد س لطفعلی صمیمی - دکتر اسماعیل رأفت - اسماعیل قوام شهید ی - علی اردلان - عباس وزیری - عبد الحسین شنائی - مختاری اصفهانی و یکفر صمدی که همراه مختاری و شنائی آمد ه بود تشکیل گردید . چون در حله اول قوام شهید ی - مختاری و بیشتر از همه مهرداد صبی که همراه مختاری آمد ه بود در جلسه بودند جلسه مطلقاً تلفی نکرد بد و بحثها همد را شراف بدنت خاور میانه عربی در میزد . بعضی نتج را با اسرائیل و ده ه زیاد ی رفتی را با اعراب مید انستند و حمله اسرائیل را با حمله ضحی و اتنی مید انستند که بزودی قطع خواهد گردید . ضمناً با خبر محرمانه اطلاع حاصل شد که اردلان را گویا برای مجلس مؤسسان ن د بد ا کرد ه اند . این جلسه پس از صرف نا هار پایان یافت .

فنا سر مینسج ، اردلان چند ان از این خبر خوشحالم نبود چه معتقد بود با وقت کم فرصت خود ه ه به برای مرد بنیست و اتشوی و طبقه سنگین و بعضی به ن د ه انسان محول است .

مرکز انرا انقلاب سلوگ
آرشیو

تذکره و محرمانیات - بنظر می رسد یاد شده حسن مختاری ترانی میا شد .

خیلی محرمانه
طبقه بندی حفاظتی

۵ گنبد
تران کرد
۱۳۳۶

گزارش ساواک از جلسه‌ی سران حزب ایران و اظهارات آن‌ها در مورد روابط ایران با

اعراب و اسرائیل

مرکز اسناد و اطلاع‌رسانی
آرشیو

سند شماره ۸۳

طبقه بندی حفاظتی

درجه فوریت

گزارش غیر

سند شماره ۸۳
تاریخ گزارش ۲۶/۴/۸۳
کلاس ۸۳/۴/۲۶
۱ - از تاریخ ۲۶/۴/۸۳
۲ - از تاریخ ۲۶/۴/۸۳
۳ - از تاریخ ۲۶/۴/۸۳
۴ - از تاریخ ۲۶/۴/۸۳
۵ - از تاریخ ۲۶/۴/۸۳
۶ - از تاریخ ۲۶/۴/۸۳

۲ - منبع ۹۲۰
۸ - منشأ
۹ - تاریخ دفع ۲۶/۴/۸۳
۱۰ - تاریخ رسیدن غیر به منبع ۲۶/۴/۸۳
۱۱ - تاریخ رسیدن غیر بر مبرم سلیبات محل ۲۶/۴/۸۳
۱۲ - ملاحظات حفاظتی

صفحه ۱ / برده

موضوع: جلسه‌ی اعراب و حزب ایران در منزل حاج محمود طائبان

روز پنجشنبه ۲۶/۴/۸۳ جلسه‌ی اعراب و حزب ایران در منزل حاج محمود طائبان - دکتر غمسان لدین امیرطلایی - ابراهیم کریم آبادی - دکتر یوسف جلالی - ابراهیم لطفی لاسی - عبدالحسین ثنائی - حسین شاه بختیاری - علی اشرف طوقچی - محمد جینی فیروشان جهت صرف ناهار در منزل حاج محمود طائبان حاضر بودند. در این جمع بحث بیشتر در اطراف جنگ اسرائیل و اعراب و مورد همه با استناد مطالب جراید خارجی می‌گشتند که - خارجی‌ها باعث شکست اعراب شد. حاج طائبان گفت با اینکه ما مسلحانیم از این شکست ناراحت هستیم ولی از لحاظ ملی ضرورت کرد تا هم برای اینکه نمیدانند اینها چه عمده‌هایی به برگرفت ما ایجاد میکند الان هر سوله‌ها و ۱۴ ها - خارجی‌ها که وارد کشور میشود و وارد گمرک دارد یکسری اعراب می‌زنند بنام (خلیق عربی) و یکی در ایران می‌فروشد بنام (علی فارس). اینها گشتن آثار صالح از کائنات سفار عمدتاً باسح در ادب و شنیده بشیران آمد تا صحت. حاج طائبان در ادامه در راجع به تکلیف اینکا از طرف ما می‌پرسد سازمان امنیت مرا خواست - ایالاتی زمین کرد. وی گفت تکلیف اینکا ابتدا به غمسان ازاد می‌باشد و بزبان عربی تعلق کرد و شماره بعد از اینها وی - صهیونیست وند است و وی را ولتا بران نمود تا صحت. آیت ا... حکیم بزرگوار اعلام می‌دارد و نظریات اعراب انتشار داد تا صحت بعد کریم آبادی با اظهار نمود گویا بشیران ارد ستوداد تا صحت اسم مرا از شما می‌منتاز حذف نمادند و گویا این بر اثر است و ساز بالا است که این تصمیم گرفته شد تا صحت. سپس مسئله بهاری در ایرو - فروردین شد تصمیم گرفتند بهایاد با ایشان بروند. در موقع صرف ناهار در گفتگویم منساج آمد پس از صرف ناهار در خانه از منزل خان شد سپس الهیاد و صالح و کسیر امیرطلایی با تان جینی فیروشان رفتند. اندکی بعد سایر افراد به منزل در ایرو - فروردین رفتند. وی بیشتر بود و اعلام می‌دهد اختلاف در روز نرید و می‌شود که هرچند به غمسان و دیگران بود بعد از شد تن توقف منزل در ایرو - فروردین بود و در

۸۳/۴/۲۶

ارسال می‌گردد ۸۳/۴/۲۶

۱۳ شهریور ۱۳۶۲

طبقه بندی حفاظتی

[سند شماره ی ۸۴]

دستور ساواک مرکزی به ساواک تهران مبنی بر استفاده از وسایل فنی در جلسه های سران
حزب ایران به منظور ضبط اظهارات آنان

سری

اداره کل سوم

مرکز اسناد و اتقواب اسرا
تبریزی

ریاست ساواک تهران

استفاده از وسایل فنی در جلسات سران جبهه ملی و حزب ایران

پهروز ۲۴۴۱۷۸ / ۲۱۲ - ۱۳ / ۶ / ۴۶

با توجه باینکه آسواوات از طریق ضمیمه ۱۲۰ از تشکیل جلسات در دوره ای حران جبهه ملی و حزب ایران بطور کلی اطلاع حاصل و در جریان تماس های این افراد می باشد لیکن از آنجا که جنین مزبور به تنهایی نمیتواند از جزئیات امروضا و به علاوه ۴ ها اتفاق می افتد که بعضی در جلسات متشکله شرکت نماید که بالنتیجه ساواک از وضعیت این افراد و کم و کثرت موضوع بی اطلاع خواهد ماند . بنابراین اهمیت و حساسیت مسئله ایجاب مینماید که از ارق فن و وسایل دیگری نیز اعمال روزنتر این افراد تحت مراقبت و کنترل قرار گیرد . ضمناً با توجه باینکه قسماً فعلی تاپستان و گرماسهر در اهد شده و خواه و ناخواه جلسات مزبور با نفاذ بمنازل و اماکن سر پوشیده منتقل خواهد گردید . در خوا هشمند است دستور فرمائید در احراز او امرتیمسار بر با است معظّم ساواک ضمن بررسی های لازم در این زمینه نسبت به عملیات میگردونگردد در رصدها مورد نظر بمنظور ضبط مذاکرات این افسران نیز اقدام لازم معمول و نتایج حاصله را بطریق باین اداره کل اعلام نمایند .

مدیرکل اداره سوم - متقدم

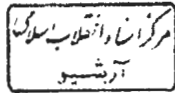
زری علی برج دکتری جی د س

۱۳۰۴۴۰۱۳
۴۶/۶/۴۶
رقم پرونده ۲۱۲ - ۱۳ / ۶ / ۴۶

رئیس اداره یکم عملیات و بررسی - تاجی

[سند شماره‌ی ۸۵]

گزارش ساواک از جلسه سران حزب ایران و اظهارات آنان در مورد مسائل داخلی کشور

فهرست اسناد

ردیف	شرح سند	تاریخ	محل نگه‌داری
۱	سند شماره ۱۹	۲۲/۸/۱۶	گزارش غیر
۲	سند شماره ۲۰	۲۲/۸/۱۶	گزارش غیر
۳	سند شماره ۲۱	۲۲/۸/۱۶	گزارش غیر
۴	سند شماره ۲۲	۲۲/۸/۱۶	گزارش غیر
۵	سند شماره ۲۳	۲۲/۸/۱۶	گزارش غیر
۶	سند شماره ۲۴	۲۲/۸/۱۶	گزارش غیر

موضوع: حضور چند تن از رهبران سرشناس حزب ایران و جمع‌همی در جلوسگاه‌های ملک

روز شنبه ۶/۱/۱۶ طی اردلان - ابوالفضل قاسمی - عباس محمودی - عباس وزیری - اسماعیل قوام‌شاهی - ابوالقاسم سجادی - احمد انواری - عبدالحسین شنائی - عباس هندی - مهیند من لطفعلی مصمصی - علی اصغر گیتی بین طبع و هویت اردلان جهت صرف ناهار در جلوسگاه ملک واقع در خیابان آریزها برود اشکند . مباحث و مسائل مختلف شخصی یاد آوری مورد گفتگو بود که عبارت‌ش از زیر می‌باشد .

انواری گفت: برآمد بر سنگل سازمان آب آقا ز مهیند من روز - انی سعفتر (مهیند من فزونی - مهیند من کبکشان - مهیند من ظهیری) را که آمد به امید و مهیند من کبکشان بهشت‌باد میگردد و ولی او این بهشت‌ها را دارد میکند و بعداً به روملت با قسای مهیند من فزنی گفته شد تا اینکه روانه او میکند . سپس در مورد ترغیب مهیند من هندی با بزرگان و سید محمود خالقیان صحبت و گفتند گویا آمد و در مسافر به خدمت و از مسافرت کبکشان فرار بدنی از آنجا گذارشته خواهد شد . پس در بگزار مسائل مطروحه محمودی تا اینکه او به خود کتک‌ها شایع کرد تا اند تقوی بهضمان منورف روز (آبان را و بزرگانوس بزرگ پرورشند نوشته است) . گیتی بین و یکی در پیگرد بگزار شد . او از گفتند میگویند این موضوع در تقویم ذکر کنند است . در نامه گفتند کبکشان بهشت‌باد آمد به مجلس ششم پدر و فرامرز عیسی در مسجد جاد بزرگان و خواجده شد . این جلسه در ساعت ۱۵۰۰ خاتمه یافت .

ملاحظه: ات. ابلاطات ملک بهمهید من در باره فرامرز عیسی متناهی است . بخواهد در مورد بد . و کبر

به روزنامه حزب مردم در تاریخ ۱۳۳۱/۱۱/۱۶

فهرست اسناد

۲۲/۸/۱۶

طرح بندی حفاظتی

رونوشت گزارش ساواک در مورد وضعیت جبهه ملی و نهضت آزادی در مشهد

رونوشت گزارش غیرشماره ۴۷۶۲۲/ع - ۴۶/۹/۴۰ شم ۲۴۰

موضوع - وضعیت ملی جبهه ملی و نهضت آزادی در مشهد .

در یکی دو سال اخیر که از فعالیت‌های شده بد جبهه ملی و نهضت آزادی تا حدی جلوگیری شده است در وضع این دو سازمان سیاسی مخالف دولت در مشهد تغییرات اساسی و عمدتاً مایه‌ها گردیده است به خصوص جبهه ملی در اعضای اخیر بیشتر افراد پخته سیاسی و با تجربه خود را در این شهر وارد است داد ما است در میان افراد برجسته این دو رساله‌های ۱۳۰۱۰۴ در مشهد فعالیت داشته و اداره کنند موافق کمیته‌های حزبی خود بودند تعداد زیادی از آنها هم اکنون در مشهد نیستند مثلاً از حزب مرد ایران که افراد فعال و برجسته‌ای در میان آنها یافت می‌شدند و دکتر مهدی لطفی نژاد یکی از فعالیت‌های حزبی دست کشیده بود که در سطح اخلاقی پرست، دانش تالی دادستان و اعظم فروزان پنهان منتقل شده و تعداد کمتری محمود دلاسانی از این گروه در مشهد باقی مانده که این شخص هم جهت استخدام در موسسات بهداشتی دولتی برای اینکه با مشکل روبرو نشود مجبور شد که با است و از افراد حزب ایران که در کمیته‌های صحنی قرار داشتی در اجتماع دارد میتوان گفت شخصی فعال در مشهد باقی نمانده است.

آقای عبد الوهاب بنانی و محمد رستا را خدمت و برادر رئیس پنهان منتقل شده است . جواد ماد رستا همیان نیز که در مشهد اقامت دارد . در تفرقه‌های شریف نژاد پس از زمان پیوستن آقای اجتماعی تهران منتقل گردید و تقریباً آخرین فرد فعال این گروه می‌باشد آقای ابوالقاسم خرمشاهی نیز که در مشهد فعالیت داشته است با است بد بطریق افراد با سابقه و با تجربه از بسا صلاح آموزش دیده و حزب ایران نیز رساله جاری بیشترشان از مشهد منتقل گردیدند و بیشتر افرادی که در دانشگاه این شهر فعالیت داشته‌اند و در تحصیل آنها خاتمه یافته‌اند اکنون در ویه سایر بلاد است را می‌توانستند بد بطریق آخرین حزب سابق که در جبهه ملی فعالیت داشت یعنی حزب پنهان ایران نیست بسا بنیاد ملت ایران که قبلاً آقای حسینعلی سارم کلان و محمود اردکانیان را به اولفعل غفوری دانشجوی سال ششم دانشده پزشکی مشهد یعنی فعال آن حزب در مشهد بودند نیز فعالیت دارند زیرا آقای محمود اردکانیان که در مشهد مشغول به فعالیت‌های خراسان در مشهد نمیتوانند مورد تأکید سایر دوستان خود قرار گیرد لذا ایشان هم در حال حاضر نمیتوانند فعالیت مؤثر مفیدی را دنبال نماید و حتی شایع شده بود که پشاور آقای مهندس جواد شهرستانی وارد نمود ما مستکه حزب ایران نوین می‌بوند اگر چه این موضوع را آقای محمود اردکانیان بشدت تنگدیب می‌شد و این موضوع را شایع‌های برای بائین آوردن بر ستیز او در میان دوستان گد ششما س ذکر می‌شد اما نمیتوان انتظار کرد که تا میرود بعد از زایدی تحت تأثیر آقای مهندس جواد شهرستانی است و بدو دستی زایدی بسا ایشان دارد و بعد نسبت به توپها پشاور ناپذیرفته با تند . بهر حال در زمان حاضر افراد جبهه ملی بدعت انتقال هم‌های زیر پنهان با قدر و مورد تأکید خود از مشهد و در شرایط مناسبی برای فعالیت مجدد قرار دارند و در صورتی که وضع نهضت آزادی در مشهد به نسبت بهتر باشد . هم‌ها و می‌باشد . هم‌های از افراد

۱۱۳۴۱۱

مرکز اسناد و کتابخانه ملی
آرشیو

که در زمینه های جبهه ملی در سالهای ۱۳۰۶ و ۱۳۰۷ در مشهد با رهبرگردند نظیر آقا جان طاهر احمد زاده
 عمروی، محسن محسنیان، برادران مجری سازمان طوسی، علی مؤمنی، برادران حکیمی افراد ی مدعی
 بودند که پرویز بافته ۵ تون نشر حقایق اسلامی میباشند که ۱۱ گروه از ابتدا ای تشکیل نهضت آزادی
 بهشت رید شدند و پیوستند و در آنجا با افراد جبهه ملی جدا شدند. افتاد به سوم، ریکمال اخیر
 افراد ی از این در سترگه بشهرست آنها منتقل شد نبودند اکثر برخلاف افراد جبهه ملی بهشت منتقل
 شدند مثل آقای علی مؤمنی که از شهرگرد ابتدا به نیشابور و سپس بهشت منتقل شدند و آقای صفوی
 در بیزیان انگلیسی که از قویان بهشت منتقل گردیدند با ست صمد آقا جان محسن محسنیان و طاهر
 احمد زاده موسس برین نیز از ابتدا در مشهد بودند مسالود و مگر در نهجست آزادی به پیشم و بخورد این
 است که افراد این در سترگه برخلاف جبهه ملی فعالیت خود را بگلی کنار گذاشته پس از آنکه متوجه
 شدند در بربران آنها برزند ان افراد مانند های از آنها با تغییر طاهرها به خود را رگروه های
 مدعی بقمالت برداختند مثل آقای با علم خواجوهان، صالحی نماون در بهشتان طوی آقا ی
 سیدی طوی رئیس در بهشتان طوی، شفقری رئیس در بهشتان احمدی و افراد جامعه تبلیغات
 اسلامی و تبلیغات اسلامی که هم اکنون با مهندس سجادی و گروهی ضد بهشتی هستند دارند و
 بحسب طاهر فعالیت سیاسی ندارند و سترگه یگری از این گروه ابتدا بهشتا سپس موسس انتشاراتی
 بویک واقع در رلیقه تختانی کانون نشر حقایق اسلامی مشغول شدند و هم اکنون این افراد در روسیه
 انتشاراتی بگاه با یاد برگ فعالیت دارند و ارتباط آقای اصغر الهی، جواد نیکوکار و نازگان
 نیز با همی در ستامت با این غریقی پس از آنکه آقای مهندس بازرگان و غلاتانی آزاد شدند گروههای
 نهجست آزادی که افراد بیشتری در مشهد دارند جنب و جوشی بیشتر از خود نشان میدهند تا
 افراد جبهه ملی و هم این حد منتظر مستند تا به بهشت آزادی مهندس بازرگان چه روشی را در مورد مبارزات
 آینده و محدود انتخاب خواهند نمود، آنها با زحماتش مشغول گذشته و پیروز خواهند کرد یا با روش جدیدی
 بکار خواهند داد.

نظریه منبع - کلمه مطالب فوق نظریه منبعی باره وضع فعلی جبهه ملی و نهجست آزادی در مشهد
 میباشد.

نظریه ۲ - در عملیات - طاهر احمد زاده و عمروی زگره اندگان کانون نشر حقایق اسلامی و موسس جبهه
 ملی مشهد میباشد و در جملة افراد ی است که با گروه مخالف دولت موافق است و این شخص مخالف
 با نظریه میباشد و چون از نظر لریز تقوا فراطی است لذا منبع او را جزا افراد نهجست آزادی کلید اد نموده
 است بولا در مشهد کلمه گروههای وابسته جبهه ملی بنام جبهه رهوشن انجمنهای مدعی فعالیت
 داشته و بخش افراد نهجست آزادی از جبهه ملی مشگل است زیرا عمداً نشور به بعرض رسید انفراد
 نهجست آزادی نیز بنام جبهه ملی در گذشته فعالیت داشته اند وضع در حال حاضر هر یک از افراد
 سابق جبهه ملی را در عطا یاد افرای مدعی دارند و بهشت و نهجست آزادی میداند، عضای مهندسین
 سجادی و گریه مخالف با فرهنگ بهشت بطور کامل غی کزارشات جامع به بخش ۳۱-۲۲-۲۳-۲۴-۲۵-۲۶-۲۷-۲۸-۲۹-۳۰
 گردیدند و ست و ستا بل بعضی از افراد سابق جبهه ملی با این گروه مورد توجه و اعمال آنان زیورید قرار دارند.

رونوشت برابر اصل است. ۱۳۰۶/۲/۱۳

مرکز اسناد و انتشارات سازمان
 آرشینو

گزارش ساواک از جلسه‌ی سران حزب ایران و اظهارات آنان در مورد پیوستن به کلوب تهران

مرکز اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

سند شماره ۸۷

طبقه بندی حفاظتی

گزارش محرر

درجه فوریت

- ۷ - منبع : ۹۲۰
- ۸ - منشا :
- ۹ - تاریخ وقوع : ۱۳۶۱/۱۱/۹
- ۱۰ - تاریخ رسیدن خبر به منبع : ۱۳۶۱/۱۱/۹
- ۱۱ - تاریخ رسیدن خبر بر مبنای عمل : ۱۳۶۱/۱۱/۹
- ۱۲ - ملاحظات حفاظتی :

- صفحه شماره : ۱
- نصفه شماره : ۱
- ۱ - به : ۳۰۴
- ۲ - از : ۳۰۴
- ۳ - شماره گزارش : ۲۵۲/۳۵۳۳۴
- ۴ - تاریخ گزارش : ۱۳۶۱/۱۱/۱۲
- ۵ - پیوست :
- ۶ - گیرندگان خبر :

موضوع : جلسه‌ی هارها سر حزب ایران در ولایت گیلان
روز شنبه ۱۳۶۱/۱۱/۹ غیوران - استواریت بین - در کراسا می رافت - ابوالفضل قاسمی - عباس محمودی - مهتد سر ل نفعلی صمیمی - عباس محمدی - عباس قزوی و بحثی در مورد نا داری و ولایت گیلان در با بن آریزها در حضور آشتند . ابتدا آشتی بین آنها نمود من بد تن است عضو کلوب چهرا ن شد نام چون در تفرات در این کلوب سازمان داد و هر دو تا اگر خوب پیش رفت این سازمان با ۹۹ جازه مقامات مملکتی تبدیل به حزب کرد و بنا بر این پیشنهاد میگردید که راجع به ریح عضو کلوب بشوند تا در سازمان بدست ۱۱ آید . در این مورد بحثی ای زیاد و از طرف همکاران شد و با توجه به این که کارگاهها در حال حاضر با بد با نظرا ولایت سر حزب تشکیل شود تصمیم موافق گرفته شد سپس غیوران و در این مورد گفت با بد صانه را از هم جدا کرد عضو کلوب اشکال در اردو ولی برای قبول عضویت حزب جد با بد جدا گانه نشست و تصمیم گرفت . ابوالفضل قاسمی گفت عضویت ما در کلوب بشود قطع نالرا ولایت را منشی را جذب خواهد کرد بنا بر این به روی عرض خواهد شد آیا ما میتوانیم نعمت داشتیم اسم کلبا قبول میگردیم شد در مطاقت استقامت کمپانه ؟ اگر نعمت بد برود اشکالی نخواهد داشت و اگر تحمل نکردند ضرورت ندارد . و سرانجام تصمیم گرفتند افراد یک ریخ عضو کلوب بشوند .

ملاحظات - تحقیق مستقیم در باره رفتار همین موقوفه منبع میوطع الی همواره خواهد نمود . -
۱ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۲ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۳ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۴ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۵ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۶ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۷ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۸ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۹ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۱۰ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۱۱ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۱۲ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۱۳ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۱۴ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۱۵ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۱۶ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۱۷ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۱۸ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۱۹ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۲۰ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۲۱ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۲۲ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۲۳ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۲۴ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۲۵ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۲۶ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۲۷ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۲۸ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۲۹ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۳۰ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۳۱ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۳۲ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۳۳ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۳۴ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۳۵ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۳۶ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۳۷ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۳۸ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۳۹ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۴۰ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۴۱ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۴۲ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۴۳ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۴۴ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۴۵ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۴۶ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۴۷ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۴۸ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۴۹ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۵۰ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۵۱ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۵۲ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۵۳ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۵۴ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۵۵ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۵۶ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۵۷ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۵۸ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۵۹ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۶۰ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۶۱ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۶۲ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۶۳ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۶۴ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۶۵ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۶۶ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۶۷ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۶۸ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۶۹ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۷۰ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۷۱ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۷۲ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۷۳ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۷۴ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۷۵ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۷۶ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۷۷ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۷۸ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۷۹ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۸۰ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۸۱ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۸۲ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۸۳ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۸۴ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۸۵ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۸۶ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۸۷ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۸۸ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۸۹ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۹۰ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۹۱ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۹۲ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۹۳ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۹۴ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۹۵ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۹۶ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۹۷ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۹۸ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۹۹ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹
۱۰۰ - در ۱۳۶۱/۱۱/۹

منوچهر مسعودی، شهبازی دانشجوی حقوق، همزاحتشام زاده دانشجوی پزشکی، عباس فدائسی عضو حزب ملت ایران که زود رفت، غضنار کترمدایت اله متین دفتری با همسرش آمده بود و همسرش بسیار ناراحت و عزادار بنظر میرسید و سخت گریه میزند. داریوس غروهرچند دقیقه ماند و بعد رفت. منوچهر رسولی با اتفاق یلی دیگر از رتندان وزارت اقتصاد آمد و بعد رفت. حسین بهار که در آنجا بود گفت جمال حسین زاده استوئی و شاهپور بختیار و اکثر دوستان حزب ایرانی دفعه گذشته در روز ۷ تختی آمده بودند ولی امروز مثل اینکه خبری از آنها نیست. افراد دیگری از جمله سید اشرف میرقاسمی دانشجوی سال دوم علوم اجتماعی، فیدان دانشجوی سال اول علوم اجتماعی که عمر و او عمل لامهجان میباشند حضور داشتند. و شما میدانید اندیشه ناخسرو روزی که از آنها میان تختی میباشند خیلی ناراحت بود از او سؤال شد چرمان زن تختی چه بوده با ناراحتی گفت از من نهرس. نامبرده میگفت شما تاسور میبندید چون با تختی نزد من بودم و از سر امر گش خبر دارم مرا نمیکشند گفته شد چرا بلشند شما را نباید داشته باشی فلوروز سر کن البته او فیلی شبیه بتختی میباشند رد رتلو بیزین ملی دار میگرد و نامهای از جیبش در آورد و گفت این نامه نمائی است بمروقت مرا گرفتند بخوانند و در آن نوشته شده بود عدم ورزش است و افتخار شاه و وطن.

مرکز انرا و انقلاب اسلامک
آرشیبو

رونوشت بر ابراصل است. ه. ۱۳۶۷

۱۳۶۷

گزارش ساواک از احیای مجدد جبهه ی ملی و نقش حزب ایران

رونوشت گزارش خبر شماره - ۲۳/۱۲/۶۱ از ۳۱۲۲ به - مرگ سرمد منبع ۵۸۱

موضوع - وضع جبهه ملی

واقعه خود کشی غلامرضا تختی و انتساب او به جبهه ملی و مراسمات آن امراتی که با این مناسبت برگزار گردید و همچنین نوسانات اخیر دانشگاه تهران و برخی از موسسات عالی آموزشی و بیشتر مدارس و کانون های فرهنگی تند مای بار دیگر همبستگی و نزدیکی محسوس را در میان اعضا و شرکت داران به هم ملی بوجود آورد ما ست. از سران سابق جبهه ملی و گردانندگان پیشین در ارگان ایجاد شده کوشی نقش ندارند و از چهره های قدیمی فقط دانیال فروریز، جلال آل احمد و خلیل ملکی در اسرار - مداخلت اله متین دفتری جمع شده اند. بطور کلی جبهه ملی در حال انبساط و وجود مسزب ایران و حزب موسسالیست ملی (یا بسته به نظر مصلحت طلبی خنجی) تقریباً احیاء شده و سرزندگی آنرا نیز مداخلت اله متین دفتری تسکین میدهد و به کیفیت ابراز وجود مینند کوشی را هم بر ملا منازع جبهه ملی است. تقریباً انشورده های پانچین متین دفتری را میباید براند. وین مدعیان و پانچین دار فعالیت مینند. پول زیاد خرج مینند. و از دارنسانان نیز با ویراجه مینند. گرایشانی مینند که به علاوه بدلائل اینگونه اولانوه دترومدنی است و دترومدنی در زبان سیاست خود اوزا و سلفه و پانچین تمام خوبس با سران جبهه ملی قرار داد مینند. در میان دانشجوین سابق جبهه ملی نفوذ دارد و زمانی پانچین آنان بوده و بالاخره نفوذ پانچین و پانچین فردی خوبس بر سرورد و عمومی و جذب کننده است ساپسر سران جبهه ملی با واقعا اوزا پانچینان یکی را غیر قابل کرد و پانچینانیت خود را در تقویت و جلودارند و ان و جستجو مینند و هر حال وضع بنیونی است که جبهه ملی و بالا اقل مستحقان دترومدنی در مرکز آنست و محور مای آنرا جامعه موسسالیستها نهست ملی. حزب ملت ایران. بدسی از سراد حزب مردم ایران (د فتر حسیب البهیمان و د فتر کاظم ساسی نرمانی) جلال آل احمد و عده های از اند. ریان دانشگاه تهران و پانچینان از اوزا ریان تشکیل میدهند. اما دکی برای فعالیت و ابراز وجود دارد و در حقیقت نیازمند به سرعت ارتشانی است که هوادار نیست وجودی خود را ابراز نماید و سالوریز مرکز دترومدنی و تخریب عتای سرزندگی کنند و در مراسم مزبور این موضوع را تا حد زیاد نشان داد.

این نکته لازم به توضیح است که جبهه جدید سران سابق را قبول ندارند. حزب ایران آنها را رد کرد و مانند گذشته آزاد به اتر سوزید اند و بالاخره با حزب موسسالیست دترومدنی بد لیست آنستند این حزب را سازندار میداند سخت مخالفند.

در ریه منبع - مطالب بالا بدیو ما سالی است ۱۵ دریا صفا عده تند فرتیبه گیری از مشهورات عینی مزبور آنست که جبهه ملی دستیار وسیع دارد و با بار دترومدنیل داده و تسریع به تقویت مسزب مینند و در عتاری با سایر دترومدنیات مخالف هم روگردان نیست در واقع محصل آنست که ادبایان

۱۳۵۲/۱۲/۲۳
 ع. ک. ک. ک.

مرکز اسناد و انقلاب اسلامی
 آرشیوی

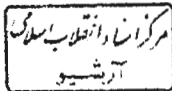
۲۱۲
 ۱۳۵۲

متین د فتری است و مجموع دارما و فعالیتهای او و روابط آنها روینمائی که دارد .
 افراد وابسته به حزب سرسیالیست عقیده دارند که خرجهای کلان متین د فتری منبعی جز
 عزیزه و ویژه سازمان سیاد رایران ندارد و اگر این عقیده پذیرفته نشود نحوه خرج کردن و پشتکسار
 عدایت اله متین د فتری مسئلهای که سخت جلب توجه میکنند .

ملاحظیات ۳۱۲ -

د باره ارتبانه گروههای نامبرده و تزار گرفتن متین د فتری د رزای بریانات مربوط به جبهه ملی
 ود خالت او د رعمه امور مربوطه از طرف سایر منابع هم تأیید شده و نارانیه فردی است گستاخ وارد
 با امور اطلاعاتی و چندین باره تحت مراقبت بود ، از دست ما موزین فرار کرده و خیلی زود بتوجه
 شده و تحت مراقبت است و بدینلاوه اکثر اطلاعات تلفنی اریه زبانهای انگلیسی و فرانسه میباشد .

رونوشت برای ارسال است . ۱۳۱۱۱۱

رونوشت گزارش ساواک از اقدامات سران جبهه ملی برای آغاز فعالیت مجدد

خیابانی و محرمات

رونوشت گزارشی غیر شماره ۴۷۲۰ / ۴۷۲۳ - ۴۷۲۰ / ۴۷۲۳ - ۴۷ / ۲ / ۵ منبج ۷۰۰

موضوع - اخبارات منسور سولی عضو حزب ملت ایران در مورد متروپ شدن - ایت اله متین د فتری

منسور سولی عضو حزب ملت ایران در مورد ایت اله متین د فتری اخبار نمود پس از آن جریان سهران - ایت اله پس آمد و من او را ندید ما در این چند ماه تا سیر در سهران و ازمه منتشر نوشتن سنا و رزید بود و بعد نوشتن اتومبیلی نزد پنا و ترمز مینما بد و چند نفر از آن بهاد هم میزنند و یک گونی روی حرس میاند ازند و او را با تبر بد - بهایانهای - سارک میزند و یا شلان بد برای با نانی از او زدند و بعد متین د فتری را در میان بان راه اندرد و متین د فتری هم بخیر شد بهاد به تهران بهاد پس از آمدن به تهران با اتفاق محمد علی سنا و رزید رسا زنا با ایت اله و نزد سر متب رسبی رفتند و او هم ایت اله رسورد ما ا سلامی ند ارمزولی تحقیق میزنیم . وی اغزید حتی - ایت اله متین د فتری با د نتر احسان نرائی نزد آقای میرید ارفته اند و احسان نرائی گفت این مسخره با زنها بهست کس را بداند اختیار بد و نخست وزیر هم سهار سرد و تحقیق مینما نم .

رسولی اد آمد ا - بالا حره پیر زاز نرف حازمان امنیت به متین د فتری اطلاع دادند و میباید ما تحقیق برسید منشاء تا بعد شد و متین د فتری با اتفاق دار پوس فرو - رسا زمان امنیت رفتند و شب - سی بنام حسین زاده که از خطیل ملی باز روشی میرد اخبار داشت در شب سال د فتر محمد و مدق بین شما و میبند من با سببسی : اختلاف افتاد هر دو ما غرض میکنیم زنا جبهه سهند من سببسی با ا اردو ستمو نتر خدیجی میباشند و فرد - متین د فتری جز خنده چیزی ند اشتند که تسویل د مند و از آنجا مراجعت نمودند .
ملاحظات - تحقیق محتتم ازند بررسولی در مورد اخبار ارض باعث شناسائی منبع مربوطه خواهند شد .

مرکز اسناد و انتشارات ساواک
آرشیو

رونوشت براساس است - ۱۲۳۹۱۷

۱۲۱۱۱۷

مهروراز زواش
مهروراز زواش

گزارش ساواک از اقدامات احزاب مختلف برای تجدید حیات جبهه ی ملی

به ریاست ساواک تهران ۲۶۲۰

از اداره کل سوم

در باره . تماس چند نفر از جناح جبهه با اصطلاح طی سابق با دکتر
ظالم حسین صدیقی
عطف به گزارش خبر ۳۵۳۸۶/۳۵۲۰/۳ - ۴/۱۰/۷۱

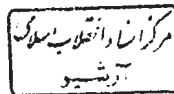
بررسی گزارشاتیکه در چند ماه اخیر از طریق منابع مختلف هند فهای بدر ۳۱۲ این اداره کل
اصل گردیده و اظهار نظرهایی که عنا جبهه با اصطلاح طی سابق در مورد رانندت در شرایط
موقعیتهای مختلف نموده اند همه مشعر کننده گسترش ارتباطات افراد جبهه منور در ایران
میباشد . این تماسها که قبلا بصورت آشکار در همین رده های مختلف تشکیلات سیاسی مورد بحث
بعمل میآید اخیرا بطور انفرادی طی انحصور در میان عنا عر سرشناس این جبهه که در سالهای
گذشته روش اعتدال داشته و تا اندازه ای برکنار از هرگونه افکار راجد بود ندان نام میگردد با در نظر
گرفتن اینکه جبهه منور پس از مرگ دکتر محمد مصدق فاقد رهبر و مرکزیت صحیح بوده و اختلافات
بسیار جانی موجود است احتمالی آینده آنرا تهدید میگرد افزایش تماسهای عنا ضرورت بحث کامل
قابل توجه میباشد .

ضمنا از مجموع اخبار اکتسابی تا بحال نتیجه گرفته شده که در یوس فرور از حزب ملت ایران
و منوچهر عفا و حسین حویلداری . مور حسین سرشار از جامعه سوسیالیستها و مهندس مهدی بازرگان
وسید محفوظ طالقانی و سید رضا موسوی فرید زنجانی و عباس شهبانی از جمعیت نهضت آزادی -
دروا بوالفضل قاسمی و حسین شاه حسینی و محمد حسین گزارش مقدم و عدالت اله شین و قسری
و ابراهیم کریم آباد را از جبهه با اصطلاح طی سابق بهنا وین تلفه در خفا و آشکار برای گسترش
و نزدیکی جناحهای مختلف جبهه منور که در طی سالهای اخیر در چارچاکنندگی و اختلاف گردیده بود
تلاش مینمایند و چنین بنظر میرسد که زمینه یا اتحاد از مخالفین دولت و نتایج احیاء تشکیلات
جبهه با اصطلاح طی سابق با شرکت احزاب وابسته فراهم گردیده که ایجاد میکند برای روشن
شدن موضوعات مزبور بررسی کامل روی ملت و شرا بطنی که چنین ونشی را بوجود آورد در باره
موارد زیرین اقدام رتائی حاصله را اعلام نمایند .

Handwritten signatures and stamps, including a large number '۱۲۹۴۱۱' and a stamp with 'مرکز اسناد انقلاب اسلامی'.

- ۱- اعضای شورای مرکزی سابق جنبه با اسطلاح ملی سابق مخصوصا افرادی مانند دکتر غلامدین صدیقی و البته پارصالح در حال حاضر چه نقش دارند و ارتباط نامبرندگان با ۵۸ مد پیکار چه قرار است ؟
- ۲- عوامل و منابع موجود مخصوصا در بین گان رهبری احزاب و جمعیت های جنبه اشاره شده تکمیل گردد .
- ۳- با اخذ نظریات رهبران عطیات اهداف منور و منابع مربوطه اخبار لازم پیرامون قدرت مالی و نفوی این جنبه کسب و خلاصه آنها اشعار دارند .
- ۴- در عنا صری که فوقا اشاره شده کاملانقوذ و نتیجه مراقبت های فنی که تا بحال روی تحویل دارو میر حسین سرشکا بعمل آمده منعکس فرمایند .
- ۵- نظرات الهیار صالح برای آغاز فعالیت های مجدد جنبه با اسطلاح ملی سابق چیست .
- ۶- ایجاد آمادگی لازم در منابع و رهبران عطیات بعد فهای بخش ۳۱۲ برای کسب اخبار بیشتر از وضعیت و وضعیت جنبه منور .

مدیرکل اداره سوم . مقدم
از طرف . ثابتی

۴۷/۱۰/۱۱ - ۳۱۲/۱۶۵۱۵

رونوشت پراصل واصل در ۱۲۱۱۱۱ می باشد .

[سند شماره ۹۲]

پاسخ ساواک تهران به استعلام ساواک مرکزی در مورد عضویت عناصر حزب ایران

در کلوب تهران

خیلی محرمانه

شماره ۴۸/۳۴۸
تاریخ ۴۷/۱/۴
پیوست

به تهماسب باست ساواک
مدیریت کل اداره سوم ۳۱۲ سخت گیری
سازمان اطلاعات امنیت کشور
از ساواک تهران
س.د.د.ر

در باره عضویت عناصر حزب ایران در کلوب تهران

عطف ۴۶/۱۱/۱۸ - ۳۱۲/۸۰۴۶۶

پاسخ موارد خواسته شد همیشه زیر اعلام میگردد .

۱- تا این تاریخ چگونگی رفتار روشن نگردیده و این مطلب پیشنهاد

گیتی بین بود است کما افراد در این کلوب نام نویسی نمایند .

۲- در این مورد بمنبع توجه لازم داده شده صورت ساسامی افراد را که

در نظر دارند در کلوب مذکور عضو شوند تهیه و گزارش نماید ضمناً هرگونه

اخبار مکتوبی در این مورد بموجب اعلام خواهد گردید .

مرکز اسناد و انقلاب اسلامی
آرشیو

۱۱-۱۵
۴۷
۳۱۲
۱۲۶۴۱۱
۲۴

فصلی

۲

خیلی محرمانه

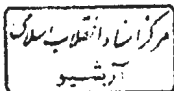
۴۷/۱/۱۹

رونوشت گزارش ساواک از جلسه‌ی سران حزب و اظهارات آنها درباره‌ی ربوده شدن فرزند
دکتر متین‌دفتری، دستگیری تیمور بختیار در بیروت و چگونگی مبارزه با حکومت، تأسیس

جمعیتی در حمایت از چین کمونیست

خیلی محرمانه

رونوشت گزارشی شماره ۷۲۲۲/۲۰-۲۰۲۰-۴۷/۲/۲۸ ضمیمه ۱۱۵

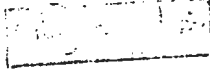
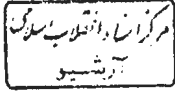
موضوع - حضور چند تن از رهبران حزب ایران در منزل دکتر متین‌دفتری بختیار.

در ساعت ۱۰۰۰ روز ۴۷/۲/۲۸ عباس محمودی، احمد علی‌المرقدی، ابوالفضل قاسمی، عنایت‌الله
نگلی وند و سی‌کا هل مشاهد بود به حضور ملاقات دکتر متین‌دفتری بختیار در منزل او واقع در ریس‌هیوود آنتنسنسد
ابتدا به متین‌دفتری بختیار بسیار احوالپرسی نمودند و گفتند که شما را چه خبر است بعد از این همه سرودها را جمع برموده شد و بهرود نترستین
در فترتی و نزد تیمارمسیر رفتیم ما را بسیار آذنته ما زبان با تو صیقل پژوهیدند آرد اما ما سازمان دیگری هست
که از این تو صیقلها آرد یعنی ما زبان امنیت، نامرد با آرد آمد بعد رفتند نزد رهبر سازمان امنیت و
آنها گفتند اگر ما بدانییم چه کسانی بود یا ندانیم آنرا تحت تحقیق قرار میدیم - جمعیست که می‌داند اسم - مسیسی
اینکه در انجام داد و با سده چون در سر گزارش در شهر محمد صمدی گفتگو داشتند و نترستین در فترتی اخبار آرد با این
چه حرف بزنند یا است که می‌زنند می‌داند مسیسی هر چه اختلاف داشتند با خود نگه داری نیشکند که دیگر
آنها بداند و بعد را جمع به تیمارمسیر بختیار صحبت بهمان آرد که روزها ۱۰ نوشته اند و ست فیرسد - تا بهر
بختیار گفت امروز بر آرد جمع به بختیار بود و صحبت با آرد و ستان از صورت آرد و بود و گفت می‌داند بختیار
بهمان آمد تو با این چنین محکوم شد، خود س آزاد است و با وجود اینکه ما و سازمان امنیت ایران با پول زیاد
بشهرت رفتیم تا شاید قاسمی و زهریس را خریداری نماید ولی برخلاف تصور ستگا با ایران قاسمی بهرود گفته
در راهی که بختیار انجام آرد باز است و تحویل ایران به سیم موجود نیست چندین سال پیش از این کار - قاسمی
کرد و بعد دستور ایران کشور بود و چرا بعد از چند سال حالا می‌خواهد آرد او را باز است فید - قاسمی بهرود
تیمارمسیر بختیار رو فقط برای قاسمی اطلاع به آرد است کرد با آرد - دکتر بختیار جواب داد اطلاع به خود نداد
بلکه به سیم از خود س این بسته ما را نرستند و داند مثل اینکه میرفته‌های و می‌شنیدند با تا سرقت قاسمی و صحنی تا س
داد است و صیقل است که آرد ای بلند بهر صورت و تا س - بهر سوزا - - بهر بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد
است، آنگاه بهر است از سران ارشد بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد
شخصیت هستند انسران تیمارمسیر بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد
انسران آرد در ایران تحولاتی انجام داد و بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد
ماتیب با آرد و ستانی کنند اگر بگویند جنگی پس آرد معلوم نیست انسران با میرند عیان انسران
- مستند آرد و تا بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد
و سیم از خود س است . . . قاسمی اخبار آرد و آرد فقط جمع شده می‌گویند بهمان سوزا و آرد
تسلط به سیم البته مثل سازمان که ستم بلدا را فرآیند خوار سوزا و آرد بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد
به سیم از خود س آرد و تا بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد
با سیم از خود س آرد و تا بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد
با پول کلانیم - می‌داند نمی‌داند آنها آن سیم سوزا و آرد بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد
روی آنها بگذرد آرد - به سیم از خود س آرد و تا بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد بهر سوزا و آرد

بازینه ۱۲۶۲۱۱
مهره داراد زینب
[Signature]

گزارش ساواک در مورد وابستگی نعمت‌الله ایوز محمدی، عضو حزب ایران
به گروه طرفداران چین

ردیف	موضوع	تاریخ	محل
۱	مجلس شماره ۳۱۳۱۹	از ۳۱/۱۰/۴۰	تهران
۲	از ۲۵/۳/۴۰	تهران	
۳	شماره گزارش ۳۹۲/۷۲۰۵۹	تهران	
۴	تاریخ گزارش ۲۲/۲/۴۱	تهران	
۵	پیوست		
۶	گردندگان خبر ۳۱۰۲	تهران	

موضوع: فعالیت نعمت‌الله ایوز محمدی عضو حزب ایران در گروه طرفداران چین

نعمت‌الله ایوز محمدی که عضو حزب ایران بود، به گروه طرفداران چین پیوسته و با چند نفر از آنان در تماس است و در حوزه های مربوط شرکت می‌نماید.

ملاحظات - ۱- اقدامات لازم در این زمینه با رعایت احتیاط انجام شود تا بحفاظت کار رابطه وارد نگردد.

۲- نامبرده در ۳۱۳۲۲ دارای سابقه می‌باشد.

۳- مشارالیه در سال ۱۳۴۰ هنگامیکه محصل بوده و در جریان انتماب معلمان فعالیت داشته و اعلامیه‌های شماره ۹ معلمان را امضا نموده است.

۱۲/۲/۴۱

۲۰/۲/۴۱

۸۰/۲/۴۱

۱۳۶۵۱

۴۷۲/۲۴

۲۹/۲/۴۱

۲۴۸

طیقه بندی حفاظتی

گزارش ساواک از مذاکرات شاپور بختیار و ابوالفضل قاسمی در تجدید فعالیت جبهه‌ی ملی در

تاریخ ۱۳۴۷/۲/۳۰ و ضرورت فعالیت به صورت مخفی

خیلی محرمانه

رونوشت گزارش غیر شماره ۲۴۰۰/۲۴۰ - ۲۴۰/۲۴۱ - ۲۴۰/۲۴۱ طبع ۱۲۰

موضوع - مذاکرات ابوالفضل قاسمی با شاپور بختیار در شرکت ساواک

در ساعت ۱۲:۱۵ روز دوشنبه ۲۴/۲/۴۷ ابوالفضل قاسمی که از افراد حزب ایران می‌باشد در شرکت ساواک
در خیابان جلاخیان اراک آمد و با دکترنا میرحشیار ملاقات نمود. گفتگوی آنها در باره تجدید فعالیت
جبهه ملی بود. قاسمی اظهار داشت مدتی است با آیت‌العلیه‌ها و دیگر بزرگان مجلس و هیئت‌های
و خود مشغول این کار است و به نجات مختلف تلاش می‌کند. بختیار نیز با او در باره این مسائل صحبت کرد.
قاسمی اظهار داشت که اولاً این ساله باید در حال استقامت ماند و در زمین نیز با پستی مبارزه فلسفی
کنند. بختیار نیز با او در باره این مسائل صحبت کرد. در این خصوص و بنا بر نظر قاسمی باید در باره مسائل
انتخاب و صحبت با خلائق است و باید بکا به افراد شناخته شده موردی آنها تصمیم گرفته شود.
صی بنا و موردی را در مورد شاپور بختیار باید مطالعه کرد. در این خصوص قاسمی اظهار داشت که باید در باره مسائل
مبارزه و صداقت نامه‌ها صحبت نمود. بختیار گفت نظر خود اینست که این است که باید به بختیار
در قبل انتخاب کرد تا با این بزرگان کارها آسان‌تر شود. پس از این مذاکره در ساعت ۱۲:۳۰ قاسمی از شرکت خداحات

ملاحظات -

- ۱- گزارشات خودی در باره فعالیت چند تن از افراد جبهه ملی در زمینه احیای روح جبهه ملی که قبلاً انجام شده است.
- ۲- افراد مورد بحث بنزب آیت‌الله سید مصدق است. در این مورد در ضمن نامه‌های قبلی می‌باشد.
- ۳- کوچکترین اقدام مستقیم در باره مذاکرات نامبرده گان باعث تشویش قاسمی نخواهد شد.

۲۴۹
تاریخ ۱۳۴۷/۲/۳۰

رونوشت برامرا - ۵۰ لهر ۱۳۱۱۱۷

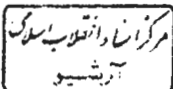
۱۳۴۷/۲/۳۰

مهر سازمان اطلاعات

مهر سازمان اطلاعات

مهر سازمان اطلاعات ساواک
آرشیو

گزارش ساواک از اظهارات فرج الله رهنورد درباره‌ی حزب آریا

طبقه بندی حفاظتی
مزارش خبر

درجه توریست

- ۷ - منبع ۱ - ۱۷۰۲
- ۸ - منشأ ۱ - ۱۷۰۲
- ۹ - تاریخ دفع ۱ - ۲۷/۵/۳۱
- ۱۰ - تاریخ رسیدن خبر ۱ - ۵/۳۱
- ۱۱ - تاریخ رسیدن خبر بر مبرم‌حیات عمل ۱ - ۶/۳
- ۱۲ - ملاحظات حفاظتی ۱ -

- صفحه شماره ۱ از ۱
- سختا شماره ۱ از پنج نسخه
- ۱ - ۳۱۲
- ۲ - ۳۱۲
- ۳ - شماره گزارش ۱ - ۲۸۱/۲۸۱
- ۴ - تاریخ گزارش ۱ - ۲۷/۵/۳۱
- ۵ - پروت ۱ -
- ۶ - کپی‌ت‌کان خبر ۱ - ۳۱۱ - ۳۵

موضوع: اظهارات فرج الله رهنورد عضو حزب ایران در باره حزب آریا طبق / برود

فرج‌الله رهنورد عضو حزب ایران اظهار داشت ریز ۲۸ مرداد با تقای همسر مهمل حزب آریا کجشن بود رتیم ده ه زیاد و آنجا بودند و از تقای عد متکزار فرهنگ عهد مای آمد میبودند و یاد آمد از من در آنجا سخنرانی کردم و دستگا مرا بلجن کشیدم فرد ای آنروز از طرف کمیته حزب از من انتظار شد و گفتند شما زیاد تند رفتی اینتمرفیات من مطلق است ولی چون تازه شروع به کار کرد مای عجب نیست اگر اینطور تند بروی منگمت از طرف دستگا به فشار میاورند که ما با حزب را بعد هم ما بشما و مثال شما که میاورند کار نکنند احتیاج داریم البته حالا زیاد است - بگذارد به نیروی بیست هزار نفری پیدا کنیم آنوقت اینطور سخنرانی را در میاد آنها و شما با آنها خواهد کسود رهنورد افزود چشمش که رئیس کمیته تهران حزب آریا است بمن گفت شما عجب صحبت کردی ولی مواظب خودت باش من و شما دو بگرا ن همه در مراسم خود ما ثابت هستیم پس اینجا باید نظا هر کیم - رهنورد گفت براد آقای سپهر میگفت فعلا در ظاهر اساسی از اینها (گفته‌تو همین آئین) نبرید تا ما نیروی جمع آوری کنیم - رهنورد تأکید کرد که باید در این حزب قبول عضویت نمود اگر خوب بود که فعالیت منما ایم و اگر خوب نشد بیرون میرویم و اد اعداد مرا اگر لای چرخ بگذارند از مردم خود دست نمیکنم ولی ما میخواهیم جانی باشد که ما روزه کنیم همانطور که چشمش میگفت ما مجبوریم در این حزب فعالیت کنیم چون در جای دیگر نمیتوانیم فعالیت داشته باشیم منما این سپهران سپهر اگر تشنه‌تیم اینها را سوسا نمیتوانیم مایم خاطر تان جمع باشد -

نظر به ضمیمه - بنظر میرسد برادر رکو بن سپهر مراسم کمیونیت را در خیلی حاد است ولی در ظاهر مطالبی نمیگوید - ملاحظات - تحقیق مستقیماً از فرج‌الله رهنورد در باره اظهاراتش با ما مت شناسایی منبع خواهد گردید -

۱۱۲
۱۱۱
۱۱۰
۱۰۹
۱۰۸
۱۰۷
۱۰۶
۱۰۵
۱۰۴
۱۰۳
۱۰۲
۱۰۱
۱۰۰
۹۹
۹۸
۹۷
۹۶
۹۵
۹۴
۹۳
۹۲
۹۱
۹۰
۸۹
۸۸
۸۷
۸۶
۸۵
۸۴
۸۳
۸۲
۸۱
۸۰
۷۹
۷۸
۷۷
۷۶
۷۵
۷۴
۷۳
۷۲
۷۱
۷۰
۶۹
۶۸
۶۷
۶۶
۶۵
۶۴
۶۳
۶۲
۶۱
۶۰
۵۹
۵۸
۵۷
۵۶
۵۵
۵۴
۵۳
۵۲
۵۱
۵۰
۴۹
۴۸
۴۷
۴۶
۴۵
۴۴
۴۳
۴۲
۴۱
۴۰
۳۹
۳۸
۳۷
۳۶
۳۵
۳۴
۳۳
۳۲
۳۱
۳۰
۲۹
۲۸
۲۷
۲۶
۲۵
۲۴
۲۳
۲۲
۲۱
۲۰
۱۹
۱۸
۱۷
۱۶
۱۵
۱۴
۱۳
۱۲
۱۱
۱۰
۹
۸
۷
۶
۵
۴
۳
۲
۱

۱۱۲
۱۱۱
۱۱۰
۱۰۹
۱۰۸
۱۰۷
۱۰۶
۱۰۵
۱۰۴
۱۰۳
۱۰۲
۱۰۱
۱۰۰
۹۹
۹۸
۹۷
۹۶
۹۵
۹۴
۹۳
۹۲
۹۱
۹۰
۸۹
۸۸
۸۷
۸۶
۸۵
۸۴
۸۳
۸۲
۸۱
۸۰
۷۹
۷۸
۷۷
۷۶
۷۵
۷۴
۷۳
۷۲
۷۱
۷۰
۶۹
۶۸
۶۷
۶۶
۶۵
۶۴
۶۳
۶۲
۶۱
۶۰
۵۹
۵۸
۵۷
۵۶
۵۵
۵۴
۵۳
۵۲
۵۱
۵۰
۴۹
۴۸
۴۷
۴۶
۴۵
۴۴
۴۳
۴۲
۴۱
۴۰
۳۹
۳۸
۳۷
۳۶
۳۵
۳۴
۳۳
۳۲
۳۱
۳۰
۲۹
۲۸
۲۷
۲۶
۲۵
۲۴
۲۳
۲۲
۲۱
۲۰
۱۹
۱۸
۱۷
۱۶
۱۵
۱۴
۱۳
۱۲
۱۱
۱۰
۹
۸
۷
۶
۵
۴
۳
۲
۱

۱۱۲
۱۱۱
۱۱۰
۱۰۹
۱۰۸
۱۰۷
۱۰۶
۱۰۵
۱۰۴
۱۰۳
۱۰۲
۱۰۱
۱۰۰
۹۹
۹۸
۹۷
۹۶
۹۵
۹۴
۹۳
۹۲
۹۱
۹۰
۸۹
۸۸
۸۷
۸۶
۸۵
۸۴
۸۳
۸۲
۸۱
۸۰
۷۹
۷۸
۷۷
۷۶
۷۵
۷۴
۷۳
۷۲
۷۱
۷۰
۶۹
۶۸
۶۷
۶۶
۶۵
۶۴
۶۳
۶۲
۶۱
۶۰
۵۹
۵۸
۵۷
۵۶
۵۵
۵۴
۵۳
۵۲
۵۱
۵۰
۴۹
۴۸
۴۷
۴۶
۴۵
۴۴
۴۳
۴۲
۴۱
۴۰
۳۹
۳۸
۳۷
۳۶
۳۵
۳۴
۳۳
۳۲
۳۱
۳۰
۲۹
۲۸
۲۷
۲۶
۲۵
۲۴
۲۳
۲۲
۲۱
۲۰
۱۹
۱۸
۱۷
۱۶
۱۵
۱۴
۱۳
۱۲
۱۱
۱۰
۹
۸
۷
۶
۵
۴
۳
۲
۱

[سند شماره‌ی ۹۷]

گزارش ساواک از اظهارات یکی از اعضای حزب ایران درباره‌ی حزب پارت

ب. ریاست بخش ۲۱۲

شماره .....
تاریخ .....
پوست .....

از بخش ۲۱۲

مرکز اسناد و انقلاب اسلامی
آرشیو

درباره اظهارات یکی از اعضای حزب ایران درباره حزب پارت

در تاریخ ۲۵/۷/۴۷ مودجری یکی از اعضای حزب ایران وابسته به جبهه باصلاح
طی در یک جلسه متشکله با حضور ده‌ای از اعضای این حزب صلانی شرح زبواطهار
داشته است .

گویا اطلاعاتی حزبی بنام حزب پارت درست کرد موازان طرف مرز اشخاصی را بسرای
عضویت حزب بخاک نامیفرستند و بیشتر فشار دولت برای این افراد است که میخواهند
عضو حزب شوند و نمیگذارند آنها تحت تاثیر تبلیغات و تحریکات بارزانیها قرار گیرند .
طیهمذا مراتب جهت اطلاع اعلام میگردد . ه

رکب ۲۱۲ - ۲۱۲ - ۲۱۲

۱۱۱۱۱۱۱۱
۱۷/۸/۴۹

برای اطلاع در تاریخ ۲۵/۷/۴۷

۱۷/۸/۴۹

خیلی محترمانه

۱۲۸ ۴۱۱

گزارش ساواک از نحوه‌ی ارتباط حزب ایران با مناطق کردنشین

شماره
تاریخ
پیوست

ب - ریاست بخش ۳۱۴
از بخش ۳۱۴

مرکز اسناد و اتصالات ساواک
تبریز

د بانه ..... اظهارات یکی از اعضای حزب ایران

صفت ۴۷/۸/۱۳ - ۳۱۴/۵۵۸۵۱

نویسنده نامه اشاره شده تاکنون مشخص نشده است با توجه باینکه هم بر تعلق زاده یکی از موسسین جامعه سوسیالیستهای نهضت ملی فعلا در کرمانشاه اقامت و خدمت زین برجم خود را ادامه میدهد و بنا بر این احتمال می رود اخبار مربوط به مناطق کردنشین از طریق او به عناصر جامعه سوسیالیستها اطلاع داده شود علاوه بر اینکه اقداماتی از طرف این بخش در زمینه انتقال منارالیماء منطقه مزبور یکی از نقاط د بگرام ایران بعمل آمده چنانچه خبر دیگری درباره ارتباط عناصر مربوط به هد فهای بخش ۳۱۴ با اهداف آن بخش واصل گردد به موقع جهت هرگونه بهره برداری اطلاع داده خواهد شد. ضمنا بر همین سرشار از اعضاء مؤثر جامعه سیاسی مورد بحث بوده و نام سه شماره ۳۱۴/۸۱۱۱۲ - ۴۷/۸/۹ ارتباطی با گزارشی سری شماره ۲۰/۲۶۴۱۲ هـ

۴۷/۷/۲۰ ندارد هـ

رئیس بخش ۳۱۴ - مطایب
۴۷/۸/۱۸

۳۱۴/۸۱۲۸۹

فهرست شده
۴۷/۸/۱۹

خبر و امنیت

۴۷/۸/۱۶

[سند شماره ی ۹۹]

گزارش ساواک از ارتباط احتمالی حزب ایران با حزب دموکرات کردستان ایران

حقیلمی دستور مانده

شماره ۵۵۸۵ / ۴۴
تاریخ ۲۷ / ۸ / ۴۲
پیوست

در ریاست بخش ۳۱۲
از بخش ۳۱۴

درباره اظهارات یکی از اعضاء حزب ایران

مطف به ۴۷/۸/۹-۳۱۲/۸۱۱۱۲۴

چون موضوع ارتباط احتمالی اعضاء حزب منظور با حزب
دموکرات کردستان ایران حائز اهمیت میباشد خواهشمند
است دستور فرمائید در صورت امکان ضمن تعیین هویت
فرد بکه نامه منظور جهت مبرحسین سرشار ارسال داشته
از هرگونه اطلاع مکتسبه بعدی این بخش را مستحض

سازند .

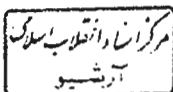
رئیس بخش ۳۱۴
صمیمی

۱۳۵۴۱۲
۲۱۳
۱۳۵۴۱۲

مرکز اسناد و انقلاب اسلام
آرشیو

حقیلمی دستور مانده

رونوشت گزارش خبر ۳۵۳۸۶/۲۰هـ ۲ - ۳/۱۰/۴۷

منبع - ۱۵۸۲

موضوع - حضور و بند فراز و منا صرجه به با اصطلاح ملی سابق در منزل دکتر غلامحسین صدیقی
روز جمعه ۳۰/۱/۴۷ چند تن از منا صرجه به با اصطلاح ملی سابق در منزل دکتر غلامحسین صدیقی
حضور داشتند. دکتر صدیقی آرزوینکه در مدارها در برید برانجام میشود اظهارت مکتوب نمود و سپس در
در مورد چگونگی شروع فعالیتها، مجدداً صرجه به ملی اظهار داشت " برای انجام مبارزات سیاسی
در منا مقابله ملی وجود سه عامل لازم واجبات است اول وجود نفرت مؤمنان. دوم داشتن دکترین
ملی که افراد تحت قوای آن متشکل شوند. سوم مساعد بودن شرایط جهانی. نامبرد ما ضافه نمود -
از لحاظ شرایط جهانی می بینید که در آمریکا برای حفظ و گسترش منافع خود چه فجا می که مرتکب
میشوند و در اثبات این مطلب قتل کندی ها را مثال میزنم و یاد او را در فساد جامعه آمریکا آنچنان
شده که برادر رد قید حیات کندی های مرحوم اظهار نموده در جامعه فعلی از سیاست کنار میروم
و تنها وظیفه ام را حفظ حیات بازماندگان کندی ها میدانم. دکتر صدیقی گفت آیا در چنین شرایطی
آمریکا حاضر خواهد شد که در کشورهای مثل ما مردم منافع ملی خود را تا مین و حفظ نمایند ؟ -
محمد حسین گزارش مقدم در پاسخ در مورد آن سه عامل گفت جنبه ملی از لحاظ وجود افراد تا مین
است و نمونه بارز این مدعا وجود افراد در مراسم از و ان حسین شاه حسینی میباشند از لحاظ دکترین
ملی هم در مضیفه نیستیم و در باره شرایط جهانی هم تا زمانیکه جنبه ملی قدرتی عرضه ننماید
از طرف آمریکا بازی گرفته نخواهد شد. پس تشکیل نیروها و شروع مبارزه ضروری است. در همین
هنگام در یوسالار که از بستگان دکتر صدیقی است با طاقی که افراد در آن نشست بودند وارد گردید
و چند دقیقه سکوت گذشت آنگاه دکتر صدیقی در مورد شرایط جهانی اظهار کرد چندین پیش که
در مجلس ختم مادر مسعود حجازی بود شمس الدین امیرغزالی نزد من آمد و صحبت از جرمانه‌ها
روزشده او هم در مورد شرایط جهانی و مبارزه جنبه ملی نظیر شاه به نظرم داشت شمس صحبت
از اشتباهات جنبه ملی شد صدیقی تأیید کرد که فساد و اشتباه از بران بوده و حتی یکی از اشتباهات
بزرگ جنبه ملی صحبتهای دکتر شاپور بختیار در جلالیه بود و توغیسی داد قرار بود متن صحبتهای
ناطقین قبلا کنترل شود و ضافه نمود وقتی دکتر شاپور بختیار صحبت میکرد من و صالح در اتوبوس
نشسته و گوش میدادیم وقتی دکتر شاپور بختیار از تفصیلات صحبت میکرد من و صالح هر دو رو به هم کرد
و در نهایت گفتیم این که قرار نبود. در اینموقع یکی از بستگان دکتر صدیقی بنام امیری با ما صحبت
و در اطاق شد و کتر صدیقی او را مورد آه خوینصر معرفی کرد. بعد دکتر صدیقی صحبت از کتاب آزادی

***

۳۵۳۸۶/۲۵۲۰ - ۳/۱۰/۴۷

جمال زاده و مقدمه آن بقلم تقی زاده نمود و از وضع زندانی شدن خود صحبت کرد و از یکی از قضات سابق دادگستری اجتماع سید جواد و دادستان سابق تجلیل کرد نامبرده از یکی از مستشاران دیوان عالی کشور که نامش را نگفت فقط گفت استاند ارجم بوده بدگویی نمود و حدود ساعت ۱۱۰۰ افراد منزل دکترو صدیقی را تزلزل نمودند و ضمن خروید بدکتر گفته شد اگر اجازه میفرمائید نزد آقای الهیار صالح دم برویم و نظرا بایشانرا دم خواستار شویم . -

دکتر گفت بروید بجهنم نظرا بایشان چیست و بعد با زهم با هم صحبت خواهیم کرد این افسراد بمنزل صالح رفتند ولی یکی از ساکنین منزل و اظهار کرد که آقای صالح در گاشان میباشند . در همین راه محمد حسین گلزار مقدم گفت صبی فکر نمیگردم دکترو صدیقی چنین استقبالی از ما - میکند و تصور میگردم بمجرد مطرح کردن مسأله سیاسی دکترو صدیقی عصبانی شود و از بحث خود داری کند و گفت روز بعد فطر قرار است حسین بنام حسینی دم بمنزل دکترو صدیقی برود . گلزار مقدم عقیده داشت که از فضای کلام صدیقی استنباط میشود که او اشتیاق به فعالیت دارد و عناد درین افراد محمود صمدی و شکور عبد الهی دم شناخته گردیدند . -

ملاحظات -

هرگونه اقدام احضاری و تحقیق مستقیم بهرامون مفاد خبر بصلاح نمیباشد . -

مرکز اسرار انقلاب اسلام
آرشیو

ملاحظات ۳۱۲

- ۱- عده ای مانند حسین گلزار مقدم و دوستانش تما سبانی را با سران جنبه ملی شروع کرده اند و گفته او در باره وجود افراد مثلاً در عروسی شاه حسینی خیلی هم از حقیقت بدور نیست مثلاً در جریان مرگ تختی با ترحیم پدر میر محمد صادق جمع عده زیاد و از عنا صر جبهه با اصطلاح ملی سابق نمایند . -
- ۲- فروغی آیت اله زنجان از نهضت آزادی تاسر دارد و در گان کادو زنجان . فروغی . قاسمی شاه حسینی فعالیت دارند . -
- ۳- تحویل اراخبار ارجح به روابط جامعه سوسیالیستها با سایر استیجات مطالبی گفته بود از جمله با فروغی . رود اوردسته او . -
- ۴- طالبانی وجود روابطی با سوسیالیستها از جمله هفا و طالبی زاده با نهضت آزادی انا را کرده . -
- ۵- جلال آل احمد . ضوچهرنقا . سرشاروشا یا از سوسیالیستها . فروغی از طاعت ایران . -
- یا زرگان . طالبانی و زنجان از نهضت آزادی . قاسمی . شاه حسینی . میر محمد صادق . -
- کریم آبادی . صدیقی . ناظمی از جبهه با صطن ملی دارای ارتباط هستند و تلاشهای آنان با اخذ تماسهای نزدیک و مکرر محسوس شده و این مسائل نمایند حرکتی میان این دست جماعت است که با بد قویا مورد توجه قرار گیرد . -

[سند شماره‌ی ۱۰۱]

رونوشت گزارش ساواک از جلسه سران حزب ایران و درخواست از اللهیار صالح برای

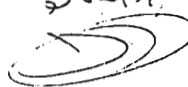
شرکت کردن در مسایل سیاسی

۱ رونوشت گزارش خبر ۷۶۶۰/۲۵۲۰-۲۷/۱۲/۲۱ - منبع - ۱۵۸۲

موضوع - اظهارات محمد حسین گزارمقدم در مورد ملاقات با اللهیار صالح .

روز ۲۶/۱۲/۲۷ محمد حسین گزارمقدم در حضور علیعلی رحیمی کتابدار کتبخانه اقبال اظهار داشت روز ۲۴/۱۲/۲۷ با نفاق چند نفر بمنزل صالح رفتم بعد از انجام تعارفات معمول صالح اظهار نمود خواهی میکنم از سیاست مطلقاً صحبت نکنید و تاکید کرد از سیاست بهر زاری شده ام . گزارا اضافه نمود بعد از مدتی گفتگویی که من کردم به او درم شخصی روزی بمصدق گفته بود " شما متعلق بخودتان نیستید و متعلق بملت هستید و باید مبارزه کنید " از این مطلب صالح میخندد و میگوید که خود او این موضوع را بد کتر مصدق گفته است . گزار گفت به صالح گفت شما متعلق بملت نیستید و نباید خانه نشین بشوید او در جواب گفت من برای عدم شروع مجدد فعالیتها سیاسی دلالی دارم اول اینکه در سال ۱۱ د کتر مصدق از احمد آباد نامه ای جهت من فرستاد که طی آن متذکر شده بود که طرانی تون بگره برتند ه ای - وزیر میخواستی بشوید که شدی وکیل هم شدی - سفیر هم شدی - الا بروکتاروینگد ار جوانها کار کنند . آنگاه گزار در مورد نامت مذکور گفت حد و حد سال ۱۱ زمانی که وضع جنبه ملی متزلزل شد د کتر مصدق چنین نامه ای وسیله د کتر مصدق د فتری برای صالح " فرستاد یکی د روز بعد سر دست مولوی نین بمنزل صالح میروید فتوکس نامه را نشان صالح میداد و میگوید این نامه بهر سر شمار شده است ۲ صالحی تمجب میکند چند روز بعد نامه را میآورد با سایر بچه غلط و انشاه د کتر مصدق مقایسه میکند می بیند صحت دارد و الا غره در رشور مطرح میشود تصور میگردند فعلا مردم را از فساد اصلی آن با خبر نکنند از طرفی هم فروس باستان د آن نامه و نامه د نای محمدی د کتر مصدق با محمد علی کشاورز صد روز افراد بکه با بستگی حزبی نداشته اند مشاجره میکند و میگوید که د کتر مصدق متذکر شده است . بجهت ملی باید متشکل از احزاب باشیم . گزار اضافه نمود بالا بفره جنبه ملی سوم درست شد طی چون متکی بر مردم نبود د وای نیارورد و جهتی اجازه داد و نفر دین هم بحساب آیند . گزار گفت دلیل اول صالحی برای عدم شرکت در فعالیتها و سیاسی مطالب فوق بود دلیل دوم هم عدم علاقه دوستان بملقات با ایشان بود . است و صالحی گفت دوستان هم بگدام حتی حزب ایرانی ها هم بد بد نمیآیند . و تنهایی بسما روزنجم میداد . گزار گفت صالح ضمن صحبت از مهتند سر بازرگان و د کتر مصدق بقی هم انتقاداتی نمود و اساساً تلاش شدن فعالیتها و سیاسی جنبه ملی را نطق د کتر بختیار در رجلازه

****

فلم و تالیفات

۱۳۴۱۱

۲۱۲
بایگانی شود

مرکز اسناد و انقلاب اسلامی
آرشیو

ونامه دکتر ممدن میدانست. گزارتاکید نمود بالاخره بعد از دلالی زیاد صالح حاضر شده
انجام فعالیت مجدد شد و گفت من نمیتوانم از سیاست بدور باشم چون زندگی من با سیاست
آمیخته است و من برادر شروع مجدد فعالیت حرفی ندارم با دیگران هم صحبت کنی و آنها را
آماده سازی. گزاراگفت بمالی گفتم نزد دکتر صدیقی هم رفته ایم و او از این موضوع اظهار
خوشحالی نمود. گزارا داده داد شخص را واسطه قرار داده ام که ۸۰ صدیقی با او استقامت
میگردد و هم صالح وانی بخیر طی چند روز در نظر دارد صالح و صدیقی را با صلح آتش
در بند و وسیله شود تا صدیقی و صالح مذاکره کنند و بموع شروع مجدد فعالیت سیاسی. همیشه
طی رابرسی نماید. گزاراگفت ضمن مذاکرات با صالح مصلوب شد. همیشه ملی کمیته ایرد را برتر
داشته که مسئول آن در نظر شما بوده است و وقت من از این مسئله تعجب کردم. چون تا بحال
چنین چیزی نشده بودم. گزارا داده داد صالح حافظه نبود را مختل میدانند و میگوید فکر
میکنم در زندان بلژی بسیم آورده اند. چون حافظه ام بسیار ضعیف شده و تمرکز حواس ندارم.
و در مورد چگونگی شروع فعالیت اظهار کرد باید ابتدا اشتکلات پرداخت و سپس آمده باشی
ارائه داد که مفاهیم را تائید نماید و باید از ناراضی ها استفا داد. کرد مخصوصا از وجود مملعین
که بسیار ناراضی هستند و همیشه ملی باید این بارها بنگاری در بین مملعین داشته باشد چون
بازار جنبش ندارد و دانشگاه هم از دست رفته است ما بیول احتیاج داریم باید ترمین بدضم
که اگر کسی دستگیر شد حقوقش را بضرکش بدضم که نگران نشود و بدمالین گفته مادی بدضم
و اضافه کرد چند میلیون خمس در تکلی جمع شده و با وصف اینکه جمعیتی دسترخوان آسرا
داد و هنوز بمصرفی نرسیده از این رو باید با روحانیون تماس گرفت و از آنها کمک مادی گرفت.
و گفت در فضا البته باز ۲۸ مرداد همیشه ملی روحانیون حد زد صد و چهل هزار تومان
بسیه ملی پول داد بود نذقه فقط اعلامیه نمایان چاپ شود.

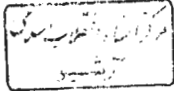
نظریه منی - گزارا تحلیل رسمی از نزد بد شدن صالح و صدیقی ایرا ز خوشبینی میکردند.
نظریه رابره عیالت - تحقیق مستقیم بهرامون انهارات محمد حسین گزارا مقدم بنفوذ منبتع
مربوطه لطمه وارد خواهد نمود.

۱۰۰۱۱۱
رونوشت برای اصل و اصل در   میباشد.

مرکز اسناد و انتشارات سید سلیمان
تهران

گزارش ساواک از اظهارات ابوالفضل قاسمی در مورد دستور جلب وی توسط دادگاه مشهد و اتهامات مربوطه

خیلی محترمانه
طبقه بندی امنیتی
گزارش خبر

۱۳۵۲/۹/۱۴

- ۷ - منبع ۹۲۰۰
- ۸ - مناسبت جلسه
- ۹ - تاریخ وقوع ۵۱/۹/۱۴
- ۱۰ - تاریخ رسیدن خبر به مراجع محل ۵۲/۹/۱۴
- ۱۱ - تاریخ رسیدن خبر به مراجع محل ۵۱/۹/۱۵
- ۱۲ - ملاقات جلالی

شماره پرونده: ۳۱۲
تاریخ: ۱۳۵۲
شماره گزارش: ۱۳۵۲/۹/۱۴
تاریخ گزارش: ۱۳۵۲/۹/۱۴
محل: ...
موضوع: ...

موضوع: حضور بنده نفرات افراد جهت با اصطلاح علی سابق در منزل ابوالفضل قاسمی

در ساعت ۱۸۳ روز شنبه ۵۱/۹/۱۴ آقایان حسین شاهحسینی، موسی شیخ زادگان، ابراهیم مومنی و حبیباله زوالقدر بمنزل ابوالفضل قاسمی واقع در جاده مکن کوی مهران خیابان شهید پلک ۸۱ وارد گردیدند. ابتدا اموضوع حسینیها را با مطرح آقای شاهحسینی گفتگوهاد ستگاماز اعلا هیئت که برخواستند استعفا دهند زیرا منظور اینست که با این استعفا ادرا حسینیها وسیله اوقاف انجام شود. ضمناً آقای شریعتی هم بعشده رفتناست. قاسمی اظهار داشت که اکثر سامی گرامی گفتناست مطب درخانمن تحتکنترول است پس از آن جلسه با اصطلاح وارد دستور شد و این سائل مطرح گردید:

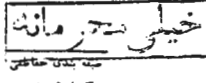
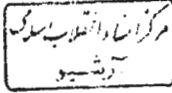
حسین شاهحسینی با هاشمی رفسنجانی تماس میگردد پس از صحبت آقای رفسنجانی بعشاهحسینی میگردد آقای رفسنجانی بمن گفتند که آقای موسی شیخ زادگان با ماد رباره همکاری صحبت کرد مومنیهم صرفاً در رباره همکاری با راجانوبن باشما اعلام آمادگی کرد ما هم ولی نه برای تشکیل بندهستمرکزی برای مبارزه موسیج دستجمعی. پس از آن شاهحسینی موضوع را با شیخ زادگان مطرح و شیخ زادگان گفت بلی من با هاشمی رفسنجانی و ر مایمی تماس گرفتیم آنان هم همکاری عادی خود را اعلام کردند ولی چون صحبتها ی شاهحسینی نارضا بود و مطلب (تشکیل بندهستمرکزی برای مبارزه موسیج) بد دستجمعی) نامیده بود قرار شد بعداً جواب قطعی داد شود. قاسمی گفت شما فکر میکنید هاشمی رفسنجانی چندانو داد که برین راجع چنانچه گفتیم زادگان جواب داد بعقیده من ایشان میترسند (منشور رفسنجانی) چین- وضع زندگیشان عجیب شد عباد اد اخل حوادث و ماجرا هاشوند. البته مبارزه آسان است ولی معنای مبارزه این نیست که گفتند بلکه شما باید بندهستمرکزی تحلیل اقتصاد ی از وضعیت بد روزه سال اخیر بشکند معلوم میشود مردم در عقب رفتناند الان فصل جمع آوری و خوار بار است. نخورد سی رمال و سبب زمین ۱۲ رمال معلوم نمیشود ما بد بگردیم. بندهستمرکزی که در ساعت ۲۰۳ پایان یافت.

۱۱/۹/۱۴

۱۳۱۱۷
مستند
شماره پرونده

۱۳۵۲

گزارش ساواک اظهارات محمدحسین گلزار مقدم در مورد فعالیت مجدد جبهه‌ی ملی

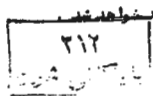

- ۷- منبع ۱۰۸۲
- ۸- منشا
- ۹- تاریخ وقوع ۴۸/۴/۴
- ۱۰- تاریخ رسیدن خبر به منبع ۴۸/۴/۲
- ۱۱- تاریخ رسیدن خبر بر مبرم‌لیات محل ۴/۴
- ۱۲- ملاحظات حفاظتی

- درجه فوریت
- شماره یکم
- نوع شماره
- ۱- ۲۱۲
- ۲- از ۲۵۲
- ۳- شماره گزارش ۲۵۴/۲۸۹۴۷
- ۴- تاریخ گزارش ۴۸/۴/۷
- ۵- پروت
- ۶- گیرندگان خبر

موضوع: اظهارات محمد حسین گلزار مقدم در مورد فعالیت مجدد جبهه با هدف اصلاح ملی صائبی

محمد حسین گلزار مقدم در حضور شکوه‌الدین اظهارد است توانگروا مذاکرات نمود ۴ وسبقت از کترغلام محمد صمد بی‌الله‌بهار صالح - در کترکریم سنجا بی با ۹ م مذاکرات کرد مانند گلزار او ابعاد و در این فکر هم‌تک‌گروهی در حد بود صد نفر و ابعاد خود در وقت نماز و صالح - صمد بی - صمد بی هم دعوت خواهم کرد زیرا تا ننمود میخواب هم هر طور شده و در این جنس مدون مطرح کردن اختلافات صد بی - صالح و سنجا بی برای افراد مسئولیت‌های در زمینه فعالیت سیاسی معین کند و فعالیت مجدد را شروع شود. گلزار گفتا نیتد رمورد کیفیت این دعوت و کمیت افراد آن باد وستان از جمله توانگروا بقای مذاکراتی خواهد کرد گلزار او ابعاد و استناد افراد و بگرسبا و کترصد بی و صالح ملاقات کرد مانند و بالا خیره آنچه آثار کی خود را برای فعالیت مجدد را برآورد استناد و شکوه‌الدین ضمن تأیید سخنان گلزار گفت بزیدی گروهی از فرهنگیان را متشکل خواهد کرد تا فعالیت معین تر باشد. نظر بر مبرم‌لیات.

۱- باد شد واحد توانگر اختیار می‌باید ضمن اخبار متناسبه بعد در این مورد بوق اینها مسئولیت‌ها

۲- تحقیق مستقیم زباد شدگان باعث شناسایی منبع مربوطه خواهد شد.

نوروزی و محمد

۱۲/۱/۱۱

۵۸

۶۸/۹/۱۳

ملکه بندی حفاظتی

گزارش ساواک از اقدامات و اظهارات محمدحسین گلزار مقدم برای تجدید حیات جبهه ملی

مهر گزارش و انتخاب سردار
تاریخ

خیلی محرمانه

شماره سند
گزارش خبر

درجه فوریت

- ۲- منبع ۱۰۵۸۲
- ۸- منشا
- ۹- تاریخ وقوع ۱۳۵۶/۵/۲۵
- ۱۰- تاریخ رسیدن به منبع ۱۳۵۶/۶/۲۶
- ۱۱- تاریخ رسیدن خبر به مرکز عملیات محل ۱۳۵۶/۴/۴
- ۱۲- ملاحظات حافظی

- ۱- ۲۱۲۴
- ۲- از ۲۰۰۰
- ۳- شماره گزارش ۲۹۳۲۲
- ۴- تاریخ گزارش ۱۳۵۶/۴/۲۶
- ۵- پوست
- ۶- گردندگان خبر

موضوع اظهارات محمدحسین گلزار مقدم در مورد تماس با اللهیار صالح و دکتر محمدحسین صدیقی
محمدحسین گلزار مقدم در مورد انتخاب شخص کمبخت با اللهیار صالح و دکتر محمدحسین صدیقی مذاکرات و تمهیدات
فعالیت جدی جبهه ملی را بگذارد مطالبات کرد تا می. در با تواتر محمدحسین صدیقی نیز مشورت نمود اما چالا خبره
طالبان را انتخاب نمود بهیچا و رضا سرگشته یا موافقت نمود را از انجمن خود. گزار را از ابتدا قبلاً صحبتها میرزائی را انتخاب
کنیدولی فکر کرد هم در مذاکرات و کنوود بی. اموزش و صالح در مورد چگونگی شروع فعالیت مجدد. صالح در واقعیت
قرار میگردد چون اموزش با صدیق میانهمو با بعد نیز پیشترید آرند ضمناً فکر کرد هم بجای اموزش - در کتک بهیچا بی را با
صالح و صدیق بعد اگر هوشگرم و بی. با بن نتیجه رسید هم کند را بنصورت صدیقی در واقعیت قرار میگردد. گزار را از انجمن خود
بهر حال طالبان حاضر شده و فعلاً در رفتار بهیچا کمبخت میزود ی طالبان - صدیق و صالح را در وقت بیک مذاکرمخصوص
کنم که آنها جلسه ای تعیین کنند و ضمن آن جلسه از افراد فعال و شناخته شد بهیچا مطلع در وقت کند و پس آن
مسئولیهای تشکیلی را تقسیم بنا بند و فعالیت شروع شود. گزار تأکید کرد جلساتی بین مذاکرات را احتیاطاً در باغ خود در
کرج ترتیبشدها بود. در مذاکرات مذکور شنوید ایلسی و کیوان گزار مقدم در حضور بودند.

- ۱- یاد شد گان احمد توانگن خنجا رها و شمس اندین اموزش میا شد که در ۳۱۲ و ارای سابقه هستند.
- ۲- تحقیق مستقیم در مورد اظهارات محمدحسین گلزار مقدم به صلاح نموده ضمناً اخبار رکنه محمدی بموقع ابلاغ خواهد شد.

۲۱۲

۱۲۱۹۱۷

مهر گزارش و انتخاب سردار
تاریخ

خیلی محرمانه

شماره سند
گزارش خبر

درجه فوریت

۱۳۵۶/۹/۱۷

[سند شماره‌ی ۱۰۴]

گزارش ساواک پیرامون بررسی صحت و سقم گزارش تجدید حیات جبهه‌ی ملی

خیلی محرر دانه

سخت‌گیر
سازمان اطلاعات ایست کشور
س. د. و. ک.

ریاست ساواک تهران

اداره کل جرم

شماره ۳۱۴/۲۲۱۱

شماره

تاریخ ۱۵/۴/۴۸

تاریخ

پیوست

درباره ... اظهارات محمد حسن گزار مقدم در مورد ملاقات با اله با صالح

سند شماره ۴۸/۴/۱۰-۲۵۲۰/۲۸۹۷۴

گزارشات خبری و اطلاعاتی سرق منج ۵۸۲ (سان د هده) آقا جینی نیوا حیا مجد و فعالیت‌های جبهه با سلاح ملی سابق و برآورد نرمنه مساعد برای اقدامات آنی عناصرین جبهه و نفوذ آن در طبقات مختلف اجتماع میانه . همچنین اخبارات چند تن از عناصر جبهه که با منج مذکور تماس دارند و قابل توجه از نظر عوامل اطلاعاتی است . طلبه‌ها خواهشمند است اقدامات خود را نسبت به موارد زیرین تحقیق و نتایج حاصله را اعلام دارند .

۱- احتمال دارد منج در گزارش اظهارات سوزده‌ها غلو نموده و خود نیز برای مهم جلوه دادن اقدامات خویش مطالبی با آن‌ها فراموش و مستلزم است که نسبت به تمهین صحت و سقم اظهارات منج وقت بیشتری شده و منابع دیگری در هدف نقشه‌ها داد شود .

۲- بهمد بنظر می‌رسد که سوزده‌های مورد نظریه‌های منج با ساواک بی برد بود رصد و گمراهی در ستگاه و با آزمایش منج فوق در را نمود برآمده باشند که در این باره نیز با هستی صن آموزش لازم به منج مربوطه از طریق عوامل دیگر نیز اقدامات انفرادی مورد تعریک کنترل گردد .

مهر گزارش‌دهنده
آریشوی

۴۴۴

خیلی محرمانه

بنمایند . این ملاقات در وسعت و نیم طول کشید .
نظریه منبع — نظریه ندارد .
نظریه رهبرطبایات — مفاد گزارش صحت دارد .
نظریه امنیت داخلی — مفاد گزارش منبع صحیح است و اطلاعاتی که آقای صالح در اختیار گذاشته بی اساس
نمیباشد و اظهارات وی مبتنی بر فرضیه‌هایی است که مورد نظر بوده . ح

رونوشت برابر اصل است اصل شماره ۱۲۱۲۱۷ میباشد .

مرکز اسناد و انقلاب اسلامی
آرشیو

خیلی محرمانه

[سند شماره ۱۰۶]

گزارش ساواک از اقدامات عبدالله معظمی برای احیای جبهه‌ی ملی
و تلاش احزاب برای زنده نگه داشتن خاطره‌ی ۱۶ آذر

سخت‌وزیری

سازمان اطلاعات امنیت کشور
حقیقی دیدار کوروش

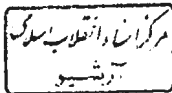
ریاست ساواک - تهران - ۲۰۲۰۲

شماره .....

تاریخ .....

پوست .....

شماره کسبوم .....

درباره تجدید حیات جبهه با اصلاح ملین حایق .....

یکی از منابع این اداره کل گزارشی نموده که هفته گذشته دکتر عبدالله معظمی عضو شورای مرکزی جبهه منور که در کرج بشکل داماد اداری و پرورس طیورا اشتغال دارد در تهران آمده و با تشکیل جلسه مقدماتی در منزل دکتر غلامحسین صدیقی با حضور شمس الدین امرطیانی مذاکراتی پیرامون احیای جبهه ملی مفعول و قرارگذار ماند با تشکیل جلسات بعدی در منزل آیت‌الله زنجانی اختلافات موجود را حل و فصل و البتة صالح را نیز در موت و از او درباره مسائل و تحلیلهایی که در مورد جبهه مذکور نموده توضیح بخواهند یکی در جلسه تا بحال در منزل زنجانی تشکیل شده و به سایر همزمان و فعالین جبهه مورد بحث نیز اطلاع داده اند که برای شروع فعالیت واحیا جبهه با اصلاح ملین آماده شوند و تدوین جامع این اطلاع بدانشجویان نیز سرایت کرده است.

ضمناً منبع خبر نیز بوزارتخانه نظر نمود که افزایش اعلامیه‌های متعدد دانشجوئی در مؤسسات عالی آموزشی تهران بویژه دانشگاه تهران و دانشگاه ملی شکست میتواند مؤید این امر باشد که دانشجویان متقابل با احزاب و حجت‌های مغرض سیاسی با احساس شروع فعالیت در کارهای بالادسته فعالیت خود در زمینه تعطیل و با آذری خاطره روز ۱۶ آذر را فراموشی در هند از طرف دیگر از منبع ۵۸ آن ساواک

حقیقی دیدار کوروش
۱۳۱۱۱۷ ص ۳
۱۳۱۱۱۷
۲۶۷

سخت‌فیزی
سازمان اطلاعات امنیت کشور

سی.ا.ا.ک

۲

شماره .....
تاریخ .....
پیوست .....

درباره .....

نیز مرتباً در زمینه تلاش‌های از افراد جبهه باصلاح من سابق نظیر احد توانگر
بختیارها جهت احیای تشکلات سیاسی مزبور اخباری واصل میگفت بنا بر این
امکان تشکیل جلسات و تدارک فعالیت دامنه دارتاً صرمذ کورینفع جبهه اشاره
شده بعهد بنظر نرسید لذا خواهشمند است دستور فرمائید اولاً با تلاش پیگیر از
اعمال و رفتار نامبرگان بالا کاملاً مراقبت و علل و شرایطی که سبب تشویق آنها نیست
باداره فعالیت واحیا احیای جبهه باصلاح من سابق شده متدخس و نتایج
حاصله را اشعار دارند .

ضمناً با کسب اخبار لازم و ایجاد آمادگی لازم در منابع موجود تعیین نمایند ارتباطات
مشارالیهیم تا چه اندازه در یادآوری خاطره ۱۶ آذر در دانشجویمان دانشگاه
تهران و سایر مؤسسات عالی آموزشی مؤثر بوده است . هـ

مرکز اسناد و انتشارات سلوگ
تبریز

تدوین کلیه اسناد و صورت مقدم

۱۵
۱۵

۴۱۵۵۶۴۱
۱۵

۴۹۲۱۶
۲۱
رئیس بخش ۲۱ - عملیات
رئیس اداره یکم عملیات و بررسی . تابش

گزارش ساواک از اظهارات عبدالله معظمی در مورد آیت‌الله خوانساری و دیگر مراجع تقلید

خیلی محرمانه

طبقه بندی حفاظت
گزارش خبر

درجه حرزیت

۶- کمرنگان ص ۳۰۴ - ۳۱۶ - ۳۱۲ - ۳۰۵	۵- بیوت
۴- تاریخ گزارش ۱۰/۱۰/۴۱	۴- شماره گزارش ۲۵۲۰/۴۲۱۰-۱۰
۳- تاریخ گزارش ۱۰/۱۰/۴۱	۳- شماره گزارش ۲۵۲۰/۴۲۱۰-۱۰
۲- از ۱۰/۱۰/۴۱	۲- از ۱۰/۱۰/۴۱
۱- ۱۰/۱۰/۴۱	۱- تاریخ وقوع ۱۰/۱۰/۴۱
۸- منقأ - پتزارز رحمتیان - مرجع خراسانی	۷- منبع ۱۳۴

موضوع اظهارات عبدالله معظمی در مورد آیت‌الله خوانساری طبق سرد

عبدالله معظمی اظهار داشت مطلبی که بارها است گفته ام اینست که چون آیت‌الله خوانساری علاقه‌مند هستم موقعی که ایشان ذیل اعلان فوت را در روزنامه امضاء میکنند و بدنبال او افراد کلاشی چون تهری . مسیح تهرانی امضاء میکنند ناراحت می‌شوم. تقوی شیرازی فوت کرد چرا خوانساری او را با عنوان آیت‌الله العظمی معرفی کرد . با و با منج داده شد اغلب این امضاءها بدین اینگه واقعا " امضاء آیت‌الله خوانساری باشد منتشر می‌شود . محضی گفت نامهای روزنامه های گیهان و اطلاعات بنویسید و صریحا " هرگونه امضاء را ممنوع کنید . وی ادامه داد دولت اشتباه بزرگی کرد و خواست روحانیت را کوچک کند . دولت نباید اند اگر با مذہب مبارزه کند ممکن نیست آثار آنرا از بین ببرد مگر با روحانیین و مراجع زیادی سرورگ داشته ام اما کسیکه واقعا " بزرگوار و مرجع واقعی است خوانساری میباشد . شریعتمدار شیطان و بازیگر است و حکم هم در عراق تحت فشار است . در روز قبیل وحید گیایگانی که از مدرسین نجف تزد من آمده بود و میگفت مجددا " حکم فشار آورده اند و او و پسرش را ششم بنام سوسی کرده اند . معظمی در مورد خینی معتقد بود دولت سیاست خام خینی را برای بعد از حکم ذخیره کرده است . دولت با او جنت کرد و او بر زمین شد . یادم میآید در زمانیکه رییس مجلس بودم بمصدق کتم شمارتبا " بروجیدی و کاشانی را احترام کنید و فردوشی باید در مقابل روحانیین چنین باشد وقتو . دولت یکی احترام آذ داشت مردم از او در پیشوند و در مورد خینی عکس طلبتند داد بر محکم است قصد دولت بزرگ کردن او بود . معظمی در مورد دکتر کریم سنجایی اظهار نمود او تمام

عبدالله معظمی حفاظت

۲۶-۱۳۰

مرکز اسناد و انتشارات اسلامک
تهران

خمینی با ترمانه

امان خود در برابران نریخت و با خانوادہ اش با هم کار رفت و مهم آنجا انداختن آنجا چند روز پیش نامه ای برای
 یکی از دوستان مشرفان از بیمارستان کبوترنیا نوشته بود که برادرش شتر شکر کرده است . مدتی از آنجا
 پانتهامی یاد نمود و گفت عاملین اجراء دیبای خمینی هستند . کاشانی آدم ساده و آنت دست نداشت
 بود از جمله اینکه در دوران ریاست مجلس خود فرستگرنی تهیه شده بود که بشنن عراق خ طاب مهره بسود
 و چندین عراق را بتهام دست کرده بودن با و شتم تا در یوز شمارو حانی بود پدا اما حاکم رئیس در شیر ایران حسید
 و اینکار خلاف اصول بین المللی است . معضی در مورد سیاست ایران و اسرائیل گفت دولت بدمنز کرده است
 بن در یوز از جنو چند منازه خواربار فروشی عبور کردم تمام منازه ها ملو از ریش نیاتی ساخت اسرائیل بود .
 این دولت فکر میکند این مملکت اسلامی است و مردم میبندند هر شب عده زیادی سلمان بدست پود کشته میشود
 البته من معتقد نیستم که باید ما بیدان جنت بریم و با اسرائیل جنگ کنیم اما نباید اجازه داد اینجا با اسرائیل
 شود . خاطره دوران روضه ایران و اسرائیل همیشه جایید خواهد بود . در روزهاییکه مستمانان با اسرائیل جنت
 میکردند آیا سر صافی شخال عرب با روند ریو بشر سلمانان نیست ؟ عده ای از گرو صبانان را بین آیرت کسرد
 فرستادند و هراتیها چند نفر از آنها را اسیر کردند . سپر معلم شد ایتمده ایرانی میباشد . عراقیهای این
 مطلب بیشتر تبلیغات براه انداختند . معضی اداه داد اختلاف بین ایران و اهراب را سیاستهای استعاری
 انگیس . اسکا بیشتر ایجاد میکنند و قدا آنها فروش اسلحه است و الا خطری از جانب کشور های عربی و سیا
 ایران برای اهراب وجود ندارد . ناطق انزود ترا راست پایگاه انگستان در شیخ نشینها تخیه نمود و باین بهانه
 اسلحه را بعتوان اینکه خلاه نشود بایران - عراق - کویت و عربستان میفرستند . یکسال دیگر انتخابات
 انگلستان تجدید میشود آنگاه حزب محافظه کار برنده میشود و حزب مذکور خواهد گفت که خبر منابع بریتانیسا
 اختفا میکند که پایگاه محافظت نبود . چه کسی ضرر میکند آنها که اسلحه را انبار کرده اند و چند سال بعد اسلحه ها
 کهنه میشود و بیل کشورهای نفت خیز از راهی دیگر بچیب سرمایه داران خارجی سران برنده است . معضی
 چند مرتبه از شاهنشاه تجلیل کرد و گفت در دیار آدم استغیند ارو روحانی نواز وجودند ا ردهده ای از جمله معار
 بکارهای دست میزنند که عاقبت معلوم نیست چه میشود اوقاد عده ای را بعتوان مرز مذهب بدعات روان
 کرده است بکنرمیگت اگر این عده از مذهب و دین غلطی ندارند . معضی آنگاه انزود بهائیه را

حیل و حیرمانه

خیلی دستر مانده

بهبود پیکارهای حساس و اقتصادی سازمان را از نته اند حلا هم که در روزارت آموزر و پرویز دارند جای پای خود را محکم میکند . متأسفانه شخصیتی نیست که و تاج را آنطور که هست با طبع حضرت شایسته اصلاح د حد معنی نت در باره دولت اسرائیل عبدالرحمن نرا مزی مقاله جالبی در جمله بنما منتشر کرد و امروز هم شخصی با من تماس گرفت که مقاله نرا مزی را در روزنامه مکتب اسلام چاپ کرده اند . این مقاله خیلی خوب و خواندنی است

نخستین معنی نت فقط روزهای جمعه در گن دستم و بقیه اوقات را در تبران میباشم %
نخستین رهبر عملیات ۱- تحقیق مستقیم پیرامین مفاد خیر بنفوذ منبع لشمه وارد خواهد نمود .
۲- بصحت گزارش منبع میتوان اعتماد داشت % آرزو
نخستین ۲۰۲۰- نخستین رهبر عملیات میرد تأیید میباشد %

۱۳۸۰/۹/۲۰
۳۱۱

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

دستورالعمل
مهر رید آ
مهر کسری
مهر رید آ
۱۳۸۰/۹/۲۰

در پیوند به دستورالعمل شماره ۱۳۸۱۷
در پیوند به دستورالعمل شماره ۱۳۸۱۷
خیلی دستر مانده

۲۰۲۰
با این مورد

گزارش ساواک از اظهارات محمدحسین گلزار مقدم در تلاش برای ایجاد

تشکیلات جبهه ی ملی در اروپا

خیلی محرمانه

شماره سند حفاظتی -
گزارش خبر

درجه فوریت

۱- شماره سند	۲- تاریخ
۳- شماره گزارش	۴- تاریخ رسیدن خبر
۵- تاریخ گزارش	۶- ملاحظات حفاظتی
۷- پیوست	
۸- گیرندگان خبر	

موضوع اظهارات محمد حسین گلزارمقدم در مورد فعالیت های سیاسی

محمد حسین گلزارمقدم در مورد فعالیت های سیاسی اظهار داشت دکتر غلامحسین صدیقی و دوستانان هنوز مدتی برای ایجاد تشکیلات تعدیه اند ولی شنیده ام صدیقی - اللهیار صالح - معتمدی دارند برای ایجاد تشکیلات از اروپا شروع نمایند . چون در اروپا هم آزادی بیشتری است و هم تعداد فعالین بد نیست وی اضافه نمود چند روز قبل حمیدی عضو حزب پان ایرانیست که با محسن پرتشکیور فعالیت سیاسی دارد نزد من آمد و ضمن صحبت گفت برای ایجاد تشکیلات با رها رفته بودیم ولی در ضمن فعالیت قریب ۱۰ نفر بکنوب ریختند و ضمن مشروط کردن ما با ایجاد ناراحتی کنوب را ترک نمودند گلزار را همه داد من به حمیدی گفتم پس شما را رها ... ایرانی مخالف دارید ؟ و حمیدی اظهار نمود خوب این افراد بتحریر چند ایرانی برای ما ایجاد ناراحتی کرده اند و اکثر " مصری و با تابع ملت های دیگر بوده اند "

نظریه رهبر عملیات ۱- یاد شدگان عبدالله معتمدی و امیر هوشنگ حمیدی میباشند که در ۳۱۲۲ دارای سابقه میباشند .

محرمانه

۲- گزارش خبری در مورد کفران حزب پان ایرانیست در شهر کارلسروهه آلمان قبلاً ایجاد گرد بد ما است بر آن نیز نظریه ۲۰۴۲۰ ضمن تأکید نظریه رهبر عملیات در مورد نزاع افراد حزب پان ایرانیست قبلاً گزارشات خبری

ایجاد شده است
۱۳۰۰-۲۶۶ گمکار - جبرئیل - رابطان و رابطان و دوست
C.I.C.
شماره سند حفاظتی -
خیلی محرمانه
۱۳۱۱۱

مرکز اسناد و اطلاع رسانی
آرشیو

[سند شماره ۱۰۹]

بولتن سزى امنيت داخلى ساواک درباره‌ى فعاليت‌هاى جبهه‌ى ملي و احزاب وابسته به آن از

تاريخ ۱۳۴۸/۹/۲۴ تا ۱۳۴۸/۱۲/۲۴

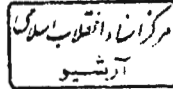
سرى

- ۱ -

مخت ویرجی
سازمان اطلاعات امنیت کشور
۱۰۰۰۰۰
امنیت داخلی

تاريخ ۴۸/۱۲/۲۴

شماره ۸۲۱۹

بولتن : نوبت‌هاى تاريخ ۴۸/۹/۲۴ تا ۴۸/۱۲/۲۴

درباره : جبهه باصلاح ملي سابق و احزاب وابسته بآن

این بولتن شامل ماده برک است

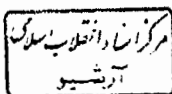
سرى

سری

-۲-

فهرست چند رجعات

ردیف	فصل	صفحه
۱	سازمان	۳
۲	قدرت و ممالکات	۳
۳	فعالیت	۲۳۲
۴	تعلیمات و انتشارات	۱۵۲
۵	رابطه با احزاب و اجتماعات دیگر، دولت و مجلسین	۱
۶	میزان نفوذ	۱۰
۷	نظریه	۱۱ و ۱۰

۱- سازمان / ...

سری

میری

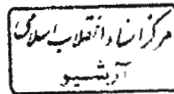
-۲-

۱- سازمان

جبهه باصلاح طن سابق و احزاب وابسته بآن در حال حاضر فاقد سازمان منظم در داخل کشور می‌باشد .
سازمان جبهه باصلاح طن در اروپا عبارت است از شوراهای ، هیئت اجراییه ، کمیته‌های کنسوری ، شهری و محله‌های محلی .
تشکیلات این جبهه در آمریکا شامل شوراهای ، هیئت اجراییه ، هیئت داری ، سازمانهای محلی و منطقه‌ای می‌باشد .

۲- قدرت و امکانات

قدرت نفوذی جبهه مذکور در داخل کشور قابل ملاحظه نبوده و ولی در خارج از کشور دارای طرفدارانی بین ایرانیین بود انچه‌ها منظم اروپا آمریکا می‌باشد .
امکانات مالی جبهه مزبور در ایران ضعیف‌الکلی در خارج از کشور به علت فروش نشریات ، جمع آوری حلقه‌ها و کتب هوا در ایران این جبهه دارای وضع بهتری نسبت به داخل کشور می‌باشد .

۳- فعالیت

الف- در ایران

اعضای فعال جبهه باصلاح طن سابق درجه نامگذاشته با انجام عملیاتهای انفرادی با یکدیگر و تشکیل جلسات نامنظم در منازل برخی از اعضا با شرکت بین ۵ تا ۱۰ نفر ارتباط / ...

میری

سری

-۴-

ارتباط خود را با هم حفظ و در مذاکرات معموله مسائل داخلی ایران منجمله روابط
ایران و عراق را مورد بحث قرار داده و از طرف برخی از اصحاب جبهه موضوع پیشنهاد
شده برای شروع فعالیت اقداماتی صورت پذیرد، ولی مدعیان آنان این موضوع را
بمعنای اینکه شرایط مناسب نیست تأیید ننموده اند.

روزهای ۱۰/۱۰/۴۸ و ۱۲/۱۲/۴۸ به ترتیب مراسم سالگرد مرگ علامه آیت الله
قهرمان سابق کشتی و عضو هیئت مرکزی جبهه با صلاح طی سابق و دکتر محمد صدق
در این باب و با شرکت اقوام و بستگان نامبرگان و چند تن از اصحاب این
جبهه و احزاب وابسته بآن برگزار گردیده و مراسم مزبور بدون اتفاق قابل ملاحظه
خاتمه پذیرفته است.

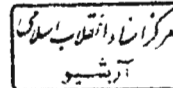
اهم مطالب فوق بروجع با استحضار رسیده است.

وضع احزاب و دستجات وابسته به جبهه با صلاح طی سابق در سه ماه گذشته پیش
زیاده است.

(۱) حزب ایران

در همانکته اصحاب فعالی حزب ایران فعالیت قابل توجهی نداشته و صرفاً
تشکیل جلسات ناها را شرکت بین ... (در شرکت در مجالس ترحیم اصحاب وابسته
به جبهه با صلاح طی سابق و احزاب وابسته بآن در باره برخی از مسائل سیاسی
داخلی و خارجی تبادل نظر نمود و مطالبی نیز در این زمینه برآورد اشتباه است.

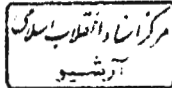
(۲) حزب ملت / ...

سری

سری

—۵—

(۲) حزب ملت ایران

حزب ملت ایران در سه ماه گذشته فعالیتها را بصورت تمامجا با افراد و اعضا بسیار یکنفر، شرکت در مجالس ترحیم اعضا، حزب مزبور وجهیه با اصلاح ملی حاصل و اجرای برنامه‌های گوناگونی داشته که ضمن آن از طرف داریوش فروهر رهبر حزب ملت ایران کوششهایی در جهت آگاهی افراد بمسائل سیاسی و تفهیم ایدئولوژی اعضا نسبت به حزب در انجام فعالیتها و حزبی پس از حصول موفقیت ملاحظه نمودند در آینده حاصل آمده است.

نامبرده در یکی از مذاکرات خود راجع بنحوه مبارزات اجتماعی و حزبی بحث و اظهار نموده:

" همیشه امید موفقیت در هر کاری وجود دارد، هر چند این امید یک درصد هم نباشد.

پس باید مبارزه نمود و هیچگونه تردیدی بخلود را ندارد."

اعضا، ممدود این حزب در خارج از کشور و واحدی بنام دفترهای حزب ملت ایران با سایر عناصر وجهیه با اصلاح ملی همکاری دارند.

(۲) حزب مردم ایران و حزب سوسیالیست با اصلاح ملی

از احزاب لیون ملی که مانده است فعالیتش مشهود نمیدانست.

ب- در خارج از کشور

(۱) در اروپا

اعضا، وجهیه با اصلاح ملی در اروپا طی سه ماه گذشته با تانای سایر افراد وابسته به

گروههای ...

سری

سری

-۶-

گروههای مشرف در اروپا فعالیتهای خود را طبعه رژیم ایران در چهارچوب کفد راسمون جهانی و دانشجویان و محصلین ایرانی دنبال نمودند و جلسات تفکراتی با طرف اعضاء اینس جبهه تشکیل گردیده ، نحوه انتصاب و قبول عضویت افراد جدید مورد مذاکره قرار گرفته و تاکید شده پذیرش این افراد باید پس از ایند سلسله تحقیقات درباره سوابق گذشته آنان انجام پذیرد .

در یکی از این جلسات چند تن از اعضاء جبهه منور خواستار کنارگیری از کفد راسمون فیو و تمرکز بیشتر فعالیت جبهه مذکور گردیدند ، لکن مدعای آنان بعنوان اینکه کفد راسمون بهترین پایه برای جلب افراد جدید و پیشی مناسب جهت انجام فعالیتهای سیاسی میباشد ، با اجرای چنین طرحی مخالفت نمودند .

نمایندگان منتخب جبهه با صلاح ملن در همین کنگره کفد راسمون جهانی در دانشجویان و محصلین ایرانی که کار خود را از روز ۸ / ۱۰ / ۴۸ در شهر کارلسروهه آلمان شروع نموده بود شرکت و نمایندند با کسب اکثریت آراء موافقت خود را با اینس کفد راسمون تثبیت نمایند .

(۲) در آمریکا

اعضاء منتخب به جبهه با صلاح ملن در آمریکا طی سهاه گذشته در جلسات متتکله نمودند و بر این خط مشی فعالیت آینده بطریق انقلابی و رسانیدن سطح فعالیت خود بطایس فعالیتهای جبهه منور در اروپا مطالبی امرا و نمایندگان انتصاب شده اینس جبهه برای شرکت در همین کنگره کفد راسمون جهانی و دانشجویان و محصلین

ایرانسی / ...

مرکز انشا و انتشارات اسلامک
تریشیو

سری

میری

-۲-

ایرانی و قبل از حضور در این کنگره جلسه مشترکی با حضور اعضا* جنبه مذکور در ایران تشکیل و در مورد تعیین خطوط اصلی مذاکرات خود در کنگره فوق گفتگوهایی بهمسلسل آوردند.

روزه ۸/۱۱ جلسه یادبودی بنا به دعوت سالگرد مرگ فلاسرافضی از طرف نمایندگان* جنبه موصوف در خانه ایران در شمال کالیفرنیا (برکلی) تشکیل گردیده و پس از قرارداد این جنبه پس از بیان شرحی از زندگی ناسرده از او بعنوان قهرمانی مبارز که خدمت رهبری محمد مصدق را در عرصه مبارزه و آزادیته با او داشته است.

فیلیپینات و انتشارات

جنبه با اصلاح ملی سابق و احزاب وابسته بآن در هماهنگی شده در ایران فایده فعالیت فیلیپیناتی و انتشاراتی بخدمت در خارج از کشور فیلیپینات آنها بر سبب نشریات زیر صورت گرفته است.

مرکز آشنایی و انقلاب سراسری
آرشیو

- الف - نشریه ایران آزادگان سازمانهای جنبه با اصلاح ملی در ایران.
- ب - نشریه با اعتراض از ارگان جنبه با اصلاح ملی ایران (بخش آمریکا).
- ب - نشریه خبرنامه ارگان جنبه با اصلاح ملی سوم در خارج از کشور.

در نشریات فوق طبق معمول با دیدنی سیاست فعلی کشورهای راد و قبال دول صرب مورد انتقاد قرار داده و تائید شده دستگامهای فیلیپیناتی رژیم ایران با جنبش خلقهای عرب طبع امیرالاسم و صهیونیسم بعد از تئوری بر ما است و به عنوان مختلف این محمود است را آشکار سازند بطوریکه در ایران در بخش اخبار خود بکسر میماند اسرائیلی کند ... / ...

میری

اسیری

-۸-

نمود موخبرهایی را هم که خود اسرائیلیها را اختیار میکنند حاکم و اصلاح نبود موخبر
میباشد و سپس اخبار منتشره را در برابران را در باره حوادث جنگی میان اعراب و اسرائیل
با اخباری که از سایر بلاد و بومهای جهان منجمله را در بومهای کشورهای عربی در باره مسند
موضوع پخش گردید مورد مقایسه قرار داد موخبره گرفته در مقابل این طرفه اری رژیم
ایران از دولت اسرائیل، صهیونیستها نیز اعمال هیئت حاکمه ایران را در برورد تا دستاور
قرار میدهند و در رقابت این تبلیغات را ظاهر از جانب امپریالیسم برای و ایجاد ساختن
شکست ناپذیر بودن ارتش اسرائیل قلمداد نمود تا است.

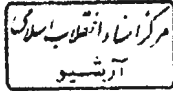
همچنین نشریات مزبور بر عنوان "خرید اسلحه" بنقل از روزنامه "دیپلوماسی" موضوع
خرید اسلحه دولت ایران را از کشور انگلستان مطرح و عقول نموده که همین بود چه
هنگامی برای چه میزارتن در حالیکه دولت ایران نه از طرف یک کشور خارجی فید بد
مشورد و نه در حال جنگ میباشد، چه طاعت است؟ و در جواب این سؤال اظهار نظر
نموده، بارفتن قوای انگلستان از آبهای خلیج فارس سپاهان ایرانی باید این خلا را
بر نمایند تا در موقع لزوم بنفع امپریالیسم وارد مخرج گردد و از همه جهت وسیله ایست
سلاحها رژیم موجود در ایران را حفظ و حراست نمایند. ضمانت راین نشریات تحس
عناوین "دستگیرها و محکومها" و "سازمان امنیت و سلب آزادیها" و "۶۰ (۶۰) روز
دانشجو" مطالب برشته که برورد آمده که جنگی حاوی مطالب انتقادی طبع رژیم
ایران و ادعاهایی در مورد نبودن آزادیهای فردی، قلم و بیان در ایران میباشد.
سازمان انتشاراتی مزدک در اروپا عکس از محمد مهدی چاپ و منتشر نموده که جمله
دکتر مهدی / ...

مرکز نشر و انتشارات اسلامک
آرشیو

اسیری

سری

-۲-

«دکتر محمدی رهبر مبارزات ضد امپریالیستی خلق ایران» در ذیل آن درج گردیده است، همچنین جزوهای تحت عنوان «نقل ها و مستندات دکتر محمدی» در آنجا چاپ و در اختیار کارکنان وزارت اطلاعات ایران معین خان از کشور قرار داده شد. و- روابط با احزاب و دستجات دیگر، دولت و مجلسین

الف- در ایران

افراد وابسته به جبهه باصلاح طی سالی طی سه ماه گذشته با فشار احزاب و دستجات وابسته بخود، جمعیت باصلاح نسبت آزادی و جامعه سوسیالیستها اعلامیه‌ای انجام و ضمن تبادل نظرهایی در امور مختلف طنکی بعضا شروع فعالیت در رینه کسادی مشترک را مورد مذاکره قرار دادند.

جبهه منیر و احزاب وابسته آن با دولت و مجلسین مخالف بوده و در مواقع مناسب افتخاراتی از آنها بعمل آوردند.

ب- در خارج از کشور

در سه ماه گذشته اضافه جبهه موصوف همگی خود را در اقدامات سایر گروه‌های مخالف دولت در خارج از کشور حفظ و با آنان تبلیغاتی علیه رژیم ایران مسوره را دارند.

راد پیوند در روزنامه بخش فارسی خود از محمد محمدی ویرمیی دیگران سران جبهه مذکور تبلیغ بعمل آوردند.

۶- میزان نفوذ / . . .

سری

مـ سـ رـ ی

- ۱۰ -

۶- میزان نفوذ

نفوذ جبهه با اصلاح ملی سابق و احزاب وابسته بآن در بین طبقات مختلف اجتماع در داخل کشور ضعیف. لکن در خارج از کشور در بین ایرانیان بخصوص دانشجویان ایرانی طبق کشورهای اروپا و آمریکا دارای نفوذ نسبتاً قابل ملاحظه می باشد.

۷- نظریه

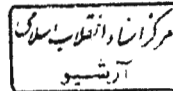
الف- در ایران

فلاسفای افراد فعال جبهه با اصلاح ملی سابق برای تجدید فعالیت در مجال تمیحات آن عده از اعضا این جبهه گمراه شده است زدن به چنین عصبی باید پس از ایجاد شرایط مناسب انجام پذیرد تا بحال بلا اثر نباشد و اقدام خاصی که بتواند موجهات جهانی فکری میان آنها را فراهم آورد و همچنین تصمم مشترک و مورد قبول اکثریت افراد جبهه موجبین گردد صورت نگرفت است و همین جهت این جبهه در حال حاضر در چارفتخت فکری در میان افراد خود بود و همیحد بنظر می رسد با شرایط اجتماعی موجود در کشور موافق با احیاء فعالیت خود گردد. مثلاً با بانک از قدرت و امکانات کالسی نیز برخوردار می باشد.

ب- در خارج از کشور

با وجودیکه عناصر جبهه با اصلاح ملی سابق در خارج از کشور از بعضی جنبه ها هنوز نتوانستند اتفاق نظر و همفکریهای لازم را در بین خود بر وجود آورند. مع الوصف به ا.

تلمیحات / ...

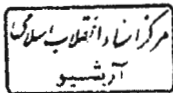

مـ سـ رـ ی

سـری

- ۱۱ -

تعلیماتی که از طریق انتشار نشریات و جزوات گوناگون و تشکیل جلسات متعدد انجام دادند، همچنان نفوذ خود را نیروی مدعیان از دانشجویان با برانمان مهم خان از کشور حفظ و با الهام گرفتن از روشهای انقلابی کوششهایی نیز در جهت آماده نمودن افراد در حوزههای تعلیماتی این جبهه برای آگاهی بمسائل فعالیتهای زیرزمینی بعمل آوردند و بدین ترتیب سعی نمودند بدینال اقدامات خود جهت گسترش فعالیت جبهه نیز از طریق اعزام افراد جبهه با صلاح علی بداخل کشور زمینههای مساعدتری را برای این منظور فراهم سازند، لکن به علت عدم اعتقاد اکثریت مردم بفعالیتهای اینگونه در سنجاق و محولات اجتماعی که در قلمون مختلف کشور صورت گرفته تحقق این امر محدود و محدود نمودند. مبعذ این افراد جبهه مذکور در خارج از کشور بسمت روشهای انقلابی و نهایی حائز کمال اهمیت است.

سـری

[سند شماره ۱۱۰]

گزارش ساواک از اظهارات محمد غضنفری در مورد کمیته‌ی نظامی جبهه‌ی ملی
و مخالفت صالح با آن

خیلی محرمانه

شبه بندی حفاظتی

مزارش غیر

درجه فوریت

- ۷ - منبع ۵۸۲
- ۸ - منقأ
- ۹ - تاریخ وقوع ۲۷/۱۲/۲۷
- ۱۰ - تاریخ رسیدن خبر به منبع ۲۷/۱۲/۲۷
- ۱۱ - تاریخ رسیدن خبر بر مرسولات محل ۲۲/۲۹
- ۱۲ - ملاحظات حفاظتی

- ۱ - شماره ۱۰۰۰
- ۲ - از ۲۳۳۰
- ۳ - شماره گزارش ۲۸۶/۲۷
- ۴ - تاریخ گزارش ۲۸/۲/۲۹
- ۵ - پیوست
- ۶ - گیرندگان غیر

منبع

موضوع اظهارات مهدی غضنفری در مورد کمیته نظامی جبهه ملی اصطلاح ملر ساواک

مهدی غضنفری در مورد کمیته نظامی جبهه ملی اظهار داشت این موضوع صحت ندارد و تنها حد و سار ۴۰ در اربوش
نور هرود کترشاه و خورشید پشته است که جبهه ملی بین افسران ارتش خصوصا آنها نیکه ناراضی و جوان هستند
فعالیت سیاسی نمی‌تواند و کمیته ای از آنان بنفع جبهه ملی فراهم شود. این پیشنهاد با مخالفت اللهیار صالح روبرو
میشود و صالح اظهار می‌دارد استراتژی عالیزوم داشتن نیروها و پشتیبانی در بین ارتشها نرا ایجاد نمی‌کند و مسأله
سکوت گذاشته میشود.

غضنفری صحیح در مورد مذاکرات با اللهیار صالح گفت شد نیست که هر نوع فعالیت سیاسی بر مراتب بهتر از مردم فعالیت
است. وی افزود مذاکره با نظرد کتر محمد علی خنجی مستقیم چنانچه تا بد ستور در فعالیت را شروع می‌کند. و در ادامه
در ادعای متکسک روز ۸/۱/۲۸ با اوسیل شخصی بشیر از مسافر است نیاید.

نظریه و مبرهنات - تحقیق مستقیم بر این اظهارات تا بتیرو منفرد منبع مربوطه مطلع و یاد خواهد نمود.

کت

تاریخ: ۷ اردیبهشت ۱۳۲۸
شماره: ۳۱۲

در ۱۳۱۱۷۷ قلم و با قلمی سره
خیلی محرمانه
شبه بندی حفاظتی

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

[سند شماره‌ی ۱۱۱]

بولتن ساواک درباره‌ی فعالیت‌های جبهه‌ی ملی و احزاب وابسته به آن در تاریخ ۱۳۴۹/۳/۲۵

سری

-۱-

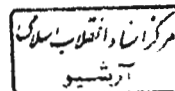
تاریخ ۴۹/۳/۲۰

شماره ۲۲۰ /

بولتن : نوبت‌های از تاریخ ۴۸/۱۲/۲۰ تا ۴۹/۳/۲۰

درباره : جبهه بااصلاح منی سابق و احزاب وابسته به آن

این بولتن شامل ۱۲ برگ است

سری

سـری

-۲-

فهرست مندرجات

ردیف	نـسـب	صفحه
۱	سازمان	۳
۲	قدرت و امکانات	۳
۳	فعالیت	۸ ب۲
۴	تبلیغات و انتشارات	۱۰ ب۸
۵	روابط با احزاب و منجبات دیگر دولت و مجلسین	۱۱ و ۱۰
۶	عنوان نفوذ	۱۱
۷	نظریه	۱۲ و ۱۱

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

۱- سازمان / ۰۰۰

سـری

سری

-۲-

۱- ساریان

جبهه با صلح منسابق و احزاب وابسته بآن در میان حاضرانند سازمان منظم در داخل کشور میبایستند .

تشکلات جبهه با صلح منسابق در اروپا عبارت است از شوراهای، هیئت اجراییه، کمیته های کنسرسی و شهری و محوزهای محلی .

سازمان این جبهه در آمریکا شامل شوراهای، هیئت اجراییه، هیئت داوران، سازمانهای محلی و منطقه ای میبایستند .

۲- قدرت و امکانات

قدرت نفوذی جبهه منسابق در داخل کشور قابل ملاحظه نبوده، ولی در میان از کشورهای دارای طرفدارانی بین ایران و افغانستان و اندیشمندان مهم اروپا و آمریکا میبایستند .

امکانات مالی جبهه مذکور در ایران ضعیف، لکن در میان از کشورهای مختلف کشورهای غربی و جمع آوری حق عضویت و کمک های افراد اراد این جبهه دارای وضع بهتری نسبت به داخل کشور میبایستند .

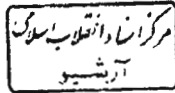
۳- فعالیت

الف - در ایران

در سه ماه گذشته فعالیت سازمان جبهه با صلح منسابق منسابق بصورت تاسیسهای انفرادی اعضا با یکدیگر تشکیل جنسات نامنظم تا ما را با شرکت بین ۱۰ تا ۱۰ نفر در

منازل / ...

سری

سری

-۴-

متنازل برخی از افراد فعال ادامه یافته و در حلال این فعالیتها پیگیری اقدامات
در پیور فرور و همبر حزب ملت ایران و جلب مواظبت سران مؤتجدیه موسس بسمرای
در دست زدن بیت اقدام اساسی در این زمینه از ناحیه عناصر فراطی جبهه مذکور
مورد تاکید قرار گرفته است.

روز ۱۹/۲/۶۴، اللهیار صالح یکی از سران مؤتجدیه نیز ضمن تملیلی که از وضع
بحرین بعمل آورده کار استقلال بحرین را از دو سال قبل خاتمه یافته تلقی نموده و
اطهار داشته :

" هیچوقت ممکن نبوده بحرین جز ایران خود، ولی به طبعکاری ملت ایران از
دولتهای بزرگ غرب بود که الا این مطالبه بدو عطا شد برای ایران ملید بود."
وضع احزاب و دستجات وابسته به جبهه با اصلاح ملی شامل در سه ماه گذشته
زیر بود فاسته.

(۱) حزب ایران

فعالیت عناصر حزب ایران در سه ماه گذشته محدود به تشکیل جلسات نامنظم
ناهار با حرکت بین ۵ تا ۱۰ نفر برابری تا سبای افرادی اعضا با یکدیگر بوده که
در این جلسات و مذاکراتها بر امین مسئله بحرین، بازداشت در پیور فرور و برخی
مسائل مهم بین المللی مذاکرایی بعمل آورده اند.

(۲) حزب ملت ایران

افراد فعال حزب ملت ایران در سه ماه گذشته ضمن مجال نمودن فعالیتها

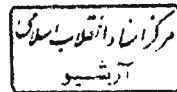
خسود / ۰۰۰

سری

سری

-۵-

خود بصورت تمام‌ای اندازی معنیانه بایند بکرا جرای برنامه‌های کومونورد و .
زینتهای اجتهامی کنیز برای آغاز فعالیت مورد بررسی قرار داده و پس از منسخت
شدن مسئله بحرین در مجلس شورای ملی و استعجاب دولت توسط فراکسیون پارلمانی
حزب پان ایرانیست موثقت را جهت ابراز وجود مناسب تشخیر داده و پرحملای
گذشته اعلامیه‌ها و کماکی از بنیادین آزاد بهای فرد و واجتهامی و حظه بد و نیست
در باره مسئله بحرین بوده، تهیه و در تاریخ ۱۶/۱/۱۲ آفران منتشر نموده‌اند .
در ۱۶/۱/۱۲ در روز شنبه در روزنامه هم‌روز هم‌روز حزب ملت ایران با تالی یکی از عهد ستاندر
بنام "منوچهر احمدی" شماره ۱۰۰ برگه از اعلامیه‌های جزیره شکر و شکر و شکر
بازداشت این در دفتر در تاریخ ۱۶/۲/۴ اعلامیه دیگری که ضمن آن حاکی از
حمله به هیئت حاکمه ایران و ابتاره بد شکر و شکر نامردگان بوده توسط صده ای از
اعضای حزب مومون تهیه و پوسیده است جهت اتمام در مختلف سازمانهای دولتی
و سفارتخانه‌های بیگانه ارسال گردید که قبل از توزیع جمع آوری و یکی از اعضا "کمینه
مرکزی حزب ملت ایران بنام طنی اصغر بهنام" با اتهام شرکت در تهیه و توزیع این
اعلامیه بازداشت و بد نال تعلیقاتیکه از این ضمنی بعمل آمده چهار نفر از اعضا
حزب منوچهر اساسی بهرام نازی، فرزند صغریه منوچهر سولوی و دکتر نصراله جنیدی
را داخل تهیه و انتشار اعلامیه مورد بحث معرفی که این عده در روزهای ۲۲ و ۲۳ و
۱۶/۲/۲۸ بازداشت و در تحقیقات معموله از آنان بهای کبی و توزیع اعلامیه‌نار
نده اعتراض هر عده‌های آنهاست آنان جهت رسیدن و ضمنی قانونی بسیار
دادوسی / ۰۰۰

سری

سری

-۲-

در امری نبردهای مسلح ناخشندهی ارسال گردیده است.

(۲) حزب مردم ایران و حزب سوسیالیست باسلاح طی

طی سه ماه گذشته از احزاب فوق فعالیتی مشهود نکرده است.

ب- در خان از کتور

(۱) در اروپا

افراد وابسته به جبهه باسلاح طی در اروپا در کادر کنگره راسیون جهانی محصلین و دانشجویان ایرانی با همکاری سایر گروههای ضریف همزمان به تعلیمات فلسفی خود علیه رژیم ایران به تشویق و تشویق دانشجویان و ایرانیان ملحق خارج از کتور محصلین فعالیتهای مدرسه اداره داده و اقداماتی نیز در جهت هماهنگ نمودن فعالیتهای جبهه باسلاح طی اروپا و آمریکا انجام داده اند.

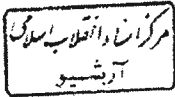
نمایندگان منتخب جبهه باسلاح طی در یازدهمین کنگره فوق انماره کنگره راسیون جهانی محصلین و دانشجویان ایرانی که از تاریخ ۱۴ تا ۱۶/۱/۶۹ در شهر فرانکفورت آلمان فریب تشکیل گردیده شرکت و در فرازاعضا جبهه منور با کسب دستهای و برقراری کلیات و در بر زمین المظلی به مقصود هجرت و بران کنگره راسیون فوق انتخاب شده اند.

از روز ۱۵ تا ۱۶/۱/۶۹ کنگره جبهه باسلاح طی در شهر ماینس آلمان فریب در محل خانه ایران با شرکت حدود ۶۰ نفر از اعضا این جبهه تشکیل گردیده و در این کنگره ضمن بحث پرامون خط مشی آینده جبهه منور از رهبری گذشته آن انتخاب و

موضوع / ۰۰۰

سری

نموده‌اند که مقامات مسئول دولت ایران از اداس غربی به همین وضعیت ناسرده به‌بستان و دست‌اندر داری نکرده پدیده این نامه از پیرکامل سازمان ملل متحد تقاضای رسیدگی بوضع ایران نموده‌اند

اهم فعالیت‌های جنبه باصلاح من سابق و احزاب وابسته بآن در داخل و خارج از کشور بوضع بااستحضار رسیده‌است.

۱- فعالیت‌ها و انتشارات

جنبه باصلاح من سابق و احزاب وابسته بآن در سه تاکنون در ایران فعالیت تبلیغاتی و انتشاراتی منظم نداشته و صرفاً پس از من شدن مسئله بحرین در مجلس شورای ملی از طرف حزب ملت ایران در دفتر اعلامیه و در قوه ترائکت که ضمن آنجا حاکی از حمله بدولت در مورد مسئله بحرین و اشاره به دستگیری داریوش فروهر بوده منتشر گردیده‌است.

فعالیت تبلیغاتی و انتشاراتی جنبه باصلاح من در خارج از کشور بوسیله نشریات زیر صورت گرفته‌است.

- الف - نشریه ایران آزاد ارگان جنبه باصلاح من در خارج از کشور (بصراینا)
  - ب - نشریه باختر امروز ارگان جنبه باصلاح من در خارج از کشور (بصراینا)
  - پ - نشریه خبرنامه ارگان جنبه باصلاح من در خارج از کشور.
- نشریات فوق‌الذکر سرعادت خود را با انتشارات اسفند ماه سال ۲۸ برخی از مراکز عالی آموزشی و گروهی از هیئات مختلف مردم علیه شرکت واحد اتوبوسرانی تهران و حومه اختتام / ...

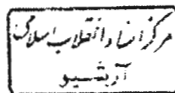
سری

-۱-

داده و ملی آن این تظاهرات را بزرگترین رویداد سیاسی ایران پس از وقایع پانزده خرداد سال ۱۳۴۲ قلمداد و ضمن ادعای اینکه تظاهرات مردم تهران نشان دهنده این واقعیت بوده که رژیم ایران نه تنها قادر به علاج درد های جامعه ایران نیست بلکه خود بزرگترین ضربه را دردها است اصفانه شده ، آنگاه از این تظاهرات با بعد مورد تمسق قرار گیرد این حقیقت است که جنبش خود بخودی مردم در حال حاضر جلوتر از فعالیت های سازمانها و مساجد سیاسی قرار دارد و همین جهت است که صوم طبقات و قشر های خلق در زیر فشار های سیاسی ، اقتصادی و اجتماعی همگسست حاکم ایران تا آن حد بسته آمد فاند که بدون هدایت قلی و در حال فقدان هرگونه رهبری متشکل سیاسی با ابتکار خود به جنبش مبارزه و سهمی را تا مرحد بهرزی ادامه دهند . در حاکم این مقالات نتیجه گرفته شده که این تظاهرات یکبار دیگر کهنگی روستا مبارزات پارلمان تاریخی را برای تمام مبارزین آشکار نموده و لزوم یک سرسردن شیوه های کهر آسیر را به رابطه قنبا خبریه مؤثر مبارزه در قهریه با نشات رساند فاست .

همچنین تشریحات مزبور تحت عنوان "حوظ که تجزیه بحرین" و "عیانک شاه رجدا اسی بحرین" موضع تعیین سرزنش بحرین را از طریق سازمان ملل متحد به شدت مورد انتقاد قرار داده و افزود فاند که رژیم ایران بدون آنکه اجبار داشته باشد و بسا در جنگی شکست خورد همانند صرتا برای ارضاء خاطر اربابانانی قبل از آنکه تشریح قنسی ساکنان بحرین را ممنوم نماید این قسمت از حاکم کشور را تسلیم طالعان خود کامیبه امیرالاسلم نموده . در پایان این مقالات ادعا شده این قرارداد از نظر مردم ایران

بی ارزش / ۰۰۰

سری

سری

-۱۰-

بی ایزد و بنم در اوم بدده و با پیروزی منت چون ویز با رفای بی اثر خواهد گشته.
حنا اقلیبه دای متمدد ری که سناحی آسپار اتر برانتشار از زور تمسین و صمیمت بحرین
× و اناره به در شگری در اهور فرود هر هر بود های دیگر از اعضا حزب ملت ایران پیسده
در عارن از کسیر جاب و درین برش از دانشجویان و ایرانیان طهم خات از کسیر
توزیع گردیده است.

و- روابط با احزاب و دستجات دیگر، دولت و مجلسین

الف - در ایران

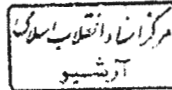
اعضا جبهه با اصلاح ملی سابق و احزاب وابسته بآن طی سماه گذشته همچونستان
ارتباطات خود را با اعضا جامعه سپیدپوشان و جمعیت با اصلاح نهیست آزادی
حفظ نموده و متعاقب آن با بنیاد آریهوشن گزینش در مورد مسئله بحرین ملاقاتهای بیسن
افراد جبهه مزبور و احزاب و دستجات وابسته بآن بنظر آگاهی از نشریات یکدیگر
در باره اقدام دادن فعالیتهای ناسرود و همکاری نزدیکتر با هم در این زمینه صورت
گرفته است.

ناصر جبهه مذکور بعضا در مواقع مناسب از افتاد در باره دولت و مجلسین ایران
خود داری ننموده اند.

ب - در عارن از کسیر

ناصر جبهه با اصلاح ملی در عارن از کسیر گذشته با سایر دستجات
و گروههای مخالف رژیم ایران ارتباط داشته و با تالی آنها دعوت و تشیقات منسره

خود را / ...

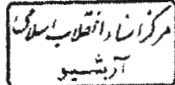

سری

-۱۱-

سـری

- ۱۱ -

خود راهیبه جنّت ایران ادامه داد فاند .

۶- میزان نمود

نمود جنبه باصلاح منو سابق و احزاب وابسته بآن درین طبقات مختلف اجتماع در داخل کشور قابل ملاحظه نبوده، لکن در خارج از کشور بین ایرانیان جدا نشجویان مهم اروپا و آمریکا نمود نسبتاً قابل توجهی دارند .

۷- نظریه

الف- در ایران

هر چند فعالیت‌های حزب ملت ایران در مورد مسئله بحرین در سه ماه گذشته نتوانست به سوی فعالیت‌های محدود و نشاط‌های نسبتاً ضعیف را در بین اعضا تدریجاً به اصلاح منو سابق و احزاب و دست‌سازت وابسته بآن بدینال بیاورد ، هم‌چنین در مجموع به علت نداشتن نیروی انسانی و امکانات لازم و عدم تأیید این اهداف اساسی از ناحیه سران جنبه فوق نتوانست بشهره جانی‌های در میان افراد جنبه مزبور سازمان‌های وابسته بآن گسترش و تجربه بیشتری اساسی این فعالیت‌ها را تسریع نماید. هم‌چنین گروه و دست‌سازت‌ها حاضر در زمینه‌ها قابل فوق و مراکت‌های سیاسی که از اعضا فعال جنبه مزبور و احزاب وابسته بآن به عمل می‌آید هم‌چنین به فعالیت جنبه باصلاح منو سابق و احزاب وابسته بآن نفعی نکرده .

ب- در خارج از کشور

با وجود آنکه هنوز کارگردانان جنبه باصلاح منو در خارج از کشور بدستی می‌کنند

با پیغام ...

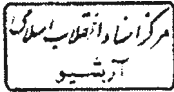
سـری

سری

-۱۲-

با عباد یکبارگی و مرتفع ساختن اختلافات میان خود نشدند، با اینهمان ماسر
این جنبه در خارج از کشور بجهت وسعت عمل کامل وجود پذیرش های فکری افراد
مخالف و تیانیان انعام تبلیغات فریبنده توانستند طرفداران قابل ملاحظه‌ای
بدور خود گردآوری و باسوق دادن آنها به بیروی از روشهای انقلابی توجه کرده‌ها
و عناصر منحرف را جلب نمایند، ولی در شرایط فعلی کنیز پذیرش اینگونه افکار برای
طبقات مختلف مردم در داخل کشور ممنوع بوده و فعالیت جنبه مذکور محسوس و
بفمانتهای فوق در خارج از کشور خواهد بود.

سری

[سند شماره‌ی ۱۱۲]

گزارش ساواک از نوشتن شعار حزب ایران در خیابان‌های شهر

خیابان پندی خاکی ساواک
گزارش خبری

درجه فوریت

۷ - منبع ارسال ساواک	منبع	۱ - از	منبع
۸ - منشا برگزاری عملیات	منبع	۲ - از	منبع
۹ - تاریخ وقوع	۶۹/۶/۱۰	۳ - شماره گزارش	۳۱۲
۱۰ - تاریخ رسیدن خبر به منبع	۶۹/۶/۱۰	۴ - تاریخ گزارش	۶۹/۶/۱۰
۱۱ - تاریخ رسیدن خبر بر مبنای تاریخ	۶۹/۶/۱۰	۵ - پیوست	
۱۲ - ملاحظات حفاظتی		۶ - گیرندگان خبر	

۲۵۲/۹۹۸
۴۹/۶/۲۱

موضوع نوشتن شعار حزب ایران

شعاری تحت عنوان هدف حزب ایران (کار و داد - آزادی) به رنگ قرمز در خیابان شاهرضا خیابان راسر کوچک آرد رنو ش جنب بانک ایران روی دیوار نوشته شد با است. ■
نظریه منبع - منبع نظری ندارد ■
نظریه رهبر عملیات - مقام گزارش خبر مورد تأیید می‌باشد ضمناً نسبت به محوشعار مذکور بگلا تری ۷ تذکرات لازم آمده شد. ■ برابری
نظریه بکشنه ۲۰ هـ ۲ - با توجه بانکه حزب ایران در حال حاضر فعالیت تشکیلاتی ندارد. نظریه سرسند
شعار مذکور منوط به گذشته می‌باشد. کز رزر
نظریه چهارشنبه - نظریه بکشنه سرسند تأیید است. بوج

مرکز اسناد و انتشارات ساواک
آرشیو

۱۲۵۶۱۱
۹۱/۶/۲۱

خیابان پندی خاکی

۲۶-۱۳۰

گزارش ساواک از اظهارات مهدی غضنفری در مورد فعالیت جبهه‌ی ملی

روزنامه‌ی گزارش خبر شماره ۱۱۶۱۲ / ۲۰ هـ ۲۰ - ۲۱ / ۱ / ۲۴ طبع ۱۰۸۲

موضوع: اظهارات مهدی غضنفری در مورد فعالیت جبهه با اصلاح ملی سابق

مهدی غضنفری در مورد این مطلب که بهترین راه فعالیت برای جبهه ملی در شرایط فعلی چیست اظهار داشت
در شرایط فعلی انجام تکلیفات بطور صحیح ملی است و در صورت انجام تکلیفات در وقت با تمام قوا اقدام باید نمود
این خواهد کرد و بنابراین برای این فرقه‌ها فعالیت در صورتی که در این است نمایان سیاسی که فلاک یک بگر
واقع شده است هر چند در این بین که اسم تکلیفات بر عود گذارد جلسات را منع با همه در مورد مسائل سیاسی
و بعد از آن با این جانی به قرار لایحه بریزد و باید نظری هم با یک گزاره‌ها طبعی ایجاد میکند و هم پیشتر سیاسی
خود را روشن نگه خواهد داشت و ملی این خاصیتها یک بگزارا بهتر خواهد شد فعالیتها را علاوه بر مرحله ایگسه
که از شرایط بین المللی صاف شد معلمان سیاسی از سرخ این گروه ها را تا زمان در فعالیت سیاسی را از طریق
تکلیفات احاطه نمود. غضنفری در مورد این موضوع که بنظر او بهترین است برای انجام این قضا در هرمان جبهه ملی نظیر
صالح و کرمه ملی خاص گرفته خود پاسخ داد ما با آنها اینکا برآوردیم ام مثلا چند زمین یکی از دوستان خود صالح
رفته بود زمین هرچه شرایط فعالیت با همشمار شروع فعالیت سیاسی را میتواند به صالح بگوید فرض کنید شما
راگزشت و بنا بر این فعالیتها با گرفتن شما هم خودتان وجه بهترین کسب میکند و هم جبهه ملی میتواند از راه رسی
بکند ولی صالح بهانه کسانک مزاج گفته بود انجام اینکا را از عهد من خارج است غضنفری در این باره از صالح
اینست که افراد اینطور کند و در امریکا بعد رکا شروع و فرصت بدست ر هند تا ایتالیا که رت برسد و ر صورت
همین فعالیتها با هم هست روی که بعضی هنوزند ه بود با فضای چند نفر بود و کرمه ملی را هم ضمن صحبت با ای
مخلف بد کرمه ملی گفت و گفت هر چه می‌بینی برای او می‌خورد نزد طبیب صورت ما هم نزد شما است ام و با طریق
میان هم شمار در این تکلیفات بنام مؤسسه تکلیفات علوم اجتماعی هستند که این تکلیفات باید بهمانند با
ه او ای جامعه ملی ما برود از و از شما با طریق ملی که در این نه با طریق با هم سیاسی و با طریق اینکا همسارا
استاد جامعه سیاسی میتواند بعد از آنکه باقی ماند برای خارج مد را از این نیست فعلی چه باید کرد وجه اف ام
فرمود باید غضنفری در این باره در کرمه ملی در پاسخ ملی که از طریق رفته و گفته است آقا جان با شما میل در این سن
برهم انقلاب بدست بگیرم و اگر شما صغرا هید من مثل گاندی عمل کنم نمیتوانم چون گاندی وقتی بزند این وقت هزاران
فرد رکارا بزند امه هزاران از اجتماع بسته کرد نه و حمله پلیس مد ها تن گفته شد نه ملی بنامه از جای خود
حرکت نکرد نه غضنفری گفت صفت بد کرمه ملی تند نبود و با و گفت شما نه از لحاظ ملی برای اجتماع با ملی
بوده اید و در این جبهه که با ام اترطی را شما را جمع مسائل اجتماعی ایران برشته در برید و آورد اید غضنفری
گفت بعد از شروع از طریق ملی در صورتی که این اجتماع کردیم می‌تواند کرمه ملی تند یکردم من صغراستم امین

مرکز اسناد و انتشارات اسواک
آرشیو

جلسه وسیله ای باشد تا بتوانیم رهبران چشمه را بهتر بشناسیم و این را به جمع کنیم و این را بکنیم همان بهتر که افراد بی نظیر مد یابی بیورم و در هم جمع نشوند چون ضریب کمتری خواهد بود. گفتاری گفت باید به تبادل افکار برود اخت و یکدیگر را اطلاعات و از هم باخبر بود و کتاب خواهد بود مطالعه مسائل باید بود و این را از آنرا نکرده. گفتاری در مورد این موضوع که خفست خاطر است خود نمی و ارسال سیاسی با تحلیلان در این زمینه بر عهده تحریر و آورد گفت از این افراد مجرب تر هستند که باید اینکار را بکنند و اضافه نمود چند ی قبل همین پیشنهاد را بد کتر خنجی کردیم و اظهار عرض گفت در سه در کار اینکار هست گفتاری اظهار نمود اگر بخوان خاطر است بعد و را چاپ نمود مسلماً کتاب بسیار آموزد و خواهد بود و وجهه و اقمی حواصت سیاسی معاصر روشن خواهد نمود و خیلی ها را صوا خواهد نمود .

نظریه یکشنبه - ۱ - یاد نگان در کتر فلاحت حسن مد یابی - در کتر محمد طین خنجی - الهیاء صالح میا شاد کسه در ارای ساهبه هستند .

۲ - تحقیق مستقیم پیرامون اظهارات گفتاری و اصلاح نسبا شد .
 نظریه چهارشنبه - نظریه یکشنبه مورد تأیید است و

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
 آرشیو

رونوشت برابر اصل است اصل در شماره ۸۸۰۹۹۰ میا شاد - ح
 در پرونده و پایگانی مسجد .

تاریخ ثبت
 ۱۳۵۷/۱۰/۱۰

خیلی مجرب مانده

گزارش ساواک از اظهارات چندین از سران حزب ایران در مورد سالگرد مرگ تختی

رونوشت گزارش خبر شماره ۱۲۰۱۸/۲۰۸۲۰۸ - ۲۲/۱۰/۴۶ ضمیمه ۲۰

موضوع: اظهارات چند تن از نمایندگان مجلس شورای ملی در مورد سالگرد مرگ

علامه تختی.

ابوالفضل قاسمی اظهار داشت شنیده ایم در دانشگاه اعلامیه ای درباره سالروز تختی منتشر شده ولی خبر ندارم در مصرتان مرحوم نیز اطلاع می‌دهم است یا خیر حسین شاه حسینی و چند نفر دیگر از انتشار چنین اعلامیه ای اظهار بی‌اطلاعی کردند. بعد شاه حسینی گفت من سرمرزا تختی رفتم برادرش آنجا بود و ما همین‌جا بودیم افراد بطور متفرق می‌آمدند و بنا به آنها برادر تختی تعدادی - ما موزان امنیتی بیشتر از شما می‌بودیم که همسر تختی می‌آمدند و گویا تفسیراتی نیز شنیده می‌بود در آن وقت سندی می‌بود به یوآر ایماقه کرده اند سپس در مورد وضع خان از کشور صحبت می‌آمدند. شاه حسینی افزود شخصی بنام باصری که در تهران است و چاکرکس می‌باشد در همین مردم با ساهایل زانی معروف است همه جا می‌رود و در مسافرت‌های شاه اولاد برای زمینه سازی محلی و کسب اطلاعات آن کشور می‌رود تا میرود بکروزلیس لا تنهار می‌رود روزی با ژانگت و لپاس در پهلما تها دیده میشود و در رجائی گفته است - کشف را حسین دانشجوین فعالیت شعله و دانه در درخان دارند و بیشتر با تکار عمل می‌کنند در دانشجوین جبهه ملی درخان است که سابقاً در جنتان جبهه دوم و سوم بوده که حالا یکس شده اند از اساس که داده شده پیدا است که جبهه ملی درخان فعالیت دارد و از حزب ایران هم گویا کسانی بوده اند. قاسمی گفت شاهپور و سانی عضو حزب ایران است که به ایران می‌آید و در آلمان می‌باشد و جوانی بسیار فعال و کارکن می‌باشد حامی مؤمنین اظهار نمود نام همسر خلیل ملکی هم جزو سانی بوده و نافع کرد را در یوآر ای شدت حملات خود افزود است و من خودم شنیده ام رحیم خانی از زاد بوم آبی نزدیک آیت اله زاده نیز فحش می‌داد سپس در مورد ادامه فعالیت صحبت شد قاسمی گفت هنوز مذاکرات و با علی اردلان بجایی نرسیده است. مؤمنین گفت دکتر سانی مشغول انجام کار اردلان می‌باشد سپس موسی شعب زادگان گفت در جشن اردلان دکتر انوری من لما عمرا حمد زاده را دیدم با او قرار گذاشتم و در پروژنا ما را با تفاق مؤمنین با هم بودیم و با اردلان درباره فعالیت صحبت کردم و تمایل دارد که فعالیت نماید اگر صلاح میدانید این دفعه که به تهران آمد از ما می‌رود دعوت بعمل آید یعنی در مذاکرات افراد مذکور جبهه ملی در ولقد نیز حضور داشته است.

۲۱۴

در خمینی مسجد کائنات
 حسین موراد
 ۲۴/۱۰/۴۶

مرکز اسناد و انتشارات ساواک
 آرشیوی

نآریه یکشنبه - یاد شدگان در ۳۱۲ دارای سابقه اعتقاد نمنا* تحقیق مستقیم پیرامون اظهارات
انفراد مورد نظریه سلا نمیباشد .
نآریه چهارشنبه - نآریه یکشنبه مورد تأیید است بر **جناب مستحرمآنه**

رونوشت برابر اصل است اصل در شماره ۱۳۱۱۱۷ میباشد -
در پرونده بایگانی شود .

مرکز اسناد و انقلاب اسلامی
آرشیو

۴۳۲
تاریخ
بایگانی
شماره
تصویر

جناب مستحرمآنه

گزارش ساواک از اظهارات سران حزب ایران درباره ی انتخابات

خیلی محرمانه

طبقه بندی حفاظتی
گزارش خبر

درجه فوریت

۷- منبع ۹۰۴۸	۱- يك	۲- از يك	۳- يك
۸- مضافاً بگزارش عملیاتی مراجعه شود	۲- از هفت	۳- از هفت	۴- از هفت
۹- تاریخ وقوع ۵۰/۷/۳۰	۳- از ۲۰	۴- از ۲۰	۵- از ۲۰
۱۰- تاریخ رسیدن خبر به منبع ۵۰/۷/۲۷	۶- شماره گزارش ۲۰۰/۸۰۳۰۴	۷- تاریخ گزارش ۵۰/۲/۱۴	۸- پیوست
۱۱- تاریخ رسیدن خبر بر مبنای عملیات سل ۵۰/۲/۱۳	۹- گیرندگان خبر		
۱۲- ملاحظات حفاظتی			

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

موضوع: اظهارات امیرعلی فضل قاسمی در مورد انتخابات

امیرعلی فضل قاسمی در حضور کتر شمرالدین امیرعلایی و حبیب اله زوالقیر اظهار داشت ما میخواهیم از نظر آقای امیرعلایی استفاده کنیم مطابق این نشان دادند که هر وقت ملیون کاری کرد مانند از انتخابات شروع شد ما - و از امیرعلایی خواست که او کند وی گفت چون مستعد صالح هم برای انتخابات جلوسیفند سپس امیرعلایی از خا غرا سیاسی خود صحبت کرد و سخنان او با انتخابات در بوه قبل از کتر صدق کشانده شد . و زوالقیر گفت اوضاع نعلسر برای فعالیت خوب است آنگاه با پیشقدهشوند تا مرد ما را این وضع در آید . آنگاه امیرعلایی گفت من موافقم ولی - میدانم اینها صالح از تمام در استان سرشناس خود رنجید ما مستعد است آنها خود شان را فروخته اند و با آنها سنا نمیشود کار کرد و من میدانم صالح بقدری با فعالیت جد بد مخالف است اگر من با همگوم رابطه درستی ماطلع خواهد نظریه بکشند بد - با شدگان در ۳۱۲ دارای سابقه هستند .

۲- تحقیق مستقیم از افراد مورد نظر بر مبنای مفاد همین حفاظت شنیه لطمه وارد نمیناید اگر مرد نظریه چهارشنبه نظریه بکشیم مرد تا لید است یخ

بازرسی
۱۳۰۴/۲/۱۳

خیلی محرمانه

۱۳۱۱۷ - تهران - خ - ایران - عربیه - ۸۳۰ فر

طبقه بندی حفاظتی

۶۶-۱۳۰

[سند شماره ۱/۱۱۵]

گزارش ساواک از اظهارات چندتن از سران جبهه ملی و حزب ایران درباره‌ی انتخابات

دوره‌ی ۲۳ مجلس شورای ملی

سخت‌گیری
سازمان اطلاعات و امنیت کشور
م. د. ا. ک.

شماره .....
تاریخ ۸/۲/۴۸
پیوست .....

بخش ۳۱۳
گزارش

درباره فعالیت جبهه باصلاح ملی در جریان انتخابات دوره ۲۳ مجلس شورای ملی

محترماً با استحضار میرساند .

طبق گزارش دریافتی از ساواک تهران روزه ۲۰ / ۲ / ۴۸ چند تن از اعضاء جبهه باصلاح ملی سابق با ساسی حبیب اله ذوالقادر - حسین شاه حسینی - موسی شیخ زادگان و ابوالفضل قاسمی مذکور در خصوص شرکت اعضاء جبهه مزبور در انتخابات دوره ۲۳ مجلس شورای ملی بانجام و حسین شاه حسینی ضمن اشاره باینکه باید مدت فعالیت در انتخابات را فراهم نمود افزود . چنانچه لازم باشد در این مورد اعلامیه صادر گردد و ابتدا متن اعلامیه را با اعضاء الهیاء صالح . سید محمود طالقانی . آیت زنجانی و دکتر عداله معظنی خواهد رسانید . نامبرده (شاه حسینی) همچنین در تذکره خود با افراد جبهه مزبور احاطه نموده اگر الهیاء صالح برای فعالیت در انتخابات اقدام بردارد بانفوذی که دارد میتواند دیگر اعضاء این جبهه را واداره فعالیت در انتخابات نماید .

نتیجه ای که از مذکورات افراد مزبور برای فعالیت جبهه باصلاح ملی سابق در انتخابات گرفته شده آن بود که قرار گردد به چند نفر از اعضاء جبهه مذکور از جمله حبیب اله ذوالقادر و ابوالفضل قاسمی با الهیاء صالح تماس حاصل و موضوع را با وی در میان گذارد و او را برای فعالیت در انتخابات آماده نمایند پس از انجام این مذکورات ملاقاتی میان ابوالفضل قاسمی و الهیاء صالح در منزل الهیاء صالح صورت گرفت و موضوع از طرف قاسمی با الهیاء صالح در میان گذارده شد که تاکنون اظهار نظر قطعی از طرف الهیاء صالح در این خصوص اظهار نگردیده است.

مرکز اسناد و انقلاب اسلامی
آرشیو

سخت‌فیزی
سازمان اطلاعات امنیت کشور
سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

شماره .....
تاریخ .....
پوست .....

مرکز اسناد و کتابخانه ملی
آرشیو

- ۲ -

در باره .....

بد نیال ملاقات قاسمی با الهیار صالح ملاقات دیگری بین حسین شاه حسینی ، موسی شیخ زاد گسان و ابوالفضل قاسمی و حبیب اله زوالف روهادی مؤتمنی صورت گرفته که در این ملاقات موسی شیخ زاد گسان ضمن اظهار اینکه در مردم آمادگی لازم برای انجام این کار وجود دارد عنوان نمود و اگر اعلامیه بجانب برسد میشود آنرا در يك شب در تهران توزیع کرد . در خاتمه این ملاقات از طرف شاه حسینی به ابوالفضل قاسمی تاکید گردید و مذاکرات خود را با الهیار صالح تا اخذ نتیجه قطعی و نیال نماید و چنانچه موفق نگردد بد نظر صالح را برای شرکت در فعالیت انتخابات در دوره ۲۳ جلب نماید آنوقت شخصا با اتفاق چند تن دیگر از افراد یکمفته قبلا از خذ آراء اعلامیه‌ای با مضمون "جبهه ملی چاپ و منتشر شود رآن انتخابات را بد لای وید ارك مستند تحریم خواهند کرد .

نظر به حسین شاه حسینی ، حبیب اله زوالف روهادی مؤتمنی و ابوالفضل قاسمی از افرادی هستند که در جناح افراطی بقایای جبهه با صلاح ملی سابق کوشش در روادار نمودن برخی از سران جبهه منور از جمله الهیار صالح در تجدید فعالیت این جبهه در مراحل اولیه در يك سطح نسبتا محدود و سپس گسترش آن در يك مقیاس وسیعتر دارند و تا حال بکرات از طرق مختلف سعی نموده اند با تحت فشار قرار دادن بعضی از سران با نفوذ جبهه منور آنها را با انجام يك چنین اعمالی وادار نمایند .

با توجه به روحیه الهیار صالح و نحوه تمایلاتها او در چند سال گذشته شرکت او در يك چنین فعالیتها بعدی مینماید و لکن روحیه افراد مورد اشاره (جناح افراطی) است که امکان انجام فعالیت مضرت سیاسی در طول انتخابات در دوره ۲۳ مجلس شورای ملی از ناحیه آنان هر چند برای ابراز وجود در مقابل

سخت‌فیزی
سازان اطلاعات اینترنت کور
س.ا.و.ا.ک

سخت‌فیزی

شماره .....
تاریخ .....
پست .....
باز

باز

درباره

سایر اعضا این جنبه باشد بعهد نیست . در شرایط حاضر فعلی انفعالات محدودی که در میان برخی از افراد افراطی این جنبه برای فعالیت و انتخابات دوره ۲۳ میگذرد مورد توجه و ملاحظه در جریان فعالیتها و اقدامات آنها هستند که در صورت اتخاذ تصمیم نهایی از طرف آنان مراتب به عرض خواهد رسید . ح

مرکز اسناد و انقلاب اسلامی
ارژشیر

فقیه
۵۰۲۲۲۱
۵۰۲/۲۱
رئیس بخش ۳۱۲ . ازغد ی

معاون اداره یکم عملیات و بررسی . مبینی
۵۰۲۴
رئیس اداره یکم عملیات و بررسی . جویس
۵۰۲۴

۲۰۲۵

خیمه‌سازان

گزارش ساواک از اظهارات ابوالفضل قاسمی در مورد دستگیری یکی از اعضای حزب ایران

خیلی محرمانه

درجه پروت	طبقه بندی حفاظت	موضوع
۱ - به ۳۰۰۰	۷ - منبع	۱ - ملاحظات حفاظت
۲ - از ۱۰۰۰	۸ - منشا	۲ - تاریخ وقوع
۳ - شماره گزارش	۹ - تاریخ رسیدن خبر به منبع	۳ - تاریخ رسیدن خبر بر مبرم عملیات
۴ - تاریخ گزارش	۱۰ - تاریخ رسیدن خبر به منبع	۴ - ملاحظات حفاظت
۵ - پروت	۱ - تاریخ رسیدن خبر بر مبرم عملیات	
۶ - گردگان خبر		

موضوع: اظهارات چند نفر از اعضای جمعیتهای اصلاح ملی سابق با یکدیگر

مطبوعه: ۱۳۵۲/۱۰/۱۹

تاریخ: ۵-۷-۵۰

موضوع: مرکز ان و انقلاب اسلام

ارژش

موسی شیخ زادگان اظهار داشت که یگان رگوهایی مشرف با صغیان مقداری اسلحه کشف شد موشخصاً نیز گرفتارند و در جنگهای شمال با فعالیت بد میبند و گویا زد و خورد نیز صورت گرفته است. نام سردار اسد داد و پرویز صیانت ملی شعبه خیابان ژاله دستبرد زد فاند. سپس خمیسا لغز و القدر گت راد برهراق حملات شد بد خود را شروع کرد و بنوار خمینی را مرتب بخت میکند بعد ابوالفضل قاسمی اظهار نمود مقد مضمون حزب ایران و کارمند بانک صادرات را بد سنگر کرد فاند و بناها چهار همسرس او کتابی داشت و میخواست آنرا چاپ کند و از منزل او کتاب و حتی اسناد شرکت تعاونی را برد فاند. آنک بد کتر سنجایی گفتند در امر کار زیاد تحقیق کرد فام معتقد مخرجها اسلام را بزرگتر بسن دشمن خود میدانند تا فامین فعالیتها در مشرق برای تضعیف اسلام است حال که بیگانه هم بخواست مشغول تحقیق در باره فعالیت مسیحیان علیه اسلام از زمانهای قدیم بشویم و مردم را از سبب استهای آنان با خبر کنیم. افراد مذکور ان پیشنهاد بد کتر سنجایی استقبال کردند. ضمناً در مذاکرات منموارد ان نیز حضور داشت.

نظریه سنجایی: موضوع سرقتهای نامورد تأیید افراد مورد بحث واقع نگرد بد فاست.

نظریه یکشنبه: ۱- یاد شدگان بد کتر کریم سنجایی. احمد خلیل المقدم. علی اردلان میباشند که در ۱۳ اردیبهشت ماه ۱۳۵۲ بازداشت گرد بد فاست.

۲- تحقیق مستقیم از ناموردگان بهرامین مفاد خبر به حفاظت سنجایی و نظریه سنجایی میباشند.

نظریه چهارشنبه: نظریه یکشنبه مورد تأیید میباشند.

۱۳۵۲/۱۰/۱۹

۵-۷-۵۰

خیلی محرمانه

مطبوعه: ۱۳۵۲/۱۰/۱۹

تاریخ: ۵-۷-۵۰

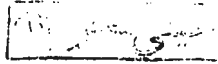
موضوع: مرکز ان و انقلاب اسلام

ارژش

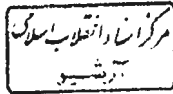
گزارش ساواک از جلسه‌ی سران حزب ایران تحت پوشش تعاونی ایرانیان و اظهارات آنان

درباره‌ی مسائل داخلی و خارجی

اعضای
انفراد مدتی در رهبری
۰۰/۹/۴
۰۰/۹/۴
۰۰/۹/۷

۳۱۲
۱۳۲۰
۱۳۸۹۷
۰۰/۹/۸

جلسه شرکت تعاونی ایرانیان

نظر به نتیجه ۰۰/۹/۴ جلسه شرکت تعاونی ایرانیان در منزل خسرو انور واقع در خیابان شهساز سعادت شکفته -
خیابان صفا کوچک صاع رضوان بلاک ۰۰ تشکیل گردید . افراد شناخته شده عبارتند از: تاسی . بهاد . راندی .
بناری . امینی . خسروانی . مقدم . خسرو کریمی . تنگابنی . ابتدا امداد پیراجع به شرکت پد می بحثی از افراد
شرکت صحبت نمود سپس تنگابنی اظهار نمود بطور اطمینان که بهین رسید مطالبات انور امداد محترم راد سنگور کرد فاند چون
با میرد هر سال در روز هفت فطریه بطور مکرر مرد برای ای کلام به چهر بکجا یحرب جنجی و می کرد . بعد تاسی را چیه گفتا به
مهرباله بیاناتی ایراد نمود و از هر طرف میرد متمرکز کرد و گفته و ملاحظه نکند طالعانی کرد خصوصیت کرد به طالعانی بین
گفت اکنون که با نوان و طبعیست ما جان خود را بکف گرفته اند ما نیا بد ساکتیا شهرواحی بنشینیم آنگاه بهاد و گفت -
بطوریکه اطلاع در ارجان نزد منفر از افراد وطن پرست راد و حضرت آباد امداد کرد فاند هیچ نفر عهد روزند ان ساواک لبر
شدنجه چاره میرد فاند بهاد و اساسی بین نفر از جمله تاسی کریمی و کتروانی و ابرید رو اند یعنی در همین مورد -
صحبت کرد و اساسی چند نفر و ناچهره و بگفت با لاخر مفاکی می توانند این وسیع راد امداد اشتیاقند . مقدم پیراسخ در ان -
مطلبکه ما بهینا سواله احتیاج در ارد و امید و ارم که میزوی پیدا شود . بعد خسرو کریمی گفت وقتی روزند ان بودم -
ما همین ساوالنید سخنا سر کریمی شایان اد بود بد و گفته که کتروانی براد رتو تشکلات او را با نشان بنز ولی کریمی
شایان را بزمین انداخته کتروانی را بوسید سخنا تا بین کفای را کتبا بنیان و ان چاپ نمود بود و جلد آنرا با کتروانی
داد و کتبا آنها را امضا نمود .

نظر به یکشنبه ۱- یاد شدگان ایرانیان تاسی - محمد انور و محمد رناراند محصل - حسن بناری . نوراله
و سعید (امینی) احمد خلیل المصطفی محمد حسن تنگابنی . سعید سعید طالعانی میباشند که در ۳۱۲ سابقه دارند .
۲- تحقیق مستقیم از افراد مورد بحث در این مقام شد و حاصل مستقیما شد .
۳- گزار غیره و مورد تشکیل جلسه شرکت تعاونی ایرانیان بهیلا ۳ یاد کرد بد با ست . آرزو
فان به چهارشنبه به نظر به یکشنبه مورد تأیید است .

[سند شماره ی ۱۱۸]

گزارش ساواک از اظهارات سران جبهه ی ملی و حزب ایران در مورد نحوه ی اداره و مخارج سازمان چاپ پخش

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
ارژشیر

خیلی محرمانه

طبقه بندی حفاظتی
گزارش خبر

درجه فوریت

۲ - منبع	۱۲۰	صفحه یکم	از ۱۰
۸ - منقأ	جلسه	نسخه شماره	از ۱۰
۹ - تاریخ وقوع	۵۱/۲/۴۶	۱ - به	۳-۱۲
۱۰ - تاریخ رسیدن خبر به منبع	۵۱/۲/۴۶	۲ - از	۱-۲
۱۱ - تاریخ رسیدن خبر به مسئولین امن	۵۱/۲/۴۶	۳ - شماره گزارش	۱۰۴۴۱۵
۱۲ - ملاحظات حفاظتی		۴ - تاریخ گزارش	۵۱/۲/۴۶
		۵ - هیئت	
		۶ - گیرندگان خبر	

موضوع: اظهارات حده ای از افراد جبهه باضخخ طلی در سازمان چاپ

چاپ پخش

در ساعت ۵/۸۱ روز سه شنبه ۲۶/۲/۵۱ آقایان دکتر اسدزی ، علی محمودی ، محسن کامرانی ، تقی تقی پور ، حسین تقی پور ، دکتر بهمان ، دکتر ساسی ، یوسف قاسمی ، مهرداد ، آکسیر ، دکتر قهار و مهرداد ربانی در محل شرکت چاپ پخش واقع در خیابان شامسرا ریپور دانستند .

خیابان فخر رازی دست چاپ ساختمان اول طبقه سوم حاضر شدند .

دکتر قهار و دکتر ساسی به ترتیب شروع به صحبت کردند و اظهار داشتند ما به خود آشکار بایک روز طلی شرکتی بنام چاپ پخش درست کرده ایم که نثرمان چاپ و خنر کتابهای مفید است که البته پس از جلب و کسب نظر مقامات مسئول منتشر خواهد شد و آقایان دعوت کرده ایم با خرید سهام مارا کمک کنند . آقایان تصدیق سهام کردند و سپس دکتر ساسی اظهار داشت شاید در آینده نزدیک ما اینجا را تبدیل به یک کتابفروشی بنیم که : هن فروش کتاب کار خود را انجام دهم زیرا صنایع اینجا زیاد و درآمد آن نیز سفر است و حد اقل با اندازه مناسب پول صاف تهیه شود . در این مورد مدعوین بتدریج جنبه رانتر بردند ولی دکتر ساسی ، قهار و مهرداد ساسی ، مهرداد ، آکسیر ، یوسف قاسمی ، مهرداد را به پیشرفت کار صحبت نمودند که این داده شد پس از کتابها تمام شده باید کسب اجازه و انتشار آن اقدام نمود .

قاسمی گفت آقایان مهرداد ساسی ، قهار ، یوسف قاسمی ، مهرداد ، آکسیر ، یوسف قاسمی ، مهرداد را به پیشرفت کار صحبت نمودند که این داده شد پس از کتابها تمام شده باید کسب اجازه و انتشار آن اقدام نمود .

خیلی مجرمانه

طبقه بندی حفاظتی
گزارش خبر

درجه فوریت

۲ - منبع ۸ - منشأ ۹ - تاریخ وقوع ۱۰ - تاریخ رسیدن خبر به منبع ۱۱ - تاریخ رسیدن خبر بر مضمینات محل ۱۲ - ملاحظات حفاظتی	صفحه یکم از ..... نسخه شماره ..... از چهارده نسخه ۱ - به ..... ۲ - از ..... ۳ - شماره گزارش ..... ۴ - تاریخ گزارش ..... ۵ - پیوست ..... ۶ - گیرندگان خبر .....
--	---

ملف شماره	موضوع
--------------	-------

چاپخانه وحید داده ام بچینند .
 دکتر ساسی آدرس دکانهای راکه داده بودند نشان دادند و آقایان دیگر هم در این مورد
 اشاعات خود را اشهار نمودند و قرار شد دکان واقع در خیابان امیرحاجان اجاره شود
 و دکتر ساسی وقاصی مامور شدند ریز ۲۲/۱/۵۱ این تاریخا تمام کنند . این جلسه در ساعت
 ۱۱۰۰ پایان پذیرفت .

نشریه یکتبیه - بصحت گزارش خبر میتوان اعتماد نمود ضمناً افراد فوق الذکر مهارتند از دکتر
 کاظم ساسی کرمانی ، مهندس محمد علی شاگرد سلطنت که در ۳۱۲ دارای سابقه اند .
 نشریه سه شنبه - نشریه یکتبیه مورد تأیید میباشد .
 نشریه چهارشنبه - نشریه سه شنبه مورد تأیید میباشد .

مرکز اسناد و انتشارات اسلامک
آرشیو

۱۳۰۵/۰۶/۰۵

خیلی مجرمانه

[سند شماره ۱۱۹]

گزارش اداره‌ی کل سوم به ریاست ساواک در مورد روش فعالیت جبهه‌ی ملی

..... شماره .....
 ..... تاریخ .....
 ..... بابت .....
 ریاست ساواک تهران (۱۳۲۰)
 اداره کل سوم (۳۱۲)
 سازمان اطلاعات ارتش
 مستور

دینده روش فعالیت جبهه باصلاح ملی

جبهه باصلاح ملی در خارج از کشور متشکل از دو جناح میباشد که اعضا جناح اول آن زیربنای فکری کمونیستی دارند و جناح دوم آن دارای افکار و عقاید افراطی مذهبی و باصلاح ناسیونالیستی هستند که هر دو جناح برای تحقق هدفهای خود پیروی از روشهای چریکی و مبارزه مسلحانه را تجویز و روزه های آموزشی خود اعضا را از نظر شوریه با اینگونه مسائل آشنا و با برخی از سازمانهای چریکی فلسطینی نیز در این زمینه ارتباط و همکاری دارند و ششمه جبهه مذکور در خاور میانه (عراق) که وابسته به جناح اول جبهه باصلاح ملی در خارج از کشور میباشد با امکاناتی که دولت بعث عراق در اختیار آنها قرار داده اعضا این جبهه را بشنون جنگهای چریکی و غرابکاری آشنا میسازد و از جانب جبهه باصلاح ملی در اروپا و آمریکا نیز افراد واجد صلاحیت بجبهه مذکور در عراق معرفی تا آموزشهای لازم را فراگیرند و پس از طی دوره های لازم جهت ایجاد پایگاههای مخفی با ایران اعزام و بدینوسیله زمینه فعالیتهای خود را در ایران فراهم آورند. بخلاوه اعضا جناح دوم که منتسب بجبهه باصلاح ملی سوم هستند از فعالیت سازمان آزاد بعثت ایران وابسته بجمعیت باصلاح نهفت آزادی جانبداری و در خارج از کشور نیز فعالیتهای اعضا آنرا هدایت و راهنمایی مینمایند و برای آموزش افراد

.....
 .....
 مرکز اسناد و اطلاع رسانی ساواک
 آرشیو

شماره .....
تاریخ .....
پوست .....

مرکز اسناد و انقلاب اسلامی
آرشیو

درباره

خود از پانجا هیای برخی سازمانهای چریکی که با آنها در تماس و برآمده هستند استفاده میکنند - جنبه باصلاح ملی در خارج از کشور برای آنکه بتوانند از تلاشهای خود نتایج مطلوب بدست آورند روشهای جدیدی را با مسائل بالا تطبیق کرده است یکی از سران جنبه منور این روش را با این ترتیب عنوان کرده است که صرف فعالیتهای چریکی بدون پشتوانه و پشتیبانی مردم نمیتواند موجب به ثمر رسیدن انقلاب در ایران گردد و جهت بد بد آوردن انقلاب با هستی روشهای جدید تری در پیش گرفت و از چهره های ناشناخته و با ایمان استفاده و آنها را در سازمانها و ادارات دولتی نفوذ داد تا با بدست گرفتن مشاغل مهم و متمرکز کردن افراد مورد اعتماد در گروههای کوچک منتظر بدست آمدن فرصت مناسب برای ایجاد جنبش شد که بکار چه و مورد پشتیبانی توده های مردم باشد .
خواهشمند است دستور فرمائید موارد بالا را در مورد نظر قرار داده و اقدامات لازم نیز از طریق توجیه و راهنمایی منابع جهت شناسائی پانجا هیای افراد این جنبه در ایران معمول و نتیجه را با این اداره کل گزارش نمایند .

۱۳۶۴
۱۳۶۴
۱۳۶۴

بدین برگه اداره سوم - مقصد م - ۳۰
تیمه کتبه - عباس
۱۳۶۴
رئیس بخش

گزارش ساواک از جلسه‌ی چند تن از سران حزب ایران و سخنان آنان درباره‌ی حسینی
ارشاد و تماس آنها با هاشمی رفسنجانی

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
تهران

خیلی محرمانه

فله بندی حفاظتی
مؤرخان خبر

درجه اول

- ۷ - تاریخ ۹۲۰
- ۸ - منتهی جلسه
- ۹ - تاریخ وقوع ۰۱/۹/۶۴
- ۱۰ - تاریخ رسیدن خبر به منبع ۰۶/۹/۶۴
- ۱۱ - تاریخ رسیدن خبر بر مضمون همان محل
- ۱۲ - ملاحظات حفاظتی ۰۱/۹/۶۴

- ۱ - شماره سند ۳۱۲
- ۲ - تاریخ ۱۳۴۳
- ۳ - شماره گزارش ۱۳۵۲/۹۶۱۹۵
- ۴ - تاریخ گزارش ۱۳۴۳
- ۵ - نام
- ۶ - شماره پرونده

موضوع حضور چند نفر از افراد چپ‌ها اصطلاح ملی سابق در منزل ابوالفضل قاسمی

در ساعت ۱۸۳ روز شنبه ۰۱/۹/۶۴ آقایان حسین شاه‌حسینی، موسی شیخ‌زادگان، ابراهیم موثقی و جمعیاله
ذوالقدر در منزل ابوالفضل قاسمی واقع در جاده مکن کوی مهران خیابان شهید لاله ۸۱ وارد گردیدند. ابتدا موضوع
حسین‌نژاد طرغی و آقای شاه‌حسینی گفتگو با دستگامان را طی اهمیت شد به درخواست آن‌ها استعفا دهند زیر نظر
اینست که این استعفا ادره حسینی و سلطنت و تاق انجام شود. ضمناً آقای شریعتی هم بشهد رفتاست. قاسمی
اظهار داشت که دکتر ساسی کرمانی گفتاست مطب در خان من تحت کنترل است و سران آن جلسه با اصطلاح وارد
در دفتر شد و این مسائل مطرح گردید:

حسین شاه‌حسینی با هاشمی رفسنجانی تماس میگیرد پس از صحبت آقای رفسنجانی بشاه‌حسینی میگوید آقای‌ایرانی
بمن گفتند که آقای موسی شیخ‌زادگان با مادرباره همکاری صحبت کرد موضوع صرفاً درباره همکاری با روحانیون باشما
اعلام آمادگی کرد ما هم ولی نفعی تشکیل یکنه مستمری برای مبارز وسیع دستجمعی. پس از آن شاه‌حسینی موضوع
را با شیخ‌زادگان مطرح و شیخ‌زادگان گفت بلی من با هاشمی رفسنجانی و بر بالقی تماس گرفتیم آنان هم همکاری‌ای
خود را اعلام کردند ولی چون صحبت‌های شاه‌حسینی نارضا بود و مطلب (تشکیل یکنه مستمری برای مبارز وسیع
و دستجمعی) نادرست بود قرار شد بعداً "جواب قطعی داد شود. قاسمی گفت شما فکر میکنید هاشمی رفسنجانی
چندان دارد که سوازی را بپایان کشیم زادگان جواب داد بعقید من ایشان مترسند (منظور رفسنجانی) چون
وضع زندگیشان خوب شد هم‌اگر اخل حوادث و ماجراها شوند. البته مبارز آسان است ولی معنای مبارز با من
نیست اگر گفتند بدست کردند بلکه شما باید بدست‌نیز متحمل انتصاری از وضعیت بدروند سال اخیر بشکند معلوم
میشود مرد بجز در شب رفتند الان فصل جمع‌آوری خوار بار است. نخود سی ریال و سیب زمینی ۱۲ ریال معلوم
نشدند باید بگویم خواهد شد. جلسه مذکور در ساعت ۲۰۳ پایان یافت.

۱۳۴۳/۹/۱۹

۱۳۴۳/۹/۱۹
فله بندی حفاظتی

خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران

صفحه ۲ از ۲ صفحه

شاه خمسه نخستین مسائل خست مهران برآوردند جلسه در بار هاد اور از این مسائل نوشته نمود و با آنها در مورد لذاتراشد آثار موعظی راجع بمسائل اقتصاد و تاسمی در بار مسائل جنسی مسائل تهیه کنند . جلسه تا نور در ساعت ۲۰۳ پایان یافت .

نشر مجتنبه [۱] آنرا مستجاب میگردد ارتقاء و نزد بگر افراد میسوند با نمایند منضم تا خون منق -

بنسجه ثمر بند یا اقد اما تنید امنیتی خادرتشرد بد هاست .

۲- تحقیق مستقیماً برامون مسائل مذکور بعد رجلسه از افراد نامبرد بهایشنا سانی ششمین براند شد فعلی بمصلحت نمیشاند .

۳- بنسجه آموزرد از مند تا علامت درجه بان مسائل نوزاد نوز درجلسه استسمنه قرار داشته و نتایج حاصله اسریمما گزارت نماید . **شکیان**

نشر به بهار شند به معنی آموزرد آد شد کهنور تا مایر قهر محسوس در زمینه نمایندگان خمین و محل احتمالی

چاپ اعلامیه ها تحقیق و نتیجه را گزارت نماید . **درازشور**

مرکز اسناد و انقلاب اسلامی
آرشیو

۱۳۱۱/۱۱
۱۳۱۱/۱۱
۱۳۱۱/۱۱

۱۳۱۱/۱۱
۱۳۱۱/۱۱
۱۳۱۱/۱۱

۱۳۱۱/۱۱
۱۳۱۱/۱۱
۱۳۱۱/۱۱

گزارش ساواک از سخنان سران حزب ایران و جبهه‌ی ملی درباره‌ی تشکیل حزب سوم

تاریخ ۱۳۰۶/۷/۱۴

موضوع: جنبش ملی و جبهه‌ی ملی
مزارش غیر

درجه نوبت

- ۷- متن ۹۶۲۲
- ۸- متن منزل طی اردلان
- ۹- تاریخ وقوع ۵۲/۷/۱۴
- ۱۰- تاریخ رسیدن غیر و متن ۵۲/۷/۱۴
- ۱۱- تاریخ رسیدن غیر بر مراحل ۵۲/۷/۱۴
- ۱۲- ملاحظات حافظی

- ۱- شماره ۳۱۱۲
- ۲- تاریخ ۱۳۰۶
- ۳- شماره گزارش ۱۳۰۶/۹/۲۴
- ۴- تاریخ گزارش ۵۲/۷/۱۴
- ۵- پوست
- ۶- گمرک‌گان غیر

موضوع: اجتماع مدعیان افراد جبهه‌ی اصطلاح ملی سابق در منزل طی اردلان

ساعت ۱۹۴ روز ۵۲/۷/۱۴ اقبالین اجتمع گشتی بین مهندس لطفعلی صمیمی، دکتر اسماعیل راغبت، عباس وزیری، صادق سرفراز، مهندس علی‌اکبر آملی، مهندس غلامرضا اسلامی شهردار تازی آباد، مهندس محمدتوسلی مدبر عامل بهشت‌زورها در منزل طی اردلان واقع در خیابان قیصر عبدالعزیز خیابان شمشون کوچک تهران حضور بهم رساندند ابتدا مهندس موجد در مورد دستوری که بخاطر تخریب صورت اجزای وطنی نمود سپس وارد دستور شدند آقای مهندس موجد چربان تشکیل مقرر شد تا بعد از سه روز اجتمع در اردلان را مطرح و همان زمان مقرر شد در این مورد نظر خواستند آقای عباس وزیری اظهار نمود خیلی خوب است ولی باید دانست تا چه حد مورد تأیید است با تحقیقاتی که کردیم با بوقتی بنظر شما می‌آید تا چه حد مورد تأیید است مهندس موجد اظهار نمود ما نیز از آنها مختلف تحقیق کردیم ما هم شایسته بودیم من نسبت به این حزب بی تفاوت هستم دکتر اسماعیل راغبت معتقد بود باید دید تا چه حد حزب حریف تشکیل رسمی حزب سوم دستاورد است یا اجازه داد میشود یا خیر طی اردلان اظهار نمود ایران نویسن نتوانسته فلسفه انقلاب شاه مورد ادراک کند دستگامینا بیک دستهای وطنی و درستکار دارد از این رو مسئله تشکیل حزب سوم مطرح شد.

تاریخ ۱۳۰۶/۷/۱۴

ابوالفضل قاسمی معتقد بود باید در امر رهبری تحقیق بیشتری کرد چون فکر نمی‌کنند فقط موضوع درخشش و مهندس زاوش و دانشور باشد ممکن است پشت پرده رهبران دیگری دست اندر کار باشند باید دید آنها واقعا تا چه حد مبارزه صریح علیه رژیم است و دزدی و فساد است یا ما را دست انداخته اند صادق سرفراز اظهار نمود همه جای دزدی و بی‌بند غارت می‌جیبی است باید دید اولاً میدان می‌دهند تا چه حد این دزدی‌ها رفت و آمد تا چه حد می‌شود کار کرد و دستگامینا چه کسانی تشکیل می‌دهند.

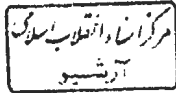
محرران و انقلاب سوادک
آرشیو

۱۳۱۱۱۷

ابوالفضل قاسمی اظہار نمود ارسینین باشد وسیله علی اردلان و خواہرتر کہ دمسرد کتر کریم سنجابی است میتوان تحقیق نمود قاسمی در نہالہ سخنان خود افزود حدود سی سال پیش ابدان تشکیل حزب مہین دکتز سنجابی باشاہ مہوضبودہ است در ہایان جلسہ کہ ساعت ۲۰۳۰ خانہ یافت شیخ زادگان اظہار نمود خیر دارید زوالقدر و پسرین را گرفتہ اند وین از بند ریز آزاد نمودہ اند .

نشریہ یکشنبہ . دختر و سراج محمد مذہبشانہ چی ہاتہام خنکار قد با ہر یکہا اقدام علیہ امنیت کشید سنجکر کہ ہر یک حکومتہائی حاصل نمودہ اند ہر ہر مفاد بولتن مورخہ ۲/۸/۳ علی اکبر زوالقدر فرزند حبیب الہ زوالقدر کہ از اعضا جیبہ باصطلاح علی سابق مہاشد و سوابق وین در بخش ۳۱۲ موجود است مضمونا وسیلہ مامورین پلیس تہران دستگیر کمیستہ اعزام شدہ است و در بازمی کہ از منزل یاد شدہ بعمل آمدہ است تعدادی کتاب و نشریات مربوط جیبہ منبر کشف و ضبط گردیدہ کہ با توجہ ہا ہنگہ تصور میروند کتب مشکوفہ مربوطہ حبیب الہ زوالقدر بد رسوزہ مورد نظر بودہ یاد شدہ نیز ہمراہ پسرش باز داشت کہ پرا از تحقیقات لازم مرخص گردیدہ ہا ساند نفعنا . حسین شاہ حسین کہ از افراد فعالان جیبہ باصطلاح علی سابق بودہ و چندین بار بمنظور تجدید فعالیت جیبہ منبر اقدام لیکن موفقیتی کسب نمودہ است و در حلیکہ در تشکیل حزب سوم تیدہ ای از اعضا جیبہ منبر ہا بخود جلب نمودہ است شاہ حسین یا عنوان نمودہ این تہل مخالف سعی دارد از عضویت اعضا جیبہ منبر تفرق در حزب سوم خود داری نماید کہ با اعلان مراقبتہا لازم نیکل و انفعالات حاصد ہموقع ہا ستحناار خواہد رسید . سبلان

نشریہ چہارشنبہ . نشریہ یکشنبہ بورد تأیید اہمیت - سوہر -

۱۵/۱۱/۱۳۵۷
۲۱۳

[سند شماره ۱۲۳]

گزارش ساواک از جلسه‌ی اعضای جبهه‌ی ملی و سخنان آنان درباره‌ی شرکت
در انتخابات مجلس

مرکز آرا و نظرات ساواک
آرشیو

طبقه بندی حفاظتی

درجه فوریت

گزارش خبری
مجلس

نسخه شماره .....
 ۱ - به .....
 ۲ - از .....
 ۳ - شماره گزارش .....
 ۴ - تاریخ گزارش .....
 ۵ - پیوست .....
 ۶ - گیرندگان خبر .....
 ۱۲ - ملاحظات حفاظتی

طبقه بندی

موضوع: اجتماع جمعی از اعضای جبهه‌ی ملی با اصلاح طلبان
 ساعت ۱۸۰۰ روز ۳/۸/۵۳ حادی مومنی، موسی شیخ زادگان، ابوالفضل قاسمی، حسین شاه‌حسینی در منزل حبیب‌الهدی والقدیر واقع در یوسف‌آباد اجتماع نمودند ابتدا اخبار مطرح شد قاسمی اظهار نمود گویا با شرکت میهن‌آزمین‌های رادره ۲ شهر پور منفجر کرده اند و والقدیر اظهار نمود زاد بولندن چهار جارا اسم برده است که منفجر کرده اند میمنی اظهار نمود در جای دیگر از من میدانم شرکت ثابت متعلق به هاشم نراقی و هوسپان در چهارراه یوسف‌آباد بزرگ مرکز بزرگ‌تر از اینها و منفجر کرده اند شیخ زادگان اظهار نمود شما نه چند نفر ما موسا واک از دیوار وارد منزل کفلی شده بودند که پسر شما بگریه ولی پسر شما نبود است زنده که ناراحتی قلبی زار اول بخمال اینکند و است بسیار ناراحت شده است و اضافه نمود خلیل‌نیا از من برای روز چهارشنبه ۸/۱۰/۵۳ دعوت کرده است گویا فروهر عدلی را بخانه اول دعوت کرده است تا تبادل نظر درباره فعالیت انتخاباتی کنند من بوی گفت شما حساب کار کرده اید میشود کار کرد یا میخواهید اعمال وجود کنید، شاه‌حسینی اظهار نمود به پزای همین است

۱۷ خلیل محسنی
طبقه بندی حفاظتی

۲۶-۱۳۱

فروهر از من خواسته صبح روز چهارشنبه با همه باغچه‌ها و غنایه نمود از دوستان مرحوم
خلیل ملکی چند نفر که گویا یکی از آنان منافق زاده باشد نزد اللیبار صالح می‌روند
از او استمراج در باره فعالیت انتخاباتی کنند صالح رد نمیکند سپر نزد آیت‌الله زنجانی
میروند و نیز ما پوس نمیکنند ولی میگوید بهتر است نزد مهندس سرحقشنار و مهندس سزیرک زاده
بروید آنها نزد این دو نفر میروند ولی این دو نفر آنها را میخوره میکنند و شوخی
برگزار می‌نمایند از این ملاقات ناراحت بودند ولی از صالح راضی بودند .
مسئله فعالیت انتخاباتی به بحث گذاشته شد همه قبول کردند که اینکار در شرایط
فعلی که هیچ نور امید و حمایتی از هیچ جا دیده نمی‌شود صلاح نیست جز اینکه
دستگاه از آن برای ترجیحی آزادی انتخابات استفاده کند مگر اینکه دلایلی ابراز
شود و معلوم گردد فایده ای بر او امید برای بهره برداری است شاه حسینی اظهار
نمود گویا صالح بدین سببتر صالح که زنجانی شده است رفته است و میگفت
سببید روحیه اش خیلی خوب است و معتقد بود اینها تیمت است من زدی نکردم ام
از این جهت ناراحت هم نیستم را احمد خلیفه ماهانه شاه حسینی اظهار نمود
این جلسه خیلی وسیع شده است هر رس نسبتاً هر کسی را میگیرد مآورد بعد از بحث
قرار شد مدتی عقب‌نشینند از یک سهیم غده را کم کنند مانند سابق همان زندانیان
جبهه ملی باشند نه دیگران و این جلسه در ساعت ۲.۳۰ خاتمه یافت .
نظریه شنبه . نظری ندارد

نظریه یکشنبه . با تأکید مفاد گزارش خبر و اینکه افراد اشاره شده دارای سابقه
در آن اداره کل میباشند با استحضار می‌رساند خلیل‌نیا محمد خلیل‌نیا است که در برادر
از اعضاء حزب سبلیت ایران بوده و سابقه آنان نیز در آن اداره کل موجود است و نیز
برابر برزسیهای معموله و مشخصات ظاهری که وسیله شنبه در اختیار گذارده شده است
امکان دارد شخص ناشناسی که در جلسات متشکله در متون فروهر شرکت و مذاکره

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

درجه فوریت

طبقه بندی حفاظتی

گزارش خبر

نسخه شماره ..... از ..... نسخه ..... ۷ - منبع .....

۱ - ۹ ..... ۸ - منشأ .....

۲ - از ..... ۹ - تاریخ وقوع .....

۳ - شماره گزارش ..... ۱۰ - تاریخ رسیدن خبر به منبع .....

۴ - تاریخ گزارش ..... ۱۱ - تاریخ رسیدن خبر بر مبنای عملیات .....

۵ - پیوست ..... ۱۲ - ملاحظات حفاظتی .....

۶ - گردندگان خبر .....

موضوع ..... ۳ ..... طبقه بندی

پیرامون نحوه انتخابات آینده عنوان نمود ما ست همین محمد خلیلیان نیما
 باشد که با ارائه عکس وی به شنبه چگونگی متعاقباً با حضور میرسد و با اطمینان
 مراقبت‌های لازم افراد شرکت‌کننده در منزل خلیلیان نیما و مطالبی عنوان
 شده متعاقباً به عرض میرسد. **بطلان**
 نظریه چهارشنبه . نظریه پانزده مورد تأیید است . **سپاهی**

در ساعت ۱۰ روز ۱۳۵۷/۱۰/۱۰
 به چگونگی ۱۲ - ۱۰ - گردید

مرکز اسناد و انقلاب اسلامی
 آرشیو

مدیر امور .....
 NIA

طبقه بندی حفاظتی

گزارش ساواک از اظهارات سران جبهه ی ملی درباره ی حزب رستاخیز

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

حسابداری اسناد
کتابخانه

درجه فوریت

نخستین شماره	از	تا	نوع	شماره
۱ -	۳۱۶	۷	منبع	۹۶۷۴
۲ -	۱۳۵۴۰	۹	تاریخ وقوع	مجموعه
۳ -	۲۵۱۶۱	۱۰	تاریخ رسیدن خبر به منبع	مجموعه
۴ -	۱۳	۱۱	تاریخ رسیدن خبر بر ممر مخابرات	مجموعه
۵ -	۱۳	۱۲	محل	۹۶۷۴
۶ -			ملاحظات حفاظتی	

گزارش خبر
۱۳۵۴
۲۵۱۶۱
۱۳

موضوع عقاید و اظهارات افراد جبهه ملی
مطلب
مورد

با اصطلاح ملی

در دید و بازدید های عهد نوری و مهمترین مسئله ای که بین افراد جبهه ملی با اصطلاح ملی مطرح بود موضوع حزب رستاخیز ملی ایران بود و نظراً به سبب صالح تنگ تراز سایرین بود و عقیده داشت حتی العقد بر افراد نباید داخل حزب شوند . آیت اله زنجانی و دکتر سنجایی نظر ملاحظه تری داشتند و سنجایی اظهار میداشت چون قرار است نان اشخاصی که به حزب نپیوند قطع کنند بنابراین نباید مقاومت کرد . دکتر صدیقی در این زمینه محافظه کار و بی اعتناست . ضمناً در این باره د و اعلامیه منتشر شده بود یکس از طرف مظفرقانی بصورت فتوکی و دیگری اعلامیه حزب اتحاد ملی به امضای دکتر مقدسی بود و اعضای جبهه ملی سابق عقیده داشتند اعلامیه بقا فاسی مستند و اعلامیه مقدسی تنگ بود .

نظریه یکمندی : با احتمال قوی غیر صحیحست دارد

نظریه چهارمندی : نظر منتهی بر اینست که سبب طرد آن
 ۱۳۵۴
 ۲۵۱۶۱
 ۱۳
 ۹۶۷۴
 ۱۳۵۴
 ۲۵۱۶۱
 ۱۳
 ۹۶۷۴

[سند شماره‌ی ۱۲۵]

گزارش ساواک درباره‌ی کتاب الیگارش؛ نوشته‌ی ابوالفضل قاسمی

شماره .....
تاریخ ۲۴م آبان ۳۲
پیوست .....

شماره ۳۴۲
گزارش

مرکز اسناد و انتشارات ساواک
آرشیو

درباره کتاب الیگارش یا خاندانهای حکومتگر ایران نوشته ابوالفضل قاسمی

محترماً به عرض میرساند :

وزارت فرهنگ و هنر یک نسخه جلد دوم کتاب منورراکه به خاندان امام جمعه اختصاص دارد و توسط انتشارات دانش و آردمان در چاپخانه آشناها تیراژ . . . نسخه چاپ و جهت اخذ شماره ثبت به کتابخانه ملی داده شده و ساواک ارسال و درباره انتشاری عدم انتشار آن نظر خواسته است . کتاب منورمیرود بررسی واقع و نتیجه بشرح زیر از عرض میگردد :

مطالب کتاب ، شرح خصوصیات میرمحمد باقر مجلسی ، خواهرزاده اش میرمحمد حسین نسایی امام جمعه فعلی تهران (دکتر حسن امامی) در زمان شاه سلطان حسین و دیگر امام جمعه‌ها که از زمان فتحعلیشاه تاجاربه در ششمیه امام جمعه نمای اصفهان و تهران تقسیم شده انسد میباشد . تمام امام جمعه‌ها از زمان شاه سلطان حسین عفو تادوران سلسله پهلوی افرادی مستبد و خیانت پیشه و فریبکار معرفی شده اند که با آزاد بخوانان مبارزه کرده و پانویطه های خوش صیبت قتل وطن پرستان بسیاری نظیر قائم مقام فراغانی و سیرزاتی خان امیرکبیر شده اند و تنها جهت منافع خود گام برداشته و رنگ عوض میگردد اند . از جمله در مسازرات مشروطه خواهی میرزا ابوالقاسم امام جمعه طرفدار سرسخت استبداد بود لیکن هرگاه که آزاد بخوانان پیروز میشدند وی خود را عمراء و منفکر آنان معرفی نموده و سپس با خیانت بآنها به صف مستبد پس می پیوست و حکم تکفیر و کشتار آزاد بخوانان را صادر میکرد و یو پیشنهاد او بود که محمد علیشاه استقرار مجلس را منافع اسلام اعلام و فرمان جلوگیری از تشکیل مجلس را صادر کرد . پس از مسازرات ابوالقاسم ، میرسید محمد (عموی دکتر حسن امامی) امام جمعه تهران میشود و مجلس است خوشایندی با تاجاریان در جریان انتراف سلسله تاجاربه و پادشاهی سردار سپه درجهبه مخالف قرار میگردد و اتفاق دشمنان سردار سپه به بهانه گرانی نان بلوای جدیدی برای

تاریخ ۲۳۹۵۴
شماره ۲۴۵ - سربرزه

برکناری سردار سپه ترتیب بدستند که این توسطه سرعت خشتی میشود و امام جمعه نیز پس از مدتی نشر اعتماد رضاشاه را بخود جلب نموده و پتاناید سردودمان سلسله پهلوی و تاهنگام مسرت سال ۱۳۲۴ شمسی امام جمعه باقی میماند و سپس مقام امامت به برادرزاده اش دکتر حسن امامی میرسد . امام جمعه کتونی در گروهها و دستجات مختلف دارای انواع فعالیتها بوده و روزنامه ایران مابعد بریت جهانگیرتغلی در گزارش محرمانه صهی از همکاری چهارتن از رجال معروف و سرشناس از جمله امام جمعه با شرکت سابق نفت و تشکیل يك سازمان سیاسی و طرح توسطه تهریمای سیاسی و تهیه شمارهای سازمانهای وابسته به حزب منحله توده در مخالفت با ملی شدن نفت و همچنین شمارهای ضد حارمین و در بعضی موارد بر علیه رهبر ایران توسطه دواتر محرمانه این سازمان ، برده برداشته است . کتاب مزبور همچنین ابرسند و رنتزای امام جمعه درباره معانیت هشتاد میلیون تریان مالیات برارث شوقی افندی انتقاد و سپس مطالب کتاب فراماسونری نوشته اسماعیل رائین درباره احراز ریاست فراماسونری دکتر حسن امامی و دعوت نامه مورخه ۱۳ خرداد ۴۶ لژنور شماره ۱۶۳۱ ازافضا برای شرکت در محل انجمن رازی رادرج و یاد آور شده است که " استاد ارجمند " این جلسه امام جمعه برده و همه تشریفات رسمی تشکیل لژ و خواندن آیات تورات و ادعیه انجیل توام با موزیک در حضور کرسیستور فراسحق (یهودی الاصل و تاشاعر اعظم لژ ناحیه ایران) انجام پذیرفته است . نظریه بعارض مراتب فوق میباشد و بایدکه در کتاب مزبور دکتر حسن امامی امام جمعه کتونی و نیاگان وی مورد انتقاد قرار گرفته و از تعدادی از آنان بعنوان دشمن آزادی یاد شده و - انداماتشان در جهت منافع خود و محضا" استمرار توصیف گردیده . مستدعی است نظسیر عالی راد مورد انتشار با مقام انتشار آن اعلام فرمایند .

بررسی کننده زرگران

رئیس دایره کنگرلو

رئیس بخش ۳۴۷ احسنی

رئیس اداره چهارم عملیات و بررسی ابراهیمی

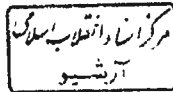
شماره اصل و کپی در طبع ۱۴ مرداد ۴۷ ۴۷۴۶۱۴

تعمیرات
بازرسی
موضوع
موضوع
موضوع

۵۴۲۸

در صورت ابرافصل تا سه ماهه

۲۳۹۵۴

گزارش ساواک از اظهارات سران جبهه‌ی ملی از دیدگاه روحانیت درباره‌ی موسیقی

طبقه بندی حفاظتی

درجه فوریت

گزارش خبر

- شماره سند: از شماره ۱۲۶
 ۱ - ۳۱۲
 ۲ - ۱۰۲۵۴۰
 ۳ - شماره گزارش ۱۲۰/۲۰۱
 ۴ - تاریخ گزارش ۱۱
 ۵ - بروت ۵۴/۱۴/۲۴
 ۱۲ - ملاحظات حفاظتی

سابق

منف

بهر

در روز ۱۲/۴/۵۴ ملی اردلان، مهد الحسین شائس، عباس وزیری، رحیم
 شایمیل توام شهیدی و ابوالفضل قاسمی اعضای پیشین جبهه با اصطلاح
 صرفت صرف نا هاردرچلوکهایم نایب واقع در روزولت اجتماع کرده
 شهیدی گفت آخوند ها کم با فیلم و تاتروسینما آشتی میکنند
 حکیم مجید وفادار شیخ مهاجرانی به منبر رفت و از هنر و هنرپیشگی
 و از وفاداریه خوبی یاد نمود که وسایل لذت و خوشی مردم را فراهم
 گفت در قرآن مؤمنی تحریم نشده است. اردلان اظهار
 به مشروب هم قرآن میگوید دوری کنید نه اینکه گناه دارد. تنافی
 ۲۴ اسفند بازنشست میشوم. اردلان اظهار نمود من ایام مهد

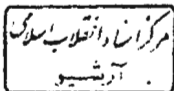
اکتفوی

مرکز اسناد و انتشارات اسلامک
 آرشیو

و اجتماع افراد مذکور صحت دارد اردلان
 نظریه سه شنبه مورد تأیید است.

۱۲۱۱۷
 [Signature]

بولتن دوره‌ای ساواک در مورد فعالیت جبهه‌ی ملی و احزاب وابسته به آن

سری

-۲-

۱- مقدمه:

جبهه باصلاح طی سابقه احزاب وابسته بآن در ایران تشکیل داده سازمان یافته به ارشد و فعالیت مواد ازان یافته. جبهه مذکور احزاب وابسته بآن بصورت گرد هم آمده‌اند و نظریه‌ها و عقاید سیاسی از طریق این جبهه و علاقه‌مندان افراد انجام میگردد.

فعالیت جبهه باصلاح طی در خارج از کشور به دو صورت انجام میگردد. یکی در سطح مسیح اجتماعی و دانشجویی و در راسدها و کنگره‌ها و راسین جهانی محصلین و دانشجویان ایرانی که بهر فعالیتهای علمی و سیاسی جبهه مذکور در آن شهر کلاس و دیگر رده‌ها در سازماندهی این جبهه در راههای غیر رسمی با اتکا به خنده آمریکا و کارکنان و کارمندان که اعدادات علمی و سیاسی و آموزشی افراد این جبهه را در بر میگردد.

جبهه باصلاح طی با اختلافاتی که در طریق نظر گرد اندگان توسط ملی هرگاه آن وجود ندارد و اختلافات که به دو جناح تقسیم شده است.

جناح جبهه باصلاح طی دوم که اعضای آن دارای زمینه‌های فکری کمونیستی هستند هرگاه آن کلاً سازماندهی کمونیستی قطعی میکند و هدف خود را استقرار حکومت باصلاح و مکرر این طی در ایران رسیدن این هدف از طریق مبارزه مسلحانه قرار داده است و در کنگره‌ها و راسین جهانی محصلین و دانشجویان ایرانی فعالیت ویژه ای دارد و در طرح ریزی برنامه‌ها حسابی کنگره راسین و هدایت فعالیتها و آن نظر موشی با یکدیگر.

این جناح که مرکز فعالیتها و علمیاتی آن در کشور آلمان غربی است. برای آمیزش اعضا خود با کانسایون آنها به لندن جنگلی می‌چریکی سازمان‌ها و جبهه مذکور را بوجود آورده و در زبان که روابط در بین ایران و عراق وجود دارد امکان دارد به بعضی عراق استفاده میگردد پس از ایجاد روابط در کشور با نگاه فعالیت خود را در کشورهای چینی قرار داده بود.

این / ...

۴۱۲
 بایگاری شماره ۱۲۷
 مرکز اسناد و انتشارات ساواک
 تهران

سری

-۹-

* جنبه طسی * برای پیشبرد هدفهای مورد استفاده میکند و پیوند روابط بین جنبش
هدفهای آن و فعالیتها را جنبه با اصطلاح طسی که ابتلا را بران فعالیت میکند
وجود ندارد .

جنبه با اصطلاح طسی سوم که ظاهراً خود را از هدفهای کنونی بدور بردارد و فلسفه
و فعالیتها را جنبه دوم را به لحاظ روشهای کنونی و برخی زمینه ها را در بگرداند
میکند و در این فعالیتها بنیاد های نوین گریه خرابکاران با اصطلاح جهاد بین خلق
ایران (مارکسیستها و اسلامی) در بین و انجمن و ایران تا این علم خارج از کشور
میباشد . این جنبه نیز با توجه به فعالیتها و خرابکارانه گریه مذکور مواد ایران را پس
فروپوشی و بین و انجمن طسی در خارج از کشور بدست آورده است .

جنبه با اصطلاح طسی سوم محور اساسی فعالیتها و خود را بر روی تبلیغ طسی بعنوان
ایدئولوژی انقلابی قرار داده و آنرا پیشبرد میکند .

با مارکسیست مدن گریه خرابکاران با اصطلاح جهاد بین خلق ایران ، جنبه مذکور که
صوم گردانندگان را از این اصطلاح طسی هستند و در سطحی وسیع به محکم کردن
اقدام گام رزمی مارکسیست گریه برداشته اند و این فعالیتها را بدست بررسی
با وسعت بیشتری داده اند و موجب بروز اختلافاتی در بین و انجمن طسی
طرفدار جناح طسی گریه مذکور با مارکسیستها و مواد ارکان رزمی گریه مذکور هستند
فرد و وضعیت کنونی آنها را کند را همین جهانی محصلین و انجمن ایران را نسبی و ارکان
و اینکه بآن فلسفه که در با و از آنها آن به بعضی از گریه مارکسیست خرابکاران با اصطلاح
جهاد بین خلق ایران با گریه اند و به جنبه گریه خاطر طسی طرفدار جنبه
با اصطلاح طسی سوم و جناح طسی در مقابل کنونی آنها را برده و موجب گریه مذکور
موضوع / . . .

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
تهران

سری

این کمیته‌ها مالیت و همکاران سازمانها و کمیته‌های آنها را به مدد و یاری برخی از سازمانها و
چونکی فلسطینی در لبنان نیز که مدتها و کمیته‌های آنها را تشکیل می‌دهند و رابطه و همکاری
دارد .

جناح چپه با اصلاح طی سوم که گردانندگان و هواداران آن از اعضا مستعصب طه هبسی
می‌باشد هدف خود را ایجاد حکومت با اصلاح طی در ایران قرار داده‌اند چه سه روز
از سطح طی مبارزه مسلحانه پیرو می‌کند .

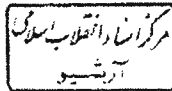
این چپه مستعصب مدتها و گروه عراقیان با اصلاح جدا شد بین غلغلان ایران (پارکنتهای
اسلامی) برادر سرلوحه بر نامه خود قرار داده و نظریات و برنامه جداگانه این گروه را در خارج
از کشور تبلیغ می‌کند .

در سال گذشته پس از آنکه گروه با اصلاح جدا شد بین غلغلان ایران (پارکنتهای اسلامی)
طی انتشار با آنها با اعلام نمود از اصول مارکسیسم - لنینیسم پیروی می‌کند به طه هبسی
توجهی ندارد چپه با اصلاح طی سوم حمایت خود را از نظام صحرای کبک قطع نموده
و آنها را مورد حمله و انتقاد مدتها قرار داده است .

چپه مورد بحث که می‌تواند به نوبت از اصول طه هبسی استوار است از جناح طه هبسی
گروه عراقیان با اصلاح جدا شد بین غلغلان ایران به یقین می‌کند .

مرکز فعالیتها و تبلیغاتی این چپه در کشور فرانسه قرار دارد . این جناح با ارتقا طاعتی
که با برخی از سازمانها و چونکی فلسطینی در لبنان برقرار کرده ، از امکانات این سازمانها
برای آمیزش اجزاء خود استفاده می‌کند .

با وجود همین وضعیت و که در برخی از زمینه‌ها مانند سطح طی و برنامه بین دو چپه طه کور
وجود دارد ، همبستگی و پیوند متفقین مستعد در این دو جناح را به یکدیگر پیوند می‌دهد و مسیر
فعالیتها و آنها را طبقه حکومت ایران در یک چارچوب قرار می‌دهد .

سری

- ۵ -

۲- سازمان :

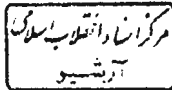
تشکیلات جنبه باصلاح طی درخان از کشور برخلاف طوان آن یک سازمان جنبه ای نیست بلکه طوان " جنبه طی " پوشش و وسایلی برای تجمع و اجرا نماید و ده ای از عناصر را در کسبه و مخالف حکومت ایران میماند ، تا خدمت از برای این طوان بخوانند و دانشجویان و ایرانیان طلم خارج را به خدمت فعالیتها ی این جنبه سوق دهند . سازمان جنبه مذکور در راههای غیر از امور اجتماعی و هیئت اجراییه و کمیته های کنسروی و مجریه های محلی تشکیل میدهد . سازمان جنبه در آموخته های است از امور اجتماعی و هیئت اجراییه و هیئت زاری و سازمانها ی محلی و مطلقان .

۳- فستور و امکانات :

جنبه باصلاح طی سابقاً حزب و استکان از قدرت و امکانات در کشور موجودی در ایران برخوردار نیست ، لیکن جنبه باصلاح طی درخان از کشور از امکانات مالی و انسانی قابل توجهی برخوردار است . فعالیتها ی گسترده این جنبه در بین دانشجویان ایرانی درخان از کشور و فلسطین و جزایر که بطور مرتب از طرف جنبه مذکور در خارج چاپ و توزیع میشود ، همراه با هزینه های دیگر این جنبه و نهایتاً به موقعیت مناسب مالی آن میماند . نسبت از این هزینه ها از طریق جمع آوری حل مسئله و ترویج نشریات این جنبه تامین میگردد و هزینه را طرفداران جنبه مذکور درخان پرداخت میکنند .

۴- فعالیتها :

الف - در ایران

فعالیت طرفداران جنبه باصلاح طی در ایران محدود به همان تشکیل جلساته مطرفی و محاسباتاً ملاقاتها و تفردی برخی از آنها با یکدیگر بوده است . در چلما هم ...

سری

در جلسات طرفداران این جبهه که بین ۵ تا ۱۰ نفر از هواداران جبهه مذکور شرکت
 داشتند، مورد خاصی که ارتقا یا وضعیت جبهه مورد بحث داشته باشد مطرح
 نشده و گفتگوها آنها بیشتر در مورد فعالیتها و گروهها و خرابکارها و تروریست بود تا است.
 بطوریکه فعالیتها و هواداران فعالیتها در این جبهه که در شکل گرد هم آید بسیار مظهری
 و تلاقیها با افراد دیگر با یکدیگر دارد و طعمش کننده روابط با سایر
 فعالیتها در جبهه مذکور است که در برخی زمینه ها همگی خود را حفظ کرده اند. در ضمن
 حال جلسات مذکور بسیار است که این همه بخوانند از نظریات و اطلاعات یکدیگر
 مورد توافق و دیدگاه های جامعه ایران مطلع شوند.

در باره یهود نیز که در جلسات و تلاقیها و هواداران این جبهه و اینها در وضعیت جبهه
 مذکور هیچگونه برای فعالیت طرفداران آن شکل و صورتی که در برگردن میانه کنند
 نظریات نگه گردانندگان سابق این جبهه باشد، مورد توجه قرار میگیرد. در زمان مراحل
 گفتگوها یا اولیه همین است رسیده و راهی برای رسیدن مسائل مربوطه با کسی
 نمیکند. زیرا با فعالیتها که از وضعیت فعلی جا به جا بران دارند و هرگونه تلاقی را در این
 زمینه بر نمیدانند. مصداق العمل و اعمال و تقاضای این جبهه مذکور مورد توجه
 میماند.

وضع احزاب و دستجات وابسته به جبهه مذکور در تحت بحث بررسی و تخریب زمین شده
 است.

(۱) حزب طاعت ایران

فعالیت حزب طاعت ایران در تحت بحث بررسی بدین شرح بوده و اغراض چند جنبه که با
 حضور بین ۵ تا ۱۰ نفر از طرفداران این حزب در منزل دایوش فروردین در حزب مذکور

تهران / ۰۰۰

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
 آرشیو

سری

-۲-

دیوان تشکیل داده و همچنین ملاقاتی که بهمناسبت این رخا از اعضاء آن انجام شده و
تعالیم دیگری از ناحیه هیأت اران این حزب مشاهده نشده است.
در جلساتی که در کورنیز و سوات عالی و همچنین با زکوری و بدست قرار گرفته است.

(۲) حزب ایران

تعالیم هیأت اران مشاهده حزب مذکور در چارچوب جمعا به طرف اران چه
با اصلاحاتی سابق قرار داده چه مورد جداگانه ای از تعالیم طرف اران این حزب
برخورد نشده است.

(۳) حزب مردم ایران و حزب سوسیالیست با اصلاحاتی ایران

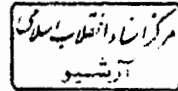
احزاب مذکور به جهت بررسی تعالیم آنها مشاهده .

۲- در خارج از کشور

جنبه با اصلاحاتی در خارج از کشور با توجه به حدتها و گنگد راسین جهانی معطین
و در آنجهان ایرانی تعالیمها و خود زاید رجا و چوب بر تاه عالی گنگد راسین در سطح
انجمنها و سازمانها این جنبه در خارج از کشور از رویا و غیره با بالا به متحد تا آمریکا
کاناد و آمریکا و نهاده داده چه جهت از این اصلاح انقلاب مسلحانه در ایسترا
ضمن حمایت و تقیاتی وسیع از گروهها و خرابکاران و روشیست در ایران و حدتها و نظریات
این گروهها را با انتشار جزوات و نشریات مختلف مورد تبلیغ قرار داده است.
جنبه با اصلاحاتی در دم که از حدتها قبل آگاهانه در جهت تحقق حدتها و کمیونست
گام بر میدارد و اکنون بصورت بنده تشکیلات کا ملاً کمیونستی در آمده و شاعه خاور میانه آن
با سازمانهای چریکی در لبنان و چین جنوبی همکاری نزد پیدا دارد .

جنبه مذکور به تقیاتی از سازمانهای چریکی چه گزاد لبنان و میانیا و با طفا سازمانهای

... / ۱۹۷۳

سری

چپه طی "در خارج از کشور منتشر نموده و ضمن آن هم سوره و ابیات طرد خانه نظامی در لبنان شد بد" مورد سرزنش قرار داده و تاکید نموده انقلاب فاسلین و چپتر طوسی لبنان در واقع حائزه کبه ظل منطقه برود امر با نسیم و سپهر و نسیم و طر حهای آنجا سبب میباشند .

این میانه که انعکاسی از روند عملی و با یک نرد یک چپه مورد بحث با سازمانهای چریکی منطقه است و مدد و به پشتیبانی تبلیغاتی نیست بلکه چپه مذکور از مکتوبات طوسی و با یک ضمای سازمانهای کمونیستی در لبنان زمین چپیس برای آموزش و توسعه است و اساساً فعالیتهای خرابکارانه خود در خارج از کشور استلزامه میباشد و اطلاعات رسیده نشان میدهد مدد مؤلف چپه با اصطلاح طی دوم در زمین چپیس از سازمان مکتوبات و زمانیکه قبلاً در عراق از آن برخوردار بودند با استفاده میکنند .

چپه با اصطلاح طی دوم بویژه شاخه غار میانه آنکه تا کنده به شرکت و همکاری با یک سلاح مبارزه فعالیتها و عملی دارد در زمین حال همگن گفته نظریات ومدت های یکسلسله فریست چپیک با اصطلاح فدایی علل ایران و در خارج از کشور میباشند و در واقع رگسین اصلی فعالیت مدتها با این گروه در خارج از کشور به شمار میرود . بطوریکه بعنوان ۱۱ بهمن سال ۱۳۶۱ (حده به پاسگاه ژانده امری - ساکنان) که زمان شروع فعالیتها خرابکارانه و تروریستی گروه مذکور است . شماره مخصوص از نشریه با اغراضی را منتشر نموده که در این نشریه کلاً پیامها سازمانها و دستجات چریکی کمونیستی در منطقه غار میانه (لبنان و زمین چپیس) به گروه مذکور چاپ گردیده است .

این اقدام چپه مذکور با همکاری سازمانهای چریکی کمونیستی انجام پذیرفته است . بطوریکه چپه با اصطلاح طی دوم در خارج از کشور به یک تفکیلات کمونیستی میباشند که نام چپه / ...

موضوع و نشان کننده راسخین در زمان تحول و در پیش گریه مذکور در ایران و محاسبات از
تاریکستها به هیئت در ایران کننده راسخین اظهاراتی بعمل آید .

بظهور کسی این جنبه نمائندگیها و خفا سرید صبی با اصطلاح انقلابی و مخالف رژیم ایستاد و
در مقابل سازمان کمونیستی جنبه با اصطلاح ملی در دم که تحقق دهد نمایان گریه چه کمپسای
با اصطلاح فدائی خلقی در رساله بر پایه کار خود فرار داده و همچنین سایر گروههای
کمونیستی و سازمان خود مدتها جنگ میکنند .

مرکز آسان و انقلاب اسلام
آرشیو

روز ۱۹ / ۶ / ۵۰ پیوسته نشیب کار به ایران سازمان خلق متحد جنگا صبح با اظهار نام محل
کار خود بود . در چارنگه ملکی شده و در گذر است .

ظاهر بود و هم حزب مردم ایران بود که بعد از تمام ملی ۸۰۰۰ نفر از به آمریکا منتهی گسری
یکی این ایام اولیه جنبه با اصطلاح ملی در این کشور منتشر شده .

مشارکتی از سال ۲۰۲۰ طی ۳۰۰ نمایندگان سیاسی و ضد ایرانی کتاب ~~...~~ آمده بود .

۱- نمایندگان و انتشارات

جنبه با اصطلاح ملی سایر و حزب وابسته بان در ایران نمائندگیهای و انتشاراتی
در اصفهان .

از نشانی که صغیرا از طرف جنبه با اصطلاح ملی در خارج از کشور منتشر میگردد و در
حدود قسمت بررسی فقط نشریه خبر نامه ارگان جنبه با اصطلاح ملی سوم چاپ و توزیع
گردیده است و نشریات ایران آزاد ارگان جنبه با اصطلاح ملی در روزها و آخر یکساز
نشریه با اعتراض روز در حد قسمت بررسی منتشر نگردد .

جنبه با اصطلاح ملی با انتشارات اصلاحیه و بیانیه و همچنین چاپ و توزیع جزوات و رسالات
مختلف و همچنین به نمائندگیهای علمیاتی و انتشاراتی خود ادامه داده و در نشریه ها و
اطلاعه های مذکور اغلب مدتها و گروههای و غربیها و نمائندگیهای غربی کارانه آنها در

ایران / ...

سری

- ۱۱ -

ایران دهنه و تحلیل میگرد .

در نتیجه خبرنامه اخبار تحریف شده و غیر واقعی در مورد زندانیان ضد اطمینان باعث به گروهبان میراند ازطریق روسا همین افراد می بجا رسیده و در مورد تعانیها و گروههای قریب است در ایران نیز مطالبی بمنزله و باج ایران درج گردیده است . در این نفس به اطلاع افکار و دیگره اوضاع اقتصادی و کنسیر به رفته تحریر و آمده و در مقاله این سلسله عنوان " پنجاه سال عیان است " نوشته شده :

بر خلاف ادعای رژیم ایران در دوران پنجاه سال سلطنت پهلوی ، دوران رشد و اصلاح در ایران نبوده بلکه در زمان انحطاط است چنانچه کشور را بده است . در این پنجاه سال قدرت سلطه برپا است که در ایران پیشرفت میکند و گروههای حاکم اینه لحاظ آنکه حیات وجود بهمان یا پیشرفت باعث است . زمینه ساز آنند . حاصل این پیشرفت عشق پیران فکر و تعریف طبیعت و فرهنگ و مردم ایرانی است .

۶- رویکرد با حزب و سنجاست دیگر و دولت و مجلسین :

در حد که همه بررسی برمی از هواداران جنبه با اصلاح ملی سابق با حزب باعث بهمان با بعضی از طرفداران جامعه سوسیالیستها و جمعیت با اصلاح فیهت آزادی و حلاله کنایه به نظر آورده اند و در مورد سابق سیاسی ، اجتماعی و فرهنگی هواداران در سنجاست مذکور گفتگوهائی نموده اند .

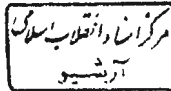
جنبه با اصلاح ملی در معادن از کنسیر با گروهها و سنجاست مخالف رژیم ایران ارتباط دارد و آنها همکار می کنند .

۷- میزان نفوذ :

جنبه با اصلاح ملی سابق با حزب باعث بهمان نفوذ قابل توجهی در بین طبقات مختلف

مردم / ۰۰۰

سری

مردم ندارند .

جنبه مذکور رسد و انچهها را بران نام طبق کشورها یا رها و بشری و ایالات متحده
آمریکا و همچنین گانار از بلوژ و دولتیت قابل ترجمین بر سر در راست .

۱- اندکات انجام شده :

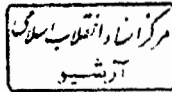
بظهور اطلاع از فعالیتها و ارتباطات طرفداران جنبه با اصطلاح طی سابق و حزب وابسته
بان و همچنین عملیات آنها فی که در فعالیتها جنبه مذکور و حزب وابسته بان مسورت
مگیرد و اندکات اطلاعائی صورت گرفته و از مواد ایران لغال این جنبه نیز برانیت بعمل
آمده است .

در خارج از کشور نیز با گامی اینرانه ها و اندکاتی جنبه مذکور و ششیرائی که در محصل
مشی و برانیت جنبه مورد بحث بران می برود و با اندکات اطلاعائی بعمل آمده و از انبراد

لغال آن نیز برانیت شده است .

۲- مایه و طریقه :

الف - در ایسراون

در دولتیت و فعالیتها جنبه با اصطلاح طی سابق و حزب وابسته بان در مایه
با گذر نشه تفسیر موجود نیاده است و فعالیتها مواد ایران آنها از مذ کذ نشه
فرا بران است .

جنبه مذکور در مایه فعلی از قدرت و امکاناتی که فعلی را در وضع این جنبه
موجود آورد بر سر در اینست .

مسئولین سابق جنبه مذکور با در دولتیت کنونی به صحت بودن تلافی خود در ایسن
وسیله می برده اند . بر همین اساس بنظر نظر شد تفسیر و تحول اساسی در فعالیتها ی

جنبه / ...

سری

-۱۲-

جبهه مذکور را حزب وابسته بآن بوجود آید .

ب- در شان از کسور

جبهه با صلاح طی در شان از کسور موافقت خاص خود را در بین گروهها و احزاب مختلف رژیم ایران حفظ کرده و تعانیها را بین جبهه در صلاح سازمانهای جبهه مذکور و اجتناب از اشتباهی در این راه یافته است .

جبهه با صلاح طی در شان از کسور با افعال نیروهای انقلابی و آزادیخواهان در تمام نقاط و در هر کجای ایران و گروه نیروی است در داخل کشور (کورنیستها و پارکینستها) با همکاری و در راه خود موافقت و توانا در بین دانشجویان و برائیان طیف شان از کسور پیدا کرده و ارتباط این جبهه با سازمانها و گروههای دیگری در هر یک از این بخشها و در هر یک از استانها و همکارهای این سازمانها در شان از کسور توسعه و تقویت همکاریها و جبهه مذکور را پیش از آنکه تضعیف فراهم کرده است. لذا توجه خاص به تعانیها و در آنها هر راههای جبهه با صلاح طی در شان از کسور ضروری و منطقی است .

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

سری

نامه‌ی کریم سنجابی، شاپور بختیار و داریوش فروهر به محمدرضا پهلوی، در مورد
نایب‌سامانی‌های سیاسی - اجتماعی و اقتصادی کشور در خرداد ۱۳۵۶

پیشگاه اعلیحضرت همایون شاهنشاهی

فزاینده‌ی تنگناها و نایب‌سامانی‌های سیاسی، اجتماعی و اقتصادی کشور چنان دورنمای خطرناکی را در برابر
دیدگان هرایرانی قرار داده که آنها "کندگان زیر بنا بر وظیفه ملی و دینی، در برابر خلق و خدا با توجه
به اینکه در مقامات پارلمانی و قضائی و دولتی کشور کسی را که صاحب تشخیص و تصمیم بوده و مسئولیت و تأمینی
قیل و قیام از "منوبات ملوکانه" داشته باشد، نمی‌شناسیم و در حالیکه تمام امور مملکت از طریق صدور فرمانها
انجام میشود و انتخاب نمایندگان ملت و انشاء قوانین و تأسیس حزب و حتی انقلاب در کف اقتصاد شخصی
اعلیحضرت قرار دارد که همه اختیارات و افتخارها و سپاسها و بنابراین مسئولیتها را منحصر و متوجه به خود
نموده اند، این مشروحه را علیرغم خطرات سنگین تقدیم حضور مینمائیم.

دورنمای مبادرت به چنین اقدامی میشود که سلطت از هر طرف در لبه‌های پرتگاه قرار گرفته، همه جریانها
به بین بست کشیده، نیاز زنده‌های عوس بخصوص غراب و بار و سکن با نیتهای تصاعدی بی نظیر دچار نایب‌سامانی
گشته و کشاورزی و دامداری و به نیستی گذارده، صنایع نوپای ملی و نیروهای انسانی در بحران و تزلزل
افتاده، تراز بازرگانی کشور و نابرابری صادرات و واردات وحشت آور گردیده، نفت این میراث گرانبهای خدادادی
بمدت تیز پر شده، برنامه‌های عنوان شده اصلاح و انقلاب ناگام مانده و از همه بدتر نادیده گرفتن حقوق
انسانی و آزادی‌های فردی و اجتماعی و نقض اصول قانون اساسی همراه با خشونت‌های پلیسی به حد اکثر رسیده و

و روح فساد و نوحش و تعلق فضیلت بشری و اخلاق ملی را به تباهی کشانده است.
که حاصل تمام این اوضاع، تمام با وده‌ها و ادعاهای پاپان ناپدید و گرافه گزینها و تبلیغات و تحمیل‌چسبها
و تظاهرات ناراضی و نمبندی موسمی و ترک وطن و خروج سواپه‌ها و عصیان نسل جوان شده که عاشقانه داوطلب
زندانی و شکنجه و برگ میگردند و دست بکارهائی میزنند که دستگاه حاکمه آنها خرابکاری و خیانت و خود آنها
فداکاری و شرافت مینامند.

این همه ناخنجاری در وضع زندگی ملی را ناگزیر باید مربوط به طرز مدیریت سلطت دانست، مدبریتی که
بر خلاف نص صریح قانون اساسی و اعلامیه جهانی حقوق بشر جنبه فردی و استبدادی در ارایش نظام شاهنشاهی
پیدا کرده است.

رئیس و سرپرست محترم
۱۲۹۳۱۱
مهرماه ۱۳۵۶

مرکز انجمن انقلاب اسلامی
آرشیو

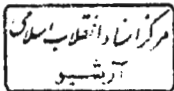
در حالیکه "نظام شاهنشاهی" خود برداشتی کلی از نهاد اجتماعی حکومت در پهنه تاریخ ایران
میباشد که با انقلاب مشروطیت دارای تعریف قانونی گردیده و در قانون اساسی و متمم آن حدود "حقوق
سلطنت" بدون کوچکترین ابهامی تعیین و "قوای مملکت ناشی از ملت" و "شخص پادشاه از مسئولیت بری"
شناخته شده است.

در روزگار کنونی و موقعیت جغرافیایی حساس کشور ما اداره امور چنان پیچیده گردیده که توفیق در آن
تنها با استمداد از همکاری صمیمانه تمام نهادهای مردم در محیطی آزاد و قانونی و با احترام به شخصیت
انسانها امکان پذیر میشود.

این مشروطه سرگشاده به مقام تقدیم میکند که چند سال پیش در دانشگاه هاروارد فرموده اند: نتیجه
تجاوز به آزادی بیای فردی و عدم توجه به احتیاجات روح انسانها ایجاد سرخوردگی است و افراد سرخورده راه
منفی پیش میگیرند تا ارتباط خود را با همه مقررات و سنن اجتماعی قطع کنند و تنها وسیله رفع این سرخوردگیها
احترام به شخصیت و آزادی افراد و ایمان به این حقیقت است که انسانها برده دولت نیستند و بلکه دولست
خداوندگار افراد مملکت است* و نیز به تازگی در مشهد مقدس اعلام فرموده اند: "رفع عیب به وسیله هفت تیسر
نمیشود و بلکه بوسیله جهاد اجتماعی میتوان علیه فساد مبارزه کرد".

بنابراین تهنل راه بازگشت و رشد ایمان و شخصیت فردی و همکاری ملی و خلاصی از تنگناها و دشواریهای
که آینده ایران را تهدید میکند ترک حکومت استبدادی، تکلیف مطلق به اصول مشروطیت، احیای حقوق ملت،
احترام واقعی به قانون اساسی و اعلامیه جهانی حقوق بشر، انصراف از حزب واحد، آزادی مطبوعات و اجتماعات،
آزادی زندانیان و تبعید شدگان سیاسی و استقرار حکومتی است که متکی بر اکثریت نمایندگان منتخب از طرف
ملت باشد و خود را بر طبق قانون اساسی مسئول اداره مملکت بداند.

۲۲ خرداد ماه ۱۳۵۶

داریوش فروهر

دکتر شاپور بختیار

دکتر کریم سنجابی

نامه‌ی سرگشاده و انتقادی ابوالفضل قاسمی به هویدا، نخست‌وزیر وقت، درباره‌ی مصاحبه‌ی هویدا با روزنامه‌ی کیهان در ارتباط با ۱۵ سال نخست‌وزیری، (مرداد ۱۳۵۶)

نامه سرگشاده به آقای هویدا

درنامه‌گاه پنجاهمین بیست و سوم تیرماه که "بدقولی خارج" و "بد شانس نشا" و "ضعف تکنولوژی غرب" بعد، گسترده‌ای یافته و کارخاموشی روزمره برق بجائی رسیده بود که برای نخستین بار تلویزیون هم برنامه خود را قطع کرد و ریزنورنیم و درگرمای طاقت نرساد رسالیکه دورنمای "تبدن بزرگ" ادعائی جلوی دیدگان خیال‌م خود نمائی میکرد نگاهی به روزنامه کیهان انداختم

کنوانهای درشت مصاحبه اختصاصی شما با سردبیران روزنامه که چند صفحه را پر کرده بود نظرم را بخسود جلب کرد

سرایای آن تکرارگرافه گوئی های گدشته بود "ملت ایران در این مدت دراز که زیامنداری کشور را بعمهسد و دارید بخوس فمیده است که نشان بیروان راستین مکنی هستد که اعتقاد دارند "دروغ هرچه بزرگتر باشد باورکردنی تر است"

در آن صاحب شما به پشته سخن پردازی درباره "پیشرفتهای بی سابقه" دهتهدردوره "برنامه پنجم" بلکه در "پانزده ساله" گدشته پرداخته وهمه تنکاهای کشور را زانیده "پیشرفتهای" و "انقلاب" تلقی کرده بودید بی آنکه روشن کنده این چگونه انقلابی است که تنکا آفرین شده و این چگونه پیشرفت است که زندگی نابسامان و سردرگم کنونی مردم ایران را ساخته

اگر در بررسی ای که از این "پانزده ساله" کرده اید آنچه ما شاننه از کارهای خود سخن نمی گفتید و آساری از پیشرفتهای ایران در کارکنش و روزی، صنعت، آموزش و پرورش، بهداشت و تامین مسکن و سایر زمینه های زندگی اجتماعی و اقتصادی بدست میدادید بطلم می توانستیم با شیوه ای علمی نادرستی این ادعا را که ایران در این نوزده ساله گدشته پیشرفت بنیادی کرده است نشان دهیم و با جمعه مظهری را که زیر نام "اصلاح و انقلاب" در کشور رخ داده و طبق قانون اساسی شما به عنوان نخست وزیر با همه وزیرانی که در این مدت بر سر کار بوده اند مسئولیت نام و شام آنرا بعهده دارد ثابت میکردم

اسأ آنچه در مصاحبه شما را بسخن د جبار گفتن کرد نستهائی بود که نظیر روزنامه کیهان را هم به زود بچسب کرد و جمله ای از آنرا به صورت تیترد رچند صفحه تکرار کرده بود

مرکز اسناد و انقلاب اسلامی
تهران

داشته بودید " هنوزم شاید اشباح متعلق به گذشته وجود داشته باشند که یاد آورگان بگاورهانش ازین -
 ان ابراهیمند آنهاست توانند بدین ارباب خارجی زندگی کنند " و در جای دیگر گفته اند " افراد
 شماری که هر چند سال یکبار یک ارباب خارجی جدید کند می کنند متعلق به دنیای ناپیشرو حوضی
 آنها هر چند سال یکبار این تصور که صدای تشویق آمیز ارباب خارجی را شنیده اند از خواب بیدار میشوند
 گدایی براه میاند ازند این افراد پیش از انقلاب شاه مردم کم پیش ضحک بودند اما امروز صد درصد خنسد و آرز
 کنند این لبه های پیش از انقلاب سرخ هائی به اینجا و آنجا داشته اند اما امروز تنها به امید آن سرخها قرضه ای -
 آله میدهند "

آقای هرید از این قسمت از گفتار شما سادگی نسی توان گذشت و کلی بانی کردن در باره کسانیکه " انساب
 اجس " دارند در شان یک نخست وزیر که باید خود را در پیشگاه تاریخ و در برابر بنیان طبع مشرول بشناسد بدین برتنش
 کند .

مردم ایران بهشروکم می شنیدند در سطح دستگاه حاکمه کسانیکه برای مدتی تابعیت خارجی را پذیرفته بودند
 پاکسانی که هنوزم " برگ سبز " اشتغال در کشورهای بیگانه را در زحیب دارند یا نیت میشوند ، مردم میدانند که شما
 به دستکاری همین کسان با انجام برنامه های خاص را بد سرشار زلفت ایران راه با چپاول دادید و بخش مسدود
 آنرا بار دیگر به کشورهای خارجی برگرداندید و کشاورزی و دامداری را به روزی انداختید که مردم برای تغذیه روزمره
 خود هم نیازمند خارجیان هستند و شما با کمک همین اشخاص بیخیزان " سیاست مستقل ملی " هر روز تسلیم آرزنده بیسای
 یک کشور خارجی شدید و با تجارت بین مانتدی به جدائی رسمی گوشه هائی از این سرزمین بین هیچ نظر خواهی از
 مردم تن در دادید و در جای دیگر از شسته بر میا زان کردید برای کسب حقوق انسانی خود قیام کرده بودید خنجس
 زدید .

اما خوب میدانید شما که به همکاری با این تجر جنسی هلعادت کردید و اید روی سختتان پاکسانی است که در برنامه
 " انقلاب " ادعائی شرکت نداشته اند و باید آنها را در بیرون از دستگاه حاکمه در میان مردم جستجو کرد ولی در هر
 صورت شما نیکه به تول شما " با صدای ارباب خارجی از خواب بیدار میشوند " با به عبارت ساده تر دست ندانده بیگانه
 باشند و هر کجا هستند وجودشان بزرگترین خطر را برای استقلال کشور دارند و یک نخست وزیر نباید در باره وجود این

مرکز انساب و انقلاب سوادگی
 آرشیو

چنین گمان بد بدله کشی را متکبران و اکتفا کننده روئین دارند این اشخاص را با نام نشان به ملت ایران بشناساند.
 شاکه از وجود اینجبه دستگا های پرورش طول اطلاعاتی ، امنیتی و انتظامی بر خوردار هستند و را به سن
 "پانزده ساله" به یاری همین دستگا ها کوچکترین جنبش راد رهبرگشته ایران بشدت سرکوب کرده اید و صد های
 جوان مبارز برای رابه خاک و خون کشانده اید و خوب بود دستور دهید این سازمانها همه نیروی خود را بکارند ازند
 و دسترک ارتباط کسانی را که "نص" خوانند بدون ارباب خارجی زندگی کنند "بدست آورند و بربوند و آنها را آنها
 راه دادگاههای صلاحیت داری نرود تا بد تا در برابر بدگان مردم به دادرسی کشیده شوند و به کیفر برسند .
 خوب بد است که خودتان هم این گفته های پرا زابتدال را بپوزند آید و گرفته در سر خورد با یک خطی بلزک
 ملی به جمله بردازی بی سوتی در یک نصابه اکتفا کنی کرد بد و بهر حال اگر کوچکترین اعتقادی به گفته خسرو
 دارید هرگز ایرانی بصیرانه انتظار در انفرادی را که "صدای ارباب خارجی از خواب بیدار کرد" معرفی شوند
 و به کیفر ارتباط زشت و فدملی خود برسند .

اساتذای هویده آنچه در این میانه بسیار تاسف آور بود لحن و قبحانه گفتار شما و کلمه های رکیک بود که بکسار
 برده بودید ، براسی شما فراموش کردید اید در چه کار هستید و بجای چه کسانی فرار گرفته اید و شما زیاد برده اید
 بر کرسی نخست وزیری ایران نشسته اید که یک روز تمام مقام و امیر کیمر آن من نشسته اند و شما از مشروطیت مرد انسی
 چون مستوفی المالک ، مشیرالدوله و دکتر محمد قی بر آن تکیه داشتند حتی نخست وزیرانی هم که این سطح را -
 نداشتند کسانی چون فروغی و قوام بودند .

در صحنه سیاست ایران از سالهای دور تا کنون هرگز بدیده نشده است که صاحب مقامی ابتدای سخن را به
 چنین پایه ای برساند و در زمینه مسائل ملی لحنی بکار برد که تنها از زبان شما گران برنامه گانه های جاهلی شهر
 که در آن مردانی به لبا مرتن میرقصند و یازمانی پاکلاه و صابا با آن اراطوار بر روی صحنه من آیند شنیده میشود .
 در اینجا با بدگفت شما در بیان "این جمله ها و کلمه ها" شخصیت اصلی خود را با زیان فتنه و جریان نشان داده اید
 این چنین سخن گفتن تنها میتواند در غرور و ظلم عباس هویده باشد .

غلام عباس هویده این که بدوش "بیب السه من الملک خانه زاده عباس آندی بهوشای بهایان برده و جنس
 نام گذاری او به این مناسبت انجام گرفته و نیای ماد ریش محمد خان سرد ار همان جاسوس سیسی است و در نرسال

مرکز اسناد و اطلاع رسانی
 آرشیو

شکریج درخنگ ایران روس بود که خیانت او سرانوش حسن خان سردار و حسین خان سردار را یکی از
 رجه "شکست ایران وانفقا د قرار اد ننگین ترکمانجای نوشته اند .

غلام عباس همدانی که مضرترین یکی از لژهای فراماسونری در ایران است و جمله خواند نهباد رشماره /
 هفتم تاریخ ۱۳۲۵ / ۱۱ / ۲۹ خود درباره وی می نویسد "موجب خیرباد پیمان من حسن ایران توفیق شد
 در بار من به اتهام قاجاق یک نویسد ، سه روزنامه نویسنده عضو سفارت ، یک سرهنگ و یک تاجر بزرگ می باشد
 بموجب خیرمدی تقریبا "پنججاه نفر تا کون دستگیر شد ، اند از جمله آقایان امیر عباس همدانی ، بیروا سفارت
 در یاد داشتی که دولت فرانسه به ایران داده بود است که حقوق در بیروا شامل معلم و مخارج او نیز می
 است ولی تحقیق کنید ولای مشارالیه در خراج بار من از چه محلی خریداری شده است " .

پس چندان هم تعجب آوز نیست اگر غلام عباس همدانی با چنان خانواده خوش سابقه ای ، و چنانچه که
 درخشانی ! این اصطلاحهای ناشایسته را که بی شک در محفلهای شبانه آبروخته است برای دیگران بکار
 آقای همدانی در این نامه با همان شیوه ای سخن گفتم که در خورتان بود و بسیار برای مناسف آوز است
 که ملت ایران به اجبار سالهای دراز چون شمائی را در مقام نخست وزیری تحمل میکند که بناچار این بی ادب
 ناهنجار نیز وجود آید .

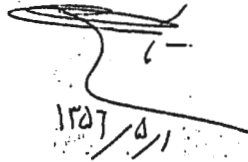
نماد رسوخان خود از "افسراد مضحك" سخن گفته آید بیانیید با رجعتان خود خلوت کنید در آن خلوت بکس
 دیگره عکس که از نماد ر لباس مردم ساده دل "نهنگه و اهبانه" که هرگز تا پیشگی که خدائی آنها را هم ندانند
 انداخته اند نگاه کنید آباها هنگ کردن لباس آن مردم شرانفتند با آن کلاه کیسی و صاف و بیب فرنگی با بانه در کلاه
 جیره ای که دست آفرینش در ساختن آن هنر خاص بکار برده است یکی از مضحك ترین دیدنیهای روزگار منس با نسف
 آقای همدانی صاحب خود با آن همه اضطراب که در آن نرفته بود نشان داد بد که به گفته نیسا "آب در خانه
 مورچگان افتاده است" و شهم آنچه را که از نماد استم و آید که سرانجام روزی به میان مردم برده میشد به روی
 کاغذ آوزم اگر کز چکترین حقیقتی در خود سراغ آید بیانیید بجای سخن گفتن در برابر جمایلوسان بله فرمان کسو
 در تاشین زمان نای بیگ جانیبه ، در یک صاحب راد بی تا و زبونی با مخالفان خود رو رو میبود تا مردم ایران را آوری کنند
 که شما کیستید و آنها کیانند .

مرکز اسناد و انتشارات اسلواکی
 آرشیو

-۵-

آقای هریسدا، اگر در گفتار من خلاف واقعی می بینید به عنوان اعتراض به دادگستری که
فانین اساسی آنرا "مرجع رسمی تظلمات هموسی" دانسته است شکایت برید تا با
دلائل رسد ارك زند، و آنچه را گفته ام ثابت نماید.

ابوالفضل قاسمی

۱۳۵۶ / ۵ / ۱

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

[سند شماره ۱۳۱]

گزارش ساواک از جلسه‌ی سران جبهه‌ی ملی درباره‌ی تهیه‌ی لیست مشترک احزاب و
دسته‌جات وابسته به آن جبهه برای همکاری

سری

-۴-

جلسه طرفداران جبهه با صلاح طی ساین و احزاب وابسته

پان د روزن تا سپس اختیار د تهران

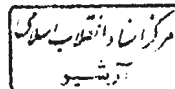
د جلسه‌ی گهریز ۱۶/۷/۳۶ نه نفر از طرفداران جبهه با صلاح طی ساین د رنزل شاپور
بختار د تهران تشکیل داده بودند، بهرامین تهیه لیستی از افراد منتخب احزاب و دستجات
وابسته به جبهه مذکور، برای همکاری مشترک مذاکراتی بعمل آورده بودند. لیکن چگون
صورت اسامی تعیین شده مورد تأیید اکثریت قرار نگرفت چه تعدادی از افراد انتخاب شده
اعتراضهایی شد، قرار بر این گردید که بعضی از افراد انتخاب شده که این گروه صورت افراد را تعیین و بررسی
نمود موضوع د جلسه دیگری مطرح شود.

د جلسه‌ی گهریز ۲۸/۷/۳۶ با حضور ۹ نفر از هواداران جبهه مذکور و احزاب وابسته به آن
د رنزل شاپور بختار د تهران تشکیل گردیده، قبل از طرح موضوع اصلی و
اطلاع نتایج تفاسی گروه منتخب با افراد جبهه مذکور و احزاب وابسته به آن، در این فرودهر
یکی از هواداران حزب ملت ایران گزارشی از جریان جشنی که در شب تولد حضرت امام رضا
(ع) در تاریخ ۲۸/۸/۳۶ د رنزل یکی از هواداران حزب ملت ایران د تهران برگزار گردیده
(مراتب قبل) با مستحضار رسیده است) با اطلاع حاضرین د ر مجلس رسانده اند و اظهار نظر
کرده اند که سخنرانی فرودهر را این مجلس د ر این مردم و بازاریان د آرای حسن اثر بود ماست.
سپس شاپور بختار با اشاره به لیست افراد انتخاب شده از میان احزاب و دستجات وابسته
به جبهه مذکور برای فعالیت مشترک، اظهار داشته و
گهها با زیرکانه بگریه او (افراد منتخب برای بررسی و تعیین صورت افراد) لیست تهیه شده را
قبول کرده اند و بعضی از آنها نیز تماس گرفته اند.
فرودهر اظهار داشته و

بلی، و کریم سنجایی واحد صد ر حاج سید جوادی (هوادار جمعیت با صلاح نهفت آزادی)
با او تماس گرفته اند که با یک بگر همکاری مشترک داشته باشند.
(قبلاً فرودهر و تعدادی دیگر از هواداران جبهه مذکور با هواداران جمعیت با صلاح نهفت
آزادی به تلاقی برای فعالیت مشترک به توافق رسیده بودند و کریم سنجایی نیز مخالفت نمود
را با / . . .

جبه در پشت من

سری

را با ایجاد تشکیلات اعلام کرده بود که با واسطه شدن چند نفر آمادگی همکاری می‌جسد و خود را اطمینان داشته است.

در خانه جلسه شاپوری اختیار معرفی نامه کتبی ابوالفضل قاسمی وطن اردلان و ابوالحسن جوان نمایندگان منتخب حزب ایران برای حاضرین قرائت کرده است. احکام مزبور از طرف شاپور اختیار بعنوان مسئول دولت حزب ایران ابضا شده بود.
شاپور اختیار گفته :

احزاب دیگر (احزاب وابسته به جبهه با اصطلاح طی سابق) حکم‌های منوط به نمایندگان خود را نیاوردند اند تراز شده است در جلسه دیگری پس از تهیه شدن احکام نمایندندگان منتخب احزاب مورد بحث کار را شروع نمایند.

اولین جلسه

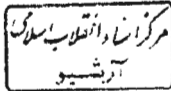
تشکیل جلسات ط کورصحت داشته و مطالب بالا در آن عنوان شده است.

اقدامات انجام شده :

مراتب به نخست وزیر اعلام گردیده است.

دکتر دادگرددوم! بعد از این باید که کار را در گام با قدرت ادامه دهد
باستاد دانش کو به سرگردد و سرگردد
مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو
۱۳۰۲
تجدید در روز دوشنبه که به سرگردد
۱۳۰۲

گزارش ساواک از جلسه‌ی سران جبهه‌ی ملی و اظهارات آنان درباره‌ی چگونگی گسترش
فعالیت‌های سازمانی

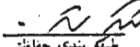
درجه فوریت	طبقه بندی حفاظتی	گزارش غیر
منفذه بکم از	منفذه	۲ - منبع ۹۶۶۲
نشد شماره	از	۸ - منشأ جلسه
۱ - به	۱۲۵۲۰	۹ - تاریخ وقوع ۳۶/۸/۲۶
۲ - از	۳۱۱۲	۱۰ - تاریخ رسیدن غیر به منبع ۳۷/۸/۱۶
۳ - شماره گزارش	۱۲۵۲۰/۲۳۹۰۰	۱۱ - تاریخ رسیدن غیر بر هر عملیات
۴ - تاریخ گزارش	۳۶/۸/۲۹	محل ۳۶/۸/۲۸
۵ - پیوست		۱۲ - ملاحظات حفاظتی
۶ - گیرندگان غیر		

موضوع: حضور چند نفر از عناصر جبهه با اصطلاح پیشین سابق در منزل موسی شیخ زادگان

ساعت ۱۹۰۰ روز ۳۶/۸/۱۶ هادی موتیسی - حسین شاه حسینی - حبیب اله ذوالقدر و ابوالفضل قاسمی در منزل موسی شیخ زادگان حضور داشتند پس از مطرح شدن اخبار (روز) موتیسی گفت من در بازار بودم روز چهارشنبه در بازار دانشجویان تظاهرات کردند و شعار دادند و خیلی ناشی بودند و از همان راهی که رفته بودند برگشتند و پلیس رسید و عده زیادی از آنها را بازداشت کرد. قاسمی گفت دانشگاه هم متشنج و شلوغ است. دانشجویان مرتب جمع میشوند و شعار میدهند و سپس وارد سالن سازمانی شدند. شاه حسینی گفت من فکر میکنم این سازمان که مادر است کرد ما هم عده‌های کسار هستند کارهای نمیرود. خوب است که میبندیم بزرگان و در اردوستان او طرح شوند. همه این نظریات تأیید کردند. قاسمی گفت آنچه باید کرد خود خواهی نمیکند کارها پیش برود. درباره خود خواهی و نظریات افراد گفتگو شد. جلسه در ساعت ۲۱۰۰ پایان یافت.

نظریه شنبه - نظری ندارد.

- نظریه چهارشنبه: ۱- شنبه مورد اعتماد است بصحت وی میتوان اعتماد نمود.
۲- جریان تظاهرات در بازار قبلاً با استحفا رسیده است.

طبقه بندی حفاظتی

گزارش ساواک از جلسه‌ی سران جبهه‌ی ملی و سخنان آنان درباره‌ی درگذشت

فرزند امام خمینی و روابط خارجی شاه

مركز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

خیابان خمینی

درجه فوریت

صفحه یکم از ۲۲ صفحه
 شماره سند از دفتر اسناد: ۳۱۲
 ۱ - به ۳۱۲
 ۲ - از ۱۲۵۲۰
 ۳ - شماره گزارش: ۱۱۱۱۱۱
 ۴ - تاریخ گزارش: ۳۰/۸/۴۳
 ۵ - پیوست
 ۶ - گیرندگان غیر: ۱۳/۸/۴۳

۲ - منتهی ۹۶۷۲
 ۸ - منتهی جلسه
 ۹ - تاریخ وقوع: ۳۰/۸/۴۳
 ۱۰ - تاریخ رسیدن خبر به منتهی: ۸/۹/۴۳
 ۱۱ - تاریخ رسیدن خبر بر مبنای عملیات محل: ۳۰/۸/۴۳
 ملاحظات حفاظتی: ۱۳/۸/۴۳

موضوع: حضور چند نفر از نمایندگان جبهه با اصلاح طلبان
 طی سابق در منزل علی اردلان

روز ۳۶/۸/۴۳ طی اشرف منوچهری، عبدالحمین شنائی، ابوالفضل تاسمی، سرفراز، حسین شاه حسینی، حاج محمود مانهان، حبیب اله ذوالقدر، عباس محمودی و داریوش فروین منظور صرف ناهار در منزل طی اردلان واقع در خیابان خواجه عبدالله انصاری، خیابان تیمسار

پایانتهای خیابان کوی مبین پلاک ۲ حضور داشتند. بهیچتر مطالب در اطراف سناقل مذهبی بود. فروهر که نطق خود را تایید کرده بود بهین افراد توزیع نمود. حاج مانهان نطق آقای روحانی در مسجد آرک را که در ختم پسر خمینی ایراد کرده بود روی ضبط صوت گذاشت و سپس نطق خردلی را در قسم که بهین مناسبت سخنرانی کرده بود گذاشت. منوچهری اظهار کرد پسر خمینی حقیقت شد. اصمیار مرد روشن و بزرگ و استوار بسود و خبی می توانست کار پدرش را دنبال کند. آنگاه درباره مرگ او که طبیعی یا غیر طبیعی بود بحث شد و مطلبی درباره مرگ غیر طبیعی او گفته نشد. بعد از سفر شاهنشاه با مریکا صحبت شد. منوچهری گفت از این سفر نتیجه ای بدست نخواهد آمد. ذوالقدر گفت رادبولندن در شماره ریشه ای که انگلیسها با ایرانها داده اند شب صحبت کرد و حمسه را

طی شفق حفاظتی

۵۲-۱۳۱

سند

بگردن شاه انداخت . محمودی گفت تا بحال از سفرت پسرم بخارج
جلوگیری میکردند حال اجازه داده اند . ما نهار گفت روز سخنرانسی
فروهر کز نتری خیلی بفاشار آورد ولی ما تسلیم نشدیم و نروهر عیروشم
فشار دستگاه سخنرانی کرد . جلسه پس از صرف تاخار پایان یافت .

نظریه شنبه : نظری ندارد

نظریه چهارشنبه : ۱- سخنرانی دانیوش فروهر در شب تولد امام رضا (ع)
(۲۶/۸/۲) که بصورت جزیه ای تنظیم و چاپ گردیده قبلا ۳ یقینا
گردیده است .

۲- در مورد سخنرانی روحانی در مراسم ختم فضی خینی در مسجد
ارک مراتب قبلا ۳ با ستحضار رسیده است .

مدیریت اطلاعات اسناد
تاریخ ۲۶/۸/۲۴

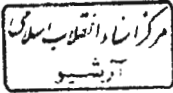
معاونت اطلاعات اسناد

۲۶/۸/۲۴

(۲۶)

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

گزارش ساواک از جلسه‌های سران جبهه‌ی ملی برای تشکیل گروهی واحد و فعالیت‌های سازمان یافته‌تر

حساب طرنداران جبهه، مصلح ملی سابق و است. اعلامیه

اعضای دایه و سرودهای جبهه ملی ایران در تهران

- روز دهمی قبل حاضر برادران جبهه، مصلح ملی سابق و احزاب دایه بر آن حسابی در تهران تشکیل
 شدند برای احیای فعالیت‌های جبهه مذکور و نزدیک کردن عقاید و نظریات جنبه‌های مختلف این
 جبهه برای فعالیت مشترک، مذاکرات و تصمیماتی اتخاذ کرده بودند (در این وقت با استفسار رسیدیم
 راست) - در روزهای این جلسه، برادران جبهه مذکور در تهران در جبهه و در تشکیل و براساس تصمیم
 متخذه در آخرین جلسه‌ای که تشکیل دادند، متن اعلامیه‌ای را که قرار بر آن شد وید، مورد تصویب
 قرار داده اند که جزیان در جبهه مذکور در متن اعلامیه ^{مذکور} شرح زیر است:
- ۱- روز ۲۵ تا ۲۶ شهریور، حضور حضرت نقر از برادران جبهه، مصلح ملی سابق و منزل —
 شایسته در تهران تشکیل گردیده است.
- دو این جلسه ابتدا، شایسته پررنگی را از مذاکراتی که با گرم سنجی دیدار رسمی برای فعالیت مشترک انجام
 داده بود، گزارش به اطلاع حاضرین رسانده است. در این گزارش، پاره‌پاره و در ادراکش فرود آمده بود
 برادران همدی با زنگه‌ن (جمعیت، مصلح حضرت آزادی) سه پیشه و شرح زیر داده اند:
- الف - اعضا و طریقه گردپهای دایه، جبهه، مصلح ملی سابق جمع شدند و با اتفاق آراء، اخذاری
 را برای هر یکی انتخاب کنند.
- ب - گردپهای دایه، جبهه مذکور نمایندگی یا نمایندگی خود را معرفی نمایند که این نمایندگی در کار
 رهبری قرار خواهد گرفت و قدام آنها حضرت نقر خواهد بود.
- پ - دگرده کلی (یک گروه از برادران حزب است ایران و حزب ایران و جامعه بوسه‌بسته‌های

باصطلاح نهضت ملی ایران و یک گروه از برادران جمعیت با اصطلاح نهضت آزادی و حزب برادران ایران تشکیل شود و یک هیئت پنج نفری برای رهبری انتخاب گردد و دو گروه همزمان به هیئت از نظریات این هیئت باشند.
دو هفته این حزب قرآن شده کلمه سنجی نظریات افراد مذکور را به آگاهی گروه بازرگان برساند و نیمه آن را به آنها اطلاع دهد.

۲- روز ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۱ شهریور حجت نفوذ برادران جمعیت با اصطلاح ملی سابق در تهران نشانی در جنبه ارتقاء و توسعه است. در این جلسه برادران نیز اصطلاحات به این روش است. در این جلسه به ایالات متحد آمریکا و نظایر آن اخذ نامه عده ای از دانشجویان کتبی و مذاکره شده است. سپس نشانی در جنبه ارتقاء در رشته:

با کلمه سنجی ملی تأسیس گرفته و پانزده گروه بازرگان به پیشینه در آنها (مشروح ذرشته در بالا) منتهی بوده است.

آنچه تصمیم گرفته شده فایدهها بدون همکاری بوده. بازرگان بطور مستقل اداسه یا بدین معنی متن اعلامیه ای که قرار بر دربارش فرود از تعلق اعلامیه خود و اعلامیه دیگر تهیه نماید با امضاء « اتحادیه های جمعیت ملی ایران » منتشر گردد، در جلسه قرآنت شده و افراد حاضر متن آن را ملاحظه فرمایند.

۳- قرار شده اعلامیه مذکور منتشر و منتشر نماید.
روز ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱ شهریور در تهران انتشار یافته است. دولت برای این اعلامیه تلافی

محمد مصدق از جمعیت با اصطلاح ملی ترشیه شده است.
« جمعیت مرکز انتخاب واجبه است و دستهای است که برای خود تشکیل میدانی دارند و برای جز آزادی دستشان را بلند کنند»

مرکز انبساط انقلابی اسلام
آرشیو

آنکه هدفها و برنامه‌ها و اقدامات و روش‌های عظیم، مذکور ترسیم داره شده که خود هم آن شرح زیر است

بخش از بصیرت و چهار سال پیش ارتجاع بر دستگیری سلطه بر آن بیگانه حکومت فتن را در ایران سرنگون کرد و با سلب آزادی‌های فردی و اجتماعی مردم، بهمین پرویزیه‌ها در شان نهضت ملی را بر باد داد.

بررسی شرایط داخلی و خارجی کشور بخوبی نشان دهنده این واقعیت انکارناپذیر است که ملت ایران بهم اکثریت یکی از مجزای ترین مرحله‌های حیات تاریخی خود را سپری می‌کند.

گذرا از این مرحله خطر مستقیم انقراض نژاد و نفی رست حاکم و در قیام از طرف پهنه‌ها گرای.

درد و آوازه این در شاره‌ها اعتراض هم‌فردی و جمعی شخصیت‌های آگاه و گردیده‌های اجتماعی گسترده بران وجود سزای گسترده در کل جامعه و ریشه‌ایست درگی و کوشش‌های این‌گونه و تفسیرگی و کنفی لازم دارد و جمع حاضر نفع مردم پدید آورد.

بدون وجود چنین سزای هیچ جنبش اجتماعی قادر به حرکت در جهت رسیدن به هدف‌های خود نیست و با هر چقدر این واکنش دشمن در چار و قفه مخدایه‌تر.

بهین دلیل حزب ما و جمعیت‌های سیاسی (حزب ایران، حزب ملت ایران، جامعه سوسیالیستی، نهضت ملی ایران) که همگام با یکدیگر در در و دره شکوفائی مبارزه میهنی، ازب زندگان، مجسمه ملی ایران برده‌اند، بر روی احیای این عظیم را بگوشه سزاه انار گرفته، نهضت ملی ایران ضرورت در نشسته و اما خود را زیر این نام اعلام می‌کنند.

ما برای رهایی ایران از برزخ سلطه بیگانه و دست یافتن به استقلال کامل کشور و بازگرداندن آزادی‌های فردی و اجتماعی مردم از راه اجرای تعقیب‌ناپذیر اصول توزین اس‌سی و تم‌های

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

واحترام - اجدید چه می معقول بشر دوران جدیدی از مبارزه را آغاز می کنیم
 ما برای استواری و گسترش این اتحاد ملی اجدید چه روحانیت « که همواره پیشامت نیروها مردمی برده
 راست و طلب یاری می کنیم
 ما به سزای نهایی سیاسی را که خورشید آزادی و استقلال ملی ایران بسته شد در این اتحاد
 فراموش نمی کنیم
 ما از همه گروه های اجتماعی ، از همه کارگران ، دهقانان ، دانشجو یان ، بازاریان ، پیشه وران و
 کارمندان که با اصالت نهضت ملی ایران اعتقاد دارند میخواهیم با تشکیل سازمانهای
 صنفی خود آماده ی پیوستن باین اتحادی دلشوند
 ما از همه سندیگانها ، دانشمندان ، و کارکنان و دانشجویان و کادرهای پرورنده ی نهضت ملی
 خواستهای به هم می نرسانیم و در درباری پیوستن باین اتحادی را دعوت می کنیم

ارزنده یی جناب:

تشکیل جلسات و انتشار اعلامیه ی محبت رشته و مطاب با کار در جهت واحد همه مذکور
 عنوان درج شده است

انتهای احترامات:

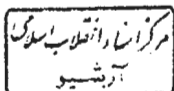
رأب بگفت و وزیر اعظم گردیده است

مرکز انسا و انقلاب اسلامک
 آرشیویو

درج شده
 ۲۰۰۲/۱۰/۲۰

خان یاری
 ۲۰۰۲/۱۰/۲۰
 ۲۰۰۲/۱۰/۲۰

نامه ی جمعی از سران جبهه ی ملی به نخست وزیر وقت در مورد اوضاع نابسامان سیاسی

بسمه تعالی

دوازدهم آذرماه ۱۳۰۶

رونشت این نامه به کمیسیون حقوق بشر سازمان ملل متحد روزنامه -
های اطلاعات - کجها و آیدنگان فرستاده شد است *

جناب آقای نخست وزیر

شما به هنگام طرح برنامه دولت در مجلس ، دولت خود را به حفظ آزادیهای قانونی و حرمت شئون انسانی متعهد ساختید ولی در نهایت که بلیک دستگیر عمل ۱۰ ماده ای حق آزادی تلم را ، که هرگز در دولت سابق وجود نداشت ، بنحوشده بدتری از مطبوعات سلب گردید . دولت شما در برگه ی خواست های قانونی آزادی خواهان ، نهنگان ، قنات و گلابی دادگتری ، استادان و دانشجیان - دانشگاه سنی بر لزوم استقرار آزادیهای قانونی و اجرای کامل و شجیه ناپذیر قانون اساسی سکوت کامل اختیار نمود و درین حال در مقام - مقابل با استغناء سلامت آیز مردم از حقوق قانونی خود ، برای تشکیل اجتماعات مذهبی و فرهنگی و ادبی و اجتماعی ، ماهیبن امنیتی و انتظامی را با لباس عدل و صبیحه ملحه سرد (چوب و پهاق) به شیوه های ناجوانمردانه ناشیستی به جان مردم آرام و س سلاح - پید فاع انداخت :

- در اوایل آذرماه ماهیبن با چوب و پهاق به کلا مرهای درسی دانشگاه * ادبیات حله بردند و همه را از استاد و شاگرد به شدت ضروب ساختند *

- در دانشگاه تهران کاندو پهاق اجتماع آرام دانشجیان که بناسبت سالروز تعطیل کانون مذهبی صبیحه ارشاد منعقد شده - بود حله کرده دختر و پسر را بر حمله زرد و زخمی ساختند *

- چند روز پیش در دانشگاه صنعتی آهاسر ماهیبن که معمولاً با لباس عدل وارد مرکز میگردند استادان و دانشجیان را مستحانه زدند و به کلاتری جلب کردند و بعضی از آنان را ازین مورد با مساحت حله گرانه به کلا نتری (بمناوان لینکه ماهیبن انتظامی افراد - جلب شده را با وسیله نظیه کلا نتری بمنزله میرساند) به بیابانهای اطراف شهر بردند و در تهاکی شب تا صبح مرگ ضروب ساختند - و ده ای را نیز بازداشت کردند *

- صبح روز هفدهم ماهیبن انتظامی مسلحانه مسجد را مسامره کردند و جامع سخنرانی خطیب مذهبی شدند *

- صبر و صبر تهران متجاوزان قصد فریب امنیتی و انتظامی با لباس عدل به اجتماع مذهبی و ملی باغ گلزار در کاروانسرا سنگی جاده -

کرج و به درمی که مشغول اجتماع سخنرانی مذهبی بودند حله آوردند * عدداً افزای حصار و پدست ضروب و صدور ساختند و اوصول -

های آتاشترکتند * سپس در مطبوعات نیرسانسور دولت در نهایت بی شرمی نوشته شد ، "حله کنندگان کارگزاران بودند که از کار -

برس گفتند و چون در سزاه با جمعیتی مواجه شدند که باده گساری میکردند و شمارهای غدهیبنی میدادند به آنان حله بردند * . . .

آقای نخست وزیر

ملاحظه میفرمائید که لیراد ضرب و شتم و جرح نسبت به مردم در مسامره و بیابانها از ناسیبه * ماهیبن ملی و سفشی برای ایجاد دروب و -

و حشت و بلوای ساختن به صورت حوادث روزمره درآمده است * در حقیقت ضرب و شتم و شکنجه از گهت ها "وزند انبایه کچه ها -

و ضایعات امنیتی بیابانها و افعای اطراف شهر سرایت کرده است آنهم با توسل به صحنه سازی و دروغ پردازی های شرم آور *

سلط ایران مردم جهان باید بدانند که در شرایط طمانع و روشنفکران آزادیخواهان و افراد مخالف استبداد و فساد در برابر تجاوزات -

مسلحانه و تغییر شکل یافته ماهیبن امنیتی و انتظامی ، خصوصاً بمدار مرامت اطمینان از آنها ، هیچگونه امنیتی ندارند و نه سندگان -

واحقا کنندگان هر نامه صبیانه احراضه همواره در معرض تحریف و ضرب و جرح و حتی قتل قرار دارند *

- ملت ایران مردم جهان باید بدانند که آزادیخواهان و روشنفکران مخالف استبداد را بجهله دانشگاهان به چه چه قصد تخلف -

تختی ازحمیم تائین بنظم میسر راندارد و ایجاد آشوب و بیروابطیات تخمیس راهیح میکند .

حکمت ایران مردم جهان بلید بدانند که درشرایطعامر امنیت کسب و کار و شغل افراد معترض هم ازین رفه است :

وزارت دادگستری قضات آزاده * سلطت رایسب اجراض آنان به نابودی آئین آنانرا استقلال تیره قضایه از شغل خود معطل ساخته

وجود تمقیب انتظامی ترلر داده است *

وزارت دارائی ممرانه دستور داده است برای عده ای ازکلای دادگستری ، تجار ، اصناف و جمیع کسانی که احاده * آزادی و حفظ

حرمت تائین اساس را خنیا مختار شده اند مالیاتیهای گزاف تخمین نکلند *

دولت از تطبیق عقامات انتظامی به % سات دولت دستور داده است که وکلای دادگستری معترض را از سمت وکالت و مشاورتوقش -

خود برکنار کند *

وزارت فرهنگ و تعلیم استادانی را که در مسامیح فرهنگ شرکت میکنند با طردن ساختگی توسطه گر هیرد تخمید ترلر داده است *

- ملت ایران مردم جهان بلید بدانند که آزادیخواهان و روشنفکران ایران هدی جز متعلق خنیاستهای نیردند :

۱- اجرای کامل چینیه تالییر اصول تائین اساس

۲- آزادی کیه * زندانیان و جمید شدگان سیاسی ، منع تحریف های نیرتائینی ، منع شکنجه ، منع مدخله دادگاههای نظامی در

مساکمات سیاسی *

۳- اتقای نظاینتک میس و تائین آزادی ازحزاب و اجتمایات ط هسی و اتصابیه های منسی *

۴- آزادی مطبوعات و انتشارات *

۵- آزادی عقید و نشر افکار *

۶- انحلال مجلسین شورای ملی و سنای و انجام انتخابات صحیح ملی - معون از تجدید و ارتباط برای حقوق واقعی حکومت مردم بر مردم و

حقوق واقعی دیکراس *

۷- اسهای استقلال تیره قضایه و احاده * صلاحیت تمام دادگاههای دادگستری و انحلال مراجع قضائی اختصاصی *

۸- انحلال کیه * سازمانها و دستگاههایی که آزادیهای فردی و اجتماعی را کور و تجاوز و زخمی ترلر داده و درلین راه ازارتکاب -

خنثیتهای آشکار و پنهان مسخر آوری گردان نیرده و بستند *

۹- تمقیب و مجازات تائینی کیه * شما و زان به حقوق اساسی و تطبیق میس جامعه *

۱۰- تکمیل و پیشبرد موجبات اجرای افلاجه جهانی حقوق بشر از تطبیق الحاق ایران به پروتکل ضمیمه * معاقق بین المللی حقوق -

مدنی و سیاسی *

آقای نخست وزیر

ایجاد آشوب و اغلال نظم سریه کاروانش جهان و کسانی نیست که فطاحیه و احترام حقوق تائینی طت راه هدف خود ترلر داده اند

بلکه اغلال در نظم میس به صورت انواع و بفرقه ها ، بطور مستقیم و غیر مستقیم ، توسط دستگاههای انتظامی و امنیتی انجام می گرد تا

به بجهان برقراری نظم جعلی استفاده از کیه * و سطللی که اکنون جهت سرکوب و تبلیغ در اختیار لین دستگاهها قرار دارد ، به ایجاد دروب و

وخت از راه حله و هجوم و کنگ زدن و سرچوب کردن مردم بدست مامورینی که برای هر چه معرکه به لباسهای دی درسی آینهدهمان -

مردم را برای اداه * نساد و تشدید پلیسی به سکت و خاموشی و تسلیم وادارنعلیه چه انگار میس جهانیان چنین وانمود کند که طت -

ایران شایستگی آزادی و دیکراسی و بر خور داری از حقوق انسانی و اندارد -

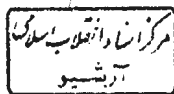
ما دولت راستدل کیه * لین تجاوزها و همسپین تجاوزهای بعدی که به دست مامورین انتظامی انجام گردی دایم ، چه در احوال

مرکز انسا و انقلاب اسلامی
آرشیو

می‌کیم که دولت ایران بر اثر فشار افکار عمومی و روسای های ناشی از ناسودا و استبداد ، بدون بازگشت بمواضع قانون اساسی ایران واحترام به اصولی که در عرف و سنت و مقررات جهانی برای حقوق انسان پیش بینی و تجویز شده ، به آخرین وسیله و ناجوانمردانه تمهین شیوه - های خفقان و سداگری متوسل شده است . هنگامی که جان واحیثت فردی و حیثیت انسانی افراد جامعه بطور مستقیم مورد هجوم رژیم قرار گیرد ، در این صورت دولت ایران باید در برابر ملت ایران وظایف وطن طار و وجدان پیدا مردم آزاد * جهان گنجه مسئولیت و جواب ناشی از این احوال و مشیانه * پلیس مسراجح صلا حد ارتقائی و در شمع آگاهی وسیع افکار عمومی در مطبوعات و ادبیوت پهنین قرار گیرد *

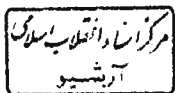
سید ابوالفضل موسوی زنجانی - دکتر مهدین ادهت - شمایل احمد - سید سیدی بازگان - دکتر تراجلی براتعلی - سید صالح بناتقی - دکتر ناصر پاکدین - دکتر حبیب الله چغان - دکتر نورعلی تابنده - دکتر طیفی اصغر حاج سید جواد ی - حبیب الله ذوالقدر اکبرینه بانف - دکتر کاظم ساسی - دکتر عبدالله حساسی - دکتر گوگیم سجاسی - سید سید هاشم صباغان - احمد صدر حاج سید جواد ی دکتر رحیم طابدی - اسلام کاظمه - قاسم لایهن - دکتر سید الکیم لاهیجی - دکتر عبدالله میثری - عدلیت الله متین دفتری - رضامرغصوی - نوح مریش - سید سید رحمت الله عظیم مرانه ای - عدلیت موسوی - هادی میثقی - نعمت میرزا زاده - دکتر نوح الله ناصری - دکتر حسن نیه - دکتر طویله هزارخوانی *

* این نامه به طلی پاناشین تطیب و سپس تکثیر شد *

[سند شماره‌ی ۱۳۶]

اعلام موجودیت کمیته‌ی ایرانی دفاع از آزادی و حقوق بشر

۱۹ آذر ۵۶

باتوجه خدمتونه محفل

بدینوسیله تا سیس کمیته ایرانی دفاع از آزادی و حقوق بشر
را بر طبق نامه ذیل که برای دبیرکل سازمان ملل متحد ارسال شده است باستحضار
هموطنان عزیز میرسانیم .

کمیته ایرانی دفاع از آزادی و حقوق بشر

مهدی بازرگان — کریم سنجابی

نامه‌ی کمیته‌ی ایرانی دفاع از آزادی و حقوق بشر به دبیر کل سازمان ملل متحد

بسمه تعالی

۱۶ آذرماه ۱۳۵۶

دبیر کل سازمان ملل متحد - نیویورک

با افسوسگندگان این نامه تاسی (کمیته ایرانی دفاع از آزادی و حقوق بشر) را اعلام می‌کنیم .
 از آنجا که ایران عضو سازمان ملل متحد نبوده و اعلامیه جهانی حقوق بشر و میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی را امضا کرده و اجرای طاق آزادی تصید نبوده است .
 از آنجا که هیئت حاکمه ایران با آنکه عضو سازمان ملل متحد و تصید اجرای صویات آنست از حدود یکمربع قرن تاکنون بمحض یک از شکایات و اعتراضات مردم ایران درباب نقض آشکار و مستتر حقوق بشر و قانون اساسی ایران مصلحتی ندیده بالمسک هرگز با اعتراضی را درکمال خشونت عامیونی ساخت است .
 از آنجا که ترمیمها و کوششهای ارزنده آن سازمان و مجمع جهانی حقوق بشر درطریق صیانت حقوق افراد ملتها - این امید را در ملت ایران زنده کرده است که عواهد توانستد دیر یا زود به احیای حقوق و آزادیهای فردی و اجتماعی ارددست رفته غریبش نائل شود .
 از آنجا که اعاده حقوق اساسی ملت ایران و بالنتیجه رفع نارضاایهای عمیق و خطر - امنیت نظمین وطنی و ملی واقعی را در منطقه خاکی و استثنائی این کشور فراهم خواهد ساخت .
 از آنجا که اجزای و رعایت حقوق بشر لازمه رشد و اعتلا شخصیت انسانهاست و محیط اجتماعی و سیاسی ملکت ما در یک ربع قرن اخیر در جهت نقض آزادی و شخصیت افراد تحول یافته و این تحول زانیده حکومت خودسرانه فردی و نتیجه آن اغتصاب عمومی و سلب حیثیت ذاتی میوطنان است .

توجه خاص سازمان ملل متحد را به بندرجات این نامه جلب نموده اندامیات عاجل و مناسب را انتظار داریم
 موارد نقض حقوق بشر در ایران هر گزارشهای فرستادگان و ناظران مقامات و مراجع بین‌المللی (مانند سازمان ملل بین‌المللی - فدراسیون جهانی حقوق بشر ملیم پاریس - انجمن جهانی لغات کاتولیک - انجمن جهانی لغات دیوکراتیک کمیته عدلیات یونسکو - یونسکو - و صلیب سرخ بین‌المللی) همچنین در گزارشهای بعضی شخصیت‌های طراز اول سیاسی و علمی و هنری و ادبی جهان و نیز در مطبوعات معتبر دنیای امریز منعکس شده است و مجمع جهانی حقوق بشر وجود مجمع سابق و گزارشها را تأیید کرده و آقای جرود چی شستاک رئیس مجع طی نامه مورخ ۱۷/ژوئن ۱۹۷۷ مراتب را به پادشاه ایران خاطر نشان ساخته بفرسته است: ((... مجمع جهانی حقوق بشر یک سازمان جهانی و سرودلتنی فعال در امور مربوط بمحقوق انسانی مدتیاست با نگرانی شاهد تراکم روزافزون مدارکی بوده است دال بر نقض شدید و بی‌گنر حقوق و آزادیهای اساسی در ایران... روجه دولت ایران ناقض قانون اساسی ایران ناقض اعلامیه جهانی حقوق بشر - ناقض قراردادها میسی جهانی حقوق سیاسی و مدنی و اعلامیه کنفرانس جهانی حقوق بشر در تهران است)) - ((... گزارشهای سازمانهای معتبر سرودلتنی در لندن - پاریس - ژنو - نیویورک و گزارشهای گروههای حتر حقوقدانها - دانشگاهیان - و طرفداران آزادیهای مدنی - رهبران مذهبی بطور مستند از موارد نقض حقوق بشر در ایران حکایت دارد... ما چندین بار برای رفع تجاوز بمحقوق مردم ایران به محضرمت متوسل شدیم ولی التماسی بهم درخواست ما نشد و هنوز گزارشهایی به ما میرسد حاکی از اینکه تجاوز بمحقوق اتباع ایران نهنشیا تعدیل نیافته بلکه در فاصله وسیعی تشدید شده است و آقای ولیمای چی - باطر عضو هیئت مدیره مجمع جهانی حقوق بشر تعدی بمحقوق ابتدائی اساسی مدنی و سیاسی اتباع ایرانی را گواهی کرده است))

آقای دبیرکل: با توجه به نامه مجمع جهانی حقوق بشر ما بی‌نیاز و فارغ از بسط ظال حشم و در اینجا فقط اهم موارد نقض حقوق بشر را بطرح زیر با دآوری می‌کنیم:
 ۱- سلب آزادی عقیده و بیان و آزادی اجتماعات و انتشارات به سبب عدم تحمل عقائد و نظریات مخالف .
 ۲- توفیق قسر قانونی و خودسرانه هزاران نفر از زن و مرد و پسر و جوان و حتی جوانان دارای سن کمتر از سن قانونی و بطور کلی توفیق افراد مخالف استعداد و حترش بر اغتصاب سیاسی .

مرکز انسا و انتظاب سولگ
 آرشیو

۳- مبادرت به اصلاح و تکمیل قوانین اساسی و روحی منتهی به برگ با نفس صبور و پایداری دانشی علمبرگ منع صریح قانونی طبق ماده ۱۳۱ قانون مجازات ایران که مجازات سه تا شش سال برای مرتکب شکنجه تعیین کرده است.

۴- محاکمه منجمن سیاسی (مخالفتین روش و سیاست صفت حاکمه) در محاکم نظامی توسط افسرانی بنام قاضی که زیر نظر و سلطه مستقیم پادشاه قرار دارند. محاکمات در محیط غیرقانونی آگنده از فشار و اختناق انجام میشود. موضوع اتهام در اغلب موارد داشتن یا خواندن یک یا چند کتاب اجتنامی و سیاسی یا اظهار نظر و عقیده در مورد اعمال و رفتار و رفتار استبدادی پادشاه است.

۵- حکومت منجمن سیاسی (مرکب از دانشمندان مذهبی، علمی و ادبی و هنری) در دادگاههای مذکور به اعدام یا حبس دائم و طولانی مدت با استناد افراطی نافی از زجر و شکنجه در مراحل تحقیق یا محاکمه منتهی به اقرار یا حتی به حسب خود داری از تقاضای عفو و اظهار ندامت.

۶- خود داری نظام سلطنت از تسول تقاضای فرجام محکومین سیاسی (متأسفانه در کشور ما برخلاف تمام موازین حقوقی و انسانی بموجب یک قانون ارتجایی نافی از رژیم استبدادی قبول یا رد تقاضای فرجام از احکام دادگاههای نظامی به مقام سلطنت محول شده است و این خود اقری دلیل نقض اساسی حق قضائی و حیاتی هر انسان است.))

۷- کشتار بیرحمانه عدهای از جوانان تحصیل کرده در خانهها - دانشگاهها - خیابانها - و کورچهها بدست مأمورین آشکار و پنهان پلیس بدون آنکه اتهامات انسانی یا نافی صحت داشته باشد.

۸- محسوس داشتن مخالفان قانون شکنیها بدون تعیین تکلیف آنان.

۹- خود داری از آزاد کردن عدهای از زندانیانی که مدت محکومیت آنان منتهی شده است.

۱۰- محروم ساختن زندانیان از ملاقات حتی ملاقات اقوام نزدیک و درجه اول.

۱۱- تسخیر شدید کتابخانه و مکالمات همچنین انتشارات و مطبوعات و محرم آنها به چند روزنامه دولتی یا وابسته بدولت که تحت نظر مأمورین مذهبی منتشر شود.

۱۲- تسخیر بسیاری از مراکز تفریحی توأم با حبس و زجر و تسخیر مراجع تقلید و شخصهای مذهبی و جلوگیری از اعفای بعضی از مجالی ترجم.

۱۳- استقرار نظام محکوم و مردود نگیزی شخصی و محرم احزاب و جمعها و احکامات سیاسی به حزب واحد رستاخیز که برهان نظام سلطنت تاسیس یافته است.

۱۴- سلب امکان مشارکت واقعی مردم در انتخابات مجلسین و انجمنهای ایالتی و ولایتی - و شروط ساختن (انتخاب شدن) به محسوس در حزب واحد رستاخیز و جمع آوری رای برای کاندیداهای پادشاه و دولتی یا تحویل به تنهید و آزار و تاجرات اضطراری و تکلیف و بالنتیجه سلب عقلیت و صفت نمایندگی مردم از فوه مکنه.

۱۵- نقض صریح قانون اساسی ایران و اصل تفکیک قوای ثلاثه (قوای مقننه - قضائیه - اجرائیه) و متمرکز صلی اختیارات هر سه فوه در مقام غیرمستقل سلطنت.

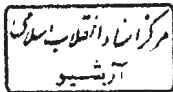
ما از توضیح در کم کیف موارد نقض حقوق بشر در ایران خود داری منگیم ولی مناسب میدانم در سه مورد اخیر توجه شما را به توضیحات زیر جلب نمایم:

قطعا به خاطر درازندگی پادشاه ایران ضمن اعلام تاسیس حزب واحد رستاخیز و اعدام چند حزب دولتی سابق و نیز طی مصاحبههای زیاد در مطبوعات و رادیو و تلویزیونهای جهانی اخبار و اعلام نمودند: ((کسانی که عضویت حزب واحد رستاخیز را نپذیرند خان و وسطون شناخته میشوند و باید کشور را ترک کنند و با هیچگونه توفیقی از دولت نداشته باشند.)) بدون تردید این اظهار تهدید آمیز مطهر بازر بلقی نگران کننده حقوق بشر فر کشور ما است. هیئت حاکمه ایران برخلاف ماده ۲۰ اعلامیه جهانی حقوق بشر و قانون اساسی ایران جر به حرب ساخته و پرداخته خویش اجازه تاسیس و فعالیت به هیچ حزب و جمعیتی را نمیدهد امتدادهای صنفی و مجامع مذهبی و کانونهای فکری و اجتماعی تحت کنترل پلیس قرار دارند.

پادشاه ایران بارها طی مصاحبههای خود اعلام داشته اند که نتیجه گفت و شنودها در حزب واحد نیز باید وسیله دولت با تلاحیح ایشان برسد تا تصمیم نهایی را عموماً اتخاذ فرمایند و بدفعات گفتند که در همه حال تصمیم گیری در تمام امور و مسائل

مرکز انشا و اختلاط اسلامگرا
آرشیو

۴۴

سلطنتی با فرماندهی کل یعنی نظام سلطنت است.

برای نفس انسانی ترین حقوق بشر در ایران کافست گفته شود که اداره و اختیار و مسئولیت در تمام مسائل کشور (اعم از داخلی و خارجی) بر وجود شخص پادشاه متمرکز شده است بدون آنکه احدی بتواند بطور ملتی از افکار و اعمال ایشان انتقاد کند و حال آنکه طبق قانون اساسی ایشان از مسئولیت مبرا هستند. بدون تردید ملاک واقعی آزادی بیان و قلم و عقیده در هر سلطنتی امکان انتقاد آزاد و قانونی از پادشاه و رئیس مملکت است طلی الخصوص انتقاد از رئیس فسر مسئول مملکت که برخلاف اصول مشروطیت و قانون اساسی تمام اختیارات موجب مسئولیت را در شخص خود متمرکز نماید. در کشور ما از حدود بکسر فرس حتی یک نفر بجای نیوده و نیست از شخص پادشاه حتی در مسائل خیلی ساده و عادی انتقاد کند و هرگونه انتقادی خطری مسلم بدستال دامت است و باین سبب فرمانها و اصول پیشنهادی نظام سلطنت (اگرچه متضمن دهبها صلب و نفس و عطر عمومی بوده و دهبها مشکل حیاتی باقرار خودشان در یک صاصحه استثنائی با روزنامه «کیهان ایجاد می نماید) بدون چون و چرا وسیله نخست وزیران و وزرای منصوب و مهمت شخص پادشاه اجرا شده و کماکان اجرا میشود و چون (ظلمات ملی) بطبیوم واقعی و مورد نظر اعلامیه جهانی حقوق بشر در عملیات و اقدامات پادشاه و دولت وجود ندارد لذا حقوق مردم مسترا ضایع و باطل میگردد.

هیئت حاکنه ایران طرف بیست و چهار سال گذشته با نفس مکرر ماده ۲۱ اعلامیه جهانی حقوق بشر و قانون اساسی ایران مشارکت مردم را در انتخابات مجلسین و بالنتیجه در اداره امور مملکت از آنان طلب کرده است. انتخاب مؤیدگان جز با تأیید اوآوک و با آراء مجبول و ساختگی انتخاب نمیشوند و افراد مردم آنان را نمیتانند و اگر بشناختند شایسته نمایندگی خود نمی دانند. افرادی که بمجلسین راه یافتند در حقیقت نمایندگان انتصابی دولت هستند که حر اجرای اوامر هیئت حاکنه با تصویب می چون و چرا برای لایح دولت (که در اغلب موارد مفایر مصالح عمومی است) توانائی اقدام و احضاره اطهار مقیده مخالف نظریه پادشاه ایران و دولت بصورت ایشان ندارند این سیستم قانونگذاری در ایران علاوه بر مسافات محقق آن با اعلامیه جهانی حقوق بشر (یعنی طلب امکان مشارکت واقعی ملت ایران در اداره امور عمومی کشور) آشفتگی و بحران خطرناک در اغلب امور و مسائل صیغه عمومی ایجاد کرده است که موجب نگرانی روزافزون و توسعه عدم رضایت ملت است که در بصورت خاص سیاسی و جغرافیائی ایران نمی تواند ناچیز و نادیده انگاشته شود.

صلاحیت قوه قضائیه نیز بتدریج محدودتر گردیده درهم شکسته است و قوه مجریه با اساسی مراجع اختصاصی زمام (مراجع فائده صلاحیت علمی و فنی و حقوقی) رسیدگی بخصمت اعظم اختلافات و دعاوی را در اختیار گرفته است که اهم آنها دادرسی مورد ادعایات سیاسی است که حتی برخلاف نص صریح قانون اساسی کماکان در اختیار ماکم نظامی باقی مانده است.

یک تذکار مهم:

سکن است اعطی حضرت پادشاه و دولت دست نشانده شخص ایشان بدمی شوند که اخیرا مردم ایران از نوصی آزادی انتقاد رایج به مسائل و مشکلات عادی زندگی (میل - ترافیک - مواد غذایی - گرانی - تورم - آلودگی - سکن - بیمه و درمان و نظایر آنها) برخوردارند و نیز سکن است نظام سلطنت و دولت ادعا کنند که مدعای ارزندانیان سیاسی آزاد شده اند با وضع زندانها بهبود یافته شکجه تخفیف یافته است.

این ادعا فقط در حفظ ظاهر و حفظ صورت ظاهر میتواند مورد توجه قرار گیرد زیرا انتقاد در کوچه و بازار و محافل خانوادگی رایج به مسائل غیر سیاسی و با محتاج عادی (بمسبب درمادگیهای زیاد دولت در تانین وسایل زندگی مردم با وجود تمام امکانات مالی و فیزیالی طرف چند سال اخیر) به درجه ای رسیده است که هیئت حاکنه جلوگیری از بروز و ظهور آنسرا در مصلحت خود تشخیص نمیدهد.

و اما حقیقت اینست که با وجود فشار افکار عمومی دنیا و با فشارهایی که در سطح بین المللی بعمل آمده است متاسفانه هنوز هیچک از پادشاهان مطلقا آثار جهاب و انتشار چندنامه و سانه انتقادی را نشانند و تمام آنها با دست با تا سحر در تریا بدشوار بطور مخفی تهیه و تکثیر شده است و هیئت حاکنه به هیچیک از اعتراضات موضوع نامهها و بیانیهها نیز که بصورت مسئول و مستند امراز گردیده وقتی ننهاده است و ما اساسا باین سبب بمضامین طولی نظر آوردیم.

از زندانیان سیاسی . با قاطعیتی که اغلب بدون علت و به صرف سوختن و بدگمانی صاحبها و مالبا در زندان مانده سا مدت حکومت آنان از دنیا پیش منقضی بوده است به شرط تقاضای علو و بخشش آزاد شده اند و هنوز از آزادی زندانیانی که از لحاظ هیئت حاکمه ایران انقیاد بیوتر داشتند خبری نیست . شکی نیست که نهایتاً تخفیف نیافتند ، کیفیت آنها تسخیر است . مسکلات سیاسی غیرملی گنگان در دادگاههای غیرممالح نظامی ادانه دارد .

مطالب سازمان طلب عمومی اطلاع دارند که هیئت حاکمه ایران باتدارک و پیشبینی های وسیع همواره تدابیری اتخاذ کرده و میکند که وضع واقعی زندانیان و زندانیان سیاسی و عدالتی که جفا و روحا برآنان وارد آمده است مکتوم بماند و عده واقعی زندانیان و ملل حکومت آنان هرگز افشا نشود .

مصادیق بارز نفی حقوق بشر در ایران

مقام سلطنت طی مساحه خود (سوم نوامبر ۱۹۷۷) با سردسیر جمله تنزویک در جواب این سؤال که چرا آزادی انتخابات و دموکراسی را در ایران مستقر نمی سازند و بالاخره کار حقوق بشر در ایران بکجا رسیده است جواب دادند : ((انتخابات سال گذشته آزادترین انتخابات در تاریخ ما بود و اکثریت مطلق مردم از اصول حزب جدید پیروی میکنند و خود را در لیال آن متعهد میدانند . . . . سیستم امروزی ما قابل ارائه ترین سیستم موجود در هرکساست . . . .)) (در مورد حقوق بشر به تمام جهان بیان میگویم و نشان میدهم که تا سرحد خیانت تحمل خواهیم کرد ما نسیرائی در لژانین عسود دادیم ما به مردم امکان بیشتری برای دفاع از خود و احقاق حق دادیم و در زندانها رفتار بهتری اعمال کردیم و غیره) .

ما به استاد مدارک موجود در سازمان طلب و جمیع مراکز بین المللی حمایت از حقوق بشر میبینیم که متأسفانه اظهارات مقام سلطنت منطبق با واقع نیست . در ایران فقط با حریم جدید و تخمین صحنه های ازضالالت انتخاباتی همینطور نظارتنی بطرفداری صوری از پادشاه فراهم و با جشنهایی گرفته میشود درست به همان ترتیب و کیفیت که در مورد مسافرت اخیر پادشاه به آمریکا عمل شده است .

در انتخابات اخیر بر فرضی حال که آزاد عسود مردم شرکت نکردند زیرا شرط مشارکت در انتخابات مصوت در حزب پادشاهی رستاخیز است . دنیا میدانند که سیستم امروزی ایران (سیستم تک حزبی) به همراه شخص پادشاه در کتاب ماوریت برای وطن یکی از مظاهر فاشیسم و دیکتاتوری است . بنابراین معتنبا قابل ارائه ترین سیستم نیست بلکه محکوم و مردود است و احدی و بمل و رست و رفا مشورت حزب پادشاهی را نپذیرفته است .

و اما در مورد (تحمل حقوق بشر تا سرحد خیانت) متأسفانه میز و ماخذ و صیاری از لحاظ هیئت حاکمه ایران برای (خیانت) وجود ندارد کافیت به خاطر ماوریم که انتها یکده غیر دانشجوی شانزده ساله در استناد از انقلاب سفید شاه نود مساکم نظامی خیانتی با مجازات حسن ابد تلقی شده است .

مقام سلطنت طی مساحه دهم نوامبر ۷۷ با خبرنگاران نیگاگور ترسین (عمل خنایر با شافع دولت) را خیانت معرفی کرد بماند . متأسفانه (شافع دولت) و (عمل خنایر پالان) از لحاظ مقام سلطنت مطبوع و دانشه گسترده ای دارد که حتی هرگونه انتقادها در بر میگیرد یعنی مخالفت هر ایرانی با هر قسمتی از اعمال پادشاه و دولت حتی در چهارچوب قانون اساسی ایران (عمل خنایر با شافع دولت) و (خیانت) تلقی میشود .

امکانات مللی برای دفاع نیز هنوز وجود ندارد و رفتار بهتر در زندانها با زندانیانی که اتهام اکثریت قریب باغاق آنان (مطالبه آزادی و دموکراسی و استقرار حقوق بشر) بوده و اساساً نباید در زندان بمانند . روش حکومت مللی سلطنت را توجیه نمیکند .

و اما بر فرضی حال که ادعای مقام سلطنت در موارد مذکور صحیح و قابل توجه باشد نکته مهم اینست که مصادیق ثابت و بارز و اساسی نفی حقوق ملت ایران یعنی : (حکومت فردی و استبدادی) (فقدان لویه قطنه منتخب مردم) (فقدان لویه قضاییه مطهر و مستقل از لویه اجرایی) و بالاخره فقدان آزادی واقعی سان و ظم واجتماعات عموماً در امور و مسائل سیاسی سلطنت گنگان باقیست .

ادامه وضع حاضر و دوام حکومت مطلقه فردی (و بهتصیر مقام سلطنت - نظام شاهنشاهی) موجب بروز و ظهور انواع

هرگز اسرار و نظایر سید سلوک
آرشیو

تنگناها به سبب ((عقد ملی مدیریت دولت)) ((سلب شخصیت و نفی ارزش)) ((تجزیه قنات و تساهسی)) گردیده و تاریخی در تریاید اکثریت قریب به اتفاق ملت ایران از حکومت استبدادی و محرومیت‌های ناشی از آن، کشور ما را در معرض مخاطرات گوناگون فرار داده است.

تمام سلطنت ایران بدفاعت طی صاحبهای خود اذمان و اقرار نموده‌اند که حاکم و رهبر مطلق انسان مملکت هستند و به تنهایی حکومت میکنند و بنظر ایشان تسخیر ملت ایران از حقوق بشر فرج بر استخراج دموکراسی اقتصادی است. رئیس مجمع جهانی حقوق بشر در نامه خود به امام حضرت نوشته‌اند: ((ادعای اینکه دولت ایران به سال تحلیق حقوق اقتصادی و اجتماعی است بیانه و مذری بیش برای نقض حقوق مدنی و سیاسی نیست مجموعه‌ای از حقوق در گرو مجموعه‌ای دیگر از حقوق نیستند و حقوق اقتصادی و اجتماعی نباید برتر از حقوق مدنی و سیاسی تلقی گردد)) هر نظر اراستکه حکومت فردی در جهان امروز قابل توجه نیست اساساً دموکراسی اقتصادی پادشاه فقط توانسته است افرادی را که در کار تمام سلطنت و مصالح دولت دست‌نشانده ایشان فرار دارند و هنر آنان تظاهر به مشاهده رستی است بصورت مفودال‌های (تجارت) - (صنعت) - (زمین) - (ساختن) - (مواد غذایی) بر سی میلیون مردم ایران سلطت سازد، تسلطی که علت‌الغفلت تنگناها و سواد و نورم و گرانگی است و به همین سبب امکان تأمین زیربنایی و پایدار و اساسی احتیاجات حیاتی و ناسی استقلال واقعی مملکت از ملت ایران سلب شده است و ثروت‌های کشور بمسود افراد مذکور و بخرور مردم از محرای مظلوم و طبیعی آن منحرف گردیده است که این خود هم از تضاد بی باور و مهم نقض حقوق بشر در ایران است.

طی محضر ملی مساجه دهم نوامبر ۷۳ با خبرنگاران شکاکو تریبون در مورد شکنجه و سرکوبی مخالفان سیاسی (که به عقنوت متوکل نغمه‌اند) ملاحظه برخلاف واقع تمام زندانیان سیاسی را به عقنوت و ترویرسم تنه ساخته با تحلیق از طرف یک سازمان بین‌المللی در این باب نیز شده‌اند "مخالفت کرده‌اند.

در اسپنجا مناسب میدانیم به عقت دیگری از نامه آقای جرورم چی شنگا رئیس مجمع جهانی حقوق بشر خطاب به آقای ساروس و انس اشاره کنیم: ((مخالفت نسبت بعروض پادشاه محدود به گروه‌های راست افراطی و چپ افراطی نیست و فقط با احساسات فیسرازمز تجلی نمیشود. لیست زندانیان سیاسی که در نزد ما موجود است نشان میدهد که اپوزسیون شامل نویسندگان - دانشمندان - دانشجویان - رهبران مذهبی و کارگران است و تاریخی عمومی در ایران نسبتاً ناشی از سیاست‌های مرکب‌کننده دولت است بلکه ناشی از شکست اصلاحات است. دولت ایران ریدانسان سیاسی را که طبق برآورد گروه‌های حقوق بشری بنسب بیش از پنج هزار نفر میباشد (خطری برای امنیت کشور) بحرانی میکند ولی معلوم نیست بنظر دولت ایران چه چیزی (خطر برای امنیت کشور) محسوب میشود یعنی حقیقی آنرا خود شاه هنگام اسفراز نظام کج‌مزنی نشان داده گفت: (کسانی که مایل به پیوستن به حزب نیستند میتوانند کشور را ترک کنند یا زندان بروند). عده‌ای از همین نه‌پیوستگاند که دستگیر و شکنجه شده و وسیله دادگاه‌های نظامی زندان افتاداند.))

وضع عطفان آرمز ضد انسانی در کشور ما (بشریحی که در نامه رئیس مجمع جهانی حقوق بشر تشریح و مستنداً تایید شده است) نسبتاً خلاف حیثیت و اعتبار جامعه بشری است بلکه با منافع و مصالح حال و آینده ملت ایران و حتی با مصالح جهانی تضایت دارد.

ما ایضا گندگان خدای وجدان و رسالت عطیری که در این روزهای حساس تاریخ ایران برصیده داریم از اعضا سازمان ملل متحد بالاخص ایضا کمسیون حقوق بشر که اجرای اعلامیه جهانی حقوق بشر را در پیسه جهان برصیده گرفته است انتظار داریم ملت ایران را در اقداماتی که برای تحلیق آزادی و دموکراسی و اجرای یکبارچه قانون اساسی ایران بعمل می‌آید یاری دهند.

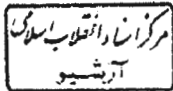
با توجه باینکه برخوردارگی از حقوق و آزادی‌های اساسی شرط لازم حساب سالم اجتماعی و حالی و عزت آدمی است ملت ایران طبق ماده ۲۸ اعلامیه جهانی حقوق بشر طالب برقراری نشی در مملکت خود میباشد که از لحاظ اجتماعی و بین‌المللی حقوق و آزادی‌های موضوع اعلامیه را بشویم صحیح و واقعی و منطقی آن تاسی نماید.

ما برای نیل باین هدف بشروع دفاع از آزادی و حقوق بشر را در ایران وجهه همت خود فرار داده‌ایم و ایسان راسخ

مرکز انشا و تقویر سوزن
رشیدو

داریم که کوشش‌های ما منطبق با مصالح عالیله ملت ایران خواهد بود و کشور ما را از (اعتیاد و نجات) بآباد و وطنی که دشمنان سلطنت جهانی در این منطقه نیز میبایست برخوردار خواهد ساخت. با آرزوی موفقیت بیشتر شما، خواهش می‌کنیم احتیاجات فائده ما را بپذیرید. (کمیته اسیرانی مدافع از آزادی و حقوق بشر)

احمد صفر حاج سید جوادی:	حاج سید ابوالفضل موسوی زنجانی:
دامستان سابق تهران - وکیل دادگستری	پیشوای مذهبی
رحیم حساری:	شمس آل احمد:
نویسنده و روزنامه‌نگار	مدیر فرهنگ و نویسنده
دکتر رحیم مابدی:	مهندس میندی بازرگان:
استاد سابق دانشگاه تهران و رئیس سابق پلی تکنیک تهران -	استاد دانشگاه - رئیس سابق دانشکده فنی - اولین مدیر عامل
مدیر صنعتی و بازرگانی در بخش خصوصی	شرکت ملی نفت ایران در زمان غلبه از شرکت نفت ایران
اسلام کاشفی:	و انگلیسی
نویسنده و مترجم	مهندس صالح بنائتی:
دکتر عبدالکریم لاهیجی:	مهندس نفت
وکیل دادگستری	مددالطبی برتو علوی:
دکتر عبدالله شیری:	استاد سابق دانشگاه - مترجم
مدیرکل و فاضی عالی‌رتبه سابق دادگستری - نویسنده و مترجم	دکتر حبیب‌الله بهمان:
سید احمد مدنی:	استاد سابق دانشگاه - بزرگ - نویسنده
استاد دانشگاه	دکتر نورعلی تابنده:
علی‌اکبر سمردی:	تأسی سابق و وکیل دادگستری
معاون اسبق دارائی ارتش - وکیل مدافع بعضی از زندانیان	دکتر علی‌اکبر حاج سید جوادی:
سیاسی در محاکم نظامی	پولف سپوزناختار - نویسنده و مترجم
مهندس رحمت‌الله مقدم:	مهندس کاظم حسینی:
نماینده سابق مجلس شورای ملی - مدیر پستی و بازرگانی در بخش	استاد سابق دانشگاه تهران - نماینده سابق مجلس شورای ملی
خصوصی	و عضو هیئت‌های اجرائی قانون ملی شدن نفت
دکتر محمد ملکی:	خلیل‌الله رضائی:
استاد دانشگاه - بزرگ	بازرگان
دکتر ناصر میناجی:	دکتر کاظم ساسی:
وکیل دادگستری و رئیس هیئت مدیره کانون مذهبی	روانیزتک و محقق علوم اجتماعی
حسینیه ارشاد	دکتر بدالله حسینی:
حسن نوبه:	استاد سابق دانشگاه تهران و مدیرکل سابق وزارت فرهنگ
فاطمی اسبق - مدیرکل سازمان بیمه‌های اجتماعی - تا بهار رئیس	دکتر کریم سنجابی:
سابق کانون وکلا - و عضو فعلی هیئت مدیره آن	وزیر سابق فرهنگ - استاد سابق دانشکده حقوق تهران -
دکتر ضوچهر هزارهانی:	نماینده ایران در دیوان داورین بین‌المللی لاهه در تهران
بزرگ - نویسنده	رسیدگی به اختلاف ایران و انگلیس.
دکتر ابراهیم بونسی:	دکتر علی شریعت‌مداری:
نویسنده و مترجم	استاد دانشگاه اصفهان - رئیس سابق دانشکده علوم اصفهان
	مهندس طاهر صابانیان:
	عضو هیئت مدیره انجمن اسلامی مهندسان - مدیر فنی در
	بخش خصوصی

گزارش ساواک از تصمیمات سران گروه اتحاد نیروهای ملی ایران در مورد نحوه‌ی مبارزه

سری

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

جلسه نهمی از خواراران جبهه با مصطلاح علی بنی زهراران

تغایر جهت مستعدی که از طرف خواراران جبهه با مصطلاح علی بنی زهراری تجدید یافت این
 جبهه از تمام گفتمان سران گروه از خواراران جبهه مذکور (حزب ایران - حزب ملت ایران -
 و جامعه کوشش) با مصطلاح نهفت علی ایران (تصمیم گرفته شد تبدیل شد است که گروه دیگر از طرفداران
 جبهه مذکور (جمعیت با مصطلاح نهفت آزادی و حزب مردم ایران) تحت عنوان اتحاد نیروهای
 جبهه ملی ایران عرضه جدید به نمایندگی خود اعلام دارند بدین می‌توان اعلام کرد در زمینه وجود است
 جبهه خواراران و قرار داد تلاش می‌گردد اتحاد نیروهای جبهه با مصطلاح علی برای جلب و است
 خواراران جمعیت با مصطلاح نهفت آزادی و حزب مردم ایران به (را تداوم بر این جنبه است
 در دنباله جهت مذکور است ۲۰۰۰ روز ۲۰، ۲۹، ۶ به جلسه ای با حضور جهت فرزندان خواراران
 جبهه با مصطلاح علی بنی زهراری به تشکیل گروه اتحاد نیروهای جبهه با مصطلاح علی کرده که در منزل
 به طور مختصر در تهران تشکیل گردید است. در این جلسه که در روز پنجشنبه در مورد حرکت خود و داروگرت
 فرود و گرمی‌های در جلسه دیگری که حضور عناصر منتخب جمعیت با مصطلاح نهفت آزادی و حزب
 مردم ایران در منزل کاظم حسینی (می از این هم شرکت در جبهه مذکور) تشکیل گردید به جزو کارهای با اطلاع
 افراد شرکت کننده در جلسه و نتیجه نه کارگزاران افراد منتخب گروه را چنین شرح کرده است
 در جلسه مذکور قرار بر این گرفته شد که گروه منتخب از دو گروه بعنوان کمیته هماهنگ کننده تشکیل گردد
 و در عین حال دارای استقلال داخلی باشند. پس حاضرین در جلسه از گروه اتحاد نیروهای جبهه
 با مصطلاح علی که قرار است بر تعیین کرده از نه تا در کمیته بعنوان نمایندگان گروه تشکیل دهنده

سری

سری

بقدره خود مسئولیت و صلحیت را شانه بسازد.

۱- در این مورد بختیار از حزب ایران

۲- در این مورد بختیار از حزب ملت ایران

۳- در این مورد بختیار از حزب ملت ایران - به اطلاع هیئت ملی ایران

آنگاه در مورد سرخوردن تعدادی از رزدارهای و انجمن‌ها در ۳ ماهی بدینست لایحه‌ها با افرادی که برای ارتقاء کنگرایی منوچهر خوارزمی در اسلام کما ظنه در دسترس مذکور واقع می‌شود چه در گذشته که ایرانی را بجا نگذاشته در این مورد بختیار از حزب ملت ایران بختیار از حزب ملت ایران

در این حزب و پیرامون آنست را اعلام می‌گردد که گفتوگویی بین حاضرین صورت گرفته و قرار بر آنست

اعلام می‌گردد در مورد ارتقاء کنگرایی که در اسلام کما ظنه در دسترس مذکور واقع می‌شود و در این مورد بختیار از حزب ملت ایران

گنجینه و عهدنامه کنگرایی و بختیار از حزب ملت ایران بختیار از حزب ملت ایران

حاضرین در حزب از طایفه منظر گرفته‌اند: بختیار از حزب ملت ایران بختیار از حزب ملت ایران بختیار از حزب ملت ایران

ارزیابی خبر

مرکز اسناد و انقلاب اسلامی
آرشیو

تکلیف جهت صورت داشته و مطالب به لاداران عنوان کرده است

انتهای نامه

برای بختیار از حزب ملت ایران بختیار از حزب ملت ایران

درج شده است
۲۰ اردیبهشت

بختیار از حزب ملت ایران

بختیار از حزب ملت ایران

۲۰ اردیبهشت

[سند شماره ی ۱۳۹]

بولتن ساواک درباره ی فعالیت جبهه ی ملی و ارتباطها و وابستگی های خارجی اعضای آن در

تاریخ ۱۳۵۶/۹/۲۷

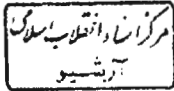
سری

-۱-

تاریخ: ۲۶/۹/۲۷

شماره: ۲۱۲/۸۴۱۳

بولتن: —————

درباره: فعالیت جبهه باصلاح ملی و ارتباطات و وابستگیهای خارجی اعضا آن

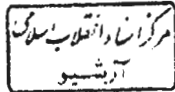
این بولتن شامل ۰ برگ است

بجای
۳۹
۱۷ مارچ ۵۶

سری

سری

(۲)

طن یکسال اخیر بار دیگر تلاشهایی از سوی برخی از همبران جنبه با اصطلاح ملی سابق و دستجات وابسته بان انجام گردیده که نتیجه این تلاشها انتشار چند نامه سرگشاده و اعلامیه بناسیتهای مختلف، بناضا اشخاص و یا اتحادات نیروهای جنبه ملی و چند اجتماع بود. این مجزولوهایی این تلاشها از یکسال قبل به بعد، از لحاظ افکار عمومی اینطور نتیجه میگردد که با روی کار آمدن حزب دموکرات در آمریکا، جنبه ملی که بطور سنتی خود خطایث جناحی از موکرات آمریکا می بوده، بار دیگر بهیوس تجدید حیات میا حق خود اقتدار است. در مورد فعالیتهای اخیر باای جنبه مذکور، یعنی شایعات و ترانسمیرامون ارتباطات و وابستگیهای خارجی، عناصر جنبه سوریه بحث مراتب زیر استحضار میرسد:

۱- تجدید فعالیت:

بدنیال شکست جنبه با اصطلاح ملی در دوره دوم فعالیت خود (از سال ۲۰۱۹ تا ۲۰۲۲ خرداد) و عدم توفیق گردانندگان آن در تعیین بنسک خط مشی واحد برای فعالیت، تا سال ۲۰۳۰، از جانب باایین فعال جنبه موصوف، فعالیت قابل اعتناقی مشاهده نمیکردند.

در سال ۲۰۳۰، راستانه انتخابات ریاست جمهوری آمریکا و با احتفال لروی کار آمدن دموکراتها در آن کشور، تجدید فعالیتها در این عناصر وابسته به جنبه با اصطلاح ملی آغاز و چون الهیار صالح و برخی دیگر، میزان فعالیت جنبه مذکور برای فعالیت آمار گردانند، بین درپوش فروهر، کریم سنجایی و شاپور بختیار، توانایی حاصل و اولین جلوه خارجی توانی و همکاری مذکور، انتشار

نامه - ۰۰۰/

سری

(۲)

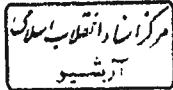
نامه سرکشاده به پیشگاه اعلیحضرت همايون شاهنشاه آريا مبرهاضاه كريم
سنجاين ، شاپين بختيارود اريوش فروهره در تاريخ خرداد ماه سال ۲۰۳۶ هـ بورد .
در تعقيب انتشار اين نامه بود كه ارتباطات توسعه يافت وكوشش براي جلب
وجذب طبقات مختلف بسوي جنبه باصطلاح ملي وجمع آوري بقا باو طرفداران
پراكنده آن آغازگرديد . اين كوشش بطورصمده متوجه بازارميسان ه
در انشجویان وگروه مذ هيس هوا در خميس بود .

ازسوي ديگر جناح وابسته به مهدي بازركان وپا ياي حزب سردم ايران
بدليل سوابق قبلي مخالفت آميز با احزاب ايران وملت ايران حاضر در شركت
در اين اتلاف نبودند وذا كراش هم كه تاكون ميان نمايندگان در و طرف
بمحل آمده ه فاقد نتيجه لازم براي وحدت فعاليتها بوده است . اين جناح
نيز بطور جداگانه وابسته بدون آنكه تشكيل خود را طلس سازد ، زير عنوان
" گروه بهشرو نيهفت ملي ايران " فعاليتهاي را شروع كرده ه و صمدتا
با سازمانهاي ديگري نظير كائون بهيرو صمسي نويسندگان هيكاري و ارتباط
دارد .

۲- ايد دولوزي ه هدف و وابستگيها :

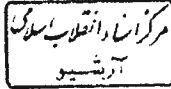
جنبه باصطلاح ملي هيكاه ايد دولوزي مشخص و قابل توجهي ارائه نكرد ه
وازمال ۱۲ ه بهمد هرگاه فعاليتهاي انجام داده در تبليغات خود بمسالس
نظير " آزادي انتخابات و مطبوعات " و امثال آن تا كيد داشته است .
گردانندگان اين جنبه هواره مدعي بوده ه مستند كه قانون اساسي

۰۰۰ / - ايران

سری

(۴)

ایران رژیم مشروطه سلطنتی را تا نسیب میکند و خواستار بقای رژیم در کادر قانون اساسی هستند، اما تجربه نواقص نشان داده که این جنبه در ادعای فوق صافی نیست و در باطن مخالف رژیم مشروطه سلطنتی در ایران است. نوشته ها و انتشارات اخیر قاطعاً باین جنبه و لحن اظهارات برخاسته از گردانندگان آن مؤسسه این نظریه است:

مخالفت با رژیم شاهنشاهی در جنبه با اصطلاح ملی در رده های مختلف متفاوت است. رده های پائین جنبه مذکور اکثرآً با بدی مارکسیستی مخالفت خود را تحلیل میکنند، در حالی که در رده های بالا و کادر رهبری این مخالفت بد لسلتتات کونیستی نیست و بعد تا^۵ آرزوهای جاه طلبانه منشعب میگردد. در مورد وابستگیهای خارجی جنبه مذکور و مخصوص گردانندگان آن اگرچه نمیتواند لایق مستند و قابل مشاهده ارائه نمود، مع هذا اقترائن و عواهدی وجود دارد که بنهر حال رهبران این جنبه تحت شرایط خارجی و التهام از عاچ از ایران و فراز و نشیب و رقمالتهای خود را افسال مینمایند. قرائن و عواهد مورد اشاره بیشتر عمدتاً تر طرفداری جنبه مورد بحث را از بسک جناح از حزب دموکرات امریکا نشان میدهد.

این مسئله از سالهای گذشته منبوق بسا بقیه است. زمانیکه محمد مصدق نخست وزیر بود و در اوائل حکومت او در موکراتها در امریکا حکومت میگردد و از مصدق حمایت مینمودند. در سالهای بعد حزب ایران که همواره از عناصر مهم ترکیب تشکیلاتی و سیاسی جنبه با اصطلاح ملی بوده، تنها پلات امریکائیس خود را پنهان نکرد و در سالهای بعد از قیام ملی ۱۲۸۱ مرداد ۲۰۱۲ در در و مسر

سیاست - / ۰۰۰

سری

سیاست آمریکا آنها را مورد تأیید قرار داد . حزب ایران در این رابطه تشکیل
 بهمان بغداد و بد کسین آیزنهاور در زمینه وضعی که در سال ۱۹۶۱ -
 در لبنان بوجود آمده بود ، تمدد سبق کرد که در همان سال تحرکات تبلیغاتی
 رابطه این حزب برانگیخت .

از طرف دیگر تران نشان میدهد که یک جناح از حزب دموکرات آمریکا همواره
 از وجود و شکل جبهه با اصطلاح ملی در ایران طرفداری میکرد و این حمایت
 بخصوص در دوره ریاست جمهوری جان . اف . کندی پنجویزری ممنوس
 بود . جناح طرفدار این نظریه معتقد است که در صورت بروز تحولات
 اساسی سیاسی در ایران ، جبهه ملی میتواند در نقش یک " اکثریت یو " وجود
 داشته باشد و از تسلط کمونیسم در ایران جلوگیری نماید . میتوان استنباط کرد که
 بقدرت رسیدن در واره دموکراتها و انتخاب جبهه ملی در دوره ریاست جمهوری
 ایالات متحده ، بقایای فعال جبهه با اصطلاح ملی را بر همان احساس وادارسیه
 تحرک و فعالیت نموده باشند .

لی
 بدیهی است در لامل مستندی که بتوان بموجب آن ارتباطات مستقیم مقامات آمریکا
 را با گردانندگان کمیون جبهه با اصطلاح ملی اثبات نمود در دست نیست .
 در زمینه رابطه انگلستان با این جبهه نیز لا اقل سود آرکی وجود ندارد و بطور کلی
 حیوضاً سیاسی هم در میان اعضا " جبهه مذکور وجود ندارد که بتواند به صال
 حکومت انگلستان میدان عرض وجود طنسی بد هد و اما بی تردید عوامل انگلیسی
 از فعل و انفعالات جبهه مورد بحث فایده نهند و برخی عوامل فعال جبهه

با اصطلاح - / . . .

مرکز اسناد و اطلاع رسانی
 آرشیوی

سمری

(۶)

با اصطلاح ملی از جمله شاهپریختسار وابسته به انگلستان معرفی شد مانند .
شهری برعکس قدرتهای خارجی و بگرهچگاه در جنبه با اصطلاح ملی داخله
متعلق نداشته و از طریق نفوذ عوامل خود فای نظرات خود را تعلیم مینماید .
در دورانهای مختلف ، همواره تو د مایهات تحت عنوان اعضاء رسمی جنبه
مورد بحث در آن نفوذ کرد مانند وید پینی است که در زده های پالین این جنبه
تشریح کند کمونیستی بطور صد ه معلول همین نفوذ میباشد .

۳- قوانین و عادات وابستگی برخی از گردانندگان جنبه با اصطلاح ملی به بیگانگان :

همانطور که با استحضار رسید دلیل و سند معتبر و قابل اطمینان مبنی بر ارتباط و تماس
گردانندگان و فعالین جنبه با اصطلاح ملی با بیگانگان در دست نیست . تنها
مورد مستند بعد از ارك اطلاعاتی ، ارتباط هدایت اله شین و نظری با انجمن
اطلاعاتی امریکا در ایران است که البته این مدارك از طرفی مانند شنود های
تلفنی و برخی مراتبهای پراکنده بدست آمده است . علاوه بر آن شین و نظری
در امریکا تحصیل کرده و بدلیل آنکه پدرش نیز به تبار رئیس انجمن و دست ازن امریکائی
خارجی مانده بود ، این انتساب در حد شایعات عمومی هم تأیید و تصحیح میگردد
کرد شده است .

در مورد عناصر دیگری که وابستگی آنها با خارجیان بصورت شایعه یا برخی تراکین
مورد اشاره قرار گرفته ، مسائل زیر با بلایت و مطالعه میباشد .

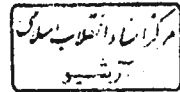
— الهجار صالح : این شخص سفیر ولت شاهنشاهی در ایالات متحده

بوده و متعاقباً در ایران نیز ارتباطاتی با اعضاء سفارت

امریکا داشته و علاوه برادرش (علی با شایح) صالحها

کارمند خدمت ...

سمری

(۷)

کارمند سفارت ایالات متحده در ایران بوده است . ضمناً بکرات دیده شده که کسانی از سفارت امریکا با الهیار صالح در منزلش تماس گرفته‌اند که مجموع این قرائن نشان می‌دهد که این شخص با عوامل امریکایی در ارتباط بوده است .

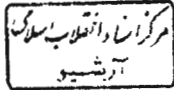
— کریم سنجایی : سنجایی دارای زمینه‌های قدیمی ضد انگلیس است . عمال انگلیس و بخصوص در جریان اشغال ایران در جنگ دوم نسبت به اهل سنجایی تخریقات زیادی فراهم آورده و رئیس این اهل راکه عمومی کریم سنجایی بوده ، بازداشت نمودند . او (عمومی سنجایی) موفق به فرار نشده و به روسیه شوروی رفت . باین دلیل کریم سنجایی بطور متنی با دولت انگلستان مخالف است . او همچنین بدلیل اینکه ضد کمونیست میباشد ، بسیار امید است که با عوامل حکومت شوروی هم کنار آمده باشد . مشارالیه پس از بازنشستگی به امریکافت تصمیم باقامت در آن کشور داشت که موفق به تحصیل اجازه اقامت نگردید . وی در ویرجیا که هر دو را امریکا مقیم شده‌اند . یکی از آنها هتل بزرگی را خریداری کرده و به تجارت مشغول است و دیگری بعنوان استاد دانشگاه در امریکا بکاربرد اخته است . سنجایی ضمناً با سید علی شایگان که از افراد معروف به انتصاب به امریکا میباشد ، ارتباط نزدیک داشته و با احتمال زیاد رابطه او با عوامل امریکایی شکل داده است .

مرکز اسناد و انطباق سازمان
آرشیو

شماره / ۰۰۰

سری

(۸)

بنابر فراین فوق و اینکه سنجایی از اعضا* که در رهبری حزب ایران نیست
بوده و این حزب همواره نشان داده که از امریکا طرفداری مینماید و
میتوان آورد ریزمه مشابهین و مرتبطین با امریکا بحساب آورد .

— شاپور بختیار: در سال ۱۳۱۱ در میان مذاکره "سدان" یکی از بد ایران شرکت
سابق نفت ایران وانگلیس مدارگی بدست آمده که طی آن از شاپور
بختیار تا مرده شده و از آن پس این شخص پیوسته متصف به ارتباط
با انگلستان است . ریشه این امر آن بوده که شاپور بختیار
در سال ۱۳۱۰ بعنوان نماینده کارگران ایران در یکی از کنگره های کارگری
کمیونستی در خارج کشور شرکت نموده و چون کارگرنموده و دارای خصلت
طبقاتی کارگری هم نیست ، انتخاب او ناشی از تلاشهای عوامل انگلستان
تلقین گردیده و وابسته باین سیاحت معرفی شده است .

جز مورد بالا مذاکره و لایله دیگری در مورد شخص فوق وجود ندارد .
— در پیش فروهر: در مورد این شخص گفته می شود که در سنوات قبل اصلاً
درای آنچنان شخصیت و اهمیت نبوده که سیاستهای خارجی
بفکر تماس با او باشند ، اما بعد نیست که در سالهای اخیر که وی توانسته
شهرت بدست آورد ، با او تماس گرفته باشند که البته در این مورد هم
مذکره تحقیقی وجود ندارد . آنچه که در مورد این شخص گفته شده ،
آنستکه پدرش در زمان شاهنشاهی اظم حضرت رضاشاه کبیر ، افتخار
آجودانی معظم له را داشته ، بعد از شهریور ماه ۱۳۰۰ بوسیله عمال
انگلیسی زندانی شده و متعاقباً با قبول همکاری با آن دولت ، از زندان

آزاد - / ۰۰۰

سری

آزاد شده است .

در مورد خود در پوش فروهر میتوان باین فریبه توجه داشت ،
که او عضو مکتب پان ایرانیم بوده و این مکتب بوسیله
گروهی از جمله امیر تیمور کلاسی که در هندستان بوده و با
عمال انگلستان ارتباط داشته با یوگداری شده تا
در قبال تحریکات روسملروی جزیره بحرین ، متکلفان
۱۷ شهر قفقاز با ایران را عنوان سازند و تحریکات روسها
را علیه انگلستان خنثی نمایند .

فروهر بعداً از مکتب پان ایرانیم جدا شده و حزب ملت
ایران را تأسیس کرده و مدت هم با رکن دوم ستاد سابق
ارتش ارتباط داشته است .

در باره سایر عناصر موثر در ستاند زکارجیبه با اصطلاح ملی
فرانز و شواهد و مدارک در دست نمیشود .

مرکز اسناد و اطلاعیه‌های
آرشیو

گزارش ساواک از موقعیت و نفوذ داریوش فروهر در جبهه ملی و نقش او

در اتحاد احزاب این جبهه

درجه توریت	۷
منتهای تکمیل	منتهای تکمیل
شماره...	...
۱ - از	۱۰۲۰۰۰
۲ - شماره گزارش	۱۰۲۰۰۰
۳ - تاریخ گزارش	۱۰۲۰۰۰
۴ - مهلت	۱۰۲۰۰۰
۵ - مهلت	۱۰۲۰۰۰
۶ - مگر نه گان غیر	۱۰۲۰۰۰

موضوع حقیقت داریوش فروهر

با توجه به فعالیت های گسترده ای که داریوش فروهر در چند ماه اخیر بعمل آورده توانسته است جلب نظر طبقات مختلف مردم بخصوص بازاریان اصناف و دانشجویان و افراد مذهبی و متعصب مذهبی و طرفداران مجلس در اطراف خود معطوف دارد و از این جهت تاکنون نتوانسته تاکنون ضمن کسب محبوبیت در بین آنان بهره برداری های مورد نظر خود را بعمل آورد و حتی ائتلاف احزاب ملت ایران ، حزب ایران و جبهه ملی لیست های یکی از اقدامات سیاسی وی بوده که در آینده بدون شک با انجام فعالیت های گسترده به طرفداران و اعضا احزاب فوق افزوده خواهد گشت از طرف رئیس فروهر با حمایت و طرفداران زحمتی کمه های طرفداران مجلس را به طرف خود جلب که این خود مورد تمسک برای بهره برداری وی خواهد بود . همچنین جبهه ملی لیست ها در نظر ارد تلاش را در جهت رفع اختلافات بین فروهر و لیست ها شروع نموده که با انجام اینکار احتمال رفع اختلافات بین آنان بسیار زیاد خواهد بود . با این ترتیب فعلا گرداننده اصلی جبهه ملی با اصلاح ملی و گروهها و طبقات و دستجات مختلف وابسته بان و داریوش فروهر بود و با همکاری نزدیک در کشورها به بحثها و مذاکرات فعالیت های

۱۳۶۴۱۱ مورخه ۱۱/۱۱/۴۱
 ۱۷ از

مرکز اسناد و اطلاع رسانی
 ارتش

بسیار گسترده و احتمالاً حاوی از جانب وی و سایر اعضا جنبه ملی نیز
داشت .

نظریه شنبه : گسترش فعالیت فروهر و حزب ملت ایران ، حزب ایران
و جامعه سوسیالیستها از یکطرف و احتمال ائتلاف مهدی بازرگان (نهضت
آزادی) با فروهر (حزب ملت ایران) از طرف دیگر در آینده ممکن
است دولت را در مقابل بکنوع مشکل سیاسی نیز قرار دهد .

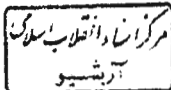
نظریه سه شنبه : ۱- شنبه مورد اعتماد است و با توجه به موقعیت وی در
جنبه با اصطلاح ملی گزارش خبر فوق قابل ملاحظه و درخور بررسی و تعمق

بیشتر نیز می باشد .

نظریه چهارشنبه : نظریه سه شنبه مورد تأیید است .

در ساعت ۱۰ روز ۱۳۰۴
۱۴۰۴ پیش واصل گردید

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
تهران

وضعیت هد‌نهای ۳۱۲

۱- جبهه باصلاح‌طلبی سابق :

فعالیت جبهه باصلاح‌طلبی از زمان تأسیس (۲۵۰۸) به بعد مراحل مختلفی را طی کرده که در مرحله از آن متناهی‌تر از مراحل دیگر می‌باشد. یک مرحله که متوسط به حساب می‌آید، مدتی حکومت محمد مصدق است و در اثر سیاست و روش هوا می‌بماند. با آمدن شاه کشور دستخوش آشوب و اغلالگ‌های وسیعی شد و سرانجام با قیام ۲۸ مرداد سال ۱۳۰۲ حکومت وی ساقط گردید و مرحله دوم که از سال ۱۳۰۹ آغاز تا اواخر سال ۱۳۰۲ ادامه یافت و برخلاف گذشته فعالیت آن در چهارچوب یک تشکیلات سیاسی منظم قرار گرفت. فعالیت جبهه مذکور در این مرحله مانند مرحله قبلی بیشتر مصطوف به فعالیتهای اغلالگ‌رانه و ایجاد آشوب و هلاک‌رمانی آموزشی و بازار تهران بود. با آغاز تحولات اجتماعی در ایران جبهه مذکور جبهه مخالفی در برابر این تحولات ایجاد کرد، لکن بحالت پیشرفت سریع تحولات اجتماعی کشور فعالیتهای این جبهه در بن بست قرار گرفت و این امر توانم با اختلافاتی که در داخل جبهه مذکور بروز کرده بود، این جبهه را به عنوان یک تشکیلات سیاسی از صحنه سیاسی کشور خارج کرد. تعدادی از گردانندگان جبهه مذکور که با انجام تحولات و پیشرفت آن از لحاظ اجتماعی زمینه برای فعالیت نداشتند، کم و بیش خاموشی گزیدند و مترصد بدست آوردن فرصت در آینده گردیدند.

با آوری این نکته ضروریست که جبهه مذکور هر چند توفیقی در جهت هد‌نهای خود بدست نیاورد، لکن عقاید فراوان میان‌دهد، ای از جوانان کشور ترویج و تبلیغ کرد که بعد از به بن بست رسیدن فعالیتهای جبهه مذکور صورت و گونه‌ای در بگرس‌رمانی و شروع به نشوونما نمود. این فعالیتهای جنبه زیرزمینی و پنهانی داشت اولین هسته‌های فعالیتهای چریکی کمونیستی را در ایران پایه‌گذاری کرد و از اوایل سال ۱۳۰۲ دوره گسترش‌گذاشت. در گروه‌های سیاسی ترویجی که از سال ۱۳۰۸ به بعد شناخته و فعالیتهای آنها خاتمه داده شده، تعدادی از عناصری که قبلاً در جبهه مذکور فعالیت میکردند، سمت‌گذاشتند و عضو فعال داشته‌اند.

فعالیت جبهه با صلاح طی تا اوایل سال ۳۶ هجری قمری محدود و منحصر به جلساتی بود که تعدادی از عناصر موافق به هدیه‌های گذشتگان این جبهه در تهران تشکیل می‌دادند. لکن با برخی تحولات که در سطح بین‌المللی بوجود آمد، عناصر مذکور با این‌گان که راه جدید برای فعالیت‌های اخلاط‌نگرانه آنها گشوده شده است، شروع به تدارک یک سلسله فعالیت‌ها برای جلب نظر تعدادی از گروه‌های اجتماعی به‌سز روحانیون - بازاریان بود انجمنیان به طرف خود نمودند.

در این مرحله از فعالیت‌های جبهه مذکور افراد زیر نقش گردانندگی دارند:
دانش‌پژوه - شاپوری - مختار - کریم - سنجایی - حسین شاه - حسینی - ابوالفضل قاسمی - بهروز پرونده.

جبهه مذکور آثار این فعالیت‌ها تا به پیشگاه اط‌محضرت همان‌بین شاهنشاه آریا می‌رسد که هم‌گرد و ران از اوضاع سیاسی و اقتصادی کشور انتقاد نمود. این نامه بعد از متوسط هواداران جبهه مذکور تکثیر و توزیع گردید و متعاقب آن نیز نامه‌های انتقاد آمیز دیگری از جانب تعدادی از عناصر فعال این جبهه به متعاقب آن‌های هجداد (در سمت نخست وزیر) نوشته شد. هدف این ترتیب طغانات فعالیت‌های جدید این جبهه تا به گداری گردید. برای آنکه فعالیت‌های جبهه مذکور در چهارچوب سلسله تشکیلات مشخص انجام گیرد و در طغانات مشکله طرفداران جبهه مذکور سداکراش برای بوجود آوردن تشکیلات متناسب با فعالیت‌های آینده این جبهه معمول گردید و قرار بر این بود که با مشارکت کمیته گروه‌های وابسته به جبهه مذکور (حزب طغانات ایران - حزب ایران - جامعه سوسیالیست‌های باصلاح نهضت ملی ایران - حزب مردم ایران و جمعیت باصلاح نهضت آزادی) تشکیلات واحد بوجود آید، لکنسند با لایه‌های هواداران جمعیت باصلاح نهضت آزادی و حزب مردم ایران از همکاری مشترک سها نزدند. در نتیجه طرفداران حزب ملت ایران (به رهبری دانش‌پژوه) حزب ایران (به رهبری شاپوری - مختار) جامعه سوسیالیست‌های باصلاح نهضت ملی ایران (به رهبری رضاشایان) گنگروه‌های خود را برای بوجود آوردن تشکیلات جدید

ادامه دادند و با وجود آنکه کریم سنجایی (یکی از ضامرو مشر جبهه مذکور حزب ایران) مخالفت خود را با وجود آوردن تشکیلات جدید اعلام کرد معیناد پیکران بدین توجه به مخالفت وی به تلاشهای خود در این زمینه ادامه دادند و سرانجام اعلامیهائی با امضاء "شاخه پیشرو برای اتحاد نهضت مقاومت ملی ایران" انتشار دادند (نهضت مقاومت ملی عنوان تشکیلات جبهه مذکور بعد از قیام ملی ۲۸ مرداد سال ۱۳۰۲ بود) بعد از آن عنوان را به "شاخه پیشرو برای اتحاد نیروهای نهضت ملی ایران" (بدون ذکر کلمه مقاومت) تغییر دادند و پس از یک اکراد فصل نام "اتحاد نیروهای جبهه ملی ایران" را برای فعالیتهای آینده انتخاب کردند و اعلامیه این نیز با همین عنوان انتشار موجود است جدید جبهه مذکور مرحله جدید فعالیتها را با اعلام کردند و از گروههای مختلف اجتماعی پیوسته روحانیون خواستند تا آنها را در رسیدن به اهداف جبهه مذکور یاری دهند.

جبهه مذکور در این مرحله از فعالیتهای خود شعار "آزادی" را انتخاب و اصطلاح خود برای تحقق آن به تلاش پرداختند و برای آنکه با نگاه اجتماعی برای فعالیتهای آینده خود بدست آورند، نیروهای خود را متوجه قشرهای مذهبی و روحانیون افراطی نمودند و ارتباطاتی نیز با چند تن از آنها برقرار و قراردادی برای همکاری مشترک با یکدیگر گردید. همچنین طاعت مبارک به تدارک یک برنامه تبلیغاتی نمودند و با اعلام اجتماعی در ضمن حضرت عبدالمعظم تهران خواستار بازگشت روح المعنوی به ایران و آزادی نمودند و از زنده انبیا خدا منتهی از جمله سید محمود طالقانی طالقانی و شیخ حسینعلی منتظری گردیدند.

هواداران جبهه مذکور با این برآورد که تنها تکیه گاه آنها قشرهای متعصب مذهبی و روحانیون افراطی هستند، بسرعت کوششهای خود را برای تقویت پیوند این جبهه با روحانیون افراطی دنبال نمودند و در ضمن حال یک کانال ارتباطی با تمسک از بازار ایران تهران که متاثر از نظریات جبهه مذکور هستند و روحانیون افراطی را نیز مسرور حمایت قرار میدهند، برقرار نمودند و با هماهنگی کردن فعالیتهای آنها تمسک اراک فعالیتهای وسیعتری را در آینده، بی ریزی نمودند مضافاً به اینکه در این موقع عهد ایاری دانشجویان مراکز عالی آموزشی نیز که تحت تاثیر تبلیغات جبهه مذکور قرار گرفته بودند

مرکز اساتید انقلاب اسلامی
آرشیو

بسمت جنبه مذکور آورند. لذا اگر اندگان جنبه با اصلاح ملی مسابق
 (حزب ایران - حزب ملت ایران و جامعه سوسیالیستهای با اصلاح نهفت ملی
 ایران) با استفاده از این نیروها مجلس جنبه در غیاب بان روی تهران برگزار کردند که
 قریباً ۵۰ نفر از بازاریان و دانشجویان و تعدادی از روحانیون در آن شرکت داشتند.
 این مجلس که همان قی با قوت مضطرب جنبه پسر روح اله جنبه بود وسیله مناسبی
 در اختیار رهبا سر جنبه مذکور قرار داد تا پیوستگی خود را با روحانیون افزایش دهد تا کمالات
 نمایند. همچنین جهت آرایش فریاد را به دست آن سخنرانان خود قوت مضطرب جنبه را
 به حاضرین در جلسه تعلیمت گفت و در سخنرانی خود نیز به مبارزات روحانیون در صدر
 مشروطیت ایران اشاره کرد. بطوریکه هواداران جنبه مذکور بعد از ۳۱ ظلم کردند که
 برنامه مذکور تا پیوستگی در جلب توجه بازاریان و روحانیون به فعالیتهای جنبه
 مذکور داشته است.

جنبه مذکور که این برنامه را موفقیتی برای رسیدن به هدفهای آینده خود می داند
 برنامه دیگری در روز جمعه تهران (۱ / ۱ / ۳۶) در باغ یکی از بازاریان بااست به جنبه
 مذکور در کج تدارک دادند. در این مجلس که قریباً ۵۰ نفر از بازاریان و دانشجویان
 و هواداران جنبه مذکور شرکت کرده بودند. بین شرکت کنندگان در مجلس و تعدادی
 از کارگران همین پرستار و خودرو پیش آمد که منجر به مجروح شدن تعدادی از طرفین
 گردید. در این برخورد و آرایش فریاد شاوین جنبه و تعدادی دیگر از هواداران
 جنبه مذکور که در باغ مورد بحث اجتماع کرده بودند مجروح شدند.

بعد از این حادثه هواداران جنبه مذکور تلاش کردند از برخورد مذکور راضی و مسیح
 در داخل و خارج از کشور بجزیره برداری تبلیغاتی نمایند و آن نمودند که این کارگران
 نبودند که آنها را زود و مجروح کردند. بلکه ما مویرین با این در لباس شخص بود اند.
 جنبه مذکور در شرایط فعلی کماکان مترصد تعقیب هدفهای خود میباشد و اقدامات
 اطلاعاتی برای کسب خبر از رهبا سر جنبه های آینده آن ادامه دارد.

۲- حزب ایران - حزب ملت ایران و جامعه سوسیالیستهای با اصلاح نهفت ملی
 ایران

فعالیتهای احزاب فوق الذکر رجا رچوب کار جنبه مذکور قرار داشته و در واقع
 فعالیتهای کمیونام جنبه ملی انجام گرفته است اعضا و گردانندگان احزاب مذکور

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
 آرشیو

در رتبه وین و اجراء آن در حالت های یکدیگر مشارکت و همکاری داشته اند. احزاب مذکور
همانطوریکه در بالا اشاره شد، یک گروه انقلابی تحت عنوان "اتحاد نیروهای جنبه
ملی ایران" بوجود آورده اند و تحت همین عنوان فعالیتهای احزاب مذکور و جنبه
با اصطلاح ملی سابق را هدایت میکنند.

احزاب مذکور از زمانی که جنبه با اصطلاح ملی توسط محمد علی و محمد ادیب زهنگرانیش
با به گزاری گردید، به نفع جنبه مذکور فعالیت میکردند و از جمله احزاب و دستجاتی
هستند که در جنبه با اصطلاح ملی فعالیت داشته اند و فعالیتهای گذشته آنها نیز
تا به امروز فعالیتهای جنبه مذکور بوده و هنگام با آن دستخوش تغییر و تحول گردید، که
شرح آن در فوق ذکر گردیده است.

۲- جمعیت با اصطلاح نهفت آزاد و حزب مردم ایران

جمعیت و حزب مذکور حلقه پیوندهای عقیدتی نزدیکی که برآوردند، در فعالیتهای اخیر
چهار چوب مشترکی را برای فعالیت انتخاب کرده اند و هر یکدیگر همکاری پویا میآوردند.
در گروه مذکور از مشارکت در فعالیتهای سه حزب دیگر (حزب ایران - حزب مردم
ایران و جامعه مسلمانان) با اصطلاح نهفت آزادی (سر بازنده) ایند و کوششهایی
به عمل آمده تا فعالیتهای گروههای فوق هماهنگی و در یک تشکیلات واحد انجام گیرد.
لکن به دلایلی تاکنون این مشارکت عملی و اجراء نگردیده است و ولی نکتتهای که قابل
تذکره نظر میسرند اینست که جمعیت با اصطلاح نهفت آزاد و حزب مردم ایران و سه گروه
فوق از جهت های مختلف با یکدیگر پیوند و اشتراک نظر دارند و عدم همکاری آنها بیشتر
معلول نظرهای شخصی گردانندگان گروههای و دستجات مذکور است. مهدی بازرگان و
یدالله سبحانی در ضمن اراغها، موسس جمعیت مذکور برای آنکه تحولی در فعالیتهای
هواداران جمعیت مذکور ایجاد نمایند، نامه هایی در مورد حکومت سید محمود علائسی
طالبانی انتشار دادند و در اجتماع هواداران جنبه مزبور در صحن حضرت عبدالعظیم
نیز شرکت فعالانه داشتند.

عناصرفعال جمعیت با اصطلاح نهفت آزاد و حزب مردم ایران با تشکیل اجتماعات
مذهمی فعالیتهای رانیز از این طریق دنبال کرده اند. این اجتماعات اغلب در مسجد

قهای تهران که پایگاه فعالیت‌های هواداران جمعیت مذکور است انجام گرفته و مناسبت هید فطرنیز مراسمی برای برگزاری نماز در محوطه‌ای در نزد یک قیصریه شمیران برگزار کرد که در قریب ۱ هزار نفر در آن شرکت داشتند. در این مراسم غیر از هواداران جمعیت با اصطلاح نهضت آزادی و حزب مردم ایران روحانین افراطی و بازاریان تهران و در ابروش فروهر و چند تن دیگر از هواداران حزب ملت ایران شرکت کرده بودند.

عناصر این جمعیت جلساتی نیز در تهران تشکیل داده اند و مسایل مختلف مملکتی و برنامه‌های آینده جمعیت و حزب مذکور مورد بررسی قرار داده اند.

۴- حزب زحمتکشان ملت ایران :

در فعالیت‌های هواداران حزب زحمتکشان ملت ایران نیز تحولات جدید به وقوع پیوسته است. طرفداران این حزب با تشکیل جلسات در تهران و انتشار اعلامیه‌هایی مترصد مناسب شدن شرایط برای پی‌ریزی مرحله جدیدی جهت فعالیت‌های آینده این حزب هستند. و هواداران حزب مذکور که از مدت‌ها قبل در فکر تهیه محلی برای تشکیل اجتماعات حزب هواداران حزب مذکور بودند، به همین منظور نیز مبلغی حدود ۱ میلیون ریال جمع‌آوری کردند و محلی را در خیابان زاله تهران در نظر گرفتند تا نسبت به خرید آن اقدام نمایند. متعاقب جنب و جوشهایی که در بین هواداران این حزب برای انجام فعالیت‌های گسترده در صورت گرفته و اعلامیه‌هایی از طرف بقائی و چند تن از هواداران آن انتشار یافت و نسبت به روش دولت در زمینه‌های سیاسی و اقتصادی و اجتماعی انتقاداتی شد. خرید منزل مذکور جنبه عملی پیدا کرد و روز ۱۷/۹/۳۶ بدین انجام تشریفات محل مذکور افتتاح گردید و قرار بر این شده که جلسات حزبی در محل جدید برگزار گردد.

حزب زحمتکشان ملت ایران برای جلب توجه قشرهای مختلف اجتماعی بویژه دانشجویان و روحانین به فعالیت‌های حزب مذکور تلاشهایی را دنبال کرد. از جمله بعد از حادثه کوی دانشجویان دانشگاه تهران که تعدادی از دانشجویان در خرم‌مورد تهدید و ارباب دانشجویان متعصب مذکور را گرفتند و اتوبوس آنها به آتش کشیده شد، مظن‌قائسی و طرفداران حزب مذکور با انتشار اعلامیه‌ای ادعا کردند که حادثه مذکور توسط دستگاہ‌های

دولتی بوده و دانشجویان نقشی در این زمینه نداشته اند. اعلامیه مذکور همراه با جزوه ای که از واقعه ۱۶ آذر سال ۱۳۵۱ تهیه شده بود در تعدادی از مراکز عالی آموزشی و محلیهای دیگر توزیع گردیده است. مظفری قافی و هواداران حزب مذکور که از گذشته پیوند هائی با جناح روحانیون افراطی داشته اند، در اعلامیه خود از روح اله خمینی - صد حسن طها طها فی قمی و محمد تقی فلسفی و اخط تصحید و تجلیل کرده اند.

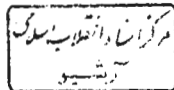
۵- روحانیون افراطی و گروههای براندازندازند همی :

به مؤثرات گسترش فعالیتها و گروههای افراطی فوق فعالیتهای روحانیون افراطی وسعت یافته است.

روحانیون افراطی در برپا کردن اجتماع در حضرت عبدالمعظم تهران برای درخواست بازگشت خمینی به ایران و آزادی تعدادی از زندانیان ضد امنیتی با گروههایی مانند هواداران جنبه باصلاح ملی سابق و جمعیت باصلاح نهضت آزادی مشارکت داشتند.

در نهاله این فعالیتها اقداماتی از طرف روحانیون افراطی در شهر قم انجام گرفته تا اجتماع مشایخ در صحن حضرت معصومه (ع) برگزار نمایند که توفیقی در این زمینه پیدا نکردند. لیکن روحانیون افراطی در شیراز با همکاری هده ای از متعصبین مذهبی برای تشکیل اجتماع در صحن حضرت شاهچراغ (ع) اقداماتی بعمل آوردند. ولسی چون مامورین انتظامی از اجتماع آنها جلوگیری کردند و در چند نمایان شهر شیراز حرکت و شعاری بنفع خمینی دادند و مبارزات انجام فعالیتهای اخلاک گرانه نمودند. فعالیتهایی که باین صورت در شیراز انجام گرفته در نهاله اقدامات و فعالیتها بود که تعدادی از روحانیون افراطی مقیم این شهر در مخالفت با برگزاری جشن هنر شیراز انجام دادند. بودند و با مستمسک قرار دادن همزمان شدن برگزاری این جشن با ماه مبارک و انجام نمایشنامه ای که صحنه هائی از آن مابین با عفت عمومی بود مقدمات تعطیل بازار شیراز و مساجد این شهر را فراهم کرده بودند که بعزت پایان گرفتن برنامه های جشن از انجام آن خودداری ورزیدند.

فعالیتهای فوق منای یک حمله فعالیتهای دیگر را پند و بود که از طرف روحانیون افراطی در مرحله اجرا درآمد.

همزمان بعد از فعالیت‌های فوق‌عده ای از متعصبین مذ همی و دانشجویان ناراحت از فعالیت روحانیون مخالف متأثر هستند مبادرت با انجام تظاهرات خیابانی و شکستن شیشه های شعب بانکها و برخی از مغازه ها در تهران و تعدادی دیگر از شهرستانها نمودند و همان شعارهایی را که در اجتماعات مذ گویزان شده بود در این تظاهرات به عنوان شعار استهزایی خود مطرح کردند .

فوت مصطفی خمینی پس از روح اله خمینی در عراق بعثت سکته قلبی در تاریخ ۳۰/۲/۴۶ مستلک شد بدین بدست روحانیون افراطی و هوا داران آنها از آن تا حد زیادی زمینگی تحریک متعصبین مذ همی را فراهم نمایند . به نسبت فوت یاد شده مجالس متعددی در تهران و دیگر شهرهای کشور برگزار گردید و روحانیون افراطی فرصتی پیدا کردند تا از متوفی یاد شده تجلیل نمایند . در جریان برگزاری مجالس مذ کور تعدادی از وقتیان افراطی مبادرت به عنوان مطالب تحریک آمیز و خلاف مصالح عمومی نمودند و عده ای از متعصبین مذ همی نیز شعارهایی بنفع خمینی و ملی شریعتی دادند .

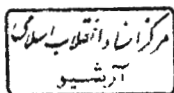
نکته حائز توجه در برگزاری مجالس مذ کور تعداد مجالس تشکیل شده و هماهنگی کلام روحانیون و وظایف بود که در این مجالس سخنرانی میکردند و این نشان میداد که فعالیتها صوماً رجعت و محور مشخص قرار دارد و متعصبین مذ همی و روحانیون افراطی از کاتالیهای مختلف باید بگرد ارتباط هستند .

این هماهنگی و ارتباط در مراسمی که به مناسبت چهلمین روز درگذشت متوفی در قم و برخی دیگر از شهرهای کشور برگزار گردید مجدداً تجلی پیدا کرد ضمن آنکه وسعت تبلیغات گذشت رانیزه همراه داشت . در مراسمی که به مناسبت چهلمین روز فوت یاد شده در شهر قم برگزار گردید عده کثیری از طبقات مختلف مردم شهر قم و عده ای از دانشجویان متعصب مذ همی مراکز عالی آموزشی شرکت داشتند که بعد از پایان این مراسم تظاهراتی از طرف عده ای از شرکت کنندگان در مجلس مذ کور و خیابانهای شهر قم انجام گرفت و شیشه های شعب بانکها در این شهر توسط اخلا لگران شکسته شد . اخلا لگران حتی قصد اشغال مدرسه فیضیه را که بعد از تظاهرات اخلا لگران طلب طوم و بنسی در سال ۳۴ تا تعطیل شده بود داشتند که با مقاومت مامورین انتظامی مواجه و متفرق گردیده اند .

د رایین مجلس قطعنامه ای د ر ۳ ماده نیز قرائت وطنی آن بازگشت خمینی به ایران
د درخواست شده بود .

د رشهر مشهد نیز روحانیون افراطی فعالیت‌های را د رایین جهت تعقیب کرد ند و
عه د ای از متعصبین منفی و انشجویان د رایین شهر مهارد رت به انجسام
فعالیت‌های اخلا لگرا نه و شکستن همیشه های تعد اد ی از شعب بانکها و توزیع
اعلامیه مضره نمود ند که چون د خالت تعد اد ی از روحانیون افراطی د فعالیت‌های
اخلا لگرا نه فوق و برهم زد ن نظم عمومی د رشهرهای قم و مشهد تایید گرد یده بود ،
وضعیت آنها د ر کمیسیون امنیت اجتماعی شهرستانهای قم و مشهد مطرح ود ر نتیجه
طبق رای کمیسیون مذ کور ه نفر از روحانیون اخلا لگرقم و ۳ نفر از روحانیون اخلا لگر
مشهد به اقامت اجباری د ر مناطق د یگر محکوم گرد ید ند .

با فعالیت‌هایی که بشرح فوق از طرف روحانیون افراطی انجام گرفته این عده تلاش
خواهند کرد که با استفاده از فرصتهایی که د رآینده بدست خواهند آورد ، مجد د ا
د ر زمینه فعالیت‌های اخلا لگرا نه و تحریک متعصبین مذ هبی اقداماتی را بمرحله اجرا
د رآورند .

انتشار اعلامیه به امضای «اتحادیه ی نیروهای جبهه ی ملی ایران» در مورد تبعید چندتن از روحانیون شهرهای قم و مشهد به نقاط دیگر کشور

مکران و انقلاب اسلام
آرشیدو

استان اهدیه به نام «اتحادیه ی جبهه ی ملی ایران» در روز تبعید چندتن از روحانیون ازمی از شهرهای قم مشهد به نقاط دیگر کشور

سه گره از برادران جبهه با مطلع ملی سابق (حزب ملت ایران، حزب ایران و جبهه ملی سابق) با مطلع نهضت ملی ایران (کمیته عنوان «اتحادیه ی جبهه ی ملی ایران» فعالیت دارند، در جلسه ای در ۲۶ و ۲۷ اردیبهشت ۱۳۵۶، حضور ۹ نفر از آنها تشکیل گردید. ^{تقریباً} در روز تبعید چندتن از روحانیون ازمی از شهرهای قم مشهد، به نقاط دیگر کشور اهدیه ای ^{تقریباً} در آنجا ^{تقریباً} (مستقله) به نام رسیده است.

اهدیه مذکور اخیراً با عنوان «همه سینان» و با تاریخ «۱۳۵۶» است و بنام گروهی از روحانیون شرح زیر است:

گروهی نادقیق که زاننده مرشد نظام حکم بر ایران است هر روز به رحمت جبهه ما آسیب بیشتری می رسد و دفع کننده با مجرای ترس از دستش و استوار گزیده هم آهنگی بیگانه داشته، از برپایی پرچم آشنی در چهلین روز برگ حضرت آیت الله مصطفی خمینی فرزند زنده مندرج تعذیر شیعیان جهان، در تهران و بیشتر شهرها را مجبور کرد، وی چون به دعوت محزون علیه السلام این آشنی در روز جمع یا دوم آذرماه با حضور بخش از روحانیون مروی که از مراکز کشور آمده بودند در نهایت اهدیه و انظم برگزار شد، یکبار دیگر جبهه روحانیت را مورد هجوم قرار داد.

نخست در روزنامه های اجیر شده. نکته دو بار، دست به جعل خبرهای مراد با دروغ پراچان خوانندگی روحانیون که قویاً زنده دسیس از روز سیم آذرماه. حضرت آیت الله عبدالرحیم ربانی شیری،

حضرت حجت الاسلام محمد صادق خلیفی، حضرت حجت الاسلام محمد تبار محمدی کرمانی، حضرت حجت الاسلام
مهدی ربانی اهلسنی، حضرت حجت الاسلام عبدالحمید معزکوه را از محوزه علمیه قم و حضرت حجت الاسلام
سید علی خاندانی و حضرت حجت الاسلام شیخ علی تهرانی را از محوزه علمیه مشهد به شهرهای دور دست
به آب و هوا تبعید کردند.

در نخستین دهه ماه محرم الحرام که ایرانیان هرگز لم بیارند با حق علیه باطل در بزرگداشت شهیدان
کربله منگوشده در بسیاری از مسجد ها بر قراری آئین نهجی را تعطیل نمودند و در روز بزرگداشت را نظیر
عاشورا بیست و هفتی از مردم تهران که در کمال آکرامش عزاداری میکردند، تا هم از راه تیرش کرده و
سگرمی را زخمی و صدهای را بازداشت نمودند و در این میان لایق از زنان که بیست و پاس حجتان
در همین ماه واجب بوده است نیز در بیخ تو روزیدند.

و در این ماه و این هفته که شسته کجی روشن میزد، نهضت ملی ایران و در شرایط جدیدی از مبارزه
شده است که به جندی و آگاهی هر چه بیشتر نیاز دارد.

دشمنان دستها را بر مردم زدن و حجابهای منمزیانی شعلان و نویسنده جان با ایما و جمع علیه قرآنی با
دسیسها ضد دانشمندی و مراعاتی با قلمه علیه جامعه روحانیت نشان داد که با حادثه آفرینیهای
پی در پی در جستجوی فرصت برای سرکوبی هر چه روحهای مردی است و تلاش دامن داری برای
سه کردن راه مشکل گیری مبارزه ملی پرداخته است.

ملت ایران با جان نابت نموده جامعه روحانیت را که همواره از پیشگاهان پیکار در راه آزادی
و استقلال بوده است، تنها نگذاشته است.
ای دانشمندی که هم ملی ایران ضمن اقتراض باین قلمه صبر و رفع بهر نش روحانی را که بر جانند

مهرگز انسانها را تقویت سلوک
آرشیو

روحانیت دارد میشود و بازگشت فوری روحانیت بقصد شده و آزاری بگزارای آئین ها که مذهبی را طلب میکند.

ارزیابی نظر:

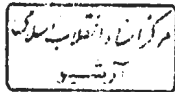
مخبر صحت دارد.

انتهای امر شده.

مراتب به کتبت و ذری اعدا کرده است.

تذویج:

بها داران جهه مذکور که با استراحت اعدای صیحه های متعدد و بزرگی جیب فی مرحله صیحه بیک از صیحه های این جهه را اعدا کردند، برای آنکه جنبه فزائیک بعضی صیحه های جهه مذکور بر چند نفر دیگر که صیحه بیک برای پیشین فی از پیشین و برین صیحه این جهه فراهم آورده است نسبت فزائیک صیغه فذهبی بوشه روحانیت افزائی و مقصود مذهبی بهر اراخضی روی آورده اند و برای تقویت پیوندهای این جهه با این گروهها و بر خورارشان از قدرت امکانات آنها بخشهای درسی عمل آورده اند که اعدای فذکر بزنشای از آن بشتر برود.

درج شده
۱۲ اردیبهشت

فون کایبار
۱۲ اردیبهشت

[سند شماره ۱۴۳]

گزارش ساواک از جلسه کمیته اتحاد نیروهای جبهه ملی و سخنان آنان درباره
اعلامیه امام خمینی

ردیف	موضوع	صفحه
۱	بیکار	۳۱۲
۲	از	۳۱۲
۳	شماره گزارش	۱۲۰۴۰/۲۰۸۴۶
۴	تاریخ گزارش	۳۶/۱۱/۲۵
۵	پیوست	
۶	گرفته‌گان خبر	
۷	منبع	۹۶۲۲
۸	منفا جلسه	
۹	تاریخ وقوع	۳۶/۱۱/۲۲
۱۰	تاریخ رسیدن خبر به منبع	۳۶/۱۱/۲۲
۱۱	تاریخ رسیدن خبر بر سر عملیات	
۱۲	محل	۳۶/۱۱/۲۲
	ملاحظات حفاظتی	

مربوع جلسه کمیته اتحاد نیروهای جبهه ملی ^{طنین} ۱۹۰۰ روز ۳۶/۱۱/۲۲ جلسه کمیته اتحاد نیروهای جبهه ملی ایران با شرکت دکتر شاپور بختیار - دانش فزوه - دکتر بهرور پروند - خسرو سیف رضا شایان - مهندس سی اقبال قاسم قند هاربان - قاسم نیا - حاج علی صدری ابوالفضل قاسمی در منزل ملی اردلان تشکیل گردید. بحث در مورد اعلامیه خمینی شد که قانون اساسی کافی برای سرنگون کردن رژیم سلطنت نیست و نظیر آقایان خواسته شد. همه افراد با اتفاق آراء گفتند راه ماسخ نراه قانون اساسی است سپس صدری و لیا سچی نمایندگان بازار گفتند ما راه جلسه ای دعوت کردیم که دکتر سماهی - مهندس سی صباغیان - مهندس سی توسلی و ده های بودند که برای مراسم شهدا همکاری شود و دکتر سماهی به تم رفته با آیت اله شریعتی همکاری کردند ایشان حاضر بودند اعلامیه ای بمنظور تعطیل برای چهلم شهدای قید دهند ولی گویا با آیت اله مرعشی - آیت اله گلپایگانی تماس میگیرند ایشان موافقت نمیکنند و فرار شده فردا دکتر سماهی با زقم بیرون تا نتیجه را اعلام نمایند. همه افراد حاضر موافقت کردند اگر روحانین شروع نمودند ما هم همکاری خواهیم کرد. این جلسه در ساعت ۲۱۰۰ پایان یافت. نظریه شنبه - نظری ندارد. نظریه چهارشنبه: ۱ - شنبه مورد اعتقاد است و بحث گزارش وی میتوان اعتماد ۵۲-۱۳۱

۱۱-۲۵
مجلسه بندی حفاظتی

مهر: ۱۱

۲۳۹۵۵
مهر: ۱۱

مهر: ۱۱
مهر: ۱۱

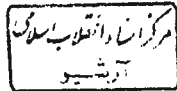
نمود .

- ۲- برابراعلامیه منتشره از طرف بازاربان تهران قراراست روز ۲۹/۱۱/۳۶
بمنظورهمدردی با شهرداری قم بازاررا تعطیل نمایند .
- ۳- مهندس هاشم صباغیان از عناصر جبهه باصلاح ملی سابق بوده
ودارای سابقه است . آرزو

گوینده - یلاالدینی

گیرنده - مجتبیوی

ساعت ۱۱۲۰ روزه ۲/۱۱/۳۶

[سند شماره ی ۱۴۴]

گزارش ساواک از ماهیت تشکیل دهندگان جمعیت طرفداران اتحاد برای آزادی
(مشروطه ی چهارم)

به ریاست: سازمان اطلاعات و امنیت ملی
 تهران ۱۳۵۲۰
 از: ابراهیم حسن حسینی ۳۱۳
 سازمان اطلاعات و امنیت ملی
 شماره .....
 تاریخ .....
 پیوست .....

در باره: جمعیت طرفداران اتحاد برای آزادی
(مشروطه چهارم)

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
آرشیو

بازگشت بنسب شماره ۲۵۷۸۸/۲۰۱۳۵۲۰-۱۱/۲۳-۳۶/۱۱

متن اعلامیه مورد بحث و شمارهای عنوان شده در آن نشان میدهد که عاصم تپیه و توزیع اعلامیه مذکور از طرفداران جبهه بااصلاح ملی هستند.

اطلاعات رسیده حاکیست در آن جمعیت با سازمان است. آزادی و حزب مردم ایران با همکار چند تن از طرفداران جبهه بااصلاح ملی مانند کریم سنجایی و ناظم حسینی از همکاران مشترک با گروه فرودر شاپور بختیار و رضا شایمان که تحت عنوان "گسروه اتحاد نیروهای جبهه ملی ایران" فعالیت دارند و سرمازده اند و جلساتی نیز در تهران تشکیل میدهند که رحمت الله معدوم مرافقه ای و چند تن از طرفداران او در این جناسات شرکت دارند.

این عده ابتدا اکتفا به دفاع از آزادی و حقوق بشر را در ایران تشکیل دادند و متعاقب آن تلاشهایی برای ایجاد یک تشکیلات واحد که در برگیرنده فعالیت آنها باشد بعمل آورده اند و منظور یک گنبد شده هیت اجرایی نیز از افراد مذکور تشکیل گردیده است. لذا این امر سرمد تشکیل دهندگان "جمعیت طرفداران اتحاد برای آزادی" همان عناصر هستند. منتهی در دفاع از آزادی و

۱۲۱۱۱۷

۳۵۰۱۵

حقوق بشرکه بازرگان و دیگران در آن فعالیت دارند، باشند و
خواهند است و دستور فرمائید ضمن بررسی موضوع از طریق منابع
و همکاران در زمینه شناسائی فعالیت دست اندرکاران این جمعیت
تحقیقات کافی معمول و نتیجه را بهمین اداره کلاً اعلام دارند.

مدیرش اداره مستقیم شایسته
رضیعی
۱۳۷۱/۱۲/۲۳

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
تهران

مسئول بررسی و خواص مطروحه
رئیس دایره بررسی عباسی

رئیس بخش ۳۱۲ د. ب. ب. ۱۳۷۱/۱۲/۲۳
رئیس اداره پنجم عنایات و بررسی. عضو زهد

۱۳۷۱/۱۲/۲۳
۱۳۷۱/۱۲/۲۳

[سند شماری ۱۴۵]

گزارش ساواک از ارسال خبرنامه‌ی جبهه‌ی ملی برای آیات عظام قم، توسط داریوش فروهر

ردیف	شرح	تاریخ	محل
۱	نسخه یکم	۱۳۵۷/۱۲/۲۰	تهران
۲	نسخه دوم	۱۳۵۷/۱۲/۲۰	تهران
۳	نسخه سوم	۱۳۵۷/۱۲/۲۰	تهران
۴	نسخه چهارم	۱۳۵۷/۱۲/۲۰	تهران
۵	نسخه پنجم	۱۳۵۷/۱۲/۲۰	تهران
۶	نسخه ششم	۱۳۵۷/۱۲/۲۰	تهران
۷	نسخه هفتم	۱۳۵۷/۱۲/۲۰	تهران
۸	نسخه هشتم	۱۳۵۷/۱۲/۲۰	تهران
۹	نسخه نهم	۱۳۵۷/۱۲/۲۰	تهران
۱۰	نسخه دهم	۱۳۵۷/۱۲/۲۰	تهران
۱۱	نسخه یازدهم	۱۳۵۷/۱۲/۲۰	تهران
۱۲	نسخه دوازدهم	۱۳۵۷/۱۲/۲۰	تهران

ردیف	شرح	تاریخ	محل
۱	نسخه یکم	۱۳۵۷/۱۲/۲۰	تهران
۲	نسخه دوم	۱۳۵۷/۱۲/۲۰	تهران
۳	نسخه سوم	۱۳۵۷/۱۲/۲۰	تهران
۴	نسخه چهارم	۱۳۵۷/۱۲/۲۰	تهران
۵	نسخه پنجم	۱۳۵۷/۱۲/۲۰	تهران
۶	نسخه ششم	۱۳۵۷/۱۲/۲۰	تهران
۷	نسخه هفتم	۱۳۵۷/۱۲/۲۰	تهران
۸	نسخه هشتم	۱۳۵۷/۱۲/۲۰	تهران
۹	نسخه نهم	۱۳۵۷/۱۲/۲۰	تهران
۱۰	نسخه دهم	۱۳۵۷/۱۲/۲۰	تهران

مرکز اسناد انقلاب اسلامی

فناوری آریون فروهر، رابط خود تأکید نمود که ۱ نسخه خبرنامه را در اردین (حوزه ضمیمه) قم پخش نماید.

نظریه ضمیمه، نظر نگه‌دارد.
نظریه سه ضمیمه، خارج گزارش با توجه به دسترسی صد البته ضمیمه ضروری به‌صورت است. نمونه خبرنامه تهیه با دستخوار رسید و اسفند (۲۰)

نشریه چهارشنبه، نظریه سه ضمیمه تأیید می‌گردد. در گزارش در تاریخ ۱۳۵۷/۱۲/۲۰ در تهران در دستخوار رسید.
لیست در روز یکشنبه، ۱۳۵۷/۱۲/۲۰ در تهران در دستخوار رسید. در تاریخ ۱۳۵۷/۱۲/۲۰ در تهران در دستخوار رسید.

۱- خبر در روز یکشنبه، ۱۳۵۷/۱۲/۲۰ در تهران در دستخوار رسید.
۲- خبر در روز یکشنبه، ۱۳۵۷/۱۲/۲۰ در تهران در دستخوار رسید.
۳- خبر در روز یکشنبه، ۱۳۵۷/۱۲/۲۰ در تهران در دستخوار رسید.
۴- خبر در روز یکشنبه، ۱۳۵۷/۱۲/۲۰ در تهران در دستخوار رسید.
۵- خبر در روز یکشنبه، ۱۳۵۷/۱۲/۲۰ در تهران در دستخوار رسید.
۶- خبر در روز یکشنبه، ۱۳۵۷/۱۲/۲۰ در تهران در دستخوار رسید.
۷- خبر در روز یکشنبه، ۱۳۵۷/۱۲/۲۰ در تهران در دستخوار رسید.
۸- خبر در روز یکشنبه، ۱۳۵۷/۱۲/۲۰ در تهران در دستخوار رسید.
۹- خبر در روز یکشنبه، ۱۳۵۷/۱۲/۲۰ در تهران در دستخوار رسید.
۱۰- خبر در روز یکشنبه، ۱۳۵۷/۱۲/۲۰ در تهران در دستخوار رسید.

جلسه‌ی اعضای کمیته‌ی اتحاد نیروهای جبهه‌ی ملی در تهران در تاریخ ۱۳۵۷/۱/۱۹

تذکره‌ی اعضای کمیته‌ی اتحاد نیروهای جبهه‌ی ملی در تهران

✓

مرکز اسناد و انقلاب اسلامی
آرشیو

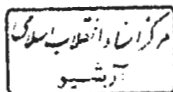
ساعت ۱۹۰۰ روز ۲۷/۱/۱۹ جلسه‌ی ای با شرکت شش نفر از اعضا کمیته اتحاد نیروهای جبهه باصلاح طی در منزل داریوش فروهر رهبر حزب ملت ایران (بااستمه به جبهه مذکور) در تهران تشکیل گردیده است. در ابتدا ای جلسه داریوش فروهر اظهار داشته: ترجمه تلگراف شورای اتحاد نیروهای جبهه ملی در مورد وضعیت زندانیان اعتصاب کنندگان در زندان قصر مسأله‌ی ملل متحد و کمیته حقوق بشر می‌باشد. در این مورد فروهر اضافه کرده:

در این زمینه ابوالحسن بنی‌صدر (یکی از فعالین جبهه باصلاح طی و عضو جمعیت ایرانی دفاع از آزادی و حقوق بشر در فرانسه) صحبت شده و قرار است "بکر" که وکیل دادگستری است به نمایندگی از طرف جمعیت مذکور به ایران بیاید. او سه شنبه (۲۷/۱/۲۳) به تهران وارد خواهد شد. باید جایی در هتل برای او گرفت. سپس شاپوری بختیار در مورد تعهدات افراد برای هزینه‌های جاری اتحاد نیروهای جبهه باصلاح طی مطالب عنوان کرده و گفته، اعضا باید در ده آخر هر ماه وجوه خود را پرداخت نمایند.

کاظم حسینی (یکی از افراد سرشناس جبهه مذکور) قول داد با ز طریق بازاریان طرفدار جبهه مورد بحث وجوهی برای صندوق جمع‌آوری نماید. آنگاه عنوان شده که طی اصغر حاج سید جواد یانامی به احزاب نوشته و خواسته هر یک نمایندند ای راهبوی معرفی تا درباره "زندانیان سیاسی" بحث و تبادل نظر شود. به همین علت از احزاب ایران (یکی از احزاب تشکیل دهنده اتحاد نیروهای جبهه باصلاح طی) علی‌الرد لان معرفی و قرار بر این شد که دیگر احزاب نیز نمایندگان خود را تعیین کنند و پس از تجمع در دفتر کار داریوش فروهر، با تفاق بمنزل علی اصغر حاج سید جواد می‌روند.

ارزانی خبیر:

تشکیل جلسه صحت داشته و مطالب بالا در آن عنوان شده است.
اقدامات انجام شده:
مراتب به نخست وزیر اعلام گردیده است.
شماره بولتن ۱۹
مدیر

مردم ایران

استبداد درنده و تو خالی هر چند در شکل صوفی مردم را فشرده تره تاورد
پافشاری آزاد بخواهان را استوارتر میباید باوحشیانه ترین گدازه‌های ضد انسانی رسوا
کنده جنگ ملت میرود تا به پندار خود با این تهدیدات مردم را بپراگنده سازد .
هفته گذشته روزهای بیوش مزدوران درنده خوی فاشیستهای استبداد بر مردم
در همه جا بود که در رأس آن بیوش مجدد بر مردم قم و یزد و تبریز و اصفهان احطسه
از هوا و زمین بر مردم کهنورد تهران ضرب و جرح جوانان و دانشگاهها بود که در
دانشگاه علم و صنعت گروه زیادی را بیروح حتی به پایگاه برتر استادان نیز اسائسه
ادب کردند .

۱۳۵۷/۸

در شانگاه پنجمینه هفتم ارد بهبشکد نبال بسب گدازهها ، خانه داریوش
فرهر آماج برانگری سازمان زیرزمینی انتقام که دست ترورستهای دولتی در آن آشکار
است قرار گرفت خانواده فرهر و ساگان این منطقه چار وحشت و هراس کرد بطوریکه
خانم صاحبخانه مجاور بر اثر حطه قلبی به بیمارستان منتقل گردید .

داریوش فرهر رهبر حزب ملت ایران مظهر مبارزه و پایداری و جاننازی ملت
ایران در دوران نهفت ملی برده است هیچگاه از هیچ حادثه هر چند رسیمگین نژده
نبراسیده پای مبارزه را سمت نکرده است وی پسر همان انسرهد استعمار و میهن پرست
است که بهتر از هر سند ، آرشيو وزارت خارجه بریتانیا نشاندهنده آرمانهای پاک و ملی
است .

حزب ایران بد بنوسيله نفرت و بیوزاری خود را از این کردار فاشیستی مذبحخانه
استبداد اعلام میدارد . استبداد باید بداند آنانکه برای تحصیل حقوق قانونی و حقه
خود و کسب آزادی و دموکراسی و تحقق استقلال واقعی بپا خاستند از هیچ مانع و
حادثه ای نمیپراسند تا پیروزی تام و تمام ملت پیش خواهند رفت از این رویداد هاجسز
اینکه مرض خود برند زحمت مردم دارند طرزی نخواهند بست .

گزارش ساواک از مراسم استقبال بستگان و دوستان ابوالفضل قاسمی از وی، در درگز

مرکز استان خراسان مشهد

مشیا

درد ۴۴

۷- منته ۱۳۲۹۵	از	مجلس
۸- منشا	از	مجلس
۹- تاریخ دفع ۳۷۵۹	از	مجلس
۱۰- تاریخ رسیدن خبر ۳۷۵۹	از	مجلس
۱۱- تاریخ رسیدن خبر بر مصلحت محل	از	مجلس
۱۲- ملاحظات خاصه ۳۷۵۹	از	مجلس

۱- شماره گزارش ۱۵۹۷۳۱۵	از	مجلس
۲- تاریخ گزارش ۳۷۵۹	از	مجلس
۳- تاریخ گزارش ۳۷۵۹	از	مجلس
۴- تاریخ گزارش ۳۷۵۹	از	مجلس
۵- تاریخ گزارش ۳۷۵۹	از	مجلس
۶- تاریخ گزارش ۳۷۵۹	از	مجلس

مدینه ابوالفضل قاسمی لیبر و دوست سابق ایران در گز و کارکنان و بستگان آنجا در دستگاه تهران -
 نامبرده بالا روز ۵ مهر ۳۷ در گز وارد و مورد استقبال بستگان و آشنایان خود بنام علی محمد باقری و
 هوشیار و جمعی دیگر بنظر شناسائی و تفرقه ارتت هفتصد و پنجاهمین ساعده در گز رسیدند و در
 تمام روز در آنجا ماندند و در روز ۶ مهر ۳۷ ساعت ۱۲ بجای از گز مراجع ذیصلاح در خانه دولت
 مراسم گز از و ابتداء مراسم پذیرایی نماینده حسن حوران در گز بجا آورده بلا عرض آمد و مطابق در
 صورت خدمات وی برودم در گز عثمان و از آنجا تا قاضی که بهی تاج سیاه یا حکومت خاندانها
 ایران ۲- نامبرده مرد است ۳- فداکاری مسلم این فصل ۴- نو تاناسی یا تری ترین این روزها
 ۵- نمبر ۶- نمبر ۷- نمبر ۸- نمبر ۹- خاور او و مرافقا خت ایران
 ۱۰- هزاره سیاه ۱۱- ایگانی یا خانه زنی که کلیدها ایران ۱۳- قصه های استاد ۱۴- قربانیان
 استعمار در ایران و نامبرده و سپس شارالیه در این رسد نوزاد و دیفاته مدبرین را به پلبار چینی
 اتحاد و همکاری در دست نمود. ضما تا حد امکان در این مردم در دست جمعی همگام گشته بود
 شرکت و میزبان و خدمتگاران بیس از این ایامی و سلام و تعالی با آرزو و حدیث است که در
 طرفین است. بهی صورت نظر در دست و است. تا آخرین حد و در آنجا آرزو گشته بود. ضما در
 وی مراد قلای شاهد نموده

۱۳۲۹۵
 ۲۳۹۵۴
 ۱۲

۱- ستاد خبر و تکریم و تبلیغ صهیونست‌ها - ۲- کمیته سنجش و نظارت بر فعالیت‌ها - ۳- کمیته فرهنگی و تبلیغی - ۴- کمیته اقتصادی و اجتماعی - ۵- کمیته فرهنگی و تبلیغی - ۶- کمیته فرهنگی و تبلیغی - ۷- کمیته فرهنگی و تبلیغی - ۸- کمیته فرهنگی و تبلیغی - ۹- کمیته فرهنگی و تبلیغی - ۱۰- کمیته فرهنگی و تبلیغی

کمیته فرهنگی و تبلیغی

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
 تهران

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
 آرشیو

آیت الله ابوالقاسم کاشانی به اتفاق جمعی از شخصیتها در مقابل مجلس شورای ملی

مذاکره‌ی اعضای شورای عالی نفت با دکتر محمد مصدق (نخست وزیر) در منزل وی
از چپ به راست: ۱- علی شایگان ۲- کریم سنجابی ۳- علی رشوی ۴- حسین مکی
۵- محمد مصدق ۶- هوشنگ پرخیده ۷- کاظم حسینی

جلسه‌ی مشترک چند تن از نمایندگان مجلس شورای ملی با عده‌ای از اعضای کابینه‌ی محمد مصدق از سمت راست: ۱- صادق رضازاده شفق ۲- احمد متین دفتری ۳- اللهیار صالح ۴- عبدالله معظمی ۵- کاظم حسینی ۶- علی شایگان ۷- حسین مکی

چند تن از اعضای کابینه‌ی محمد مصدق (نخست وزیر)

از سمت راست: ۱- کاظم حسینی ۲- جواد بوشهری ۳- حسن ادهم ۴- حسنعلی فرمند ۵- محمد علی وارسته ۶- حسین فاطمی

مذاکره‌ی اعضای شورای عالی نفت با دکتر محمد مصدق (نخست وزیر)
از چپ به راست: ۱- علی شایگان ۲- کریم سنجابی ۳- علی رضوی ۴- حسین ملکی ۵- محمد مصدق

یکی از جلسات علنی دوره‌ی هفدهم مجلس شورای ملی
از سمت چپ: ۱- احمد زیرک‌زاده ۲- کاظم حسینی ۳- کریم سنجابی ۴- علی شایگان ۵- باقر کاظمی
۶- شمس‌الدین قنات‌آبادی ۷- ناشناس ۸- باقر جلالی موسوی ۹- احمد صفایی ۱۰- ضیاء‌الدین صدرحاج سید جوادی
۱۱- ابوالحسن حائری زاده

محمد مصدق (نخست وزیر) هنگام گفتگو با لویی هندرسن (سفیر آمریکا در ایران) و اللهیار صالح
از سمت چپ: ۱- محمد مصدق ۲- لویی هندرسن ۳- اللهیار صالح

مذاکرات هیأت انگلیسی به ریاست استوکس با هیأت خلع ید ایران در خصوص حل موضوع نفت
از سمت راست: ۴- ریچارد استوکس ۱۱- احمد متین دفتری ۱۲- محمد علی وارسته ۱۳- صادق رضازاده شفق
۱۴- علی شایگان ۱۵- کاظم حسینی ۱۶- جواد بوشهری

مراسم افتتاح دوره‌ی هفدهم مجلس شورای ملی با حضور تعدادی از اعضای هیأت دولت

- ۱- میرزا شفیع جهانشاهی ۲- جواد بوشهری ۳- خلیل طالقانی ۴- ابوالحسن ابتهاج ۵- عباس نفیسی ۶- احمد حمیدیه ۷- عبدالحسین اورنگ
 ۸- ابوالحسن حائری زاده ۹- ضیاءالدین حاج سید جوادی ۱۰- احمد صفایی ۱۱- کریم سنجایی ۱۲- جواد عامری ۱۳- حسینعلی راشد
 ۱۴- ابراهیم میلانی ۱۵- کاظم حبیبی ۱۶- محمد ذوالفقاری ۱۷- مصطفی مصباح زاده ۱۸- عبدالله معظمی ۱۹- عبدالرحمان فرامرزی
 ۲۰- فخرالدین شادمان ۲۱- احمد زیرک زاده

شاهپور بختیار (نخست وزیر) هنگام سخنرانی در یکی از جلسات رسمی مجلس شورای ملی

کریم سنجابی و اللہیار صالح (دو تن از اعضای خلع ید ایران) به هنگام مذاکره با یکی از نمایندگان دولت انگلستان به منظور حل موضوع نفت
از سمت راست: ۱- کریم سنجابی ۲- ناشناس ۳- اللہیار صالح

کریم سنجابی (وزیر فرهنگ در کابینه مصدق)

شاهپور بختيار

الطيار صالح (نماینده مجلس شورای ملی)

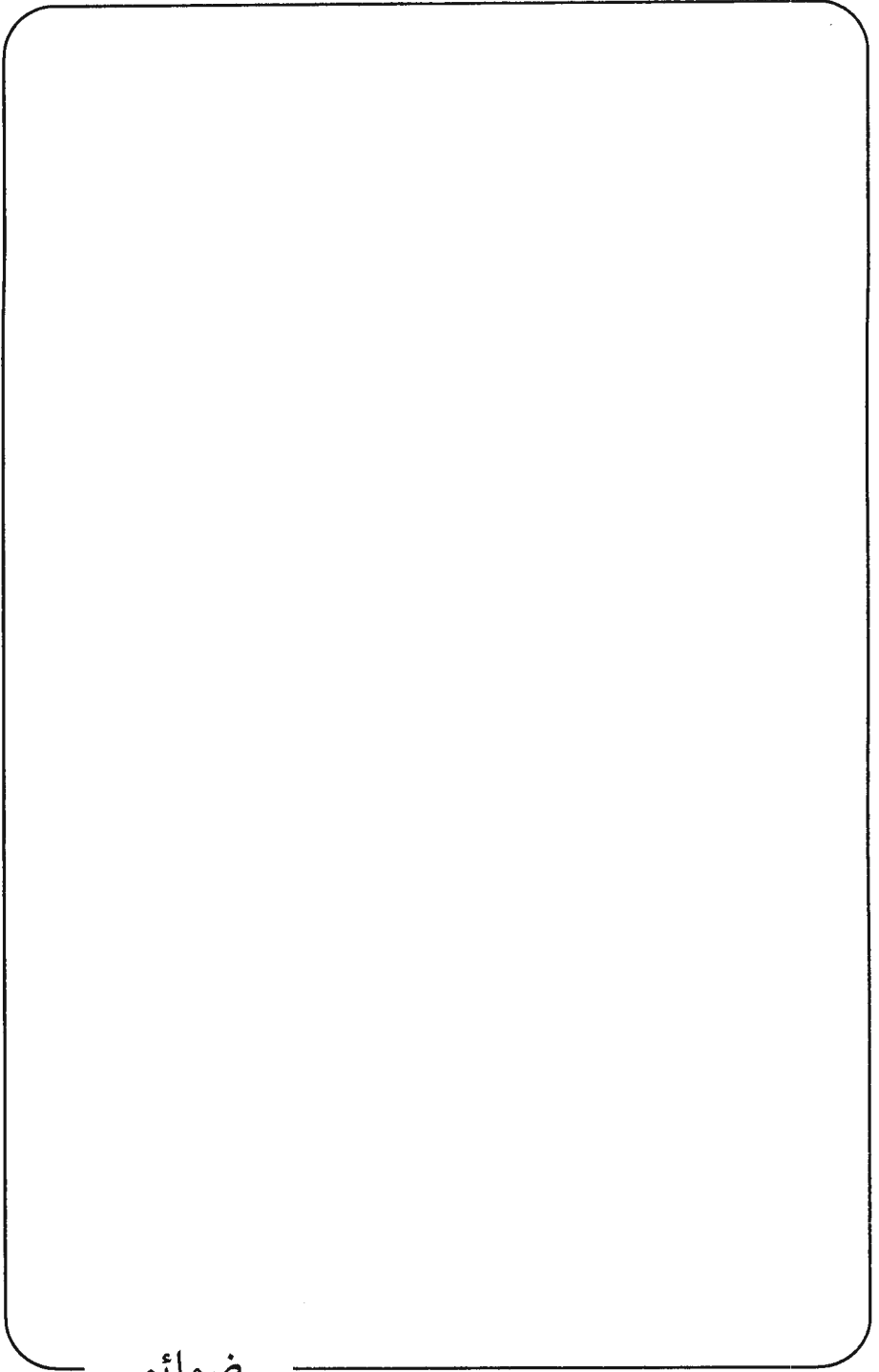

اللهیار صالح (نماینده مجلس شورای ملی) به اتفاق گروهی از سران حزب توده
۱- اللهیار صالح ۲- رضا روستا ۳- فریدون کشاورز ۴- ضیاء الموتی

ابراهيم خليل عالمي (وزير كار دولت مصدق) به اتفاق گروهی از نمایندگان اقلیت مجلس شورای ملی
از سمت راست: ۱- علی شایگان ۲- عبدالقدیر آزاد ۳- عبدالله معظمی ۴- حسین مکی ۵- اللهیار صالح ۶- کاظم حسینی

ضمان

[ضمیمه‌ی شماره‌ی ۱]

سرود حزب ایران^(۱)

سرود حزب ایران را که مدتی است در باشگاه حزب، تمرین می‌شود؛ و با اشتیاق تمام، اعضای حزب آن را می‌خوانند، به اطلاع خوانندگان عزیز و علاقه‌مندان به حزب ایران می‌رسانیم.

بند اول

به پیش، به پیش، ای جوانان میهن‌پرست

دلیران از جان خود شسته دست

به پیش، به پیش، ای هنرمند بازو قوی

ندای وطن را مگر نشنوی

به پیش ای زنان سیه‌رخت و بخت

که باید برون برد از این ورطه رخت

به پیش ای ستم‌دیده دهقان پیر

به کف جای داس، این زمان تیغ‌گیر

بسود، بسود روز پاداش وقت درو

به صف رنجبر، پیشه‌ور، پیش‌رو

بند دوم

بسی رنج‌بردی به امید گنج کنون گنج‌یابی بدان برده رنج

---

۱. کوهستانی‌نژاد. پیشین، صص ۸۵-۸۷ (روزنامه‌ی جبهه، شماره‌ی ۱۶۱، ۱۳۲۵/۳/۶، ص ۴)

بسه دست ددان و فرومایگان
بزرگی سزاوار آزادگان
که آزادگی مایه‌ی زندگی‌ست
کسه آزاده‌گیرد ره بندگی

نشانی ز پیروزی است و امید
بلرزد تن شیر شرزه‌چو بید
بیدین کـاویانی درفش کیان
که گر نبود ایران تن من مباد (۲ مرتبه)

ما خود ز جان گذشته‌ایم
بکشند اگر به قصد هلاک
یعنی عشق به آب و خاک
در طوفان ناخدای ما بود (۲ مرتبه)

سرپر بها را مده رایگان
بود بندگی در خور بندگان
که مردن به از زنده در بندگی‌ست
بود، بود مرگ خوش‌تر از این زندگی
بند سوم

همین پرچم سبز و سرخ و سفید
چو رخشد بر او خیره شد چشم شیر
پی دفع بیداد ضحاکیان
قسم یک دل و یک تنه کرده یاد

بند چهارم

با خون خود نوشته‌ایم
از تیغ دشمنان دون چه باک
یک عشق مقدس و پاک
همواره رهنمای ما بود

[ضمیمه‌ی شماره‌ی ۲]

اساس‌نامه‌ی حزب ایران*

که در اولین کنگره حزب ایران (فروردین ۱۳۲۷) به تصویب رسیده است.^(۱)

۱- سازمان حزب ایران به شرح زیر است:

کنگره، شورای مرکزی، کمیته مرکزی، دبیرخانه، فراکسیون پارلمانی، سازمان شهرستان‌ها، کانون‌ها، حوزه‌ها، سازمان جوانان، اصناف، پیشه‌وران، کارگران، دهقانان و سایر سازمان‌ها مانند سازمان زنان و سازمان انتظامات.

کنگره

۲- کنگره حزب از نمایندگان حزب در سراسر کشور تشکیل می‌شود که فعلاً هر سال یک بار در تهران یا در یکی از شهرهای دیگر به تشخیص کمیته مرکزی مجتمع می‌شوند.

۳- طرز انتخاب نمایندگان کنگره، یک مرحله‌ای خواهد بود و فعلاً هر سی نفر عضو، یک نفر نماینده برای کنگره انتخاب می‌نماید.

۴- در صورت لزوم، ممکن است کنگره فوق‌العاده به پیشنهاد کمیته مرکزی و تصویب شورای مرکزی برای اتخاذ تصمیم درباره خط‌مشی سیاسی، برنامه، اساس‌نامه حزب و مسائلی که از طرف کمیته‌ی مرکزی حزب پیشنهاد می‌گردد، تشکیل شود.

تبصره: نمایندگانی که در کنگره فوق‌العاده به دعوت کمیته شرکت می‌کنند، حتی‌المقدور نمایندگان کنگره سال قبل خواهند بود.

۵- وظایف کنگره عبارت است از: تعیین خط‌مشی سیاسی، اصلاح اساس‌نامه، انتخاب اعضای شورای مرکزی و کمیته مرکزی و رسیدگی به هر امر حزبی که مورد توجه کنگره قرار گیرد.

تبصره: در فاصله دو کنگره، شورای مرکزی حزب حق دارد که پیشنهاد‌های کمیته و آیین‌نامه‌های داخلی را رسیدگی و جرح و تعدیل و تصویب کند.

*. کوهستانی‌نژاد، پیشین، صص ۲۱۵-۲۲۶ (روزنامه‌ی جبهه، شماره‌ی ۷۴۶، ۱۳۲۷/۲/۲۸، صص ۱ و ۲)

۱. روزنامه‌ی جبهه، شماره‌ی ۷۴۶، ۱۳۲۷/۲/۲۸، صص ۱ و ۲

شورای مرکزی حزب

۶- عده اعضای شورای مرکزی حزب یازده نفر است و فعلاً سالی یک بار به وسیله کنگره انتخاب می شوند.

۷- در اولین جلسه شورای مرکزی، هیأت رئیسه مرکب از رئیس، دبیر، نایب رئیس با اکثریت مطلق، برای مدت یک سال انتخاب می شود.

تبصره: اعضای کمیته‌ی حق عضویت در شورا را ندارند.

۸- جلسات شورای مرکزی هر ماه، لااقل یک بار تشکیل می شود. هرگاه کمیته مرکزی لازم بداند یا پنج تن از اعضای شورای پیشنهاد نمایند؛ شورای حزب، تشکیل جلسه فوق‌العاده خواهد داد.

۹- شورای [مرکزی] با حضور هفت تن از اعضای آن رسمیت خواهد داشت. اتخاذ تصمیم در مرتبه اول با اکثریت مطلق و در دفعه بعد با اکثریت نسبی اعضای حاضر شورا، معتبر خواهد بود.

۱۰- رئیس شورا، مسؤول حفظ انتظامات شورا و تشکیل جلسات است. دبیر شورا، عهده‌دار امور بایستی نویسنده‌ی شورا بوده و صورت جلسات را یادداشت کند و در آغاز جلسات بعد به تصویب شورا برساند. صورت جلسات، پس از تصویب باید در دفتر مخصوصی پاک‌نویس شده و به امضای رئیس و دبیر شورا برسد.

۱۱- چنانچه به علتی یک نفر از عضویت شورا کناره‌گیری نماید، کسی که در انتخابات شورا، پس از افراد منتخب حایز اکثریت بوده، به عضویت تعیین می‌گردد.

۱۲- وظایف شورا، عبارت است از بازرسی امور تشکیلاتی و مالی حزب و ارسال گزارش برای اطلاع و اقدام کمیته، رسیدگی به شکایات اعضا و انتخاب هیأت داور، تعیین کمیسیون‌های لازم مانند کمیسیون بازرسی کل برای انجام وظایف شورا و تهیه گزارش بازرسی برای کنگره.

کمیته مرکزی

۱۳- تعداد اعضای کمیته مرکزی، هفت نفر است که از طرف کنگره فعلاً برای مدت یک سال انتخاب می شوند.

تبصره: علاوه بر هفت نفر بالا، سه نفر علی‌البدل اعضای کمیته از طرف کنگره انتخاب خواهند شد که در مواردی که یکی از اعضای کمیته، مستعفی شود یا غایب باشد یا فوت نماید، یکی از آنها از طرف رئیس کمیته‌ی مرکزی، طبق ترتیب اکثریتی که در انتخابات حاصل شده است، برای هم‌کاری و قبول مسؤلیت دعوت می‌شود.

۱۴- کمیته مرکزی مشمول مواد هفت و ده است. به علاوه دبیر کمیته مرکزی، ریاست دبیرخانه حزب را عهده‌دار خواهد بود و مسئول ابلاغ تصمیمات کمیته مرکزی است. جلسات کمیته مرکزی با حضور دو ثلث افراد حاضر در مرکز رسمیت خواهد داشت.

۱۵- کمیته مرکزی هر هفته، لااقل یک بار تشکیل جلسه خواهد داد و چنانچه ضرورت ایجاب نماید به دعوت رئیس یا دبیر کمیته، جلسه فوق‌العاده تشکیل می‌شود.

۱۶- وظایف کمیته مرکزی، عبارت است از اهتمام در انجام مرام، پیروی خط‌مشی حزبی که به تصویب کنگره رسیده است، تهیه پیشنهادهای و آیین‌نامه‌های لازم برای بحث و تصویب در شورای مرکزی، نظارت در حسن جریان کلیه سازمان‌های حزبی و توجه دقیق به شهرستان‌ها به وسیله کانون امور شهرستان‌ها، انتخاب مسؤولین و کارکنان دبیرخانه و کانون‌های حزب. به علاوه کمیته مرکزی، موظف است که برای اجرای برنامه و انجام وظایف مذکور، کمیسیون‌هایی تعیین و بر کلیه امور حزبی نظارت کند. دعوت نمایندگان حزب برای تشکیل کنگره و تهیه وسایل کار آنها با کمیته مرکزی است.

تبصره ۱: کمیته مرکزی، موظف است که تا سه ماه آیین‌نامه‌های لازم را تهیه کند و به تصویب شورا برساند.

تبصره ۲: کمیته مرکزی، در موارد لزوم یا برحسب تقاضای کمیته شهرستان، برای بازرسی امور حزبی شهرستان اعزام خواهد داشت.

دبیرخانه و کانون‌ها

۱۷- دبیرخانه وسیله ارتباطی کلیه سازمان‌های حزبی است. تمام نامه‌های حزبی باید به وسیله دبیرخانه و تحت نظر دبیر حزب وارد یا صادر گردد.

۱۸- کمیته مرکزی برای پیشرفت و حسن جریان امور حزبی، کانون‌های زیر را تشکیل می‌دهد: کانون سازمان، کانون تبلیغات، کانون امور مالی، کانون امور شهرستان‌ها، کانون

عملیات انتفاعی، کانون مطبوعات.

۱۹- وظایف کانون‌ها به قرار ذیل است:

۱- وظیفه کانون سازمان، مسؤولیت و نظارت بر کارهای سازمانی حزب، در سراسر کشور است.

۲- وظیفه کانون تبلیغات، عبارت است از تأسیس سازمان‌های مختلف تبلیغاتی، مانند کلاس‌های تعلیمات عمومی مجانی، تأسیس کلاس برای مبلغین، اداره امور تبلیغات و سخنرانی‌ها و نمایش‌ها و تظاهرات حزبی، تنظیم برنامه بحث حوزه‌ها و جمع‌آوری اطلاعات لازم راجع به کلیه مسائل و حوادث مهم و امور قابل توجه.

۳- وظایف کانون مطبوعات، انجام کلیه کارهای مطبوعاتی حزب و طبع و نشر و اداره روزنامه‌های حزبی است.

۴- وظایف کانون عملیات انتفاعی، تأسیس و اداره امور شرکت‌ها و هر نوع عملیات انتفاعی که درآمد آن مستقیماً عاید حزب شود.

۵- وظایف کانون امور مالی، اداره امور مالی و نظارت در کلیه درآمد و هزینه‌های حزبی است.

۶- وظایف کانون امور شهرستان‌ها، عبارت است از رسیدگی و تهیه جواب (به امضای دبیر حزب) تمام نامه‌های شهرستان‌ها و توجه مخصوص به تقاضاهای شهرستان‌ها و طرح آن‌ها در صورت لزوم در کمیته مرکزی.

حوزه‌ها

۲۰- نخستین واحد تشکیلاتی حزب، حوزه است که از اجتماع ده نفر از افراد حزب تشکیل می‌شود و در هر محل تابع کمیته محل خواهد بود.

تبصره: در صورت لزوم با نظر کمیته محل، می‌توان از چندین حوزه یک حوزه مختلط تشکیل داد.

۲۱- در هر حوزه یک نفر سر حوزه، یک نفر منشی و یک نفر صندوق‌دار، انتخاب می‌نماید. سر حوزه، مسؤول حسن جریان امور حوزه است و صندوق‌دار، موظف است ماهیانه اعضای حوزه را وصول نموده، به کانون مالی تحویل دهد.

تبصره: کمیته محلی می‌تواند هر یک از مسؤولین حوزه را که در انجام وظایف قصوری ورزند، از کار برکنار نماید و از حوزه مربوطه بخواهد که جانشین آن‌ها را انتخاب نماید.

۲۲- جلسات حوزه‌ها هر هفته لااقل یک بار بوده و در صورت لزوم، ممکن است جلسات حوزه‌ها به وسیله‌ی کانون تبلیغات کل تهیه و از طریق کمیته محل به حوزه‌ها ارسال گردد.

فراکسیون پارلمانی

۲۳- نمایندگان حزب ایران در مجلس شورای ملی، فراکسیونی به نام فراکسیون حزب ایران تشکیل خواهند داد.

۲۴- نمایندگان فراکسیون حزب ایران در مجلس شورای ملی، موظفند مرام حزب و دستورهای کمیته مرکزی را به طور کامل اجرا نمایند. کمیته مرکزی، خط‌مشی فراکسیون پارلمانی را در موارد مخصوص با مشورت نمایندگان پارلمانی تعیین و ابلاغ خواهد کرد.

۲۵- چنانچه در مجلس شورای ملی تعداد نمایندگان حزب، برای تشکیل فراکسیون مستقلی کافی نباشد، کمیته مرکزی حزب، وضع آنان را نسبت به همکاری با فراکسیون‌های پارلمانی مشخص خواهد کرد.

۲۶- نظامت فراکسیون حزب ایران در مجلس شورای ملی، با موافقت کمیته مرکزی به یکی از نمایندگان حزب واگذار خواهد شد. ناظم فراکسیون ایران در مجلس، عهده‌دار نظم و ترتیب فعالیت نمایندگان حزب در مجلس شورای ملی است. به علاوه ناظم فراکسیون، گزارش‌دهنده امور پارلمانی در مقابل کمیته مرکزی خواهد بود.

سازمان شهرستان‌ها

۲۷- سازمان حزب در شهرستان، عبارت است از کمیته شهرستان، شورای شهرستان، کانون‌ها و حوزه‌ها و کنفرانس ایالتی.

تبصره: حداقل اعضای حزب در شهرستان، پنجاه نفر است و مادام که تعداد اعضا به پنجاه نرسد، اداره امور حزبی شهرستان، به انتخاب کمیته مرکزی به سه نفر واگذار

می شود.

۲۸- کمیته شهرستان از پنج عضو شایسته حزب در آن شهرستان تشکیل می شود که به وسیله افراد، در یک مرحله انتخاب و با موافقت کمیته مرکزی منتصب می شوند. مدت کار کمیته شهرستان یک سال است.

تبصره: سه نفر از اعضای حزب، طبق ترتیبی که در انتخاب اعضای کمیته شهرستان مراعات می شود، به عنوان عضو علی البدل انتخاب خواهند شد که در موارد لزوم طبق تبصره ماده ۱۳ عمل شود.

تبصره: منطقه هر شهرستان با پیشنهاد سازمان‌دهی محلی، به وسیله کمیته مرکزی معین خواهد گردید.

۲۹- کمیته شهرستان از میان اعضای خود طبق آیین‌نامه مصوب شورای مرکزی، مسؤلین دبیرخانه، تبلیغات، امور مالی و سایر سازمان‌ها را تعیین خواهد کرد و می تواند در صورت لزوم کانون‌هایی که در ماده (۱۸) اشاره شد، دایر نماید. مقررات ماده ده، شامل کمیته شهرستان نیز می شود.

۳۰- کمیته شهرستان، مسؤل انجام دستورهای کمیته مرکزی بوده و وظایف اساسی آن، عبارت است از تبلیغ و انتشارات مرام حزب، اداره امور حزب و تظاهرات حوزه‌ها، ازدیاد افراد عضو حزب، مداخله در انتخابات انجمن‌های ولایتی و ایالتی، مراقبت اوضاع اداری و اجتماعی شهرستان و اهتمام در بهبود وضع زندگی مادی و حسن جریان ادارات محلی در حدود صلاحیت. به علاوه کمیته شهرستان موظف است که به ازای هر نفر عضو حزب از آن شهرستان، سالیانه مبلغ سی ریال در چهار قسط برای کمک به امور مالی حزب برای کمیته مرکزی ارسال دارد.

۳۱- کمیته شهرستان در کارهای عمومی و سیاسی، پیش از جلب موافقت و کسب دستور از کمیته مرکزی نمی تواند هیچ گونه اقدامی نماید. در صورت تخلف؛ کمیته مرکزی می تواند کمیته آن شهرستان را منحل نماید.

تبصره: کمیته‌های محلی مستقل مکلفند هر ماه یک بار چگونگی عملیات خود و صورت افراد جدید و آن‌هایی که از عضویت حزب خارج شده‌اند و گزارش مالی خود را به کمیته مرکزی گزارش دهند.

شورای شهرستان

۳۲- تعداد اعضای شورای شهرستان و طرز انتخاب آن‌ها و تعداد جلسات ماهیانه آن با نظر کمیته محلی است.

۳۳- وظایف شورای شهرستان، فقط شور و اظهار نظر درباره مسائلی است که کمیته‌ی محلی آن را مطرح کرده باشد.

تبصره: در شهرستان تهران، شورای مرکزی، وظایف شورای محلی را نیز به عهده خواهد داشت.

تبصره: در هر شهرستان، سه نفر از اعضای شورای شهرستان از طرف شورای شهرستان اعضای رابط بین کمیسیون بازرسی کل و شورای آن شهرستان خواهند بود و مکاتبات آن‌ها مستقیماً [با] بازرسی کل و وظایف آن‌ها بررسی امور قابل توجه حزبی و گزارش جریان آن، به بازرسی کل است.

شرایط عضویت

۳۴- هر کس مرام حزب ایران را بپذیرد و حایز شرایط زیر باشد، می‌تواند عضو حزب ایران گردد.

الف) ایرانی و تابع دولت ایران بودن؛

ب) مسلمان یا زرتشتی بودن؛

پ) سابقه خوب داشتن؛

ت) عدم عضویت در احزاب و سازمان‌های سیاسی دیگر؛

ث) تعهد پرداخت ماهیانه، طبق مقررات حزبی تعهد.

۳۵- داوطلب عضویت، باید از طرف دو نفر از اعضای حزب معرفی شود و درخواست کتبی عضویت موقت کند. پس از یک ماه در حوزه‌های آزمایشی که از طرف کمیته محلی تعیین می‌گردد، شرکت نموده و [اگر] مسئول حوزه آزمایشی او را فرد لایق حزبی شناخت، به سازمان معرفی خواهد کرد تا کارت عضویت وی صادر شود. آرایه دو قطعه عکس جهت صدور کارت ضروری است.

تبصره: تقاضای عضویت افراد در ولایات، برای تحقیق و آزمایش، سه ماه در

دبیرخانه کمیته محلی نگهداری شده و اگر نتیجه تحقیق و آزمایش رضایت بخش بود، برای صدور کارت به مرکز فرستاده خواهند شد.

۳۶- هر عضو حزب ایران، باید کلیه مقررات حزبی را رعایت نماید و تغییر کار و محل اقامت خود را به کمیته محلی کتباً اطلاع دهد.

۳۷- هر عضو، بایستی حداقل ماهیانه مبلغی به ترتیب ذیل به صندوق حزب بپردازد:

(الف) برای عواید ماهیانه تا هزار ریال، ده ریال در ماه.

(ب) برای عواید ماهیانه بیش از هزار ریال، ده ریال به اضافه یک صدم عواید ماهیانه.

(ج) برای کارگران شاغل و دانشجویان، ده ریال در ماه.

تبصره: مجردین باید ربع میزان بالا اضافه بپردازند.

تبصره: ماهیانه اشخاص بی بضاعت، به تشخیص کمیته محلی ممکن است تقلیل یافته یا حذف شود.

۳۸- هرگاه عضوی سه ماه متوالی بدون عذر موجه و پس از تذکر کتبی از طرف صندوق دار حزب، از پرداخت حق عضویت خودداری نماید، از عضویت حزب مستعفی شناخته می شود و قبول عضویت مجدد او موقوف به تصمیم کمیته آن شهرستان است.

۳۹- وظایف و اختیارات حزبی اعضای حزب ایران به شرح ذیل است:

(الف) هر یک از اعضای حزب، موظف است با تمام قوا و وسایلی که در اختیار او است در راه پیشرفت مرام و مقاصد حزب و تعلیمات مقامات صلاحیت دار حزب کوشش نماید.

(ب) اعضای که در سازمان های حزبی مشاغلی دارند، حق ندارند کار خود را رها کرده و یا در انجام وظایف خود سستی نمایند، مگر در صورتی که کتباً از شغل خود استعفا داده و استعفای آنان پذیرفته شود و جانشین آنها معین شده باشد. در این صورت موظفند کلیه نامه ها و اوراقی که نزد آنها است، مطابق صورت مجلس به شخصی که تعیین شده است، تحویل دهند.

(پ) هر یک از اعضای حزب، آزاد است به هرگونه فعالیت سیاسی از قبیل نشر جراید، مجلات، ایراد خطابه و نظایر آن مبادرت ورزد، ولی در تمام موارد باید اصول و

روش حزب را مراعات کند و فعالیت سیاسی خود را از هر حیث با خط‌مشی سیاسی حزب وفق دهد. روزنامه‌نگاران وابسته به حزب نیز موظفند که در این مورد مقررات کانون مطبوعات را رعایت نمایند.

ت) هیچ یک از اعضای حزب نباید با مقامات و مأمورین سیاسی بیگانه، به طور مستقیم یا غیرمستقیم مراوده داشته باشد، مگر برای انجام مأموریت‌هایی که از طرف کمیته مرکزی به او محول شده باشد.

تبصره: شرکت در دعوت‌ها و جشن‌های رسمی مانع ندارد.

ث) هیچ یک از اعضای حزب نمی‌تواند در جمعیت‌ها و اتحادیه‌ها و باشگاه‌ها [بی] که وابسته به حزب ایران نیست، یا کمیته مرکزی اجازه شرکت در آن را نداده است، عضویت داشته باشد.

ج) هیچ یک از اعضای حزب نمی‌تواند بدون اجازه کمیته و شورای مرکزی حزب در حکومت‌هایی که از طرف حزب تشکیل نشده است، به عنوان وزیر یا معاونت وزارت شرکت نماید.

چ) تشکیل هر نوع گروه و یا مبادرت به هر قسم [و] دسته‌بندی در حزب، ممنوع است. مگر بر طبق مقررات و با موافقت مقامات مسؤول حزب.

۴۰- تنبیهات حزبی درباره اعضای که مرتکب یکی از تقصیرات زیر بشوند، اجرا می‌گردد:

الف) رعایت نکردن اصول و مقررات و عدم اطاعت از تصمیمات مراجع صلاحیت‌دار حزبی.

ب) خودداری از رأی دادن به نامزدهای حزبی در انتخابات مجلس شورای ملی و یا انتخابات انجمن‌های ایالتی، ولایتی و بلدی و یا اقدام به اعمالی که به زیان پیشرفت نامزدهای حزب باشد.

پ) تظاهر بر خلاف حقیقت، ادعای دروغ که از طرف حزب مأموریت و یا اختیاراتی دارد.

ت) فاش کردن اسرار حزبی و یا جاسوسی برای دیگران.

ث) ایجاد اختلاف و تشتت میان افراد حزب و یا ایجاد بی‌نظمی و اختلاف در

جلسات حزبی.

ج) سوءاستفاده از مشاغل به هر نحوی از انحاء

چ) هرگونه عمل و یا اقدامی که برخلاف مصالح کشور یا مصالح حزب باشد.

۴۱- اخراج عضو: هرگاه به نحوی از انحاء معلوم شود که عضوی برخلاف مرام یا نظام و یا برخلاف دستورات حزبی رفتار کرده، یا عمل مخالف حیثیت و شوون حزبی مرتکب شده است، کمیته مرکزی می‌تواند آن عضو را پس از رسیدگی به اتهام، اخراج نماید. متهم می‌تواند پژوهش بخواهد. در این صورت با موافقت کمیته مرکزی، هیأت دادرسی تجدیدنظر خواهد نمود.

۴۲- نحوه کمک حزب ایران به اعضا، عجالاً به طریق ذیل خواهد بود:

الف) هر کس از اعضای حزب یا خانواده بلافصل آن‌ها مریض شود، به وسیله اطبایی که حزب معین می‌کند، به خرج حزب معاینه و معالجه خواهند شد.

ب) در صورتی که حزب نتواند اطفال اعضای خود را در دوره تحصیل ابتدایی در مدارس دولتی به تحصیل گمارد، شهریه مدرسه ابتدایی آن‌ها از طرف صندوق حزب پرداخت خواهد شد. اگر تعداد اطفال عضوی بیش از سه نفر باشد، پول کتاب دوره‌ی ابتدایی آن‌ها نیز تأدیه خواهد شد.

پ) هر یک از اعضای حزب که متأهل شود و یا فرزند جدیدی پیدا کند، هدیه‌ای به ارزش مبلغی که در ظرف یک سال ذخیره به صندوق حزب پرداخته، به مشارالیه تقدیم خواهد شد.

ت) اگر فرزند جدید اولاد چهارم یا پنجم و بالاتر باشد، معادل دو سال اخیر پرداختی به عضو مربوطه تقدیم می‌شود.

تبصره: در صورتی که وجوه پرداختی عضو یا مدت عضویت کمتر از یک یا دو سال باشد، معادل مبلغ پرداختی، هدیه داده خواهد شد.

ث) هرگاه یکی از اعضای حزب وفات کند، مبلغی معادل سه سال پرداختی آن عضو در وجه ورثه بلافصل او، از طرف صندوق حزب پرداخت خواهد شد.

ج) در فقرات ب الی ث تذکر و تقاضا، بلکه ارسال مدارک از طرف اشخاص ذی‌نفع شرط است.

چ) اجرای مواد فوق مشروط به موجود بودن وجه در صندوق حزب است، والا هیچ گونه تعهدی ایجاد نمی‌کند.

ح) کسانی مشمول مزایا [ی] فوق هستند که وظایف حزبی خود را اجرا و مرتب کرده باشند.

۴۳- تفسیر هر یک از مواد این نظام‌نامه به پیشنهاد ثلث اعضای شورای مرکزی حزب و به تصویب دو ثلث اعضای شورای حزب، انجام خواهد پذیرفت.

[ضمیمه‌ی شماره‌ی ۳]

اساس‌نامه‌ی سازمان جوانان ایران^(۱)

هدف از تشکیل سازمان جوانان حزب، مهیا ساختن افراد مبارز حزب بوده که نیروی ذخیره و کمکی حزب را تشکیل می‌دهد. در این سازمان است که اکثر مبلغین و افراد کادرهای آینده حزبی تربیت می‌شوند. سازمان جوانان، وسیله‌ی ایجاد نفوذ عمیق حزب در بین جوانان کشور خواهد بود. تشکیلات سازمان عبارت است از: کنگره، هیأت مدیره مرکزی، هیأت‌ی مدیره شهرستان‌ها و کانون‌ها.

تشکیلات سازمان جوانان حزب ایران

۱- کنگره

الف) کنگره سازمان جوانان از نمایندگان سازمان‌های شهرستان‌ها، هر سال به تشخیص کمیته مرکزی حزب، در یکی از شهرستان‌ها تشکیل می‌شود.
 ب) تعداد اعضای کنگره برای هر شهرستان، متناسب با تعداد اعضای سازمان آن شهرستان و طبق آیین‌نامه مخصوص خواهد بود که از طرف کمیته مرکزی حزب تهیه می‌شود.
 ج) وظیفه کنگره: انتخاب هیأت مدیره مرکزی سازمان، تعیین برنامه سالیانه و بررسی عملیات سالیانه سازمان‌ها است.

۲- هیأت مدیره مرکزی

الف) هیأت مدیره مرکزی سازمان جوانان تعیین می‌شود و به هدایت یک نفر از اعضای کمیته مرکزی حزب (مسئول سازمان) انجام وظیفه می‌نماید.
 ب) وظیفه هیأت مدیره سازمان: تعیین کلیات برنامه هیأت‌ها و کانون‌های سازمان در شهرستان‌ها و نظارت در اجرای آن‌ها است.
 ج) دعوت از نمایندگان سازمان: کنگره سازمان جوانان شهرستان‌ها از هفت نفر اعضای سازمان به مدت یک سال برای تشکیل کنگره دعوت به عمل خواهد آورد.

۱. کوهستانی‌نژاد، پیشین، صص ۱۶۶-۱۶۹.

د) تنظیم گزارش کارهای انجام یافته برای کنگره.
 ه) هر یک از اعضای هیأت مدیره مرکزی، موظف است مسؤلیت یک یا چند کانون را به عهده گیرد. به نحوی که تمام کانون‌ها، تحت سرپرستی مستقیم یکی از اعضای هیأت مدیره مرکزی باشد.
 و) هرگاه یکی از اعضای هیأت مرکزی سازمان استعفا نماید، نفر بعدی در لیست انتخابات کنگره به جای او گماشته خواهد شد.

۳- هیأت مدیره شهرستان

الف) هیأت مدیره شهرستان، مأمور تشکیلات سازمان در شهرستان است.
 ب) اجرای برنامه سالیانه سازمان در شهرستان، به عهده هیأت مدیره آن شهرستان است.
 ج) هیأت مدیره شهرستان به وسیله افراد سازمان انتخاب خواهند شد (طبق آیین‌نامه مخصوص)
 د) تعداد اعضای هیأت مدیره شهرستان، از سه تا پنج نفر به تشخیص کمیته حزب خواهد بود که به هدایت مسؤل سازمان شهرستان، انجام وظیفه کند.

۴- کانون‌ها

سازمان جوانان برای اداره کار خود، کانون‌هایی تشکیل خواهد داد که مهم‌ترین آن‌ها کانون سازمان، کانون مالی، کانون تبلیغات [و] کانون ورزشی خواهد بود.
 این آیین‌نامه در جلسه شنبه ۱۳۲۶/۲/۵ به تصویب شورای حزب رسید.

۱- شرایط عضویت

اشخاصی می‌توانند در سازمان جوانان حزب ایران شرکت کنند که دارای شرایط زیر باشند: ۱- سن آن‌ها کمتر از ۱۵ و بیشتر از ۲۵ نباشد (دانشجویان در هر سن باشند در سازمان پذیرفته می‌شوند)؛
 ۲- ایرانی و تابع دولت ایران باشد؛

۳- سه‌سابقه نداشته باشند؛

۴- عضویت در احزاب و سازمان‌های سیاسی دیگر نداشته باشند؛

۲- کمیته مرکزی سازمان جوانان

کمیته مرکزی سازمان جوانان، از رؤسای کانون‌های مختلف به اضافه یک رابط از کمیته مرکزی حزب ایران تشکیل می‌شود.

۱- وظایف کمیته مرکزی، عبارت است از تصویب برنامه پیشنهادی کانون‌ها و نظارت در اجرای آن، تنظیم گزارش کارهای انجام یافته، دعوت از کمیته ایالتی و ولایتی سازمان جوانان وابسته به حزب در سراسر کشور برای تشکیل کنگره (در صورتی که کنگره تشکیل شده باشد، اجرای برنامه).

۲- کمیته مرکزی از بین اعضای خود یک دبیر انتخاب می‌نماید.

۳- کمیته مرکزی هفته‌ای یک بار تشکیل جلسه می‌دهد. در صورت لزوم با دعوت دبیر کمیته، ممکن است جلسه فوق‌العاده تشکیل دهد.

۴- هرگاه یکی از اعضای کمیته، سه بار پی‌درپی بدون عذر موجه غیبت کند، از عضویت کمیته مستعفی شناخته می‌شود و دیگری به جای او انتخاب خواهد شد.

۵- هرگاه یکی از اعضای کمیته مرکزی استعفا دهد، دیگری به جای او انتخاب می‌شود.

۳- کنگره سازمان

در صورتی که کمیته مرکزی سازمان جوانان لازم بداند، می‌تواند سالی یک بار از نمایندگان کمیته‌های ایالتی و ولایتی سازمان در شهرستان‌ها برای تشکیل کنگره جهت پیشرفت سازمان در کشور، تصویب برنامه سالیانه و انتخاب کمیته مرکزی جدید، دعوت نماید.

۴- کانون‌ها

۱- روسای کانون، اعضای کانون را شخصاً انتخاب می‌نمایند. کانون‌ها عبارتند از:

۱- کانون تشکیلات؛ ۲- کانون تبلیغات؛ ۳- کانون امور مالی؛ ۴- کانون بازرسی.

۲- در صورتی که کنگره سالیانه تشکیل نشود، کمیته مرکزی باید عملیات سالیانه سازمان را در سراسر کشور به وسایل مقتضی در دسترس اعضای سازمان حزب بگذارد.

۳- کانون‌ها باید برنامه کار خود را تهیه، و به تصویب کمیته‌ی مرکزی سازمان برسانند.

۴- به طور کلی در جلسات سازمان و کانون‌ها و کمیته‌ها [مناطق اعتبار تصمیمات] اکثریت نصف به علاوه یک نفر خواهد بود.

[ضمیمه‌ی شماره‌ی ۴]

اساس‌نامه‌ی سازمان جوانان حزب ایران^(۱)

سازمان جوانان متشکل است از:

۱- حوزه ۲- سازمان شهرستان ۳- کمیته مرکزی ۴- کنگره

فصل اول: حوزه

۱- حوزه، نخستین واحد تشکیلاتی سازمان است و تعداد افراد و طرز اداره آن بر طبق آیین‌نامه مخصوص خواهد بود.

۲- حوزه، هر هفته یک بار تشکیل می‌شود و از نظر تجانس افراد از حیث سن و معلومات، باید طوری ترتیب داده شود که برنامه‌های آن مورد استفاده همه قرار گیرد. از نظر پیشرفت تاکتیک سازمان، باید سعی شود حوزه‌های دانش‌آموزان و دانشجویان، حتی الامکان از افرادی تشکیل شوند که وحدت آموزشگاه و حتی وحدت کلاس نیز داشته باشند.

۳- برای حفظ همبستگی حزبی و ایجاد روح انضباط و اجرای دستورات کمیته سازمان شهرستان‌ها، در هر حوزه یک نفر رابط از طرف کمیته سازمان شهرستان‌ها منصوب می‌گردد. حدود اختیارات رابط بر طبق آیین‌نامه معین خواهد شد.

۴- افراد هر حوزه در اولین جلسه، یک نفر را برای مدت سه ماه به نظامت حوزه، انتخاب و توسط رابط به کمیته سازمان شهرستان معرفی می‌کنند. هیچ ناظم حوزه‌ای، در سال بیش از یک نوبت انتخاب نخواهد شد.

فصل دوم: سازمان شهرستان‌ها

۵- تعداد اعضای اصلی کمیته شهرستان، پنج نفر و اعضای علی‌البدل، سه نفر [هستند] که در هر دوره با رأی مستقیم افراد سازمان شهرستان انتخاب می‌شوند.

۶- کمیته شهرستان سازمان جوانان از لحاظ تاکتیک سیاسی و تبلیغات، تابع کمیته شهرستان حزب است ولی از لحاظ تشکیلات، تابع کمیته مرکزی سازمان جوانان

خواهد بود. برای رعایت این موضوع از طرف کمیته شهرستان حزب، یک نفر نماینده در کمیته شهرستان سازمان جوانان شرکت می‌کند.

۷- کلیه جلسات کمیته سازمان جوانان باید با حضور نماینده کمیته شهرستان حزب تشکیل شود. اگر نماینده کمیته نتواند در جلسه حاضر شود، باید تشکیل جلسه با اطلاع او باشد و گزارش آن نیز به اطلاع او برسد. به طور کلی تصمیمات کمیته سازمان جوانان که مربوط به خط‌مشی و تظاهرات خارجی سازمان باشد، فقط با موافقت نماینده شهرستان حزب، قابل اجرا است.

۸- در هر شهرستان که شعبه حزب رسماً دایر شده باشد، در صورتی که تعداد افراد آن برای تشکیل سازمان جوانان به ۳۰ نفر بالغ شود، سازمان جوانان آن شهرستان به پیشنهاد کمیته مرکزی سازمان و تصویب [کمیته] مرکزی حزب تشکیل می‌گردد و انتخاب اعضای کمیته سازمان جوانان آن شهرستان انجام می‌گیرد. در صورتی که این حد نصاب حاصل نشده باشد، با موافقت کمیته مرکزی حزب، کمیته مرکزی سازمان می‌تواند سه نفر از میان افراد سازمان آن شهرستان را به سمت هیأت اجراییه موقت منصوب دارد که امور سازمان آن شهرستان را اداره کنند.

۹- منطقه‌ی سازمان جوانان هر شهرستان همان است که در مورد حزب مقرر شده است.

۱۰- کمیته سازمان جوانان در هر شهرستان، در اولین جلسه خود یک نفر را به سمت دبیر سازمان انتخاب می‌کند و سایر تشکیلات خود را مانند کمیته مرکزی سازمان دایر می‌کند.

۱۱- کمیته مرکزی سازمان جوانان، از پنج نفر اعضای اصلی و سه نفر علی‌البدل تشکیل می‌شود که در هر دوره کنگره سازمان جوانان آن‌ها را انتخاب می‌کند.

۱۲- کمیته مرکزی سازمان جوانان، موظف به اجرای مفاد اساس نامه و تاکتیک مصوب کنگره سازمان و اخذ تصمیمات کلی در زمینه خط‌مشی سازمان و عزل و نصب دبیر و تهیه طرح آیین‌نامه‌های مربوطه برای تصویب کمیته مرکزی و شورای مرکزی حزب است.

۱۳- در صورت کناره‌گیری یکی از اعضای اصلی کمیته یا غیبت بیش از سه ماه دبیر

سازمان، یکی از اعضای علی‌البدل را به ترتیب اکثریتی که در انتخابات داشته‌اند، به کار دعوت می‌نماید.

۱۴- کمیته مرکزی سازمان پس از انتخاب، بلافاصله یک نفر را به سمت دبیر سازمان که مجری دستورات و مصوبات و نظریات کمیته است، انتخاب می‌کند.

۱۵- کمیته مرکزی سازمان جوانان برای اجرای وظایف خود کانون‌های لازم را تشکیل می‌دهد که هر یک از کانون‌ها به تصدی یکی از اعضای کمیته و زیر نظر دبیر، انجام وظیفه می‌کند.

۱۶- کمیته مرکزی سازمان، لااقل هفته‌ای یک بار تشکیل جلسه می‌دهد و اداره جلسات و امضای مصوبات آن به عهده دبیر است.

۱۷- کمیته مرکزی سازمان، نظریات و تصمیمات خود را توسط دبیر به کمیته‌های شهرستان‌ها ابلاغ می‌کند و نظارت کامل در اجرای آن‌ها معمول می‌دارد.

۱۸- کمیته مرکزی سازمان برای بسط تشکیلات و نظارت و بازرسی دقیق نسبت به امور شهرستان‌ها می‌تواند نمایندگانی به شهرستان‌ها بفرستد.

۱۹- در تهران، کمیته مرکزی سازمان جوانان وظایف کمیته‌ی شهرستان را نیز به عهده دارد و نماینده‌ی کمیته مرکزی حزب به جای نماینده کمیته شهرستان و با همان اختیارات بر کمیته مرکزی سازمان جوانان نظارت می‌کند.

۲۰- کمیته مرکزی حزب هر موقع که صلاح بداند، دستور انحلال کمیته مرکزی سازمان را صادر خواهد کرد و در عرض یک ماه نمایندگان کنگره قبل را برای تجدید انتخابات دعوت خواهد کرد. کمیته شهرستان حزب نیز هرگاه مقتضی بداند با اطلاع و موافقت کمیته مرکزی اقدام به انحلال کمیته سازمان شهرستان خواهد نمود.

۲۱- در ابتدای هر دوره که مدت آن یک سال [است]، کنگره از نمایندگان سازمان‌های شهرستان در یکی از شهرستان‌هایی که کمیته مرکزی حزب صلاح بداند، تشکیل می‌شود.

۲۲- تعداد نمایندگان کنگره برای هر شهرستان، متناسب با عده اعضا آن شهرستان است و بر طبق آیین‌نامه مخصوص انتخاب می‌شوند.

۲۳- کمیته مرکزی سازمان باید سه ماه قبل از پایان دوره با موافقت کمیته مرکزی

حزب، دستور انتخابات کنگره را صادر و ابلاغ نماید. در صورت وجود مانع، با پیشنهاد کمیته مرکزی سازمان و تصویب کمیته مرکزی حزب مدتی که بیش از یک دوره نباشد، انتخابات کنگره به تعویق می‌افتد.

۲۴- زمان تشکیل کنگره، نیمه اول فروردین ماه است.

۲۵- به پیشنهاد کمیته مرکزی سازمان و تصویب کمیته مرکزی حزب، ممکن است کنگره به طور فوق‌العاده تشکیل شود.

۲۶- وظایف کنگره، عبارت است از انتخابات اعضای اصلی و علی‌البدل کمیته مرکزی سازمان و تعیین برنامه کلی و تاکتیک سالیانه سازمان در حدود مصوبات کنگره عمومی حزب و در حدودی که با سایر مقررات حزب معارض نباشد. بررسی گزارش عملیات سازمان بعد از آخرین کنگره، که توسط دبیر کمیته مرکزی سازمان داده می‌شود.

هر امر مربوط به سازمان، که به وسیله یک پنجم اعضای کنگره پیشنهاد شده باشد، قابل طرح و بررسی است.

۲۷- در تمام جلسات کنگره، یک نفر نماینده از طرف کمیته مرکزی حزب شرکت خواهد داشت. جلسات کنگره بدون حضور نماینده مزبور رسمیت نخواهد داشت.

۲۸- تا زمانی که شرایط تشکیل اولین کنگره سازمان جوانان به تشخیص کمیته مرکزی حزب فراهم نشود، افراد سازمان جوانان مرکز، شانزده نفر انتخاب می‌کنند و کمیته مرکزی حزب، از میان آنان، اعضای اصلی و علی‌البدل کمیته مرکزی سازمان را تعیین می‌کند.

[ضمیمه‌ی شماره‌ی ۵]

نخستین مرام‌نامه‌ی حزب ایران^(۱)

وزارت کشور، شهربانی کل کشور، رونوشت مرام‌نامه‌ی حزب ایران

مرام حزب ایران

- ۱- از لحاظ سیاسی: حفظ استقلال کامل کشور و پشتیبانی از اصول دموکراسی.
- ۲- از لحاظ اقتصادی: استقرار عدالت اجتماعی و کوشش در بهبود وضع مادی ملت از راه توجه به کشاورزی، صنعت و بهره‌برداری از جمیع ثروت مملکت.
- ۳- از لحاظ اجتماعی: تهذیب اخلاق و تعمیم فرهنگ و تأمین بهداشت عمومی.
- ۱- از لحاظ سیاسی: حفظ استقلال کامل کشور و پشتیبانی از اصول دموکراسی.
- الف) سیاست خارجی: ما اعتقاد داریم که سیاست ما با دول خارجی عموماً و دول هم‌جوار و متعاهد [متعهد] خصوصاً، باید بر اساس حسن تفاهم و همکاری و صمیمیت و شرافت استوار باشد.

سیاست ما، سیاستی روشن و راست است و در مقابل، انتظار جدی داریم که سایر دول نسبت به ما صریح و صدیق باشند و استقلال کامل و تمامیت ارضی کشور ما را شرافتمندانه محترم بشمارند.

ب) سیاست داخلی: بهترین طرز حکومت، حکومتی است که بر اساس دموکراسی و رأی اجتماع در اداره‌ی کشور حاکم باشد. حکومت فردی، موجب ظلم و مانع رشد جامعه و در نتیجه سبب انحطاط کشور است.

- ۲- از لحاظ اقتصادی: استقرار عدالت اجتماعی و کوشش در بهبود وضع مادی ملت از راه توجه به کشاورزی، صنعت و بهره‌برداری از جمیع ثروت مملکت.
- توزیع ثروت و تقسیم درآمد در ایران به طرز عادلانه نیست. برای اصلاح این وضع باید:

الف- سهمی که برای کار نسبت به سرمایه فعلاً معمول و رایج است، ترقی داد تا بدین ترتیب از استثمار جلوگیری شود و آنچه حقاً و منطقیاً به کارگر و زارع تعلق دارد، به

آن‌ها داده شود.

(ب) با تجدید نظر در قوانین کنونی و وضع قوانین جدید، برای توزیع عادلانه ثروت اقدام مفید و مؤثری به عمل آورد.

(ج) در افزایش قدرت تولید مملکت، سعی وافی مبذول داشت و فلاح (و مقدمات آن، یعنی سدسازی و آبیاری)، صنعت و بازرگانی را طبق برنامه صحیح توسعه داد.

۳- از لحاظ اجتماعی: تهذیب اخلاق، تعمیم فرهنگ و تامین بهداشت عمومی. به عقیده‌ی ما جامعه‌ای می‌تواند حکومت کند که صالح عالم و سالم، باشد. بنابراین تهذیب اخلاق و تعمیم فرهنگ و تامین بهداشت عمومی را از لوازم اولیه ترقی جامعه می‌دانیم.

(الف) تهذیب اخلاق: مادامی که فساد بر کشور حکم فرماست و تا زمانی که مبانی اخلاق عمومی متزلزل است، هر اقدامی بی‌نتیجه و هر تشکیلاتی، از روز اول محکوم به زوال است. ما نه تنها دزدی و خیانت را فساد می‌دانیم، بلکه خودستایی، خمودگی، سستی و بی‌علاقه‌گی به امور اجتماعی و مخصوصاً چشم‌پوشی از معایب و تحمل ظلم را در زمره مفاسد اصلی جامعه می‌شماریم و به تمام وسایل و طرق، با آن‌ها مبارزه خواهیم کرد.

(ب) تعمیم فرهنگ: در فرهنگ فعلی ما از تربیت صحیح، اثری دیده نمی‌شود و تعلیم، ناقص است. ما معتقدیم که باید به تهذیب و تربیت اخلاقی، توجه کامل داشت و هم‌چنین برنامه‌ی تعلیمات را، طبق احتیاجات زمان و مقتضیات کشور اصلاح کرد.

(ج) تأمین بهداشت عمومی: فقدان بهداشت عمومی، بقای نسل ایرانی را به مخاطره افکنده است و جمعیت مملکت ما با سرعت عجیب رو به تنزل می‌رود. بنابراین بهداشت عمومی، حفظ صحت و سلامت کودکان و مبارزه با امراض ساریه و بومی یکی از مهم‌ترین مواد برنامه، برای اصلاح مملکت است.

[ضمیمه‌ی شماره‌ی ۶]

اعلامیه حزب ایران^(۱)

کمیته مرکزی حزب ایران، در بیانات رئیس‌جمهور ممالک متحده امریکای شمالی در ضمن پیام‌های پنجم و دهم ژانویه ۱۹۵۷ به‌کنگره‌ی آن کشور، مطالعات دقیق نموده و از لحاظ این که مفاد و روح این پیام را بر ضد امپریالیسم و کاپیتالیسم، موافق با احترام حقوق بشر و آزادی افراد و استقلال ملل در اداره امور خود، و تقویت وطن‌پرستی و تقوی تشخیص داده - خاصه که پیام مذکور پس از اتخاذ سیاست مستقل و مساعد در مساله‌ی حمله به مصر ایراد شده - اصولاً خوش‌بین است و از جنبه واقع‌بینی نیز آن‌ها را با اصول داخلی خود که عبارت است از:

الف) اجرای قانون اساسی و متمم آن؛

ب) اجرای اعلامیه‌ی حقوق بشر و احترام به آزادی و حقوق و امنیت قضایی ملت ایران؛

ج) متابعت از اصول پارلمانی و دموکراسی و تحقق حکومت مردم بر مردم در ریشه‌کن کردن فقر و رشوه‌خواری و نادرستی؛

و با اصول سیاست خارجی خود که عبارت است از:

الف) متابعت از منشور سازمان ملل متحد؛

ب) احترام به عهد و پیمان‌های موجود؛

ج) مبارزه با کمونیسم؛

د) جانبداری از ملل محروم و مظلوم جهان و هر نوع دوستی و هم‌کاری بین‌المللی؛
منطبق می‌داند. حزب ایران قویاً معتقد است که از بین رفتن عدم رضایت‌ها و احترام حقیقی به آزادی و حقوق امنیت قضایی، حکومت قانون و شرکت مردم در اداره کشور خود، مهم‌ترین عامل اصلی و اساسی برای مبارزه با نفوذ کمونیسم و موجب پیشرفت و ترقی است.

جاوید باد ایران، کمیته مرکزی حزب ایران، اللهیار صالح

۱. کوهستانی‌نژاد، پیشین، صص ۳۳۰-۳۳۱، روزنامه‌ی کیهان، ۱۱/۱۱/۱۳۳۵، ص ۴

[ضمیمه‌ی شماره‌ی ۷]

[نشریه شماره ۴ حزب ایران^(۱)]

حزب ایران

۱- دموکراسی و استقلال

۲- دانش و آرمان

اصول و عقاید

حزب ایران

نشریه شماره ۴

دموکراسی و استقلال

چاپ اول دی‌ماه ۱۳۲۶

چاپ دوم ۱۳۳۱

چاپ سوم تیرماه ۱۳۴۱

حکومت خوب، حکومتی است که حصول سعادت را برای افراد میسر ساخته و جامعه را به سوی ترقی سوق دهد.

سعادت بشر در رسیدن به «خواست‌های خود است؛ سعادت‌مند، کسی است که در راه نیل به آرزوهایش قدم برمی‌دارد.

علاقه‌ی ما به خواسته‌های خود، شدت و ضعف دارد. چیزهایی هست که بشدت می‌خواهیم و رسیدن به آنها هستی ما را در خطر می‌اندازد، خواسته‌هایی داریم که بدون رنجش خاطر و بروز افسردگی و اندوه از حصولشان صرف‌نظر نمی‌کنیم و سرانجام خیلی از خواسته‌ها را هم به سهولت کنار می‌گذاریم.

هیچ‌کس واقف به تمام خواسته‌های دیگران نیست.

هیچ‌کس نمی‌داند دیگری چه می‌خواهد، بر توانایی و خصوصیات شخصی یک فرد،

۱. اصل این نشریه در کتاب‌خانه‌ی مرکز اسناد انقلاب اسلامی ایران موجود می‌باشد.

کسی آگاه‌تر از خود آن فرد نمی‌باشد. هر فردی خود می‌داند چه می‌خواهد، خود می‌داند چه وسایلی برای حصول خواسته‌های خود دارد و بیشتر از [تمام] افراد بشر، به خوشبختی خود علاقه‌مند است. هیچ فرد یا گروهی نمی‌تواند خواسته‌های دیگری را تقریر کرده و یا انجام آن‌ها را به عهده گیرد.

پس روزی فرد انسانی، سعادت‌مند خواهد بود که سرنوشتش در دست خودش باشد و غیر او بر او حکومت نکند.

بشر، حیوانی است اجتماعی و خواهی نخواهی دسته‌های کوچک و بزرگ آدمیان با هم زندگی می‌کنند. سرنوشتشان به هم بستگی دارد و هر قدر سطح تمدن بالا می‌رود این همبستگی شدیدتر و دامنه‌دارتر می‌گردد، بنابراین تحقق خواسته‌های انفرادی، بدون توافق بین آن‌ها میسر نیست. خواسته‌های یک فرد، نباید خواسته‌های دیگری را پایمال کند و برخلاف جهت سیر تکامل اجتماع که موجب ترقی عموم و در نتیجه منشاء لذات بالاتری است، باشد. پس دیگران هم باید حکومت کنند؛ یعنی در حکومت بر مردم، برای سعادت مردم، تمام مردم شریک باشند. حکومت مردم بر مردم را دموکراسی می‌نامند و از این جهت است که ما بهترین طرز حکومت را حکومتی می‌دانیم که براساس دموکراسی و رأی اجتماع در اداره کشور حاکم باشد.

حزب ایران با دیکتاتوری افراد و اقلیت‌ها که خواسته‌های اکثریت را فدای خواسته‌های یک فرد یا یک اقلیت می‌سازند، مخالف بوده و چون «شخص آدمی» و مقام آدمیت را محترم و عزیز می‌شمارد، دیکتاتوری اکثریت را نیز که مانع تقریر خواسته‌های اقلیت است، مجاز نمی‌داند.

دموکراسی، نتیجه‌ی طبیعی تمایلات افراد هر جامعه است و از این جهت است که ملل دنیا یکی بعد از دیگری با اقدامات شدید که غالباً منجر به انقلابات خونین شده، حکومت خود را بدین صورت درآورده‌اند. اگر در بعضی از ممالک، دموکراسی نتایج خوبی نداشته، علت آن‌را باید در طرز اجرای دموکراسی جست و جو کرد و نه در اصل آن.

باید بکوشیم تا دموکراسی در ایران به طور صحیح اجرا شود.
اگر حکومت دموکراتیک، در نتیجه علاقه آدمیان به حصول خواسته‌های خود بر دنیا

تحمیل شده است، پس باید مقررات، سازمان‌ها و طرز اجرای آن طوری باشد که تمام افراد جامعه بتوانند خواسته‌های خود را تا آن جا که ممکن است، عملی سازند. باید روابط افراد با یک‌دیگر و با جامعه طوری تنظیم شود که خواسته‌های گروهی، سد راه خواسته‌های دیگران و به ضرر جامعه نباشد. خواسته‌های هر فردی امر شخصی آن فرد است. هیچ‌کس حق ندارد در آرزوهایش مداخله کند. هیچ‌کس مثل خود فرد نمی‌تواند خواسته‌هایش را عملی سازد. پس فرد باید در تفریر خواسته‌های خود و در اتخاذ راه حصول آن‌ها آزاد باشد. اگر سعادت، حق بشر است آزادی جست و جوی سعادت هم، حق بشر است.

بشر، باید آزاد باشد که هر چه «می‌خواهد» بخواهد، باید آزاد باشد که آن‌چه «می‌خواهد» بیان کند، در راه آن‌چه که «می‌خواهد»، آزادانه تلاش نماید. هر چه مورد علاقه‌اش است (چه آن‌چه مربوط به سعادت او است و چه آن‌چه در نتیجه سعادت‌مند کردن هم‌نوعان، مایه لذت او است) باید بتواند آزادانه بگوید و بکند. آزادی فکر، آزادی بیان، آزادی عمل، شروط اولیه برای حصول سعادت بشراند؛ ولی آزادی فرد نباید مخل آزادی دیگران باشد. خواهی نخواهی تمام افراد جامعه باید قسمتی از آزادی خود را فدای آزادی سایرین نمایند، پس آزادی فردی بالاجبار دچار محدودیت‌هایی خواهد شد که برای سعادت جامعه به طور کلی و در نتیجه برای سعادت خود فرد هم لازمست. آزادی مطلق با زندگی اجتماعی عملی نیست. سعادت افراد جامعه محدودیت‌هایی را ایجاب می‌نماید، ولی بدبختانه این حقیقت غالباً مورد سوءاستفاده قرار گرفته و به اسم این که آزادی مطلق غیرعملی و غیرمنطقی است، دشمنان آزادی ملل به سلب آزادی جامعه‌ها صورت قانونی می‌دهند.

باید به طور کامل توجه داشت که وجود محدودیت‌ها و قیود آزادی، برای تأمین و تعمیم آزادی است، فقط محدودیتی قابل قبول می‌باشد که بشر را از آزادی‌هایی که برای خوشبختی‌اش لازم است، محروم نسازد.

روش و شکل حقیقی هر حکومت را از محدودیت‌هایی که برای آزادی قایل می‌شوند، بخوبی می‌توان درک نمود.

اگر حکومتی (عنوان ظاهرش هر چه می‌خواهد باشد) انتشار خرافات را آزاد و

انتشار عقاید سیاسی و فلسفی را محدود نمود، این حکومت دشمن ملت خود است، چرا که انتشار اولی به ضرر و دومی به نفع آن است.

اگر حکومتی پدران را در فرستادن فرزندان خود به مدرسه آزاد گذاشت و در ضمن مدارس کافی ایجاد نمود، چنین حکومتی در حقیقت آزادی نافع را محدود کرده است، چه، آن که نمی خواهد فرزندش خواندن و نوشتن بیاموزد، به مقصود خود رسیده است، ولی آن که علاقه مند به تربیت فرزندان خود است وسیله انجام خواسته های خود را ندارد.

آری آزادی بدون قید و محدودیت میسر نیست، ولی در حکومت دموکراتیک حقیقی، محدودیت ها برای منافع افراد و جامعه است.

صرف به رسمیت شناختن آزادی و قانونی کردن آزادی، آزادی ایجاد نمی کند. در راه آزادی بشر، موانع بی شمار موجود است. قسمتی از این موانع طبیعی و انهدام آن ها به سهولت میسر نیست، ولی هر مانعی که تصنعی بر سر راه آزادی آدمیان ایجاد شده، باید برطرف گردد.

آن که کور به دنیا می آید، نمی تواند از تمام آزادی ها برخوردار گردد و بدبختانه هیچ جامعه [ای] نمی تواند به این محروم طبیعی، آزادی کامل بخشد، ولی آن که مانعی بر سر راهش نیست باید بتواند از آزادی به طور کامل استفاده نماید. در بعضی ممالک، با وجود این که اسماً حکومت دموکراسی برقرار است و از نظر قانون تمام افراد با هم مساوی بوده، مانعی در راه تعالی و ترقی خود ندارند، ولی این تساوی، اسمی بیش نیست. از همان روز تولد، محیط اجتماعی نابرابری های بزرگی را ایجاد می کند. برای عده ای محدودی راه ترقی به طور کامل باز است، در حالی که بر عده کثیری، زندگی به وضعی خشن و دهشتناک تحمیل می شود.

البته خصوصیات توارثی، ظرفیت و توانایی، سبب تفاوت افراد با یک دیگر می شود، ولی حکومت دموکراتیک حقیقی آن است که بر این نابرابری طبیعی، نابرابری مصنوعی اضافه نکرده وضعیت اقتصادی و سیاسی جامعه را طوری تنظیم کند که هیچ گروهی، عملاً از آزادی محروم نگردند.

حکومت دموکراتیک حقیقی، نمی تواند به همین تفویض آزادی اکتفا کند. آزادی فرد

را در کفش نهاده و به سرنوشت خود رهایش سازد، بلکه باید محیطی ایجاد کند که فرد بتواند از این آزادی برای رسیدن به خواسته‌های خود استفاده کند. هر کس به تنهایی می‌تواند به قسمتی از خواسته‌های خود برسد، مشروط بر این که سالم بماند و نیروهای خود را پرورش دهد و از این رو بهداشت و فرهنگ مملکت باید آماده و ارایه امکانات برای سالم نگه‌داشتن و تربیت کردن تمام افراد جامعه باشد.

رسیدن به قسمتی از خواسته‌های آدمی، بدون کمک دیگران میسر نیست. روزی انسان می‌تواند به کمک دیگران امیدوار باشد که با کار خود، قادر به کمک کردن باشد. پس حکومت دموکراتیک باید برای تمام افراد کار کردن را میسر سازد.

تندرستی، پرورش و کار از حقوق بشری بوده و با تضمین این حقوق است که جامعه تشکیل می‌شود. آن روزی که فرد حاضر شد قسمتی از آزادی‌های خود را به دیگران داده، بخشی از خواسته‌های خود را برای این که دیگران هم به آرزوی خود برسند کنار نهد، آن روزی که حاضر شد به دیگران برای انجام خواسته‌هایشان کمک نماید، این حقوق بر او مسلم می‌گردد؛ لذا جامعه‌ای که حکومت می‌کند باید این حقوق را تأمین نماید.

نظری به طرز تقریر خواسته‌های بشری، وظایف دیگر حکومت دموکراتیک را معین می‌کند.

اگر ضروریات حیاتی بشر از طبیعت حیوانیش سرچشمه می‌گیرد نیاز آدمی زاییده آموخته‌های او است. منبع آموخته‌های ما هر چه می‌خواهد باشد (تاریخ، سرگذشت دیگران، کار و معلومات خودمان، محیط زندگی خود و یا محیط زندگی دیگران) از این منبع است که مصالح ساختن خانه‌ی آرزو را تهیه می‌کنیم. آن که هرگز اتومبیل ندیده هیچ‌گاه آرزوی اتومبیل نمی‌کند. آن که حدود معلوماتش، برای درک زیبایی‌های کلمات سعدی کافی نیست علاقه به خواندن گلستان ندارد. آن که جز نان خالی غذایی ندیده و نجشیده است، جز نان خالی طلب نخواهد کرد.

پس هر قدر آموخته‌های ما بیشتر باشد، دامنه آرزوها و خواسته‌هایمان وسیع‌تر و به طور کلی ظریف‌تر است. رسیدن به خواسته‌های فعلی، آدمی را سعادتمند می‌سازد، ولی این سعادت و خوشبختی مناسب با آموخته‌های روز است، هر قدر دامنه‌ی

آموخته‌ها وسیع‌تر گردد خوشبختی و سعادت از نوع بالاتر و ممتازتر و در نتیجه عمیق‌تر خواهد بود. حکومت، باید سطح آموخته‌های افراد را بالاتر برده، تقریر خواسته‌های جدید و عالی‌تری را میسر سازد.

حکومت نباید به تهیه وسایل خوشبختی که متناسب با وضع امروز است اکتفا کند، بلکه باید بکوشد تا فرد را به خوشبختی‌هایی که تمدن عالی بشر اجازه می‌دهد، نایل سازد.

تهیه‌ی وسایل ترقی افراد و جامعه، از وظایف حکومت است. حکومت، باید متریقی باشد و وسایل تکامل را برای تمام افراد مهیا سازد، مخصوصاً که میل به تکامل یکی از بزرگ‌ترین و عالی‌ترین خواسته‌های بشری است.

همین که افراد، جامعه تشکیل داده، حکومتی برای خود برگزیدند و تشکیل یک ملت دادند داشتن زبان مشترک، مذهب مشترک، تاریخ مشترک و بالاتر از همه، فرهنگ و عادات و رسوم مشترک آرزوهایی ایجاد می‌نماید که مشترک تمام ملت بوده و مخصوص آن ملت است و هیچ ملت دیگری نباید سد راه نیل به آن‌ها گردد.

فقط ایرانیان هستند و لاغیر که آرزومند بزرگی و عظمت ایران بوده، از ذکر افتخارات گذشته ایران خوشحال می‌شوند. فقط ایرانیان هستند که در روز اول فروردین می‌خواهند لباس نو بپوشند، می‌خواهند در جشن و شادی باشند.

وقتی در طول سال‌ها و قرن‌های متمادی، افرادی پدر در پدر با هم زندگی کرده، در غم و شادی هم شریک شده، بلاهای آسمانی، سختی‌های طبیعت و ستم ستمگران را مشترکاً تحمل کرده‌اند، ملتی تشکیل گردیده که در میان ملل دیگر دارای خصوصیات معین بوده و به منزله یک واحد مشخص در جامعه بشریت خودنمایی کرده است. این ملت، آرزوهایی مخصوص به خود دارد که برای نیل به آن‌ها باید آزاد باشد و اگر این آزادی از او سلب شود، از سعادت محروم شده است. آزادی ملت‌ها و آزادی فرد را استقلال می‌نامند. آزادی و استقلال معرف دو مظهر یک حقیقت‌اند و این حقیقت، آزادی است. استقلال مانند آزادی برای سعادت افراد لازم بوده، حکومت دموکراتیک محصول این دو است. اگر در جوامع تاریخ بشر حکومت‌های مستبد چندی پاییده‌اند، در عصر کنونی که آرای آزادی‌بخش انتشار و وسائل ارتباط فکری جوامع بشری تکامل

یافته است، دوام حکومت‌های مستبد به قیاس تاریخ، ممتنع است. آن‌جا که دموکراسی نیست، استقلال دوام نخواهد داشت، آن‌جا که استقلال نیست، حکومت دموکراتیک هرگز عملی نخواهد شد، استقلال حکومت‌های غیردموکراتیک پایدار نیست. چرا که در چنین حکومت‌هایی، ترقی و خوشبختی برای افراد موجود نبوده و این دو، ملت را ناراضی و ضعیف نگاه می‌دارد. جامعه‌ای که افراد آن ناراضی و ناتوان هستند، استقلالش دستخوش هوی و هوس همسایه‌های قوی‌تر است. هر دفعه که مورد تهاجم قرار گیرد، قوای نظامی به سهولت متلاشی می‌شود و بر فرض هم که تهاجمی در بین نباشد عدم رضایت مردم، طبقه حاکمه را همیشه تهدید می‌کند و حکومتی که در داخل پشتیبانی ندارد، برای فرمانفرمایی خود مجبور می‌شود که به خارجی تکیه کند و استقلال مملکت را فدای بقای فرمانفرمایی خود سازد. پس ملتی که حکومت دموکراتیک ندارد، استقلال نخواهد داشت. از طرف دیگر ملتی که تحت استیلای دولت‌های خارجی است، هیچ‌گاه قادر نخواهد بود که حکومت خود را دموکراتیک سازد، چرا که حکومت دموکراتیک دنبال آرزوهای ملت خود می‌رود در صورتی که وظیفه دولت‌های غیرمستقل، انجام اوامر و دستورات دولت خارجی است. حکومتی که بر خارجی تکیه می‌کند، باید منافع و آرزوهای خارجی را در نظر بگیرد و در این صورت نمی‌تواند دموکراتیک باشد.

از این جهت است که حزب ایران، خواهان سعادت ایرانیان و عظمت ایران است و حفظ استقلال کامل کشور و پشتیبانی از اصول دموکراسی را در سرلوحه مرام خود قرار داده است.

پیروز باد ملت جاوید باد ایران

در باید و نباید راست و دروغ نیاید

دانش و آرمان

IDEO-MATERIALISME

مقدمه

بازگو از نجد و از یاران نجد تا در و دیوار را آری به وجد
هشت سال قبل که چند حزب به جبهه‌ی ملی پیوسته بودند، بر آن شدم که قواعد
اساسی تفکر حزبی را که قاعدتاً باید برای همه احزاب یکسان باشد، بیان کنم و حدود
ارتباط عقاید حزبی را با معارف علمی نشان دهم، هر چند وصول باین مقصود مشکل
می‌نمود و تا حدودی که اطلاع داشتم در این زمینه متنی برای ترجمه یا اقتباس وجود
نداشت حتی مطالب مدونی نبود، مع‌ذلک موفق به تحریر مختصری شدم. متأسفانه چند
روز پس از طبع رساله و قبل از توزیع آن، حزب ایران را آتش زدند و تمام نسخ این رساله
مانند بسیاری رسائل و اوراق و اسناد دیگر آتش گرفت.

رساله‌ی مختصر حاضر، تقریباً همانست که در سال ۱۳۳۲ نوشته شد مطالب آن
اختصاصی به حزب ایران ندارد، بلکه مقدمه‌ایست بر انواع عقاید حزبی که گمان می‌رود
اطلاع به آن برای گویندگان حوزه‌ها و مبلغین احزاب مفید باشد، زیرا هر چند وسیله
پیروزی احزاب سیاسی و نگهبان و مدافع آراء و عقاید آن‌ها در مقام عمل، توده‌ی مردم
است، ولی اشاعه‌ی عقاید حزبی با کسانی است که قدرت تبیین و تشریح دارند و این
گونه اشخاص باید از مبدأ تصدیقی مسلمی حرکت کنند و به پای استدلال به نتایج
برسند، والا صرف اعلام آرزوهای اجتماعی اهل خرد را قانع نمی‌کند.

اکنون که جبهه‌ی ملی جلوه‌ی تازه‌ای یافته است و جمعیت‌های سیاسی بدان گرویده
یا خواهند پیوست، مناسب دیده شد که این رساله‌ی مختصر به عنوان هدیه‌ی حزب
ایران به جبهه‌ی ملی، تقدیم گردد. انتظار می‌رود رهبران دانشمند جبهه ملی، از تذکار
نقایص آن و ارایه طرق رفع آن‌ها، دریغ نفرمایند و امید است این اقدام صادقانه، مقبول
خاطر مردم میهن‌پرست و خدمتگزار قرار گیرد.

جاوید باد ایران
علی قلی بیانی

مقدمه‌ی چاپ سوم

در سال‌هایی که نهضت ملی ایران به پیشوایی مرحوم محمد مصدق بود، بحث‌های سیاسی میان حزب ایران و گروه‌های مارکسیست از آن جمله حزب توده، بسیار گرم بود. یکی از موارد بحث، بحث سازمان جوانان دربارهی وصف «علمی» بود. عده‌ای از جوانان عضو حزب همت خود را قرار داده بودند که ثابت کنند مارکسیسم «علمی» نیست و تعدادی از حزب توده نیز، از زبان سران مارکسیست اصرار داشتند که ثابت کنند که قطعاً و یقیناً مارکسیسم چکیده‌ی علم احکامش، خلاف ندارد؛ چون ورود در این مطلب که [مارکسیسم] اصلاً علم است (به معنای امروز)، محتاج بحث مفصلی است که در خور مباحث حوزه‌های حزبی نیست. برای روشن شدن مطلب، من راه کوتاهی انتخاب کردم و مجموعه [ای] گرد آوردم که امیدوارم بی‌فایده نباشد.

این نشریه یک مرتبه در سال ۱۳۳۲، چاپ و منتشر شد. بیشتر مجلاتش در آتش‌سوزی حزب، در ۲۸ مرداد آن سال از بین رفت؛ لذا در سال ۱۳۴۰ به‌عنوان هدیه‌ی حزب ایران به جبهه‌ی ملی دوم، دوباره چاپ شد و اکنون به چاپ سوم آن رسیده است. ناگفته نماند که چند ماه قبل در روزنامه کیهان، یکی از آقایان که نقد کتاب می‌نویسد، درباره کتاب «دانش و ارزش» بحث کرده و مطالب آن تا حدی به مباحث این نشریه بسیار نزدیک بود. این توارد حاضرین را به فاصله ۲۶ سال، مبارک می‌شماریم. امیدواریم در سایر فصول عقاید حزبی نیز از این تواردات مشاهده شود، به شرط این که عموم از آن مستفید شوند و اگر سند مقدمی هست، ذکر گردد.

پیروز باد ملت، جاوید باد ایران

علی قلی بیانی

دانش و آرمان idei-materialisme

تقسیم افعال بشری

افعال بشری بر دو قسم است: اول، افعالی که بدون دخالت اراده انجام می‌پذیرد. دوم، افعالی که ناشی از حکم عقل و دخالت اراده با شعور است. مثلاً کارهای دستگاه تنفس و گوارش و امثال آن جزئی از افعال بشری است. منتهی در این نوع افعال که مشترک بشر و حیوان است، اراده با شعور دخالت ندارد و انتظام دستگاه، مربوط به عوامل دیگریست. هم‌چنین وقتی نوزاد، پستان مادر را می‌مکد شاید اراده با شعور در این عمل دخالت نداشته باشد، اما وقتی شخصی برای خرید از خانه بیرون می‌آید مسلماً این عمل پس از حکم عقل و تعلق اراده‌ی باشعور انجام شده است.

در این مقام، مسأله آزادی اراده مطرح نیست، بدین معنی که موافقین و مخالفین آزادی اراده متفقند که قسمتی از فعالیت‌های بشر، فعالیت ارادی است. حال اگر اراده خود معلول امور دیگری باشد باز نفی فعالیت‌های ارادی نخواهد شد؛ یعنی تردید نیست که تا شخص اراده خروج از خانه نکند از خانه بیرون نخواهد رفت و این عمل وی با ترشح غده معده یا جریان غدد دهان فرق دارد. منتهی مخالفین آزادی اراده می‌گویند تعلق اراده به بیرون رفتن از خانه، امر ضروری بوده است و موافقین آزادی اراده، منکر این ادعا هستند.

علت قریب افعال ارادی

علت قریب افعال ارادی، یک رشته تفکرات ساده یا بغرنج کوتاه یا دراز است، مثلاً اگر در مرحله اول شروع به غذا خوردن که امر بسیار ساده‌ی عادیست، تأمل کنیم خواهیم دید که (جز در مورد پستان گرفتن نوزاد که ممکن است غیرارادی باشد) حتی این عمل ساده، نتیجه یک استدلالی است که همه در عالم ذهن، آن استدلال را حاضر دارند؛ منتهی مردمی که آموزش ندیده‌اند نمی‌توانند آن را در قالب کلمات به طور منظم و مفصل بیان کنند. وقتی به سمت غذا دست می‌بریم این عمل، نتیجه این سلسله تفکر

ساده است:

- ۱- من گرسنه‌ام- این حکم معلوم حضوری است.
- ۲- گرسنگی زیاد موجب مرگ است- این حکم معلوم تجربی یا استدلالی است.
- ۳- از مرگ باید پرهیز کرد- این قول امر است.
- ۴- علاج گرسنگی، غذاست- این حکم معلوم تجربی است.
- ۵- پس باید غذا خورد- نتیجه چهار حکم قسمت قبل.

در این سلسله استدلال، قسمت اول، دوم و چهارم احکامی هستند که در آن از نسبت دو امر حکایت شده است. مثلاً در حکم اول، بین من و گرسنگی نسبت مثبت آمده است و گفته‌ام من گرسنه‌ام یا در حکم چهارم بین علاج گرسنگی و غذا، نسبت مثبت آمده است و گفته شده است علاج گرسنگی غذاست. این گونه احکام که خبر نامیده می‌شوند، ممکن است راست یا دروغ باشد، ولی حکم سوم یعنی، «از مرگ باید پرهیز کرد»، امر است نه خبر و درباره آن راست بودن و دروغ بودن معنی ندارد. از امر یا اطاعت می‌شود یا نمی‌شود این حکم متکی بر نوعی نفرت، نوعی پیش‌بینی رنج یا احساس قبلی رنج است، به عبارت دیگر متکی بر بد دانستن و مایه رنج شمردن مرگ است. این حکم (حکم سوم) را حکم ارزش می‌گویند و حال آن که سایر احکامی که در این مثال گفته شد، همه حکم واقع است؛ یعنی همه اخباری است راجع به حقیقت خارجی واقع، که ممکن است مطابق با واقع یا غیرواقع (راست یا دروغ) باشد.

اگر درست دقت شود، شرط این که من به سمت غذا دست دراز کنم، این است که بر شخص من مسلم باشد که از مرگ باید پرهیز کرد؛ یعنی من تصمیم به اطاعت از این «باید» داشته باشم والا اگر من نخواهم از مرگ پرهیز کنم سه حکم دیگر به خودی خود موجب این نیست که من غذا بخورم و اگر کسی نخواهد از مرگ پرهیز کند و تصمیم به خودکشی گرفته باشد غذا نمی‌خورد، بلکه سم کشنده‌ای می‌خورد. پس روشن شد که در این مثال، یکی از علل فعل غذا خوردن من، متکی بر نفرت از مرگ یا حب حیات است، یعنی متکی بر یک حکم ارزشی است.

برای توضیح بیشتر یک مثال دیگر را تحلیل می‌کنیم:

وقتی من برای استقرار سوسیالیسم تلاش می‌کنم این عمل من نتیجه اینست که با

خود می‌اندیشم:

۱- سوسیالیسم، موجب آسایش حداکثر ممکن افراد بشر است. این حکم معلوم استدلالی است.

۲- باید برای آسایش حداکثر ممکن افراد بشر کوشید. این قول امر است.

۳- پس باید برای استقرار سوسیالیسم کوشید. نتیجه دو حکم قبل.

در این جا باز قسمتی از تفکر من، یعنی حکم اول خبر است، بدین معنی که بین دو امر نسبتی برقرار شده است؛ یعنی بین مفهوم «سوسیالیسم»، و «موجب آسایش حداکثر ممکن افراد بشر» نسبت مثبت آمده است و گفته‌ام سوسیالیسم، موجب آسایش حداکثر ممکن افراد بشر است. این خبر ممکن است راست یا دروغ باشد، ولی من به حکم استدلال یا تجربه آن را راست می‌دانم و نسبت اثباتی بین دو مفهوم مذکور می‌آورم، حال آن که دیگری ممکن است آن امر را دروغ بداند و نسبت سلبی بین همان دو مفهوم بیاورد.

اما حکم دوم، (باید برای آسایش حداکثر ممکن افراد بشر کوشید) امر است و درباره آن راست بودن و دروغ بودن معنی ندارد زیرا امر، متکی بر یک مقیاس ارزش است، یعنی من آسایش اکثریت افراد بشر را مطلوب و پسندیده و مایه خوشی و لذت خود می‌دانم و برای آن ارزش قایل هستم (چنان که مرگ را طبعاً نامطلوب و ناخوشی و مایه رنج می‌دانستم) و لذا از این «باید» در این عبارت اطاعت می‌کنم، ولی ممکن است دیگری چنین امری را پسندیده و مایه خوشی و لذت نداند، لذا از این «باید» اطاعت نمی‌کند.

در حکم دوم راست و دروغ وارد نیست، لازم‌الرعايه بودن یا نبودن مطرح است، آنچه راست است برای همه راست است، آنچه دروغ است؛ برای همه دروغ است؛ ولی آنچه برای برخی لازم‌الرعايه است برای دیگران ممکن است نباشد، زیرا واقع و حقیقت خارجی قابل اختلاف نیست، ولی حکم ارزش برحسب افراد متغیر است.

از این مقدمه، نتیجه می‌گیریم که مبدا قریب حرکات ارادی بشر، همیشه دو جزء دارد. حکم واقع و حکم ارزش. اگر حکم ارزش نباشد، هزاران حکم واقع که خبر از نسبت بین دو مفهوم است، منجر به عمل نمی‌شود و اگر حکم واقع نباشد، حکم ارزش

اثر عملی ندارد. مثلاً اگر گفتیم ارسنیک سم است و به این امر که «از سم باید پرهیز کرد» تسلیم نبودیم، نتیجه نمی‌شود که نباید ارسنیک خورد و اگر گفتیم از سم باید پرهیز کرد و ندانستیم که کدام چیز سم است، این حکم نتیجه عملی ندارد.

حکم ارزش معلوم و مجهول

همان‌طور که همه‌ی اخبار و تصدیقات، معلوم نیست و باید اخبار و تصدیقات مجهول را از اخبار معلوم نتیجه گرفت، همان‌طور هم، همه‌ی احکام ارزشی، همه‌ی اوامر، در بادی امر بدیهی و لازم‌الرعايه نیست. مثلاً وقتی می‌گوییم زمین متحرک است، این حکم، بخودی خود معلوم نیست و با این حکم که دو قطعه خط مساوی با یک قطعه خط سوم خود مساویند، فرق دارد و لازمست آن را به مدد تجربه یا استدلال معلوم ساخت؛ یعنی این حکم مجهول را باید به احکامی که بر حسب تجربه یا استدلال بر ما معلوم است، باز گرداند. همین‌طور وقتی می‌گوییم باید از الکل اجتناب کرد، این امر که متکی بر یک حکم ارزش است ممکن است بر ما مسلم نباشد؛ یعنی در مقام مشابهه با تصدیقات و قضایا، حکم مجهولی باشد. برای این که تردید ما رفع شود باید آن را به احکام ارزشی مسلمی برگشت داد که آن حکم ارزشی مسلم در این‌جا نظیر حکم تصدیقی معلوم است. مثلاً می‌گوییم:

از الکل باید دوری کرد، زیرا:

۱- الکل موجب بیماری است. حکم تجربی معلوم (حکم واقع).

۲- باید از بیماری پرهیز کرد. امر لازم‌الرعايه (حکم ارزشی مسلم که نظیر حکم

تصدیقی معلوم است).

۳- پس باید از الکل پرهیز کرد. نتیجه.

واضح است همان‌طوری که در استنتاج تصدیقات و قضایای مجهول از تصدیقات و قضایای دیگر. سیر لایتناهی ثمر ندارد و باید سرانجام به حکمی که معلوم باشد یا معلوم تلقی شده باشد، متکی شد و اگر تمام احکام سابق را مجهول فرض کنیم، محال است که مجهول جدیدی معلوم شود در این‌جا نیز سیر لایتناهی معنی ندارد و باید سرانجام لااقل یک حکم ارزشی مسلم را قبول کرد و الا هیچ حکم ارزشی جدیدی که در آن تردید

داشته باشیم بر ما مسلم نخواهد شد، مثلاً اگر در این امر که باید از بیماری پرهیز کرد تردید کنیم، یا باید این امر را به نوبه خود به این حکم که باید از مرگ پرهیز کرد برگردانیم و بگوئیم بیماری ممتد موجب مرگ است یا به امر دیگری نظیر این حکم اخیر که در آن تردید روا نباشد، والا محال است که ثابت کنیم باید از الکل پرهیز کرد.

تباین ذاتی حکم واقع و حکم ارزش^(۱)

از تأمل در احکام ارزش و احکام واقع معلوم می‌شود که حکم واقع و حکم ارزش با هم تباین ذاتی دارند. حکم واقع، تصدیق است و حال آن که حکم ارزش، تصدیق نیست. در حکم واقع دروغ و راست وارد است، ولی در حکم ارزش وارد نیست. بنابراین محال است که یک حکم ارزش بتواند از یک یا هزاران حکم واقع نتیجه شود زیرا احکام واقع نسبت مثبت یا منفی تصورات اند. مثلاً می‌گوییم زمین متحرک است یا نیست. بین دو تصور زمین و متحرک، نسبت سلب یا ایجاب می‌آوریم و حال آن که حکم ارزش باید و نباید است.

از نسبت سلب و ایجاب، باید و نباید در نمی‌آید. اگر هزاران سال بگوئیم فلان امر، فلان نوع است و فلان حادثه، فلان روز واقع شد، نتیجه نمی‌شود که باید فلان کار را کرد یا نکرد. به قول هانری پوانکاره، «اگر مقدمات یک برهان (صغری و کبری) هر دو خبر (حکم واقع) باشند نتیجه نیز خبر خواهد بود. برای این که نتیجه به صورت امر باشد باید لااقل یکی از مقدمات، امر باشد؛ ولی مبادی علم، اصول موضوعه هندسه خبر (حکم واقع) هستند و چیز دیگری نمی‌توانند باشند. حقایق تجربی نیز به صورت خبرند. در مبنای علم جز حکم خبری، چیزی نیست و نمی‌تواند باشد؛ لذا اگر ماهرترین و باهوش‌ترین دیالکتیسین‌ها، هر قدر که بخواهد با این اصول، تردستی و هنرنمایی کند و

۱. وجه تسمیهی حکم ارزش- عباراتی را که به صورت امر است حکم ارزشی نامیده‌ایم؛ زیرا این گونه احکام، ناشی از ارزنده دانستن و مطلوب شمردن مقصدیست که نتیجه‌ی عمل به آن امر است. مثلاً می‌گوییم باید نیکوکار بود. واضح است که ما قبلاً نیکوکاری را پسندیده و با ارزش می‌دانیم و بعد چنین عبارتی را می‌گوییم، ولی برای اجتناب از اختلاط مفاهیم وصف «امر» در فارسی، بهتر از حکم ارزش است. احکامی که با وصف بد یا خوب بیان می‌شود مانند بیماری بد است یا تندرستی خوب است این احکام نیز متکی بر ارزنده دانستن یا ندانستن و مطلوب شمردن یا نشمردن مفهومی است و آن‌ها نیز به احکام ارزشی مانند باید از بیماری پرهیز کرد یا باید در جست و جوی تندرستی بود، باز می‌گردد.

آن‌ها را با هم ترکیب کرده روی هم بچینند، تنها چیزی که می‌تواند به دست آورد به صورت خبر خواهد بود و هرگز جمله‌ای که بگوید چنین کن و چنان نکن... به دست نخواهد آورد.

صورت واقع نمای احکام ارزش

گفتیم هر امری متکی بر باور و ایمان به نوعی ارزش است، مثلاً وقتی می‌گوییم «باید زنده ماند» این حکم، ناشی از این مطلب است که من برای زندگی ارزش قایل هستم و خواهان آنم؛ اما اگر کسی خواهان زندگی نباشد، این امر که باید زنده ماند برای وی منشاء اثر و حرکتی نیست و آن‌چه لازمه‌ی بقاست انجام نخواهد داد.

ممکن است گفته شود که هر صورت امری یا حکم ارزش را می‌توان به مدد فعل خواستن یا به مدد وصف «ضروری» به صورت بیان کرد و بدین طریق ثنویت حکم واقع و حکم ارزش تحزب نخواهد ماند، مثلاً حکم «باید برای استقرار کوشید» در ابتدای این بحث به شرحی که گذشت به یک حکم ارزش (یا یک امر) بازگشت و حال آن که این حکم این طور تحلیل شود:

۱- سوسیالیسم موجب آسایش حداکثر ممکن افراد بشر است- معلوم استدلالی است. (حکم واقع)

۲- من خواهان آسایش حداکثر ممکن افراد بشر هستم- معلوم حضوری است. (حکم

واقع)

۳- پس باید برای استقرار سوسیالیسم کوشید- نتیجه دو حکم قبل.

یعنی برخلاف تحلیل مثال فوق در فصل علت قریب افعال ارادی، حکم سوم، نتیجه دو حکم واقع به نظر می‌رسد نه نتیجه ترکیب یک حکم واقع و یک حکم ارزش یا امر. در این جا کفایت توجه شود که وقتی فعل خواستن به کار رفت (به هر صورتی که استعمال شود) این لفظ، مفید این معناست که اراده من به موضوع مورد بحث (در این جا آسایش حداکثر ممکن افراد بشر) تعلق گرفته است و در این صورت چه لفظ «باید» به کار برود چه نرود، خواه لفظ بکن یا نکن گفته بشود یا نشود، امر به حرکت به طرف مقصود با حکم ارزش مربوط به آن، به محض حصول مفهوم مورد بحث (آسایش حداکثر ممکن

افراد بشر)، در ذهن آمده است و با خود گفته‌ام چنین چیزی را باید خواست یا چنین باید کرده و این حکم که من خواهان آسایش حداکثر ممکن افراد بشر هستم، فقط بیان وقوع آن حالتی است که در من حاصل شده است. غرض اینست که در این جریان، اراده من به نحوی دخیل بوده است نه این که معنی این جمله که من خواهان آسایش حداکثر ممکن افراد بشر هستم معنی ضرورت و دوام باشد که بستگی به خواهش دل من و اراده من نداشته باشد.

نظیر این مغالطه ممکن است با استعمال کلمه ضرورت پیش آید بدین شرح که ممکن است مثال قبل را به صورت ذیل بیان نمود:

- ۱- من گرسنه‌ام- معلوم تجربی که حکم واقع است.
- ۲- دوام گرسنگی موجب مرگ است- معلوم تجربی یا استدلالی که حکم واقع است.
- ۳- دوری از مرگ ضروری است- به ظاهر حکم واقع است چون نسبت بین دو مفهوم است.
- ۴- پس باید از گرسنگی اجتناب کرد.

در این تحلیل نیز برخلاف آنچه در فصل علت قریب افعال ارادی بیان شد ظاهراً چنین به نظر می‌رسد که برای وصول به حکم چهارم، احتیاجی به حکم ارزش یا امر نیست، ولی هر چند در این صورت تحلیلی به ظاهر از احکام واقع نتیجه ارزشی گرفته شده است، ولی با اندک دقتی این شبهه مرتفع می‌شود. کافی است در معنای ضرورت دقت شود، اگر ضرورت به معنی حرفی باشد؛ یعنی معادل کلمه «باید» باشد، جواب اشکال داده شده است؛ ولی اگر ضرورت به معنای مفهومی تلقی شود که در این جمله محمول قرار گرفته باشد (نسبت به موضوع دوری از مرگ که مفهوم مرگ است) و در نتیجه نسبت اثباتی بین دو مفهوم آورده شود و جمله، حکم واقع تلقی گردد، با اندک تاملی روشن می‌شود که چنین جمله‌ای اصلاً معنی ندارد، زیرا ضرورت در برخی موارد از تصور دو مفهوم حاصل می‌شود. یعنی به محض تصور آن دو مفهوم، معنای ضرورت به سبب آن‌ها و قائم به وجود ذهنی‌شان حاصل می‌شود، مثلاً وقتی معنی شکل مسدود مرکب از سه خط مستقیم حاصل شد، تصور سه زاویه حاصل است و می‌گوییم سه زاویه داشتن مثلث ضروری است، یعنی محال است که مفهوم اول حاصل شود و مفهوم دوم

نیاید. پس ضرورت جز پیوستگی دائم دو مفهوم، چیزی نیست و پیوستگی دو مفهوم جز بوجود آن دو مفهوم موجود نمی‌شود و لذا هیچ معنی ندارد که بگوییم دوری از مرگ ضروری است؛ یعنی به این معنی که دوری از مرگ مفهومی باشد و ضروری مفهوم مستقل دیگری که در ذهن قابل حمل باشد. بلکه به معنای صحیح منطقی می‌توان گفت دوری از مرگ ضروری نیست؛ یعنی مفهوم ضرورت، به معنایی که اخیراً گذشت (نه به معنای معادل کلمه بایسته)، در این جا قابل حمل نیست و نمی‌تواند در این قضیه محمول باشد. پس در این جا ضروری، هیچ معنایی جز این ندارد که «باید کرد» و لذا از حکمی که به ظاهر حکم واقع بود (یعنی می‌گفتیم دوری از مرگ ضروری است) نقاب مغالطه برداشته می‌شود و به صورت روشن، باید از مرگ دوری کرد (که فقط محل باید را برای سلاست عبارت تغییر دادیم) در می‌آید. در این صورت استنتاج حکم چهارم که یک حکم ارزش است از مقدماتی که مرکب از احکام واقع و حکم ارزش (حکم سوم) هستند، مانع ندارد.

تعریف عقیده‌ی حزبی

بسیاری چیزها مرکب از اجزایی هستند که به صورت خاصی به هم مرتبط‌اند، مثلاً صندلی مرکب از چرم و چوب و آهن و نوار و غیره است، ولی برای این که این مجموعه صندلی بشود باید این اجزا به صورت و هیأت خاصی با هم مرتبط باشند به قسمی که تا آن صورت خاص حاصل نشود، عمل صندلی بودن از آن مجموعه مواد ساخته نیست، هم‌چنین است حکم اشیای دیگر مانند پیراهن، لباس، لکوموتیو، رادیو و غیره که اجزاء هر یک نسبت به هم، انتظام به خصوصی دارند. این انتظام خاص که منشأ بروز عمل شینی است صورت و اجزایی که ذکر شد، در اصطلاح می‌نامیم مثلاً چرم و چوب و میخ صندلی را (به همان شکلی که در صندلی به کار می‌رود) ماده صندلی و آن صورت و هیأت خاصی که باید این اجزاء پیدا کند تا صندلی شود صورت آن نامیم (ما این اصطلاح را قطع نظر از تعبیر قدما به کار می‌بریم و اصلاً وارد آن مطلب نمی‌شویم که آیا صورت به این معنایی که می‌گوییم جوهر است یا عرض، زیرا بحث در این گونه مطالب ربطی با کار حزب ندارد). حزب نیز از طرفی مرکب از افرادیست که در حکم مواد آن است و از

طرف دیگر دارای عقایدیست که آن افراد را با انتظام خاصی به هم متصل می‌کند به قسمی که از مجموعه‌ی این افراد پراکنده پس از پیدایش عقیده‌ی حزبی، کار حزبی ساخته خواهد شد. چنان که آن انتظام و صورت خاصی که اجزاء صندلی گرفت موجب شد که از آن اشیا کار صندلی بودن ساخته شود. از طرفی کار حزب، عبارتست از اولاً تقویت (نه ایجاد) نیروهایی که برای استقرار هدف معینی باید به کار برود، ثانیاً سیر به طرف آن هدف، مثلاً کار حزب سوسیالیست اولاً تقویت نیروهایی است که خواهان استقرار رژیم سوسیالیست است، ثانیاً سیر به طرف هدف سوسیالیسم. پس عقیده حزبی، عبارتست از مجموعه احکامی که اولاً هدفی اجتماعی تعیین کند، ثانیاً نیروهای مناسب آن هدف را مرتبط و تقویت کند، ثالثاً راه وصول به آن هدف را نشان دهد.

پس عقیده‌ی حزبی موجب معرفی هدفی اجتماعی و ارتباط و تقویت نیروهای مناسب آن و ارایه‌ی راه رسیدن به آن است. وقتی افراد به مدد چنین امری به هم مرتبط شدند، آن وقت از مجموعه‌ی آن افراد پراکنده، کار حزبی ساخته است. اگر در این تعریف دقت شود، روشن خواهد شد که عقیده‌ی حزبی بالضرورة مرکب از احکام واقع و احکام ارزش است؛ زیرا هدف امری است که سیر به طرف آن دستور داده می‌شود، مثلاً می‌گوییم هدف حزب سوسیالیست، رژیم سوسیالیست است؛ یعنی رژیم سوسیالیست، امری است که ارزش آن را دارد که مردم را به سمت آن سوق دهیم یا مردم خود به سمت آن بروند، به عبارت دیگر امری است که ارزش آن را دارد که به نام آن، به دیگری بگوییم باید بروی یا به خود بگوییم باید بروم، ولی ایجاد ارتباط بین نیروهای مناسب و تقویت آن‌ها امریست که تحقیقاً مرکب از یک سلسله احکام واقع است، مثلاً می‌گوییم راه تقویت نیروهای مناسب استقرار سوسیالیسم پیدایش صنایع بزرگ است، این حکم در آن درست یا نادرست وارد است؛ یعنی ممکن است این عقیده راست یا دروغ باشد؛ اما انتخاب راه وصول به هدف هم حاوی احکام واقع و هم شامل احکام ارزش است؛ یعنی اگر راه منحصر به فرد نباشد، درک بهترین آن‌ها مبتنی بر اینست که اولاً مفهوم بهتر و نیک‌تر را در ذهن داشته باشیم، مثلاً بگوییم که راهی که در آن آلام بشر کمتر باشد بهتر است. (حکم واقع) ثانیاً، تشخیص دهیم که این راه بهتر است (حکم واقع)، ثالثاً بگوییم از راه بهتر باید رفت. (حکم ارزش)، ولی اگر راه منحصر به

فرد باشد، دیگر پس از تعیین هدف (حکم ارزش) احتیاج به حکم ارزش جدیدی برای سیر به طرف هدف نداریم.

آیا علم یا فلسفه (به معنی درک حقایق اشیا) می‌تواند به خودی خود موجد عقیده حزبی باشد؟

از بیان فوق نتیجه می‌شود که علم و یا فلسفه به خودی خود، نمی‌تواند موجد هیچ عقیده‌ی حزبی، چه احکام علم تماماً احکام واقع است و علم بیان کمی یا کیفی ارتباط متغیرات به منظور تصرف در عالم خارج است، مثلاً بیان ارتباط افزایش و کاهش نور چراغ با شدت یا ضعف جریان الکتریسته یا بیان ارتباط تغیرات اقلیم با تغیرات ساختمان حیوانات و امثال آن، این احکام چون ممکن است راست یا دروغ باشد یا همیشه صحیح باشد، حکم واقع است و چنان‌که دیدیم عقیده‌ی حزبی مرکب از دو جزء است. عقیده‌ی حزبی همان احکام ارزش است (منتها احکام واقع شرط لازم عقیده‌ی حزبی است). پس به حکم تباین ذاتی حکم واقع و حکم ارزش محال است که جزء ارزشی عقاید حزبی از علم نتیجه شود و اگر این جزء نباشد، عقیده‌ی حزبی وجود ندارد پس به ضرورت عقل، عقیده‌ی حزبی از علم قابل استنتاج نیست.

به همین قیاس عقاید فلسفی به معنی عقایدی که می‌خواهد حقایق اشیا را درک کند، نمی‌تواند مولد عقاید حزبی شود. چه احکام فلسفی مثل این که حقیقت ماده، فلان امر است یا فکر مادی است یا غیر مادی، همگی احکام واقع‌اند، یعنی مورد دروغ یا راست هستند و مفهوم درست یا نادرست با آن‌ها سازگار است؛

اما اگر اخلاق را نیز جزء فلسفه تلقی کنیم، می‌تواند مولد عقاید حزبی باشد چون در اخلاق گفت و گو از خوب و بد، یعنی از بکن و نکن است.

مثلاً اگر بگوییم منشاء تحولات تاریخ، روابط تولیدی و نیروهای تولیدی است (اصالت طرز تولید) و تاریخ، بیان جنگ طبقات است و اضافه کنم که من متعلق به طبقه‌ی کارگرم، از این مطالب نتیجه نمی‌شود که من باید وارد جنگ طبقاتی شوم؛ زیرا مقدمات احکام واقع و نتیجه، حکم ارزش است و استنتاج حکم ارزش از حکم واقع، ممتنع عقلی است. مگر این که پس از مقدمات فوق اضافه شود که من مجبوراً وارد جنگ طبقاتی

هستم، در این صورت هیچ عقیده‌ی حزبی و هیچ تلاش اجتماعی ضرورت ندارد، زیرا همان طور که بدن من به سمت زمین جذب می‌شود و همیشه روی زمین و روی صندلی یا روی چیزی تکیه دارد و محتاج به تلاش نیست. در این مورد نیز همیشه در جنگ خواهم بود و دستور لازم ندارد بلکه درجه آزادی من کمتر است.

نقش ایده‌آل در عقاید حزب

امری که تصور آن در ذهن ما موجب حکم ارزش می‌شود، ایده‌آل نامیده می‌شود مثلاً زیبایی، خوبی، آزادی، داد‌نیرو امور است که چون به ذهن آمد موجب سیر به طرف آن‌هاست (بلکه در حقیقت می‌توان گفت که در این جا یک مسأله تعریف مطرح است؛ یعنی اگر بپرسند خوبی چیست؟ باید گفت آن چیز که باید در جست و جوی آن بود و غیره).

پس احکام ارزش، متکی بر ایده‌آل یا آرمان است. از این مقدمه چنین نتیجه می‌شود که هیچ حزبی بدون قبول قبلی یک ایده‌آل معنی ندارد؛ یعنی همان طور که دایره مربع وجود ندارد حزب غیر ایده‌آلیست نیز وجود ندارد. پس هر حزب، قطعاً ایده‌آلیست است. منتها این ایده‌آلیسم را ایده‌آلیسم اخلاقی باید نامید.

کمال عقیده‌ی حزب

همان‌طور که در علوم، کمال علم به دقت قواعد و محدود بودن مبادی تصدیقی آنست، یعنی هر چه علم متکی بر اصول (احکام واقع) کمتری باشد و دقت آن زیادتر باشد، کامل‌تر است در عقیده‌ی حزبی نیز هر چه تعداد احکام ارزش مورد نیاز عقیده‌ی حزبی، کمتر باشد و شمول و عمومیت احکام آن در همه موارد بیشتر باشد، آن عقیده‌ی حزبی کامل‌تر است.

به عبارت دیگر اگر در مقام مقایسه دو عقیده‌ی حزبی، اولی برای معلوم ساختن یا واجب‌الرعیه ساختن تمام احکام ارزشی اش احتیاج به یک حکم ارزش داشت، که اگر آن حکم ارزش مسلم و واجب‌الرعیه تلقی شود، به مدد احکام واقع بتوان تمام سایر

احکام ارزشی را در آن نتیجه گرفت و دومی نیاز به دو حکم ارزشی مسلم داشت که برای استنتاج سایر احکام ارزشی باید از آن دو حکم ابتدایی مسلم استفاده کرد، البته عقیده اول کامل تر است.

ترقی علم، شرط لازم کمال عقیده حزبی است. تردید نیست که هر چه علم ترقی کند، زمینه کمال عقیده حزبی فراهم تر می شود. کمال عقیده حزبی با تعداد احکام ارزش آن تناسب معکوس دارد. چه به شرحی که گذشت عقل بشر، مایل است که حتی المقدور امر و دستوره‌های اول را که بدون اثبات مانند اصل موضوع گرفته می شود به حداقل تعداد ممکن برساند، مثلاً فرض کنیم که فساد ناشی از فقر باشد و علم، این معنی را ثابت کرده باشد. برای کسی که از این حکم علمی (حکم واقع) خبر داشته باشد و بخواهد یک عقیده حزبی را بیان کند و در ضمن سایر احکام ارزشی اصلی (که آن‌ها را مسلم می داند) بگوید باید با فقر مبارزه کنید و نگوید با فساد هم مبارزه کنید زیرا مادام که فقر باشد، مبارزه با فساد فایده ندارد و اگر قرار است، تلاشی صورت گیرد چه بهتر که تماماً برای قلع ریشه فساد، یعنی فقر صورت گیرد، تا برای رفع هم فساد و هم فقر. این شخص فقط یک حکم ارزش دارد که آن را مسلم و بی نیاز از اثبات می داند و آن این است که «با فقر مبارزه کن»؛ ولی اگر شخص دیگری از این معنی بی خبر باشد و نداند که فساد، معلول فقر است، می گوید با «فقر مبارزه کنید» و «با فساد مبارزه کنید»؛ یعنی دو حکم ارزشی اصلی دارد که آن‌ها را محتاج اثبات نمی داند و ضروری هم می شمارد و می گوید «فقر بد است»، «فساد بد است»؛ ولی ممکن است که نظریه‌های شبه علمی که احکام واقع آن‌ها به اثبات نرسیده است و احیاناً نادرست باشد بدون علت، یک عقیده حزبی را خیلی ساده و کامل نشان دهد و حال آن که در حقیقت، عقیده‌ای بی مبنا است، نه یک عقیده کامل حزبی، مثلاً فرض کنید که بعضی به غلط، ظلم دولت را نسبت به افراد یا ظلم افراد را نسبت به یک دیگر ناشی از روابط اقتصادی بدانند و به غلط معتقد باشد که اگر سرمایه‌داری از بین برود، دیگر ظلم پلیس و بی عدالتی‌های اجتماعی در تقسیم مشاغل عالیه و مزدهای زیاد و تجاوز و دخالت در زندگانی خصوصی مردم از بین خواهد رفت. این شخص، علت بدبختی بشر را فقط بدی رژیم اقتصادی می داند و برای سعادت بشر می گوید، باید فقط با سرمایه‌داری مبارزه کرد، در صورتی که اگر شخص

دیگری به نقاط ضعف این نظر توجه کرده باشد و از نظر علمی سفسطه‌های این عقیده را فهمیده باشد، می‌گوید در عین این که سرمایه‌داری بد است و باید از بین برود، چون علت ظلم فقط وجود سرمایه‌داری نیست و ممکن است در رژیم سوسیالیست آدم‌کشی و پرونده‌سازی و حبس و تبعید و تبعیض و رفیق‌بازی و حق‌کشی و دشمنی وجود داشته باشد، باید با ظلم هم مبارزه کرد. عقیده‌ی شخص دوم متکی بر دو حکم ارزش است: سرمایه‌داری بد است - ظلم بد است و حال عقیده‌ی اولی متکی بر یک حکم ارزش است که سرمایه‌داری بد است. هر چند به ظاهر شخص اول، عقیده‌ی ساده‌تر و کامل‌تری دارد؛ ولی در حقیقت چون عقایدش متکی بر احکام درست و منطقی نیست عقیده حزبی او خیال خامی بیش نیست.

پس کمال عقیده حزبی آنست که در آن از آخرین احکام مسلم علمی استفاده شده و تعداد احکام ارزشی‌اش به مدد علم به حداقل ممکن رسیده باشد. بدون این که بی‌جهت برای مردم دستور صادر کند یا در عالم خیال نظریات علمی بیافند. چه همان‌طور که تصدیقات مجهول، وقتی معلوم می‌شود که با رشته محکم استدلال صحیح به تصدیقات بدیهی و معلوم برسند، احکام ارزش نیز وقتی توجیه می‌شود که با رشته محکم استدلال صحیح منجر به حکم ارزشی اصلی (حکم ارزشی مسلم) گردد و همان‌طور که اصل موضوع اقلیدس را نمی‌توان به اثبات رسانید و تمام استدلال‌های هندسه‌های سابق با آن که به ظاهر بسیار علمی می‌نمود، بی‌ثمر و بی‌اثر بود. همان‌طور هم بعضی از احکام ارزشی را باید برای خود و به خودی خود قبول کرد و نمی‌توان آن را به احکام ارزشی دیگری بازگرداند، مثلاً این حکم که باید با ظلم مبارزه کرد هیچ ارتباطی با این حکم که باید با فقر مبارزه کرد، ندارد و نمی‌توان یکی از این دو حکم ارزش را به دیگری بازگرداند.

به طور خلاصه می‌توان گفت:

عقیده کامل حزبی، ترکیبی است از حداقل احکام ارزشی مسلم با حداکثر احکام علمی مسلم مرتبط با سعادت اجتماع.

دو حکم ارزشی مسلم:

با توجه به این مقدمات می‌توان گفت که تلاش اصلی متفکرین احزاب، تعیین حداقل

ممکن احکام ارزشی مسلم است که اعلام آن‌ها برای سعادت اجتماع ضروری است. زیرا هر چند هر نوع مقررات اجتماعی باید به طور کامل مبتنی بر نتایج معارف مربوط به آن باشد تا بتواند منشاء اثر عملی گردد، ولی از آن‌جا که اعلام نتایج مسلم علمی در مسائل اجتماعی کار بزرگان علم است، متفکرین احزاب در این مقام باید پیرو علما باشند و حق اظهار نظر در این مباحث را ندارند (و مخصوصاً نباید آرا و اهوای خود را به نام علم در مغز مردم تزریق کنند) و تنها باید در جست و جوی تدوین مبادی ارزشی عقاید خود باشند.

به نظر می‌رسد بتوان تمام احکام ارزشی (تا حدودی که مربوط به مسائل اجتماعی است) را به دو حکم ارزشی مسلم راجع به فقر و ظلم بازگرداند؛ یعنی جنبه ارزشی عقاید هر حزبی را متکی به دو حکم جنگ با فقر و جنگ با ظلم دانست. البته در این جا فقر، به معنی عام و شامل مقصود است، مثلاً نادانی و ناتوانی و کم‌مایگی همه اقسام فقرند. در این که این دو حکم ارزشی هر دو مسلم است و قابل انکار نیست، بحثی نیست؛ ولی تحقیق این امر، یعنی اثبات این که اولاً تمام احکام ارزشی مربوط به امور اجتماعی و به عبارت دیگر تمام اوامر اجتماعی، همه بکن و نکن‌هایی که در مجتمع بشری مطرح است ناشی از جنگ با فقر و جنگ با ظلم است؛ ثانیاً مبارزه با فقر به تنهایی دفع ظلم نمی‌کند و جنگ با ستمگران به خودی خود فقر را از بین نمی‌برد، بحث مفصل پیچیده‌ایست که اگر توفیق رفیق شد، در آن باره گفت و گو خواهیم کرد.

جاوید باد ایران

پیروز باد ملت

دیگر نشریات جدید حزب ایران

- ۱- دین مسلمانان به ایرانیان
- ۲- قربانیان استعمار در ایران
- ۳- الیگارشی (خاندان‌های حکومت‌گر ایران) در سه جلد
- ۴- هویداگماشته‌ی امپریالیسم و صهیونیسم
- ۵- تاریخچه‌ی جبهه‌ی ملی ایران
- ۶- حقوق بشر در ایران
- ۷- برای آگاهی نسل جوان
- ۸- ملی شدن نفت
- ۹- قیام حماسی ۳۰ تیر
- ۱۰- ۲۸ ماه حکومت دکتر مصدق
- ۱۱- سندیکالیسم
- ۱۲- پژوهشی در کودتای ۲۸ مرداد
- ۱۳- حادثه‌ی نهم اسفند ۱۳۳۱

[ضمیمه‌ی شماره‌ی ۸]

بولتن نوبه‌ای ساواک در مورد تحلیل وضعیت و آرایش نیروهای مخالف رژیم^(۱)
بررسی اجمالی درباره وضعیت و تحولات دسته‌جات و سازمان‌های برانداز غیرکمونیست

در ایران

طی یک سال اخیر در داخل کشور گروه‌ها، دسته‌جات و افرادی که در گذشته فعالیت‌های در جهت خلاف مصالح ملی و امنیتی داشته و بعد از سال‌های ۲۵۲۵ و ۲۵۲۶ | ۱۳۴۵ و ۱۳۴۶ ه. ش تقریباً تلاش آن‌ها در حال رکود و سکون بوده، بار دیگر به بهانه‌ها و دستاویزهای مختلفی، به تکاپو و تلاش پرداخته‌اند.

این تلاش‌ها در ابتدا از گردهمایی تنی چند از اعضای دسته‌جات مختلف و انتشار نامه‌های سرگشاده، با محتوایی انتقادآمیز نسبت به حکومت ایران، آغاز شده و بتدریج گسترش یافته و در مراحل پیشرفته‌تر به تهیه و توزیع اعلامیه‌های متعدد و با محتوایی تند و افراطی، تشکیل جلسات وسیع، برقراری ارتباط با گروه‌ها و عناصر هم‌فکر در خارج از کشور، گسترش یافته و بالاخره در چند ماه اخیر به تظاهرات خیابانی و ایجاد برخورد با نیروهای انتظامی منجر شده است.

اوج‌گیری تحریکات و فعالیت‌های این سازمان‌ها و گروه‌ها در دو مرحله قابل لمس و تقریباً در اوج خود ظاهر شده است. مرحله اول، ایجاد بحران و آشوب در محیط‌های عالی آموزشی کشور بود که نتیجه قهری آن را می‌توان تعطیلی نیمی از سال تحصیلی در بسیاری از دانشگاه‌ها و دانشکده‌ها و مدارس عالی آموزشی دانست. پیامدهای مشخص این حوادث، صرفنظر از تعطیل شدن دانشگاه‌ها، ایجاد محیطی تقریباً نامطمئن برای تحصیلات عالی و بروز نگرانی در میان خانواده‌ها بود و آنچه که بیش از هر چیز در رابطه با فعالیت‌های اخلاص‌گراانه و بخصوص از دیدگاه شیوه‌های ضد امنیتی قابل مطالعه به نظر آمد، ابداع روش‌های تازه و بدون سابقه در تظاهرات و آشوب‌گری‌های عناصر ماجراجو بود. از جمله این روش‌های تازه، پیدا شدن دسته‌جات پراکنده‌ای است که صورت‌های خود را می‌پوشانند و ناگهان در منطقه‌ای ظاهر شده و دست به اغتشاش می‌زنند و می‌گریزند و هم‌چنین افرادی که به شکستن شیشه‌های مغازه‌ها و شعب

۱. آرشیو مرکز اسناد انقلاب اسلامی، پرونده‌ی شماره‌ی ۳۱۹، اسناد شماره‌ی ۱۱ الی ۴۶.

بانک‌های مختلف مبادرت می‌ورزند. البته این عمل در مراحل بعدی فقط به شکستن شیشه‌های شعب بانک صادرات ایران محدود شده و اخیراً نیز در نقاطی دیده شده که به شکستن شیشه اکتفا نکرده و عناصری در صدد خرابکاری و به آتش کشیدن شعب این بانک نیز بوده‌اند.

مرحله دوم و مشخص این‌گونه تلاش‌ها در رابطه با وقایع اخیر قم در تاریخ‌های ۱۷، ۱۸ و ۱۹ دی ماه سال جاری و پی‌آمدهای بعدی آن بود. درج مقاله‌ای درباره معرفی ماهیت خمینی در روزنامه اطلاعات، علت ظاهری این رویدادها تلقی شده و البته بهانه قاطعی نیز بود؛ اما واقعیت این است که از مدت‌ها قبل، مطالعه مارکسیسم بتدریج در میان طلاب علوم دینی و بخصوص طلاب طرف‌دار خمینی، رایج شده و در سال‌های اخیر شنیده می‌شود که این مطالعات بشدت در میان طلاب ادامه دارد تا آن حد که حتی از سوی برخی روحانیون و حتی مراجع مذهبی از گسترش تمایلات مارکسیستی در میان طلاب و ترک نماز و واجبات دیگر شرعی توسط آنان، ابراز نگرانی شده است.

لازم به توضیح است که در خلال پیدایش دو مرحله فوق در رابطه با وقایع ضد امنیتی و قبل از آن نیز واکنش‌ها و مبارزه‌هایی از این‌گونه اقدامات مشاهده گردیده بود، مانند گرایش به طور کامل محسوس زنان و دختران به حجاب، افزایش تمایل به تشکیل جلسات مذهبی [افتادگی در متن]

می‌لاد حضرت امام رضا(ع) و تجمع آنان در باغ یکی از اعضای جبهه مذکور در کاروان سنگی به مناسبت عید قربان، برگزاری نماز عید فطر به طور جمعی و وقایعی مانند آن و از جمله تظاهرات نسبتاً وسیع به هنگام مسافرت رئیس‌جمهوری آمریکا به ایران.

در بررسی عامل ریشه‌ای این حوادث و تجدید و توسعه فعالیت‌های اخلال‌گرانه گروه‌های مورد بحث، اگر چه در ظاهر امر مستمسک‌ها و بهانه‌هایی به اصطلاح ملی یا مذهبی و حول محور به اصطلاح آزادی‌طلبی، سخن عرضه می‌شود و تبلیغ می‌گردد، مع‌هذا تأثیر حوادث و تحولات جهانی را نمی‌توان از نظر دور داشت. روی کار آمدن دوباره حزب دموکرات در آمریکا و تکیه به این عقیده سنتی که جناحی از دموکرات‌های آمریکایی هوادار جبهه‌ی به اصطلاح ملی سابق در ایران بوده‌اند و بالاخره عنوان کردن

مقوله احیای حقوق بشر از سوی جیمی کارتر، رئیس‌جمهوری جدید ایالات متحده آمریکا و اوج‌گیری تبلیغات ضد ایرانی در سطح کشورهای اروپایی و آمریکا، به طور مستقیم در تجری رهبران گروه‌ها و دسته‌جات مخالف داخل ایران، اثربخش بوده و ملاحظه می‌شود که جریان‌اتی را بتدریج به دنبال آورده است.

در این بررسی اجمالی، مراد آنست که به طور فشرده سیمایی از وضعیت و واقعیت گروه‌ها و دسته‌جات و بالاخره افرادی که در این سلسله حوادث سبب‌ساز بوده و هستند، ترسیم گردد. چه هر یک از عوامل اشاره شده، در گذشته نیز موجد و بانی حوادث و وقایعی بوده و در تبلیغ و تشریح نظریات خود، بهانه‌ها و دستاویزهایی داشته‌اند و بر مبنای همان دستاویزها شعارهایی داده و در مقاطعی از زمان اقشاری از مردم را با خود هم‌داستان ساخته و به پیروی وادار کرده‌اند.

به علاوه در مطالعه درباره موضوع، کوشش بر آن است که با نگرش به دوران‌های مختلف این گونه فعالیت‌ها، درباره نوع فعالیت هر یک از عوامل مورد نظر، نقطه نظرهایی را که تعقیب می‌کرد و می‌کنند و شعارهایی را که در هر دوره داده‌اند و بالاخره شیوه‌هایی را که برای نیل به مقصود برگزیده‌اند، ارایه گردد.

منشاء این گونه رویدادها را می‌توان (غیر از کمونیست‌ها و عوامل حزب منحل توده که معمولاً در خفا و به طور پنهانی به آشوب دامن می‌زنند و در ظاهر اثری از آن‌ها مشهود نیست) به طور عمده و در حال حاضر، در رابطه با چهار جریان و گروه‌بندی مشخص، مشاهده کرد. این چهار جریان یا عوامل چهارگانه عبارتند از، بقایای جبهه به اصطلاح ملی سابق و احزاب و عناصر وابسته به آن، روحانیون افراطی و متعصبین مذهبی، حزب زحمت‌کشان ملت ایران و کانون غیررسمی نویسندگان ایران که ذیلاً هر یک از عوامل مذکور به اجمال مورد بررسی قرار می‌گیرند.

۱- جبهه‌ی به اصطلاح ملی سابق

اوضاع سیاسی، اقتصادی و اجتماعی ایران بعد از شهریور ماه سال ۱۳۲۰/۱۲۵۰۰ هـ.ش [و حضور قوای بیگانه در نقاط مختلف کشور، جامعه‌ی ایران را در محیطی مملو از نگرانی سیاسی و اضطراب فرو برد. در ابتدای امر، حزب توده با شعارهای فریبنده و با

چهره‌ای پیراسته به میدان آمد و در سال‌های اول، توانست در موضع یک روزنه‌ی امید، گروه‌های وسیعی از مردم و طبقات اجتماعی را به سوی خود جلب و جذب کند. این حزب خیلی زودتر از آن که انتظار می‌رفت، ماهیت سرسپردگی خود را به شوروی‌ها نشان داد و در سال ۱۳۲۳/۲۵۰۳ ه.ش عملاً آشکار ساخت که در خدمت منافع شوروی است. به همان مقیاس که روی آوردن مردم به حزب منحلّه توده در سه سال اول، پیوسته رو به افزایش بود، از زمانی که این حزب، در سال ۱۳۲۳/۲۵۰۳ مسأله واگذاری امتیاز نفت شمال به روس‌ها را مورد حمایت قرار داد و در خیابان‌های تهران و دیگر نقاط کشور به تظاهرات پرداخت و متعاقباً به تجزیه ایران صحه گذارد؛ در سه سال بعد، ستاره اقبالش در میان اذهان مردم به افول نزدیک شد و در سال ۲۵۰۶ با انشعاب گسترده‌ای روبه‌رو گردید. اکثریت مردم ایران، از کمونیزم و حزب توده و شعارهایی [۱۳۲۶ ه.ش] از این‌گونه هم بیزار شده بود و هم وحشت داشت. در آن سال‌ها (۲۵۰۴-۲۵۰۵-۲۵۰۶) [۱۳۲۴، ۱۳۲۵، ۱۳۲۶] «مظفر فیروز»، صحنه‌گردان بسیاری از وقایع بود و به نعل و میخ می‌زد و البته در نهایت، او نیز به نفع بیگانه دیگری فعالیت می‌کرد. مظفر فیروز که نسبت نزدیکی با دکتر مصدق داشت، می‌کوشید تا او را به صحنه بکشاند؛ اما مصدق نه مایل به همکاری با حزب توده بود و نه می‌خواست به اصطلاح در اداره‌ی امور با قوام‌السلطنه شریک باشد. به همین دلیل در کنار صحنه به تماشای اوضاع و در انتظار شرایط مناسب به سر می‌برد.

در همین دوران مسأله‌ی واگذاری امتیاز نفت شمال به روس‌ها منتفی شد و در مقابل، ملت ایران بتدریج متوجه شد که منافع و حقوق خود در مورد منابع نفتی جنوب در دست استعمار انگلیس است.

وقایع ۱۵ بهمن ماه در سال ۱۳۲۷/۲۵۰۷ ه.ش تقریباً تتمه اعتبار اجتماعی را که حزب توده در ایران داشت، از میان برد و در مقابل جامعه‌ی تشنه و مضطرب ایران باز دلواپس سازمان یا سازمان‌های سیاسی دیگری بود تا کنش‌ها و واکنش‌های سیاسی خود را در عرصه آن ارایه نماید. بدیهی است اوضاع مغشوش آن زمان هرگونه دسته‌بندی و حزب‌سازی و گروه‌پردازی را میسر می‌ساخت و پویایی ملت به هر حال به عناصر صادق یا کاذب این اجازه را می‌داد که دکانی بکشایند و جمعی را به دنبال خود بکشانند. به

استثنای حزب ایران که با افکار مختلط سوسیالیستی - رویالیستی، از سال ۲۵۰۲ [۱۳۲۲] به وجود آمده بود و البته در جریان حوادث تا حد ائتلاف با حزب منحل شده و تأیید تجزیه‌ی آذربایجان سقوط کرده و جمعی از اعضای مؤثر خود را از دست داده و بار دیگر عوام‌فریبانه در میدان حضور یافته بود، سازمان‌ها و گروه‌ها و احزاب سیاسی دیگری تدریجاً بوجود آمد و یا در حال شکل‌گیری بود.

کسانی که با حفظ عقاید مذهبی خواهان تلاش‌های سیاسی نیز بودند، به کانون مجاهدین اسلام روی آوردند. ابتکار عمل در این جمعیت - که روز به روز توسعه می‌یافت - عملاً به دست آیت‌الله «سیدابوالقاسم کاشانی»، که جدیداً از تبعید برگشته بود، قرار گرفت و متعاقباً دارودسته‌ی تروریست فداییان اسلام به عنوان چماق یا گارد ضربت «جمعیت مجاهدین اسلام» عرض وجود کرد.

مکتب پان‌ایرانیسم که به وسیله‌ی گروهی از جوانان میهن‌پرست و ملی‌گرای ایران و به طور عمده برای مبارزه با نفوذ بیگانگان و بخصوص کمونیست‌ها به وجود آمده بود، بتدریج توجه گروه‌هایی از نسل جوان را جذب می‌کرد.

حزب سومکا به طریق دیگری با رویه‌های نسبتاً تند ضد کمونیستی به تبلیغ در میان قشرهای اجتماعی مشغول گردیده و موفق شده بود در سطح جامعه و بخصوص کارگران و سایر طبقات نسبت به خود ایجاد توجه نماید.

حزب توده نیز که از بهمن ماه ۲۵۰۷ [۱۳۲۷] منحل اعلام شده بود، در خفا فعالیت می‌کرد و به این ترتیب محیط اجتماعی ایران در تب سیاست‌های رنگارنگ گرفتار بود و حکومت‌ها یکی بعد از دیگری ساقط می‌شدند و فشارهای سیاسی و اجتماعی از هر سو اعمال می‌شد. ماده اصلی تحریکات و نیز کانون اصلی شعارها «نفت» بود. در این هنگام دیگر موضوع نفت شمال یا نفت جنوب مطرح نبود، بلکه مردم ایران یکپارچه «ملی شدن صنعت نفت ایران» را می‌خواستند. مقاومت قدرت استعماری انگلستان در برابر این خواست ملت ایران در حال افزایش بود. عوامل استعمار در داخل کشور تحریکاتی را موجب می‌شدند. مرحوم سپهبد رزم‌آرا در رأس حکومت بود و ظاهراً توانسته بود آرامش نسبی را حاکم کند. از سوی دیگر کوشش می‌شد که مسأله‌ی نفت به نحوی حل شود و بر این پایه بین «گلشائیان»، وزیر دارایی کابینه‌ی رزم‌آرا و «گس»،

نماینده‌ی کمپانی سابق نفت ایران و انگلیس قراردادی منعقد شد که به موجب آن، سهم ایران از عواید نفت، مختصری افزایش می‌یافت. لایحه‌ی قانونی شدن این قرارداد به دوره‌ی ۱۵ مجلس شورای ملی تقدیم شد. تهیه و تقدیم این لایحه با سرعت انجام شده بود و این به آن دلیل بود که فقط ۱۵ روز از عمر قانونی این دوره باقی بود. از سوی دیگر مردم ایران که تمایلی به تحمل مفاد این قرارداد نداشتند، مقاومت می‌کردند و برخی از نمایندگان مجلس شورای ملی هم تلاش‌هایی را برای ممانعت از تصویب لایحه‌ی مربوط بدان آغاز کردند. حسین مکی، وکیل تهران با همدستی مظفر بقایی کرمانی و کاظم حبیبی، نطق طولانی خود را تهیه کرد و در تمام ۱۵ روزی که از عمر مجلس دوره‌ی پانزدهم باقی بود، به عنوان قبل از دستور، درباره‌ی «نفت» از جهات سیاسی، فنی، اقتصادی و... سخن گفت و بالاخره مجلس پانزدهم به پایان رسید.

تلاش برای انتخاب نمایندگان دوره‌ی شانزدهم آغاز شد و طبعاً محیط هم مشتتج بود و هم متلاطم و بازار انتخابات شدیداً گرم. انتخابات انجام شد و نمایندگان انتخاب شدند، اما از طرف جناح‌های مختلف سیاسی به این انتخابات اعتراض شد و تعدادی از اعضای حزب ایران، حزب زحمت‌کشان، منفردین، نمایندگان مجاهدین اسلام، استادان دانشگاه و بالاخره کسانی که در انتخابات پیروز نشده بودند، معترضانه به هم پیوستند و با مراجعه به کاخ مرمر، در آنجا متحصن شدند. جماعت زیادی از مردم نیز آن‌ها را همراهی می‌کردند و عموماً تقاضای لغو انتخابات «مخدوش» و تجدید آن را داشتند.

شاهنشاه آریامهر که در واقع با دقت، ناظر بر اوضاع بودند و زمان را برای اعمال آرزوی دیرین خود و ملت ایران در زمینه‌ی احقاق حقوق ملی از منابع نفتی مناسب می‌دیدند، با صدور فرمان انحلال انتخابات و تجدید آن، عرصه‌ی بسیار مناسبی را از جهت تأمین شرایط لازم و کافی برای حاکمیت ملت بر حقوقش فراهم آوردند. کسانی که در دربار شاهنشاهی متحصن شده و فرمان تجدید انتخابات را به دست آورده بودند، بتدریج در جراید و در میان مردم به «نمایندگان نهضت ملی ایران» مشهور شدند. پس از تجدید انتخابات، عموم همین کسان به نمایندگی ملت به محل رفتند و به طور گروهی خود را «فراکسیون نهضت ملی» نام گذاردند. همان طور که اشاره شد تا این زمان دکتر محمد مصدق در این میان، فقط به عنوان یک فرد منفرد فعالیت می‌کرد و سخنی از

رهبری یا قیادت او در میان نبود. در مجلس شورای ملی بار دیگر مسأله‌ی نفت به عنوان اساسی‌ترین موضوع مورد بحث قرار گرفت و وسایل ارتباط جمعی نیز بحث اساسی خود را به ملی شدن صنعت نفت تخصیص داده بود.

لازم به یادآوری است که با شکل گرفتن نهضت ملی به صورتی که اشاره شد، کلیه‌ی گروه‌ها و دسته‌جات سیاسی بزرگ و کوچک به استثنای حزب منحل شده، در کادر نهضت ملی بودند و علاوه بر احزاب و دسته‌جاتی که در بالا به آن‌ها اشاره شده، سازمان‌ها و احزاب دیگری نیز از جمله حزب «آریا»، «سازمان ملی کارگران ایران»، «سازمان ملی دانشجویان ایران» و هم‌چنین برخی تشکیلات از قبیل «جمعیت هواداران صلح» و «سازمان ملی مبارزه با استعمار» نیز بتدریج ایجاد شده بودند. دو سازمان اخیر و سندیکای کارگران ایران از جمله تشکیلاتی بود که حزب منحل شده به طور جنبی به وجود آورده و اعضای خود را در بافت‌های مختلف این سازمان‌ها مستقر ساخته بود. به هر حال مجلس با شور و التهاب فراوان به پیگیری مسأله‌ی نفت پرداخت و موضوع قرارداد گس-گلشائیان تقریباً به حال تعلیق درآمد. در همین زمان بود که فعالیت‌های تروریستی جمعیت فداییان اسلام آغاز شده بود و سپهد رزم‌آرا، نخست‌وزیر وقت در مسجد شاه تهران به دست یکی از اعضای این جمعیت ترور شد. با ترور رزم‌آرا، مجلس شورای ملی که در آن زمان تحت ریاست آیت‌الله سیدابوالقاسم کاشانی بود با تصویب ماده واحده‌ای، خلیل طهماسبی، قاتل نخست‌وزیر را از مجازات معاف دانست و به این ترتیب مسائل مملکتی و از جمله مسأله‌ی نفت جهت دیگری یافت.

نمایندگان مجلس ساعت‌ها و حتی طی چند شب و روز برای نطق قبل از دستور در مجلس می‌ماندند و بالاخره طرح ملی شدن صنعت نفت ایران به مجلس شورای ملی تقدیم شد.

در این هنگام بتدریج، رهبری فراکسیون نهضت ملی مطرح شده بود و افراد مختلفی کاندیدای این رهبری بودند. لازم است، یادآوری شود که «سیدحسن زعیم» در آن سال‌ها دارای شرایط کامل‌تری برای این رهبری بود، اما قبل از انجام انتخابات و در روز نهم محرم همان سال (۱۳۲۸ شمسی) در کاشان فوت کرد و به عبارتی گفته شد که رقبای او (احتمالاً مصدق و اللهیار صالح) سبب مرگ وی شدند. به هر حال با تلاش سران

حزب ایران، مصدق موضع رهبری فراکسیون نهضت ملی را در مجلس شانزدهم اشغال کرد و بالاخره در ۲۹ اسفند ماه سال ۱۳۲۹ [۲۵۰۹ هـ ش] قانون ملی شدن صنعت نفت به تصویب رسید.

اجرای این قانون امر مشکلی به نظر می‌رسید و بحث بر سر آن بود که چگونه این قانون اجرا شود. سرانجام در یکی از جلسات مجلس شورای ملی، جمال امامی پیشنهاد کرد که دکتر مصدق، نخست‌وزیر شود و به اجرای قانون پردازد. مصدق ابتدا قبول نکرد، اما پس از شرفیابی به حضور ملوکانه و حصول اطمینان از پشتیبانی معظم‌له، پذیرفت که نخست‌وزیر شود.

با انتصاب دکتر مصدق به نخست‌وزیری، در تشکیلات سیاسی نهضت ملی تحولاتی شروع شد. به این ترتیب که مصدق نام تشکیلات را به «جبهه ملی» تبدیل کرد و از همان آغاز کار، جدا از مسأله نفت بر سه شعار سیاسی «آزادی انتخابات»، «آزادی مطبوعات» و «لغو فرمانداری نظامی» تکیه کرد.

این شعارها در واقع اولین اصول فکری-سیاسی جبهه ملی در دوران اول تشکیل و فعالیتش بود. تشریح کیفی حکومت سی ماهه مصدق موجب اطاله کلام است. خلاصه آن که مصدق بتدریج حمایت بسیاری از سازمان‌ها و گروه‌های ملی را از دست داد و نیروی پشتیبان او محدود به حزب ایران، حزب ملت ایران (که از مکتب پان‌ایرانسم منشعب شده بود)، حزب مردم ایران (منشعب از حزب ایران)، «نیروی سوم»، تحت رهبری خلیل ملکی و در خفا هم بقایای حزب منحل توده گردید.

مصدق که بتدریج حمایت نیروهای ملی را از دست داده بود، رویه دیکتاتوری پیشه کرد و حکومت جبهه ملی در دوران قدرت او نه تنها به شعارهایی که داده بود، عمل نکرد، بلکه سرعت مملکت و موجودیت ملت را در سرایشی سقوط قرار داد. مصدق در تیر ماه سال ۱۳۳۱ [۲۵۱۱] با سماجت و پافشاری، اختیارات مربوط به فرمان‌دهی بر نیروهای دفاعی را نیز گرفت و از آن به بعد بود که دست حزب منحل توده در کلیه کارها باز شد و تدریجاً ابتکار عمل به دست توده‌ای‌ها و چپ‌گرایان جبهه به اصطلاح ملی افتاد. مرداد ماه سال ۱۳۵۱ [۲۵۱۲ هـ ش] دوران پرآشوبی در ایران بود و بتدریج ملت ایران متوجه شد که ادامه‌ی حکومت مصدق به نابودی ایران خواهد انجامید و سرانجام با قیام

عمومی در ۲۸ مرداد ماه سال ۱۳۳۲/۲۵۱۲ حکومت مصدق سرنگون و به فعالیت تشکیلاتی به نام جبهه‌ی ملی که در ابتدای امر از تشکل نیروهای ملی ریشه گرفته و بعدها فقط عناصری غیرملی و ناآگاه و حتی با سوء نیت، میراث‌خوار نام و عنوان آن شده بودند، خاتمه داده شد. مرحله دوم فعالیت جبهه مذکور از سال ۱۳۳۹/۲۵۱۹ هـ.ش آغاز می‌گردد. قبل از آن که به تشریح مرحله دوم فعالیت این جبهه پرداخته شود، لازم است اشاره گردد که در فاصله سال‌های ۲۵۱۲ تا ۱۳۳۲/۲۵۱۹ تا ۱۳۳۹ بقایای جبهه به اصطلاح ملی دست به اقداماتی زدند که اشاره به این اقدامات ضروری است.

با تعطیل بهره‌برداری از منابع نفتی کشور در سال‌های حکومت مصدق، اقتصاد ایران در تنگنای شدیدی قرار داشت و نیازهای مالی مملکت به گونه‌ای بود که پذیرفتن پیشنهادهای بالنسبه خوب درباره فروش نفت، ایران را موقتاً در وضع بهتری قرار می‌داد. به همین جهت بود که ایران ناگزیر شد به عقد قرارداد با کنسرسیوم نفت تن در دهد. دکتر علی امینی، وزیر دارایی وقت از سوی دولت ایران و «پیچ» نماینده‌ی کنسرسیوم از سوی دیگر، قراردادی منعقد کردند و دولت ایران قرارداد «پیچ - امینی» را برای تصویب، در سال ۱۳۳۳/۲۵۱۳ تقدیم مجلس کرد. جمعی از بقایای جبهه به اصطلاح ملی گردهم آمده و در ظاهر به عنوان مخالفت با عقد قرارداد مذکور و در واقع برای ایجاد آشوب دوباره در ایران، به فعالیت پرداختند و سازمانی تحت نام «نهضت مقاومت ملی ایران» تشکیل دادند. این سازمان به طور کامل مخفیانه اداره می‌شد و روزنامه‌ای نیز به طور پنهانی زیر نام «راه مصدق» پخش می‌کرد. قرارداد پیچ - امینی به تصویب رسید و فعالیت‌های نهضت مقاومت ملی تا سال ۱۳۳۶/۲۵۱۶ ادامه داشت و به جایی نرسید. در همین سال بود که محل چاپ‌خانه روزنامه کشف شد و فرمان‌داری نظامی اسبق تهران به فعالیت اعضای آن خاتمه داد.

در سازمان‌دهی نهضت مقاومت ملی؛ مهندس مهدی بازرگان، و سیدرضا فریدزنجانی و دکتریدالله سبحانی و تعدادی از اعضای حزب مردم ایران به رهبری «محمد نخشب» سهم عمده‌ای داشتند و دیگر سازمان‌ها و احزاب متشکله جبهه به اصطلاح سابق^(۱) در کنار بودند و بخصوص گردانندگان حزب ایران از دخالت در

۱. احتمالاً منظور جبهه به اصطلاح ملی سابق است [

فعالیت‌های نهضت مقاومت ملی اجتناب می‌کردند.

سران حزب ایران که بیشتر به برخی عوامل آمریکایی متکی بودند، برای کسب وجهه و رسیدن به قدرت به محافل آمریکایی نزدیکتر شده و در سال ۱۳۳۶/۲۵۱۶ دکتترین آیزنهاور را در زمینه اعزام نیرو به کشورهای دیگر (در آن هنگام تفنگ‌داران دریایی آمریکا در لبنان پیاده شده بودند و این اولین اقدام در پی دکتترین مذکور بود)، تایید کردند و این امر در مجلس شورای ملی، علیه این حزب جنجالی به وجود آورد و بار دیگر یاد ائتلاف حزب ایران و حزب منحل‌شده و تایید تجزیه آذربایجان توسط رهبران حزب ایران را در خاطرها زنده کرد. با این رویداد، حزب ایران نیز تقریباً از صحنه طرد شد. مطلب قابل اشاره دیگر در رابطه با این حوادث، مراجعت «سیدمجتبی نواب صفوی» از مسافرت مصر و اردن به ایران بود و تجدید فعالیت‌های تروریستی توسط اعضای فداییان اسلام. متعاقب تشکیل پیمان دفاعی بغداد، هنگامی که در تابستان سال ۱۳۳۴/۲۵۱۴ مرحوم حسین علاء، نخست‌وزیر وقت در تدارک^(۱) سفر برای عزیمت به عراق و شرکت در اجلاس پیمان بغداد بود، در مجلس ترحیم مصطفی کاشانی، فرزند آیت‌الله کاشانی مورد سوء قصد یکی از اعضای جمعیت فداییان اسلام واقع شد، اما جان به در برد و فقط مختصر جراحی برداشت. در پی این حادثه بود که دستگیری اعضای جمعیت مذکور آغاز و سران و فعالین آن تا سال ۲۵۱۶ دستگیر شدند و به مجازات کوشش‌های تروریستی خود رسیدند.

در فاصله سال‌های ۲۵۱۷ و ۱۳۳۷/۲۵۱۸ و ۱۳۳۲ از نظر فعالیت‌های گروه‌های، مخالف دولت، حادثه قابل توجهی رخ نداد و حزب منحل‌شده به دنبال دستگیری و اعدام خسرو روزه در خارج از کشور به بررسی علل شکست خود پرداخت و در سال ۱۳۳۸/۲۵۱۸ ه.ش در یک اجلاس که به «پلنوم وسیع» مشهور شد، مسائل فعالیت در ایران و علل شکست خود را بررسی کرد و حاصل این گردهمایی آن شد که حزب مذکور تصمیم گرفت اساس تاکتیکی عملیات آینده خود را بر دو مسیر جدی و مشخص قرار دهد. یکی از این مسیرها، نفوذ در سازمان‌های ملی و موجه و غیرکمونیست بود که البته در آن سازمان، توده‌ای‌ها چنین اطلاقی را به جبهه به اصطلاح ملی و احزاب وابسته به آن

می‌کردند و مسیر دیگر، نفوذ و رخنه در محافل و شخصیت‌ها و مجامع مذهبی و به انحراف کشانیدن این مراکز و محافل بود.

لازم است اشاره شود که حزب منحل‌شده تا سال ۱۳۴۰ [۲۵۲۰ هـ ش] به علل مختلف و از جمله بروز شکاف در جهان کمونیزم، نتوانست در اجرای نظریات تاکتیکی خود در داخل گامی بردارد؛ اما بعدها در این زمینه کوشش‌هایی انجام داد که در سطور بعدی مورد اشاره قرار خواهد گرفت.

در سال ۱۳۳۹ [۲۵۱۹ هـ ش]، بحران اقتصادی و مشکل بیکاری و بروز برخی تنگناها در اوضاع اجتماعی ایران، مسائلی را از جهت داخلی مملکت به وجود آورده بود. در خارج از ایران نیز حوادثی در شرف تکوین بود. حزب دموکرات در آمریکا پیروز شده و «جان.اف. کندی» به ریاست جمهوری برگزیده شده بود. انتخاب کندی و پیروزی دموکرات‌ها، سبب شد که حزب ایران و گروهی از بقایای جبهه به اصطلاح ملی به هوس تجدید فعالیت افتاده و با نزدیک شدن به محافل بیگانه، زمینه را برای احراز قدرت، مساعد سازند. لازم است اشاره شود که جناحی از دموکرات‌های آمریکایی از بدو تشکیل جبهه به اصطلاح ملی، به طور نسبی از آن حمایت می‌کرده‌اند و عقیده‌مند هستند که جبهه ملی، قادر است به عنوان سدی در مقابل کمونیزم در ایران ابراز وجود کند. به همین سبب ارتباطاتی با برخی از سران این جبهه داشته‌اند. در سال ۱۳۳۹ [۲۵۱۹ هـ ش] این ارتباط در ایالات متحده ابتدا توسط دکتر سیدعلی شایگان و متعاقباً در ایران توسط اللهیار صالح برقرار شد.

در مراسم روز عید قربان و مقارن با ایامی که مسأله انتخابات دوره بیستم مجلس شورای ملی مطرح بود، شاهنشاه آریامهر مطالبی درباره انتخابات بیان فرموده و آزادی انتخابات را مورد تأکید قرار دادند. دست‌اندرکاران باقی‌مانده جبهه به اصطلاح ملی که با گذشت بیش از هفت سال از اجرای حکومت مصدق، اعمال سابق خود را از نظر افکار عمومی فراموش شده تلقی می‌کردند و با توجه به اوضاع و احوال در انتظار فرصت مناسب بودند، با این مستمسک که به فرموده رهبری مملکت، انتخابات آزاد است، تحت همین عنوان بار دیگر وارد معرکه شدند. «باقر کاظمی» که در آن زمان سالمندترین فرد در میان بقایای رهبری جبهه به اصطلاح ملی بود، همراه با عده‌ای دیگر در روز

سی‌ام تیر ماه اعلامیه‌ای منتشر کردند و به این ترتیب، تجدید حیات سیاسی جبهه مذکور را اعلام کردند.

متعاقب انتشار اعلامیه سی‌ام تیر ماه، بسرعت سازمان‌دهی دوباره جبهه به اصطلاح ملی آغاز شد و گروهی تحت عنوان اعضای شورای مرکزی موقت گردهم آمده و سازمان‌های مختلف تشکیل شد و الهیار صالح، رهبر حزب ایران به ریاست هیأت اجرایی و در واقع رهبری جبهه مذکور انتخاب شد.

در تابستان سال ۱۳۳۹/۲۵۱۹ انتخابات انجام شد، اما کیفیت آن به گونه‌ای بود که رضایت خاطر شاهنشاه را فراهم ننمود و مردم نیز به نوبه خود، به نحوه برگزاری آن اعتراض داشتند. بقایای جبهه به اصطلاح ملی نیز که مترصد بهانه بودند، به تحریکات و تبلیغات پرداختند و سرانجام انتخابات انجام شده، ابطال گردید و با روی کار آمدن کابینه مهندس جعفر شریف‌امامی، انتخابات تجدید گردید. در جریان این انتخابات بود که الهیار صالح از کاشان انتخاب شد و او تنها فرد از جبهه به اصطلاح ملی بود که در انتخابات پیروز شد، آن هم نه به خاطر عضویت در جبهه مذکور بلکه به دلیل این که گروهی از مردم کاشان به طور سنتی به او علاقه‌مند بودند و به علاوه اعضای انجمن نظارت نیز از دوستان و ایادی او در شهرستان مذکور به شمار می‌رفتند.

جبهه به اصطلاح ملی در مرحله دوم فعالیت خود، برای زمینه‌سازی اجتماعی و جلب اعضای جدید، به دو طبقه اجتماعی روی آورد. اول دانشجویان دانشگاهها و بعد بازاریان تهران و اصناف. تبلیغات و تحریکات جبهه مذکور بسرعت در دانشگاه به نتیجه رسید و تعداد قابل توجهی از دانشجویان به جبهه مذکور روی آوردند. ناگفته نماند که بقایای حزب منحل‌شده نیز در اجرای هدف‌های تعیین شده در «پلنوم وسیع» از فرصت سود جسته و در قیافه اعضای سازمان جوانان و سازمان دانشجویان جبهه ملی وارد تشکیلات جبهه مذکور شدند.

در اوایل سال ۱۳۴۰/۲۵۲۰، معلمان و فرهنگیان از کمی حقوق ناراضی بودند و «محمد درخشش» نیز در رأس باشگاه معلمان تحریکاتی می‌کرد و به علاوه از سوی محافل خارجی برای روی کار آمدن دکتر علی‌امینی فشارهایی وارد می‌شد.

در اردیبهشت ماه سال ۱۳۴۰/۲۵۲۰ با هم‌کاری باشگاه معلمان و جبهه به اصطلاح

ملی، اعتصاب عمومی و تظاهرات خیابانی معلمان انجام شد و در جریان این تظاهرات، شخصی به نام دکتر خانعلی به قتل رسید. این حادثه سقوط دولت شریف‌امامی و روی کار آمدن امینی [و] به وزارت رسیدن محمد درخشش را در پی داشت.

حکومت امینی به جبهه به اصطلاح ملی روی خوش نشان داد و در ۲۸ اردیبهشت ماه سال ۱۳۴۰ [۱۳۴۰]، اجتماعی در محل «جلالیه» تهران برپا شد. در این اجتماع که به ابتکار جبهه به اصطلاح ملی تدارک شده بود، تعداد کثیری از مردم که گاه ادعا شده تا ۸۰ هزار نفر، ولی به حدود سی هزار نفر نمی‌رسید، شرکت نمودند. تظاهرات میدان جلالیه و محتوای سخنرانی‌هایی که توسط گردانندگان جبهه به اصطلاح ملی در زمینه‌های داخلی و خارجی عنوان گردید و متعاقباً به اخلاص‌گری در سطح خیابان‌های شهر تهران کشید، حکومت دکتر علی امینی را که خوشبینانه می‌کوشید ژست لیبرالیستی در مقابل حوادث بگیرد، متوجه نمود که این گروه نه تنها به آنچه که می‌گویند اعتقادی ندارند، بلکه برخلاف ادعاهای ظاهری و فریبنده و علی‌رغم آن که مدعی کوشش برای نیل به قدرت از طریق انتخابات آزاد و امثال آن هستند، کوشش می‌کنند تا با تحریک مردم، مملکت را به آشوب و در نهایت جنگ خانگی بکشانند. با چنین نتیجه‌گیری بود که دولت دکتر امینی بتدریج، اقدام به ممانعت از فعالیت‌های جبهه به اصطلاح ملی نمود.

تابستان سال ۱۳۴۰ [۱۳۴۰] کوشش‌های جبهه مذکور کماکان متوجه جلب عناصر جدید و برقراری تماس و ارتباط با گروه‌های مختلف اجتماعی بود. در این دوره به جهت آن که طلیعه اقدامات اصلاحی وسیع در کشور تاییده و مقدمات اجرای یکی از بزرگ‌ترین رویدادهای تاریخ ایران، یعنی انقلاب شاه و مردم فراهم می‌گردید، دوره‌ی بیستم مجلس شورای ملی که ترکیبی از جمعی بزرگ زمین‌داران و مخالفان بالقوه اصلاحات عمومی کشور بود، به استدعای نخست‌وزیر منحل شد و متعاقباً مسأله اصلاحات ارضی مطرح و ناگهان موجی از مخالفت فتودال‌ها و گروهی از روحانیون را به دنبال آورد.

مسأله اصلاحات ارضی، جناح‌های مختلف و مخالف پیشین را گرد هم جمع کرد و یک جناح از جبهه به اصطلاح ملی با جمعی از زمین‌داران بزرگ سازش کردند. همان طور که اشاره شد مرکز اصلی و قابل توجه فعالیت‌های جبهه‌ی مورد بحث،

دانشگاه‌ها بود و به سادگی امکان تحریک دانشجویان و بهره‌برداری از احساسات آنان میسر بود. به همین جهت قسمت عمده فشار تبلیغاتی و سازمان‌دهی، متوجه جوانان دانشجو شده بود. جناح سازشکار جبهه ملی و زمینداران بزرگ، برای ایجاد مانع در راه اجرای قانون اصلاحات ارضی در ابتدا از دانشگاه تهران شروع به فعالیت نموده و با تحریکات و آشوبگری در روز اول بهمن ماه سال ۱۳۴۰/۱۲۵۲، سبب بروز حادثه اسف‌انگیزی شدند که نتیجه آن مضروب شدن جمعی از دانشجویان و بروز خسارات فراوانی شد. در این حادثه کریم سنجابی، شاپور بختیار، محمدعلی خنجی و مسعود موسوی حجازی با تیمور بختیار و اسدالله رشیدیان توطئه مشترکی را تدارک دیده بودند. واقعه اول بهمن ماه در مقیاس وسیعی؛ ماهیت حرکات ضد ملی و ضد مردمی گرداندگان جبهه به اصطلاح ملی را عریان کرد و مبدأ بروز اختلافات در این جبهه شد. تا این زمان مصدق که در قلعه احمدآباد به سر می‌برد، از دور ناظر جریانات بود و به مناسبت‌های مختلف پیام‌های تبریک و تایید می‌فرستاد. قبل از این واقعه، موارد دیگری نیز بروز کرده بود که زمینه‌های اختلاف نظر را به وجود آورده بود. از جمله این موارد، عدم پذیرش گروه مهندس مهدی بازرگان در تشکیلات جبهه ملی بود. در یکی از نشست‌های شورای مرکزی موقت، بین بازرگان و داریوش فروهر مشاجره لفظی رخ داد. این واقعه در اوایل سال ۱۳۴۰/۱۲۵۲ رخ داد. در آن زمان بازرگان که خود را صالح‌ترین فرد برای رهبری می‌دانست، جماعتی را از انجمن‌های اسلامی و نهضت مقاومت ملی با خود همراه داشت و مضر بود که این افراد در کادرهای رهبری قرار گیرند. از جانب دیگر بعضی از عناصر مذکور به جهت داشتن رویه‌های افراطی، مورد تأیید سران جبهه ملی نبودند. اختلاف نظر از همین نکته ناشی شد و در جلسات شورای مرکزی موقت، بازرگان که سعی داشت نظرات خود را تحمیل کند با مقاومت فروهر روبه‌رو شد. فروهر اظهار نمود که «من از طرف یک حزب صحبت می‌کنم و شما فقط خودتان هستید». بازرگان که از این مطلب ناراحت شده بود، پاسخ داد: «من هم می‌روم حزب درست می‌کنم و می‌آیم». آنگاه کلاه خود را برداشت و همراه دکتر «یدالله سبحانی» و «رحیم عابدی» و «حسن نزیه» از جلسه خارج شدند و در اول اردیبهشت ماه سال ۱۳۴۰/۱۲۵۲ سازمانی تحت نام «جمعیت نهضت آزادی ایران» تشکیل دادند که در این مورد

توضیحاتی در صفحات بعد داده شده است.

به این ترتیب زمینه‌های اختلاف در میان کادر رهبری جبهه به اصطلاح ملی بتدریج تشدید شد. در اواخر سال ۲۵۲۰ در جبهه مذکور دو طرز تفکر اعتدالی و افراطی شکل گرفت.

موضوع مهم دیگری که در زمینه بروز و تشدید اختلافات در کادرهای رهبری جبهه مورد بحث، تأثیرگذار بود، نظرات و عقاید متفاوت آن‌ها در مورد شکل سازمانی و چگونگی تشکیلات جبهه مزبور بود. در سال ۱۳۴۰ [۲۵۲۰] از جانب عناصر تندرو و بویژه چپ‌گرایان و احزاب کوچک در جبهه ملی، عنوان گردید که احزاب و گروه‌های سیاسی مختلفی که در چارچوب جبهه ملی فعالیت دارند، باید منحل شوند و با ادغام در یک‌دیگر در واحدهای تشکیلاتی مختلف این جبهه قرار گیرند.

در مقابل این طرز تفکر، رهبران و اعضا احزاب بزرگ‌تر از قبیل حزب ایران و حزب ملت ایران، اظهار می‌داشتند که هر حزب و جمعیت می‌تواند شکل سازمانی خود را حفظ کند و از لحاظ داخلی مستقل باشد، اما در چهارچوب اهداف جبهه ملی با دیگر احزاب و گروه‌ها، همکاری مشترک داشته باشد.

اولین حزب و دسته‌ای که با تکیه بر طرز تفکر نوع اول، عکس‌العمل نشان داد، حزب سوسیالیست ملی ایران به رهبری محمدعلی خنجی بود که در سال ۱۳۴۰ [۲۵۲۰] رسماً انحلال خود را اعلام کرد و با تلقی جبهه ملی به عنوان یک حزب، اعضای این تشکیلات را به بافت‌های سازمانی جبهه ملی وارد کرد. افراد منفرد و آن‌هایی که در حزب و دسته‌ی مشخصی عضویت نداشتند، نیز از این نظریه جانب‌داری کردند، اما عقیده مذکور نتوانست همگانی باشد و در عین حال سبب بروز اختلافاتی نیز گردید.

در سال ۱۳۴۱ [۲۵۲۱] فعالیت‌های جبهه به اصطلاح ملی، در صفوف و سطوح مختلف تشدید گردید و سازمان‌های متعددی تحت عناوین جوانان، دانشجویان، زنان، کارمندان، فرهنگیان، روحانیون، بازاریان، دانش‌آموزان و کمیته‌های استان و شهرستان بوجود آمد و کوشش برای ایجاد تشکیلات در خارج از کشور آغاز شد. دکتر «مهدی آذر»، استاد دانشکده پزشکی دانشگاه تهران به عنوان مسئول فعالیت‌های جبهه ملی در خارج از کشور برگزیده شد و کار در این زمینه به طور عمده در دست اعضای حزب

مردم ایران و از جمله دکتر «کاظم سامی کرمانی» قرار گرفت. مقارن با تشدید فعالیت جبهه به اصطلاح ملی در ایران، در سال‌های ۲۵۱۹ و ۲۵۲۰، گردانندگان حزب منحل‌شده در خارج از کشور دست به ایجاد یک سازمان جنبی زده و کنفدراسیون محصلین و دانشجویان ایرانی مقیم خارج از کشور را ابتدا در اروپا به وجود آورده و متعاقباً سازمان دانشجویان ایرانی در آمریکا الحاق خود را به این کنفدراسیون اعلام کرده بود. کوشش‌های گردانندگان جبهه به اصطلاح ملی در خارج از کشور برای سازمان‌دهی طرف‌داران این جبهه در برون مرزهای ایران سبب شد که تعداد زیادی از کمونیست‌ها در پوشش عضویت در جبهه ملی عرصه مناسبی برای فعالیت به دست آورند و ظاهراً کنفدراسیون در ابتدای امر به صورت تشکیلاتی وابسته به جبهه ملی تلقی و معرفی می‌شد؛ اما به‌زودی و در حدود سال ۱۳۴۲/۲۵۲۲ به بعد، این سازمان ماهیت واقعی کمونیستی خود را نشان داد و در عمل از جبهه‌ی ملی در ایران، اعلام استقلال کرد و در سنوات بعد بتدریج افراد متمایل به جبهه مذکور از تشکیلات این جبهه در خارج رانده شدند و آنچه که زیر این نام باقی ماند، گروه‌های مختلف کمونیست بود که صرفاً نامی از جبهه‌ی ملی با خود داشتند. در نهایت همین تعداد در اروپا و آمریکا سازمانی شکل دادند که به طور مطلق هوادار و حامی فعالیت‌های تروریستی کمونیستی در ایران است.

ذکر مورد فوق علاوه بر این که از جهت اشاره به نحوه فعالیت جبهه به اصطلاح ملی در خارج از ایران، ضروری به نظر آمد، ضمناً مناسبتی را پیش کشید تا به موجب آن، به کیفیت نفوذ کمونیست‌ها، اعم از توده‌ای‌ها و هواداران سایر گروه‌های مارکسیست - لنینیست، در این جبهه اشاره بشود؛ کما این که در داخل ایران از همان سال ۱۳۳۹/۲۵۱۹، بتدریج توده‌ای‌ها در این جبهه و احزاب وابسته به آن نفوذ کردند و در سال ۱۳۴۱/۲۵۲۱ هم‌زمان با گسترش تشکیلاتی جبهه مذکور، به طور عمده در سازمان‌های جوانان و دانشجویان و دیگر دسته‌بندی‌های جبهه ملی متمرکز شدند. به طور کلی سال ۱۳۴۱/۲۵۲۱ نه تنها از نظر جبهه ملی، بلکه از نظر ملت ایران و کلیه طبقات و اقشار آن، سالی تعیین‌کننده و تاریخی به حساب می‌آید. در این سال جبهه به اصطلاح ملی رشد تشکیلاتی وسیعی کرد، اما اختلاف درونی آن تشدید شد. تضادها

در میان کادر رهبری فزونی یافت و تدریجاً اجتماعات و تظاهرات این جبهه به اخلاص‌گری‌های خیابانی و رودررویی با نیروی انتظامی بدل گردید. با شروع سال تحصیلی ۲۲۵۱-۲۲۵۲ (۱۳۴۱-۱۳۴۲) محیط‌های عالی آموزشی دستخوش تشنجات و ناآرامی‌های مداوم شد.

از سوی دیگر، طلیعه‌های انقلاب اجتماعی ایران با شروع اصلاحات ارضی در کشور مشاهده می‌شد. یکمین سال آغاز اصلاحات ارضی جشن گرفته شد و تدارک برگزاری رفراندم در ششم بهمن ماه به صورت گسترده‌ای انجام می‌شد. قرار بود روز ۱۹ دی ماه که سالروز آغاز اصلاحات ارضی بود جشن گرفته شود.

سران و گردانندگان جبهه به اصطلاح ملی درصدد برآمدند تا برای تعیین مشی سیاسی، نحوه سازمان‌دهی و تشکیلات و بالاخره انتخاب کادر رهبری، اولین کنگره این جبهه را تشکیل دهند.

کنگره مذکور در دی‌ماه سال ۱۳۴۱ (۱۳۴۱) با حضور ۱۶۷ نفر نماینده از گروه‌ها و احزاب و طبقات مختلف وابسته به جبهه مذکور تشکیل شد و طی چهار روز نشست، بی‌هیچ نتیجه مثبتی به کار خود پایان داد.

در این کنگره اعضای شورای مرکزی و هیأت اجرایی انتخاب شدند؛ اما به طور عمده، کنگره جبهه مذکور عرصه مناقشات کادر رهبری بود. ایجاد کنندگان حادثه اول بهمن ماه ۱۳۴۰ (۱۳۴۰)، مورد اعتراض و انتقاد شدید سایر گروه‌ها قرار گرفتند. جمعیت نهضت آزادی کماکان به طور سازمانی به عضویت جبهه ملی پذیرفته نشد. جبهه مذکور نتوانست دکترین سیاسی خاصی که اساس ایدئولوژیک آن باشد، ارائه نماید و در برابر مسأله اصلاحات ارضی سکوت ابهام‌آمیزی نمود.

محمد مصدق که از ابتدای تجدید فعالیت جبهه سکوت کرده بود، پیامی به این کنگره فرستاد که در برگیرنده مطلب حایز اهمیتی نبود و نتوانست اساس اختلافات را از میان بردارد و به علاوه به دلیل داشتن مطالب حاد، سبب تشدید اختلاف میان جناح‌های اعتدالی و افراطی گردید. این کنگره به طور عمده مقدمات شکست جبهه ملی را فراهم آورد. چه در این ایام، کم و بیش مسأله‌ی انجام اصلاحاتی در شئون مختلف کشور به طور پراکنده شنیده می‌شد و جبهه ملی پس از نزدیک به دو سال و نیم فعالیت نتوانسته

بود، مناسب با نیازهای سیاسی و اجتماعی مردم ایران تز و عقیده سازنده‌ای ابراز دارد و کوشش عمده آن تا این زمان، صرفاً جنجال‌آفرینی در جامعه ایران و درگیری و رسیدگی به اختلافات و تضادهای درونی خود بود.

پس از اعلام اصول شش‌گانه انقلاب، شاه و ملت در ۱۹ دی‌ماه و متعاقب آن رأی قاطع ملت ایران که مؤید این اصول بود و بار دیگر سنت و روش تاریخی، همبستگی و تأثیر و تأثر شاه و ملت از آرمان‌های مقدس واحد و مشترک یک‌دیگر را نشان می‌داد، به نحو بارزی خط بطلان بر شعارهای عوام‌فربانه دسته‌جات و احزاب مغرض غیرملی از جمله جبهه به اصطلاح ملی و احزاب وابسته به آن کشیده شد.

جبهه به اصطلاح ملی که مقدمات شکست آن از مدت‌ها قبل فراهم آمده بود، در مقابل این رویداد تاریخی، به کلی رنگ باخت و در سرایشی سقوط و اضمحلال قرار گرفت. دکتر محمد مصدق که قبلاً با خوشبینی فراوان نظاره‌گر گسترش جبهه ملی بود و باور داشت که این جبهه در مرحله دوم فعالیت خود قادر خواهد بود به پیروزی‌هایی برسد، در مقابل بروز وقایع عدیده‌ای که منجر به شکست جبهه‌ی مذکور شده بود، عکس‌العمل نشان داد و بدون توجه به این که در واقع شکست این جبهه معلول عوامل متعدد و به طور عمده انقلاب شاه و ملت است، تصور کرد که اساس عمده اختلاف و متعاقباً شکست، مبتنی است بر شکل سازمانی جبهه ملی و برخی نظرات ناهماهنگ در این زمینه است. به جهت همین اعتقاد طی پیامی به سران جبهه ملی اعلام که این یک جبهه است و حزب نیست و چنین تعریفی ارایه داد:

«جبهه ملی ایران؛ مرکز احزاب، دسته‌جات، گروه‌ها و جماعتی است که برای خود مرام‌نامه و تشکیلات مستقلی دارند و در جبهه ملی متمرکز شده و هدفی جز استقلال و آزادی ایران ندارند.»

انتشار این تعریف، حزب منحل‌توده را نیز به فکر انداخت که در سازمان جبهه ملی وارد شود و این امر بحث‌های زیادی برانگیخت و مصدق ناچار شد در نامه دیگری، حزب منحل‌توده و احزاب کمونیست را از شمول تعریف مذکور مستثنی کند؛ اما علت اصلی این نبود و لذا جبهه ملی نتوانست دوباره بر پای بایستد و هر گروه جانبی را گرفت. گرداندگان حزب ایران که شرایط اجتماعی کشور را بهتر درک کرده بودند، حاضر به

هم‌کاری با سایر احزاب نشدند و در صدد برآمدند تا با تأیید انقلاب شاه و ملت، به نحوی در حد سازندگی کشور مشارکت کنند. آن‌ها پس از تشکیل جلسات متعدد، سرانجام در منزل یکی از رهبران حزب، پیش‌نویس اعلامیه‌ای را تهیه کردند که به موجب آن حزب ایران بر درستی و کارسازی انقلاب ایران صحه می‌گذارد، اما چند تن از افراد تندرو حزب مذکور با انتشار اعلامیه مورد بحث مخالفت کردند و پیش‌نویس مزبور نزد «کمال‌الدین جناب» و «شاپور بختیار» باقی ماند. این حزب بعداً عملاً فعالیتی نداشت و اعضای آن به طور تشریفاتی با هم جلساتی داشتند تا اخیراً در سال ۱۳۵۵/۲۵۳۵ هـ.ش [بخش عمده‌ای از آن‌ها از فعالیت کنار رفتند و گروهی از آنان در تجدید فعالیت اخیر جبهه ملی سهم شدند.

جمعیت نهضت آزادی راه دیگری برگزید و با روحانیون افراطی و جناحی از مالکین بزرگ هم‌صدا شد و با شروع غایله‌ی فارس با برخی از عاملان آن ارتباط برقرار کرد. با وجودی که تعدادی از گردانندگان این جمعیت در زندان بودند، مع‌هذا بقایای آن از عوامل مؤثر در حادثه ۱۵ خرداد سال ۱۳۴۲/۲۵۲۲ بودند. و بر اثر همین فعالیت‌ها و مشارکت در تحریکات، و هم‌چنین انتشار نشریات تحریک‌آمیز و مخرب بود که سران و فعالین این جمعیت دستگیر و به اتهام ایجاد و اداره جمعیتی با مرام و رویه ضد سلطنت مشروطه، محاکمه شدند. بقایای این جمعیت بعداً در سال ۱۳۴۵/۲۵۲۵ اقدام به تشکیل یک سازمان مسلح زیرزمینی نمودند و از سال ۱۳۴۹/۲۵۲۹ فعالیت‌های تروریستی را در ایران آغاز و بعدها با نام «سازمان مجاهدین خلق ایران» یا «گروه مارکسیست‌های اسلامی» شهرت یافتند.

حزب مردم ایران که رهبر سنتی آن- محمد نخب- در آمریکا بود، با عقاید تند مذهبی سوسیالیستی و طرف‌داری از مصدق در جناح افراطی جبهه به اصطلاح ملی قرار داشت. اعضای حزب مذکور در کنار فعالیت در جبهه به اصطلاح ملی، فعالیت‌های مذهبی نیز داشتند و در فعالیت‌های تحت عنوان جلسات مکتب توحید مشارکت می‌کردند.

حزب ملت ایران به رهبری داریوش فروهر که در سال ۱۳۳۱/۲۵۱۱ از مکتب پان‌ایرانیسم جدا شده بود، در تجدید فعالیت جبهه ملی در سال ۱۳۳۹/۲۵۱۹ سهم

مؤثری داشت و بعدها فروهر تقریباً گرداندگی بقایای جبهه ملی را در سال‌های ۲۵۲۳ و ۱۳۴۳|۲۵۲۴ - ۱۳۴۴ به عهده گرفت و در سال ۱۳۵۵|۲۵۳۵ نیز از جمله عوامل مؤثری بود که به تجدید حیات دوباره این جبهه دست زد.

به هر حال پیام‌های مصدق و کوشش‌های رهبران جبهه به اصطلاح ملی، نتوانست جبهه مذکور را از شکست برهاند و در سال ۱۳۴۳|۲۵۲۳ در واقع جناح افراطی این جبهه در صدد برآمد که براساس رهنمودهای مصدق سازمان نوینی را بوجود آورد. هدایت‌الله متین‌دفتری رابط این جناح، با مصدق به فعالیت پرداخت و نشریه «پیام دانشجو»، منعکس‌کننده اخبار تلاش‌های این عناصر، در تجدید سازمان جبهه مذکور بود.

سرانجام در سال ۱۳۵۴|۲۵۳۴ نمایندگان احزاب ملت ایران، مردم ایران، جمعیت نهضت آزادی و جامعه‌ی سوسیالیست‌های نهضت به اصطلاح ملی، با انتشار دو فقره اعلامیه موجودیت تشکیلاتی «جبهه‌ی ملی سوم» را اعلام کردند، ولی این تشکیلات نیز نتوانست دوام و قوامی بگیرد و نمی‌توان گفت که فعالیت جبهه ملی در مرحله دوم خود تقریباً در سال ۱۳۴۴|۲۵۲۴ متوقف گردید.

شعارهای جبهه مذکور در این دوره «استقرار حکومت قانونی، هدف جبهه‌ی ملی ایران است»، «اجرای قانون اساسی»، «شاه باید سلطنت کند نه حکومت» و امثال آن بود که کمتر نشانه‌هایی از براندازی و ضدیت مستقیم با رژیم قانونی کشور در آن دیده می‌شد. همان گونه که اشاره شد کمونیست‌ها در واحدهای مختلف جبهه ملی نفوذ کرده بودند و در سال‌های بعد چند گروه تروریست از جمله «گروه چریک‌های فدایی خلق» و «جبهه دموکراتیک خلق ایران» به فعالیت پرداختند، که اعضای این گروه‌ها به طور عمده همان کسانی بودند که در سازمان‌های جوانان و دانشجویان جبهه به اصطلاح ملی وارد شده بودند.

در فاصله سال‌های ۲۵۲۲ تا ۱۳۴۲|۲۵۳۵ - ۱۳۵۵ از جانب برخی سازمان‌های وابسته به جبهه به اصطلاح ملی، فعالیت‌هایی به طور پراکنده دیده می‌شد. از جمله، جامعه سوسیالیست‌های نهضت به اصطلاح ملی در سال ۲۵۲۴، در صدد ایجاد یک سازمان زیرزمینی با مشی مسلحانه بود که این اقدام در مراحل اولیه خنثی شد.

حزب مردم ایران، یک گروه خرابکار و طرفدار مشی مسلحانه با نام اختصاری «جاما» به وجود آورد که در سال ۲۵۲۴ اعضا [۱۳۴۴] آن شناخته و دستگیر شدند. این حزب به مسأله استقلال بحرین اعتراض کرد که با بازداشت داریوش فروهر فعالیت این حزب متوقف گردید.

حزب ایران نیز به دو گروه منشعب شد که یک گروه آن، جانب فعالیت را رها کرد و گروه دیگر، مترصد فرصت مناسب بود که اخیراً به فعالیت‌های تجدید شده پیوست. در سال ۱۳۵۵/۲۵۳۵ با تغییراتی در اوضاع و انتخاب جیمی کارتر، به رئیس‌جمهوری آمریکا بار دیگر فعالیت‌های جبهه به اصطلاح ملی آغاز شد. در خرداد ماه ۱۳۵۶/۲۵۳۶، نامه‌ای از طرف سه نفر به اسامی داریوش فروهر، کریم سنجایی و شاپور بختیار با تمسک به پاره‌ای نارسایی و تنگناهای ناشی از اقتصاد شکوفا و ارتقای سطح زندگی و درآمدها، به پیشگاه اعلیحضرت همایون شاهنشاه آریامهر، تقدیم شد که از اوضاع سیاسی، اقتصادی و اجتماعی مملکت انتقاد شده بود.

در فعالیت‌های جدید جبهه مذکور باز هم همان شعارهای قبلی تکرار و برحسب موقعیت زمانی مواردی به آن افزوده شد. این شعارها عبارتند از:

- الف - احترام به قانون اساسی ایران و اجرای کامل آن؛
- ب - احترام به اعلامیه‌ی حقوق بشر و اجرای کامل آن؛
- پ - انصراف از حزب رستاخیز ملت ایران و یا انحلال آن؛
- احیای حقوق ملت ایران (که به رغم آن‌ها نادیده گرفته شده و یا پایمال گردیده است)؛

ث - آزادی مطبوعات و اجتماعات؛

ج - آزادی زندانیان ضد امنیتی و تبعیدشدگان؛

ح - استقرار حکومت اکثریت منتخب از طرف ملت؛

خ - انحلال مجلسین

گرداندگان جبهه به اصطلاح ملی سابق در پی شکل دادن به فعالیت‌های جبهه مذکور، برای به دست آوردن پایگاه‌های اجتماعی، در این مرحله از فعالیت، به نیروهای متعصب مذهبی و روحانیون افراطی طرفدار خمینی روی آوردند و در اولین گام با

هم‌کاری عناصر جمعیت به اصطلاح نهضت آزادی و تعدادی از متعصبین مذهبی و روحانیون افراطی، اجتماعی در صحن حضرت عبدالعظیم تهران برپا کردند و خواستار بازگشت روح‌الله خمینی به ایران و آزادی تعدادی از زندانیان ضد امنیتی وابسته به گروه‌های مذکور شدند و متعاقب آن تلاش‌هایی برای برقراری ارتباط نزدیک‌تر با روحانیون افراطی و بازاریان متعصب مذهبی به عمل آوردند.

به موازات فعالیت‌های مذکور، سه جناح از طرف‌داران محمد مصدق؛ حزب ایران، حزب ملت ایران و جامعه سوسیالیست‌های نهضت ملی ایران، تشکیلات واحدی تحت عنوان «اتحاد نیروهای جبهه‌ی ملی ایران» به وجود آوردند. جمعیت نهضت آزادی به رهبری مهدی بازرگان و حزب مردم نیز که از هواداران جبهه مذکور هستند، از هم‌کاری با سه گروه ائتلافی فوق‌سرباز زدند و جدا از آن‌ها فعالیت‌های ی را دنبال نمودند که در جنبه‌هایی با فعالیت‌های گروه ائتلافی هماهنگی کامل دارد.

شعارهای جمعیت مذکور و حزب مردم ایران نیز همانند سه گروه ائتلافی است، لیکن اختلاف نظر بیشتر در نحوه ادامه کار و منافع شخصی طرفین است. مضافاً به این که گروه بازرگان و حزب مردم ایران اعتقاد چندانی به حمایت بدون قید و شرط از خمینی و طرف‌داران وی ندارد و کاربرد مناسب را در فعالیت‌های سیاسی در قالب ویژه‌ای مورد نظر دارد.

فعالیت‌های سه گروه ائتلافی در بزرگ‌داشت خمینی و تبلیغ به نفع آن، ضمن آن که هم‌کاری متقابل گروه‌های مذکور و روحانیون افراطی را در پی داشته، به تحکیم موقعیت گروه اتحاد نیروهای جبهه ملی ایران در بین قشرهای مذهبی طرف‌دار خمینی انجامیده است و انعکاس داخلی و خارجی این موضع، تثبیت موقعیت هر چه بیشتر خمینی را به همراه داشته است ضمن آن که گروه اتحاد نیز در حد وسیع از منافع این پشتیبانی برخوردار گردیده است و شرایط برداشتن گام‌های جدید را از طرف آن‌ها امکان‌پذیر ساخته است.

گروه اتحاد، متعاقب وقایعی که در روزهای ۱۸ و ۱۹ دی ماه سال ۱۳۵۶/۱۲۵۳۶ و بعد از آن در قم به وقوع پیوست و منجر به کشته شدن پنج نفر از اخلاص‌گرنی شد که به کلاتری ۱ شهر قم حمله کرده بودند، با انتشار اعلامیه‌هایی از اخلاص‌گران حمایت کرد و

برای تعطیلی بازار تهران به عنوان هم‌دردی با کشته‌شدگان و اخلاص‌گران در روز ۲۹/۱۰/۳۶ [۲۵]۱۳۵۶۱۴ نقش ویژه‌ای را به عهده گرفت.

۲- روحانیون افراطی

بعد از به قدرت رسیدن صفویان در ایران، مذهب و حکومت جنبه‌ی غیرقابل انفکاک‌ی از یک‌دیگر داشتند و این دو نیرو به موازات و با حمایت یک‌دیگر به حل مسائل حکومتی می‌پرداختند، لیکن بتدریج و بویژه بعد از پایان حکومت صفویه در ایران، معارضاتی بین حکومت‌ها و روحانیون پیش آمد و این معارضات شدت یافت و روحانیون تلاش کردند که استقلال خود را برای اعمال نظریاتشان در مسائل حکومتی حفظ نمایند، لیکن قبل از سلطنت ناصرالدین شاه تا استقرار مشروطیت در ایران تلاش حکام بر این بود که تا حد امکان دخالت روحانیون را در امور مملکتی محدود نمایند. با استقرار نظام مشروطه در ایران و به هنگام تدوین قوانین اساسی، روحانیون که زمره طبقات برگزیده جامعه بودند و هنوز در حد وسیع برای خود حق دخالت در امور مملکتی قایل بودند، در تدوین قوانین، نکاتی را برای حفظ قدرت خود منظور کردند که از آن جمله وجود پنج نفر روحانی واجد شرایط در مجلس قانون‌گذاری است. با انقلاب مشروطه و نقشی که روحانیون در به ثمر رساندن آن انجام دادند، موقعیت روحانیت در ایران مجدداً رو به تحکیم گذارد و بعد از شهریور ۱۲۵۰ [۱۳۲۰] مجدداً به صورت نیروی فعالی در عرصه سیاسی و اجتماعی مملکت وارد گردید و جناحی از آن به رهبری آیت‌الله کاشانی و جمعیت فدائیان اسلام تا زمان ملی شدن صنعت نفت همگام با هواداران مصدق فعالیت مشترک داشتند.

معارضات روحانیت در این زمان بیشتر متوجه دولت‌ها بود نه نظام حکومتی ایران، لکن بعد از این زمان و هنگام طرح لایحه اصلاحات ارضی در سال ۱۲۵۱۸ [۱۳۳۸] و متعاقب آن، تصویب قانون انجمن‌های ایالتی و ولایتی و سپس انجام انقلاب شاه و ملت، روحانیون در برابر حکومت و دولت قرار گرفتند و هدف‌های زیر را در معارضه با اقدامات انجام شده مطرح و برای تحقق آن تلاش و فعالیت کردند:

الف) جلوگیری از اجرای قوانین اصلاحات ارضی؛

ب) مخالفت با قوانین آزادی زنان در ایران؛
 پ) رخنه‌ی بهایان در شئون اقتصادی و اجتماعی کشور و تبلیغات مذهبی آن‌ها.
 ت) مطرح کردن اجرای قانون اساسی و آزادی به خاطر خلل وارد کردن در تعمیم عدالت اقتصادی؛

ث) بهانه قرار دادن روابط دولت ایران با اسرائیل.

ج) متهم کردن دولت به عدم اجرای قوانین اسلامی.

در این مخالفت جامعه روحانیت به طور کلی نقش تقریباً یکپارچه و هماهنگی داشت. ولی بعد از مدتی پس از قوام گرفتن اصلاحات انجام شده و قرار گرفتن آن در مسیر خود، تعداد کثیری از آن‌ها موضع اولیه خود را تعدیل نمودند و برحسب موقعیت به نقش مذهبی اکتفا کردند؛ اما روح‌الله خمینی و تعدادی از روحانیون افراطی به تبعیت از عقاید وی، این مخالفت را تداوم بخشیدند و با به وجود آوردن واقعه ۱۵ خرداد و تکیه به اثرات آن، راهگشای فعالیت‌های جدید در برابر نظام اجتماعی ایران و اقدامات انجام شده گردیدند.

این موج جدید که خمینی و هواداران وی موجب و ادامه‌دهنده آن بودند، در قشرهای جوان متعصب مذهبی، اثرات غیرقابل انکاری به وجود آورد و زمینه تشکیل و شکل گروه‌های برانداز مذهبی با هدف اجرای قوانین اسلامی و به اصطلاح انقلابی را فراهم آورد، این موج از جهاتی توسط هواداران جمعیت به اصطلاح نهضت آزادی تقویت گردید.

این گروه‌ها به نوبه خود در اثر تأثیر متقابل در دیگران، زمینه‌ی به وجود آمدن گروه‌های مشابه را فراهم کرد و بعد از جنگ اعراب و اسرائیل در ژوئن ۱۹۶۷ و اثرات آن در سطح منطقه و کشورهای اسلامی به شکل‌گیری این گروه‌ها کمک کرد.

از میان این گروه‌ها یک گروه شاخص به عنوان مظهر فعالیت‌های مذهبی قوام یافت و عده‌ای از جوانان متعصب مذهبی را در این گروه گرد آورد. این گروه که عنوان «مجاهدین خلق ایران» را برای فعالیت انتخاب کرد، بیشتر تحت تأثیر عقاید جمعیت به اصطلاح نهضت آزادی بود، مع‌هذا در شکل‌گیری آن، حوادث فوق نقش اساسی داشت و بعداً که هدف‌ها و برنامه‌های آن اعلام شد، هر چند نقاط متضاد متعددی با عقاید

روحانیون افراطی و روح‌الله خمینی داشت، ولی چون به ظاهر، مذهب زیر مبنای فکری این گروه بود، متعصبین مذهبی و هواداران خمینی از آن حمایت کردند و به ریشه یافتن آن در سطوح قشرهای مذهبی کمک نمودند.

بعد از آن که علی شریعتی از سال ۱۳۵۰ تا ۱۳۵۱ خطوط کلی یک تشکیلات سیاسی مذهبی انقلابی را ترسیم کرد، گروه مذکور نیز در هدف‌های آرمانی خود از آن الهام گرفتند و هواداران روح‌الله خمینی بیشتر به طرف فعالیت‌های گروه مورد بحث جذب گردیدند و با کمک مالی و حمایت تبلیغاتی از آن به توسعه فعالیت‌های این گروه یاری دادند.

بعد از تغییر مواضع ایدئولوژیک گروه مجاهدین خلق ایران، هواداران خمینی که در برابر عمل انجام شده قرار گرفته بودند، ناگزیر به محکوم کردن گردانندگان گروه مذکور و انحراف فکری آن‌ها شدند؛ لیکن گروه‌های مستقل مذهبی که بعد از تغییر مواضع ایدئولوژیک گروه مجاهدین به وجود آمدند، به حمایت طرف‌داران خمینی نظر دارند و روحانیون افراطی نیز با توجه به تجربیات گذشته با تردید، اما با این نیت که فعالیت‌های گروه‌ها گسترش یابد، آن‌ها را مورد حمایت قرار می‌دهند.

غیر از فعالیت‌های فوق، مشخص‌ترین فعالیت‌های روحانیون افراطی طرف‌دار خمینی، وقایعی بود که به بهانه سالگرد ۱۵ خرداد در سال ۱۳۵۴ تا ۱۳۵۳ در حوزه علمیه قم به وقوع پیوست. بعد از این حوادث، فعالیت روحانیون افراطی طرف‌دار خمینی مدار نسبتاً ثابتی داشت، تا این که فعالیت‌های افراطی بقایای جبهه به اصطلاح ملی آغاز شد و روحانیون افراطی با همکاری آن‌ها اجتماع صحن حضرت عبدالعظیم را به وجود آوردند و متعاقب آن نیز به علت فوت مصطفی خمینی، پسر روح‌الله خمینی فرصتی پیدا کردند که فعالیت‌های وسیع‌تری در آینده انجام دهند. روحانیون افراطی و متعصبین مذهبی با حمایت گروه‌های افراطی و دانشجویان متعصب مذهبی در مراسم چهلمین روز درگذشت مصطفی خمینی در شهر قم، اجتماع بزرگی برپا کردند و قطع‌نامه‌ای نیز در ۱۳ ماده قرائت و اجتماع کنندگان، آن را تصویب کردند. در این قطع‌نامه، خواسته شد روح‌الله خمینی به ایران بازگردد. در موارد دیگر این قطع‌نامه، وجوه مشترکی از خواست‌های روحانیون افراطی و بقایای جبهه به اصطلاح ملی سابق و

دانشجویان افراطی دیده می‌شد که موید هماهنگی نظریات آن‌ها در جهت‌های مختلف است.

بعد از این وقایع که توأم با فعالیت‌های اخلال‌گرانه طلاب علوم دینی بود، فعالیت‌های دیگری در نقاط مختلف کشور انجام گرفت و متعصبین مذهبی ضمن انجام تظاهرات خیابانی، شیشه‌های شعب بانک‌ها و مغازه‌های مشروب‌فروشی را شکستند. در ماه محرم که فرصت جدیدی برای ابراز وجود روحانیون افراطی فراهم شد، بار دیگر تظاهرات اخلال‌گرانه آن‌ها وسعت یافت و در تعدادی از شهرهای کشور، روحانیون افراطی با تحریک متعصبین مذهبی، فعالیت‌های اخلال‌گرانه‌ی آن‌ها را دامن زدند. در این فعالیت‌ها هماهنگی‌های کامل روحانیون افراطی و متعصبین مذهبی و گروه‌های برانداز و ارتباطات آن‌ها در سطح وسیع روشن گردید.

متعاقب این فعالیت‌ها در مقاله‌ای تحت عنوان «ایران و استعمار سرخ و سیاه» [ناخوانا]، تظاهراتی از طرف عده‌ای از طلاب علوم دینی حوزه‌های علمیه قم و مشهد شد و در بعدازظهر روز ۱۹/۱۰/۳۶ [۲۵] [۱۳۵۶] به تظاهرات اخلال‌گرانه وسیع طلاب علوم دینی در شهر قم و حمله به محل حزب رستاخیز ایران و کلاتری ۱ شهر قم انجامید و در نتیجه‌ی تیراندازی اجباری مأمورین، پنج نفر از اخلال‌گران کشته شدند. کشته شدن این عده، موجب تحریکات جدیدی از ناحیه روحانیون افراطی و قشرهای مذهبی گردید و عده‌ای از متعصبین مذهبی و روحانیون افراطی به عنوان هم‌دردی با کشته‌شدگان وقایع شهر قم، مغازه‌های خود را تعطیل و از برگزاری نماز جماعت خودداری کردند.

جبهه به اصطلاح ملی سابق نیز با اغتنام از فرصت، تحریکات و تبلیغاتی را در بین بازاریان تهران به عمل آورد تا روز ۲۹/۱۰/۳۶ [۱۳۵۶] بازار تهران به عنوان پشتیبانی از اخلال‌گران قم تعطیل شود که این مقصود در حد نسبتاً وسیعی در بازار تهران عملی گردید.

مجموع فعالیت‌های فوق موجب گسترش و تثبیت موقعیت روح‌الله خمینی در بین قشرهای متعصب مذهبی گردید. چه در فعالیت‌های بالا، غیر از روحانیون افراطی و متعصبین مذهبی، گروه‌ها و جناح‌های دیگری دخالت داشتند و این امر نیز عامل مؤثر

دیگری در ایجاد زمینه برای توسعه نفوذ روح‌الله خمینی و هواداران وی به شمار می‌رود.

۳- حزب زحمت‌کشان ملت ایران

حزب زحمت‌کشان ملت ایران که به رهبری مظفر بقایی پایه‌گرفت در ابتدای تشکیل، همکاری مشترکی با هواداران خلیل ملکی که از حزب منحل‌ه‌ی توده جدا شده بودند، داشت؛ ولی این همکاری دیری نپایید و خلیل ملکی و هم‌فکرانش در سال ۱۳۳۱/۲۵۱۱ از حزب مذکور جدا شدند و فعالیت‌های مستقلی را آغاز کردند.

مظفر بقایی و هم‌فکرانش که از آغاز فعالیت‌های خود به مذهب توجه داشتند با آیت‌الله کاشانی و جمعیت فداییان اسلام، همکاری‌هایی به عمل می‌آوردند و پس از طرح ملی شدن صنعت نفت در ایران از عوامل مؤثر در نهضت ملی ایران به شمار می‌رفتند؛ لکن بعد از آن که محمد مصدق نخست‌وزیر شد، اختلافاتی بین بقایی و هم‌فکرانش با محمد مصدق بروز کرد که به جبهه‌گیری آینده دو گروه در برابر یک‌دیگر انجامید.

مظفر بقایی و یارانش از آغاز فعالیت، موضوع قانون اساسی و آزادی را در سرلوحه شعارهای خود قرار دادند و پیرامون آن تبلیغ کردند و یکی از علل مخالفت بقایی با مصدق، اتهامی بود که بقایی و هم‌فکرانش به مصدق به عنوان ناقض قوانین اساسی و آزادی وارد می‌کردند. فعالیت‌های این حزب، بعد از قیام ملی ۲۸ مرداد سال ۱۳۳۲/۲۵۱۲ به بعد، مجدداً آغاز گردید. در جریان مخالفت‌های روحانیون افراطی با اصلاحات اجتماعی ایران، حزب مذکور نیز به طرف‌داری و حمایت از نظریات آن‌ها برخاست و بقایی و طرف‌دارانش اعلامیه‌های متعددی در پشتیبانی از روحانیون افراطی و روح‌الله خمینی انتشار دادند.

در فاصله سال‌های ۲۵۲۵ تا ۱۳۴۵/۲۵۳۴ - ۱۳۵۴، حزب مذکور فعالیت‌های چشمگیری نداشت و فعالیت‌های آن محدود به جلسات متفرق تعدادی از بقایای حزب مذکور در تهران بود. بعد از تشکیل حزب رستاخیز ملت ایران، حزب زحمت‌کشان ملت ایران، اعلامیه‌ای انتشار داد و تشکیل حزب رستاخیز ملت ایران را مابین با اصل ۲۱ متمم قانون اساسی ایران اعلام کرد.

در پی انتشار اعلامیه مذکور، مظفر بقایی و هم‌فکرانش برای جمع‌آوری اعضای

سابق حزب تلاش‌هایی به عمل آوردند که توفیق چندانی نداشتند، لکن از اوایل سال ۱۳۵۶|۲۵۳۶، مجدداً فعالیت‌های حزب مذکور رو به افزایش یافت و مظفر بقایی با انتشار اعلامیه‌های مختلف مدعی شد که قانون اساسی و مفاد اعلامیه حقوق بشر در ایران نقض شده و آزادی نیز وجود ندارد و در خلال اعلامیه مذکور، حمایت و پشتیبانی حزب مذکور از روحانیون افراطی بویژه روح‌الله خمینی را اعلام کرد.

۴- کانون غیررسمی نویسندگان ایران

خلیل ملکی، رهبر جامعه‌ی سوسیالیست‌های نهضت ملی ایران پس از آن که در سال ۱۳۴۴|۲۵۲۴ در طرح‌های خود راجع به ایجاد تشکل در جبهه به اصطلاح ملی شکست خورد، درصدد برآمد در کنار تشکیلات علنی جامعه سوسیالیست‌ها، یک سازمان زیرزمینی به وجود بیاورد. با ترجمه و انتشار مقاله «دکتر کالیریانک»، استاد دانشگاه پرینستون آمریکا که مدعی شده بود: «ایران می‌رود تا به ویتنام دومی بدل شود»؛ اساس تشکیلات زیرزمینی خود را پایه گذارد. این تشکیلات خیلی زود فاش شد و ملکی و هم‌دستانش بازداشت و محکوم شدند.

خلیل ملکی پس از آزادی از زندان، در مذاکراتی با جلال آل‌احمد، نویسنده، معلم و عضو سابق حزب منحل‌توده، مسأله ایجاد یک جنبش فکری را مطرح کرد و این دو نفر با تجربه‌ای که در جریان فعالیت‌های سال‌های ۲۵۰۹ و ۱۳۲۹|۲۵۱۰ - ۱۳۳۰ و بویژه از همکاری با حزب زحمت‌کشان دکتر مظفر بقایی کرمانی داشتند، بر این باور بودند که به هر حال از طرق نوشته‌جات و انتشار نظریات سیاسی خود در قالب کتاب، مقاله، نمایش‌نامه و شعر، می‌توان پایگاه‌های اجتماعی قابل اعتمادی به وجود آورد. بر مبنای همین عقیده بود که جلال آل‌احمد به برقراری تماس با برخی عناصر هم‌فکر پرداخت تا با همکاری یک‌دیگر کوشش‌هایی را برای عملیات انتشاراتی در سطح گسترده آغاز نمایند.

مقارن با این تماس‌ها و مذاکرات، به ابتکار علیاحضرت اقداماتی در جهت ایجاد کانون نویسندگان و شاعران ایرانی در سال‌های ۲۵۲۵ و ۱۳۴۵|۲۵۲۶ - ۱۳۴۶ آغاز شده بود و می‌رفت تا این اقدامات، منجر به گردهمایی منظم نویسندگان و شاعران

ایرانی شود.

قرار بود اولین کنگره این اجتماع در سال ۱۳۴۷ [۲۵۲۷] تشکیل شود، که جلال آل احمد و هم فکرائش طی اعلامیه‌ای شرکت در کنگره مذکور را تحریک نموده و به دنبال آن تأسیس کانون دیگری به نام کانون شاعران و نویسندگان ایرانی را اعلام داشتند. کنگره نویسندگان و شاعران ایران که تحت توجهات علیاحضرت شهبانوی ایران فعالیت داشت، برگزار گردید، در حالی که نویسندگان و شاعران چپ‌گرا با آن مخالفت‌های علنی و غیرعلنی می‌کردند. یک سال بعد «فریدون تنکابنی»، کتاب «یادداشت‌های شهر شلوغ» را منتشر کرد که مطالب موهنی^(۱) نسبت به مقامات عالی‌ی مملکت در آن درج شده بود و تنکابنی به جهت انتشار همین کتاب تحت تعقیب قرار گرفت و بازداشت [شد] و سپس تعقیب قانونی تنکابنی، موجب شد که نویسندگان مورد بحث اعلامیه‌ای با امضای تعداد زیادی از نویسندگان چپ‌رو منتشر و به بازداشت تنکابنی اعتراض کنند. با مرگ جلال آل احمد و شیوع تروریسم مسلحانه در ایران، ظاهراً فعالیت برای تحکیم موضع کانون غیررسمی نویسندگان متوقف شد و اگر چه در گوشه و کنار نغمه‌هایی به طور پراکنده ساز می‌شد، مع‌هذا رونقی به دست نمی‌آورد. رضا براهنی و پس از او غلامحسین ساعدی به جهت نشر مطالب مارکسیستی بازداشت و در مصاحبه‌های مطبوعاتی تغییر مواضع خود را اعلام نمودند و قضیه تشکل نویسندگان ضد حکومتی تا حدود زیادی منتفی شده تلقی می‌گردید.

رضا براهنی به آمریکا رفت و در آن‌جا با محافل تروریستی ایرانی و آمریکا مرتبط شد و فعالیت‌های ضد ایرانی خود را آغاز نمود. چندی بعد براساس جنجالی که براهنی در خارج از ایران به صورت تروریسم تبلیغاتی علیه ایران به راه انداخته بود، در داخل کشور هم کوشش‌هایی شروع شد و نویسندگان عضو جامعه‌ی سوسیالیست‌ها که تدریجاً به مواضع مارکسیستی رجعت کرده بودند، با هم‌کاری تعدادی از توده‌ای‌های سابق و کسانی که با مثنی فکری مارکسیستی به میدان آمده بودند، به احیای کانون غیررسمی نویسندگان دست زدند. اولین اقدام بارز این گروه، نامه مفصلی بود که تحت عنوان «نامه سرگشاده» از جانب «علی اصغر حاج سیدجواد» منتشر شد و طی آن

انتقادات تندی علیه حکومت ایران صورت گرفت. این نوشته به اروپا و آمریکا فرستاده شد و رضا براهنی از یک طرف و کنفدراسیون محصلین و دانشجویان منحرف ایرانی از سوی دیگر، اقدام به چاپ و تکثیر و توزیع نوشته مزبور کردند. چندی بعد که در ایران تقاضای رسمیت یافتند این کانون به عمل آمد، اما دولت به این عنوان که کانون نویسندگان موجودیت قانونی دارد و وجود کانون دیگری منطقی نیست، تقاضای مذکور را رد کرد.

پس از آن که حزب دموکرات آمریکا در انتخابات این کشور به پیروزی رسید، به موازات اقداماتی که از جانب سایر گروه‌های برانداز آغاز شده بود، عناصر چپ‌گرا و نویسندگان توده‌ای و کمونیست نیز فعالیت‌های خود را تشدید نمودند و به هنگام انتصاب آقای جمشید آموزگار به نخست‌وزیری، طی نامه‌ای، از ایشان تقاضای به رسمیت شناخته شدن کانون نویسندگان را نمودند. در تعقیب این اقدامات، آن‌ها شروع به برگزاری شب شعر، در دانشگاه‌ها و محافل فرهنگی نموده و یک برنامه‌ی شب شعر در محل انجمن فرهنگی ایران و آلمان تشکیل دادند، که ده شب به طول انجامید و در سخنان سخنرانان این مراسم بود که به مقیاس وسیعی، رنگ مارکسیستی افکار این افراد آشکار شد. آن‌ها مجدانه به تحریک دانشجویان دست زدند و موجب چندین تظاهرات و آشوب‌گری در دانشگاه‌های کشور شدند.

افراد مذکور در رابطه مستقیم با محافل کمونیستی و تروریستی در خارج از ایران هستند و اعضای کانون غیررسمی نویسندگان که عموماً مارکسیست و کمونیست هستند، می‌کوشند تا با استفاده از فرصت، به ترویج عقاید مارکسیستی و پاشیدن بذر ضد حکومت مشروطه دست بزنند و به طور عمده شعارهای آن‌ها متکی بر آزادی قلم و بیان است و مزورانه نیز اجرای قانون اساسی را طلب می‌کنند؛ اما واقعیت این است که آن‌ها هدفی جز ساقط کردن رژیم قانونی ایران و تسلط بخشیدن کمونیزم ندارند.

مشخصه فعالیت‌های گروه‌ها و دسته‌جات فوق و محور مشترک آن‌ها، تأکید بر قانون اساسی و آزادی و تبلیغات مغرضانه پیرامون آن است چرا که مذهب به عنوان یک عامل فراگیر، و تکیه‌گاه آن است. هدف نهایی این گروه‌ها، تخطئه اصلاحات کشور و نظام اجتماعی موجود و آماده کردن اذهان عمومی برای ابراز مخالفت به انحای مختلف با

حکومت و دولت است و در واقع نوعی تغییر جهت در هدف براندازی، از طریق تخریب فکری و جایگزین کردن عقاید انحرافی است.

در تعقیب هدف‌های گروه‌های مذکور به عنوان دفاع از آزادی و حقوق بشر در ایران، کمیته‌ای به همین نام توسط عده‌ای از هواداران جبهه به اصطلاح ملی سابق، جمعیت به اصطلاح نهضت آزادی و کانون غیررسمی نویسندگان ایران تشکیل گردیده است. کمیته مذکور برای اعلام موجودیت خود ضمن توزیع اعلامیه‌هایی، هدف‌ها و برنامه‌های کمیته مورد بحث را اعلام و مصاحبه‌ای نیز از طرف کریم سنجابی به نمایندگی کمیته مذکور با تعدادی از خبرنگاران خارجی انجام داده است.

فهرست منابع و مآخذ

الف - مراکز اسنادی

- ۱- آرشیو مرکز اسناد انقلاب اسلامی
- ۲- آرشیو مرکز اسناد سازمان ملی ایران
- ۳- آرشیو مرکز اسناد مؤسسه‌ی مطالعات تاریخ معاصر

ب- روزنامه‌ها و مجلات

- ۱- ویژه‌نامه‌ی یاد، نشر بنیاد انقلاب اسلامی ایران، سال چهاردهم، ۱۳۷۸
- ۲- روزنامه‌ی جبهه‌ی آزادی
- ۳- روزنامه‌ی جبهه
- ۴- روزنامه‌ی شفق
- ۵- هفته‌نامه‌ی مردم ایران
- ۶- روزنامه‌ی اخبار ایران

ج- کتاب‌ها

- ۱- آبراهامیان، یرواند، *ایران بین دو انقلاب*، ترجمه‌ی احمد گل محمدی و محمدابراهیم فتاحی، نشر نی، ششم، تهران ۱۳۸۰
- ۲- *اصول و عقاید حزب ایران*، نشریه‌ی شماره‌ی ۴، دموکراسی و استقلال، بی‌جا، بی‌نا، سوم، ۱۳۴۱
- ۳- بهرامی، روح‌الله، *اسنادی از احزاب سیاسی در ایران* (حزب ایران، حزب سعادت ملی ایران)، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تهران ۱۳۸۰
- ۴- بختیار، شاپور، *خاطرات*، ویراستار حبیب لاجوردی، زیبا، تهران ۱۳۸۰

- ۵- بازرگان، مهدی، *مدافعات در دادگاه غیر صالح تجدید نظر نظامی*، بی‌جا، مدرس، سوم، ۱۳۵۶
- ۶- حجازی، مسعود، *رویدادها و داوری (۱۳۳۹-۱۳۲۹)*، خاطرات مسعود حجازی، نیلوفر، تهران ۱۳۷۵
- ۷- زیرک‌زاده، احمد، *خاطرات (پرسش‌های بی‌پاسخ در سال‌های استثنایی)*، به کوشش دکتر ابوالحسن ضیاء ظریفی و دکتر خسرو سعیدی، نیلوفر، تهران ۱۳۷۶
- ۸- سفری، محمدعلی، *قلم و سیاست (۲)*، نامک، تهران ۱۳۷۳
- ۹- سنجابی، کریم، *امیدها و ناامیدی‌ها*، انتشارات جبهه‌ی ملیون ایران، لندن ۱۳۶۸
- ۱۰- صارمی شهاب، اصغر، *احزاب دولتی و نقش آنها در تاریخ معاصر ایران*، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، تهران ۱۳۷۸
- ۱۱- صالح، اللهیار، *خاطرات*، به کوشش سعید خسروی، تهران ۱۳۶۷
- ۱۲- طیرانی، بهروز، *اسناد احزاب سیاسی ایران (۱۳۲۰-۱۳۳۰ هـ ش)*، جلد اول، سازمان اسناد ملی ایران، تهران ۱۳۷۶
- ۱۳- قاسمی، ابوالفضل، *تاریخچه جبهه ملی ایران*، بی‌جا، بی‌نا، ۱۳۵۷
- ۱۴- کوهستانی‌نژاد، مسعود، *حزب ایران*، مجموعه‌ای از اسناد و بیانیه‌ها ۱۳۳۲-۱۳۲۳، شیرازه، تهران ۱۳۷۹
- ۱۵- کیانوری، نورالدین، *خاطرات*، اطلاعات، تهران ۱۳۷۲
- ۱۶- مهربان، رسول، *بررسی مختصر احزاب بورژوازی لیبرال در مقابله با جنبش کارگری و انقلابی ایران*، پیک ایران، تهران ۱۳۵۹
- ۱۷- ملکی، احمد، *تاریخچه جبهه ملی*، انتشارات روزنامه‌ی یومیه ستاره، بی‌تا
- ۱۸- مکی، حسین، *خاطرات سیاسی، علمی*، تهران ۱۳۶۸
- ۱۹- مکی، حسین، *خلع ید (کتاب سیاه)*، بنگاه ترجمه و نشر کتاب، تهران ۱۳۶۰
- ۲۰- نجاتی، غلامرضا، *تاریخ بیست و پنج ساله ایران (از کودتا تا انقلاب)*، رسا، چاپ چهارم، تهران ۱۳۷۳
- ۲۱- یادنامه‌ی سومین سالگرد شهادت دکتر کاظم سامی، چاپخش، تهران ۱۳۷۰

فهرست اعلام

اشخاص

۱۹۴	آبراهامیان، یرواند ۱۹، ۲۶، ۲۷، ۲۹، ۳۰، ۳۲
باغی، فرج‌الله ۴۷	۵۱، ۶۱
بختیار، تیمور ۱۹۴	آدمی، علی ۱۰
بختیار، شاپور ۱۳، ۱۵، ۱۸، ۲۱، ۴۰، ۴۹، ۶۱	آذرخشی، رضا ۳۵
۶۷، ۷۲، ۷۴، ۷۶، ۱۲۰، ۱۹۴، ۱۹۹، ۲۰۱	آذر، مهدی ۱۹۵
براهنی، رضا ۲۰۹، ۲۱۰	آروین ۵۹
برزین، انوشیروان ۷۱	آزاد، عبدالقدیر ۳۵
بقایی‌کرمانی، مظفر ۱۸۶، ۲۰۷، ۲۰۸	آل‌احمد، جلال ۲۰۸، ۲۰۹
بنابی ۱۲۰، ۱۲۱	آموزگار، جمشید ۲۱۰
بهرامی، روح‌الله ۱۷، ۵۲، ۵۸، ۶۸	آیزنهاور ۶۲، ۶۴، ۱۹۰
بیانی، علی‌قلی ۱۶۴، ۱۶۵	
	اسکویی، جمال ۱۲۰
پادگان ۴۵	اقبال، خسرو ۳۵
پارسا، اصغر ۶۱	اقبال، منوچهر ۶۵، ۶۶، ۶۸، ۶۹
پاکزاد ۵۹	امام‌خمینی (ره) ۷۱، ۷۳، ۷۵، ۷۶، ۱۸۲، ۲۰۲
پهلوی، رضا ۱۲، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۶۱	۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۸
پهلوی، محمدرضا ۹، ۱۲، ۲۷، ۴۹، ۶۵، ۶۶، ۶۷	امامی، جمال ۱۸۸
۶۹، ۷۶، ۱۸۶، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۸، ۲۰۱	امینی، علی ۶۹، ۷۰، ۱۸۹، ۱۹۳
پیچ ۱۸۹	
پیشه‌وری، احمد ۳۹، ۴۸	بابایی، حبیب ۷۱
تفضلی، جهانگیر ۳۵	بارور ۱۲۰
	بازرگان، مهدی ۲۶، ۳۰، ۶۰، ۶۷، ۶۹، ۱۸۹

۱۸۷، ۱۸۵	رزم‌آرا، حاج‌علی	۲۰۹	تنکابنی، فریدون
	رشیدیان، اسدالله ۱۹۴		جبروتی، احمد ۵۹
	رضازاده، شفق ۳۱		جزایری، شمس‌الدین ۴۷، ۲۹
	روحانی ۱۲۰		جناب، کمال‌الدین ۱۹۹
	زاهدی ۶۵		جوهری، محمدهادی ۵۹
	زعیم، حسن ۱۸۷		حاج‌سیدجوادی ۶۰
	زنجانی (آیت‌الله) ۶۰		حاج‌سیدجوادی، علی‌اصغر ۲۰۹
	زنگنه ۶۱		حجازی، مسعود ۵۶
	زیرک‌زاده، احمد ۱۳، ۱۷، ۱۸، ۲۷، ۲۹، ۳۱، ۳۳		حسنی‌فر، عبدالرحمن ۱۰
	۳۵، ۳۶، ۳۸، ۳۹، ۴۵، ۴۶، ۴۸، ۵۳، ۵۵، ۵۸		حسینی، کاظم ۲۹، ۶۱، ۶۷، ۱۸۶
	۶۱، ۶۴، ۷۲، ۸۰، ۸۱، ۸۴، ۱۱۸		حق‌شناس، جهانگیر ۶۷
	ساعدی، غلامحسین ۲۰۹		حمیدزاده ۵۹
	سامی کرمانی، کاظم ۱۹۶		حیدری ۱۲۰
	سحابی، یدالله ۶۰، ۱۸۹		خانعلی (دکتر) ۱۹۳
	سعیدی، خسرو ۱۸، ۲۵، ۲۷		خانلری ۱۲۰
	سعیدی (دکتر) ۱۲۰		خسروی، غلامرضا ۱۰
	سعیدی، مهدی ۱۱۸		خلعتبری، ارسلان ۴۷
	سفری، محمدعلی ۶۴		خمینی، مصطفی (آیت‌الله) ۷۵، ۲۰۵
	سنجابی، کریم ۱۳، ۱۸، ۲۱، ۳۵، ۳۶، ۳۸، ۴۰		خنجی، محمدعلی ۱۹۴، ۱۹۵
	۴۸، ۵۸، ۶۱، ۶۶، ۶۷، ۶۹، ۷۴، ۷۶، ۱۲۱، ۲۰۱		خواجه‌نوری، محسن ۲۹
	۱۹۴، ۲۱۱		درخشش، محمد ۱۹۲، ۱۹۳
	شاگری، حبیب ۵۹		ده‌بیگی، عزیز ۷۱
	شجاعی ۱۱۷		دیبا، فرح ۲۰۸، ۲۰۹
	شریعتمداری، علی ۵۹		ذره‌پرور ۱۱۸
	شریعتی، علی ۲۰۵		راضی، حسین ۵۹
	شریف‌امامی، جعفر ۴۷، ۱۹۲، ۱۹۳		رحیمی ۱۱۷، ۱۲۱
	شفا، شجاع‌الدین ۳۵		

- شہیدی، جعفر ۴۷
 شیخ حسن ۱۲۱
 شیروانی، حسین ۵۹
 صاحب، علیرضا ۴۷
 صارمی شہاب، اصغر ۶۰، ۶۱
 صالح، اللہیار ۱۳، ۱۵، ۱۸، ۱۹، ۲۱، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۲، ۳۸، ۴۰، ۴۵، ۴۷، ۵۳، ۵۶، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۲، ۷۶، ۱۲۱، ۱۵۵، ۱۸۷، ۱۹۱، ۱۹۲
 صدر، حسین ۳۱
 صدیقی (دکتر) ۱۲۱
 صنعی ۱۱۸
 ضیاء ظریفی، ابوالحسن ۱۸، ۲۷
 طالقانی، محمود (آیت اللہ) ۶۰، ۶۷، ۷۵
 طباطبائی، سیدضیاء ۲۷، ۴۵
 طلاکوب، احمد ۵۹
 ٹھماسبی، خلیل ۱۸۷
 طبرانی، بہروز ۱۷، ۳۷، ۵۳، ۵۵، ۸۷، ۸۹، ۹۰
 عابدی، رحیم ۱۹۴
 علاء، حسین ۱۹۰
 علم، امیراسد اللہ ۶۶
 غلامحسین ۶۵
 فتاحی، محمدابراہیم ۲۷
 فرجاد، اسماعیل ۳۶
 فروہر، داریوش ۶۱، ۶۶، ۷۶، ۱۲۵، ۱۹۴، ۱۹۹
 ۲۰۰، ۲۰۱
 فرید زنجانی، رضا ۱۸۹
 فریور، غلامعلی ۱۳، ۲۹، ۳۱، ۳۸، ۴۰، ۴۸، ۵۱
 فقیہ، ابوالحسن ۱۲۰
 فیروزآبادی، رضا ۶۰
 فیروز، مظفر ۱۸۴
 قاجار، ناصرالدین شاہ ۲۰۳
 قاسمی، ابوالفضل ۱۵، ۲۱، ۳۶، ۴۸، ۴۹، ۵۷، ۷۱، ۸۱
 قوام، احمد ۳۸، ۳۹، ۴۱، ۴۶، ۵۱، ۱۸۴
 کارتر، جیمی ۷۴، ۱۸۳
 کاشانی، ابوالقاسم (آیت اللہ) ۵۹، ۱۸۵، ۱۸۷
 ۱۹۰، ۲۰۳
 کاشانی، مصطفیٰ ۱۹۰
 کاشفی، رضا ۵۹
 کاظمی، باقر ۱۹۱
 کاظمی، باقرخان ۶۷
 کالیریانگ ۲۰۸
 کلیمی، شکیب ۱۱۷
 کنڈی، جان اف ۱۹۱
 کوهستانی نژاد، مسعود ۱۶، ۲۰، ۲۱، ۲۶، ۵۲
 گزیدہ پور ۲۹
 گس ۱۸۶، ۱۸۷
 گلشائیان ۱۸۷
 گل محمدی، احمد ۲۷
 گیتی بین، اصغر ۴۸، ۶۰
 گیتی بین، ہرمز ۷۱

نوشین، علی اکبر ۵۹	لاجوردی، حبیب ۴۰
نیک‌بخت، رحیم ۱۰	لباسچی، قاسم ۵۹
نیک‌نفس، بزرگ ۵۹	لؤلؤیی، کیوان ۳۰، ۴۲، ۵۷
هدایت (ارتشبد) ۶۸	متین‌دفتری، هدایت‌الله ۲۰۰
یاری، سیاوش ۱۰	محمدپور (سرتیپ) ۳۵
یکتایی، مجید ۳۵	محمدی، ایوز ۱۲۰
	مصدق، محمد ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۱، ۶۶، ۷۱، ۹۳، ۹۴، ۱۸۴، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹
اماکن	
آبادان ۱۲۱	۱۹۱، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۳، ۲۰۷
آذربایجان ۱۴، ۱۹، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۴، ۴۶	مصور رحمانی، مرتضی ۲۹
۴۷، ۴۹، ۸۳، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۹۰	معتمد، ناصر ۲۹
آلمان غربی ۱۲۲	معظمی، عبدالله ۲۹
آمریکا ۳۴، ۴۱، ۵۴، ۶۲، ۶۴، ۷۲، ۸۷، ۱۲۲	مکانیک، رضا ۵۹
۱۲۳، ۱۲۵، ۱۲۸، ۱۵۵، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۹۰، ۱۹۱	مکی، حسین ۲۹، ۱۸۶
۱۹۶، ۱۹۹، ۲۰۹، ۲۱۰	ملایری ۵۹
آمریکای لاتین ۸۴	ملک محمدی ۵۹
	ملکی، احمد ۵۶
اردن ۱۹۰	ملکی، خلیل ۶۱، ۶۶، ۱۸۸، ۲۰۷، ۲۰۸
اروپا ۱۱، ۱۲، ۲۷، ۲۸، ۳۴، ۴۸، ۵۱، ۷۳، ۱۲۲	موسوی حجازی، مسعود ۱۹۴
۱۲۵، ۱۲۸، ۱۸۳، ۱۹۶، ۲۱۰	موسوی، ناصر ۳۶
انگلستان ۲۵، ۲۸، ۳۹، ۴۵، ۵۴، ۶۶، ۸۴، ۸۷	مهربان، رسول ۱۹، ۲۷، ۲۸، ۳۵، ۳۶، ۴۴، ۴۸
۸۸	۵۳، ۵۶، ۶۰، ۶۴، ۶۶، ۷۶
ایران ۹، ۱۲، ۱۴، ۱۷، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹	ناصر، منصور ۱۱۸
۳۳، ۳۷، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۸، ۴۹، ۷۴، ۷۶، ۸۲	نجاتی، غلامرضا ۵۹، ۸۳
۸۳، ۸۴، ۸۸، ۸۹، ۹۳، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵	نخشب، محمد ۴۷، ۵۱، ۱۲۸، ۱۸۹، ۱۹۹
۱۲۶، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۴۰، ۱۴۶، ۱۶۱، ۱۶۲	نزیه، حسن ۱۹۴
۱۶۵، ۱۷۹، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۹۶، ۱۹۸، ۲۰۳	نصر، محسن ۲۹
۲۰۴، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱	نواب صفوی، مجتبی ۱۹۲۰

فلسطین ۷۳، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۶	بازار تهران ۱۹۲، ۲۰۳، ۲۰۶
	بحرین ۲۰۱
قم ۱۸۲، ۲۰۲، ۲۰۵، ۲۰۶	بغداد ۱۹۰
	بیرجند ۵۸، ۱۱۸
کاروان سنگی، کرج ۱۸۲	
کاشان ۶۹، ۱۸۷، ۱۹۲	پاریس ۶۱
کانادا ۱۲۲، ۱۲۵	
کردستان ۳۷، ۸۳	تبریز ۱۲۰
	تهران ۱۶، ۲۰، ۲۵، ۲۷، ۲۸، ۳۲، ۴۰، ۴۶، ۵۲، ۵۴، ۵۶، ۶۰، ۶۱، ۸۳، ۹۰، ۱۲۰، ۱۳۴، ۱۵۱، ۱۹۳، ۱۸۴
گیلان ۱۷، ۲۶، ۵۲، ۸۱، ۸۷، ۸۹	
لبنان ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۶	جلالیه (تهران) ۱۹۳
لندن ۱۸، ۳۵	
مازندران ۶۵	حرم حضرت عبدالعظیم حسنی (ع)، شهری ۷۵، ۲۰۲، ۲۰۵
مسجد سلیمان ۱۱۷	
مسجد شاه، تهران ۱۸۷	
مشهد ۵۱، ۵۸	خاورمیانه ۱۲، ۶۶، ۱۲۲، ۱۲۵، ۱۲۶
مصر ۶۲، ۱۹۰	خراسان ۱۷، ۳۶، ۵۲، ۵۵
	خوزستان ۵۲، ۱۱۷
ویتنام ۲۰۸	
	سرپل تجریش، تهران ۱۲۰
یمن جنوبی ۱۲۲، ۱۲۶	سوریه ۱۲۶
احزاب، سازمان‌ها، گروه‌ها و... آرشیو مرکز اسناد انقلاب اسلامی ۱۵، ۲۱، ۱۸۱	شوروی ۲۵، ۳۷، ۳۹، ۴۰، ۴۵، ۴۷، ۸۷، ۹۳، ۱۸۴
	شیراز ۵۸
اتحاد نیروهای جبهه ملی ایران ۲۰۲	
اتحادیه کارگران و زحمتکشان ۳۸، ۴۱	عراق ۱۲۲، ۱۹۰
	فرانسه ۱۱، ۱۲۳

اتحادیه نیروهای جبهه‌ی ملی ایران ۷۶، ۷۵	جمعیت آزادی مردم ایران ۵۹
اتحادیه‌ی مرکزی حزب توده ۱۱۷	جمعیت فدائیان اسلام ۱۸۵، ۱۸۷، ۱۹۰، ۲۰۳
انتشارات امیرکبیر ۵۴	۲۰۷
انتشارات جبهه‌ی ملیون ایران ۱۸، ۳۵	جمعیت مجاهدین اسلام ۱۸۵، ۱۸۶
انتشارات روزنامه‌های یومیه ۵۶	جمعیت هواداران صلح ۱۸۷
انتشارات زیبا ۴۰	
انتشارات شیراز ۲۰	حزب آریا ۱۸۷
انتشارات مدرس ۳۰	حزب اراده‌ی ملی ۲۷
انتشارات نامک ۵۴	حزب استقلال ۳۴، ۳۵
انتشارات نیلوفر ۵۶	حزب اسلام ۵۸
انجمن اسلامی دانشگاه تهران ۱۹۴	حزب ایران ۹، ۱۳، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰
انجمن شهر تهران ۱۱۸	۲۱، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳
انجمن فرهنگی ایران و آلمان ۲۱۰	۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۴، ۴۷
	۴۸، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹
باشگاه معلمان ۱۹۲	۶۰، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳
بانک صادرات ایران ۱۸۲	۷۴، ۷۶، ۷۷، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵
	۸۶، ۸۷، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۱۱۷، ۱۱۸
پاسگاه ژاندارمری سیاهکل ۱۲۶	۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۳۲، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۸
پیک ایران ۲۸	۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸
	۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۳، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۶۳، ۱۶۵
جامعه‌ی سوسیالیست‌های ایران ۶۱، ۶۶، ۷۴	۱۸۵، ۱۸۸، ۱۹۰، ۱۹۲، ۱۹۵، ۱۹۸، ۱۹۹
جبهه‌ی آزادی ۱۵	حزب بعث عراق ۱۲۲
جبهه‌ی احزاب آزادی‌خواه ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۴	حزب پیکار ۳۴
جبهه‌ی ملی ایران ۹، ۱۰، ۱۴، ۱۵، ۱۸، ۱۹، ۲۱، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۶۰، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۷۱	حزب توده‌ی ایران ۱۴، ۱۹، ۲۵، ۲۸، ۳۱، ۳۳
۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۹۴، ۹۵، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲	۳۵، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۴، ۴۸، ۵۱
۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰	۶۴، ۶۷، ۸۴، ۸۹، ۱۱۷، ۱۶۵، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵
۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۸۲، ۱۸۹، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴	۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۶، ۱۹۸
۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲	۲۰۷، ۲۰۹
۲۰۵، ۲۰۶، ۲۱۱	حزب جنگل ۴۰
جبهه‌ی ملی دوم ۷۶، ۹۴	حزب دمکرات آذربایجان ۱۹، ۴۰، ۴۵، ۴۶
	حزب دمکرات آمریکا ۱۹۱، ۲۱۰

- حزب دمکرات کردستان ۴۰
 حزب رستاخیز ایران ۲۰۷، ۲۰۶
 حزب زحمتکشانش ملت ایران ۶۰، ۱۸۳، ۲۰۷
 حزب سوسیالیست ۴۰
 حزب کارگران ۴۲
 حزب مردم ایران ۶۰، ۶۵، ۷۴، ۷۶، ۱۲۸، ۱۸۸،
 ۱۸۹، ۱۹۵، ۲۰۱
 حزب ملت ایران ۶۱، ۶۶، ۷۴، ۱۲۵، ۱۸۸، ۱۹۹
 ۲۰۰، ۲۰۲
 حزب ملیون ۶۵
 حزب میهن ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷
 حزب میهنپرستان ۳۵
 حزب وحدت ایران ۴۱
 حوزه‌ی علمیه‌ی قم ۲۰۵
 دانشکده‌ی حقوق دانشگاه تهران ۳۶، ۱۹۵
 دانشگاه پرینستون آمریکا ۲۰۸
 دبیرخانه‌ی حزب ایران ۱۳۴، ۱۳۶
 سازمان اسناد ملی ایران ۱۵، ۱۷، ۲۱، ۱۱۷، ۱۱۸
 سازمان اطلاعات و امنیت کشور ۱۵، ۲۰، ۲۱
 ۴۹، ۶۵، ۶۹، ۷۲، ۷۳، ۷۵، ۸۰، ۸۳، ۱۲۰، ۱۲۱
 ۱۸۱
 سازمان بیمه‌های اجتماعی ۲۰
 سازمان جوانان حزب ایران ۳۳، ۱۱۸، ۱۴۵
 ۱۴۶، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱
 سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد
 اسلامی ۵۲
 سازمان چریک‌های فدایی خلق ایران ۱۲۶
 سازمان مجاهدین خلق ایران ۷۴، ۱۲۳، ۱۲۷،
 ۱۹۹، ۲۰۴
- سازمان ملل متحد ۱۲۸
 سازمان ملی دانشجویان ایران ۱۸۷
 سازمان ملی کارگران ایران ۱۸۷
 سازمان ملی مبارزه با استعمار ۱۸۷
 سفارت آمریکا در تهران ۱۲۱
 سفارت انگلستان در تهران ۱۲۱
 شرکت ایتالیایی آجیپ ۶۱
 شرکت نفت ایران و انگلستان ۵۲، ۱۸۶
 شورای شهرستان حزب ایران ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰
 شورای متحده‌ی کارگران ۴۲
 شورای مرکزی جبهه‌ی ملی ایران ۶۹
 شورای مرکزی حزب ایران ۷۷، ۷۸، ۸۹، ۱۳۴
 ۱۳۵، ۱۳۹، ۱۴۲، ۱۴۶، ۱۵۱
 شورای مرکزی سندیکای مهندسين و کارکنان فنی
 ایران ۳۸
 شهربانی کل کشور ۵۱، ۱۵۳
 شهربانی مشهد ۱۱۸
 فرمانداری نظامی تهران ۱۸۹
 کانون مهندسين ایران ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۹، ۳۸
 کانون نویسندگان و شاعران ایران ۱۸۳، ۲۰۸
 ۲۰۹
 کانون‌های حزب ایران ۱۳۴، ۱۳۶
 کلاتری ۱ قم ۲۰۲، ۲۰۶
 کمیته‌ی دفاع از آزادی و حقوق بشر در ایران ۲۱۱
 کمیته‌ی ایرانی دفاع از حقوق بشر ۷۵
 کمیته‌ی شهرستان حزب ایران ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۹
 ۱۵۰

- کمیته‌ی مرکزی حزب ایران ۳۶، ۷۷، ۷۸، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۴۲، ۱۴۵، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۵
- کنگره‌ی آمریکا ۶۲
- گروه جاما ۲۰۱
- مجلس شورای ملی ۲۷، ۲۹، ۵۶، ۶۴، ۶۶، ۸۳، ۱۱۸، ۱۲۱، ۱۳۸، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۹۰، ۱۹۳، ۲۰۳
- مرکز اسناد انقلاب اسلامی ۲۱، ۶۰، ۱۵۶
- مرکز اسناد ریاست جمهوری ۱۶، ۱۷
- ملت ایران ۶۰
- مؤسسه‌ی مطالعات تاریخ معاصر ۱۵، ۱۶، ۲۱
- انتشارات بنیاد تاریخ انقلاب اسلامی ایران ۲۶
- انتشارات نی ۲۷
- نهضت آزادی ایران ۶۸، ۶۹، ۷۶، ۱۲۹، ۱۹۴، ۱۹۷، ۲۰۲، ۲۰۴، ۲۱۱
- نهضت مقاومت ملی ایران ۱۸۹، ۱۹۴، ۲۰۷، ۲۰۸
- نیروی سوم ۱۸۸
- وزارت دارایی ۱۱۷، ۱۸۹
- وزارت فرهنگ ۶۱، ۱۲۰
- کتاب و نشریات**
- احزاب دولتی و نقش آن‌ها در تاریخ معاصر ایران (کتاب) ۶۰، ۶۱، ۶۳
- احزاب سیاسی در ایران (احزاب ایران، حزب سعادت ملی ایران) ۵۲
- اخبار ایران (مجله) ۱۷
- اسناد احزاب سیاسی ایران ۱۳۲۰-۱۳۳۰ (کتاب) ۱۷، ۳۷، ۵۵، ۵۸، ۶۳، ۱۵۳
- اصول و عقاید حزب ایران (مقاله) ۸۵
- اطلاعات (روزنامه) ۴۸، ۱۸۲
- الیگارش‌ی (خاندان‌های حکومتگر ایران) سه‌جلد (کتاب) ۱۸۰
- امیدها و ناامیدها (کتاب) ۱۸، ۳۵، ۳۹، ۴۸، ۵۳، ۵۵، ۵۸، ۶۴
- ایران آزاد (روزنامه) ۱۲۸
- ایران بین دو انقلاب (کتاب) ۱۹، ۲۷، ۳۲، ۳۳، ۵۱، ۵۷، ۶۱، ۶۳، ۸۶، ۹۰
- ایران و استعمار سرخ و سیاه (مقاله) ۲۰۶
- باختر امروز (روزنامه) ۱۲۶، ۱۲۸
- باستان (مجله) ۲۰، ۸۲
- برای آگاهی نسل جوان (کتاب) ۱۸۰
- بررسی مختصر احزاب بورژوازی لیبرال در مقابله با جنبش کارگری و انقلابی ایران (کتاب) ۱۹، ۲۸
- پرسش‌های بی پاسخ در سال‌های استثنایی (کتاب) ۱۷، ۲۷، ۳۹، ۴۲
- پژوهشی در کودتای ۲۸ مرداد (کتاب) ۱۸۰
- پیام دانشجو (نشریه) ۲۰۰
- تاریخچه‌ی جبهه ملی ایران (کتاب) ۵۶، ۵۷، ۱۸۰
- جبهه (روزنامه) ۱۷، ۲۰، ۲۹، ۳۳، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۵، ۸۸، ۹۰، ۱۳۲، ۱۳۴
- جبهه‌ی آزادگان (هفته‌نامه) ۱۷، ۲۰، ۸۲، ۸۶
- جریده‌ی شیراز (مجله) ۲۰
- جوانان ایران (مجله) ۲۰، ۸۲

- جوانان سوسیالیست (نشریه) ۳۳
- شفق (روزنامه) ۱۷، ۴۵
- حادثه‌ی نهم اسفند ۱۳۳۱ (کتاب) ۱۸۰
- قربانیان استعمار در ایران (کتاب) ۱۸۰
- حزب ایران، مجموعه‌ای از اسناد و بیانیه‌ها (۱۳۲۰-۱۳۳۲) ۱۶، ۳۲، ۳۵، ۴۱، ۴۴، ۴۷، ۴۸، ۵۲، ۵۸، ۸۲، ۱۳۲، ۱۳۴، ۱۴۵، ۱۴۹، ۱۵۵
- قلم و سیاست از استعفای رضاشاه تا سقوط مصدق (کتاب) ۵۴، ۶۴
- قیام حماسی ۳۰ تیر (کتاب) ۱۸۰
- حقوق بشر در ایران (کتاب) ۱۸۰
- کتاب سیا (کتاب) ۵۴
- کیهان (روزنامه) ۱۵۵، ۱۶۵
- ۲۸ ماه حکومت دکتر مصدق (کتاب) ۱۸۰
- خاطرات اللهیار صالح (کتاب) ۲۱، ۲۸، ۴۷
- مداخلات در دادگاه غیر صالح تجدید نظر نظامی (کتاب) ۳۰
- خاطرات بختیار (کتاب) ۴۰
- مردم ایران (هفته‌نامه) ۵۹
- ملی شدن نفت (کتاب) ۱۸۰
- خاطرات سیاسی (کتاب) ۲۹
- نبرد امروز (هفته‌نامه) ۱۷، ۲۰، ۸۲
- ندای کاشان (مجله) ۲۰، ۸۲
- خاطرات نورالدین کیانوری (کتاب) ۴۸
- دین مسلمانان به ایرانیان (کتاب) ۱۸۰
- دانش‌آموزان (روزنامه) ۱۲۰
- دانش و ارزش (کتاب) ۱۶۵
- درآمدی بر تحزب در دهه‌ی بیست، فصلی متفاوت در حزب‌گرایی تاریخ معاصر ایران (مقاله) ۲۶
- راه مصدق (روزنامه) ۱۸۹
- رویدادها و داوری (کتاب) ۵۶
- هویداگماشته‌ی امپریالیسم و صهیونیسم (کتاب) ۱۸۰
- ستاره (روزنامه) ۲۹
- یادداشت‌های شهر شلوغ (کتاب) ۲۰۹
- یاد (فصلنامه) ۲۶
- یادنامه‌ی سومین سالگرد دکتر کاظم سامی (مقاله) ۸۳
- سندیکالیسم (کتاب) ۱۸۰

فهرست منشورات مرکز اسناد انقلاب اسلامی به تفکیک حوزه‌های پژوهشی

ردیف	عنوان	قیمت
نهضت اسلامی ایران		
۱	نقش رهبری در نهضت مشروطه، ملی نفت و انقلاب اسلامی	۱۲۰۰ تومان
۲	بررسی مثنی چریکی در ایران	= ۱۰۰۰
۳	تحلیلی بر نقش عالمان شیعی در پیدایش انقلاب اسلامی	= ۱۱۰۰
۴	رژیم شاه و آزمون‌گیری از طلاب	= ۵۰۰
۵	مشهد در بامداد نهضت امام خمینی	= ۱۱۰۰
۶	حماسه ۱۹ دی قم	= ۱۴۰۰
۷	حماسه ۱۷ خرداد ۱۳۵۴	= ۹۰۰
۸	جایگاه قیام ۱۹ دی ۱۳۵۶ در انقلاب اسلامی	= ۵۰۰
۹	ساواک و نقش آن در تحولات داخلی رژیم شاه	= ۱۰۰۰
۱۰	زندگی‌نامه سیاسی امام خمینی (ره)	= ۲۵۰۰
۲۰-۱۱	نهضت روحانیون ایران (دوره ۱۰ جلدی)	= ۱۰۰۰۰
۲۲-۲۱	نهضت امام خمینی (جلد ۲ و ۳)	= ۴۵۰۰
۲۳	حماسه ۲۹ بهمن تبریز	= ۱۲۰۰
۲۴	روزنامه صدای سمنان	= ۱۲۰۰
۲۵	روزنامه نبرد ملت ارگان رسمی فداییان اسلام	= ۴۵۰۰
۲۶	نهضت امام خمینی و مطبوعات رژیم شاه (۱۳۴۱-۱۳۵۷)	= ۱۱۰۰
۲۷	جمعیت فدائیان اسلام و نقش آن در تحولات سیاسی-اجتماعی ایران	= ۲۲۰۰
۲۸	بیست سال تکاپوی اسلام شیعی در ایران (۱۳۲۰-۱۳۴۰)	= ۲۵۰۰
۲۹	روشنفکری دینی و انقلاب اسلامی	= ۲۴۰۰
۳۰	اصلاحات آمریکایی ۱۳۳۹-۱۳۴۲ و قیام ۱۵ خرداد	= ۱۸۰۰
۳۱	انقلاب اسلامی در شهرستان میانه	= ۲۳۰۰
۳۲	همه‌پرسی‌های رژیم شاه	= ۱۴۰۰
۳۳	امام خمینی و انتفاضه فلسطین	= ۱۲۰۰
۳۴	گروه ابوذر	= ۱۷۰۰
۳۵	مواضع امام خمینی (ره) در برابر نظام سیاسی پهلوی و نهادهای آن	= ۱۳۰۰
۳۶	انقلاب اسلامی به روایت خاطره	= ۱۳۰۰
۳۷	سه سال ستیز مرجعیت شیعه (۱۳۴۳-۱۳۴۱)	= ۳۵۰۰
۳۸	انقلاب فرهنگی در جمهوری اسلامی ایران (دگرگونی در آموزش عالی)	= ۱۸۰۰
۳۹	انقلاب اسلامی ایران و جنبش‌های معاصر	= ۱۹۰۰
۴۰	دولت بختیار و تحولات انقلاب اسلامی	= ۱۸۰۰
۴۱	سفر به کشورهای مختلف جهان در ارتباط با انقلاب اسلامی	= ۵۳۰۰
۴۲	مساجد بازار تهران در نهضت امام خمینی	= ۲۰۰۰
۴۳	چهارده سال رقابت ایدئولوژیک شیعه در ایران	= ۷۲۰۰

ردیف	عنوان	قیمت
۴۴	بررسی تغییر ایدئولوژی سازمان مجاهدین خلق ایران در سال ۱۳۵۴ هـ ش	۲۷۰۰ تومان
۴۵	یکشنبه خونین مشهد (۱۳۵۷)	= ۲۴۰۰
تاریخ شفاهی انقلاب اسلامی ایران		
۴۶	تاریخ شفاهی انقلاب	= ۹۰۰
۴۷	تاریخ شفاهی انقلاب تاریخ حوزه علمیه قم	= ۱۸۰۰
۴۸	تاریخ شفاهی انقلاب اسلامی (جلد دوم)	= ۳۰۰۰
۴۹	تاریخ شفاهی گروه ابودر	= ۱۶۰۰
۵۰	تاریخ شفاهی مسجد جلیلی	= ۱۱۰۰
۵۱	تاریخ شفاهی گروه‌های مبارز هفت‌گانه‌ی مسلمان	= ۳۷۰۰
۵۲	تاریخ شفاهی کانون نشر حقایق اسلامی	= ۲۳۰۰
۵۳	تاریخ شفاهی انقلاب اسلامی ایران (از مهاجرت امام خمینی به پاریس تا پیروزی)	= ۲۱۰۰
۵۴	تاریخ شفاهی مدرسه‌ی حقانی	= ۰۰۰۰
تاریخ معاصر ایران		
۵۵	نقش علماء در انجمن‌ها و احزاب دوران مشروطیت	= ۱۳۰۰
۵۶	قاجاریه، انگلستان و قراردادهای استعماری	= ۱۶۰۰
۵۷	دولت موقت	= ۱۲۰۰
۵۸	برگ‌هایی از تاریخ حوزه علمیه قم	= ۱۱۵۰
۵۹	پلیس جنوب ایران	= ۱۹۰۰
۶۰	مجلس شورای ملی و تحکیم دیکتاتوری رضاشاه	= ۱۸۰۰
۶۱	قشقای‌ها و مبارزات مردم جنوب	= ۲۱۰۰
۶۲	تاریخ دخانیه	= ۱۸۰۰
۶۳	آیت‌الله سیدعبدالحسین لاری و جنبش مشروطه‌خواهی	= ۱۹۰۰
۶۴	مدرس و سیاست‌گذاری عمومی	= ۱۷۰۰
۶۵	داستان حجاب در ایران پیش از انقلاب	= ۱۹۰۰
۶۶	چالش مشروعبیت در رژیم شاه و قتل نخست‌وزیران	= ۲۰۰۰
۶۷	جریان‌ها و سازمان‌های مذهبی - سیاسی ایران	= ۷۰۰۰
۶۸	شیخ محمد خالصی‌زاده (روحانیت در مضاف با انگلیس)	= ۱۴۰۰
۶۹	ناپایداری کابینه‌ها در ایران	= ۱۴۰۰
۷۰	شهید رابع (آیت‌الله اصطهباناتی عالم مشروعه خواه)	= ۳۱۰۰
۷۱	دو نامه مهندس کاظم حسینی به آیت‌الله کاشانی و پاسخ آن	= ۶۰۰
۷۲	کودتای ۲۸ مرداد در آئینه تصویر	= ۲۵۰۰
تاریخ منطقه‌ای انقلاب اسلامی ایران		
۷۳	تاریخ انقلاب اسلامی در کاشان (جلد اول)	= ۳۵۰۰
۷۴	تاریخ انقلاب اسلامی در کاشان (جلد دوم)	= ۳۵۰۰
۷۵	انقلاب اسلامی در ورامین	= ۳۶۰۰
۷۶	انقلاب اسلامی در بجنورد	= ۷۰۰۰

ردیف	عنوان	قیمت
	<u>جمهوری اسلامی ایران</u>	
۷۷	ماجراهای هاشم آغاچری	۵۰۰ تومان
۷۸	بازشناسی حکومت ولایی	= ۱۸۰۰۰
۷۹	مجلس هفتم (جلد اول و جلد دوم)	= ۷۲۰۰
۸۰	تحولات حوزه‌ی علمیه قم پس از پیروزی انقلاب اسلامی	= ۲۵۰۰
	<u>سیاست و روابط خارجی</u>	
۸۱	تحولات سیاست خارجی آمریکا	= ۵۵۰
۸۲	سیاست خارجی ایران در دوران سازندگی	= ۷۰۰
۸۳	رفتارشناسی آمریکا در قبال نهضت ملی ایران	= ۱۲۰۰
۸۴	نه شرقی، نه غربی	= ۱۱۰۰
۸۵	روابط سیاسی - اقتصادی ایران و آلمان بین دو جنگ جهانی	= ۱۶۰۰
۸۶	بررسی روابط شاه با سازمانهای بین‌الملل حقوق بشر	= ۱۰۰۰
۸۷	اتحاد جماهیر شوروی و انقلاب اسلامی ایران	= ۱۵۰۰
۸۸	روس و انگلیس در ایران	= ۱۲۵۰
۸۹	ایران و سازمان‌های بین‌المللی	= ۱۹۰۰
۹۰	گاه‌شمار سیاست خارجی ایران از دی ماه ۱۳۵۶ تا مرداد ماه ۱۳۶۷	= ۳۰۰۰
۹۱	گاه‌شمار سیاست خارجی ایران از مرداد ماه ۱۳۶۷ تا خرداد ماه ۱۳۸۰	= ۳۶۰۰
۹۲	چالشهای ایران و آمریکا بعد از پیروزی انقلاب اسلامی	= ۱۲۰۰
۹۳	مناسبات ایران و اسرائیل در دوره‌ی پهلوی دوم	= ۱۸۰۰
۹۴	سیاست حقوق بشر کارتر و انقلاب اسلامی ایران	= ۱۲۰۰
۹۵	الگوهای رفتاری ایالات متحده آمریکا در رویارویی با جمهوری اسلامی ایران	= ۲۵۰۰
۹۶	سیاست در ایالات متحده آمریکا	= ۲۷۰۰
۹۷	نقش گروه‌های معارض در روابط ایران و عراق ۱۳۷۵ - ۱۳۷۸	= ۲۳۰۰
۹۸	همه چیز فرو می‌ریزد	= ۳۰۰۰
	<u>سیاست و حکومت</u>	
۹۹	سیاست و حکومت رژیم صهیونیستی	= ۱۷۰۰
۱۰۰	سیاست و انتخابات در ایالات متحده آمریکا	= ۱۲۰۰
	<u>اقتصاد سیاسی</u>	
۱۰۱	دولت، نفت و توسعه اقتصادی در ایران	= ۵۰۰
۱۰۲	نظریه دولت تحصیلدار و انقلاب اسلامی	= ۸۰۰
۱۰۳	اقتصاد و انقلاب اسلامی	= ۱۳۰۰
۱۰۴	اصلاحات اقتصادی رضاخان و تأثیر عوامل خارجی	= ۱۰۰۰
۱۰۵	از توسعه لرزان تا سقوط شتابان	= ۱۳۰۰
۱۰۶	بر لبه‌ی پرتگاه مصرف‌گرایی	= ۱۰۰۰
۱۰۷	از اعتصاب کارکنان صنعت نفت تا پیروزی انقلاب اسلامی	= ۱۶۰۰
۱۰۸	دولت پهلوی و توسعه اقتصادی	= ۱۶۰۰

ردیف	عنوان	قیمت
	حقوق سیاسی	
۱۰۹	سیر تحول قوانین انتخاباتی مجلس در ایران	۲۲۰۰ تومان
۱۱۰	بررسی تطبیقی اصول محاکمات مدنی در قوانین مشروطه و انقلاب اسلامی	۱۲۰۰ =
۱۱۱	تحول نظام قضایی ایران جلد اول	۲۸۰۰ =
۱۱۲	تحول نظام قضایی ایران جلد دوم	۱۹۰۰ =
۱۱۳	حقوق و آزادیهای فردی از دیدگاه امام خمینی (ره)	۱۴۰۰ =
۱۱۴	تجدیدنظریهای چنگانه در قانون اساسی مشروطه	۱۴۰۰ =
۱۱۵	تفکیک قوا در حقوق ایران، آمریکا، فرانسه	۲۳۰۰ =
۱۱۶	تطبیق قوانین با شرع در نظام قانونگذاری ایران	۱۶۰۰ =
۱۱۷	دادسرا و دادگاه ویژه روحانیت	۲۰۰۰ =
۱۱۸	مجمع تشخیص مصلحت نظام (بررسی سیاسی - حقوقی جایگاه، ساختار و...)	۱۴۰۰ =
۱۱۹	سنای ایران جایگاه حقوقی و عملکرد سیاسی	۲۱۰۰ =
۱۲۰	شورای انقلاب اسلامی ایران	۱۸۰۰ =
۱۲۱	سه نظام در یک نگاه	۱۳۰۰ =
۱۲۲	مصونیت پارلمانی در ایران قبل و بعد از پیروزی انقلاب اسلامی	۱۵۰۰ =
	اندیشه سیاسی	
۱۲۳	ساختارهای قدرت	۱۲۰۰ =
۱۲۴	میانی فراماسونری	۱۲۰۰ =
۱۲۵	حکومت مقایسه‌ای	۱۸۰۰ =
۱۲۶	بررسی مقایسه‌ای مفهوم عدالت از دیدگاه مطهری، شریعتی، سیدقطب	۷۰۰ =
۱۲۷	پارلمان‌تاریسم در ایران	۱۸۰۰ =
۱۲۸	درآمدی بر نظریه سیاسی امام خمینی (ره)	۱۵۰۰ =
۱۲۹	تأملاتی بر اندیشه سیاسی امام خمینی (ره)	۷۰۰ =
۱۳۰	تحول ناسیونالیسم در ایران	۱۰۰۰ =
۱۳۱	مذهب و مدرنیزاسیون در ایران	۲۰۰۰ =
۱۳۲	سازمان پرورش افکار	۲۱۰۰ =
۱۳۳	انقلاب اسلامی ایران از دیدگاه محققان شوروی	۱۲۰۰ =
۱۳۴	رقابت سیاسی و ثبات سیاسی در جمهوری اسلامی ایران	۳۲۰۰ =
۱۳۵	اندیشه‌های سیاسی سیدقطب	۲۰۰۰ =
۱۳۶	نقد و بررسی ناسیونالیسم تجددخواه در عصر رضاشاه	۱۸۰۰ =
۱۳۷	امت و ملت در اندیشه‌ی امام خمینی(ره)	۲۳۰۰ =
۱۳۸	میانی ایدئولوژیک حکومت در دوران پهلوی	۲۴۰۰ =
	جهان اسلام	
۱۳۹	سازمان کنفرانس اسلامی	۹۵۰ =
۱۴۰	دو قرن مبارزه مسلمانان قفقاز	۹۰۰ =
۱۴۱	عراق، ساختارها و فرایند گرایش‌های سیاسی	۱۴۰۰ =
۱۴۲	مناسبات امام خمینی (ره) با حرکت‌ها و مبارزان اسلامی (۱۳۴۳-۱۳۵۷)	۱۵۰۰ =

ردیف	عنوان	قیمت
<u>هنر و ادبیات سیاسی</u>		
۱۴۳	توصیف خاکیان از آفتاب	۱۸۰۰ تومان
۱۴۴	شعر سیاسی در دوره‌ی پهلوی دوم	≈ ۱۹۰۰
۱۴۵	درآمدی بر ادبیات داستانی پس از پیروزی انقلاب اسلامی	≈ ۱۶۰۰
۱۴۶	چراغ عجم	≈ ۱۸۰۰
۱۴۷	سینمای دینی پس از پیروزی انقلاب اسلامی (۱۳۵۸ - ۱۳۸۰)	≈ ۱۹۰۰
<u>جامعه‌شناسی سیاسی</u>		
۱۴۸	فرهنگ سیاسی شیعه و انقلاب اسلامی	≈ ۱۰۰۰
۱۴۹	دولت رضاشاه و نظام ایلی	≈ ۱۲۰۰
۱۵۰	طبقات اجتماعی و رژیم شاه	≈ ۱۴۰۰
۱۵۱	مسجد و انقلاب اسلامی	≈ ۱۲۰۰
۱۵۲	علل تشکیل و انحلال جبهه ملی ایران	≈ ۶۰۰
۱۵۳	نقوذ فراماسونری در مدیریت نهادهای فرهنگی ایران	≈ ۱۰۰۰
۱۵۴	ارتش و انقلاب اسلامی	≈ ۲۲۰۰
۱۵۵	بهاثیت در ایران	≈ ۱۵۰۰
۱۵۶	جنبش دانشجویی در ایران از تأسیس دانشگاه تا پیروزی انقلاب اسلامی	≈ ۲۰۰۰
۱۵۷	دولت و نیروهای اجتماعی در عصر پهلوی اول	≈ ۱۳۰۰
۱۵۸	تئوری‌های ساخت قدرت و رژیم پهلوی دوم	≈ ۱۵۰۰
۱۵۹	انقلاب اسلامی و رهیافت فرهنگی	≈ ۱۵۰۰
۱۶۰	قومیت‌ها و نقش آنان در تحولات سیاسی سلطنت محمدرضا پهلوی	≈ ۲۳۰۰
۱۶۱	جایگاه حقوقی - سیاسی شوراها در جمهوری اسلامی ایران	≈ ۱۶۰۰
۱۶۲	نقش روحانیت شیعه در انقلاب اسلامی ایران	≈ ۲۰۰۰
۱۶۳	حقوق سیاسی - اجتماعی زنان قبل و بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران	≈ ۱۸۰۰
۱۶۴	روشن‌فکری و سیاست (بررسی تحولات روشن‌فکری در ایران معاصر)	≈ ۲۵۰۰
۱۶۵	مهاجرت روستاییان به شهرها و تأثیرات اقتصادی و سیاسی آن در دوره پهلوی دوم	≈ ۱۷۰۰
<u>احزاب سیاسی</u>		
۱۶۶	استالینسم و حزب توده ایران	≈ ۵۰۰
۱۶۷	حزب پان ایرانیست	≈ ۹۰۰
۱۶۸	احزاب دولتی و نقش آن در تاریخ معاصر	≈ ۱۰۰۰
۱۶۹	حزب مردم	≈ ۱۹۰۰
۱۷۰	سازمان مجاهدین خلق ایران	≈ ۱۸۰۰

ردیف	عنوان	قیمت
شخصیت‌ها		
۱۷۱	مفاخر اسلام جلد ۱	۱۵۰۰ تومان
۱۷۲	مفاخر اسلام جلد ۲	۲۵۰۰ =
۱۷۳	مفاخر اسلام جلد ۳	۲۲۰۰ =
۱۷۴	مفاخر اسلام جلد ۴	۲۵۰۰ =
۱۷۵	مفاخر اسلام جلد ۷ (دانشمندان لاهیجان)	۱۲۰۰ =
۱۷۶	مفاخر اسلام جلد ۸ (علامه مجلسی)	۱۲۰۰ =
۱۷۷	مفاخر اسلام جلد ۹ (وحید بهبهانی)	۳۵۰۰ =
۱۷۸	مفاخر اسلام جلد ۱۱ بخش اول (حاج شیخ عباس قمی، زندگینامه)	۲۵۰۰ =
۱۷۹	مفاخر اسلام جلد ۱۱ بخش دوم (حاج شیخ عباس قمی، گزیده آثار)	۲۵۰۰ =
۱۸۰	مفاخر اسلام جلد ۱۲ (آیت‌الله المظلمی بروجردی)	۲۸۰۰ =
۱۸۱	زندگی و مبارزات آیت‌الله قاضی طباطبائی	۲۲۰۰ =
۱۸۲	مرآت الاحوال جهان‌نما	۱۵۰۰ =
۱۸۳	تاریخ و سفرنامه حزین (شیخ محمدعلی حزین لاهیجی)	۱۱۰۰ =
۱۸۴	حاج شیخ عبدالکریم حائری	۷۵۰ =
۱۸۵	زندگی‌نامه‌ی سیاسی شهید هاشمی‌نژاد	۲۳۰۰ =
۱۸۶	سیداسدالله خرقانی (روحانی نوگرای روزگار مشروطه و رضاشاه)	۱۶۰۰ =
۱۸۷	مصدق و خاندان مستوفیان آشتیانی	۱۸۰۰ =
۱۸۸	زندگی‌نامه‌ی سیاسی شهید رجایی	۲۱۰۰ =
۱۸۹	زندگی و مبارزات حجة الاسلام والمسلمین شهید مهدی شاه‌آبادی	۱۵۰۰ =
۱۹۰	شهید دکتر محمدجواد باهنر (مبارزات، مواضع و دیدگاه‌ها)	۲۵۰۰ =
۱۹۱	زندگی و مبارزات آیت‌الله شهید دکتر محمد مفتاح	۳۲۰۰ =
۱۹۲	زندگینامه‌ی شهید آیت‌الله علی قدوسی	۱۹۰۰ =
دفاع مقدس		
۱۹۳	مدرسه عشق (زندگی‌نامه شهید تیمسار سرلشکر سیدموسی نامجو)	۱۲۰۰ =
۱۹۴	امیر خستگی‌ناپذیر (زندگی‌نامه شهید سرلشکر ولی‌الله فلاحتی)	۱۲۰۰ =
۱۹۵	خاطرات سپهبد شهید صیاد شیرازی	۵۰۰ =
۱۹۶	بر فراز کنگرک	۸۰۰ =
۱۹۷	منظومه عشق	۴۰۰ =
۱۹۸	یاد آن روزها	۱۰۰۰ =
۱۹۹	زندگی‌نامه و خاطراتی از شهید اقارب‌پرست	۱۳۰۰ =

ردیف	عنوان	قیمت
۲۰۰	یاد یاران	۱۰۰۰ تومان
۲۰۱	مرد ره	۱۳۰۰
۲۰۲	میان خون	۱۴۰۰
۲۰۳	باید رفت	۱۰۰۰
۲۰۴	نبرد میمک	۹۰۰
۲۰۵	سرود آزادی	۷۰۰
۲۰۶	تهی سبز	۹۰۰
۲۰۷	شیر صحرا	۱۱۰۰
۲۰۸	دلاوران حاج عمران	۱۰۰۰
۲۰۹	لشکر نه نفره	۱۳۰۰
۲۱۰	کوچه‌ی مرگ	۷۵۰
۲۱۱	در محاصره	۹۵۰
۲۱۲	چزابه	۱۵۰۰
۲۱۳	اهالی آسمان (زندگی‌نامه شهدای هوانیروز)	۲۹۰۰
۲۱۴	سکوت رادیویی	۱۳۰۰
۲۱۵	اردوگاه عنبر (خاطرات آزادگان هوانیروز)	۹۰۰
۲۱۶	شکارچی	۶۰۰
۲۱۷	پرواز در پرواز	۱۴۰۰
۲۱۸	پل شناور	۱۰۰۰
خاطرات		
۲۱۹	خاطرات و مبارزات شهید محلاتی	۹۰۰
۲۲۰	خاطرات و مبارزات حجة الاسلام فلسفی (چاپ چهارم)	۲۲۰۰
۲۲۱	خاطرات امام کانویانگ	۴۰۰
۲۲۲	خاطرات آیت الله طاهری خرم آبادی	۱۴۰۰
۲۲۳	خاطرات حجة الاسلام سیدعلی اصغر دستغیب	۶۰۰
۲۲۴	ماجرای قتل سردار اسعد بختیاری	۱۴۰۰
۲۲۵	خاطرات عبدخدایی	۱۵۰۰
۲۲۶	هفتاد سال خاطره (آیت الله سیدحسین بدلا)	۹۰۰
۲۲۷	خاطرات حجة الاسلام عمید زنجانی	۱۶۰۰
۲۲۸	خاطرات آیت الله یزدی	۳۰۰۰
۲۲۹	خاطرات آیت الله میانجی	۱۳۰۰
۲۳۰	خاطرات شهید سیدمحمد واحدی	۱۱۰۰
۲۳۱	خاطرات آیت الله سیدعباس خاتم یزدی (زه)	۱۳۰۰
۲۳۲	خاطرات مرحوم حجة الاسلام موحدی ساوجی	۲۰۰۰
۲۳۳	خاطرات آیت الله مسمودی خمینی	۲۳۰۰
۲۳۴	خاطرات حجة الاسلام جعفر شجونی	۱۵۰۰
۲۳۵	خاطرات آیت الله محمدعلی گرامی	۲۷۰۰

ردیف	عنوان	قیمت
۲۳۶	خاطرات علی جنتی	۱۶۰۰ تومان
۲۳۷	خاطرات حجة الاسلام و المسلمین سیدسجاد حججی	۱۶۰۰
۲۳۸	خاطرات آیت الله ابوالقاسم خزعلی	۱۵۰۰
۲۳۹	خاطرات حجة الاسلام و المسلمین حاج شیخ حسین انصاریان	۲۶۰۰
۲۴۰	خاطرات حجة الاسلام علی اکبر ناطق نوری	۲۱۰۰
۲۴۱	خاطرات حجة الاسلام حسینی همدانی	۱۷۰۰
۲۴۲	خاطرات حجة الاسلام محسن دعاگو	۲۵۰۰
۲۴۳	خاطرات حجة الاسلام و المسلمین پورهادی	۱۶۰۰
۲۴۴	جام شکسته (خاطرات حجة الاسلام عبدالمجید معادپخواه) (جلد اول)	۳۷۰۰
۲۴۵	خاطرات سرهنگ محمد مهدی کتیبه	۱۸۰۰
۲۴۶	از غبار تا باران (خاطرات دکتر عبدالله جاسبی) (چاپ دوم)	۱۹۰۰
۲۴۷	حدیث رویش	۲۵۰۰
۲۴۸	خاطرات حاج احمد قدیریان	۲۱۰۰
۲۴۹	خاطرات حجة الاسلام و المسلمین رسول منتجب نیا	۱۹۰۰
۲۵۰	عبور از شط شب (خاطرات علی محمد بشارتی جهرمی)	۲۳۰۰
۲۵۱	خاطرات حجة الاسلام و المسلمین مرحوم سید منیرالدین شیرازی	۲۰۰۰
۲۵۲	خاطره ها (جلد اول)	۴۰۰۰
۲۵۳	از جنوب لبنان تا جنوب ایران (خاطرات سردار سرلشکر سیدیحیی (رحیم) صفوی)	۲۰۰۰
۲۵۴	خاطرات نیرة السادات احتشام رضوی (همسر شهید نواب صفوی)	۱۶۰۰
۲۵۵	خاطرات محسن رفیق دوست	۱۸۰۰
۲۵۶	خاطرات آیت الله سیدهاشم رسولی محلاتی	۱۳۰۰
۲۵۷	خورشیدواره خاطرات طاهره سجادی (غیوران)	۱۹۰۰
۲۵۸	خاطرات محمدحسن خاکساران	۲۲۰۰
۲۵۹	خاطرات آیت الله احمد صابری همدانی	۲۰۰۰
۲۶۰	خاطرات ابوالفضل توکلی بیضا	۱۹۰۰
۲۶۱	خاطرات محمدرضا اعتمادیان	۱۱۰۰
۲۶۲	جام شکسته (خاطره های عبدالمجید معادپخواه) (جلد دوم)	۳۳۰۰
۲۶۳	خاطرات حجة الاسلام دری نجف	۲۱۰۰
۲۶۴	خاطرات دکتر محمود شروین	۲۲۰۰
۲۶۵	خاطرات حجة الاسلام حسنی امام جمعه ارومیه	۲۳۰۰
۲۶۶	خاطرات آیت الله اسماعیل صالحی مازندرانی	۲۵۰۰
۲۶۷	خاطرات علی دانش منفرد	۱۴۰۰
۲۶۸	خاطرات عزت شاهی (مطهری)	۱۶۰۰
۲۶۹	خاطرات آیت الله طاهری خرم آبادی (جلد دوم)	۲۸۰۰
	اسناد	
۲۷۰	ما گرفتار یک جنگ واقعی روانی شده ایم	۲۲۰
۲۷۱	تصمیم شوم، جمعه خونین	۳۰۰
۲۷۲	آیا او تصمیم دارد بیاید به ایران	۲۸۰
۲۷۳-۲۷۴	تاریخ قیام ۱۵ خرداد جلد ۱ (دوره ۲ جلدی)	۵۰۰۰
۲۷۵-۲۷۷	شریعتی به روایت اسناد (دوره ۳ جلدی)	۵۴۰۰

قیمت	عنوان	ردیف
۲۵۰۰ تومان	استاد شهید به روایت اسناد (چاپ دوم)	۲۷۸
= ۱۰۰۰	زندگی و مبارزات شهید اندرزگو	۲۷۹
= ۱۲۰۰	شهید صدوقی (عملکرد، مبارزات و دیدگاهها)	۲۸۰
= ۱۵۰۰	جامعه تعلیمات اسلامی (شیخ عباسعلی اسلامی و نقش ایشان در انقلاب اسلامی)	۲۸۱
= ۲۵۰۰	نقش بازار در قیام ۱۵ خرداد	۲۸۲
= ۲۱۰۰	همکاری ساواک و موساد	۲۸۳
= ۳۹۰۰	مستشاران آمریکایی در ایران به روایت اسناد	۲۸۴
= ۴۸۰۰	جمعیت فدائیان اسلام به روایت اسناد (دوره ۲ جلدی)	۲۸۵-۲۸۶
= ۳۸۰۰	زندگی‌نامه‌ی آیت‌الله العظمی سیدمحمدرضا گلپایگانی <small>رحمته‌الله علیه</small>	۲۸۷
= ۲۳۰۰	جامعه سوسیالیست‌های نهضت ملی (نیروی سوم)	۲۸۸
= ۲۱۰۰	نقش مساجد و دانشگاه‌ها در پیروزی انقلاب اسلامی	۲۸۹
= ۲۵۰۰	فعالیت‌های سیاسی - اجتماعی محمد نخشب به روایت اسناد	۲۹۰
= ۱۶۰۰	سیداحمد خوانساری به روایت اسناد	۲۹۱
= ۱۹۰۰	زندگی و عملکرد حسنعلی منصور به روایت اسناد	۲۹۲
= ۲۹۰۰	الهی‌ار صالح به روایت اسناد	۲۹۳
= ۵۷۰۰	حزب سوسیالیست ملی کارگران ایران (سومکا)	۲۹۴
= ۳۱۰۰	حزب ملیون به روایت اسناد	۲۹۵
	<u>دانستنیهای انقلاب اسلامی برای جوانان</u>	
= ۲۲۰	ستاره صبح انقلاب	۲۹۶
= ۲۵۰	صورتک	۲۹۷
= ۳۰۰	ساواک	۲۹۸
= ۳۰۰	سند بردگی	۲۹۹
= ۳۰۰	مثنوی بی‌تابی	۳۰۰
= ۳۰۰	قلب روشن دانا	۳۰۱
= ۳۰۰	کشف حجاب	۳۰۲
= ۳۰۰	در گوادلوپ چه گذشت	۳۰۳
= ۳۰۰	تبریز در خون	۳۰۴
= ۳۰۰	دولت صالحان	۳۰۵
= ۸۰۰	آن سوی آفتاب	۳۰۶
= ۳۰۰	یاس در قفس	۳۰۷
= ۵۰۰	رهبر الهی	۳۰۸
= ۳۰۰	سوخته عشق	۳۰۹
= ۳۰۰	مبارز نستوه	۳۱۰
= ۳۰۰	پلنگ سیاه	۳۱۱
= ۳۰۰	گلپانگ سربلندی	۳۱۲
= ۴۵۰	چکمه‌ی سیا	۳۱۳
= ۴۰۰	آذرخشی بر تاریکی	۳۱۴
= ۴۵۰	شیفته خدمت	۳۱۵
= ۴۵۰	حدیث عاشقی	۳۱۶

ردیف	عنوان	قیمت
۳۱۷	پیام آور امید	۴۰۰ تومان
۳۱۸	سیری در اندیشه‌های استاد مطهری	= ۴۰۰
۳۱۹	تا آسمان	= ۴۵۰
۳۲۰	روزهای سیاه، روزهای سپید	= ۷۰۰
۳۲۱	یک فتوا یک اراده	= ۴۰۰
۳۲۲	یک روز تأخیر	= ۵۰۰
۳۲۳	دو هفته تا مهر	= ۳۰۰
۳۲۴	از کویر تا بهشت	= ۶۰۰
۳۲۵	بن‌بست غرور	= ۶۰۰
۳۲۶	مثل باران	= ۶۰۰
۳۲۷	رؤیاهای بر باد رفته	= ۶۰۰
۳۲۸	خمینی آذربایجان	= ۴۵۰
۳۲۹	از محراب تا معراج	= ۵۰۰
۳۳۰	برق غیرت	= ۴۵۰
۳۳۱	مسافر ملکوت	= ۳۰۰
۳۳۲	پا به پای ستاره	= ۸۰۰
۳۳۳	دربار به روایت دربار (فساد اخلاقی)	= ۶۰۰
۳۳۴	دربار به روایت دربار (فساد سیاسی)	= ۷۰۰
۳۳۵	سیری در اندیشه‌های شریعتی	= ۶۰۰
۳۳۶	ستاره‌ای بر دار	= ۴۰۰
۳۳۷	کودتای شب	= ۶۰۰
۳۳۸	سال‌های خاکستری	= ۷۰۰
۳۳۹	همپای ذوالفقار	= ۵۰۰
۳۴۰	دربار به روایت دربار (فساد مالی اقتصادی)	= ۹۰۰
۳۴۱	شاهد عتیق	= ۷۰۰
۳۴۲	عروس آخر	= ۷۰۰
۳۴۳	یار قدوسیان	= ۵۰۰
۳۴۴	خرم، ولی خونین	= ۸۰۰
۳۴۵	بازیچه‌ی شهبانو، جشن هنر شیراز	= ۴۰۰
	<u>داستان‌های انقلاب اسلامی</u>	
۳۴۶	برگی از باغ	= ۵۰۰
۳۴۷	شریف جان سلام	= ۷۵۰
	<u>تاریخ اسلام</u>	
۳۴۸	تاریخ سیاسی تشیع	= ۲۲۰۰
۳۴۹	چهارده قرن تلاش شیعه برای ماندن و توسعه	= ۳۱۰۰
	<u>مرجع</u>	
۳۵۰	یادنامه شهدای قم	= ۹۰۰
۳۵۱	تقویم تاریخ خراسان	= ۱۵۰۰

ردیف	عنوان	قیمت
۳۵۲	کتابشناسی ۱۵ خرداد	۴۰۰ تومان
۳۵۳-۳۵۵	انقلاب اسلامی در پایان نامه‌های دانشگاهی جهان (دوره ۳ جلدی)	۴۴۰۰ =
۳۵۶	فرهنگ شعارهای انقلاب اسلامی	۲۲۰۰ =
۳۵۷	اسناد انقلاب اسلامی جلد اول (بیانیه‌ها، نامه‌ها... آیات عظام و مراجع تقلید)	۱۱۵۰ =
۳۵۸	اسناد انقلاب اسلامی جلد دوم (بیانیه‌ها، اطلاعیه‌ها... علمای شهرها)	۱۱۵۰ =
۳۵۹	اسناد انقلاب اسلامی جلد سوم (بیانیه‌ها، اطلاعیه‌ها... کثیرالامضاء)	۱۱۵۰ =
۳۶۰	اسناد انقلاب اسلامی جلد چهارم (بیانیه‌ها، اطلاعیه‌ها... مجامع مذهبی)	۱۱۵۰ =
۳۶۱	اسناد انقلاب اسلامی جلد پنجم (بیانیه‌ها، اطلاعیه‌ها... مراجع تقلید)	۷۰۰ =
۳۶۲	فراماسونرها، روتارینها و لاینزهای ایران	۲۲۰۰ =
۳۶۳	علمای مجاهد	۶۰۰۰ =

دفتر فروش تلفن / فکس ۲۲۱۱۱۷۴ (پیام‌گیر شبانه‌روزی)

شماره حساب: جاری ۳۰۵۹۰۲۲۶ نزد بانک رفاه کارگران شعبه تجریش

به نام انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی

Abstract :

The Iran Party was established by a collection of intellectuals and western-educated graduates with the goal of developing and deepening the political insight and beliefs after the events of September 1940 (Shahrivar 1320 H.SH).

This party had its own peculiar position in events such as Azerbaijan trouble which lead to its temporary political alienation. After that, Iran Party concentrated its major efforts on oil nationalization.

Simultaneously, the party tried to enter its prominent members into the parliament and the government cabinet. To some extent it succeeded because some of its members managed to become prime ministers. However, most efforts and political activities of the party took form in wrappings of the First, Second and Third National Front.

With the victory of the Islamic Revolution, the political life of the part was brought to an end.

In this work, the way of establishment, the path of change and various positions the party took regarding the events and happenings of the contemporary history, from its first year of establishment, meaning 1943 (1322H.SH) till 1979 (1357H.SH) have been described and analyzed.

The Iran Party

According to The Documents

By:

Siavash Yari

مرکز اسناد انقلاب اسلامی
کتابخانه امام مهدی (عج)
شماره ثبت ۳۷۶۷۱-
تاریخ ۸۴/۸/۲۰

The Center for
Islamic Revolution Documents

October 2005